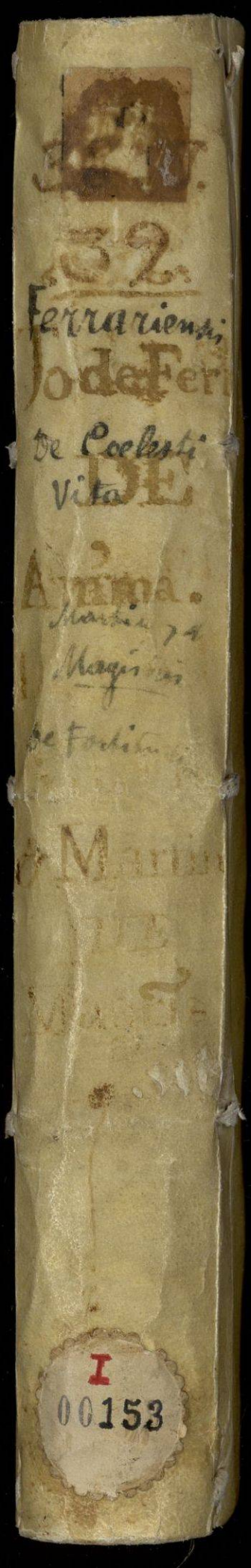
I
00153

BIBLIOTECA
DE LA
UNIVERSIDAD DE SALAMANCA.
Sala Est. Tab. Núm.

qualiter intelligẽdũ sit: postea dicẽt. Ex his ꝓz ꝙ cõtingit excedere i pericula belli subeũdo: Jn his etiã subeũdis ꝓtingit deficere quo mõ nõ deficeret ille q̃ nulla oĩno pricula (ꝯtũcũq; etiã iusta causa) vellet subire: ꝯtũcũq; etiã ea recta ratio iudicaret esse subeũda: ergo põt eẽ aliqs habit⁹ inter hec medius q̃ inclinabimur ad subeũdũ pericula mortis in belloquociẽscũq; recta ratio iudicabit esse subeunda: ꝛ ad fugiẽdũ ꝛ declinãdũ ea quociẽscũq; recta ratio iudicabit esse ea declinãda: hic autẽ habitus vocaꝝ ꝛ a sanctis ꝛ a phis fortudo: ergo fortitudo est virtus moralis. ¶ Quarta ꝯclusio: nõ ideo fortitudo est virt⁹ qz tollit impedimẽtũ: quo impedit ne recta rõ ponaꝝ in operib⁹ humanis ꝓpter aliqd̃ difficile qd̃ incũbit: qd̃ dictũ est ꝓtra beatũ thomã: q̃ scda scde (vbi oĩdit fortitudinẽ eẽ virtutẽ vult ꝙ de rõne ꝛ tutis est ꝙ faciat opus esse bonũ ꝛ secũdũ rõnẽ: ꝛ qd̃ (vt vult ꝓtingit tripliciter. ¶ Uno mõ secũdũ ꝙ ipsa rõ rectificaꝝ: ꝛ hoc dicit ptinere advirtutes intellectuales. ¶ Scdo mõ scõm ꝙ ipa rectitudo in reb⁹ humanis instituiꝝ: ꝛ hoc dicit ptinere ad iusticiã. ¶ Tertio mõ scõm ꝙ tollũt impedimenta hmõi rectitudinis in reb⁹ humanis ponẽde. Et hoc tupliꝝ: qz aut impedit volũtas humana ne rectitudinẽ rõnis sequaꝝ ꝑpr̃ aliqd̃ delectabile qd̃ retrahit eã ad ope quod debet esse scõm rectã rõnẽ: ꝛ tollere talia impedimẽta ptinet (vt dicit) ad tẽperãtiã. Aut ꝓpter difficile qd̃ incũbit: ꝛ hoc impedimẽtũ tollit ꝑ fortitudinẽ. Cõtra quã opinionẽ aĝ sic.

Cõtra thoman. 2. 2. q̃ 58. cxxiij.

Oĩs ꝛtus moralis hz ponere rectitudinẽ rõnis in operibus humanis: igiꝝ tẽperãtia ꝛ fortitudo sunt virtutes nõ ꝑcise qz tollũt impedimẽta rõnis ponẽde in operib⁹ humanis. Añs ꝓbaꝝ. rectitudo hui⁹ rõnis: pugnãdũ est ꝓtra hostẽ ciuitatẽ oppugnãtẽ est ponãda in opib⁹ humanis ꝛ nõ ꝑ iusticiã: neq; ꝑ tẽperãtiã: neq; ꝑ prudẽtiã: ꝯ ꝑ fortitudinẽ. Sũmiliter rectitudo hui⁹ rõnis abstinẽdũ est abvroze aliena est ponãda in opib⁹ humanis: ꝛ nõ ꝑ fortitudinẽ aut iusticiã: ergo ꝑ tẽperantiã: ꝛ iusticia scõm etiã hz ponere rectitudinẽ i opib⁹ hũanis. ꝛ nõ sũt plures ꝛtutes morales. Cũ prudẽtia sit ꝛtus intellectu alia ꝛ nõ moralis. ergo oĩs virtus moralis hz ponere rectitudinẽ rõnis in opibus hũanis: Scdo oĩs cã cui cõuenit opatio aliq̃ ꝛ remotio ꝓhibẽtis magis dz denoiari ab ipsa opatione ꝯ ab ipa remotione ꝓhibẽtis: sz cuilbz ꝛtuti cõuenit opari scõm rectã rõnẽ in materia sibi ꝓpria ꝛ remouere ea que hmõi opationẽ impediũt: ꝯ magis debet dici ꝛtus ex ipa opatione sua ꝯ ex remotione ꝓhibẽtũ. Tertio sic: rectitudo rõnis põt poni tã i opib⁹ hũanis q̃ sunt ad se: ꝯ in opibus hũanis q̃ sũt ad altez: sed iusticia tm̃ ponit rectitudinẽ rõnis i operib⁹ hmanis q̃ sunt ad altez: ꝯ alie ꝛtutes pñt ponere rectitudinẽ rõnis in operib⁹ hũanis q̃ sũt ad se. Minor ꝓbari põt tã de iusticia distributiua/ ꝯ de iusticia cõmutatiua: Et si dicas ꝙ pñt eẽ multa impedimẽta: q̃bus impedit operãs: ne ponat rectitudinẽ rõnis i opib⁹ hũanis: sicut i tẽperãtia delectabilia: ꝛ i fortitudine terribilia. ¶ Cõtra pñt ẽt esse plura ipe timẽta nec rectitudo rõnis ponaꝝ in opib⁹ iusticie: vt cõmiationes: pollicitationes vtiliũ ꝛ delectabiliũ: ꝛ tm̃ ꝓpter hoc iusticia nõ dicit ꝛtus qz tollit impedimẽ. a operis iusti: sz qz ẽ actiua opez iustoz igiꝝ nec alie ꝛtutes ꝓpter eãdẽ cãm dicẽt ꝛtutes. sz qz sunt opatiue opez bonoz ꝛ honestoz in materia circa quã nate sũt ꝑfari. Quarto hoc idẽ ꝓbaꝝ ex narratione Arꝛ. ꝓmo rhetorice q̃ diffinit ꝛtutẽ ꝙ potẽtiã bñfactiuã. sicdẽ inqt est ꝛtus potẽtia bñfactiua Et poulopost magnanimitatẽ diffinit ꝙ eẽ factiuã magz: bñfactoz: ꝛ nõ ꝙ esse sublatiuã magnoz impedimentoz igitur. ¶ Quinto stante equali periculo et equali actu in cotemnendo periculum: adhuc vnus potest fortus facere ꝯ alter et non nisi rõne operis humani in quo ponit rectitudo rõnis: ꝯ fortitudo hz ponere rectitudinẽ in opib⁹ hũanis. Sexto sublato impedimẽto qd̃ ponit ꝙ aliquo terribile ipediẽs ne rõnis rectitudo ponaꝝ i opib⁹ ponit rectitudo ipa i opib⁹ hũanis: Alias sublato ipedimẽto essz oĩno vana ꝛ inutilis: sz hmõi rectitudo in tali ope nõ ponit ꝙ iusticiã neq; ꝑ tẽperãtiã: ꝯ ponit ꝙ fortitudinẽ: mior pz qz si sic: tũc iusticia hñe ponere rectitudinẽ i oĩb⁹ opib⁹ hũanis: Aeqaliꝝ qd̃ dicit thõas ẽ vez vz ꝙ tẽperãtia tollit ipedimẽtum qd̃ prouenit a delcãbili q̃ impedit ne rectitudo rationis ponatur in opere humano perseuerantia eĩn ptinet ad tẽperantiã vtutẽ ꝛ maxime illa perseuerantia que est circa materiam temperantie virtutis qd̃ dictũ esse volo ad dñam tẽperantie gradus. ꝛ tũ hmõi ꝓseuerantia tollit impedimẽta que prouenĩunt a testabili ꝛ nõ a delectabili. igitur. minor ꝓbatur per Arꝛ. vij. ethicoz distinguentem cõtinentiã a perseuerantia ꝛ incõtinentiã amollicie. hoz aũt (inquit) hic quidẽ circa delectationes incõtinens: hic aũt cõtinẽs: hic circa testicias mollis: hic aũt perseuerãs. Et idẽ habet eodẽ libro in pluribus locis. Ubi estruatius in cõmẽto vult ꝙ licet cõtinens ꝛ incõtinens negocient circa tersticias: magis tũ circa delectatiões. Et similiter licet mollis ꝛ perseuerans negocientur circa delectationes magis tamen circa tersticias Quod sufficit ad probandum ꝙ non omnis temperantia prohibet impedimentũ operis boni ꝓueniens a delcãbili Ad ec vz dicere ꝙ i septio Arꝛ. loquit de tẽperãtia ꝛ cõtinẽtia gradu: ꝛ nõ de cõtinẽtia virtute. q̃. cõtinentia gradus in omni genere ꝛ virtutis reperit: ita ꝙ in tẽperantia virtute reperit cõtinentia: ꝛ perseuerantia: ꝛ temperantia grudus. Jn intẽperantia autẽ vicio reperit incõtinẽtia: mollicies: ꝛ malicia siue intẽperantia gradus. ¶ Quinta cõclusio. fortitudo est virtus ꝑialis. probaꝝ: qz fortitudo habet ꝑialẽ materiã ꝛ actus speciales ab omniuz aliaz virtutũ actibus distinctas ergo est ꝑialis virtus ꝓña nota est ꝛ antecedens patet. Ad materia eius est periculũ in bello cõtingẽs. Actus autẽ eius est subire vel nõ subire hmõi pericula cõformiter ad iudiciũ recte rationis. ¶ Sed arguiꝝ cõtra aliquas de superioribus cõclusionibus. ꝛ primo cõtra terciam. Et ꝓbatur ꝙ fortitudo quarto mõ accepta nõ fit virtus fortitudo nõ est cõiectatriz medij qd̃ est in passionibus ergo fortitudo nõ est ꝛtus ꝓña tz qz scõm Arꝛ. in scdo oĩs ꝛtus ẽ cõiectatriz medij qd̃ est in passionib⁹. Añs ꝓbatur qz fortitudo est circa maxima pericula scz circa pricula mortis in bello. ergo ẽ circa extremũ ꝛ nõ circa mediũ ¶ Secundo latitudo timoris est infinita ꝛ etiã latitudo audacie: ergo inter istas passiones nulla ẽ medietas: ꝛ ꝙ ꝓña nulla virtus. ꝓña tenet qz in latitudine infinita nõ magis vnum iudicãdũ est medium ꝯ aliud. Et añs ꝓbaꝝ: qz aliquis põt timere in duplo magis ꝯ opz: et aliquis in quadruplo: et sic in

Resolutio doctoris.

infinitum ꝛ similiter arguerek de audacia. ¶ Tertio si fortitudo esset virtus tunc si ipsa acquirentur in subiecto indifferenti ad ipsa vicia opposita ipsi: acquirentur in instanti: ꝛ per ꝓns ipsa in eodē instāti acquirerek scām totam latitudinē suam: ꝛ ita in instanti quis fieret summe fortis: sed ꝓns est fiñ vt cōstat. ꝛ patet ꝓña qz successiuo in motu nō ꝓuenit nisi ex resistentia vel impedimento: sed in illo ꝑmo instanti nulla est resistantia: cum potentia sit nuda: ergo nulla est ibi successio. ¶ Quarto: nulla virtus inclinat ad malū: sed fortitudo inclinat ad malum scz ad mortē sub eādā: vt pz tertio ethi. ergo fortitudo nō est virtus. ¶ Ad primā istarum rationū negatur antecedens ꝛ ad ꝓbationem cōcedo qꝫ fortitudo est circa extremū malū. sed tñ cum hoc stat qꝫ sit circa illud extremū cōiectatrix medij. Aliquis enim habitus dicit esse circa extremū duplicter: ꝛno mō tanꝯ circa materiā sui actus. ꝛ hoc mō fortitudo est circa extremū: qz actus suus ē circa grauissima ꝛ extrema pericula. ¶ Aliomō aliquis habitus dicit esse circa extremū tanꝯ circa actū suū. ꝛ hoc mō fortitudo est circa medium ꝛ non circa extremum. Circa enim hoc extremū malum quod est periculum mortis in bello ꝑt esse tres actus quorum duo dicunt extremi ꝛ alius medius: vnus est fugere hmōi pericula cōtra iudiciū rōnis recte: ꝛ iste est extremus in deficiēdo. Alius est subire hmōi periculum cōtra iudiciū recte rōnis. ꝛ iste est extremꝰ in superabundando ꝛ vterꝯ vicios⁹ est. Alius est subire vel nō subire hmōi pericula scām iudiciū recte rōms: ꝛ iste est actus laudabil ꝛ medius: ad quē inclinat fortitudo. Ad scām rñr. ꝓmo qꝫ añs in ꝓ prietate sermonis est fiñ. qz nullus est timor nulla etiā audacia cuius latitudo est infinita. sz qz argumentū videk intelligi de latitudine possibili vel imaginabili: ideo non faciendo vim in añ negek ꝓñtia nā si essent due lenee infinite scām lōgitudinē: inter eas posset esse aliqua media: nō obstante infinitate aliaꝝ: ꝛ si esset hic due lignee quaꝝ vna esset infinita versus orientē ꝛ alia versus occidētē: inter eas etiā scām longitudinē posset esse vna linea media que nō esset pars alterius eaꝝ ideo dico qꝫ: ℭtuncūꝫ cōtigat timere in duplo in triplo in quadruplo ꝛ in infinitū. et similiter ℭtuncūꝫ cōtingit audere in duplo in triplo: ꝛ sic in infinitū: tñ inter hec duo mediat subire vel nō subire pericula quocienscūꝫ recta ratio dictabit ea esse subeunda vel nō subeūda. Et cū ꝓbak qz in latitudine infinita nō magis vnū iudicandū est medium ℭ alterꝫ: dico qꝫ licz nihil qō est pars illius latitudinis sit magis medium ℭ aliud: qz si latitudo illa sit infinita tñ ex vna parte nihil illius latitudinis est medium: Si vero sit infinita ex vtraꝯ: tunc quodlibet eius punctū est medium tñ inter duas latitudines infinitas pōt bñ aliquid esse medium. sz illud nihil erit illius latitudinis: sicut nec fortitudo est pars timiditatis vel audacie. Ex illo aūt argumēto. nihil pōt ꝓbari nisi qꝫ null⁹ gradus timoris hz rōnē medij respectu toti⁹ latitudis imagiabil timiditatis. Et similiter de audacia cuz quo stat qꝫ inter timiditatē ꝛ audaciā mediet fortitudo. Alij se breuius expediunt dicētes qꝫ argumētum ꝓcedit de medio ꝓprie dicto: sed nō de medio dictio scām similitudinē. q̄ solutio satis apparet fiā ex dictis. ideo si breuis solutio requirak: dico qꝫ argumentū ꝓcedit de medio intrinseco qō est ꝑs illoꝝ uorum est mediū: sz nō de medio extrinseco. sicut scda linea mediat interꝓmā ꝛ tertiā: etiā dato qꝫ ꝓma ꝛ tertia sint infinite. Ad iij. nego ꝓmā ꝓñaz ꝛ ad ꝓoba. nego assumptū nec hoc arg̃ asserit. iij. phic. licet ex illo ꝓncipio arguat cōtra antiquos nō tanꝯ vere: sed tanꝯ ab eis cōcesso. Ex multis eñ alijs causis pōt ꝓuenire successio in motu ex. g. debilitate virtutis agētis q̄ nō sufficit totā formaz similiter ꝓducere ꝛ nō ex nullis alijs. Ad quartā cōcedo maiorē de malo mortis ꝛ culpe. sed nego de malo doloris ꝛ pene. fortitudo aūt ad secundū malum inclinat nō aūt ad ꝓmū. ¶ Arguit ꝓñr cōtra quartā cōclusionem: si non eēnt aliqua terribilia q̄ subire oporteret: nulla virtus esset fortitudo: sz subire terribilia est tollere ea q̄ impediūt ne ponak rectitudo in operib⁹ humanis: ergo fortitudo ex hoc hz qꝫ sit virtus: qz tollit pericula q̄ impediūt ponak rectitudo in operibus humanis. Scdo. illud est ꝓpria ratio alicui⁹ quo posito ipm ponit ꝛ quo remoto ipsum remouek. sed posita sublatione impedimē torz siue ponak siue remoueak rectitudo rōnis in operibus humanis ponit fortitudo ꝛ ea remota remouek. ergo fortitudo ideo est virtus qz tollit pericula impedientia ne ponak rectitudo in operib⁹ humanis. ¶ Ad primā rñr cōcedendo ꝓmā partem añtis: qz si nō essent aliqua terribilia vera vel estimata/ vel cogitata: nō esset mā fortitudinis: nec in re nec in estimatiōe nec i cogitatione: ideo nec esz actus exterior nec interior fortitudinis: sz tñ ex terribilibus (q̄ fuissent) potuisset gñari habitus fortitudinis. q̄ fuisset (dico) in re vel in cogitatione Et ad scāz partē dicoꝫ aliqñ subeūdo terribilia tollim⁹ id qō impedit ne rectitudo rōnis ponak in operib⁹ humanis ꝛ cum hoc ponimus rectitudinē in duplicibus operibus humano. Aliqñ vero subeundo terribilia tollimus impedimētū et ponimus rectitudinē rōnis in vno opere tñ: aliqñ vero subeūdo terribilia nō tollimus impedimentū: ꝛ ponimus rectitudinem rōnis in opere humano. Exemplū primi: vt cū aliquis potēs dñs criminosus se armis tuek ne iusticie opus impleak: tūc potentia eius impedit ne ponak rectitudo rōnis in opere iusticie. qz impedit executionē iusticie. ꝛ timiditas militū eū opugnatiū impedit ne ipsi subeant periculū belli aduersus eū ꝛ ideo cū ꝑ fortitudinē tollitur metus: ꝛ vincitur: ꝛ penā dignā suis criminibus patitur: tunc tollunk duo impedimenta: scz metus qui impediebat ne rectitudo rōnis poneretur in opere fortitudinis: ꝛ potētia criminosi que erat illud terribile a que causabatur metus ꝛ que impediebat ne rectitudo rōms poneretur in opere iusticie: sublato autem metu ponitur rectitudo in opere fortitudinis ꝛ sublata potentia criminosi ponitur rectitudo in opere iusticie exemplū secundi vt ciues oppugnati a barbaris in ꝓncipio metu agitati: cū sublato timore faciunt fortiter ꝛ nihilominus vincunk vel etiā vincūt tollunt impedimētū scz metū: ꝛ ponunt rectitudinē in opere humano scz in opere fortitudinis. nec tñ per hoc ponūt rectitudinē i quocūꝫ aliomō ope humano: Aliud exēplū si q̄s ꝑ impulsum audacie stimulak aggredi tres fortiores se (cum tñ esset sibi alia via salut̄ ꝛ recta rō dictaret sibi qꝫ ñ dederet aggredi sed potius fugere: tūc fugiendo tollit impedimētum scz audaciā: ꝛ ponit rectitudinē i opere humano scz in fuga q̄ (recta rōne eā dictāte) ē opus fortis-

3

4

¶ Resolutio doctoris.

tudinis: exẽplũ tertij: dañ de eo q̃ in virtute fortitudinis ita exercitatus est q̃ hz tẽperãtiã gradũ ita scz q̃ nec p̃ metũ nec p̃ audaciã diõuerť a vero opere fortitudinis. Tñis cũ est aggrediẽdũ aliq̃d terribile nec agit̃ metu nec auferť audacia sz p̃fitissim̃ habitũ operãs subit̃ p̃iculũ q̃d subeũdũ est z eodẽ mõ quo subeũdũ talis igit̃ ponit rectitudinẽ i ope fortitudinis: z tñ nullũ impedimẽtũ tolli: q̃ nulluz ipedimẽtũ supuenit. q̃ nec metus nec audacia. Ex his pz rñsio ad scõm q̃ q̃stũ cũq̃ auferret met⁹. vt audacia: z tñ nõ ponerek rectitudo i hoc ope hũano (qđ est subire terribilia) nõ ponerek fortitudo: posita autem hoc modi rectitudine in opere humano circa terribile. etiã si nõ tollať aliq̃d impedimentũ q̃ scz talis p̃pter excellentẽ habitũ in p̃fitis terribilis nec timore nec audacia afficit: ponit fortitudo. Si tñ vtrũq̃ fiat: oẽ fortitudo õz magis virtus q̃ ponit rectitudinẽ rõnis in opere humano circa terribile: q̃ q̃ remouet ea q̃ impediunt ne hmõi rectitudo ponať in tali opere. ¶ Cõtra v. cõclusionẽ añ sic: fortitudo non est vna virtus: ergo fortitudo nõ est specialis virtus Antecedẽs p̃obať. fortitudo habet quattuor extrema: ergo nõ est vna virt⁹: p̃ña tenet: q̃ oĩs vna virtus mediat inter duo extrema tm̃: z assumptũ p̃obať: q̃ fortis habet duo extrema in aggrediendo scz audaciã: cum quis excedit in aggrediendo: z vecordiã cũ quis deficit in aggrediendo. z habet duo in expectando scz timiditatem q̃ quis deficit in expectando: z intimiditatẽ q̃ quis superabundat in expectando: ergo fortitudo nõ est vna virtus. ℞o solutione huius rõnis (que tangit difficultatẽ de vnitate fortitudinis) est aduertendũ: q̃ opinio quorundã fuit: q̃ fortitudo est vna virtus genere: sed ipsa diuisa est in multas species p̃pter rõnẽ immediate añ factã. Quã opinionẽ reprobz buridanus in duobus punctis. primo in hoc q̃ dicã q̃ nõ est idẽ habitus quo aggrediť vbi recta ratio dicant aggrediendũ esse z q̃ expectamus vbi recta ratio dicant esse expectande Scõo in hoc q̃ ponit timorẽ z audaciã nõ esse cõtrarias passiones Circa igit̃ hanc difficultatẽ sit p̃ma p̃põ. Ois fortitudo est vna nũmo. p̃batur. ois habitus est vnus nũmo ois fortitudo est habitus ergo ois fortitudo est vna numo. Scõa p̃põ: ois fortitudo virtus est eadẽ alteri fortitudini gñe sub alterno: p̃oba. quia omniũ est vnũ obiectũ gñe. s. terribile: z oĩa actus sunt de genere q̃ oẽs cõueniunt in hoc qđ est subire vel nõ subire periculũ mortis in bello cõformiter ad dictamẽ recte rõnis. ¶ Tertia p̃opõ: nõ omnis fortitudo est cuilz fortitudini eadẽ specie pz q̃ fortitudinis (sicut z cuilz alterius virtutis (sunt tres gradus spẽ differẽtes scz cõtinentia: tẽperãtia: heroica: igit̃. Secũdo: q̃ aliqui habitus fortitudinis hñt circũstantias pro obiectis. sed in illis variata quacũq̃ circunstantia semper variať habitus igit̃. Sed q̃ hec ratio aliã difficultatẽ petit q̃ alioloco declarãda est: ideo de ea nihil plus dicit̃. ¶ Tertio p̃positio dircẽ ad sensum p̃me opinionis z contra buridanũ: duo sunt actus p̃incipales fortitudinis scz expectare z aggredi q̃ sunt specie distincti: ergo sunt etiã vel esse p̃nt duo habitus fortitudinis spẽ distincti: q̃ sunt duo actus fortitudinis scz expectare z aggredi cõstat. Qđ sunt spẽ distincti p̃bať: q̃ cõstat multos recte se habere z laudabiliter in aggrediendo qui nõ se hñt laudabiliter in expectãdo z ecõtra: z eos esse bñ habituatos in vno: q̃ nõ sunt bñ habituati i alio q̃ habitus expectãdi fortiter est spẽ distinct⁹ ab habitu aggrediẽdi fortiter: p̃ña tz q̃ si eẽnt habit⁹ eiusdẽ spẽi: tũc posito vno eoz in volũtate alicui⁹: talis esset̃ inclinat⁹ sufficiẽter p̃ illũ habitũ i vtrũq̃ actũ. Scõo vbicũq̃ sunt p̃udẽtie distincte spẽ: ibi sunt habit⁹ v̄tuosi morales distincti spẽ: sz p̃udẽtia dirigẽs nos in aggrediẽdo distincta est spẽ a p̃udẽtia dirigẽte nos i expectẽdo: q̃ z habit⁹ ab his imediate regulabiles sunt distincti spẽ: maior ptz q̃ cuilibet actui p̃udẽtiali fin spẽm corrñdet suũ op⁹ directũ: Et minor p̃bať q̃ sunt alie z alie discipline militares in aggrediendo z in expectãdo. Tertio cũ oblicatione z erroze in aggrediẽdo. nõ stat rectitudo i aggrediẽdo: sz cũ oblicatione z erroze in aggrediẽdo stat rectitudo in expectãdo: q̃ rectitudo in expectãdo nõ est rectitudo in aggrediẽdo: z p̃añs nec habit⁹ ẽ idẽ habitui. Quartorectitudini in aggrediẽdo p̃trariať obliq̃tas in aggrediẽdo: sz rectitudini in aggrediẽdo nõ p̃trariať obliq̃tas i expectẽdo: q̃ ista z illa nõ sũt eiusdẽ spẽi: p̃ña tz: q̃ q̃cũq̃ sunt eiusdẽ spẽi ipa talia sunt q̃ cuicũq̃ p̃trariať vnũ eidẽ p̃trariať reliquũ Quito: vbicũq̃ ẽ alia z alia medietas ibi sũt habit⁹ imedij cõiecturati spẽ distincti: sz expectãdo z aggrediẽdo ẽ alia z alia medietas. q̃ ibi sũt alij z alij habit⁹ spẽ. Quarto p̃põ si timor z timiditas significent extrẽa illi⁹ medietat̃ q̃ ẽ in expectãdo: z audacia z vecordia significẽt extrẽa p̃cise illi⁹ medietat̃ q̃ est in aggrediẽdo: tũc timor nõ p̃trariať audacie: nec intiditates vecordie. ℞tz q̃ timor z audacia simł sunt in eodẽ: sunt eñ multi q̃ vnũ quẽq̃ z temerarie aggrediunt̃: z tñ pene nullũ expectare audẽt: sunt etiã alij qui facile aggrediunt̃: z tñ cũ sentiunt resistent iam statim fugiunt qđ p̃obať p̃ illud. Ar⁹. tertio ethicoz vbi loquit̃ de his qui hñt experiẽtiã periculoz bellicoz z tñ nõ sunt fortes. Videť vtiq̃ (inquit) fortes q̃m nõ sciunt alij qualia sunt nõnulla .s. in ania in bello q̃ terroze facũt imperitis. z seq̃ dem de facere: sed non pati maxime p̃nt Decee quõ: aliqui bñ possunt p̃cutere z inuadere hostẽ: sed non p̃nt diu resistere hostibus p̃cutiẽtibus. ℞atet idẽ p illud qđ ibidẽ statim subiungit̃. Milites autẽ timidi (q̃m superextendit̃ periculũ) p̃mi eñ fugiunt: ciuilia autẽ p̃manẽtia moriunt̃. hic autẽ ex p̃ncipio p̃tinabant vt meliores exeũtes: cognoscẽtes aũt fugiũt Ex his manifeste p̃bo q̃ timor z audacia simul sunt in eodem. volo q̃ aliqui milites frequẽter exeãt in tales actus scz aggrediẽdi cito a p̃ncipio z statim post (cum viriliter hostis sustinet vel invadit) fugiẽdi: ita q̃ ex hmõi actibus freq̃ntatis generẽt in eis habitus q̃bus p̃opte z expedite faciãt q̃ p̃us sine habitibus faciebãt: tũc sic: ille actus aggrediendi hostẽ est ab aliquo habitu: z nõ ab habitu fortitudinis vt cõstat. Tũ q̃ aggressio illa ẽ in cõsiderata: Tũ q̃ ar⁹. dicit tales milites nõ esse fortes: nec est ab habitu timoris q̃ inclinat ed oppositum scilicet ad fugiendũ: ergo est ab habitu audacie. Actus similiter fuge (quẽ postea elicũt) nõ ẽ ab habitu fortitudinis: q̃ tales nõ sunt fortes. Tũ etiã q̃ fugiũt z q̃ deficiũt in patiẽdo vt hz textus: nec ab habitu audacie: q̃ inclinat ad oppositũ: ergo ẽ ab hitu timiditatis: q̃ sĩ sunt audacia z timiditas. Vtrũ aũt timor z timiditas audacia z vecordia significẽt qđ dictũ ẽ nõ disputo: q̃ si nõ significẽt: p̃nt dari alia

E

buri. 3. ethi. q̃sti. 17

secunda.

3

2

totũ buri vbi supza

4

5

q̃. p̃põ.

nomina signantia hmõi medietates: Satis est eñ q̃ ille medietates sint spẽ dñtes. Q̃ aũt ibi sint plura extrẽa spẽ distincta q̃ duo: ꝛ nõ tñ vnũ mediũ sed plura: videt̃ sentire Thomas secũda. ij. q. cxxvi. in respõsione ad tertũ vbi dicit q̃ fortitudo mediat inter in pauiditatẽ ꝛ audaciã: ꝛ q̃ nõ est in cõueniens q̃ secundũ diuersa media habeat diuersa extrema. Ex quo patet q̃ secundũ ipsum in fortitudine reperiunt̃ plura media ꝛ diuersa extrema: ꝛ nõ loquit̃ (vt ꝟstat) de medijs tñ numero distinctis q̃ sunt illa infinita: ergo de medijs spẽ distinctis.

Quinta ꝓ positio. ¶ Quinta ꝓpositio nõ ideo q̃liꝫ fortitudo est eadẽ cuilibet fortitudini spẽ spẽalissima q̃ fortitudo mediat inter duo extrema. Quod aũtẽ fortitudo mediat inter duo extrema ꝓbat̃: q̃ licet sint quattuor extrẽa. vt dictũ est tñ ista quattuor cõtinenter sub duobus. s. sub istis nõ subire periculũ belli cũ recta ratio dictat esse subeũdũ ꝛ subire periculũ belli q̃ñ vel quomõ rectat ratio dictat nõ esse subeundũ inter q̃ extrema est vna medietas duab⁹ cõmunis scz subire vel nõ subire periculũ belli cõfortiter ad rectitudinẽ rõnis: primũ aũtẽ extremũ cõtinet timiditatẽ ꝛ vecordia scõm cõtinet intimiditatẽ ꝛ audaciã. Tunc ꝓbat̃ ꝓpõ iusticia particularis est inter duo extrema silicet inter reddere vnicuiq̃ qõ suum nõ est ꝛ retinere quod suũ nõ est: ꝛ tñ nõ q̃libet iusticia est cuilibet iusticie eadẽ spẽ: sicut iusticia distributiua nõ est eiusdẽ spẽi cũ cõmutatiua nec venditio cũ loquatione: nec locatio cõfideiussione ꝛ hoc ideo q̃ sub hiꝫ duobus extremis cõtinenter multa alia inter q̃ possunt esse alie ꝛ alie medietates igit̃ sexta ꝓpositio: nõ ideo q̃libet fortitudo est cuilibet eadẽ spẽ: q̃ eaꝝ oĩm est vnus finis ꝓximus ꝛ immediatus pz. nã cuilibet iusticie est vnus finis ꝓxim⁹ ꝛ immediat⁹. s. reddere vnicuiq̃ qõ suum est: tamẽ cõstat q̃ iusticia distributiua est spẽ distincta a iusticia cõmutatiua Similiter oĩm tpãtiaꝝ est vnus finis. s. vs⁹ moderat⁹ tãgibiliũ ꝛ gustabiliũ ꝛ tñ ꝟstat q̃ tpãtia venereoꝝ ẽ alia spẽ a tpãtia ciboꝝ ꝛ potuũ Ita possꝫ argui de liberalitate ꝛ aliꝭ ꝑtutib⁹.

.2 Scõo si sic seq̃retur q̃ audacia ꝛ fortitudo essent eiusdẽ spẽi. ꝯis est finꝭ saltẽ de eo qõ est ꝑ se audacia ꝛ de eo quod est per se fortitudo igitur: ꝛ patet cõsequẽtia: q̃ multi qui audaciter faciunt ita ẽtendũt sic faciẽdo saluare bonũ cõmune vel vicere hostes sicut illi qui fortiter faciũt: ꝛ ꝑstituũt eque bene sibi hunc finẽ illi sicut isti. Tertio bonitas actus nõ dependet precise ꝛ adequate ex fine: sed ex oĩb⁹ aliꝭ circũstancijs: ergo ex vnitate finis nõ ꝑt ꝯclu divnitas hit⁹ ꝯña tz q̃ remanẽte vnitate finis: act⁹ variabitur de bono in malũ ꝓpter defectũ aliarũ circunstantiarũ Septima ꝓpositio non quilibet fortitudo est eadẽ cuilibet fortitudini specie ꝓpter actum eius de speciei natum a qualibet fortitudie causari ꝓbatur nam habẽs habitum fortitudinis aggressiue potest elicere ille qui habet habitũ fortitudinis expectatorie. ꝛ ille etiã hũc actũ fortit̃ faciẽ dã ẽ ꝛ simile fim spẽz põt elicere vtrũq̃ habet ꝓ tẽ poze ꝓ quo dubitat vtrũ aggrediendũ sit an expectãdũ. Similiter etiã habẽs iusticiã cõmutatiuã secũdũ vẽditionẽ ꝛ emptionẽ ꝛ iusticiã cõmutatiuã secũdũ locationẽ ꝓ tẽpore ꝓ quo dubitat an dom⁹ sit emẽda vel locãda elucere potest etiã abutro q̃ habitu hunc actũ iusticie faciẽde est siue emẽdo siue loquẽdo. Secundo habitus nõ fortitur speciẽ ex actibus inadequatis: sed huiusmodi actus sunt inadequati istis habitibus. ergo ex istis actib⁹ non ortiũtur speciẽ isti habitus ergo ꝓpter vnitatẽ specificã istorũ actuũ nõ est argumẽda vnitas specifica habituũ: verũ est tamẽ q̃ si esset aliquis habitus q̃ exiret in istos actus tãq̃ in actus sibi adequatos: ille esset distinctus specie ab illis habitibus q̃ haberent istos actus tãq̃ inadequatos: ꝛ alios tanq̃ adequatos. Et possunt particularius declarari. Sit aliquis qui audiat philosophum vel ꝓdicatorẽ laudẽtẽ fortitudinẽ de qua ille nihil vnq̃ p⁹ audiuerat: ꝛ moueaꝫ i desideriũ fortitudis: ꝛ velit fortit̃ facere ꝛ freq̃nter eliciat hmõi volitiõez tal̃ freq̃nt eliciendo hmõi actũ acq̃rit quẽdẽ habitũ inclinãtẽ eũ ad fortiter volẽde q̃ hit⁹ est multũ cõis ꝛ imperficiens: postea instruatur ꝙticularius de actib⁹ fortitudinis: tunc mediãte actu istius hit⁹ i ꝓfecti ꝛ recta rõe dictãte sibi q̃ ẽ nũc fortiter expectãde ꝓ bono rei publice exit i actũ tã exteriorẽ q̃ interiorẽ fortiter expectãdi: q̃ si frequẽter eũ gñabitur i eo nouus habitus inclinãs eũ ad expectãde fortit̃ scõm iudiciũ recte rõnis. Mediãte vero actu ꝑm i habit⁹ ꝛ rectã ratione dictãte sibi q̃ est nũc fortit̃ aggrediẽde exibit in actũ fortiter aggrediendi ex cui⁹ frequẽtatiõe gñabit̃ in eo ali⁹ habit⁹ iclinãs eũ ad cõsilãs act⁹ ꝛ isti duo hit⁹ posteriores cõtinẽt primũ nõ cõtinẽtia qua superi⁹ cõtinet iferi⁹: q̃ hec cõtinẽtia nõ reperit̃ inter res q̃ non sunt signa sed ꝓtinẽtia virtuali aut iminẽtiali si ita velis appellare ad hũc. s. sensum q̃ in quẽcũq̃ actũ fortitudinis ꝑt pri⁹ habit⁹ cũ potẽtia i eũdẽ ꝑt q̃liꝫ alio rũ cũ potẽtia sz ñ ecõtra Quilz ei hñs habitũ secũdũ vel tertiũ: pt velle facere fortiter: sz nõ q̃liꝫ hñs ꝑmũ ꝑt velle facere fortiter expectamẽto: sz primus hit⁹ tñ nat⁹ ẽ elicere ꝑmũ actũ. s. q̃ fortiter faciẽ de est ꝯformiter ad iudiciũ rõis. Et iste act⁹ cũ recta ratione dictãte q̃ hoc modo vel illo fieri ꝑt fortiter ꝯ currũt ad causende alios actus ex quib⁹ generãtur alij habit⁹. Ad rationẽ igitur cõtra. v. cõclusionẽ pz quod rñdẽde sit: q̃ ostensum est quomodo fortitudo mediat inter duo extrema: quoꝝ q̃liꝫ cõtinet sub se alia duo ꝛ inter duo illoꝝ est vna medietas: ꝛiter alia duo ẽ alia medietas. Cũ ergo ꝺr fortitudo hz. iiij. extrẽa distiñg̃ vl̃ secũdũ eãdẽ spẽz ei⁹ ꝛ sic negaꝫ. vel secũdũ diuersas spẽs ꝛ sic ꝯceditur. habet tamẽ duo extrema sicut dictum est cõia oĩb⁹ spẽb⁹. Et hoc modo intelligende est q̃ ois virtus mediat inter duo extrema. Ad vitande tamẽ ĩ portunitates sophisticas est aduertẽde q̃ extremũ virtutis accipitur dupliciter. Uno modo ꝓmo intentionaliter: ꝛ tunc extremum virtutis significat actus viciosos iter quos actus virtuosus mediat: ꝛ tunc oẽs qui sunt ex vno latere dñr vnũ extremũ per equiualentiam: ꝛ omnes qui sunt ex alio latere dñr ẽt vnũ extremũ ꝑ equiualentiã. Et secundũ hunc mod̃ ois virt⁹ moral̃ dr̃ habere duo extrema. Alio modo accipitur extremũ virtutis secũde intentionaliter: ꝛ tũc extremũ accipit̃ ꝑ ꝯceptu signte oẽs act⁹ viciosos: ꝛ q̃ nõ sunt cõformes recte rationi circa materiã talis virtutis cognotãdo superabũdantiã vel defectũ. Et hoc modo etiã intelligendo data sunt duo extrema fortitudinis: cũ quo stat q̃ secundũ species suas habet quatuor: vel. vi. vel plura. Sed iã arguẽde est cõtra aliquas de predictis ꝓpositionibus. ꝛ primo cõtra tertiam ꝛ probatur rationibus buridãi q̃ quilibet fortitudo est cuilibet fortitudini eadẽ specie. Et primo arguit auctorita

argumẽ. buri.

te ꝛ ratione. auctoritate alberti dicẽtis ꝙ ꝯuis po natur. iiij. extrema fortitudinis non est tñ nisi vnũ mediũ: qz superabundans in timore deficit in audacia ꝛ superabũdãs in audacia deficit in timore ita inter audaciam ꝛ timorem vnicã medietas est fortitudo. Secundo omnis virtus est vna ipse: que est ad vnum finem specie: sed ois fortitudo est ad vnũ finem: qz ad saluande bonũ cõmune vel ad bene sed habende in bello vel ad obtinẽde super inimicos victoriã: quẽ finem cõsequimur aliquãdo expectãdo: aliquando aggrediendo: aliquando vtroqꝫ modo: ergo fortitudo est vna virtus specie maiorẽ probat qz virtꝰ ꝛ viciũ specificãtur fine: quod ꝓbat auctoritate ꝛ ratione primo auctoritate arꝫ. dicẽtis. iiij. ethi. ꝙ ille nõ dr recte ꝓdigꝰ q̃ ꝓpter itẽperãtiã cõ sumit pecuniã sed magis intemperat: dicit etiã ꝙ q̃ dat nõ boni gratia: sed ꝓpter quadã aliã causam nõ est liberalis: sed alius quis. vt si det ꝓpter adul terium est adulter: ꝛ si vt sibi detur est cupidus.

¶ Secũdo ꝓ illud quod habeꝯ. iij. ethicoꝝ. Finis 2
aũt ois opationis ẽ q̃ secũdũ habitũ ꝛ fortitudo aũt fortitudo bonũ talis aũt finis determinatur eni vnum qõqꝫ fine. Tertio rõe secũdũ diuersitatẽ finiũ diuersificaꝯ electio: ergo secũdũ diuersitatẽ finiũ diuersificatur virtus: qz virtus est habitꝰ electiuꝰ. Quarto qz nihil est bonũ nisi ꝓpter causas finales vt dicit cõmẽtator secundo metha. ergo necesse est oia sumere specie ꝛ rationẽ bõitatis sue ex fine: sed virtus est bomtas quedam igitur. ¶ Quinto timor ꝛ audacia sunt contrarie passiones: ergo omnis habitus inclinãs ad vnam declinat ab alio. ergo inter audaciam ꝛ timorẽ non est nisi vna medietas. ¶ Cõtra quartam propositionem arg. ꝛ ꝓbatur ꝙ timor ꝛ audacia sunt cotrarie passiones. primo auctoritate. Arꝫ. secundo rethorice dicentis. quoniã aũt de timore manifestũ est quid sit ꝛ quõ singli habẽtes fortitudãt manifestũ ex his ꝛ audere quid ẽ ꝛ circa qualia audaces ꝛ quomodo dispositi audaces sunt ausibile enim contrarium timido. Contra. vij. propositionẽ arguitur sic. ¶ Omnes habitꝰ apti nati producere actus eiusdẽ rationis ꝛ speciei sunt eisdem speciei. sed quilibet illoꝝ terminũ habituũ natꝰ ẽ ꝓducere actus eiusdẽ speciei vt in deductione eiusdẽ ꝓpositionis habetur igitur oẽs illi habitus sunt eiusdẽ speciei. Secũdo actus sequẽtes habitũ sũt eiusdẽ speciei cũ habitꝰ ex q̃bus actibꝰ est genitꝰ 2
sed duo postremi habitus nõ sunt geniti ex actibus primi habitus: ergo neq; sunt ꝓductiui illoꝝ habituũ. 3
Tertio posito habitu primo nõ cũ rectarõne de forti expectatione potest elici actus fortiter expectãdi. ꝛ posito eodẽ habitu cũ recta ratione de forti aggressione potest poni fortis aggressio ergo ille primus habitus sufficit cum recta ratione ad actus habituũ posteriorũ. per consequẽs illi postremi habitus supfluũt. Ad primã se cõtra tertiã ꝓpositionẽ rationabiliter (vt dictũ est) ꝙ in fortitudine reperiꝯ vna ꝓtrarietas cõis ꝛ due ꝓtrarietates spẽales et hoc tãdẽ cogeiꝯ ꝓcedet buridanꝰ q̃ i respõsione ad quãdã rõnẽ opiniõis q̃ ipugt dicã: ꝙ si ꝓ audaciã itelligaꝯ hitꝰ iclinas ad excessũ i aggressũ Et ꝓ timiditatẽ intelligatur habitus inclinãs ad excessum in fugatã audacia nõ opponitur ꝓprie timiditati: sed audacie opponitur vecordie ꝛ timiditati i timiditas ꝓpter autẽ duas cõtrarietas specialiꝯ ponũtur due medietas. Dico preterea ꝙ dato ꝙ nõ esset nisi vna cõtrarietas extremoꝝ: pñt tamen esse plures medietates specie ꝓpter diuersas circũstãtias que sũt obiecta actuũ ꝛ habituũ ꝓ se bonoꝝ. Ad secũdũ negatur maior vt supra probatũ est. ꝛ ad probationẽ dico ꝙ dupliciter potest intelligi ꝙ virtus ꝛ viciũ specificãtur fiẽ: vno modo adequate ꝛ totaliter ꝛ sic ego nego tã de actibꝰ ꝛ habitibus q̃ sunt per se virtutes aut vicia qui scz habẽt circũstãtias ꝓ obiectis q̃ de actibꝰ ꝛ habitibꝰ q̃ nõ sunt per se virtutes aut vicia sicut sunt actꝰ exteriores ꝛ etiã multi actus interiores qui nõ habẽt circũstãtias ꝓ obiectis. Alio modo in adequate ꝛ particulariter. ꝛ hoc ego cõcedo de actibus ꝛ habitibus per se bonis aut per se malis. Ex hoc autẽ nõ sequitur ꝙ vbicũq; est idẽ finis ibi sit eadẽ species habitus. sed bene sequitur ꝙ vbicũq; est alius ꝛ alius finis ibi est alius ꝛ alius habitus secũdũ speciem: ꝙ verũ est de habitibus per se bonis aut per se malis: ꝛ ẽt de actibꝰ. De actibꝰ aũt nõ ꝓ se bonis vl malis. dico primo ꝙ nõ specificãtur a fine secũdũ suã ſbãm nec totaliter nec ptialiter: ꝓz qz ambulãdo ad ecclesiã ꝓpter deũ est oĩno eiusdẽ speciei cũ ambulatione ad eãdẽ ecclam ꝓpter vanã gloriã: cũ eadem oratio cõtinuata ꝛ nõ interrupta posset primo fieri ꝓpter deum ꝛ postea ꝓpter vanam gloriam. et denigratio parietis que fit ꝓpter oculos est eadem spẽ cũ denigratione parietis q̃ fit vt deturpeꝯ paries: ꝛ ruptio parietꝫ q̃ fit causa luminis habendi est eadẽ specie cum ruptione q̃ fit causa ingressus habendi. dico secundo ꝙ loquendo de spẽ accidentali quõ homo albus dicit alterius spẽi ab homine nigro: licet sit ipropissima locutio ꝙ finis bonus aliqñ specificat ꝛ aliqñ nõ specificat actũ finis etiã malus aliqñ specificat ꝛ aliqñ non specificat. Et hoc secũdũ istas tuas spẽs q̃ sunt bonitas ꝛ malicia hoc ẽ finis bonꝰ aliqñ de malo actu facit bonũ ꝛ aliqñ nõ: ꝛ finis malꝰ aliqñ facit malũ actũ de bono ꝛ aliqñ nõ Exẽplum primi vt si vadam ad ecclesiam loco tempore ꝛ modo debitis: sed tñ ꝓpter malũ finẽ scz vanam gloriam. tunc mutato fine in cõtinuatione ambulationis. ita ꝙ ego iam vadam ꝓpter deũ: ambulatio mea q̃ erat mala ꝓpter indebitum finem iam fit bona. ꝛ ita finis bonus specificat eam. i. de mala facit bonã. Exemplum scõi vt si ego vadam ad ecclesiam loco tẽpore modo et fine indebitis ꝓpter solius finis trãsmutationẽ nõ mutabiꝯ actus meus de malo i bonũ. qz actus meꝰ adhuc remanet malus ꝓpter alias circũstãcias malas exẽplum tercij. vt si ego vadã ad ecclesiã loco tempore modo ꝛ fine debitis scz ꝓpter deũ ꝛ eundo ego mutẽ bonum finẽ ꝛ incipiam ire ꝓpter vanam gloriam: tunc actus meus de bono fiet malus. Exẽplũ quarti vt si ego vadã ad ecclesiam ꝓpter vanã gloriam ꝛ eundo mutẽ finem ꝛ incipiam ire ꝓpter auariciã: tunc finis iste nõ mutat actum meũ de bono in malum. qz nõ erat primus bonus: sed semper remanet in specie mali. Si vel tñ intelligere ꝙ specificat actum meũ q̃tum est ex se: qz si in rei veritate ambulatio mea fuisset bona. Jam per ꝓstitutionez istius finis fient mala aut etiã ꝙ specificat eam secundũ spẽm malitie transmutatio eam de vna spẽ malicie in aliã: qz ambulatio q̃ prius erat vana iam est auara: extendendo hmõi denominationes: ego non cõtradico. sed hoc nõ est secundũ spẽm specialissima sed secundũ quandã specificationẽ gñicã ꝛ

cōmunē sub qua pñt multe spēs contineri. hec alio loco declaranda sunt. ⁊ ibi diffusius exponēda. Ad primā ꝓbationē antecedentis: cum dicit ꝙ qui propter intemperantiam consumit sua non recte dicitur prodigus sed magis intemperatus. Ad hoc dico ꝙ dato ꝙ hoc esset verum ex eo nihil cōcluditur nisi ꝙ finis cōcurrit ad specificationē actus specialiter aut in adequate: quod maxime verum est de fine respectu actus ⁊ habitus virtutis. Respectu autem habitus vicioſi/ qz cum deficit vmca circunstātia abtus virtuosi: actus dicit vicioſus. Ideo finis potest specificare totaliter: specificatione tamē generali sub qua multe spēs continebuntur Dico secundo ꝙ. Ar⁹. non habet quod allegat. ꝓpro quo tñ est aduertendum ꝙ Ar⁹ habet secundo capło primi tractatus ꝯ qui dat quibus non oportet vel nō bom gratia / sed propter aliam causam nō est liberalis sed alius quis dicēt. vbi eustratius hoc est (inquit) prodigus vel intemperatus. Et capło sequēti vbi de prodigo loquit propter quod (inquit) intemperati ipsorum sunt multi. facile enim consumentes in intemperātias cōsumptiui sunt ⁊ ꝓpter non ad bonum viuere ad voluptates declinant. Et concludit ex his prodigus igitur inducibilis effectus in hec transit. Ad hoc ergo quod argumentū querit vtrum prodigus. consumēs propter intemperantiam sit magis intemperatus ꝯ prodigus. Respondeo ꝙ prodigus proprie dicit ille qui sine honestate ⁊ vtilitate vera vel estimata pecunias facile consumit. Dico igit sermo ꝙ prodigalitas mediante actu suo elicito inclinat ad actum intemperantie. ꝓbatet quia qui sunt illiberales frenum habent ⁊ impedimentum contra intēperantiā scilicet retētionem vel amorē pecuniaz. sed prodigalitas aufert hmōi amorē: igitur. Secūdo dico ꝙ aliquit cōsumēs pecunias ꝓpter intēperātiā est imperat⁹ ⁊ nō ꝓdigus. patet qz alicui tali intēperātia est tā cōsumēdi ⁊ non contēptus pecuniaz: ⁊ maxime in illo q̄ alias nō esset pecunias cōsūpturus. Tertio dico ꝙ aliquis cōsumens pecunias ꝓpter intemperantiā similis est prodigus ⁊ intēperatus. ꝑz qz aliquis talē est q̄ negligit pecunias ⁊ q̄ ꝓ facili causa ⁊ leui cōsumit etiā ꝓ qua recta rō nō dictas eas eē cōsumēdas. qz ergo leuis ⁊ incōsideratus est in cōsumptione pecuniarū nec eas diligit dicitur ꝓdigꝰ qz vero eis abutitur ad explēdā intēperētiā suā dicitur intemperatus. ¶ Quarto dico ꝙ aliquis talis est magis intēperatus ꝯ prodigꝰ ⁊ aliquis magis ꝓdigus ꝯ intēperatus. ꝓbatet qz in aliquo tali est intensior amor voluptatis ꝯ neglectus pecuniarū. In aliquo vero est intensior neglectus pecuniarū cōtra iudiciū rationis ꝯ amor voluptatis. ¶ Quinto dico ꝙ talis ex hoc dicitur intemperatꝰ ⁊ non prodigus qz cōsumit pecunias i voluptatibꝰ patet qz i hoc ꝙ ē ꝓsumere pecunias i voluptatibꝰ intēperate exprimitur proprius actus intēperātie ⁊ nō ꝓprius actus prodigalitatis. Ad aliam autē cōcedo de determinatione cōi ⁊ gñica: ꝙ quā tamē actus recedit a quadā ei fusione. vt si quis iret ad ecclesiā ⁊ nō ꝓpter aliquē finē: iste actus mūdū esset bonus vel malus supposito ꝙ ꝙ nullā aliā circūstātiā redderetur malus. Tunc assumpto bono fine puta cultu diuino esset bonꝰ. assumpto vero malo fine/ vt puta ydolatria esset malus. Ad tertiū cōcedo ꝙ secūdū diuersitatē finiū diuersificatur electio ⁊ maxime loquendo de electiōe ꝙ se bona. non oportet tamē ꝙ secūdū ideptitatē finiū ideptificet electio. Justus eīn ⁊ fortis eundē finē hñt ⁊ tñ non eadē eoz electio immo vnus vnomō ꝓcurat salutē rei publice ⁊ alius aliomō. Et hoc ptz etiā exēplo medici sanātis diuersos egros. qlz habeāt eundē finē nō tñ easdē electiones. Ad quartā nego ꝓnam si intelligat de spē spēalissima/ ⁊ de sumere tollat ⁊ adequate. Ad. v. dictū est satis. ¶ Ad rōnē contra quartā ꝓpositionē iā rñsum est. qz dictū est quō timor ⁊ audacia cōtrariant ⁊ quō nō. Ad pīnā rōnē cōtra. vīz. ꝓpōnē cōcedo maiorē de actibus adeq̄tis oibus illis habitātibus ⁊ in hoc sensu nego minorē. Nā ꝓmus hītus cāt primū actū tāq̄ sibi adequatū: posteriores vero cānt eū tanq̄ sibi inadequatū ⁊ hñt alios actus eis adequatos. ¶ Ad secām cōcedo maiorē de actibus adequatis habitū seq̄ntibus. ¶ Ad tertiā negat vtraq̄ ps aūt ⁊ si intelligat cū ꝑcisione ⁊ exclusione cuiuslibz alteri⁹ act⁹ vel hītus. ⁊ dico ꝙ si poneret ꝓmus hītus cū recta rōne ⁊c. nūq̄ exiret i actū secōi vel tertij hītus Sz dico ꝙ posita recta rōne ⁊c. cū isto hītu primo iste hitus exit in actū sibi ꝓpriū ⁊ iste actus. ſ. fortiter faciendū est cū recta rōne dictāte de forti expectatione inclinat ad actū fortiter expectādi. ex cuius frequentatione gñat nouus habitus i sic operāte. ¶ Ad rōnes positas ꝓncipio q̄stionis. Ad primam cōcedit maior ⁊ negatur minor ꝓ vtraq̄ pte. Ad ꝓbationē ꝓme partis rñdeo ꝙ ꝓcedit de fortitudine que est robur corporis de qua hic nō loquimur. Ad secundam potest dici vt dicit. b. Thomas ꝙ auctoritas apostoli intelligitur de infirmitate corporali. fortitudo autē est infirmitas mentis non corporis. Aliter potest dici ꝙ apostolus accipit infirmitatē ꝓ rebellione passionū ⁊ oppugnatiōe virtutis mētis. quas passiones ⁊ infirmitates crebro vicēdo augemus virtutem nostram ac perficimus / que forte non oppugnata torpesceret ⁊ deliberaretur. ¶ Ad secundam rationem negatur antecedens et ad probationem primam respondeo ꝙ procedit de fortitudine secundo modo accepta. ¶ Ad secundā probationē que est ex ambrosij auctoritate dico ꝙ loquitur de fortitudine. tertio modo que scilicet cōmunis est magnanimitati ⁊ fortitudini ꝓprie dicte que dicitur defendere ornamenta omniū virtutū qz secundum ari. magnanimi est quicquid est in omni virtute maximū dicitur etiam custodire iudicia nō qz eliciat fortitudo actus iusticie: sed qz ꝓ iudicijs exequandis ⁊ seruādis fortis paratus est se discrimini mortis obijcere. dicitur etiam fortitudo decertare aduersus omnia vicia. non qz magnanimitas eliciat actus omnium virtutū: sed quia magnanimitas mediante actu suo elicito inclinat ad fugam omnium viciorum: magnanimi enim est velle fugere omnem turpitudinem mediante qua volitiōe magnanimus siue fortis decertat contra omnia vicia ꝙ si inuicta ad labores ⁊ fortis ad pericula habet ex se fortitudo hoc modo dicta. ꝙ sit rigidior aduersus voluptates ⁊ ꝙ fuget auariciā habet nō qz elicit actus virtutum oppositarum: sed quia mediante actu suo elicito inclinat ad horum omnium fugā tanq̄ ad fugam eorum que proprium actum suum impediunt. omnis enim virtus. mediante actu suo elicito inclinat in fugam omnium illorum viciorū que proprium actum suum impediunt.

q.c. prīi. 2.2.arti. 2mo

Queritur scdo. Utrum fortitudo sit virtus cardinalis. Arguit̃ q̃ non omnis virt⁹ cardinalis est p̃cipue circa ea circa que versatur vita humana: sed fortitudo non est circa ea in quibus p̃cipue versatur vita humana: ergo fortitudo non est virtus cardinalis. minor probatur: quia fortitudo est circa pericula mortis in bello que raro occurrũt in bello. ¶ In oppositum est communis philosophorum et theologorum opinio. nam Gregorius. xxiii. moralium. Ambrosius super lucã. et Augustinus li brode morib⁹ ecclesie fortitudinem inter virtutes cardinales enumerãt. ¶ Pro responsione ad questionem sit prima cõclusio. Non ideo aliqua virtus dicitur cardinalis: quia p̃cipue sibi vendicat id qđ pertinet communiter ad virtutes: probatur: quia si sic sequeretur q̃ essent tantum tres virtutes cardinales: eo q̃ tantum sunt tria que pertinent cõmuniter ad omnes virtutes: sicut habetur cõmuniter secũdo ethicorum scilicet q̃ opus fiat ex certa sciẽcia et electione/ q̃ propter finem/ et q̃ fiat firmiter et immobili iudicio. ¶ Secundo hec tria ita sunt cõmunia omnibus virtutibus: q̃ nõ magis insunt vni q̃ alteri nisi forte proueniat ex intẽsione ipsius habitus: ita q̃ habitus ceteris paribus quanto est intensior tanto magis sibi vendicat ista tria: et null⁹ sibi vendicat ex ratione generis vel speciei sue. Nam omnis habitus virtuosus moralis est habit⁹ electius medij: a quo non discedit q̃diu recta ratio dictat esse immorandũ. Ex quo infertur cõtra beatum Thomam q̃ fortitudo non ideo dicitur virtus cardinalis quia maxime sibi vẽdicat laudem firmitatis inquantum scilicet illud quod impellit ad deserendum opus fortitudinis grauius impellit q̃ illud quod impellit ad deserendum opus temperantie: quia dolor grauius et vehementius impellit ad deserendũ opus bonum q̃ voluptas. Ideo firmitas fortitudinis est magis laudabilis q̃ firmitas temperantie. probatur correlarium. Omnis virtus secundum gradum heroicum habet firmitatẽ equaliter laudabilem. igitur non ideo fortitudo dicitur cardinalis: quia vendicat sibi firmitatem eque laudabilem. antecedãs probatur: quia et iustus et tẽperat⁹ secundum gradum heroicũ habẽt firmitatẽ in opere suo tam laudabilẽ q̃ sunt parati nõ deserere op⁹ suum pro quocunq̃ quod est contra rectam rationẽ immo de facto habent opus tam difficile q̃ pro difficultate sua ipsum est positum supra communem hominum facultatem aut ex natura actus/ aut ex circunstantia immo firmitas eorum est tanta q̃ habẽt actum actualiter imperatiuum mortis subeunde: si non subeundo mortem recta ratio dictet q̃ deserat opus virtutis. huiusmodi autem firmitate nulla est maior aut laudabilior: ergo q̃libet virt⁹ in gradu heroico firmitatem eque laudabilem firmitati fortitudinis sibi vendicat. ¶ Secũdo: cum huiusmodi firmitate stat. q̃ vita humana non voluatur circa huiusmodi virtutem tanq̃ circa cardinem: aut q̃ secundum eam limitetur humana honestas: aut q̃ in rebus grauibus et difficilibus mens nihil agat sine ea: ergo in hoc non consistit causa quare fortitudo sit virtus cardinalis. Est tamẽ in hac materia difficile probare vel improbare q̃ nulla virtus dicitur cardinalis secũdum proprietatem sermonis: sed tãtum secundum q̃dem similitudinem: difficile est autem ostendere a qua proprietate sit deriuata similitudo. ¶ Secunda conclusio. non ideo aliqua virtus dicitur cardinalis: quia sic circa eam voluitur velut in cardinibus tota humana conuersatio/ q̃ habens eas est simpliciter bonus et non malus: aliquando vero deficiente quibuscũq̃ aliis habitis non dicitur simpliciter bon⁹. Et exponit adhuc buridanus addens: q̃ super virtutes cardinales sustẽtatur humana conuersatio: q̃ alie non sunt nisi de congruitate et decore bonitatis humane: et nõ de necessitate. Et ratione huius probatur q̃ peccando vicijs oppositis istis virtutibus moralibus peccatur mortaliter: et homo simpliciter dicitur malus. Sed peccãdo vicijs oppositis aliis virtutibus nõ peccatur mortaliter: nec dicitur homo simpliciter malus. ¶ Pro impugnatione huius oppinionis et probatione conclusionis prius ponite sit prima propositio. Non quilibet peccans vicio opposito virtuti cardinali peccat mortaliter. probatur. quia si sic sequeret̃ q̃ quilibet peccãs vicio opposito magnanimitati peccaret mortaliter. sed consequẽs est falsum igitur. patet consequentia: quia fortitudo secũdũ q̃ est virt⁹ cardinalis est cõmunis tã magnanimitati q̃ fortitudini proprie dicte. Et falsitas consequentis patet per ari. viij ethi. di. q̃ caimus et pusillanimio non sunt mali/ deficiens aut inquit pusillanimis: superabudans autem caimus non mali quid esse videntur/ neq̃ iniusti: non enim malefactores sunt peccantes autem. Et rationem assignat: quia videntur seipso ignorare. Et adhuc cõcludit de pusillambus q̃ magis videtur esse pigri q̃ insipiẽtes et hoc etiam concedit buridanus. Quod autem fortitudo/ secundum q̃ est communis magnanimitati et fortitudini proprie dicte/ sit virtus cardinalis patet per Grego. et Ambro. senecam: tullium et generaliter omnes auctores: qui diuiserunt virtutem in quattuor tantum. Tales enim magnanimitatem et fortitudinem eandem virtutem fecerũt: et aliquãdo huiusmodi virtutem nomine magnanimitatis: aliquando nomine fortitudinis appellauerunt: et ad hoc probandum valent multa superius allegata. ¶ Secundo si sic sequeretur q̃ excessiua illiberalitas siue superabundans amor pecuniarum (secluso iniusticia ad alterum) non esset peccatum mortale: et per consequens nullus auarus peccaret mortaliter nisi simul esset iniustus: sed consequens est falsum. et patet consequentia: quia secundum buridanum liberalitas non est nisi ad decorem honestatis moralis i tantum q̃ peccãs vicijs oppositis nullo peccet mortaliter nisi simul sit iniust⁹. ¶ Tertio sequeretur etiam q̃ ira cundia et mendacium quibus tamen nihil iniurie alteri afferretur: etiam quantumcunq̃ feruenti desiderio fierent non esset peccatum mortale. Illud etiam argueretur de iactantia et appetitu vane laudis: nullum enim talium esset peccatum mortale: nisi simul per ea afferretur alteri iniuria. ¶ Quarto quia sequeretur q̃ religiosus dat⁹ contẽplationi diuinorum (qui nunq̃ cogitat subire pericula mortis in bello) non esset perfectus secundum humanam honestatem. consequẽs videtur absurdum igitur ꝛc. patet consequentia: quia talis nõ habet virtutem fortitudinis stricte accepte: quam burida. per se et non secundum q̃ includit magnanimitatem dicit esse virtutem cardinalem. ¶ Quin-

.j. cõclu.

2

Correla. eadem. q. arti. ij.

2

2. cõclu. Buri. 3. ethi. q. 19

k

1. ppoſi.

2

3

4

to quia si sit. sequeretur q̄ fortitudo huiusmodi stricte accepta non esset virtus cardinalis. consequēs est contra opinantem et patet consequenti.

¶ Tum primo quia peccans contra fortitudinem per audaciam nō videtur peccare mortaliter: neq̄ reperitur q̄ ari. dicat eum malū: sed tantum superbum: audacem ꝛ fictorem vere fortitudinis. Tum secundo quia non omnis qui timet vbi etiam recta ratio si esset dictaret non esse timēdum peccat mortaliter. Cum quis timeat interdum propter inexperientiam periculorum. Sicut ecōtra aliqui sunt audaces propter experientiam eorum vt vult Ari. in eodem tertio. Tum tertio quia si nullus peccans vicio opposito fortitudini peccat mortaliter nisi simul iniuriā afferat alteri puta reipublice. ergo cū propter hanc rationem solā buridanus neget alias virtutes esse cardinales sequitur quod fortitudo stricte accepta non est virt⁹ cardinalis. ¶ Sexto si sic sequeretur q̄ omnis imprudētia esset peccatū mortale: et maxime que non esset inuincibilis. sed consequens est falsum. ꝛ patet consequentia quia omnis imprudentia esset vicium oppositū prudentie que est virtus cardinalis. Et falsitas consequentis patet. Tum quia non tenetur creatura rationalis ad quālibet prudentiam. Tum quia obligatio in multis dirigibilibus per prudentiam non est peccatum mortale. vt deducit buridanus de ꝓdigalitate/ magnificentia: affabilitate eutrapelia mānsuetudine ꝛ alijs multis. ergo nec imprudentie opposite prudētijs directiuis haruz operationū sunt peccata mortalia. Ex his omnibus latis ꝛidetur supradicta cōclusio probata. Scilicet q̄ non ideo aliqua virtus dicitur cardinalis quia circa eā voluitur humana conuersatio modo supra per buridanum exposito.

3. conclu. reso. do. ¶ Tertia conclusio ideo quatuor ille virtutes/ prudentia/ iusticia/ temperantia/ et fortitudo dicuntur cardinales: quia circa eas tāq̄ circa cardines sic voluitur moralis honestas q̄ habēs eas habet potissimos virtutum habitus: et cum hoc habet habitus inclinantes ad actus omnium aliarum virtutū moralium ꝛ eos limitantes: ita q̄ p huiusmodi quatuor habitus faciliter exit in omnium aliarum virtū actus ꝛ eos moderatur: probatur virtutes enim dicuntur cardinales aut per similitudinem ad cardines ostij: aut per similitudinē ad, cardines orbis aut per similitudinem ad carnalium dignitatem accetum. primo quidem quia sicut circa cardines voluitur hostium et voluendo apperitur et clauditur: ita et circa has virtutes vniuersa moralis hōestas voluitur: sed hoc nō est q̄ preter istas non sit alia moralis honestas: vt supra probatum est. Nec quia nulla honestas moralis alia ab inhonestatibus istis virtutibus quattuor oppositis sit mala: ideo dicuntur cardinales modo dicto in conclusione. Secundo dicuntur cardinales per similitudinem ad cardinas celi: quia sicut cardinales celi supereminent toti mundo inferiori: et celestes motus determināt ꝛ limitant: ꝛ motus eius distinguunt: ita ꝛ huiusmodi virtutes supereminent in domicilio mentis nostre ꝛ limitant ꝛ distinguunt omnes motus eius. Tum quia inclinant (vt dictum est) in motus aliarū virtutum. Tum etiam quia incumbendo operibus aliarum virtutum maxime cauendum est ne secundum aliquam istarum quatuor peccetur: quia tūc deserendū esset opus altius virtutis. ꝛ iusticie vel temperantie vel fortitudini vel prudentie vacādū. Tertio dicūtur cardinales per comparationem ad cardinalium cetum: quia sicut cardinales assistunt sūmo pontifici ꝛ in generibus ac arduis rebus sūmus pontifex nihil agit sine eis. Ita ꝛ hec. iiij. virtutes assistunt humane menti sine q̄bus humana mēs nihil arduum ꝛ difficile facile presumit. Sed per earum moderationem exit in omnes honestatis moralis actus quod verissime potest intelligi per inclinationem et limitationem iam dictam: non puto tamen ex hac similitudine translatum esse nomen cardinalis ad virtutes: sed trāslationem nominis per hanc similitudinem fuisse cōfirmatam. post has autem tres similitudines addit guillermus parisien. veritas tamen in hoc est (sicut magis credimus) q̄ ex principatu ꝛ precellentia quem habere vise sunt ad alias dicte sunt cardinales. iste autem principatus et hec precellentia consistit in tribus conditionibus expressis in cōclusione prima est q̄ sint in regimine mentis potiores. Secunda q̄ inclinent in actus aliarum virtutum et facilitent eos. Tertia q̄ limitent aliarum virtutum act⁹ et opera. primū deduci posset. Tum ex materia. Tum ex actibus. Tum ex vicis oppositis: sed quia hoc ab omnibus est concessum: ideo supersedeo. ꝛ apparebit etiam satis ex tertio. Secundum patet nam qui est iustus perfecte: ꝛ habet habitus prudentie facile acquirit sibi mānsuetudinem. Nam iustus facile assuescit ad tollendam iracundiam omnem per quam infertur iniuria alteri: qua iracūdia pacata faciliter etiam pacatur omnis alia. Similiter qui est iustus perfecte facile vitat omnia vicia opposita virtutib⁹ humane communicationis: per que leditur prox̄m⁹ quia se maculando illis vicijs etiam se macularet iniusticia. Similiter qui est fortis ꝛ magnanim⁹ ex ipsa animi celsitudine ꝛ magnanimitatis conditionibus faciliter fit liberalis propter contemptū pecuniarū quē habet. Sed adhuc (inquit Ari. in quarto ethicorum) et circa diuicias ꝛ potentatum: ꝛ omnem bonam fortunam: et in fortuniuz moderate habebit quomodocunq̄ fiant: et neq̄ bene fortunat⁹ gaudiosus erit neq̄ infortunat⁹ tristis: ꝛ paulopost rationem assignat. Qui autem (inquit) et honor pauum est: huic ꝛ alia propter quod ꝛ despector videtur esse. Similiter qui vere magnanimus est propter eandem causam faciliter si magnificus: ad q̄ etiam inclinatur per iusticiam. Tum ex religione q̄ est cultus diuinus: per quam inclinamur ad magnifice faciendum circa templa diuina ꝛ gēliter circa oia q̄ ptinēt ad cultū diuinū. Tū ex pietate q̄ ē amor patrie ac parentum ac eorum omnium qui nobis aliqua nature necessitudine cōiūcti sunt: propter quā inclinamur magnifice facere in his que ad decus patrie pertinent in nuptus filiorum ꝛ filiarum et in funeribus eorundem vel parentum nostrorum et in edificus ad posteritatē nostram peruenturis. Qui est etiam magnanimus inclinatus est od mansuetudinem. quia secūdum Ari. in quarto magnanimus non est memor mali. non enim (inquit) est magnanimi recordari aliquā iter ꝛ mala. Inclinatur etiam magnanimus faciliter contra vicia opposita illis tribus virtutibus humane cōmunicationis. Cū nō sit iactator nec maliloquus: nec de paruis plancti-uus aut deprecatiuus: nec oditor nec amator: occultus ꝛ magis veritatem curet q̄ opinionē. Qui au

tem temperatus est: faciliter etiã exit in actus aliarum virtutũ: nã tẽperatus pauciorib⁹ multũ egꝫ ꝯ intẽperatus: cũ i itẽperatis sumptus nõ necessarius et superfluus (q̃ fit propter voluptatẽ) excedat sumptũ rerũ necessariarũ ad vitã: quare sibi plura supsunt: quibus liberaliter et magnifice facere potẽrit: intẽperantia etiã actualis excitativa est iracundie contra mansuetudinẽ: discordie et litigij, cõtra affabilitatẽ/iactantie contra veritatẽ scurilitatis et irrisioms cõtra eutrapeliã/ et inverecũdie contra verecundiã laudabilẽ passionẽ: q̃ oĩa facile pbari possent auctoritab⁹ sacre scripture sctõrũ z p philosophos. Tertiũ pbatur: sꝫ q̃ iste virtutes quatuor sint limitatiue actuũ et operũ oĩm aliarũ virtutũ. Quia si sit agendũ scõm aliquã aliarũ virtutũ: et propter circũstantias occurrentes necesse sit vel deserere illud opus vel contra aliquã harum virtutũ peccare: recta ratio dictabit opus illi⁹ virtutis esse tunc deserendũ: et non esse peccandũ per iniusticiã vel per intẽperantiã: vel p iprudentiã aut contra fortitudinẽ. verbi gratia Si succurrendum sit pauperi: et recta ratio p rerũ conditione dictet q̃ ego non possum succurrere sibi nisi detinẽdo alienum: aut alteri iniuriã faciẽdo: teneor nulli iniuriã inferre: et si aliter non possum pauperi succurrere: debeo succursum illũ liberalẽ deserere. Et dico liberalẽ: q; scõm multos in aliquo casu puta necessitatis aut eminẽtis indigẽtie succursus nõ esset liberalis: sꝫ esset opus iusticie. Similter si tempore quo faciendum est fortiter: z querẽda sunt arma ad defensionem cuitatis (quam hostes oppugnant) occurrat mihi opus magnificentie z non possim vtriq̃ simul sufficere: ego deseram opus magnificentie: z incumbam operi fortitudinis. Eodem modo
posset de alijs virtutibus ostendi. Per hunc ergo
modum iste quattuor virtutes limitant omniũ aliarum virtutum actus. ¶ Quarta conclusio. Fortitudo strictissime accepta non enumeratur ab auctoribus inter virtutes cardinales: sed fortitudo communiter accepta ad magnanimitatẽ z fortitudinẽ
propie dictam cõmunis. Prima pars pbatur p
rationem factam ante oppositum. ¶ Secundo nõ est verisimile q̃ viri sancti z perfecti in morali honestate careant aliquo vno totegenere virtutum cardinalium: sed innumeri tales caruerũt fortitudine stricte accepta: nec vnq̃ habuerunt actus nec exteriores nec interiores talis virtutis: z si habuerunt aliquos interiores fuerunt tñ remississim z distantissimi ab imperio executionis: immo multi nec vires incolebant: nec res publicas administrabant igitur: ¶ Tertio: Humilitas est vnum de maximis fundamentis et vnus de cardinibus moralis honestatis. ergo vel est virtus cardinalis vel pars virtutis cardinalis. sed non est virtus cardinalis: vt cõstat: ergo est pars alicuius virtutis cardinalis: sed ipsa non est pars prudentie: nec iusticie: nec temperãtie: nec fortitudinis strictissime accepte: ergo fortitudo strictissime accepta nõ est vna de virtutibus cardinalibus: z per consequẽs preter tres alias dabilis est quarta: fortitudine hoc modo accepta cõmunior: sub qua humilitas contineatur: nulla autẽ est nisi fortitudo cõmuniter accepta: que sub se magnanimitatem continet: z sub qua continetur humilitas. vt pateb it cum de magnanimitate agetur.
¶ Quarto phaꝫ conclusio. ratione superius facta
quia omnes auctores qui virtutem in quattuor virtutes cardinales dividunt: de magnanimitate z fortitudine indifferenter loquũtur. z actꝰ tam magnanimitatis q̃ fortitudinis exprimunt. ¶ Quinta cõclusio: Fortitudo strictissime accepta est pars virtutis cardinalis: probaꝫ Fortitudo strictissime accepta est pars fortitudinis cõmuniter accepte. sed fortitudo cõmuniter accepta est virtꝰ cardinalis. ergo fortitudo stricte accepta est ps ̃ virtutis cardinalis. ¶ Contra primam conclusionem aꝫ sic: Requisita ad virtutẽ sunt laudabilia q̃dam: fin que attendiꝫ ipsa ratio z perfectio virtutis: ergo ꝯto: talia vel vnum eorum est in aliqua virtute magis laudabile tãto ipsa põt dici virtus perfectior: sed virtetes alique dicuntur cardinales q; sunt perfectiores: ergo etiã dicuntur cardinales. q; precipue sibi vendicãt aliquid pertinens ad virtutẽ. ¶ Ad hoc respondeꝫ q̃ non omnis causa (propter quã virtus aliqua dicitur perfectior) reddit virtutẽ in genere cardinalat⁹ Nam illud (propter quod iusticia est profectior ꝯ temperãtia) nõ facit iusticiã esse virtutem cardinalem: sed illa perfectio qua est principatus virtutis super alias vitutes non cardinales facit eam potissime esse cardinalem. Ille autẽ principatus consistit in illis tribus q̃ dicta sunt in cõclusione tertia .s. in maiori pfectione: in inclinatione ad actus aliarum virtuum z in limitatione actuum aliarum virtutum modo supra expositio. ¶ Contra secundam conclusionem non arguitur. quia impugnatio eius et defensio magis patebit cum de vicijs particularius agetur: et inquiretur que sunt mortalia et que non. ¶ Contra tertiam conclusionẽ arguiꝫ cõtra secundam partem. Si quatuor virtutũ cardinaliũ habitus inclinarent in actus oĩm aliarũ virtutũ seqretur q̃ oẽs alie virtutes supfluerent: sed ꝓñs ẽ contra Aristotelẽ et alios phõs et sctõs igr̃. Et pꝫ ꝓña. q; habitus non sunt necessarij nisi ꝓpter actꝰ
¶ Secundo. vel q̃libet virtus cardinalis inclinat ad quoslibet actus aliarũ virtutũ / vel ad aliquos et aliquos non: primũ q; sunt multi actus affabilitatis ipertinentes magnanimitati vel tẽperantie. Nec scõm q; non est maior ratio q̃ inclinet in istos ꝯ in illos. ¶ Tertio alie virtutes inclinãt in actus istarũ virtutũ cardinaliũ: vt liberalitas z mãsuetudo in iusticiã. Et similter vna virtus cardinalis in actũ alterius: ergo vel oẽs sunt cardinales vel nulle: nã liberalis per cõtemptũ pecuniarũ abdicat a se auaricitiã. z mãsuetus iracũdiã z odiũ p q̃ corrũpũtur iudicia et fortitudo inclinat ad tẽperantiã. Mã si quis p tẽpnze quo pugnandũ est cõtra hostẽ velit agere intẽperate: p inclinationẽ fortitudinis abducitur ab illo actu intẽperantie: q; conditio rerũ est talis: q̃ si faciat intẽperate nõ faciet fortiter et simliter probaref de iusticia respectu eius de intemperantie. ¶ Ad primã rñsio: q̃ aliq̃s habitus dicitur inclinare in actũ aliquẽ dupliciter. Vl nomõ ̃mediate. et tanq̃ in actũ vnigeneũ et sic ꝓña habz apparentiã Vl iomõ mediate actu suo elicitor tãq̃ in actũ etheragẽneũ. i. alterius spẽi ab actibus ex generatus est ille habitus/et hoc mõ ꝓña nõ valet Et hoc mõ virtutes cardinales dñr iclinare i actꝰ oĩm virtutũ: non immediate sic q̃ ipse habitus sit cã actus: sed mediante actu suo elicito. q̃ est proxima cã actus alterius virtutis: et tunc ex illo actu frequentato generatur habitus nou⁹. ¶ Ad scõam

2. cõclu.
2
3
4.
5. cõclu.
2.

dꝫ dando scdm mẽbrũ. Et ad iprobationẽ negatur assumptũ. Pro cuius intellectu est notandũ qvna queꝫ virtus hz inclinare i elicitionẽ sui ppꝛij actꝰ et in cõtinuationẽ eius q̃diu recta ratio dictat eũ esse conseruandum: quia contingit interdũ q aliqꝺ vicium oppositũ alicui virtuti nõ cardinali aut ex natura actuũ aut ratione circunstantiarũ impeditiuum est: ne ꝓ tunc aliciatur vel continuetur actꝰ virtutis cardinalis Ideo qtum ꝓ tunc ipsa virtus cardinalis inclinat in actum suũ: tantũ inclinat in fugam illius vicij: per quod impeditur ab actu suo et per consequens inclinat etiã in actũ virtutis illi vicio oppoſite. Inclinat etiam omnis virtus cardinalis in actus virtutũ omniũ: per quos actus earũ redduntur faciliores vel meliores: scm quẽ modum inclinat in fugã seculi/ et in religionem: et cultꝰ diuinus in abdicationẽ omniũ temporaliũ. ¶ Ad terciam concedo antecedens in casibus certis: ſz non regulariter. et nego ꝓñam. Tum primo quia comparatio virtutũ et principalitas non est attendenda ſm ea que casualiter siue in casu fiunt: scꝺo ſm ea que regulariter contingunt. Tum scꝺo quia q̃uis virtutibus illis non cardinalibus ineſſet iſta secunda conditio: nõ tamen prima et tercia: ideo non debent dici cardinales. ¶ Contra quartã conclusionem arguitur sic. fortitudo ſtrictiſſime accepta habet omnes conditiones expreſſas in tercia conclusione: ergo ipsa est virtus cardinalis. Antecedens ptz qꝛ ipsa est perfectior virtutibus nõ cardinalibꝰ et inclinat in actus earũ: et etiam limitat actꝰ aliarum: nã ſi ꝓ aliquo tempore eutrapelia vel affabilitas vel magnificentia impediret actũ fortitudinis recta ratio dictaret q esset deserendus actus liberalitatis vel eutrapelie et aſſumendus actus fortitudinis. ¶ Secundo per quintã conclusionẽ: fortitudo bellica est pars virtutis cardinalis: ⁊ non niſi pars ſubiectiua: qꝛ fortitudo cõmuniter accepta est genus ad magnanimitatẽ et fortitudinẽ ſtricte acceptã: ergo fortitudo ſtricte accepta est virtus cardinalis ¶ Confirmatur qꝛ bene ſequitur: fortitudo ſtricte accepta est pars virtutis cardinalis: ergo fortitudo est pars virtutis cardinalis: accepta fortitudine in ꝓſite communiter: ſed fortitudo non est pars virtutis cardinalis: ergo fortitudo ſtricte accepta non est pars virtutis cardinalis: ſed ipsa est virtus cardinalis vel pars virtutis cardinalis: ergo ipsa est virtus cardinalis. ¶ Tertio omnis fortitudo est virtus cardinalis: ſed fortitudo bellica ẽ fortitudo: ergo fortitudo bellica est virtus cardinalis. Maior ꝓbatur: fortitudo est virtus cardinalis et non aliqua et aliqua non: ergo quelibet ẽ virtus cardinalis: non enim potest dici q nulla: quia tunc ſm fuiſſet q fortitudo est virtus cardinalis: cum iſte due contradicant. ¶ Ad rationes iſtas q̃ magis habent difficultatem logicalẽ ꝓuenientem ex modo loquendi quã realem. Reſpondetur ꝓ ordinem. ¶ Ad primã ſuppoſito q hoc nomen virtꝰ cardinalis ſit terminus non collectiuus: concedo añs et ꝓſis. non cõſ nego q quilibet habitus ſignificatus per fortitudinẽ ſtricte acceptã ſit virtus cardinalis. Sed dico q cum diuiditur virtus cardinalis in quatuor: prudentiã: iuſticiam: fortitudinem: ⁊ temperantiam: non accipitur ibi fortitudo ſtricte: vt ſignificat fortitudines bellicas: ſed communiter ad hanc fortitudinẽ et magnanimitatem: ita q fortitudo ſtricte non est vnũ de membris diuidentibus cum quo ſtat q quelibet fortitudo est virtus cardinalis/ ſicut ſi ego diuiderem animal in rationale et irrationale et dicerem q irrationale non accipitur hic ꝓ quadrupede quia mẽbrum diuidens est cõmunꝺ q̃ ſit quadrupes Ita etiã dico q fortitudo ſtricte nõ enumeratur ab auctoribus inter virtutes cardinales: nõ quia ipſa non ſit virtus cardinalis: ſed quia ipſi auctores recte diuidentes nõ fecerũt fortitudinem hoc modo acceptam membrum diuiſionis. Et ſi queraꝝ: quõ ⁊ ꝓ quo ſupponit fortitudo in illa concluſione quarta. Reſpondeꝝ: q ſupponit materialiter ꝓ ratione iſtoꝝ additoꝝ ſtricte accepta cõmuniter accepta. qꝛ res (q̃ nõ ſũt ſigna) nõ accipiunꝝ ſtricte: vel cõmuniter ſed termini tm. ¶ Ad ſecundam concedo primam partẽ antecedẽtis ⁊ ſecundã: acceptis terminis materialiter: ⁊ ſignificat totum antecedẽs: q iſte terminus fortitudo bellica est terminus minus communis/ vel inferior ad iſtum terminũ virtus cardinalis: hoc enim est eſſe partẽ ſubiectiuam: ⁊ cũ infertur: ergo fortitudo ſtricte accepta ⁊c. nego cõſequentiã. ſed bene ſequitur: ergo habitus ſignificatus per fortitudinẽ ſtricte acceptũ est virtus cardinalis. Sicut nõ ſequitur: iſte terminus homo est pars ſubiectiua iſtiꝰ termini animal: ergo iſte terminꝰ homo est animal: ſed debet inferri: ergo homo est animal: vel res ꝓ qua ſupponit homo est animal De parte autem ſubiectiua non p̃dicatur ſuum totũ niſi terminis perſonaliter acceptis: ⁊ tñ in conſequente fortitudo accipitur ꝓ termino: ratione iſtius additi ſtricte accepta. ¶ Ad confirmationẽ nego antecedẽs. Tuꝫ primo: qꝛ fortitudo in ante accipitur materialiter: ⁊ in cõſequente perſonaliter. Tum ſcꝺo: qꝛ etiã dato q vtrobiqꝫ accipiaꝝ fortitudo materialiter: adhuc cõſequẽtia nõ videꝫ Et ſi ꝓbetur ab inferiori ad ſuperius. Reſpondeꝝ q non videꝫ terminis materialiter acceptis: ſicut non ſequiꝝ: homo est inferius ad animal. ergo animal est inferius ad animal Et ſi dicas cõtra primum: q in cõſequente fortitudo accipitur materialiter ꝓpter illam additionem accepta fortitudine in cõſequente cõmuniter. Reſpondeꝝ negando aſſumptũ ⁊ dico q illud additum in forma in qua additur nullomõ trahit terminũ illum fortitudo ad ſuppoſitionẽ materialẽ. Nam ad hoc q hec ſit vera fortitudo ſtricte accepta ẽ pars virtutis cardinalis: oportet q cũ hoc totum fortitudo ſtricte accepta ſit ſubiectum ꝓpoſitionis: de illo ꝓ quo ſupponit hoc cõplexum verificetur ꝓtium ꝓpoſitionis. ſed ꝓ nullo ſupponit hoc cõplexũ fortitudo ſtricte accepta niſi ꝓ termino. cũ ſoli termini accipiantur ſtricte vel large. ⁊ ita cõcedendũ ſi est antecedẽs: maxime ſuppoſito q ly virtutis cardinalis ſupponat materialiter: alias nõ. ¶ Sed cũ dico: fortitudo est pars virtutis accepta fortitudine cõmuniter: ſubiectum ꝓpoſitionis est fortitudo. ⁊ mihi additur ſibi quod trahat ipſum ad ſupponẽdum ꝓ voce: niſi dicas q ly pars trahit. ſed hoc est falſum: licet bñ hoc cõplexum pars ſubiectiua trahat. per hoc autem additũ accepta fortitudine ⁊c: nõ trahit ad aliam ſuppoſitionẽ: ſed ſignificatur q ſubiectum illius ꝓpõnis ſupponit tã ꝓ habitibus fortitudinis bellice q̃ ꝓ habitibus magnanimitatis. Si tamen diceretur q hoc nomen pars trahit terminũ ad ſuppoſitionẽ materialẽ. tolerabile eſſz:

et maxime quando redditur loquutio vera p̄ parte subiectiua.

¶ Ad terciam conceditur conclusio illius silogismi. Ad rationem ante oppositum nego maiorem licet enim quodlibet membrum diuidens virtutem cardinalem significet habitus in quibus conuenctim vel diuisim versatur p̄cipue vita humana: non oportet tamen q̄ quilibet habitus qui est virtus cardinalis sit talis q̄ in eo p̄cipue versetur vita aut honestas humana. licet enim iusticia sit virtus cardinalis non tamen in quolibet habitu iusticie p̄cipue versatur humana conuersatio puta in habitu iusticie cōductiue aut in habitu iusticie serui ad dominum. Ita etiam fortitudo communiter accepta que diuidit virtutem cardinalez significat habitus fortitudinis bellice: et habitus magnanimitatis: in quibus cōiunctim vel diuisim versatur p̄cipaliter. et vt in pluribus humana conuersatio non oportet tamen q̄ in habitibus vel actib⁹ fortitudinis bellice huiusmodi humana cōuersatio p̄cipue versetur. quia inde etiam fortitudo bellica ex celsitudine z generositate quadā animi manat z eam adsurget p̄pter difficultatē operum in quibus versatur: ideo sub virtute cardinali
ad 1a solu. continetur sicut dictum est. ¶ Aliter respondet Thomas dicēs q̄ licet pericula mortis in bello raro contingant occasiones tamen huiusmodi periculorum frequenter occurrunt tum scilicet homini sequenti iusticiam z alia multa bona facienti suscitātur aduersarij mortales. Sed hec solutio nō mihi placet quia mori p̄pter iusticiam z sine bello non pertinet ad fortitudinem: sed ad iusticiam secundum gradum heroicum: sicut postea latius ostendetur.

Querit tertio. Utrū fortitudo sit tantum circa pericula mortis in bello. ¶ Arguitur q̄ non auctoritate Tullij dicētis q̄ fortitudo est cōsiderata periculorum susceptio/z laborum perpessio sed hec extra bellum contingunt. igitur.

¶ In oppositū est sententia Ari. ethicorū tertio.

¶ Ad responsionē est aduertendū: q̄ in hac q̄stione ego intendo loqui de fortitudine strictissime accepta: secundum scilicet q̄ de ea loquitur Ari. tertio ethicorum: et non de fortitudine cōmuniter accepta ad fortitudinem strictissime acceptam z magnanimitatem: quemodo dictum est eam esse virtutem cardinalem. ¶ Sit igitur prima conclusio
5 conclu. Fortitudo tantum est circa malum tanq̄ circa obiectum. probatur: circa illud tantum est fortitudo circa quod possunt esse timor z audacia. sed timor et audacia tātum nate sunt esse circa malum: Mā tunemus (vt habet Ari.) terribilia: Et diffinitur timor (vt ait) q̄ est expectatio mali. igitur. Maior probatur: quia omnis fortitudo est medietas inter timores et audacias: ergo vbi non sunt timor et audacia: ibi non est fortitudo. ¶ Secunda conclusio
6 conclu. fortitudo non est circa infamiam. probatur. Circa illud non est fortitudo: circa quod cadit timor tantum: et non audacia: sed circa infamiam cadit timor tantum et non audacia: igitur. Maior probatur: quia omnis fortitudo medietas est inter timorem et audaciam: ergo vbi non cadit audacia: ibi non cadit fortitudo. Minor probatur: quia timere infamiam semper est bonum: cum sit decens z verecundum. Non timere vero est malum: et qui nō timet: est inuerecūdus. ¶ Secundo inuerecūdus fortitur appellationem fortis per methaphoram et similitudinem: ergo recte se habendo circa infamiam nemo est fortis: consequentia tenet: q̄ tunc vicium et virtus eandem appellationez fortirētur Tum quia si inuerecundus est fortis: verecundus non est fortis. Et antecedens probatur. Nam sicut fortis est impauidus: ita et inuerecundus: z p̄ pter hanc similitudinem inuerecundus appellatur fortis. ¶ Tertia conclusio circa inopiam egritudinem/inuidiam/iniuriam/circa pueros vel vxorem flagella siue cruciatum non consistit fortitudo: probatur: quia talia vel sunt in potestate nostra ita q̄ in nobis est ea vitare: vel non. Si non: ergo circa talia non cadit timor: et per cōsequens nec fortitudo. Si sunt in potestate nostra ita q̄ ea subire vel non subire in facultate nostra est: aut igitur alia talia aut aliqua eorum subimus per opus virtutis: sicut inopiam subimus per abdicationez bonorum: z tunc circa talia non cadit timor: z per cōsequens nec fortitudo aut talia subimus vel formidamus ne subeamus per opus vicij. puta inopiam per prodigalitatem et intemperantiam et per intemperantiam egritudinem: formidationem iniurie per iniuriam illatam. aut aliqua horum per secordiam et negligentiam quam habemus tam in preuidendis q̄ in precauendis istis incommodis. et tunc siue timere debeamus: siue nō. ad auferendum tamen istum timorem et incommoda (circa q̄ est) sufficit corrigere nos a vicijs quibus in nobis fiunt et contrarias virtutes assequi. Quod si his assecutis hec aduersa vitari non possint: tunc non sunt formidenda: sed per patientiam toleranda: ergo circa talia non est fortitudo. ¶ Secundo: ille (qui est circa talia impauidus) non dicitur fortis nisi secundum similitudinem: ergo circa talia non est fortitudo: ¶ Quarta conclusio: fortitudo est circa pericula mortis: probatur: quia fortitudo est circa maxima pericula: sed mors est terribilissimum periculum z grauissimum: ergo fortitudo est circa pericula mortis. Maior probatur quia nullus magis sustinet pericula q̄ fortis. minorem p̄bat Ari. dupliciter. Tum primo quia mors est terminus z finis huius vite. Tum secundo: quia mortuis nihil videtur bonum esse vel malum. ¶ Quinta conclusio: fortitudo non est circa omnia pericula mortis. Probat Ari. quia fortitudo non consistit circa pericula mortis in mari vel in egritudinibus: igitur. Antecedens probatur. Tū primo z huiusmodi pericula mortis in mari vel in egritudinibus nō sunt i potestate nostra: nec libez est nobis fugere ea vel audaces esse circa ea. Tum secūdo: q̄ q̄uis fortis sit in illis intimidus: non tñ est intimidus sicut marinarij. Quod probat. q̄ fortis est intimidus in illis periculis: non q̄ speret euadere sed quia contemnit z aspernatur mortē: marinarij aūt intimidi sunt: quia sperant euadere p̄pter experientiā z exercitiū maritimū. ¶ Sexta cōclusio fortitudo tñ est circa pericula mortis in bello. p̄bat. fortitudo est circa maxima z optima pericula: sed talia sunt pericula mortis in bello: igit: minor

probatur: quia qui in talibus periculis fortiter faciunt maxime honorantur a ciuitatibus et regibus ergo huiusmodi pericula sunt optima et maxima. Secundo. ille maxime dicitur fortis: qui est impauidus et interritus circa honestam mortem: quam pericula repentina inferunt quia enim propter honestatem operis illa suscipiuntur: pericula dicunt optima. Et quia ex repentinis et subitis causis inferri solet illa mors: pericula circa ea dicūtur maxima. Tertio circa illa pericula mortis tātum est fortitudo in quibus est contrapugnatio. sed in solis periculis mortis in bello est contrapugnatio: ergo in solis periculis mortis i bello est fortitudo. Maior probatur per rationem Ari. in tertio. fortes in rebus in quibus habenda est fortitudo et p quibus honestum est mori viriliter agunt/ decertant. Similiter autē (inquit) viriliter agunt in quibus est fortitudo et bonum mori: sed hoc modo viriliter agere non contingit nisi vbi est contrapugnatio. igitur. ¶ Quarto in subeundis periculis mortis contingentibus aliter q̄ in bello diriguntur sufficienter per alios habitus virtutum a fortitudine: ergo fortitudo ponenda est tantum circa pericula mortis in bello. consequentia videtur manifesta. et antecedens probatur. ¶ Pro cuius probatione est aduertendum q cuiuslibet virtutis triplex est gradus vnus quem Ari. vocat continentiam: cum scilicet habēs habitum virtutis in operando patitur insultus passionum: delectationum scilicet et tristitiarum. Secundus est temperantia cum quis frequentatione actuum laudabilium ita passiones vicit ac superauit vt non plus insurgāt notabiliter contra iudicium rationis: et contra inclinationem habitus virtuosi. Tertius est gradus heroicus: cum quis per habitum virtutis exit in actum: qui vel ex natura actus vel ex ratione circūstantie est supra communem hominum facultatem: vt velle subire mortem p confessione fidei: non deserere opus iusticie timore mortis: deserere opus temperantie temperāte propter periculum et comminationem mortis: virtus autem aliqua pōt se habere ad periculū mortis tripliciter. Vno modo secundum actum elicitum tantum: et nō imperatiuum executionis: vt cum iudex apud se ponit facturum iusticiam: neq̄ pro quocunq̄: nō etiā pro morte a tramite iusticie discessurum. Et iste actus non est actus virtutis heroice: quia neq̄ ex natura actus: neq̄ ratione circunstantie est supra communem hominum facultatem: multi enim sunt qui in absentia periculorum multa proponunt/ etiā sine vlla animfictione: quin oblatis periculis a recto et sancto proposito discedunt: quemadmodum in euangelio legimus de petro qui in absentia periculi: de prope tamen instantis dicebat christo. Etiam si oportuerit me mori tecum non te negabo. Cum autem vidisset christum ad vocem ancillule dixit se non nouisse eum. Secundo modo contingit fm actum formalem imperatiuum executionis. vt cū iudici aut confitenti fidē proponitur ista conditio aut nega fidē: aut morere. Si ille cui proponitur ista conditio simpliciter eligat non negare fidem: sed potius mortem subire: et non obstante illa conditione imperet actualiter executionem operis sui: puta confessionem fidei vel tollerantiā mortis: tunc est gradus heroicus: quia iste actus excedit cōmunem facultatem hominum. Est tamē aduertendum q contingit dupliciter habere actū imperatiuum executionis: Vno modo sine contrapugnatione: Secundo modo cum contrapugnatione Sine contrapugnatione: vt cum quis respectu mortis se habet tantum susceptiue et tolerative: Et iste actus nullo modo ponit actū extra genus virtutis ad quem pertinebat actus factus sine tali conditione. vt actus virginis imperantis sibi ipsi tolerantiam mortis priusq̄ consentiat corruptioni sue partis ad temperantiam virtutem secundum sed eius supremum gradum scilicet secundum gradum heroicum: Si habeat actus ille cuius contrapugnatione in actu vel in proposito: non tantum resistendo verborum: sed etiam contra intentia vitium. ne subeamus huiusmodi mortem: tunc iste actus pertinet ad fortitudinē: quia ad exequēdum istum actum non sufficit virtus iusticie: neq̄ eum etiā sufficit dirigere prudentia iusticie. Ideo necesse est aliam adhiberi virtutem aliam etiam prudentiam per quam dirigamur: hec enim cōtrapugnatio fit aut expectando inuadentem: aut aggrediendo aut interdum cedendo et differendo: vt habeatur opportunior contrapugnandi facultas. Et propter hec reperitur hic timor et audacia: et inter hec medietas laudabilis que dicitur fortitudo. Et ex hoc accipitur confirmatio rationis. In illis solis periculis mortis (in quibus est contrapugnatio) reperitur timor et audacia: ergo in illis solis periculis reperitur fortitudo. Consequētia ista supra probata est. Et probat antecedens. quia in actibus illis (in quibus pro iusticia aut fide volumus voluntate imperatiua executionem mortis suscipere sine contrapugnatione) audere est semp laudabile: supposito q secundum rectam rationem opus dictetur esse dignum pro quo mors toleranda sit: timere vero seu fugere mortem semper est inhonestum. q audere ibi sit tantum per actum quo magis eligimus tolerantiam mortis q̄ actum virtutis deserere. Timere vero per actum cōtrariū. In illis vero (in quibus est contrapugnatio) reperitur iste actus audendi honeste: quo scilicet malumus subire periculum mortis contrapugnando q̄ rempublicam vel fidem vel iusticiam deserere. Et preterea in executione huius actus scilicet in contrapugnatione cadit ppie timor: cadit audacia: cadit et inter hec medietas: laudabilis quam fortitudinem appellamus. et pōt vir iustus aut fidelis aut policitus etiam post illum actum tam illustrem quem diximus imperatiuū executionis (huiusmodi actu cōtinue i eo remanēte) peccare peccatis oppositis fortitudini/ scz p audaciā/ scz vel aggrediēdo vel expectādo: cū vtilius esset cedere vt aggrediēdo vel expectādo decē/ aut duodecim se multo fortiores: q sic agendo talis indubitate morti cū detrimēto reipublice se exponit: q̄ paululū cedēdo vtilitatē et salutē reipublice procurare potuisset. Ex q̄bus pt q sine cōtrapugnatione (q̄ fit p pemtētiā/ vel viriū corporaliū cōgressū: nō est timor nec audacia ppie: et per ons nec fortitudo. ¶ Aduerte tñ q duplex est cōtrapugnatio: vna q̄ virib⁹ corporalib⁹ exercet: et de ista loquor et intelligo. Alia q̄ nō exercet viribus corporis. et ista ē triplex. vna est q̄ exercet p solū (actū iteriorē et tollerātiā cōditionis proposite) vt cū pudice mulieri ppo

nitur vel cõsensus in adulteriũ vel mors: ꝛ ipsa ꝓponit ꝓditionẽ mortis adulterio. Alia est q̃ suasionibus ꝛ verbis exercek: vt si illa pudica mulier sua dere nterek: ne ipsa hãc sibi ꝓpositã cõditionem subiret. Tertia fit vtroq; mõ. vt si ꝓcesꝛ suasiones vacue sint: ipsa in ꝓmũ alium contrapugnationis actũ exeat. Et isti tres modi cõtrapugnatiõis nõ sufficiunt ad fortitudinẽ virtutẽ sm q de ea loquutus est Ari. ¶ Ex ista cõclusione infero cozrelarie q nõ est vꝛ verũ qõ ait buridanus: q quattuoꝛ virtutes cardinales sunt huius cõditionis adinuicẽ q̃libet seipsã et alia tres defendit. Et hoc ꝓbat exẽplo: mulier inquit ꝓiugata põt q̃drupliciter tẽptari de adulterio cõmittẽdo vno mõ per blandicias ꝛ lasciuias: ꝛ ab hac temptatiõe dña temperãtia ipsam defendit. ¶ Secundo modo terroꝛes scz cum fit ei cõminatio diffamationis/ verberum/ vel moꝛtis nisi ipsa consenserit. Et ab hac impugnatione defendit eam dña fortitudo. ¶ Tertio per ꝓmissiones et dona: ꝛ ab hac defendit eam iusticia: quia illa venditio est iniusta. ¶ Quarto per falsas suasiões: quibus suadek ei q licite põt adulterari ꝛ q fidem frangenti fides frangẽda est: qꝛ ergo maritus suus adulteratur/ ideo etiã licet sibi adulterari: ꝛ ab hac impugnatione defendit eam dña prudẽtia. Hec dicta licꝫ sint pulchꝛa tñ vꝛ intellecta videk aberrare a ꝓncipijs moꝛalis philosophie. Et ideo argk sic. Cõtingit aliqñ q mulier illa pudica vincit illas impugnationes ꝓminationũ ꝛ ꝓmissionũ ac donoꝛ: ꝛ nõ per fortitudinem nec per iusticiã ergo per temperantiã: Añs ꝓbatur: quia possibile est cũ sic impugnak q nunq̃ ꝑus se exercuerit in materia iusticie vel fortitudinis: ꝛ nullus penitus habitũ iusticie aut fortitudinis in se gñauerit: ergo si se defendat cõtra hmõi impugnationes nõ se defendit nisi per habitũ ꝛ virtutẽ temperantie. Scõo qꝛ etiã posito q talis pudica mulier cum tẽperantia habeat iusticiã ꝛ fortitudinẽ. Mõ tñ sic se defendit per illas virtutes q actus elicitus sit actus fortitudinis ꝛ non actus temperantie: actus scz quo mauult subire verberat ꝛ cruciatus q̃ adulterari. ꝛ (vt iam ꝓbatum est) talis actꝰ est actus temperantie sm aliquem eius gradum. ¶ Ꝓo q̃ est aduertendũ q pudica illa mulier impugnata modis ꝓdictis põt tripliciter se habere ad iusticiam ꝛ fortitudinẽ. Uno modo sic q careat iusticia ꝛ fortitudine ꝛ etiam vitijs oppositis quia nunq̃ forte se exercuit in materia fortitudinis ꝛ iusticie/ ꝛ maxime sm speciẽ pertinentem ad cõseruationẽ sue pudicitie. Scõo mõ sic q careat istis virtutibus: ꝫ habeat vitia opposita: vt in casu dato si esset timida et cupida. Tertio mõ sic q beat dictas virtutes. Si ꝓmo mõ se habeat: tunc dico q si vincat temperantia: victoriã illã nõ adiuuit fortitudo nec iusticia: qꝛ ille nõ inerant/ ꝫ vicẽdo temperãtia iusticiã vel fortitudinẽ peperit aut in se aut in actu equiualenti: verbi gratia: fiunt huiusmodi ꝓminationes mulieri pudice qua multum impugnak. Mõ succũbit tñ: sed ꝑsistit nõ obstãtibꝰ oĩbus ꝓminationibꝰ in actu pudicicie ꝛ elicit actũ quo magis vult pati verbera ꝛ detrimẽtũ in bonis q̃ succũbere adulterio. Iste actus est actꝰ formaliter q̃tinẽs ad tẽperantiã sm gradũ illũ quẽ Ari. in. vij. vocat ꝑseuerantiam qui tñ equialet actui fortitudinis ꝛ tẽperãtie: ꝛ a quo vterq; actus elici põt separati: imo dico q habitus tẽperãtie in illa muliere exñs mediante actu suo elicito est ꝓductiuus actus fortitudinis nõ solũ equialẽter/ ꝫ etiã formaliter. Mã inter ꝓminationes pudica illa mulier apud se dicit pudice viuã. deinde malo cruciatum ꝓferre: q̃ impudice facere deiñ cruciatũ ferã. ecce quõ tẽperãtia parit fortitudinẽ vbi buridanꝰ credebat tẽperantiã per fortitudinẽ adiuuari. Et cũloquoꝛ hic de fortitudine: accipio eã cõiter ad fortitudinẽ bellicam ꝛ magnanimitatẽ. Si aũt mulier illa sit vicijs oppositis infecta: itaq; sit ꝛ timida aut potius pusillanimis: ꝛ cupida: tũc dico impugnatio est grauissima: qꝛ fit cõfoꝛmiter ad inclinationẽ habituũ vicisoꝛ quos habet. põt tñ i ea esse tanta vis ac tñ desideriũ seruãde pudicicie: q vincet hmõi impugnationẽ: ꝛ sicut dictũ est ꝑus temperantia pariet fortitudinẽ: qꝛ tẽperãtia eliciet ꝓmũ actũ suũ aut simplicẽ volo pudice viuere: aut duplicẽ equialẽter: malo pati verbera q̃ impudice viuere: ꝛ mediãte actu suo ꝓmo vel scõo eliciet actũ fortitudinis volo cruciatũ ꝓferre. ¶ Si tertio mõ: tũc dico q fortitudo iuuat tẽperãtiã: nõ qꝛ actus ille elicitus malo cruciatũ ferre q̃ ipudice facere sit actus fortitudinis etiã cõiter accepte: sed qꝛ habitus hmõi fortitudinis inexñs facilitat tẽperãtiã in actũ suũ: remouẽdo scz ipedimẽta scz timoꝛẽ cruciatus. Cũ ergo ait buridanꝰ q mulier illa pudica impugnak vt pudicicia m deseꝛat aliqñ ꝑ blandicias. verꝫ est: ꝛ ab hac temptatione defendik ꝑ tẽperantiã: hoc etiã verꝫ est. Sed ibi aliquid est dignuꝫ dictu qõ ille subticuit. Supposito enĩ q illa pudica mulier (anteq̃ ꝑ blandicias temptarek) frequẽter elicuerit actũ volẽdi seruare pudicicĩã: tunc nõ habuit nisi tẽperantiã simplicẽ: q adhuc in nullo gradu cõstituta est. Cũ aũt incurrit tẽptatio ꝑ blãdicias: tũc iste habitus tẽperantie mediãte actu suo elicito inclinat ad actũ tẽperãtie sm gradũ cõtinentie ꝓprie accepte. Cõtinẽtia enĩ gradus accipik dupliciter. Uno mõ stricte vt distinguik cõtra ꝑseuerãtiã: et tunc est cõtinentia. cuzquis persistit in opere virtutis vincendo passiones a delectatione ꝓueniantes: perseuerãtia autem cum persistit in opere virtutis vincẽdo passiones a tersticijs ꝓuenientes. et illoꝝ actuum secundus a ꝓmo et tertius ab vtroq; specie different. Continentia autem communiter accepta est cum quis persistit in opere virtutis vincendo passiones siue a delectationibus siue a terstitijs ꝓuenientes: et maxime quando passiones illa tales et tante sunt: q eas plurimi vincunt et ab eis plurimi vincuntur. Sicut expꝛesse ostendit. Ari. in septimo ethicoꝝ. ꝛ hec cauda etiam intelligenda est in ꝓcedentibus descriptionibus hec legenti ꝛ intelligẽti. Ari. septio ethichoꝝ certa sunt ꝛ manifesta: dico ergo q mulier pudica tẽptata ꝑ blandicias mediante habitu temperantie simplicis: exit in actũ simplicis tẽperãtie ꝛ mediãte illo actu ꝛ recta ratione ꝛ libertate voluntatis exit in actũ tẽperãtie sm gradum continẽtie: que respuit blandicias ꝛ in actu pudicicie persistere diffinit. Cum autẽ tẽptatur per terroꝛes verberũ ꝛ detrimẽtoꝝ inferẽdoꝝ circa moꝛtẽ: tũc dico q si talis sit magnanima: magnanimitas iuuat eã ad vincẽdũ

huiusmodi temptationē: ⁊ si vincat habitus suus temperantie simplicis elicit actum suum. Et iste actus mediante recta ratione ⁊ libertate voluntatis producit actum temperantie secūdum gradū perseuerantie: Cuius quidem actus productio facilitatur per magnanimitatem tanq̄ per causam remouentem vel debilitantem actionem cause prohibentis: Si autem temptetur per comminationē mortis: eodemmodo dicendum est per omnia: nisi q̄ actus elicitus (quo non obstante morte vult pudiciciam seruare) est in perfectiori gradu temperantia: quia est in gradu temperantie heroice: q̄ actus iste est supra communem hominum facultatem. Et huic impugnationi homines vt in pluribus succumbunt. Et rari sunt qui eam vincant. et hec vera sunt: si actus ille sit formaliter imperatiuus executionis, vt esset actus quo diceret fac de me quod velis, non tibi consentiam. Quod si temptetur per promissiones ⁊ dona dicit buridanus q̄ defenditur per iusticiam: eo q̄ venditio esset iniusta. hoc non credo verum quia si non sint nisi promissiones ⁊ dona non cadit ibi venditio nec alia species commutationis ad iusticiam pertinentis: sed bene concedo q̄ si illa mulier habeat habitum moderantem amorem pecuniarum ⁊ bonorum temporalium: cuius modi sunt liberalitas ⁊ magnanimitas: tunc huiusmodi virtutes hñ facilitant actū illius mulieris: Actus tamen modo supradicto elitus est actus temperantie secundum gradum continentie: quia omne vtile est delectabile. Dixi autē eam iuuari per magnanimitatem: quia magnanimitas ⁊ non iusticia virtus est qua honeste vtilibus ante ponimus. Quod autem ait de prudētia: Idē est iudicium de his que dicit circa exemplum quo respondit q̄ alie iuuant fortitudinē. Quod (vt breuiter expediam) dico, q̄ si quis propter timorē mortis (que bellando accidere pōt defendendo scz et aggrediendo) temptetur ne defendat ciuitatem ⁊ vindicat: non videtur adhuc habere nisi fortitudinem simplicem: eo q̄ mortis istius periculum est p̄ prium obiectum fortitudinis. Si vero temptetur per blendimenta deliciarum et vincat huiusmodi passionem: tunc habet actum fortitudinis secundum continentiam gradum: et si iam habeat temperantiam iste habitus temperantie adiuuat ⁊ facilitat actum suum. Si vero nō habeant: tunc fortitudo parit temperantiam modo supradicto. Si autem temptetur per promissiones et dona: et vincat hanc temptationem: tunc elicit actum fortitudinis secundū continentiam gradum: q̄ si habeat virtutem moderātem amorem pecuniarum ⁊ qua preponimus vtilibus honesta: tunc ipsa facilitat actum fortitudinis. Si autem non habeatur: tunc fortitudo parit eam mediante actu suo elicito Si aut per comminationes (quas plurimi vincunt ⁊ a quibus plurimi vincuntur) temptetur: ⁊ vincat tē ptatione: tunc elicit actum fortitudinis secūdum gradum perseuerantie. Si autem temptetur propter periculum mortis: non quidem qui accidere potest pugnando sed que ab alique potente cōminatur ei Simtat etiam procedere ad defensionem ciuitatis ⁊ vincat hanc passionem: tunc dico q̄ elicit actum fortitudidis secūdum gradum heroicū. Talis enim est in periculo duplicis mortis vnius que accidere pōt pugnando ⁊ ab hoste. Alterius que accidere potest non pugnando ⁊ a prohibente defensionem ciuitatis. Quod aut dixi et hic et supra de morte ego intelligo de cruciatu qui tantus esset q̄ raro homines vincerent temptationem illam: sed vt in pluribus timore illius vinceretur et desisterent ab opere virtutis. ¶ Septima conclusio: nō circa omnia pericula mortis in bello est fortitudo probatur quia sunt aliqua pericula mortis in bello in quibus non pōt cadere nisi timor et fuga. ita q̄ nullus potens vt ratione nisi forte diminutus stimulatus/ pōt vti aggressu vel expectatione periculorum. sed circa talia nō est fortitudo cū fortitudo sit medietas inter timorem ⁊ audaciam. Antecedens probatur in casu quo hostes et numero ⁊ preparationibus et roboze corporis et industria sine comparatione excellerent: vt si mile contra vnum: tunc si pareret locus, fuge: fugiendum esset et omnino nec expectandum nec aggrediendum: Confirmatur nullus secundum iudicium recte rationis debet se exponere morti pro salute rei publi. cum sibi omnino constat nihil salutis p̄ mortem suam reipu. afferendum et maxime si pro tunc sibi liberum sit exponere se periculo mortis vel fugere: sed cōstat isti certitudinē que ex naturalib⁹ haberi pōt/ q̄ per hoc q̄ se exponet morti. respub. nihil salutis consequitur: immo aliter existimare presumptionis est ac temeritatis: sibi pro tunc liberum est exponere se morti vel non exponere: cui possit fugere per casum: igitur. maior probatur: q̄ exponit se periculo pro salute reipub. ita q̄ salus reipu. est finis huius operationis: ergo vbi cōstet q̄ non est possibile finem consequi: talis non debet se exponere morti: Suppono enim pro nunc q̄ nullam aliam causam habeat se exponendi morti. Secundo: sunt aliqua pericula mortis in belllo q̄ non libere et ex electione sed quedā necessitate (et violentia suscipiunt: sed omnis virtus habet actū liberum et ex electione voluntatis libera procedentem. ergo in susceptione talis mortis in bello non consistit fortitudo maior probatur ex casu prime rationis: hoc addito q̄ sibi non pateat locus fuge. Tertio p̄batur auctoritate. Ari. tertio ethicorum ponentis aliqua terribilia esse tanta: q̄ circa ea non consistit fortitudo. Terribile autem (inquit (non in omnibus quidem idem. Dicimus autē quid ⁊ super hominem. hoc quidem igitur omniuz terribile intellectum habenti, quod dicit vt ostendat q̄ aliquod terribile potest esse tam graue et tā arduum q̄ circa ipsum nō consistet fortitudo. Ex istis infero contra beatum Thomam q̄ firmare voluntatem hominis ne retrahatur a bono rationis propter malum inimicis non est effectus adequatus fortitudinis stricte accepte. Secundo infero/ q̄ non dicitur homo fortis simplicit⁊ nec secundum quid est tollerantia quacunq̄ malorum ⁊ magnorum: licet bene dicatur fortis secundum similitudinem: Tertio infero q̄ pertinet ad fortitudinē firmare nō solū in periculis mortis q̄ cōtingunt in bello cōmuni: sed etiā q̄ contingunt in bello particulari. ipse enim dicit esse bellū iustum dupliciter. vnomodo gñale: sicut cū aliqui decertant in acie. Aliomodo particulare puta cum aliquis iudex aut etiā p̄uatus nō recidit a recto iudicio timore

Burida. 3. ethi. que. 20.

Ca.

Tho. 2. 2 que. 123. articu. 1.

Reso. 00.

mortis imminentis: vel etiam cuiuscunq; periculi etiam si sit mortiferus. nam vt patet ex supradictis in nullo periculo nec etiam in periculi belli consistit fortitudo in quo bello non est contrapugnatio/non tantum verborum vel animi: sed etiam virium rei tentia peracta vel agenda: q; in illo solo bello proprie reperitur timor vel audacia(supradicte conclusiones licet videant a cōmuni doctrina aliene sunt tamen posite ꝛ probate ab Ari. multis rationibus quibus(vbi oportuit)quasdam alias rōnes addidi q̄ valent vt per eas repellantur quedā fuge seu cuasiones q̄ ad rationes Ari. a non nullis adducunt.

¶ Sed contra nonnullas de superioribus cōclusionibus arguitur: ꝛ primo contra secundam: Circa infamiā contingunt timor ꝛ audacia: ergo circa infamiam pōt esse medietas timoris ꝛ audacie: ergo ꝛ fortitudo Antecedēs ꝓbatur: q; vera infamia semper est timenda ꝛ fugienda falsa autē nō semp est timenda sed honeste audendum est circa ea: cum ipa sit proprie virtutis opere subeunda. Secundo infamia subeūda est ꝓ virtutis opere: ergo nō omnis infamia est timenda. Antecedens ꝓbatur per apostolū: Tertio nō minus mors est fugienda q̄ infamia: sed non obstante ista fugibilitate circa mortem consistit fortitudo ergo etiā circa ifamiā pōt ꝓsistere fortitudo.

¶ Ad istas rōnes responderet faciliter Ari. q; ipse loquitur de vera infamia: q̄ contingit ex turpi operatione: ꝛ de hac diceret q; ipsa semper est timenda etiam magis q̄ mors: q; morte honeste et ex virtute subire possumus: nō autem infamiā: q; si quis velit extendere conclusionem ad infamiā falsam dico q; circa eam nō cadit timor ꝛ audacia contrapugnationis virium/licet cadat audacia accipiendo eaz pro libera ꝛ spontanea susceptione mali infamie: ꝓ sistendo in opere virtutis et etiā timor accipiendo timorē ꝓ fuga mali deserendo opus virtutis. Et si dicas q; inter hunc timorē ꝛ audaciam pōt esse medietas aliqua laudabilis: ꝛ illa medietas nō ē alia virtus q̄ fortitudo: igitur: ꝛ añcedēs ꝓbatur: Sit aliquis p̄dicator qui velit sanctis exhortationibus conuertere aliquam publicam peccatricē: si talis propter notam infamie nolit loqui secum: aut deserat eam exhortari dicet timidus. Si autem loco et tempore suspicis cōmuniter cum ea dicetur temerarius(vt videtur)in opere virtutis ꝛ exortationis explendo. Si vero cōmunicet cum ea loco ꝛ tempore non suspectis mediomō se habebit ꝛ virtuose: q; et fugiet infamiam/ ꝛ virtutis opus nō deseret.

¶ Ad hanc rationem dici posset q; ſm Ari. non sunt operanda turpia nec secundū veritatē nec ſm opinionem: Ideo omnis verecundia fugienda est ꝛ consequens omnis infamia. Teneo tamen nec(vt puto) contradicent Ari. q; timore ingloriationis non est opus virtutis deserendum ꝛ maxime pro tempore pro quo opus illud virtutis necessitate videtur habere/aut tam magnam vtilitatem q; equipollet necessitati. Ideo dico aliter q; medietas illa pertinebit ad modestiam. Si autem esset circa magnū bonum ꝛ difficile: tunc dico q; pertineret ad magnanimitatem. Euitatio enim ingloriationis et infamie pertinet ad virtutem illam ad quam pertinet moderatus appetitus honoris. Arguitur deinde contra tertiam conclusionem: Hec omnia(que ibi enumerantur(sunt mala: que aliquando de prope eminent ergo circa hec omnia pōt esse timor ꝛ audacia: etiā siue sint inpotestate nostra siue non: consequentia tenet per Ari. secundo rethorice dicētem. Si itaq; timor tristicia quedam vel turbatio ex fantasia futuri mali/aut corruptiui/aut contristatiui. Et paulopost dicit q; inuidie ꝛ ire potentium timēde sunt: talia autem inquit inimicicia ꝛ ira potentum. quia tunc possunt ꝛ volunt malum inferre. Secundo arguitur per Aug. libro de moribus ecclesie dicentez q; fortitudo est amor facile tollerans omnia ꝓpter id quod amatur. Ex quibus verbis apparet manifeste q; omnium aduersitatum tollerantia pertinet ad fortitudinem: et per cōsequens tollerantia inopie ꝛ formidinis ꝛ omnium aliorum pertinet ad fortitudinem.

¶ Ad primam respondetur q; Ari. dicit predicta esse timenda: quia ipsa apprehensa nata sunt inferre tristiciam et perturbationem: sed non dicerit ea esse timenda: quia laudabile sit et virtuosum tristari et perturbari: et hoc nisi(vt ait)veniāt a malicia: quia si venirent a malicia: tristandū esset de malicia admissa: vbicunq; autem cadit fortitudinis virtus: sibi contingit reperire timorem laudabilem ꝛ virtuosum: accipiendo timere vt distinguitur contra audere et absoluendo vtrūq; a connotatione defectus et superabundantie. Ad secundam dicitur q; Augustinus loquitur de fortitudine communiter accepta ad magnanimitatem ꝛ fortitudinem propie dictam.

¶ Contra quartam conclusionem arguitur sic: Pericula mortis non sunt in potestate nostra: cum ab alio inferantur: sed omnis virtus est circa ea que sunt in potestate nostra: ergo circa pericula mortis nō cōsistit fortitudo. Secō fortitudo generatur ex frequēti actu circa ꝓpriā materiā cū sit virtus ꝓsuetudinalis: sed actus fortitudinis circa mortem non potest esse frequēs: igitur circa mortis pericula non eū fortitudo. Tertio omnis actus virtutis factus circa propriam materiam aliquid boni facit in operante: sed fortitudo(si sit circa mortem)nihil boni facit in operante: igitur non est fortitudo circa mortem: minor probatur. quia secundum Ari. ideo fortis dolet de morte: quia nō est amplius forti bonum vel malum.

¶ Quarto insustinentia mortis nulla est delectatio: ergo nec virtus consequentia tenet per. Ari. in secundo ethicorum dicentem q; delectatio et tristicia signa sunt habituum genitorum et exemplificat de fortitudine. Et qui quidem(inquit)sustinet pericula et gaudet vel non tristatur fortis. qui autem tristatur timidus.

¶ Quinto omnis virtus(que est circa aliquid)est etiam circa quodlibet ordinatum ad illud: sed fortitudo non est circa minora pericula que sunt ordinata ad mortem: ergo fortitudo non est circa mortem.

Ad primā respondetur q; aliqua sunt pericula mortis que sunt in potestate nostra: vt puta periculum mortis in bello cum fugere possumus: et in nobis est talia sponte subire vel non subire: ideo circa talia est fortitudo. Sunt etiam aliqua pericula mortis. que non sunt in potestate nostra vt periculum mortis naturalis: Et licet non subire talia non sit ex se virtuosum: equanimis tamen tollerantia eorum est virtuosa: quia in nobis est ea non dico subire. sed equanimiter tollerare. Que autem virtus sit dicetur postea: Sunt etiam aliqua pericula mortis: in quibus nihil virtutis habemus: vt que

Epi. do

fortuite ꝛ causaliter contingunt: q talia nec scientes nec volentes subimus: et maxime si inferatur mors in tempore non perfecto. ¶ Ad secūdam dicitur q ad presentationem fortitudinis non exigit frequentia actuum exteriorū sed sufficit frequentia actuum interiorum: Nam secundum gregorium in moralibus. Si quis frequenter per mentis contemplationem ponat in periculis propter deum ꝛ considere patientiam ꝛ premia martirum ille aspernabitur mortis pericula. Ad minorē autē dico q actꝰ interior fortitudinis potest esse frequens circa pericula mortis: ꝛ actus exterior est etiā frequēs in multis militie debitis. Et accepta fortitudine communiter: actus eius exterior est frequens in multis magnanimis. Ad tertium dico q omnis virtus aliquid facit in operāte in ratione meriti: q propter opus virtutis aliquid tanꝯ premium debetur operanti: aliquid etiā facit aliquādo in ratione corrūpentis Operatio em̄ fortitudinis aliquid timiditatis corrumpit in timido: aliquandovero aliquid facit in ratione producentis: vt operatio fortitudinis producit habitum fortitudinis aut aliquid eius in eo qui caret vicio contrario. Ad probationem minoris dico q Ari. loquitur de bonis ꝛ malis vite presentis: vult etiam q talia non insint: non quidem post actū fortitudinis sed post mortem. ¶ Ad quartam dicit q licet fortis non gaudeat in actu exteriori sue fortitudinis: ꝛ maxime cum patitur mortem aut graues dolores: tamen in actu interiori p̄cedente actū exteriorem gaudet aut saltem non tristatur ꝛ post actum exteriorem: si euadat in recordatione actus sui preteriti gaudet ꝛ letatur. sed de hoc dicet̄ diffusius. ¶ Ad quintam nego maiorem: fortitudo enim virtus non est circa fabricationem armorum: nec in alendis equis: nullus enim bene se habēs circa hec ex hoc ipso diceretur fortis. Similiter moderatus amor pecunie multum vtilꝫ ad conseruandam iusticiam: et tamen ad aliā virtutē a iusticia pertinet. Et ad minorē dico q non ideo aliqua pericula dicūtur ordinata ad periculū mortis quia sunt minora. licet exequanimi tollerantia minorum aliquando conscendamus ad equanimen tollerantiā maiorꝝ. ¶ Contra quintam conclusionem arguitur: Fortis est intimidus in mari ꝛ in egritudinibus: ergo circa huiusmodi mortes est fortitudo: antecedens probatur per illud. Arꝛ. in. iij. ethicorꝝ: Sed ꝛ adhuc et in mari ꝛ in egritudinibus intimidus qui fortis. ergo fortis est intimidus ꝛc. Secundo: intimiditas illa fortis in hmōi periculum pōt esse recte rationi conformis pōt esse opus alicuiꝰ virtutis ꝛ nō nisi fortitudinis. igitur. ¶ Ad primam concedo antecedēs: ꝛ nego consequentiā: hmōi em̄ actus intimiditatis non est actus fortitudinis: sed magnanimitatis. ¶ Ꝓro quo est a duertendū q habitus fortitudinis imediate incli nat ad actū subeūdi pericula bellorꝝ ꝛ mortistāꝯ i actū ꝓprīū elicitū: medi āte vero actu suo elicito inclinat vtiliter in cōtemptū mortis recte rationi cōformen. Et ideo fortitudo inclinat immediate fortē in intimiditatem rationi ꝓformē in bellis: mediate in omnem honestam intimiditatem: ꝛ quia hmōi honesta intimiditas mortis extra bellum pertinet ad magnanimitatem: ideo fortitudo mediate inclinat in primū actum magnanimitatis in eo qui magnanimate caruit: et propter hoc dicit Arꝛ: q ille qui est fortis est intimidus in magnanimi ꝛ in egritudinibus: non quia (vt dictum est) iste actus intimiditatis sit actus fortitudinis: sed propter causam dictam q hoc patet responsio ad aliā. ¶ Contra sextam conclusionem arguitur: mulier pudica (cui comminatur aliquis mortem nisi sibi cō sentiant) seruando contra hanc cōminationem pudicitiam: fortiter agit: ita q actus suus est actus fortitudinis: et tamen mors illa non est mors in bello: ergo fortitudo est circa alia pericula ꝯ circa periculum mortis in bello: maior probatur: quia ille actus non est actus temperantie: cum temperātia non sit circa mortē: sed circa delectationes tactus ꝛ gustus. ergo pertinet ad fortitudinem. Secundo quia si sic: sequeretur q fortitudo in paucissima hominibus reperiretur: quia pericula mortis in bello paucis conueniunt. Tertio actus martirum pertinet ad fortitudinem. et tamen ibi non est bellum. ergo fortitudo nō est tantum circa periculum mortis in bello. Quarto probatur per ambrosium qui diuidit fortitudinem in respublicas et domesticas. ¶ Quinto circa maiores et preclariores res maxime consistit fortitudo. sed secundum. Tullium primo de officijs multe res vrbane maiores clariores q extiterunt ꝯ bellice: ergo circa res non bellicas potest consistere fortitudo Sexto bella ordinantur ad pacem temporalē reipub. conseruādam vt vult. Augustinus. xxix. de ciuitate dei q intētione pacis bella aguntur: sed pro pace reip. nō est mors subeūda: cum ipsa sit multarum lasciuiarum octauo. igit̄ Septimo ar. auctoritate. Arꝛ ethicorum tertiō qui non asserit simpliciter fortitudinē esse circa pericula mortis i bello: sꝫ addit p̄ncipaliter p̄cipaliter (inq̄t) dicetur vtiq̄ fortis qui circa bonam mortem est impauidus: et quicunq̄ mortem inferunt repentina exeuntia. ergo saltem minus principaliter fortitudo potest esse circa alia. ¶ Ad primā negatur maior: et maxime si sit locutio causalis et non temporalis: dum enim seruat pudicitiam potest fortiter agere: q potest pugnare ꝓ prima Sꝫ dico q actꝰ suus qui seruant pudicitiam non est actus fortitudinis. Et ad probationem nego q ille actus non sit actus temperantie. Et ad probationem dico q licꝫ temperantiam simplex non sit circa mortem: temperantia tamen secundum gradum heroicum (vt dictum est) circa mortem. ¶ Ad secundam respōsum est prius. ¶ Ad tertiam nego q martyrium pertineat ad fortitudinem stricte acceptam: sed ad aliaꝫ virtutem pertinet: quod latius dicetur infertius. ¶ Ad quartam dico q si qui sunt pericula mortis in rebus vrbanis sine contrapugnatione: illa non pertinet ad fortitudinem stricte acceptam. licet vel pertinent ad magnanimitatem vel ad aliam virtutem: et omnes actus recti et ordinati circa perpessionem mortis aut grauissimorum periculorum sine bello dicuntur pertinere ad magnanimitatem aut tanꝯ ad virtutem elicientem/ aut tanꝯ ad virtutem adiuuantem/ et facilitatem aut tanꝯ ad virtutem inde mediate vel immediate genitā: ꝛ per ꝓis altero istorꝝ modorꝝ pertinent ad fortitudinē nō ꝓprie sed cōmuniter acceptā. Quo mō ambrosius et Tullius semper fortitudinem accipiunt Et ex hoc patet solutio ad quintā. Ad sextā negatur minor. ꝛ ad probationē dico q lasciue et hmōi nō proueniūt ex malicia pacis: sed vicijs male vtentiū pace. ex qua quidē per se nata sunt oriri bona et non mala.

nota.

ambro. in offic.

¶Ad.vij.nego añs.tad probationē dico q Ar. accipit ibi principaliter p propie ad differentiā fortitudinis ēm similitudinē dicte.et hoc probatur ex translatione Aretini que hz ppie vbi nra hz principaliter. ¶Rō añ oppositū soluta est ex dictis.

Queritur quarto Utrum fortitudo sit circa timores tr audacias. Arguitur q nō. fortitudo est circa mortem/ergo non est circa timores tr audacias ꝓña nota. Et añs patet ex p̄cedenti q̄stione. Notandū est q timor est tristicia siue pturbatio aī ex fantasia mali apparentis de ppe futuri.estimamus eī aliquando malū aliquod de ppe nobis futurū. Et ex ista estimatione causatur in nobis tristicia quedā et pturbatio mentis que vocatur timor. Iste timor natus est nos retrahere a bono ope virtutis: cū debemus et tenemur incūbere: hec aūt retractio fit dupliciter: vnomō fugiendo periculū: vt cū nos subtrahim⁹ a defensione ciuitatis. Aliomō ppter ipsam perturbationē/non contrapugnando ēm industrie et virtū nostrarū exigētiā: reperiri eī sunt frequenter in bello multi tanto timore et tāta perturbatione agitativt q̄q̄ nō fugerēt: nec tamē scuto ne gladio vti poterāt. sed proiectis armis in belles se morti offerebant: vterq aūt effect⁹ timoris estimpeditiuus defensionis reipu. Ex istis aūt actibus timendi frequentatis potest generari habitus timendi: qui nos inclinabit ad hmōi tristiciā in p̄sentia terribilis: q̄ habitus q̄to magis augebitur: tanto magis inclinabit nos ad hanc pturbationē mentis. Audacia aūt elatio animi excessiua est ex apprehensione eor: q̄bus nos imminētia pericula superatores cōfidimus: hec excessiua animi elatio multos habet effectus: vnū subimus periculum: cū recta ratio dictat aut dictaret si inesset nō esset subeundū. quinetiā et audacia tr timor ita pertuerunt iudiciū rationis/vt p timorē iudicem⁹ non esse subeundū periculū/quod ēm rei reiveritatē subeundū est. per audaciā iudico esse subeundū periculum quod ēm veritatē subeundū non est. Aliū effectum/nō hz vt in cōtrapugnando nec locū nec tēpus nec modū: nec ordinē nec finē debitum seruit: aut saltē alterū eor omittat. Et hoc ppter cōfidētiā q̄ hz aut de ppriis viribus/aut de idustria aut de experientia belli/aut in auxiliaribus copijs tr reliquis adiumētis. Interdū aūt diffinūtur timor tr audacia p effectus suos: tr p ipsis effectibus accipiuntur. Et tunc audacia diffinitur q est incōsiderata periculor aggressio cū spe superandi ea. Timor vero est incōsulta reiectio periculi vel eor per que periculo viriliter obsisti potest. Ex q̄bus patet q audacia et timor in suis diffinitionibus includūt obliquationē a recto rationis iudicio. Interdū tñ accipiūtur vt absoluuntur ab hmōi cōnotationib⁹ tūc timere est reiscere periculū vel ea q̄b⁹ periculo cōtrapugnando obsisti potest. Audere vero est periculū aggredi siue subire cū spe superandi. Quia ergo cōtingit aliquādo q ēm rectū rationis dictamen periculū subeundū est Aliquādo non est subeūdum: ideo si debeamus pfecte et virtuose inclinari ad hmōi periculū subeundū eomodo quo subeūdū est: et non subeundū eomodo quo nō est subeundus expedit nobis habere habitū cohibentē vel moderantē timorē et audaciā cōformiter ad rectū rationis iudiciū. ¶Notandū est p̄terea q fortitudo hz cohibere duplicē timorē tr duplicē audaciā: hz eīm fortitudo(q̄tū ad oppositū spectat)triplicē actum vnū interiorē non imperatiuū formaliter executionis: secūdū interiorē formaliter imperatiuū executionis: terciū exteriorē. Circa primū contingit timor tr audacia: et maxime cū pericula estimantur magna tr de ppe futura. Circa secundū contingūt etiā timor et audacia: timor cū propter magnitudinē periculi: aut aliā causam recusamus subire periculū/quod ēm iudiciū recte rationis subeundū est: et p hunc timorē retrahimur ne actu imperatiuo executionis velimus subire periculū. Audacia cū non habita sufficienti ratione periculor volumus actu imperatiuo executionis subire pericula/q̄ vel subeunda non sunt/vel non satis scimus esse subeunda Circa terciū cōtingūt etiā timor et audacia: scz in ipsa dimicatione vel contrapugnatione q̄ est actus exterior imperat⁹: timor cū ita perturbatur anim⁹ q excedimus virib⁹ animi et corporis animi: vt nō perspicere possimus qua ratiōe vel quomodo dimicandū sit: qō tamen aliter facere possemus: corporis vt nobis insit o robore corporia vti nō possimus Audacia cū ita in ipsa periculi magnitudine effert animus vt incōsiderate dicet. aggrediamur cū expectandū est aut expectemus cū aggrediendū est: authoc vel illud faciamus cū cedendū est siue morandū vel fortasse fugiendū. In istis tribus actib⁹ homines ita drūt se hñt ad timorē et audaciam: q multi/q fortes vel audaces sunt in principio /sunt timidi in secūdo: et q fortes vel audaces sunt in secundo: timidi sunt in tercio cū scz vident magnitudinē periculi qō iam aggressi sunt: vt hz Ari. in tertio cū loquit de his q videntur fortes ppter experientiā rerū bellicarū. hi aūt(inquit)ex principio periclitabantur. i. periculis se obiectabant vt hz Aretini translatio: vt meliores exītis cognoscētes aūt mortē fugiunt. hoc aūt contingit: q periculū illud bellicū nondū est presens est minus terribile q̄ cū est p̄sens. Cū vero est p̄sens/et difficultas eius videtur maior et insuperabilior: tunc est terribilius. Si aūt p q hoc est cognitū/difficultas eius videat superabilior tunc apparet minus terribile/tr audaciores vel fortiores sumus circa illud. ¶Notādū ē p̄terea q circa picula mortis in bello nō videmur habere nisi quatuor act⁹ exteriores scz aggredi/expectare/cunctari fugere. Aggredi est hostē inuadere Expectare est inuadentē hostē excipere Cūctatur aūt ille qui cū non fugiat nullam tamen pugnandi copiā facit: sed sevel castris vel locis tutis tuet Ad fortitudinis egenus exercebat Fabius maxim⁹ cōtra Hannibalē: ppter quod romani frequenter dixerunt eū esse timidū/et accusauerunt eū Iese repub. et instituerunt alterū cū eo qui hostib⁹ pugnādi copiā fecit contra phibitionē Fabij. Jamq̄ cuz suis vincebatur nisi Fabius de monte pugnā prospectans virilites irruisset abstulisset q victoriam manibus Hannibalis. ¶Prima conclusio. fortitudo non est circa timores et audacias tanq̄ circa actum suū nec interiorē nec exteriorē. probatur q nec timor nec audacia sunt actus fortitudinis

¶Secunda conclusio. fortitudo nō est circa timores et audacias tanq̄ circa obiectum commune. Intelligo aūt per obiectū communeid quod est obiectum tam actus interioris q̄ exterioris. pbatur

quia nec timor nec audacia sunt obiecta actus exteriorꝭ fortitudinis. Sed terribile et ausibile.

¶ Tertia conclusio fortitudo est circa timores ⁊ audacias tanꝯ circa obiectum partiale sui ꝓpꝛij ⁊ ꝓ actus interiorꝭ maxime secundū gradus perseuerantie et continentie. ꝓbatur qꝛ omnis virtus que est circa aliquē actū est tanꝯ circa obiectū partiale circa omne illud quod scitū est esse impeditiuum talis actus sed fortis secundū gradū perseuerātie scit ꝙ timor impeditiuus est actus sue fortitudinis et fortis secundū gradū cōtinentie scit ꝙ audacia etiā impeditiua est sui actus. ergo fortis secunduꝫ hmōi gradus habet timorē ⁊ audaciam ꝓ obiectis maiꝛ patet qꝛ ꝯtū cūꝯ fortitudo inclinat ad actū suum tantū inclinat ad remouendū omne illud qđ est ꝓhibitiuum actus sui. minor nota est per experientiā. Secundo quicquid est obiectū prudētie directiue fortitudinis illud est obiectū fortitudinis alias non esset actus voluntatis sufficienter conformis actui rationis: sed ꝓudentia directiua fortitudinis ꝝm predictos gradus habet timores ⁊ audacias ꝓ obiectis saltem partialibus et non cōmunibus. igitur et ipsa fortitudo. minor ꝓbatur quia dictamen ꝓudentiale regulans hmōi fortitudinē: est non obstante tristicia ex terribili suscepta faciēdū est: fortiter. non obstante audacia ex viribus vel auxilijs suscepta faciendum est fortiter. Actus autez voluntatis his conformis est: his non obstantibus
3 facere volo fortiter. Tertio per actus harū fortitudinū timor et audacia sunt nolita formaliter vel equiualēter: sed qcquid est nolitū est obiectū actꝰ qui est nolito igitur ꝓma pars añtis ꝓbat. ois fortis hacens actū secundū gradū perseuerantie: vult ꝙ timor non sibi insit vel ꝙ non adeo ꝓturbet vt ab opere virtutis reuocet. Dixi autē formaliter vel equiualenter. qꝛ fortis potest habere vnū actuꝫ quo similiterfertur in hmōi timorē: potest etiā habere actū quo feretur in aggressionē periculi: non obstante tristicia ex terribili ꝓueniente quo actu
4 tristicia illa vel perturbatio timoris nolita est.

¶ Quarta conclusio: fortitudo est circa timores ⁊ audacias tanꝯ honesta et laudabilis medietas inter extrema. ꝓbatur qꝛ inter non subire pericula mortis in bello quando recta ratio dictat ea eē subeunda: et subire quando recta ratio dictat non esse subeunda aut audentius ꝯ recta ratio dictet ea eē subeunda mediat subire vel non subire ea conformiter ad dictamen recte rationis. Sed inter tuo ꝓma quoꝫ ꝓmū est ex timore: ⁊ secundū ex audacia mediat tertiū quod est fortitudo vel actus fortitudinis et duo ꝓma sunt vicia et extrema et tertiuꝫ est honesta medietas. igitur. ¶ Quinta conclusio: fortitudo mediat inter timores et audacias tanꝯ inter passiones vel habitus per ipsam fortitudinez regulariter et per se exhibendas. ꝓbatur qꝛ fortitudo nata est impedire et cohibere ne cōfortiter faciendū est tristicia et perturbatio animi insistit ex apprehensione terribilis: ⁊ ne audacia etiā insit ex apprehensione ausibilis. Et si non possit ꝓhibere ne isint hꝫ ꝓhibere ne cōtinēt. ⁊ si nō possit ꝓhibere ne cōtinēt hꝫ ꝓhibere ne exeāt in effectū/ ne scz timor causam fugā cū non est fugiēdū vel ita ꝓturbet mentē vt et rationē iudicio et corꝑus veribus destituat aut voluntatem electione debita ne etiaꝫ audacia causam inconsultā dimicationē: et etiā re
stituat rationē consideratione eoꝝ que ad dimicationem recte ⁊ fortiter faciendā requisita sunt: aut voluntatē electione eoꝝ. Dixi aūt regulariter et ꝙ se: ꝓpter causam statim dicendā. ¶ Sexta cōclusio ꝯ contra beatū thomā ex precedente infero. nō est fortitudo circa timores et audacias tanꝯ cohibitiua timoris ⁊ moderatiua audacie. ꝓbatur. fortitudo est circa timores et audacias tanꝯ cohibitiua vtriusꝫ: ergo non tanꝯ cohibitiua vniusꝫ moderatiua alterius. Finis patet ex ꝓcedenti cōclusione. et ꝓbatur iterū ratione sumpta ex dictis eiusdē doctoris. Ad virtutē fortitudinis pertinet remouere impedimentū quo trahitur voluntas a iudicio recte rationis in materia ꝓtinente ad fortitudinem sed tā timor ꝯ audacia retrahunt voluntatē a iudicio et sequela recte rationis tunc deficiendo audacia superhabūdando. igr. Tertio omnis virtus cohibitiua est cuiuslibet vicij sibi oppositi. sed tam timor ꝯ audacia sunt vicia opposita fortitudini. igr tertio fortitudo facit aut saltē iclinat ne actus fortis si audacia: sicut inclinat ne actꝰ fortis sit timor ergo non plus est cohibitiua timoris ꝯ audacie.

Quarto moderare audaciā non est aliud ꝯ facere vt audeamus que sunt audenda/ et non audeamus que non sunt audenda. ergo moderare timorem est facere vt timeamus que sunt timenda et nō timeamus q̄ non sunt timenda. sed hec omnia pertinent ad fortitudinē absolutis timoris ⁊ audacie nobus a cōnotatione deordinationis. q̄ si retinentur neutrum ad fortitudinez pertinet: ergo si fortitudo est moderatiua audacie: erit etiā moderatiua timoris Confirmatur. aut beatus Thomas accipit timorē et audaciāvt important deordinationē a rectitudine rationis: et tunc constat ꝙ fortitudo est vtriusꝫ cohibitiua aut vt non importat hmōi deordinationem. et tunc fortitudo est vtriusꝫ moderatiua.

Quarto sicut ad hoc ꝙ ex audaci fiat fortis optꝫ sibi addere qđ deficit ⁊ detrahere qđ superhabundat ita ⁊ ad hoc ꝙ ex timido fiat fortis oportꝫ timido addere qđ deficit et detrahere qđ suphabūdat audax eñ deficit in timendo/ ⁊ supabundat in audēdo. econtra autem. timidus deficit in audendo ⁊ superhabundat in fugiendo periculum. Quinto ſm Ari. q̄ est inclinatus naturaliter ad vnū viciū debꝫ se transferre in aliud oppositū vt tandem deueniat ad mediū. ergo q̄ est naturaliter inclinatus ad audaciā debet transire in timiditatē vt tandē veniat in medietatē fortitudinis. ergo non plus cohibendus est timor ꝯ audacia nec plus moderanda ē audacia ꝯ timor. Septima conclusio Et si fortitudo sit cohibitiua amoris et odij. delectationis ⁊ tristicie et generaliter omniū aliarū passionū non tamē ꝓ se et regulariter. ꝓmū ꝓbatur. omnis virtꝰ habet cohibere quicquid est impeditiuū sui ꝓpꝛij actus: sed amor et odiū delectatio ⁊ tristicia et vniuersaliter omnis alia passio est impeditiua alicuiꝰ fortitudinis. ergo fortitudo habet hec omnia cohibere. maior ꝓbatur qꝛ ꝯtum virtus inclinat ipsum actū/ motū inclinat ad remouendū qcquid ꝓhibet hmōi actū suum. Et minor ꝓbatur quia ex odio fit vt ꝓ eo vel cum eo quē odimus dimicationem suscipere nolimus: etiā cū recta ratio dictat/ esse suscipiendā et contra eū quem odimus inconsulte dimicationē et bellū suscipimus etiā ꝙ recta ratio dicat non esse suscipiendum. Econtra est de

To. 2h que. 12 articu

cōtra

Nota.

amore. idem est iudicium de delectatione et tristicia siue proueniat ex gustabilibus et tangibilibꝫ siue ex cōmodis aut incōmodis siue ex honoribus et inhonorationibus. que omnia nata sunt nos mouere ſm exigentiā delectationū ⁊ tristiciarū quas causant in nobis. Et reprimere vel cohibere hmōi delectationes vel tristicias/ amorem vel odium pertinet ad fortitudinem ſm gradū continentie in delectabilibus/ et ſm gradū perseuerantie in tristabilibus nisi hmōi delectabilia vel tristabilia essent tanta q excederent cōmunē facultatē hominum ita q vt in pluribus in talibus homines vincerentur et raro vincerent. Tertio pono duos quorum vnus sit vere fortis et alius non in ceteris tamen sint pares neq volo q iste secundus habeat habitum timoris aut audacie: neq q sit naturaliter inclinatus ad has passiones: immineat pric periculum et recta ratio vtriq dictet q ē subeundū periculū mortis in bello pro defensione pric temptetur vterq equaliter aut muneribus aut cōminationibus: aut amore aut odio aliquarum personarum constat q contra hanc tēptationē vir fortis hꝫ scz habitum fortitudinis magis resistet ꝙ alius ⁊ nō nisi per virtutē fortitudinis. ergo fortitudo hz cohibere oīs hmōi passiones. Secundā partē pro bo qz fortitudo est tantū p se et regulariter cohibitiua illorum quorū est ſm omnē gradū suū immediate cohibitiua vel ſm se vel ſm simile ſm speciē sed fortitudo ſm omnem gradum suū ē cohibitiua timorū et audaciarū immediate. Aliorū vero nō est cohibitiua immediate nisi ſm gradus continētie perseuerantie vel temperantie vel virtutis heroice. Si aūt non sit in aliquo horum graduū constituta tunc non est cohibitiua nisi mediante actu suo elicito. igitur Tertio si omnia in forti essent bene ordinata ſm alias virtutes: adhuc forti remaneret pugna contra timores et audacias et nō remaneret pugna sibi contra alias passiones. Si autem omnia essent bene ordinata circa fortitudinē adhuc remaneret alius virtutibus pugna contra hmōi passiones amoris et odii: delectationes ⁊ tristicie et non contra timorē et audaciā: ergo timor et audacia et non alie passiones pertinent per se regulariter ad moderamentū vel cohibitionē fortitudinis. Octaua conclusio: fortitudo medietas est inter timores et audacias: et nō inter alias passiones probatur quia ipsa non est cohibitiua aliarum passionū per se et regulariter vt dictū est: sed omnis medietas moralis est per se cohibitiua eoꝝ inter que est medietas. igitur. Tertio non stat fortem fortiter facere et simul peccare aliquo viciorum illoꝝ inter que mediat fortitudo quia fortitudo cōtrariatur vtriq extremoꝝ suorum. sed stat fortem fortiter facere et simul peccare odio vel amore delectatione vel tristicia/ et reliquis hmōi. ergo fortitudo non est inter has passiones medietas. Ex q̄bus infero contra buridanū q fortitudo est circa timorē mali: siue malū illud opponatur bono vtili siue bono delectabili/ siue bono honesto: accipiendo honestum (vt ipse dicit) pro signo honoris probatur hoc correlarium. quia fortitudo est horum omnium malorum cohibitiua vt habetur in. vii. conclusione. Ex his omnibus patet quomodo fortitudo est circa timores ⁊ audacias. Nona conclusio fortitudo non est circa timores et audacias tanꝫ circa causam principalem elicitiuam actus sui probatur quia si quis ex passione vel habitu audacie eliciat subire mortis periculū in bello/ eo modo quo recta ratio si ineſſet dictaret esse subeundū: actus illius non esset actus fortitudinis. igitur patet q omnis actus virtutis est dictamini prudentali conformis sed iste non habet dictamē prudentiale per quod regulet actū suū: nec scit (vt suppono) actus suum esse conformē recte rationi. ergo actus suus non est actus virtutis. Tertio talis q elicit actū mediante passione audacie eliceret eum conformiter etiā si esset contra rectam rationem. cum nec actualiter nec habitualiter cōpararet actum suū ad rectitudinem rationis: sed tantū ad impetum passionis. ergo talis non habet verū actū fortitudinis. Tertio probatur. nam ſm Ari. in tertio ethicorum species non vere fortitudinis: illi qui faciūt actus qui videntur esse fortitudinis propter honores vel propter timorem supplicior/ vel propter experientiam bellicā non sunt vere fortes. ergo neq q eosdem actus faciunt propter audaciam vel temeritatem. Quarto iudex ferens rectū iudiciū/ motus ad taliter iudicandū ex amore vel odio partium: vel propter munera nec est iustus nec facit verum actum iusticie. cū tunc taliter faciendo peccet contra iusticiam. quia forte sententiat in questione incognita ⁊ nescit si recte iudicet an non. ergo neq qui ex audacia subit periculum in bello fortis dicēdus est. Contra precedentes conclusiones arguitur. Et primo contra tertiā timor et audacia non sunt obiecta actuū exteriorum fortitudinis ergo nec interiorum. cōsequentia tz. qz quicquid est obiectum actus interioris illud est obiectū actus exterioris alias exterior non haberet conformitatē ad actū interiorē. Scōo si sic sequeretur q idē actus esset simul volitio nolitio. cōsequēs est ipossibile ⁊ ptz cōsequentia. Capio actum fortitudinis quo fortis vult subire pericula et terribilia etiam non obstante tristicia causata ex apprehensione terribilis. talis est volitio periculoꝝ et simul est nolitio timoris et tristicie. ergo idem actus simul est volitio ⁊ nolitio. Tertio eiusdem actus non sunt plura obiecta sed terribile et ausibile sunt obiecta fortitudinis. ergo non timor et audacia. ¶ Ad primā istarum rationū cōcedo ans et nego cōsequentiā. et ad probationem nego assumptū: actus em̄ interior habet circunstantias actus exterioris p obiecto quas ipse actus exterior non habet p obiecto. Similiter ipse actus interior habet rectā rationē p obiecto: quia vult virtuosus ita facere quia recta ratio dictat hacet etiā ipsum actum exteriorem p obiecto tamen nullū horū habet actus exterior p obiecto ¶ Ad secūdā dico secūdū vnā opinionēq non est inconuenies eundē actum esse volitionez vnius et nolitionem alterius sicut actus quo volo nunc non comedere propter sanitatem est volitio sanitatis et nolitio comestionis. et hec opinio pro nunc mihi videtur probabilior ¶ Ad tertiam concedo q eiusdem actus non possunt esse plura obiecta totalia: possunt tamen bene esse plura partialia. Et si dicas q distinctio actuum causatur ex distinctione obiecturum: ergo vbi sunt plura obiecta ibi sunt plures actus. ¶ Respondeo q vbi obiectum est causa efficiens actus: distinctio actuū causatur ex distinctione obiectorum effectiue ⁊ ar-

Okam.

Nota.

U.

vrida. z. hi. q̄sti. t.

guitiue. sed ex hoc non sequitur q pluralitas obiectoꝝ semp inferat pluralitatē actuū: sed solū pluralitas obiectoꝝ non facientiū vnū ociectū totale. z ita si volumus ex obiectis arguere distinctionem actuū: altero istoꝝ duoꝝ modoꝝ arguendū ē. Isti actus sunt z aliquid est obiectū vnius qđ non ē obiectum alterius ergo z actꝰ sunt distincti. Aliomō sic. Ista sunt obiecta non partialia siue totalia ergo plures sunt actus. Contra quartā conclusionē Arguitur primo q̄ illud Gregorii. vii. moraliū Iustoꝝ fortitudo est carnē vincere ꝓpriis voluptatibus cōtrarie. dele. tationē vite pñtis extinguere. ergo fortitudo est circa delectationes z tristicias potiꝰ q̄ circa timores z audacias. Secō: sm tullium in rhetorica sua ad fortitudinē ptz suspectio periculoꝝ z ppessio laboꝝ. sed ista magis ptinent ad actiones hominis laboriosas q̄ ad passionem timoris vel audacie. igitur fortitudo non est circa timores z audacias. Tertio fortitudo nō est circa spē. ergo nec circa audaciā. ꝓña tenet q: spes non minus opponit timori q̄ audacia. Quarto fortitudo est circa iras z tristicias: ergo nō. circa terminos et audacias Añs ꝓbatur ꝙ Ari. dicē. in. iii. ꝙ fortes furoris spēm hñt vnde Homerus virtutem immitte furori: z virtutē z furorē erige. ꝙ aūt sit circa tristicias ptz per illud eiusdē in sustinēdo vtiq̄ tristicia fortes dicūtur. ꝓpter quod et tristis fortitudo. Tū etiā q: ari. laudat tēperantiā sup fortitudinē ꝓpter hoc ꝙ difficiliꝰ est tristicia sustinere q̄ a voluptatibus abstinere. Quinto nihil qđ assūit sibi furorē mediat inter timores z audacias: q: furor ad extremū audacie ptz sed fortitudo assumit sibi furorē vt allegatū est ex homero. igr. Sexto si fortitudo est circa timores aut est circa eas timendo. aut nō timendo. Si timendo g̃ fortis semp fugit malū. q: timor est fuga mali. Confirmat/ q: si ē circa timores timēdo cū nō timeat aliqs nisi timore. g̃ est circa timores tioꝝ: g̃ timoris est timor: g̃ tandē erit ꝓcessus in infinitū in tioribus. Si autē est circa timores nō timēdo: sequitur ꝙ fortis nunq̄ timet. q: si nō timet timēdo nō timet. Septio. Si fortitudo sit medietas inter timores et audacias: tūc cū audacia sit extremū ꝑ sup abundantiā sequitur ꝙ excedit audacia fortitudinē. aut ergo excedit finite aut infinite. non infinite: quia nulla audacia est infinita. Si finite ponatur ꝙ in duplo. tunc volo ꝙ fortitudo q̄ ꝓius erat augeatur in duplo. tunc ipsa erit equalis in gradu cū audacia. g̃ non mediabit inter audaciā z timorē. q: vbi non est excedēs excessum: ibi nō est medium. ꝙ aūt fortitudo potest hoc mō argueri ꝓbaꝫ. q: quocūq̄ gradu fortitudinis accepto possibile est aliquē gradū fortitudinis esse in duplo intensiorē. cū nec repugnet imaginationi/ nec claudat cōtradictionē Octauo Cū dicis ꝙ fortitudo mediat inter timores z audacias aut accipis fortitudinē timorē z audaciā ꝓ reb⁹ z naturis cōibus aut ꝓ reb⁹ singularibus. Nō ꝓ rebus cōib⁹. q: nulle sunt tales: vt supponit. Nec ꝓ rebus singularib⁹. q: nulla particularis fortitudo mediat iter tiores z audacias/ qđ ptz q: fortitudo mea si mediat it tiores z audcias aut igit mediat inter timores z audacias q̄ sunt in me. z hoc nō. q: tunc in me simul essent fortitudo timor z audacia. Aut inter timores z audacias q̄ sunt in alijs. z hoc nō. q: fortitudo mea nec cohibet nec moderat eas

arg. tho. 2. 2. qsti. 123. ar. 3.

Nota ꝓtra reales.

igitur. Ad primā istarū rationū respondet ꝙ auctoritas gregorij est ꝓ septima ꝓclusione/ loquitur eñ de fortitudine secundū gradus cōtinentie ꝓseuerātie et heroice virtutis. Nō accipit tamen fortitudinē stricte: sed cōiter ad magnanimitatē z fortitudinē stricte acceptā. Ad secundā dico ꝙ Tullius accipit fortitudinē vt est cōis ad magnanimitatem ad quā ptinet suspectio laboris z aggressio rerū difficiliū etiā extra bellū Ad tertiā respōdet beatus Thomas ꝙ spes opponit timori ex parte obiecti. q: spes est de bono timor vero de malo: audacia aūt est circa idem obiectū circa qđ est timor opponitur sibi sm accessum z recessum vt dictū est quia tamē fortitudo respicit tpalia mala retrahētia a virtute: ideo fortitudo ꝓprie est circa timorē et audaciā. sed non circa spē. Sed ista solutio nō mihi videtur cōtinere veritatē. Tū q: licet sit idez obiectū realiter circa qđ est timor z audacia: est tñ alia rō sm q̄ est obiectū timoris a rōne sm q̄ ē obiectū audacie. Mā est obiectū timoris sm rōnē terribile: est aut obiectū audacie sm rōne ausibilis. z inde est quod ari. in tertio ethi. assignans obiectū fortitudinis notat ipsum terribilez ausibile qđ ptz per illud qđ hz capitulo primo scōi tractat⁹. Terribile aūt nō in omnibus qđē idē dicim⁹ aūt: nō qđ'z sup hominē ꝛc. Et statim subdit. similiter aūt z ausibilia z capꝰ sequenti in fine q̄ admodū aūt dictā est: fortius medietas est circa ausibilia z terribilia ptz etiā ꝙ eunđ. ii. retho. Sm aūt (inqt) de timore manifestū est qđ sit z de timendū z quo singuli habentes formidāt manifestū est ex his et audere qđ est et circa qualia audaces / et quomodo dispositi audaces sunt. Et sequit. Ausibile ē cōtrariū timido z stati post/ sunt aūt ausibilia periculosa longe etiā et ausibilia ꝓprie directionis si sint. Ex qbus ptz ꝙ sm ari. timor est circa timēda/ z audacia circa ausibilia. Ausibile aūt sm ꝙ hmōi importat rōnem boni: et timēde vel terribile sm ꝙ hmōi rōnez mali. Et illa ratio boni q̄ est circa ausibile sufficit ad hoc ꝙ circa illud possit esse spes. Et inde est ꝙ audacia vel est spes vel habet spem sibi adiunctā quod patet per Aristotelem in eodem loco dicentem. Ausibile aūt contrariū timido. quare etiā cū fantasia spes salutariū vt prope existentiū et preterea ausibile retrahit a bono fortitudis sicut terribile: et spes sicut audacia/ inquantū per spē circa ausibile ferimur in ipsum inconsulte z contra iudicium rationis. Respondeo ergo aliter ꝙ fortitudo est medietas inter timorem et audaciam: et nō inter timorem z spem. quia timor semper importat extremū quod per suphabundantiā vel defectū deficit a rectitudine rationis. Spes aūt non semper importat illud extremū sed cōmunis est audacie z fortitudini. In audacib⁹ eñ est spes vincendi periculū vt nunc patuit ex auctoritate Ari. Similiter etiā in forti est spes vincendi periculū. qđ patet ꝑ Ari. in tertio ethicorum secūdo capit. secundi tractatus desperans (inquit) vtiq̄ quis timidus. oīs enim timet fortis aut contrarius: in audendo eis bone spei: ne te moueat qđ ait fortis aūt i audēdo q: ibi trāslator terminū audiēdi a cōnotatiōe decordinatiōis Aretin⁹ aūt aliter interpretat⁹ est q̄ loco huiꝰ in audēdo posuit hoc ꝓpter fiduciam desperās qđē inquit qs meticulosus est cūcta eñ formidat. fortis cōtra ꝓpter fiduciam bonam spem habet.

Nota. Nota Not

r. ¶ Ad quartam dico q̄ potest intelligi tripliciter q̄ fortitudo sit circa irā. vnomodo tanq̄ circa id qu od assumit ad executionē sui actus ꝛ sic concedo. fortis eñ assumit irā in executione sui actus. qua posit̄ ratio decreuit eē hocmodo vel illo sub eundum periculū: fit fortior vegetior et acrior ꝓ ibus et impauidior contra periculū et laborū tollerantior. Tertiomodo potest intelligi q̄ sit circa irā tanq̄ circa id cuius ipsa fortitudo est moderatiua licet non per se et regulariter. Et hocmodo concedo q̄ fortitudo etiā est vel eē potest circa irā sicut et circa illas passiones de q̄bus habeā in septia cōclusione. ira eñ potest esse impeditiua actus fortitudinis: sicut et odium vel amor. tertio modo pōt intelligi q̄ sit circa irā tanq̄ medietas circa alterq̄ extremorū suorum aut tanq̄ circa passionē vel habitum cuius ipsa est per se et regulariter moderatiua ꝛ hoc modo nego. de tristicia autem dicitur q̄ si intelligatur de tristicia: alia a tristicia timoris verbi gratia de tristicia laboris aut doloris ex ictibus inflictis: dicit̄ q̄ fortitudo in gradu perseuerantie est circa hmōi tristicias modo supradicto. sed non est circa eas tanq̄ medietas inter extrema.

Nota. ¶ Ad quintā dico q̄ furor potest dupliciter se habere ad fortitudinē vnomodo p̄ueniendo iudicium rationis et sic non assumitur a forti q̄ tunc pturbatam rationem et impediret consilii rectitudinem. Aliomodo sequendo iudiciū rationis ꝛ exequendo ea que a ratione discussa sunt et sententiata. Et sic fortitudo furorem assumere potest. et in hoc sensu negatur maior. ¶ Ad sextam dico q̄ fortis est circa timores et audacias nec timendo nec audendo: sed fortiter agendo: et hmōi timores audacias quoibendo vel moderando cū infers ergo est circa eas non timendo ꝛ non audendo. cōcedo ad hunc sensum q̄ est circa eas peractuꝫ q̄ nec est timor nec audacia nec est timere nec audere: accipiendo timere et auderevt deordinationem important. Et cum infers ergo fortis nihil timet concedo q̄ fortis habens actum fortitudinis nihil timet timere opposito fortitudini cum quo tamen stat q̄ multa alia timet timore qui non impedit actū fortitudinis. Nā Ari. in secundo rethorice multa sūt timenda alia a terribilibus bellor.

Nota. ¶ Ari. vii. dico q̄ potest tripliciter intelligi q̄ audacia excedat fortitudinez. Vnomodo q̄ excedat in perfectione specifica. et sic ego nego vnmo econtra fortitudo excedit audaciam Aliomodo q̄ excedat graduali excessu: ita q̄ audacia habeat plures gradus sue speciei quā fortitudo habeat sue speciei et aliqua audacia aliquam fortitudinem excedit: et aliqua fortitudo aliquam audaciā excedit. Tertio modo sic q̄ audacia inclinat ad audendum plus vel pluribus modis quā fortitudo: et sic concedo absolutē do terminū audendi a connotatione deformitatis quia audacia inclinat ad audēdum plus q̄ dictet recta ratio. timor ad non tantū audendū q̄tum dictat recta ratio. fortitudo vero ad audendū q̄tū dictat recta ratio. et si recta ratio dictet non esse audendū: inclinat ad non audendū. Et cū dicitur ergo excedit finite aut infinite. dico q̄ finite. cū nō detur de facto aliqua audacia infinita Et cum dicis: ponatur q̄ in duplo si itelligas de excessu gradali: tunc concedo q̄ fortitudo poterit esse equalis audacie. hoc est possibile est q̄ audacia per illā intentionē ex actibus causatā habeat tot gradus immo multo plures fortitudinis quot gradus audacie habz audacia. Si aūt intelligas de excessu tertio modo dico: tunc nō est ibi duplū neq̄ triplū neq̄ quadruplum. ꝓ quo aduerte q̄ cuz dicim⁹ audacia inclinat ad plus audēdum quā fortitudo ly plus non dicit excessum conatus vel intensiōis ipsius actus audendi: ita q̄ sit sensus q̄ audacia inclinat ad audendū vsq̄ ad decem vel duodecim gradus et fortitudo non inclinat ad audendū nisi vsq̄ ad sex vel octo: frequenter eñ fortis magis intendit actū suum audendi sub regula tamen recte rationis q̄ audax. Et ideo bene dicit ari. in. iii. ethi. q̄ fortis circa bonā mortē est impauidus sed dicit excessum secundum pluralitatem modoꝝ audēdi: quia fortis nihil audet nisi conformiter ad rectā rationem. audax vero multa audet non conformiter ad rectā rationem Et potest iste excessus vocari excessus obiectalis: qui attenditur ꝑm circunstātias ipsius actus. q̄ si admittēda sit aliquo modo ista loquatio audacia excedit fortitudinem in duplo non tamen ꝓpter hoc sequitur quod infertur. Cum eñ dicis volo q̄ fortitudo augeatur i duplo: aut loq̄ris de excessu graduali: et tunc nihil ad ꝓpp̄situm: aut de excessu obiectali et tunc vel omnes res circa quas est fortitudo se habent vt ꝓius se habebant et tunc nō admitto casum: quia fortitudo inclinaret ad audendū contra iudicium recte rationis. vel non omnia se habent equaliter ita q̄ nūc recta ratio dicat esse audendū pluribus modis q̄ ꝓius puta aggrediendo et expectando vel etiā insequendo quod ꝓius negabat recta ratio. et tunc dico q̄ aliquod obiectū nunc habet fortitudo qō non habuit. ꝛ actus circa aliquid nunc est fortitudo circa qō ꝓius erat actus audacie. ꝛ cū infers. ergo sunt equalia: negatur ꝓña. quia ad quicquidꝫ qualitercūq̄ audendū inclinat fortitudo: ad illud ꝛ taliter audendū inclinat audacia: et semper ad plus et ad aliqualiter audēdū: qualiter non inclinat fortitudo. inclinat eñ fortitudo ad audendū conformiter ad rectā rationem. audaciave ro inclinat ad audendū/ siue audere illud sit recte rationi conforme/ siue non. ¶ Et si queras vtrum audacia inclinet ad audendū cōformiter ad rectā rationē. Dico q̄ audacia aliquando inclinat ad actum audendi qui in rei veritate est conformis recte rationi. sed non inclinat in illū actum q̄ sit cōformis recte rationi quomodo inclinat fortitudo. Ex istis patet q̄ loquendo de augmento obiectali fortitudo non semper pōt augeri in duplo: sed augenda est semper conformiter ad iudiciū recte rationis.

3 Consilium ꝓstañ. contra realē. ¶ Ad octauā dico q̄ in illa locutione non accipitur fortitudo ꝓ rebus ꝛ naturis cōmunibus q̄ ecclesia in consilio constañ. contra Johannem hus ꝛ Hieronimum pragēses/ assertores ptinaces hmōi naturarū cōmunis heresis dampnauit. Et cū dicis q̄ nulla particularis fortitudo mediat inter timores ꝛ audacias distinguo vel mediatione positionis/ ita q̄ de facto posita sit ꝛ locata inter timores ꝛ audacias: ꝛ sic concedo vel mediatione virtutis: ꝛ sic ego nego. Mediatio aūt virtutis est per se ꝛ regulariter reprimere hmōi passiones ne insurgant. ꝛ si insurrexerint/ cohibere eas vel moderare/ ne opus virtutis impediant. ꝛ quia hoc quod est mediatio virtutis includit in suo quod nominis

repressiuum cohibitiuū moderatiuuz: ideo ampliat terminos significantes res inter quas est mediatio ad ea que sunt vel possunt esse quia p̄dicti termini inclusi eodem modo dictos terminos ampliant.

¶ Contra sextam conclusionem. Arguitur sic. Timor retrahi ab opere fortitudinis audacia non retrahit ab opere fortitudinis. ergo fortitudo habet cohibere timorem et non audaciam. Secundo inclinet fortitudo ad aliquod audere: tunc sic timor retrahit. ab hoc actu audēdi: audacia inclinat ad hunc actum audendi. licet etiam ad plus audendum inclinet. ergo timor retrahit ab actu fortitudinis ad quam audacia inclinat. ¶ A primam cōcedo primam partem aūtis: et nego secundam. retrahimur enim ab ope virtutis per hoc quod prestatur impedimentum ne opus nostrū sit opus virtutis. z ita retrahimur tam deficiendo ab eo quod recta ratio dictat q̄ superhabundādo. In temperantia enim retrahit ab opere tēperātie et caumotes ab ope magnanimitatis. si tñ in aūte opus fortitudinis acciperetur precise pro actu illo qui denominat opus fortitudinis quomodo puto intelligit Thomā: tunc dico q̄ ab aliquo opere fortitudinis retrahit timor z ab eo nō retrahit audacia vt ab actu audēdi vel aggrediendi. Et ab aliquo opere fortitudinis retrahit audacia ad quod inclinat timor. vt ad actum fugiendi vl cunctandi siue differendi qui aliquādo sunt actus fortitudinis qz tñ rarius isti sunt actus fortitudinis: alij vero frequētius: ideo propter hoc beatus Thomas dicit fortitudinē eē cohibitiuam timoris z moderatiuā audacie. simpliciter tñ z timor moderandus ē aliquando z cohibenda audacia. sicut aliquando cohibendus est timor z moderanda audacia. Nam q̄uis recta ratio dictet esse fugiendum aut cunctandum: tñ z fugax cūctatio pōt eē inconsiderata et viciosa: ideo per iudicium rationis z habitū fortitudinis moderanda: z ex hoc pz respondeo ad secundam. ¶ Contra. vij. conclusionem. Arguitur sic huiusmodi passiones sufficienter cohibentur p alia virtutes ergo fortitudo non earum cohibitiua. Secūdo alie virtutes nō sunt cohibitiue timoris z audacie: ergo nec fortitudo cohibitiua ē passionum inter quas mediant alie virtutes. Ad primā concedo q̄ alie virtutes sunt sufficienter cohibitiue taliū passionū. Contingit aliq̄n q̄ fortis nō habet alias virtutes. quas siue habeat siue nō: tamen ex fortitudine sua inclinatur mediate vel immediate ad eas cohibendas. Cohibet tamen multo facilius/ cū alie virtutes simul insunt. Ad secūdam nego aūs. Mā si alicui principi alius princeps cōminetur bellū si faciat incerta causa quod iustū est: si sit timidus: temptatur cōtra opus iusticie p timiditatem: in quo casu iusticia in eo exīs cohibet et reprimit hmōi timorem et similiter dari possexēplū de audacia. ¶ Contra octauā pclonē. Aīr sic ois virtus p quā nos bñ habem⁹ inter amorē z odiū mediat iter amorē z odiū. sed per fortitudinē nos bene habemus inter amorē et odiū. cū fortitudo sit harū passionum cohibitiua. ergo fortitudo est inter hmōi passiones medietas. Secūdo cūvir fortis per amorē et odium tēptatur ne fortiter faciat et superat tēptationū per fortitudinē: cōstat q̄ fortitudo sua mediat inter aliqua extrema: z nō inter timorem z audaciā. quia nec timor nec audacia retrahant eum ab actu fortitudinis. sed amor et odiū. ergo virtus sua est medietas inter amorē et odiū. Cōfirmatur: quia in eo amor et odiū hñt aliquā medietatē z non nisi fortitudinem. ergo fortitudo eius est medietas inter amorem et odium.

¶ Ad prima respondeo q̄ dupliciter cōtingit nos bene habere inter timorē et odiū: vnomōvniuersaliter circa omnē materiam z tuncvirtus p q̄ nos hocmō bene habemus circa amorē et odiū est medietas inter hec et non curo hic vtrū inter amorē et odiū sit vna medietas an plures. quia exempla non ponuūt vt vera sint sed vt sentiat qui discit. Aliomō nos bene habemus circa amorē z odium in aliqua speciali materia puta in materia fortitudinis aut iusticie. et non vl in omni. z sic nego: q̄ virtus per quā nos hocmodo bene habemus sit inter hmōi passiones medietas. Et ad mmorem rationis dico q̄ per fortitudinē nos bene habem⁹ circa amorem et odiū/ delectationes et tristicias in materia fortitudinis tñ quia habitus fortitudinis inclinat volūtatem ne propter has passiones deserat opus fortitudinis. Ad secūdā dico q̄ in illo casu fortitudo sua mediat inter timorem et audaciā quia cohibet ea ne insint. et si insint: cohiberet ea ne continuarētur/ et ne impedirent actū fortitudinis ¶ Ad tertiā nego q̄ habeāt aliquā medietatem in forti in casu dicto. quia null⁹ est in eo habitus per quā voluntas se possit haberevniuersaliter et in omni materia circa amorem et odiū. q̄ suppono q̄ non habeat nisi fortitudinis habitum. sed bene verū est q̄ fortis potest habere medietatem inter has passiones. quia potest acquirere aliā virtutem immo de facto in casu p̄dicto fortitudo sua inclinat eū in primum actū illius virtutis q̄ est vel esse potest medietas inter amorem et odium.

Mota. Primo nitur

¶ Contra nonā conclusionez. Arguo sic. Volo q̄ aliquis habeat habitū fortitudinis satis remissum et habitū vel passionē audacie satis intēsum. z volo q̄ isti duo habitus simul concurrant ad actū audiendi/ cōformen tñ recte rationi. tūc sic iste actus audiendi est effectus audacie sicut fortitudinis imo magis causatur ab audacia q̄ a fortitudine cū audacia sit intensa/ et fortitudo remissa et eodē modo argueretur de timore. ergo fortitudo est circa timorem z audaciā tāq̄ circa causam vel causas principales. Ad hanc rationē admitto casum pro prima parte. z pro secunda vero parte distinguo. aut per actū audendi intelligis actū interiorem q̄ est per se et ppie actus fortitudinis et habet circunstātias p obiecto: quo sc̄z vult audere hoc mō vel illo/ et ppter talem finem/ q̄ sic dictatum est a ratione. ad hunc actū nunq̄ concurrit audacia lz bene faciat ad remouendū causam p̄hibentē hūc actum. audacia em̄ pellit z remouet timorē. aut q̄ actum audendi intelligis actū exteriorem: z tunc concedo q̄ ad istum actum audendi possunt simul concurrere fortitudo et audacia/ dico tamen q̄ nō concurrit ad ipsum fortitudo nisi prius ipsa cōcurrerit ad actū interiorem. et ideo si non habeat ille actus interior: actus audendi exterior non est partialiter a fortitudine. et actus viciosus/ factus nō vt conformis rationi. Si aūt habeatur talis actus interior tunc dico q̄ ille actus exterior est bonus z laudabilis. quia subordinatur actui interiori p̄ se bono. et sic est ab habituvel actu p se fortitudis q̄

etiam ꝯuis nulla ineſſet audacia: ipſe vel ſimilis ſcm ſpēm ⁊ nature ⁊ mortis fuiſſet a fortitudine ꝓductus vel imperatus. Si autem fuiſſet ſola audacia in eo: ly ipſe vel ſimilis ſm ſpēm nature fuiſſet ꝓductꝰ ab audacia/nō tñ ſimilis ſm ſpēm mortis. qz fuiſſet vicioſus. Volo aūt q ly ſola cū dico ſi fuiſſet ſola audacia excludat tam habitū fortitudinis ꝙ actum interiorē. qz actus interior bonus etiā imperatiuꝰ actus exterioris potuiſſet a recta rōne ⁊ libertate voluntatis ſine habitu ꝟtutis cauſari tunc ab eo. Et ſi dicas q ex hoc ſequunt̄ dico inconuenientia. ꝓmuz eſt q actus bonꝰ ⁊ virtuoſus fuiſſet cauſatus a vicioſo. Scōo ſequit̄ q in eadē voluntate ſimul eſſēt fortitudo ⁊ audacia: q̄ tñ cōtrariātur. ¶ Ad ꝓmum cōcedo cōſequēs de actu virtuoſo exteriori ⁊ maxime qñ principalius eſt ab habitu virtutis. ⁊ hoc intēdebat dicere Thomas cū dicebat audaciā eſſe moderandā ⁊ nō cohibendam. ⁊ hoc eſt qz interdum adiuuat fortitudinē in actu ſuo exteriori. ¶ Ad aliam dico q fortitudo actus ⁊ audacia habitus vel paſſio nō repugnant ⁊ ſimul eſſe poſſūt. ¶ Et ſi dicas contra ꝑdictā ſolutionem iſte actus exterior ſimul a fortitudine ⁊ audacia. volo q ſit multū intenſus. aut ſcōm ꝯlibet gradum eſt ab vtroq; aut ſm aliquos gradus erit a fortitudine ⁊ ſm aliquos ab audacia. nō ꝓmum qz fortitudo (vt ſuppoſitū eſt) in iſto eſt multum remiſſa. ergo nō pōt in gradū tā intēſum. quia aliās effectus excederet cauſam ſuā. nec ſm/qz tūc iſte actus eſſet cōpoſitus ex pluribus gradibus quoꝝ aliqui eſſent boni/⁊ aliqui mali. ⁊ ita ꝓtraria ſimul eſſent. ⁊ cū eſſent i eo plures gradus mali ꝯ boni: tūc magis dicendus eſſet malus ꝯ bonꝰ. Ad hoc rñdetur q iſte actus eſt totus. i. ſm quēlz eius gradum a fortitudine. neq; eſt cōpoſitus ex gradibus bonis et gradibus malis. Et ad ꝓbationē dico q licet fortitudo ſit multum remiſſa ipſa tñ cū libertate voluntatis ⁊ adiutorio audacie pōt in actuz alicuius intenſionis: in quē non pōt per ſe. ⁊ ad ꝓbationē dico q nō eſt inconueniens effectum excedere cauſam ſuā partialē: licz nō excedat cauſam ſuam totalē. Et ſi dicas q audacia plus facit ad intenſionē actus illius ꝯ fortitudo ergo eſt cauſa principalior. nego ꝓnam. qz fortitudo ſola facit q ille actꝰ ſit virtuoſus. ad hoc cñ nihil facit audacia ⁊ fortitudo et audacia ſimul faciunt ad hoc q ille actus ſit intenſus. ¶ Ad rationē ante oppoſitum ꝯceditur añs: ⁊ negatur ꝓña. Eſt cñ fortitudo circa mortē ⁊ pericula ⁊ labores/ dolores ac triſticias belli tanꝯ circa obiecta actus interioris ⁊ exterioris fortitudinis/⁊ nō tanꝯ medietas circa extrema: ſz eſt circa timores ⁊ audacias tanꝯ medietas circa extrema/⁊ nō tāꝯ circa obiecta actꝰ exterioris: ſicut patuit.

Tho. vbi ſupra.

nota.

QVeritur quinto. Utrū ſuſtinere ſit ꝓncipalior actus fortitudinis ꝯ inferre. Arguit̄ q nō difficilius ē aggredi ꝯ ſuſtinere. ⁊ aggredi ē ꝓncipalior actus fortitudinis ꝯ ſuſtinere. ꝓña pz: qz virtus eſt circa bonū ⁊ difficile. ¶ In oppoſitū eſt Ari. iij. ethicoꝝ. dicēs q in ſuſtinēdo triſtia maxime fortes dicunt. ¶ Ad hanc q̄ſtionē notandū eſt q nō pōt imaginari niſi ſex actus fortitudinis. fugere/ cunctari/ expectare/ ſuſtinere/ inferre/ aggredi.

E.

Quod ſit fugere ſatis cōſtat. Cunctari eſt ꝓ tē poze ſe a dimicatione ſubtrahere vt hoſtilis exercit⁹ magnitudo paulati ad tenuitatē redacta tā dem facilius ſuperet. Quō vt dictū eſt ꝓius fortiter faciebat. Fabius aduerſus hannibalē: ita dicēte Plutarcho: vbi vitam ſabij maximi refert ipſe inquit cum ſpem omnē victorie in ſe populus romanus repoſuiſſet contra hannibalē iter intendit non eo animo vt dimicare vellet. ſed vt tēpore illi⁹ vires attritas redderet: ⁊ rerum copiā ad inopiā. ⁊ exercitus magnitudinē ad tenuitatē reduceret. vnde hoſtes perſequens per loca edita exercitum ductabat. ⁊ poſitis caſtris tacitus conſedebat. et tñ ſeſe hannibali oſtendebat ꝯtum ex loci intercapedine ad pugnandū inuitus cogi nō poſſet. ita qz hoſtibus tanꝯ pugnaturus eſſet. ea cunctatione terrorem incutiebat. ⁊ q ꝓpter hoc fabius fuit dicendus fortis. patet per id quod ſequitur. Nam poſtꝯ Plutarchus recitauit quo hannibal omni fraudis genere Fabium conabat impellere ad cōferendum manus ſiue ad pugnandū/ ſubiecit Aut fabium prudētem fortemq; virum nullo modo dolis fallere potuit. Nam et Mumittius ⁊ Terētius Varro qui aggreſſi ſunt Hannibalem contra Fabij imperium/ ſtragem paſſi ſunt exercitus nō mediocrem. Expectare eſt ſe ad pugnā paratum immobilem preſtare: ⁊ aduerſarium inuadentem fortiter excipere. Aggredi eſt in hoſtem inſilire. Suſtinere ē inter ictus/ vulnera dolores/ ⁊ alia ab aduerſarijs pugnando inflicta detrumenta/ conſtanter in acie perdurare. Inferre eſt huiuſmodi detrimenta/ aduerſario infligere. Prima concluſio Fugere interdum eſt actus fortitudinis. probatur aliquando recta ratio dictat nec aggrediendum nec ſuſtinendum nec expectandum eſſe nec cunctandum. ſed fugiendum. ſed huiuſmodi recta ratio eſt dictamen prudentie directiuum alicuius ꝟtutis et non niſi fortitudinis. ergo fugere eſt actus fortitudinis minor eſt certa per indictionem ⁊ maior probatur quia aliqñ recta ratio dictat q ꝓ fugaz. res pub. melius multo ſalitabitur ꝯ per pugnam. Tū ꝓpter multitudinē ⁊ ꝑparationē in hoſtibus/⁊ cōtrariū in nobis. Tū aliqñ ꝓpter ꝓditiones te quibus hñtur veri ſimiles ſuſpitiōes. Tū ꝓpter multas alias cauſas. igit̄. Scōo fuga facta ex electione cōformi dictamini recte rōnis eſt actus alicuius virtutis ⁊ nō pōt aſſignari alia virtus a fortitudine cuius ſit actus. vt pz in ducendo ꝓ ſingulas. ꝯ eſt actus fortitudinis maiorē ꝓbo qz fuga illa eſt actus deliberatus: ⁊ nō eſt actꝰ vicioſus ꝯ ē actꝰ virtuoſus. q nō ſit vicioſus pz: qz eſt actus imperatus a voluntate imperāte fugā. qz recta rō dictat eſſe fugiendū. Tunc etiā qz eſt actus recte rōni cōformis ſub ordinatus alicui actui voluntatis hñti rectā rōnē ꝓ obiecto et eidem recte rōni cōformi. ¶ Tertio aliquo caſu poito nō fugere eſt actꝰ temeretatis ⁊ audacie: ꝯ in eodē caſu furere ē actꝰ timoris vl fortitudinis. ſz nō ē actꝰ tioris i caſu dicto. qz timor nō impat fugā eoq; recta ratio dictet eſſe fugiendū. Munꝯ cñ timor hz rectā rationē ꝓ obiecto: ergo i illo caſu fugere eſt actꝰ fortitudis. ¶ Quarto fugere eſt actus circa materiā fortitudinis omnibus circunſtātiis debitis circūſtantionatus. cū recta ratio (vt ſupponitur) ꝓ tunc dictet eſſe fugiendum. ergo fugere eſt actus fortitudinis.

Mota.

Partes ſortitudinis.

¶ Quinto in eodem casu non fugere non pōt esse actus fortitudinis. qz nō fugere i illo casu semper est actus temeritatis z audacie. ergo in casu fugere est vel potest esse actus fortitudinis. ¶ Secūda conclusio. Fuga est actus minus principalis z minus difficilis ceteris actib⁹ fortitudinis. ℙrobatur subire periculum mortis in bello z aliox detrimentorum belli est principalior z difficilior act⁹ q̄ nō subire. sed per ceteros actus subimus hmōi pericula per fugam nō subimus ꝫ euadum⁹ ea igit. ¶ Secundo fuga magis assimulat timori q̄ audacie. sed audacia est similior fortitudini q̄ timor. qz magis inclinati sumus ad terrorē terribiliū q̄ ad ipsorum tollerantiam igitur. ¶ Tertia conclusio. Cunctatio est actus fortitudinis excellētior fuga z reliquis tribus minus excellens. q̄ sit actus fortitudinis ꝓbatum est in principio. potest etiā ꝓbari rationibus quibus de fuga ꝓbatum est in principio. ℝatio enim recta dictabat. Fabio q̄ erat difficilimū vincere ℍannibalem p expectationē aut per aggressum stante exercitu suo in ordine z compositione militari: sicut qui aliter aduersus eū pugnauerunt experti sunt. z quod melius erat paulatim attenuare copias eius z expectare quousq; exercitus suus esse sine ordine/ vt haberet opportunitas eum aggrediendi. qđ z fecit. Fabius qui cu ℍannibal bis pene victoriā cōtra collegas Fabij haberet: unsilijt Fabius in militiā ℍannibalis dispersam z fugauit eā: z collegas suos ex grauissimis periculis exemit q̄ autē sit actus excellentior fuga patet. qz per fugā totaliter reijcit periculuz belli: sed per cūctationē nō reijcitur: sed expectat opportunitas cōserēdi man⁹ z pugnādi. Terciū patet qz per alios actus nec reijciunt nec differtur pericula hmōi: sed suscipiuntur. igitur

¶ Quarta cōclusio: Expectare est actus minus principalis q̄ aggredi. hoc est inuadi est min⁹ p̄ncipalis actus fortitudinis q̄ inuadere: z min⁹ difficilis q̄ sit actus fortitudinis/ ℙrobat rōnibus prime cōclusionis. q̄ sit minus difficilis ꝓbat. Ad vincendū aliquā multitudinē expectando sufficit aliqua multitudo q̄ non sufficeret ad vincendū eā aggrediendo ceteris paribus ergo expectare est actus minus difficilis q̄ inuadere. Añs ꝓbatur. Nam (vt testantur cronice et hīstorie) quotiēs fuit pugnat a qua multitudo ꝺtra magnā z nō potuit fieri p insidias aggressio clarissimi duces semp cē fuerunt expectādos esse aduersarios/ z nō inuadēdos. ¶ Scđo q̄ expectāt melius pñt seruare ordinem discipline militaris q̄ q̄ inuadūt. qz q̄ inuadūt sunt in motu autē in quiete. ergo facilius est expectare q̄ aggredi. Mā qui expectant multas habēt cōmoditates ad vincendū quas nō habēt qui aggrediuntur. ¶ Tertio actus audacie est difficilior q̄ actus timoris ergo actus fortitudinis audacie similior est difficilior quā actus fortitudinis min⁹ similis audacie. sed vt cōstat aggredi est similior actus audacie q̄ expectare: ergo aggredi est difficilior act⁹ q̄ expectare. z hoc intelligo ceteris paribus. ¶ Quinta ꝺclusio. sustinere est actus fortitudinis difficilior q̄ inferre. q̄ sit actus fortitudinis ꝓz rōnibus supra positis. similiter de actu ferēdi. vtrūq; aūt istox actuū figuit ari. iij. ethicox cum de actu fortitudinis loquēs/ ait. Secundū dignitatem eīn z vt vtiq; ratio. patik z agit fortis. z capitulo sequenti. vbi loquik de militibus subeūtibus pericula belli ꝓpter experientiā. videtur (inquit vtiq; fortes q̄n nō sciunt alij qualia sunt. deinde facere sed nō pati maxime pñt ex experiētia z custodire et ꝓcutere: potentes vti armis et talia habētes qualia vtiq; erunt ad facere z ad nō pati fortissima. vbi expresse distinguit ari. inter inferre siue percutere/ z pati. ℙrobatur cōclusio. bene pati malum est virtuosius q̄ bene facere malum. sed sustinere est bene pati malum/ scz ictus vulnera et dolores inferre autem siue percutere est bene facere malum hosti z aduersario. igitur. maior ꝓbatur bene facere bonum puta liberaliter est melius q̄ bene pati bonum et per hoc in quarto ethicorum ꝓbat ari. q̄ liberaliter dare est melius q̄ liberalit accipere. ergo p locū a cōtrarijs bene pati malus est virtuosius q̄ bene facere malum. Secūdo sustinendo z patiendo illa mala tollerantur actualiter que cum futura erant impellebant ad timiditatez z fugam sed inferendo illa mala infliguntur hostibus quibus suadebamur ad audendum. ergo multo difficilius est sustinere q̄ inferre. Tertio sustinere est tristabile z molestē. inferre est delectabile et iocundum igitur sustinere est difficilior actus q̄ inferre. antecedens patet quia ledi ab aduersario ē triste. ipsum autem ledere sibi delectabile sed sustinendo ledunur ab aduersario: inferendo vero aduersarium ledius igitur. ¶ Quarto quicquid difficultatis habet percussio z illatio malorum in hostem illud difficultatis habet pati siue percuti siue sustinere: et cum hoc multas alias difficultates qz dolores ictuum z vulnerum. Aduerte tamē q̄ duo possunt intelligi: vnum est actus defensionis: queq; ari. vocat custodire siue tueri se ab hostium ictibus z a d hunc actum sequiturnō pati: secundam illud quod dicit de militibus habentibus experiētiam milicie q̄ sunt potentes ad agere z etiam ad nō pati. Ad agere quia potētes sunt ꝓcutere Ad nonpati qz potentes sunt custodire. Et ista videtur pertinere ꝓprie ad experientiam z industriā bellicā. Aliud est pati z perdurare inter grauissimas illas passiōes laborz z dolorum: z istud est maxime ꝓprius actus fortitudinis z difficilimus.

¶ Quinto quicquid nullam aut saltem nō magna difficultatem habet nisi ꝓpter alterum illud nō est eque difficile sicut illud. sed inferre nullam aut saltem nō magnam difficultatem habet nisi ꝓpter sustinere milites enim fortes nō formidant percutere nisi qz timeant percuti nec timent se immiscere bello ve percutiāt nisi qz timēt vt percutiant. igit hec cōclusio iudicio meo est tam certa q̄ nō eget ꝓbationem. Nulli enim dubium est q̄ quicūq; gradus fortitudinis sufficit ad bene sustinēdum ictus hostium: ille sufficit (supposita industria armorum) ad bene inferendū z perseuerandū in inferendo.

¶ Sed ꝺtra p̄mam ꝺclusionē arguik sic. Fugere ē actus timoris: ergo fugere nō est act⁹ fortitudis. Añs ꝓbat quia timor non inclinat ad sustinendum nec ad inuadēdum. sed tantū ad fugiendū. Scđo arg. inter actus fortitudinis nō enumerat fugā: g fugere nō est actus fortitudinis Tertio ois virt⁹ est circa bonū z difficile. ꝫ fugere nihil difficultatz hz. cū sit oibus nō ꝓhibitis facile igit. Ad p̄mam rñr q̄ aliq̄ fugere est actus timoris z aliq̄ act⁹ virtutis. nā fuga facta cōformiter ad iudicium recte

L.

Nota.

Nota.

Nota.

Nota.

rationis ⁊ ex imperio voluntatis se rōni cōformātis est actus virtutis: q̄ autē sit cōformiter ad impulsionem passionis timoris vel vicioſi habit⁹ est actus timoris: immo eadē fuga per cōtinuationē pōt esse actus fortitudinis ꝓpria pte ⁊ actus timoris q̄ alia. Ad secūdā rñdet negādo añs. enūerat cūm ar. cū ait fortis aūt stupescibilis est vt hō timebit quidē igit talia. vt oz aūt ⁊ vt ratio sustinebit. Nā si recta ratio dictet esse fugiēde et nō fugiūt/ fortis nō timebit talia vt opz ⁊ vt recta ratio dictat. Ad tertiā dico q̄ sicut nō audere difficultatē hz ita ⁊ fugere ꝓformiter ad iudiciū rōnis nā difficile est cū terribile aliq̄ apparet expectare iudiciū rōnis ⁊ eiꝰ vel fugiēdo vel alio q̄is mō obedire. Cōtra quartā cōclusionē ar sic ꝓmo auctoritate. Ar. qui (vt volūt oēs exponitores dicit q̄ expectare est difficilior actus q̄ aggredi. Scōo sic difficilius est reprimere timorē q̄ moderare audaciaz sed ꝑ expectationē moderat timor ꝑ aggressū vero moderat audacia: g̃ difficilius est expectare q̄ aggredi minor ꝓbat qz qui expectat inuadit: et q̄ aggredit inuadit. maior vero ꝓbat. qz terribile illud qd̄ est obiectū timoris ⁊ audacie de se confert ad repssionē audacie ⁊ augmentū timoris. ¶ Tertio difficilius est pugnare cū fortiori q̄ cū debiliori. sed expectans pugnat cū fortiore. ⁊ qui aggreditur pugnat cū debiliori. igit. maior est certa. et minor ꝓbatur qz sustinere respicit ꝓprie loquendo fortiorē inuadētē. ⁊ q̄ inuadit/ inuadit ꝑ modū fortioris. Quarto difficilius est perseuerare i periculis: ⁊ malis pñtibus q̄ in futuris. sed qui expectat perdurat in laboribꝰ ⁊ periculis pñtibus. qui aūt aggreditur habet hmōi mala tanq̄ futura ⁊ non ꝓsentia. igit. difficilius est expectare q̄ aggredi. ¶ Quinto sic difficilius est diu ⁊ perseueranter sic manere ⁊ perdurare in periculis q̄ subito moueri ad pericula. sed expectare importare tēporis diuturnitatem. aggredi autē potest quis subito motu secundū illud quod de audace ⁊ forti dicit Ari. audaces quidē ꝓuolantes sunt ante pericula: in ipis autē discedūt. fortes autē in operibus acuti ꝓmus autē quieti. ¶ Sexto sic. ille actus virtutis est ꝓncipalior q̄ immediatiuus respicit bonū honestum scz bonum virtutis. sed expectatio est hmōi igitur minor ꝓbat qz licz aggressus sit finaliter ad bonū virtutis seruandū: tñ immediate est vel ad victoriā vel ad lucrū vel ad repellandos inimicos. Expectatio autē (spē aliter vbi moz apparet) ad nullum illoz tendit immediate sed solū ad hostū fouēdum ⁊ ad euitādū malū culpe. ¶ Septimo sic. ille actus est principalior actus alicuius virtutis qui magis distat ab extremis viciis. sed expectatio ē hmōi. qz fortitudo magis conuenit audacie in aggrediēdo q̄ in expetando ⁊ ex alia pte magis ꝓuenit cum timiditate in fugiendo q̄ in expectando. ¶ Ad primā istaz rationū dico q̄ Ari. in toto textu suo nō locutus est de expectare sed de sustinere nec cōparauit sustinere ad aggredi: sz bñ cōparauit fortitudinē circa terribilia ad fortitudinē q̄ est circa audibilia ⁊ semp voluit q̄ maxim⁹ actus fortitudinis est ⁊ cōsistit in sustinēdo ⁊ patienter tollerando terribilia: sicut dictū est in vltima ꝓclusione. ¶ Ad secundā cōcedo maiorem ceteris paribus. ⁊ ad minorem dico q̄ per expectationē moderatur timor ⁊ audacia. ⁊ per aggressū vtrūq̄ moderatur. Nam qui expectant apprehendūt aggressionem hostium/ ⁊ tanq̄ terribile. ⁊ secundum hoc ipsa nata est causare timorē ⁊ tanq̄ audibile. ⁊ per hoc ipsa nata est causare audaciam. Et inde est q̄ expectant sperantes expectando posse eos vincere. Et quia existimant se minus difficiliter vincere expectando q̄ aggrediendo: ideo expectant. ¶ Ad tertiam cōcedo maiorē ceteris paribus experientia scz et industria/ ⁊ loco/ ⁊ alijs adiumentis. ⁊ nego minorem ꝓ vtraq̄ parte si vniuersaliter intelligatur. alias nihil esset ad ꝓpositum. Et ad ꝓbationem concedo q̄ sustinere siue expectare respicit inuadentem. sed nego q̄ semp fortiorem. et nego q̄ qui inuadit/ inuadat per modum fortioris vniuersaliter: sed inuadit quia existimat q̄ facilius vincet inuadēdo. Alius aūtem expectat quia existimat q̄ facilius vincet expectando. nam si aggredi ⁊ inuadere semp facerent inuadētem fortiorem secundum rectam rationem/ nullus est pugnātium qui non deberet inuadere. Quod si dicas q̄ ille qui inuadit sēper existimat se fortiorē: hoc etiā negatur. Et dato q̄ ita esset: tñ ex hoc non sequeretur q̄ in rei veritate esset fortior: licz bene scōm opinionem suam ⁊ forte falsam. ⁊ simile etiam opinionem pōt habere de se qui expectat. ¶ Ad quartam cōcedo maiorē ceteris paribus. Et ad minorem dico q̄ qui expectat nō plus perdurat in laboribus ⁊ periculis pñtibus q̄ ille qui aggreditur. sz si cetera sint paria labores sint pares et similiter pericula. Videtur enī maginari arguens q̄ qui expectat percutiatur ⁊ nō percutiat patiatur ⁊ non agat. ⁊ qui aggreditur agat ⁊ nō patiat percutiat ⁊ non percutiat. qd̄ falsum est. Nam agere ⁊ pati cōia sunt expectantibus et aggrediētibus. ¶ Ad quitā ꝓcedo. maiorē ⁊ nego minorē ⁊ aggressio nō se hñt dñter ad diuturnitatē tēporis ⁊ dico q̄ si expectatio qui est ꝑ pñtiā periculoz: de qua loquit arguēs sit diuturna. aggressio etiā est diuturna ⁊ qz qui aggrediunt etiā in periculis pñtibus ⁊ percutiunt ⁊ patiunt vulnerant ⁊ occidūtur ab occidētibus: ideo dico q̄ aggrediētis est perseuerare in periculis sicut expectantis. Et ad ꝓbationē cōcedo q̄ quis aggredi pōt subito motu. Sed tunc dico etiā q̄ expectatio nō erit diuturna. Et ad ꝓbationem dico q̄ ipsa militat in ꝓtrariū. duplex enī est aggressio. quedā est q̄ est actꝰ audācie. ⁊ de illa loquit Ari. q̄ aliq̄n est subita ⁊ nō diuturna. sed de hac nō loquimur. cū sit viciosa: ⁊ nō actus virtutis. Alia est q̄ est actus fortitudinis. ⁊ illa nō ē sic subita. vt ptz ex eadē auctoritate. fortes inquit (in operibꝰ acuti. i. vehemētes ꝓus aūt quieti. qz ipsi ferunt cōsiliū Saluſtij dicētis priusq̄ incipias cōsulto: postq̄ cōsulueris/ mature facto opus est. ¶ Ad sextam nego maiorem bonum enī honestū aliq̄n nō pōt haberi ꝓnū actū nisi mediante bono vtili per aliuz actū pōt haberi immediate non tñ ꝓmus actus est minus bonus q̄ secūdus Sed forte arguēs vult dicere q̄ actus ille ad quē ꝗs mouet nō solū ꝓpter honestū sz etiā ꝓpter vtile nō est eq̄ bonꝰ sicut actꝰ ad quē ꝗs mouet ꝓpter honestū tñ. ꝓcedo maiorē i hoc sensu ⁊ maxie si honestū ⁊ vtile simul nō plus ex vna pte moueāt q̄ honestum ex alia ⁊ hoc ceteris paribus. Sed si honestū ex vtraq̄ pte mouēt eq̄liter et ex vna pte superadderet motio vtilis q̄ scōm rectā rōnē fie-

Nota.

Nota.

ri possit: non ꝓpter hoc deteriorabit actus. ¶ Ad minorē dico q falsa est. ⁊ ad ꝓbationem dico q expectatio est eque bene ad victoriā/ ad lucrū/ ⁊ ad repellēdos inimicos sicut aggressio. Ideo eīm expectant vt vincant ⁊ reliqua oia ꝓsequant. Ad. vij. dico ꝑmo q maior videt in intelligibilis. nā q magis aliquid discedit a timore tanto magis accedit ad audaciā. ⁊ ꝯtra magis distat ab audacia tanto magis accedit ad timorē quare videt impossibile q aliqd magis distet ab vtroq extremoꝝ ꝯ aliud sed credo q arguēs intelligit de accessu ſm similitudinē aliquaꝝ ꝓprietatū. ⁊ ad minorē dico q falsa est. ⁊ ad ꝓbationē cū dicis q fortitudo magis ꝓuenit cū audacia ⁊c. dico q argumentū est ad oppositū. nā ꝑ illud nō ꝓbat aliud nisi q fortitudo expectatiua magis distet ab audacia ꝯ fortitudo aggressiua. ſz nō ꝓbat q magꝫ distet a timiditate qō fuit ꝓbādū. ¶ Cōtra quintā ꝯclusionē. arguit ꝓmo sic. Uti ē melius ꝯ possidere ſz sustinere nō est nisi possidere vires inferre autē est vti viribꝰ ergo inferre est melius ꝯ substinere. ¶ Scōo virtutis magis est bene facere ꝯ bñ pati. sed inferre est bñ facere: sustinere est bene pati. ergo inferre melius est ꝯ sustinere. ¶ Tertio bene operari maioris est virtutis ꝯ turpia nō operari. ſz inferre est bñ operari: sustinere autē nihil aliud est ꝯ nō operari turpia/ ſz nō fugere. ¶ Quarto virtuti ⁊ operatiōis eius debent laus et gloria. sed magis laudant qui bene inferunt ꝯ qui bene patiunt. ergo virtuosius est inferre ꝯ sustinere. ¶ Quinto illud est virtuosius qō est circa difficilius. sed difficilius est inferre ꝯ sustinere: cum nemo sit qui pati non possit igitur. ¶ Sexto Illud est virtuosius ⁊ melius qō maiorē ꝓbet vtilitatē rei publice sed inferre maiorē ꝓbet vtilitatē reipublice. cū inferēdo ⁊ percutiendo vincantur hostes igitur. ¶ Septimo. actus quo quis magis recedit a timore est melior ꝯ alius quo non tantus recedit a timore. quia fortitudinis est maxima timore retrahere. sed ꝑ actu inferēdi magis recedimus a timore ꝯ per actū sustinēdi. q sustinens tm habet simplicem negationem timoris. inferens autem contrariē mouetur contra timorem igitur. ¶ Octauo. fortitudo inferentis magis distat a timore/ ⁊ conuenit cū audacia ꝯ fortitudo sustinentis. ergo ipsa est melior. añs ꝓbatur. quia sustinere non est audere sed pati. inferre autē est audere. ¶ Nono sustinere siue inferre nihil ꝓdest: inferre autē siue sustinere multum ꝓdest. vt cum ad primum insultum fugiunt aduersarij. tunc eīm ꝑ inferre habetur victoria. igitur inferre melius est ꝯ sustinere. ¶ Ad primam concedo maiorem: et maxime vbi vti includit possidere: ⁊ hoc quādo vsus est bonus. alias nō esset bonum vti viribus. Et nego minorem ⁊ dico q qui sustinet vtitur primo maioribus viribus animę ceteris paribꝰ ꝯ qui infert: qꝛ est difficilior actus vt dictum est. ¶ Dico secundo q qui sustinet viribus corporalibus vtit in repellendo ictus ⁊ tuendo se a nocumētis. Simpliciter tm magis viribus vtitur qui sustinet in hoc q contra labores ictus ⁊ vulnera se immotū ⁊ perseuerantē exhibet. Ad tertiam concedo maiorem ⁊ nego minorem ⁊ dico q qui sustinet non solum nou operat turpia/ sed etiā operatur honesta operatione actꝰ interioris in hoc q inter tot incommoda ictuum ⁊ vulnerum semper perseverat. Ad quartam dico q a sapientibus plus laudatur qui bene sustinet ꝯ q bene infert vel ꝓcutit ceteris paribus: ꝯ uis tm vulgus frequenter magis laudet q̄ minus laudanda sunt. ¶ Ad quintam dico q ꝑ sustinere possumꝰ intelligere duo scz passionē exteriorem ꝓcise: ⁊ tūc hmōi passio violenta est neq exigit laborem in patiente vt suscipiatur. Aliomodo pōt dicere actus interiorem imperatiuū actualiter huiusmodi passionis ⁊ perdurationis in ea vsq ad mortē. ⁊ tūc dico q iste actus ꝓpter rationes supradictas ē multo difficilior ꝯ actus inferendi siue etiā actus inferendi dicat actum exteriorem siue interiorem/ etiam actualiter imperatiuum executionis. ¶ Ad sextam nego maiorem. Nam (vt dicit buridanus) multa pecunia est magis vtilis reipublice ꝯ vnus homo bene ꝓbus: ⁊ tamen non est melior. hec tm potius est euasio ꝯ solutio. quia pecuma nō est virtuosa hic autem agitur de comparatione duorum actuum virtuosorum quorum actuū vtilitas ⁊ defensio ⁊ salus reipublice est finis. ¶ Videtur ergo q ille actus sit melior quo melius ⁊ regularius rei publico. consequitur defensionem ⁊ salutem suam. Quicquid ergo sit de maiore nego minorem. ⁊ dico q regulariter nec per actum inferēdi sine actu sustinendi respublica cōsequitur salutem suā maxime vbi est ex vtraq parte conflictus. Neq per actū sustinendi sine actu inferendi respublica cōsequitur salutem suam. sed per vtrūq simul. et dico q regularius accidit q bene sustinendo ⁊ remisse inferendo respublica salutem suam consequitur ꝯ intense inferendo ⁊ remisse sustinendo. ¶ Ad septimam cōcedo maiorē vbi cause timendi sunt ꝑtes. sed dico q in sustinēte cause timoris sunt multo vehemētiores cū in eo sint mala belli actualiter ꝑntia ꝯ in inferente in quo non sunt huiusmodi mala belli secundum ꝯ huiusmodi: immo ſm q in eo sunt habet rationē sustinentis et non inferentis ¶ Ad octauam similiter dicit. pōt tm distingui añs: vel q magis distet a timore ꝓpter magnitudinem virtutis fortitudinis: ⁊ sic ego nego vel ꝓpter absentiam ⁊ presentiam malorum belli: ⁊ sic concedo. quia eīm mala belli non sunt presentia inferenti ſm q inferens ⁊ sunt presentia sustinenti scōm q sustinens: ideo fortitudo inferentis magis distat a timore ꝯ fortitudo sustinentis. ¶ Ad nonam dico q regulariter nec sustinere sine iferre/ nec inferre sine sustinere quicq̄ ꝓdest. Nam sicut ad ꝓmus insultus aliqñ fugiunt qui sustinere debebant: Ita etiam ad primū insultū fugiunt aliquando qui inferebant cum experiūtur aduersarios paratos ad pericula ⁊ expertos in repellēdo: secundum q ait Ari. de audacibus. Audaces quidem preuolātes ante pericula: in ipsis autem discedunt. dico ergo q vtrumq eget altero: sed tamen victoria reipublice salus magis dependet ex fortitudine tollerantia ꝯ ex forti illatione siue percussione.

Argumen. Burida. 3. ethicorū. qsto. 22.

E.

Motā.

Queritꝫ sexto. Utrū fortitudo quā Ari. politicam vocat si vera fortitudo. ¶ Arguit q sic. Omnis fortitudo q̄ fit ꝓpter virtutem est vera fortitudo. sed fortitudo politica fit ꝓpter virtutem: vt habetur in textu. ergo ipsa est vera fortitudo. ¶ In oppositum est Ari. tertio ethicorum. Notandū est q ſm Ari. ꝓprius ⁊ verus actus fortitu

dinis est sustinere ꝛ metuere terribilia vt opꝫ/ que opꝫ qñ opꝫ/ ꝛ gratia cuius opꝫ. Et similiter aude re ausibilia q̄ opꝫ/ vt/ qñ/ ꝛ/ gratia cuius opꝫ. Et hunc actū exprimit Ari. sub his verbis. Quicqđ igitur que opꝫ: ꝛ cuius gratia sustinet ꝛ timet: ꝛ vt opꝫ/ ꝛ qñ similiter aūt vt audet fortis ſm dignita- tem eīs ꝛ vt ratio/ patitur ꝛ operaꝫ fortis. Ex quo paulopost infert actus vicioꝝ oppositoꝝ fortitudi ni. Quidā eīs sunt qui superhabūdāt in nō metuē do/ ita ꝙ nō timēt quo opꝫ/ vel vt opꝫ/ vel gratia cuius opꝫ. q̄ aūt nihil oīno timēt stupidi sunt vel in sani. vt q̄ neqꝫ terremotū/ neqꝫ inūdationes timēt sicut dicīt de celis. q̄dā vero superhabūdāt in au- dendo circa terribilia. Et illi dicunt audaces. au dax aūt videt supbus eē ꝛ fictor fortitudinis. Mā audax vult videri se habere circa terribilia sicut fortis se hꝫ circa ipsa. ꝛ ideo imitaꝫ fortē in quib⁹ pōt. ꝛ inde est ꝙ multi eoꝝ sunt audaces timidi. i. vt hꝫ translatio Aretini hñt cū timore audaciaꝫ. nā in his. i. in periculis audētes. i. cū audacia ag- gredientes nō sustinent. i. nō fortiter tollerāt terri bilia. Quidē aūt superhabūdāt i timēdo qz timēt q̄ nō opꝫ timere ꝛ vt nō opꝫ timere. Et licꝫ iste sic superhabūdās in timēdo deficiat in audendo: ipse tñ magis manifestaꝫ per superhabūdantiam tristi ciaꝝ ꝛ timoris quē hꝫ ex apprehensione terribilis q̄ ex defectu audēdi. Ex quo infert ꝙ desperans ꝛ timidus ꝛ nō fortis. ꝓbat desperans non est bone spei sꝫ oia timet fortis aut in audēdo est bone spei Notandū ꝓterea ꝙ ſm Ari. capitulo sequenti du plex ē fortitudo scz vera ꝛ simlitudinaria tñ In qua diuisione extendenꝫ nomen fortitudinis nec accipiꝫ p virtute tñ. Fortitudinis similitudinarie sunt sex modi. Prima est politica. ꝛ est eorum q̄ su F. stinent pericula propter honores qui distribui so- lent viris fortibus ꝛ ppter opprobria quibus effi- ci solent timidi inde est ꝙ apud illos sunt viri for- tissimi apud quos timidi habentur in honorati et infames. fortes vero honorantꝫ. Et ideo homerus fingebat hectorē dicentem polidamas mihi primū redargutiones reponet: hoc est si non fortiter fa- ciam: ipse me redarguet: ꝛ fingit etiam diomedem dicentem: hector cū concionabitur apud troianos dicet tytides. i. diomedes filius tydei a me victꝰ ē. Expoſi. 3. capi. 2. 3. ethicorum. Aracij. Secūda fortitudo est eorum qui a principibus co guntur fortiter facere. sicut hector multos coge- bat cum dicebat. Si ego aliquē videro ꝑcul a pu gna fugientē vel formidantem: ille nō poterit eua dere. i. qz scz eum canibus deuorandum dabo. aut vt vult translatio. Aretini non sufficiet sibi ꝙ eua dat cāes id est grecos persequentes. quia eū alijs penis efficiam. Similiter perfecti cogunt ad pu gnam multos/ cum percutiunt retroducentes. Si militer illi cogunt qui collocant foueas ante mu- ros. ex quo patet ꝙ est aliqua fortitudo coacta. Tertia fortitudo est eorum qui habent experiētiā bellicarum rerum. isti enim ideo videntur fortes qz cum bellum multa inania habeat. i. multa que ha bent timorem inanem ꝛ vanum: isti hec oīa ppter experientiā cognoscūt nec formidāt. qz sciunt esse inania. Alij aūt formidāt qz nescinnt qualia sunt. ꝛ preterea isti industriam habent offendendi hostē ꝛ per cutiēdi ꝛ etiam custodiendi se ab hoste. quia sciunt vti armis: ꝛ habēt omnia que vtilia sunt ad fortiter faciendum ad tegendum siue custodien- dum: ꝛ ita pugnāt tanq̄ armati aduersus inermes ꝛ tanq̄ exercitati aduersus inexercitatos. nam in talibus certaminibus non semp fortissimi sunt pu gnacissimi sed illi sunt pugnacissimi qui sunt maxi me potētes scz in aggrediēdo/ ꝛ in se custodiendo habētes corpora optima ꝛ robusta ¶ Quarta for titudo est eoꝝ qui ppter impetuose ferunt in peri cula. sicut fere ferunt in vulnerantes. Isti autem dicunt a nōnullis fortes qz fortes habent speciam furoris ex impetu quem habent ad pericula: ad q̄ pericula furor est impetuosissimus. tñ est illud ho- meri virtutem ummitte furori. ꝛ virtutē per furorē erige: ꝛ subijt per nares impetus: et efferbuit san- guis. q̄ omnia vident significare erectionem furo ris ꝛ impetus. ¶ Quinta species est eoꝝ qui forti ter faciunt ppter fiduciā sui qz esp multotiens et multos vicerunt confidunt in periculis ꝛ isti dicun tur fortes qz pericula subeūt ꝛ audaces sunt sicut fortes. ¶ Sexta spēs est eoꝝ qui ignorant pericu la ꝛ credūt ea parua esse qz magna sunt: et ea esse ausibilia q̄ terribilia sunt: hec ex Ari. paucis ꝫbis mutatis recitata sunt: vt videaꝫ ſm quid vna q̄qꝫ istarum fortitudinum a vera fortitudine deficit.

¶ Sit igitur prima ꝯclusio. cuius fortitudo politi ca maxime assimuletur vere fortitudini: non tñ est vera fortudo. ꝓmam partem ꝓbat: quia fortitudo politica fit ppter virtutē igitur. Antecedēs ꝓba- tur. quia fit ppter verecundiam: ergo fit ppter vir tutē. Et si dicas: cū verecundia nō est virtus: ergo nō sequiꝫ ꝙ si fiat' ppter verecundiā ꝙ fiat ppter Buri. 3. ethi. qſti. 2. 4. virtutē. Ad hoc respondet buridanus ꝙ in reiveri tate hec fortitudo non fit ppter virtutē eo ꝙ vere cūdia nō est virtus. ſꝫ dicit Ari. ea fieri ppter ꝟtu tem qz si tale opus ad virtutē disponit: sicut ꝛvere cūdia. ꝛ hoc videt satis cōsonū. Eustratio dicenti Eustratiꝰ. ꝙ hic Ari. verecūdia virtutē. Notandū aūt inq̄t qñ verecundiā hic virtutem dixerit nō visum ipsi hoc/ neqꝫ in secūdo/ neqꝫ in quarto libris cōmuni hic dicēs: vel ꝛ vere erit itaqꝫ virtus bonaꝫ actio num existēs causa hec. Eustracius. vbi dicit vel ꝙ Improbaꝫ opio buri dani ꝛ eu hic Ari. accipit virtutem cōmunius q̄ in secundo vel in quarto: vel ꝙ in rei veritate verecundia est virtus quia est causa bonarum actionum. Mihi hec autem opinio non placet. Pro cuius declara- tione aduertendum est ꝙ ista ꝓña: hec fortitudo fit ppter verecundiam/ ergo hec fortitudo sit ppter virtutem non tenet virtute huius ois verecundia est virtus. nec hoc sequitur ex illa argumentione sed potius oppositū scz ꝙ verecundia nō est ꝟtus. Aliquid eīs dicīt fieri ppter aliud trplr vnomodo tanq̄ ppter ꝓncipium elicitiuū. ꝛ sic hec fortitudo fit ppter virtutē. i. actus ille elicīt ab aliq̄ ꝟtute sed nō fit hocmō ppter verecūdiā. qz nō elicꝫ actꝰ ille a passione verecūdie. cū ꝑ tpe. ꝑ q̄ qs fortiꝫ fa cit hac fortitudine: nūdū fecerit aliq̄d turpe ppt qō debeat verecūdari. q̄re adhuc ibi nulla est vere cundia. Aliomō aliq̄d dicīt fieri ppter aliud tāq̄ ppter id qō intēdimꝰ fugere fugiēdo illud: sicut ꝑ pter supplicia vitamus peccata: nō qz supplicium sic ꝓncipiuz elicitiuū actus quo vtaꝫ pctō. nec qz suppliciū sit id qō intendimus assequi ꝑ vitationē pcti. sꝫ quia vitādo pctō intēdimꝰ vitare suplicia Terciomō aliq̄d dr fieri ppter aliud tāq̄ ppter id qō intēdimꝰ assequi faciēdo illud ꝛ i hac signatio- ne ly ppter magis ꝓpe accipiꝫ. Tūc dico ꝙ actꝰ

fortitudinis istius fit propter virtutem. primomō qz elicitur a magnanimitate que est mediocritas in honoribus appetēdis z in inhonorationibus fugiendis. z fit ppter verecundiam: scōdomō qz fit vt fugiamus verecundiā. verecundia ppie accepta est timor ī gloriatiōis ex turpi actu puenīēs ideo vnusquisqz magnanimi dz fugere verecundiā q̄tū debet fugere turpē actū. qz nunq̄z verecundat pro ppie accepta verecūdia nisi ppter turpē actū propter q̄ affertur sibi dedecus. z hoc intelligo: ante turpē actum perpetratū z nō post turpē actū congruum est iuuenibus verecūdari. Et ideo hector et diomedes z alij hac politica fortitudine fortes ad vitandā verecundiā. i. tristiciā q̄ potuisz puenire ex ingloriatione z dedecore eis illato ppter turpē actū faciebāt fortiter. Et ita cū hic fortitudinis actus fiat ppter virtutē magnanimitatis z ad fugiendā verecundiā potius ꝯcludit q verecūdia nō est virtus q̄ oppositū: qz nullū ēm rectam rōnē fugiendū est virtus. q aūt verecūdia ppie accepta sit ex turpi facto. ꝑbatz ex Ari. capto de verecundia. neqz eīm (inquit) studiosi est verecūdia siquidē sit in prauis. nō eīm operant talia studiosi. ¶ Sed instatur cōtra fundamētū solutionis. ēm Ari. in quarto verecundia est laudabilis passio/z iuuenibus cōgruit: z laudamus iuuenes verecundos. ergo verecundia nō est fugiēda. Et in tertio dicit: q quidē fūt q̄ timere est bonū z honestū: z ea nō timere est malū puta mala opio. Quicquidē eīm timet/ decēs z verecūdus. q̄ aūt non timet inuerecundus: ergo verecūdia nō est fugiēda. Rñdeo q aliq̄d dicitur bonū z laudabile dupl'r. Vnomō ēm pliciter. Aliomō ex suppositionē ꝑmomō verecundia nō est laudabilis: sed ab oībus fugienda. ea q ab oibus fugiēdi sunt act⁹ turpes z inhonesti. Secundomō dico q̄ verecūdia est laudabil'. Supposito enim q quis peccauerit laudabile est q ppter peccatū timeat dedecus vel q tristet dedecore ex peccato puenīente. Et hoc ep̄ esse habet ab Ari. in loco in quo allegat. Erit aūt vtiqz (inquit) verecūdia ex suppositione studiosa. Si enim operet: verecundabitur vtiqz. Ex hoc infert q verecundia nō est virt⁹. qz nulla virtus est tm̄ ex suppositione honesta: sz simpliciter. nō autē hoc circa virtutes. Et in eodē loco cū diceret q hec passio iuuenibus congruit causam statim addidit ex (inquit) q secūdum passionem viuentes multa peccant a verecūdia aut ꝓhibentur Et si dicas q inuerecundia est mala/ ergo verecundia est bona. Respondet Ari. negando consequentiam. Si autem (inquit) inuerecundia est pauor: z non verecundari turpia operari. nihil magis talia operantem verecūdari studiosū Quibus verbis Ari. q̄ dictā ꝯnam infringit Ad id aūt allegat ex tertio q quedā sunt q̄ timere est bonū: dico q infamiā contingit timere dupliciter. Vnomō ante operationē turpis operis z sic timere infamiā est bonū bonitate virtutis: qz magnanimitatis est z iste timor ppie nō est verecundia. Aliomō post ꝑpetratiodē turpis operis z sic timere infamiā est bonum bonitate passionis z qui hoc mō timet dicit verecūdus. z hec verecūdia fugienda est ante operationē turpē licz nō post: quia honesta est ex suppositione. sicut dictū est. Secundo probat. Ari. q hec fortitudo fit ppter virtutē. qz fit propter boni desiderū. ergo fit ppter virtutem

Verecundia q̄d est.

Nō.

Nota.

Antecedens probat quia fit gracia honoris consequendi et fugiendi opprobrij ergo fit ppter virtutem. ¶ Sed non placet Buridano q hec rationa leat ad concludendū q hec fortitudo fit ppter virtutem si q actus eius proueniret ex habitu virtutis. sed tm̄ videlicet ad concludendū q ipsa z eius opinationes disponunt ad virtutē: eo q desiderū honorum inatum est ducere ad desiderium virtutis Sed hec opinio non mihi placet. Et arguēdo sicut. Nō omnia appetitus honoris est vituperabilis: ergo aliquis appetitus honoris est actus virtutis. ergo stat aliquid fieri ppter desiderium honoris z ipsum fieri propter virtutem: Maior ꝓbatur. Nō omnis appetitus pecunie aut possessionis terrene est vituperabilis. Nec omnis appetitus sanitatis est vituperabilis: ergo nec omnis appetitus honoris est vituperabilis. cōsequētia tz qz honor est appetibilior q̄ diuitie cū sit appetibilis z ppter se z ppter aliud: diuitie autē ppter aliud tm̄ Secūdo nisi honoris appetit⁹ esset laudabilis: z sīr fuga opprobrij sequeret q magnanimitas nō essz virtus ꝯtia tz. qz ipsa est moderatiua appetitus circa magnos honores/ z p ꝯis licet eos appetere scōmdictamē re cte rōis. Et ita si nō sit vicīū ex pte alicui⁹ alt̄i⁹ circūstātie. dico q ꝯtia. Aret. ē rona. sequit eīm iste actus fit ppter desideriū honoris/ z nō est ex quacūq̄z alia circunstātia viciat⁹ ergo fit ppter virtutem. qz honor bene z rōnabiliter appeti pōt. Secunda pars conclusionis ꝓbatur. quia tales nō operantur ppter finē fortitudinis ergo actus eoz nō est vera fortitudo. añs pt̄z qz nō fortiter facīūt: eo q honestū sit facere fortit̄ sz potius z honores cōsequāt z opprobria fugiāt. ¶ Scōa cōclusio: Fortitudo politice est actus virtutis. ꝓbatur. Dis act⁹ elicitus a virtutes aut generatiuus virtutis est act⁹ virtutis. sed fortitudo politica est actus elicitus a virtute aut gñatiuus virtutis: qz scōm Ari. fit ppter virtutē: ergo ipa ē actus virtutis Scōo hoc qō est agere fortiter ppter honorē ꝯsequēdū aut infamiā fugiendā nullā habet circunstātiā malam. neqz deficit sibi aliqua bona circūstātia z est actus deliberatus q̄ est act⁹ bonus moraliter ꝯña tz qz ois act⁹ deliberat⁹ bonus ex omni circūstātia cū qua debet fieri ē bon⁹ moraliter Et añs p ꝑma pte ꝓbat: qz nulla pōt ibi ee mala circūstātia nisi circūstātia finis sz hoc est falsū: qz honor est circūstātia finis in magnanimitate: et similiter fuga opprobrij. Tū etiā/ qz ille qui honorē intēdit: p hūc actū adhuc pōt referre honorē in vltiorē finē. Et si dicas q honor non pōt esse finis istius operationis q̄ est fortiter facere. Rñdeo q licet nō possit ee finis illi⁹ opationis ēm q elicita est a virtute fortitudinis qz nō est fortitudinis ponere illū finē in operatione sua pōt tm̄ esse finis eius ēm q a magnanimitate elicita est: Magnanimi eīm est p honestas opationes honorē assequi. Scōa ps añtis satis clara est: Supposito q nō ois act⁹ moraliter bonus finaliter fit ppter deū faciendus. qz si ois actus esset in deū referendus: tunc requirek q honorē illū vel etiā actū suū finaliter referret in deum: qō stat cum dictis pcēdentibus. Tertio Tu dicis q iste act⁹ fortitudinis politice non est virtus sed disponit ad virtutem ꝯtra ille actus aut est bon⁹ moraliter/ aut malus moraliter aut neuter. Nō postremum: qz est actus deli-

Buriea. 3. ethi. que. 24.

ꝯtra opini.

beratus: immo etiã si essent aliqui actus deliberati qui nec boni essent nec mali: tamen iste non esset de illis quia causa propter quã ipsi dicũt aliquos actus esse neutros non conuenit isti actui. Si bonus moraliter ergo virtuosus. Si malus ergo nõ disponit ad virtutem. ¶ Tertia conclusio. Fortitudo coacta nec vera est fortitudo/ nec virtus ꝓbaꝫ omnis actus virtutis est vel electio libera et spontanea voluntatis vel ab hmõi electione imperat9 sed actus istius fortitudinis neq; est electio libera et spontanea/ nec ab huiusmodi electione imperatus. igitur. Maior ꝓbatur per Ari. in secundo vbi ponit cõditiones virtutis: ꝛ in. iii. vbi ostendit omnẽ actũ bonũ debere esse volũtariũ. Et hanc rationem tangit Ari. in textu cũ ait. Oportet aũt non ꝓpter necessitatem fortẽ esse sed qm̃ bonus. Et dicit Ari. hanc esse deteriorem priore quia fit ꝓpter timorẽ et hoc modo operantes non fugiunt turpe sed triste. et per idẽ ꝓbatur q nõ sit virtus

¶ Quarta conclusio fortitudo experimentalis nõ est vera fortitudo et immobiliter ita q non desistit ab operatione sua q̃diu recta ratio dictat nõ esse desistendum. sed milites qui fortiter faciunt ꝓpter experientiã/ non operanꝫ firme et immobiliter. igitur. Maior est certa per quartã conditionem virtutis: que est firme et immobiliter operari. Et minor ꝓbatur: quia tales milites quando vident periculũ augmentari et vident se esse aut pauciores aut minus paratos aduersarius timere incipiunt et primi fugiunt et exponunt periculo mortis cuilem multitudinem/ que existimat turpe esse ꝛ inhonestum fugere/ ꝛ magis eligunt mori q̃ se saluare per turpem fugã: milites vero illi principio se obiectabant periculis ac si meliores ꝛ superiores essẽt aduersarius sed cũ cognoscũt aliter esse aut ibi eẽ aliqua pericula que non preuiderant fugiunt quia magis timent mortem q̃ turpem et inhonestam actionem. Et ex hoc potest formari secunda ratio. nullus fortis magis timet mortem q̃ turpez actionem. sed isti milites magis timent mortẽ q̃ turpẽ acti onem: quia magis q̃ fugam inhonestã: igr̃ nõ sunt vere fortes. ¶ Quinta conclusio. Qui fortiter faciunt ꝓpter furorem non sunt vere fortes. Probatur. fere subeunt pericula/ et audacia multa operantur ꝓpter furorem et tñ non sunt fortes ergo nec milites qui ꝓpter furorem subeunt pericula sunt vere fortes. Prima pars añtis probatur quia fere ꝓpter dolorem: aut ꝓpter vulnera/ aut ꝓpter timorem hoꝛ frequenter impelluntur in periculum/ et agunꝫ a furore in periculũ. Et huius signum est/ q si essent in pallude non inuaderent: qr non haberent causas furoris. ¶ Confirmatur ista ratio. Qui ꝓpter furorem agunt/ non preuidẽt pericula. sed omnis fortis preuidet pericula q̃ subit. alias recta ratio non dictaret ea esse aggrediẽda igitur. Et si dicas/ q fere non sunt susceptiue virtutis Ideo q̃uis impellantur a furore/ non tamẽ ꝓpter hoc sequitur q milites subeuntes pericula ꝓpter furorẽ non sint fortes/ quia ipsi sunt susceptiui virtutis/ et non fere neq; asini: de quibus est secunda ratio. Ex hoc sic arguitur. fere non susceptiue virtutis/ ergo non sunt susceptiui oim̃ causarum sufficientiũ ad virtutem. sed fere sunt susceptiue furoris et operationis qua subeunt pericula et huiusmodi quod est sic operari ꝓpter furorem. ergo operari audacia vel subire pericula ꝓpter furorẽ non sunt cause sufficientes ad virtutem. et hoc est qõ intendimus. Et si queras contra quam cõditionẽ virtutis peccant isti Respondeo. q nec operantur scientes: nec eligentes: nec eligẽtes ꝓpter hoc. et ita peccant contra tres conditiones virtutis. Secundo asini esurientes tollerant multa pericula vt satientur quia ꝓcussi non discedũt a pascuis et tamen non sunt fortes ergo nec etiaꝫ hi qui ꝓpter furorẽ subeunt pericula sunt dicendi fortes Tertio Adulteri. qui ꝓpter concupiscentiam multa audacia operãtur nõ sunt vere fortes ergo qui ꝓpter dolorẽ vel ꝓpter furorẽ impellũt in pericula nõ sunt fortes: ꝓña ista tenet. quia nec furor. nec ira/ nec tristicia sic dolor magis nata sũt causare actũ fortitudinis q̃ cõcupiscentia.

¶ Sexta cõclusio. qui ꝓpter fiduciã sui aut spẽ bonã subeunt pericula non sunt vere fortes. ꝓbaꝫ fortes subeunt pericula qr honestũ est ea subire. sz isti non subeunt pericula quia honestũ sit: sed quia estimant se esse fortiores et sibi ab aduersariis resisti non posse igitur. ¶ Secundo vere fortis ẽ terribilia sustinere etiam que prius non fuerant nota et honestũ est ea sustinere: et non sustinere ea turpe et inhonestũ sed isti milites q̃diu sperant vincere sustinent cũ aũt percipiunt pericula fugiunt: ergo ipsi nõ sunt vere fortes maiorẽ ꝓbat. qr magis ad fortem ptinet esse impauidũ et imperturbatum in repentinis et in impreuisis periculis q̃ in his q̃ preuisa sunt ꝛ precognita. Quod ꝓbat Arguitur quia pericula p̃cognita possunt subire rationeꝛ cogitatione: repentina aũt et impreuisa subimus ex habitu fortitudinis: quia ea que bene agimus sine multa p̃paratione et p̃cognitione agimus ex habitu ¶ Tertio si sic sequeretur q inebriati essent fortes tempore ebrietatis/ et cessarent esse fortes cũ cessaret ebrietas. patet ꝓña. quia tempore ebrietatis bene sperant et subeunt pericula. Quãdo aũt cessat ebrietas/ desinunt bene sperare et fugiunt.

¶ Septima conclusio. Qui ꝓpter ignorantiã periculoꝛ subeunt pericula non sunt fortes ꝓbatur. tales deteriores sunt his qui subeunt pericula ꝓpter fiduciã bonã et spem bonã vincendi. sz isti nõ sunt vere fortes ergo nec alii. añs ꝓbat quia isti audent pericula subire qui estimant et sperãt vincere. Alij aũt tantum subeũt pericula ꝓpter ignorantiam. Secundo. quia isti remanent ꝓ aliquod tempus etiã postq̃ viderunt pericula. Alii vero q̃ primũ cognoscunt q decepti sunt et q periculũ est maius q̃ credebant fugiunt. quemadmodũ fecerunt argei cũ inciderunt in lacones ꝛ sicyonios vl̃ vt dicit alia trãslatio) cũ inciderũt i lacedemonios quos putabant esse sicyonios. Ex omnibus istis patet q sunt sex species et modi non vere sed simulate fortitudinis: scilicet pollitica/ coacta experimentalis/ furibunda fortitudo bene sperantiũ et fortitudo ignaroꝛ. Qui secundũ primã agunt: non eligunt ꝓpter hoc. i. ꝓpter finem fortitudis spẽs ficte fortitudi.

¶ Qui secundũ secundã agunt nec eligunt ꝓpter hoc ne omnino eligunt/ nec firme ꝛ immobiliter operantur. Qui ẽm tertiã nec ꝓpter hoc operantur: nec firme et immobiliter operantur. Qui ẽm quartam nec scientes nec eligẽtes nec ꝓpter hoc eligentes operantur. Qui aũt ẽm quintã nõ eligũt ꝓpter hoc. i. ꝓpter debitum finem. nec firmeꝛ im

Nota.

mobiliter operantur. Qui sm sextā agunt nec sciē
tes eligunt nec firme z immobiliter operātur nec
etiā (vt plerīq;) ppter hoc eligunt. ¶ Contra p̄mā
cōclusionem arguit sic. Qui facit opus fortitudi
nis ppter bonū fortitudinis et propter honorez si
mul est vere fortis. sed potest aliquis facere opus
fortitudinis simul ppter bonum virtutis et ppter
honorem ergo aliquis est fortis qui facit opus vir
tutis ppter honorē. maior pbatur. quia qui facit
opus fortitudinis ppter vtrumq; habet omnia q̄
requiruntur ad hoc q̄ actus suus sit actus vere
fortitudinis. quia habet actum bonum circa ma
teriam fortitudinis et propter finem fortitudinis.
¶ Secundo pōt aliquis facere opus fortitudinis
immediate propter bonū honoris ergo operari p
pter honorez non impedit actum ne sit opus vere
fortitudinis. et añs pbatur quia opus fortitudis
potest referri in honorē tanq; in finem. Nam ma
gnanimus opera difficilia et ardua in bonū hono
ris tanq; in finem referre videtur. Ad primā con
cedo maiorem maxime si habeat duas volitiones
per se bonas: quarum vna sit volitio operis fortis
propter bonū fortitudinis et alia volitio opis for
tis ppter honorem consequendū vel opprobrium
fugiendum. Et cum infertur ergo aliquis est vere
fortis. zc. concedo. sed dico q̄ non dicitur vere for
tis in tali casu eo q̄ facit opus fortitudinis ppter
honorem: sed eo q̄ facit ppter bonū fortitudinis.
Fortitudo aūt politica est illa que facit opus for
titudinis propter honorē tantū et non ppter bo
num fortitudinis ita q̄ excludit bonū fortitudinis
Quod si non excludat bonum fortitudinis tūc di
co q̄ non est illa fortitudo vera fortitudo secundū
q̄ politica licet ex alia possit dici vera fortudo. Et
si dicas volo q̄ aliquis faciat opus fortitudinis tā
propter bonū virtutis q̄ propter bonum honoris/
ita q̄ neutrum sit causa finalis totalis: sed ambo
faciant vnā causam finalem totalē ita q̄ in eo nō
sit tā feruens amor boni fortitudinis nec etiam tā
feruens amor honoris q̄ vtrumq; per se sufficiat.
mouere in ratione cause finalis sed ambo simul fa
ciant: tunc iste actus est bonus. queritur vtrū per
tineat ad veram fortitudinem aut ad policiticam
fortitudinem. Dico q̄ actꝰ interior qui habz istos
duos fines pro obiecto spē distinguitur ab actibꝰ
vtriusq; fortitudinis. propter alietatem obiecti z
q̄ est actus bonus que ad nullā virtutem pertinet
formaliter. Enūate eīn sūt virtutes simplices hec
aut mixta est non formaliter sed p equiualentiam.
Ad. ii. dico q̄ vel ille intendit vtrūq; finem vno a
ctu et tunc dico q̄ cū finis ad quē omnia referūtur
sit principalior q̄tū est ex p̄stitutione operātis illō
opus erit fortitudo politica et nō vera fortitudo.
sicut qui mercatur exercet vt inde citetur et per
diuitias voluptatibꝰ suis vtatur voluptuosus est
nō auarus. Aut hec facit plurib⁹ actibus/ et non
vn⁹: z hz etiā duo dictamia prudētialia quoz vnū
dictat de opere faciendo ppter vnū finem/ z aliud
de relatione illius fims in honorē: et isti duo actus
sunt imperatiui executionis: ita tñ q̄ quilibet eoz
p se sufficiat tūc dico q̄ vnus eoz est vera fortitu
do et alius fortitudo politica. Si tamen diceretur
q̄ bonū virtutis non potest sm rectā rationē refer
ri in bonū honoris z vliter nec maius bonum ī mi
nus bonum: tunc diceretur p̄ñter q̄ ille actꝰ esset
bonus et virtuosus ppter indebitam solutionem.
¶ Contra ſam conclusionē arguitur sic. Fortitu
do politica non est conformis cuicunq; dictamini
prudentiali ergo ipsa non est actus virtutis. añs
pbatur quia nulla recta ratio dictat q̄ quis de
beat se exponere periculis bellicis ppter honorē
consequendū. quod pbatur. nullus secundū re
ctam rationem ppter aliquod bonum consequen
dum debet se exponere malo alicui quod ē magis
malum q̄ bonus illud propter quod se exponit sit
bonum. sed honor non est tantū bonum q̄tū malū
est mors. ergo nullus sm rectam rationem debz se
periculis bellicis se exponere ppter honorē con
sequendū. Secundo nulli⁹ belli subeunda sunt pe
ricula nisi sit iustum sed consecutio honoris nō fa
cit bellum esse iustum. Nā si quis in deliberatione
de bello suscipiendo deliberaret bellum esse suscipi
endum quia erit causa honoris et gl'orie ppter vi
ctoriam: ridēda esset illa deliberatio. igitur
¶ Tertio hec fortitudo nō operatur ppter bonuz
virtutis. ergo ipsa non est virtus. Añs patet quia
nulla virtus operatur ppter desideriū boni extrin
seci: sed ppter bonū ipsius operis virtuosi: hz ista
operatur ppter bonuz extrinsecū/ scz ppter hono
rem et non propter bonū ipsius virtutis. igitur.
¶ Ad primā nego maiorem. et ad pbationez dico
q̄ si in rei veritate nullū esset aliud bonum conse
quendum per opus fortitudinis nisi honor tūc nul
la recta ratio dictat q̄ sint subeūda huiusmodi pe
ricula bellica ppter honorem consequendum: sed
vbi recta ratio dictauerit suscipiendū esse bellum
pro salute et defensione reipu. potest ei qui ad hāc
rectam rationem tenetur recta ratio dictare sube
undum esse bellum p honore consequendo/ et tur
pi vitando: et dato etiā q̄ talis non teneat ad illā
rectam rationem: si tamen sit de his qui possunt p̄
bere defensionem illi reipu. sine iniuria cuiuscūq;
et sciat bellum esse iustum p tali honore consequē
do potest vel patiētius in bello sustinere vel fortiꝰ
et ꝓlius se periculis obiecere: ita q̄ aliquādo de
fensio illius reipub. ad quā defendendā non tenet
non sufficeret eū mouere ad p durandū in aliqbus
periculis: ad quoz tamen tollerantiā amor hono
ris et odiū opprobrii eū mouent. ¶ Ad secūdā cō
cedo maiorē z minorē: et cōcedo q̄ consecutio ho
noris non est vniuersaliter causam rationabilis
subeūdi. pericula belli: sed est causa tantum in bel
lo iusto et legitimo. ¶ Ad tertiā dico q̄ fortis
hac fortitudine operatur ppter bonū magnanimitatis quia scz dictat honestum esse fortiter fa
ciendo se dignum honorem facere/ et vt se dignuz
honoribus faciendo honores assequatur et oppro
bria fugiat. ¶ Contra quartam conclusionem ar
guitur sic. Experientia belli nihil habet vere forti
tudini repugnans immo ipsa est vere fortitudini
maxime consentanea. ergo fortitudo experimen
talis est vera fortitudo.
¶ Ad hanc rationem conceditur antecedens: et
negatur consequentia: quia nō vocatur fortitudo
experimentalis illa que est in habentibus experiē
tiam. quia multe tales sunt vere fortitudines. sed
illa qua aliquis aggreditur pericula belli propter
experientiā/ et non propter bonū fortitudinis. Et
ideo tales difficiūt a fine fortitudinis.

Nota.

Nota.

¶ Contra quintam conclusionem arguitur auctoritate Arꝫ. dicentis q̄ fortitudo que est ꝑpter furorem est naturalissima. sed naturalissima fortitudo est vera fortitudo. igit̄. Confirmatur quia ſm Ari. (et ꝓbat testimonio homeri) fortitudo assumit ira in auxiliū: ergo fortitudo ꝑpter furorē est vera fortitudo. ¶ Ad hanc rationez respondet̄ q̄ textus iste allegatus est trūcatus: et ideo ꝓficiendus est. Dicit ergo sic Ari. Naturalissimū aūt videtur que ꝑpter furorē est ⁊ ꝑaccipiens electionē et cuius gratia fortitudo verbi vult dicere Ari. q̄ illa fortitudo que est ꝑpter furorem est naturalissima que ꝓius accepit deliberationē recte rationis et electionē et finē vere fortitudinis. Dico ergo q̄ duplex est fortitudo ꝑpter furorem. Una est sine ratione et electione: cū ſcz furor, siue appetitus vlctionis est tota causa subeundi pericula. et hec est de qua intelligitur cōclusio. Alia est que ꝑaccipit deliberationē et electionē et finem fortitudinis et assumit sibi furorē vel tristiciā de perpensionez appetitum vindicte in auxiliū. Et ista est quam dicit Ari. esse naturalissimā. vbi ſm translationē Aretini naturalissima dicitur quia ꝓxima ad verā fortitudinem accedit. ꝓxime aūt (inquit) ac eā que ſm naturam est accedere videtur fortitudo que ꝑ iraz fit ſi modo electionē rationēq̄ ante acceperit. Mihi aūt aliter videtur. Nō em̄ video q̄ assumptio huius furoris in executionem eoꝝ que iam dictata sunt a ratione ⁊ diligenter ꝓcuſa reiciat hoc op⁹ a spē vere fortitudinis immo dico q̄ iſte actus aggrediendi pericula est imperatiuus ab habitu ⁊ actu vere fortitudinis cū concurrint omnia que exiguntur ad verū actū fortitudinis. Iſte tamē act⁹ exterior adiuuatur vt melius fiat interdū ⁊ pericula belli interdū a desiderio honoris interdū ab honesto amore lucri interdū a tristicia quipē ſionis ⁊ offensionis et appetitu vindicte. Et iudicio meo ſi iſte furor non impediat cognitionē eoꝝ que cognitu necessaria sunt in executione operis nec faciat opus difforme recte rationi: actus semper ꝓtinet ad verā fortitudinem et hoc est quod dicit eustracius q̄ fortitudo ꝑpter furorem fit vera fortitudo ſi hec omnia ꝑacceperit. Et Thomas etiaz dicit q̄ erit vera fortitudo ſi ꝓaccipiat hec oia. Ideo in hac parte translatio Aretini non michi placet. quia hmōi fortitudinem etiā ꝓaccipientem que dicta sunt tantū ꝓxime accedere ad verā fortitudinem. Solutio confirmationis patet ex dictis.

¶ Ad rationē ante oppositū patet quid sit dicendum. ¶ Sed circa ea que dicta sunt aliq̄ dubia. Primū de eo qō dictum est q̄ fortitudo ꝓpter furorem q̄ ꝑaccipit rationē et electionē et finem fortitudinis est naturalissima. Arguit̄ sic. nulla virt⁹ fit perfectior ꝑ assumptionē alicuius quod non est bonū moraliter. sed furor non est moraliter bonus ergo fortitudo ꝑ assumptionem furoris non fit melior. Secundo modo nulla operatio moralis ꝑ assumptionem alicuius mere naturalis vt habet eustracius super illo verbo naturalissima aūt videtur ꝛc. igitur. ¶ Tertio ſi fortitudo que ꝑpter furorē est ꝓaccipit electionē/ ⁊ finē fortitudinis ipsa est vere fortitudo licet ſi est vere fortitudo nō est fortitudo ꝓpter furorem ergo implicat q̄ fortitudo ꝑpter furorem ꝑaccipiat rationē et electionē. minor ꝓbatur quia ſi est vera fortitudo ipsa est fortitudo ꝑpter habitum et non ꝑpter furorem.

¶ Quarto quia aūt ipsa ꝓius est fortitudo ꝓpter furorem aut ꝓius est fortitudo per electionē Si primū ergo ipsa non ꝑaccipit rationē. q̄ tunc cū accipitur cū ipsa non est fortitudo ꝑpter furorem. Tū quia non accipit rationē antecꝫ sit fortitudo ꝓpter furorem: ergo non accipit rationem Tū etiā quia non videtur possibile q̄ ipsa ꝓi⁹ est fortitudo ꝑpter furorem et accipiat rationem q̄ ira impedit animā ne possit cernere verū q̄ ſi ꝓi⁹ sit fortitudo per electionē: ergo ipsa fortitudo ꝓpter electionem accipit furorem. et non econtra.

¶ Quinto actus fortitudinis primo ꝓpter rōnē et electionem factus nuncꝫ fit melior ꝑinteruentū furoris: igitur talis fortitudo nō est naturalissima añs ꝓbatur. Tū quia furor ille nec est circūſtātia nec obiectum actus. Tum quia non est bonitas in actu exteriori niſi illa que est bonitas alicuius interioris. sed per interuentū furoris actus interior non fit melior: nec est actus exterior fit naturalior

¶ Sexto ira non est assumenda a viro forti: ergo ꝑ assumptionem ire fortitudo est deterior. añs ptz Tū primo: quia nō est in potestate nostra irasci cū volumus. Tū secundo: quia ira nō potest regi nec deponi ad arbitriū boni viri: ergo non est assumēda a viro forti. assumptum patet per Ari. libro de mēoria dicentem/ q̄ quando passio corporalis mota est non statim quiescit vt homo vult. Tū tertio quia ratio ad seipſaz sufficit ad opus fortitudinis exequendū: ergo non debet assumere aliquid se infirmius cuiuſmodi est ira. Añs ꝓbatur per Senecam libro de ira. Non ad ꝓuidendū tm̄. sed ad res gerendas satis est ꝑ seipſam ratio. et quid est stultus q̄ hanc ab iracundia petere ꝑfidium rem ſtabilem ab incerta fidelem ab infida/ ſanā ab egra Tū quarto: quia fortis non assumit tristiciam vel concupiſcentiā ad opus fortitudinis exequendū ergo nec assumere debet furorē. Añs patet quia ſicut ꝑpter irā aliqui vehementius incumbunt operi fortitudinis: ira etiā ꝑpter concupiſcentiā ⁊ tristiciā fere em̄ (vt vult Ari. in tertio) ꝑpter tristiciam vel dolorem incitant ad pericula ⁊ adulteri ꝑpter cōcupiſcentiā. Tū quinto quia in executione operis multa frequenter incūbunt egentia noua diſcutione et consilio et qui ꝓius ꝓuideri non potuerūt sed ira impedit hmōi diſcutionē et consiliū ergo a viro forti nō est ira assumenda. ¶ Ꝓro rñſione ad iſtū dubiū ſit ꝓima cōclusio. Nec habitus fortitudinis ꝑpter furorē ꝑ acceptionē rationis recte fit habitus vere fortitudinis nec habitus vere fortitudinis per interuentum furoris fit habitus fortitudinis ꝓpter furorem. ¶ Secunda conclusio nec act⁹ interior et ꝓpri⁹ hui⁹ fit actus illi⁹ ꝓpter causas dictas: nec econtra. Ꝓbatur iſte due cōcluſiones quia et habitus vnus ab alio habitu/ et actus ab actu eſt ſpecie diſtinctus. ¶ Tertia conclusio: habitus fortitudinis ꝑpter furorem nuncꝫ assumit rationē et electionem. Patet quia habit⁹ fortitudinis non est habitus electuus neqꝫ natus inclinare ad actū ſecundū iudiciū recte rationis immo rectitudo rationis est omnino ſue indignationi impertinēs. igitur. Quod ꝓbatur quia habitus ille nō est generatus ex actibus electuis nec recte rationi conformibus: ſed ex actibus q̄ erant passiones quedā aut qui erant eliciti a passionib⁹

Arg. tho. 2.2. queſti. cu. arti. 2.

Opinio octoris.

Tho. 2.2. queſt. 123. arti. 10.

Dubium.

modo nature inclinantibus / et sine quacūq; habitudine ad rectā rationem ergo habitus inde geniti habent eundē modū inclinandi. ¶ Item habitus ille aut p̄accipit rationem p electionem actu circa rationē habenda aut p inclinationē ad rōnē et electionē habenda. sed constat q̄ neutro modo igitur: non ei apparet modus quicūq; p quez iste habitus fortitudinis furiose per actiuitatē suā rationem assumat. ¶ Quarta cōclusio. Furor interdum adiuuat habitū vere fortitudinis vt exeat in actū exteriorez. Probatur. Quicquid natū ē remouere causam phibituā alicuius illud est adiutiuū eius. sed furor interdū remouet causaz phibitiuā nec vera fortitudo eliciat actū suū. phibet timorem et diffidentiā ergo furor interdū adiuuat. ꝛc. Adiuuat aūt interdū actū interiorem non imperatiuum formaliter executionis. quia interdū ꝓpter timorem non velemus insistere recte rationi dictā ti esse fortiter faciendū nec habere. nec electionez recte rationi conformē. Adiuuat etiā interdū habitum ad ꝓducendū actū formaliter imperatiuuz executionis. a quo actu phiberetur per timorem: quē tollit furor. Tum ꝓpter tristiciā parupensionis. Tum ꝓpter appetitū vindicte. ¶ Quinta cōclusio. furor interdū adiuuat ad actū exteriorem vere fortitudinis exequendū. ꝓbatur. omne illud p quod homo fit magis pugnax adiuuat ad actū exteriorem vere fortitudinis sed per irā ꝛ furorem homines fiūt magis pugnaces igitur maior ē certa quia actus exterior principalis fortitudinis est contrapugnatio tā sustinendo q̄ inferēdo. Et minor ꝓbatur quia irati licet doleant tamen vlciscē do et pugnando delectant. cū ipsi assequantur id quod desiderant scz vindictā cuius ira est appetitus. Ex quo sic arguit per irā ipsa contrapugnatio fit fortī delectabilis ergo p irā fit fortis pugnatior. Et hanc rationē tangit Ari. tertio ethicorū cū ait. Et homines vtiq; irati qdem dolent puniē tes aūt delectant. ¶ Sexta conclusio. Non fit ꝓpter furorem vera fortitudo p se melior. ꝓbatur q̄ respectu actuū interiorū non se habet nisi tanq̄ remouens vel impediens actionē cause phibentis. Tum quia nō quicquid facit homines pugnatiores: facit homines fortiores. Mā (vt dictū est) tristicia dolor concupiscentia ꝛ ira faciunt homines pugnatiores. Nec tamen ꝓpter hoc faciunt fortiores. Et notanter dictū est p se quia actus exterior aliquādo intendit actū interiorem quo intenso intenditur habitus. ideo per accūs. et mediate pōt aliquando furor esse causa vt intendat habitū vere fortitudinis. Et rationē huius conclusionis videtur tetigisse Ari. cū ait. Qui aūt ꝓpter hoc scz ꝓpter delectationē vlciscentis et vindicte/ et pugnates qdem non fortes. ¶ Septima conclusio: furor immoderatus deliberationē rationis p̄cedens nō cōcurrit cū habitu vere fortitudinis ad actū eiusdem vere fortitudinis exequendū ꝓbatur. Tū primo quia q̄diu remanet immoderatus tā diu impedit rectitudinem rationis habeti. Eo q̄ ira impedit animū ne possit cernere verū. Et hoc dico de impedimento ꝑturbante ꝛ difficultante/ et nō de impedimento impossibilitante. Mā rectitudo rationis p̄cedit moderationē ire que fuit prius immoderata. Ideo immoderatio ire non sic impedit rectitudinem rationis q̄ impossibiliter ad eam habē dam: sed tantū difficultat. Secundo aut furor cōcurrens ad pugnacitatis actū ꝓ tempore ꝓ quo habitus vere fortitudinis concurrit fit impetum suum aut secundū moderamentuz recte rationis. Si concurrat fit impetū suum ergo iste actus non est actus vere fortitudinis nec est actus actus quē imanit vera fortitudo. Si non concurrit fit impetum suū ergo moderatus est furor ꝓ rationem. ergo ad illum actū non concurrit furor immoderatus. Et si dicas ponatur casus q̄ sit in aliquo furor immoderatus ꝛ eo manente immoderato fiat deliberatio de actu fortitudinis ꝛ de periculis belli subeundis: ꝛ deliberet recta ratio de actu de fine et omnibus circunstantiis: et mediante habitu fortitudinis et recta ratione eliciatur actus interior etiā imperatiuus executionis et tunc furor inmoderatus impellat in actū exteriorem fit totum impetū suum non fiat tamen deuiatio q̄cunq; a circunstantijs dictatis ꝓ rectam rationē. Tūc arguitur sic. Ad istū actum concurrit furor immoderatus fit totum impetū suū sed iste actus est actus imperatus a vera fortitudine cū habeat oēs circunstantias bonas et recte rationi conformis ergo sequitur q̄ ab eundē actum concurrunt vera fortitudo et furor immoderatus. Ad hoc respōdetur negando vltimā partem casus quia continet duas partes sibiuncōpossibiles vna est q̄ furor immoderatus impellat in actū fit totum impetum suum et q̄ non fiat deuiatio quecūq; a circunstantijs per rectam rationē dictatis. Nam si fiat impulsio in actum fit totū impetū furoris. tūc ꝓncipal finis erit vindicta appetita: et non ille finis quem recta ratio statuebat in actu. Tū etiā quia cū dicis q̄ non fiat deuiatio a circunstantijs: ꝛc. Aut ideo non fit deuiatio quia ꝓ tūc non est possibile deuiationem fieri fit aliquā circunstantiamq̄ caderet sub impetu furoris. puta quia tunc nō est possibile nimis vlciscivel nimis ledere aduersariū aut ꝓ tunc possibile est deuiationem fieri in quam tamen deuiationem furor natus est mouere: fz non fit quia dictatū est a ratione actū esse faciendum fit talem circunstantiā. Si fit ergo furor nō agit fit totum impetū suum: sed agit fit moderationē recte rationis. Si p̄imū aut igitur talis est ipulsio et impetus furoris q̄ si esset possibilis deuiatio nunc dicā: ipsa fieret aut non. Si non ergo furor moderatus est. Si sic ergo est ibi interpretiua deuiatio. sicut ille qui credēs furtiue auferre rē alienam et in rei veritate aufert suā/ habet actū exteriorem furti interpretatiue: quia accipit rem que sua est tanq̄ alienam ita q̄ licet iste non deuiet q̄ tunc non est possibilis deuiatio fit aliquā illarum circunstantiarū in quas impellere natus est impetus furoris: quia tamen deuiaret si hmōi deuiatio esset possibilis. dico q̄ actus est malus. et est ibi deuiatio interpretiua. ¶ Octaua conclusio. furor moderatus potest cū habitu vere fortitudinis ad eūdē actū exteriorē cōcurrere Prz: q: si furor moderat⁹ sit nō cōcurret ad actū fit totū ipetū suū scz fit moderamētū recte rōnis. Nec faciet q̄cūq; deuiationem a rectitudine rōnis sed adiuuabit ad actū oib⁹ hominis circūstantijs: vestitum: etiāvbi possibilis esset hmōi deuiatio. Ita q̄ omnis inclinatio furoris ita continebitur sub moderamine recte rationis: vt in nullum actū exeat nisi conformiter

nota

Casus Ihonus.

L

Catho.

ad iudicium recte rationis voluntas eiꝰ informata habitu vere fortitudinis cohibebit et moderabitur hmõi passionem furoris: ut impediat ne secũdum totum impetũ sue inclinationis exeat in actũ et eo moderato vtetur ad cõmoditatem sui actus ¶ Ad rationes dubij. Ad primã concedo maiorẽ et conclusionem que infertur: ꝛ hoc est ꝓ sexta cõclusione. ¶ Dico tamen ꝙ ꝓ assumptionẽ alicuius mere naturalis/ aut etiã alicuius mere artificialis et non boni moraliter adiuuatur vera fortitudo et ad actũ suum interiorem et ad actũ exteriorez vt ꝓ industriam bellicã et per instrumenta bellica cum per hec fiant homines pugnatiores. Et per hoc etiam patet responsio ad secundam. ¶ Ad tertiã dico ꝙ fortitudo ꝓpter furorem accipiꝫ dupliciter. vnomodo ꝓ passione vel habitu furoris inclinantis ad subeundũ pericula. et sic dico ꝙ ꝯtũ cunꝫ ipsa accipiat rationẽ ꝛ electionẽ: nunꝯ tamen ipsa est vera fortitudo. quia huiusmodi passio vel habitus vel est tristicia de paruipẽsione vel appetitus vindicte ꝓpter paruipensionẽ. Alimodo accipitur ꝓ ipsa aggressione periculi q̃ est actꝰ furoris: et est fortitudo actualis. Et tunc dico ꝙ aliqua dicitur fortitudo ꝓpter furorẽ dupliciter: vno modo quia furor in eam inclinat sm totuꝫ impetũ suũ. Et sic dico ꝙ implicat ꝙ hec fortitudo sit fortitudo ꝓpter furorem et ꝙ rationẽ et electionem accipiat. Aliomodo quia furor impellit in eã licet non sm totum impetũ suum: sed sm moderamẽtũ recte rationis. ꝛ in hoc hec fortitudo rõnẽ accipit ꝙ scilꝫ non inclinat in aggressionẽ periculi nisi ex moderationem rationis. ¶ Ad quartã iam dictuꝫ est ꝙ si hec fortitudo et illa accipiant ꝓ habitibꝰ: nunꝯ idem habitus simul est vera fortitudo ꝛ fortitudo ꝓpter furorem. quia tũ argumentũ nõ solũ hoc videtur ꝓbare/ sed aliud ideo ꝙ partes respõdẽdũ est. gratia ergo exempli volo ꝙ in aliquo sit habitus subeundi periculũ ꝓpter furorem ex multis actibus genitus. volo etiã ꝙ in aliquo alio sit vehementius actus appetendi vindictã ꝓpter per suspensionem. Cũ ergo queris aut ꝓius ẽ fortitudo. ꝛc. Dico ꝙ istud argumentũ supponis ꝙ aliquis habitus sit aliquando simul ꝛ semel fortitudo ꝓpter furorem et vera fortitudo. quod dictum est falsum esse. Dico tamen ꝙ possibile est ꝙ fortitudo ꝓpter furorem (de habitu loquor) ꝓius sit fortitudo ꝓpter furorem ꝯ fortitudo ꝙ electionez sit fortitudo ꝙ electionẽ hoc est: ꝯ vera fortitudo eliciat actum suũ. Et cũ dicis: ergo non ꝑ accipit rationem. negatur ꝓña. Et ad ꝑmam ꝓbationem dico/ ꝙ cũ accipitur ratio ipsa adhuc est fortitudo ꝓ pter furorem/ moderatũ tamen licet non sit fortitudo ꝓpter furorem immoderatũ. ¶ Ad secundaz ꝓbationem dico ꝙ Ari. nõ intelligit ꝙ ꝑ accipiat rationem anteꝯ sit fortitudo ꝓpter furorẽ: sed anteꝯ exeat in actum. ¶ Ad tertiã ꝓbationem concedo ꝙ ira impedit maxime de ira actuali licꝫ etiã habitus impediat. neutrũ tamen impedit impedimento impossibilitante: sed tñ impedimento difficultante. Aduerte tamen ꝙ fortitudo ꝓpter electionem accipitur quadrupliciter. vnomodo ꝓ habitu vere fortitudinis. Secundo modo ꝓ vero ꝓprio actu electio huius habitus et hoc siue sit actus imperatiuus formaliter executionis siue non Tertiomodo ꝓ actu vel habitu vel passione ꝙ veram fortitudinẽ moderato Quarto modo ꝓ actu exteriori et imperato. Tercia acceptio est multuꝫ improprie quia sm eã timor moderatus vel audacia moderata diceretur esse vera fortitudo. Accipiendo etiã ista ꝓ passionibus vel habitibus timoris et audacie: sm illum terciũ modũ/ fortitudo ꝓpter furorem põt dici fortitudo ꝙ electionem et similiter quartomodo qꝛ actus in quẽ inclinat furor moderatus est imperatus a vera fortitudine

¶ Ad quintã negatur maior tã de actu interiori ꝯ exteriori. vt patet per quartã et quintã conclusiones. Ad primã ꝓbationem dico ꝙ aliqñ est rẽ uens ꝓhibens et difficultans habitũ vere fortitudinis exire in actũ elicitũ vel in actũ imperatiuuꝫ executionis. et ita ꝓ hoc causa est interdũ ꝙ actꝰ interior eliciatur vbi non eliceretur. Interdũ vero ꝙ eliciaꝫ intensior. Ad intentionẽ tamen Ari. dico ꝙ licet actus fortitudinis ꝓ interuentũ furoris non fit regulariter melior tamen fit ad finẽ vere fortitudis: que est defensio patrie vel oppugnatio hostium accõmodatior qꝛ iste actus consistit in virili pugnacitate. furor aũt pugnaces facit. et ꝓpter ista causam fortitudo cũ qua concurrit furor moderatus dicitur naturalissima. ¶ Ad sextã nego añs: ꝛ ad ꝓbationẽ concedo ꝙ ira non semper cadit sub imperio: qꝛ ꝑsupponit paruipensionez q̃ non est in nobis sed in alio. Dico tñ ꝙ aliquando mediante actu libero voluntatis impatur actꝰ recordationis aut inq̃sitionis eoꝝ qui nos paruipẽderunt. quoꝝ cũ recordamur accendimur ira ꝛ furore. Ad secundã ꝓbationẽ dico ꝙ licꝫ difficile sit regere irã aut deponere est tñ simpliciter possibile et maxime apud eũ qui actus suos iudicio rationis moderatur. Quẽadmodũ fortis actus fortitudinis regi et dirigit ꝓ imperiũ rationis. Ab auctoritate Ari. dico ꝙ ipsa ꝓdictam solutionez innuit. per hoc eiꝫ ꝙ dicit non statim quiescit vt vult homo significat simul et difficultatem et possibilitatem regendi et moderandi eã. ¶ Ad terciã ꝓbationem si intelligatur de actu exteriori/ nego añs Eget eiꝫ ratio ꝓpibus motiuis et executionis que adhibito furore ꝓmptius et virilius exequuntur. ¶ Ratio licet etiã sufficiat ad consulendũ non sufficit tamẽ ad impellendũ voluntatẽ in actũ suã ꝓprium. nec sufficit ad cohibendũ timorẽ impedientem electionẽ actus interioris et executionẽ eius Et quicquid dicat Seneca de assumptiõe infirmioris dico ꝙ due cause quarũ vna est maioris virtutis et alia minoris plus simul possunt ꝯ altera earum. ideo causa firma potest vti infirmiore ad actum suũ exequendũ. Ad quartam ꝓbationez nego añs. De tristicia constat ꝙ furor tristicia est. Tũ etiam quia vir fortis assumit tristiciã desolationis patrie ad executionem actus fortitudinis. Si rex etiã aut alius vir fortis instituat bellũ ꝓ repetenda vxore aut restitutione ablatoꝝ per cõcupiscentia moderatã istarum rerum fiet pugnatioꝛ. In quo argumenta nõ placet mihi sancti doctoris solutio que michi videtur deficere in tribus primo in hoc ꝙ dicit ꝙ ira non valet ad actum sustinendi: sed tantũ ad actum aggrediendi. Cõtra hoc dico ꝙ ira moderata valet ad ledendũ aduersarium omnimodo quo dictat circa ratio eum esse ledendo siue expectando siue aggrediendo siue sustinendo siue feriendo. Et ꝙ ira valeat ad su

Exposi. auctorita. philosoph.

Vide 2. questi. 123. arti. 10.

stinendum pa'et: quia ira ꝛ furor maxime facit homi-
nem insensibile inter vulnera ꝛ ictus ergo facit
eum maxime pdurare intollerātia passionū. Sed
hāc tollerantiā et sustinenti ipse ordinant inuasio-
nem ipse eīm sustinet ictū vt inferre possit et patiꝫ
vt agat. Nec videlicet quod dicit Thomas ꝙ ad
ira pt̄inet insilere dico eīm ꝙ ad iram moderatā
Tho. vbi sup. pertinet insilēre cū insiliendum est. Sed quia ali-
quando non potest commode insilire nisi ꝓius sus-
tineat et patiatur. Ideo ad irā aliquando pt̄inet
sustinere vt tandē cōmodius insiliat. Deficit secū
do in hoc ꝙ dicit ꝙ tristicia non coadiuuat ad ag
grediendū nisi per accidēs: inq̄tum scilicet aliq̄s
periculo se exponit vt tristicias fugiat. ¶ Contra
si sic sequeretur ꝙ ira etiā non valeret nisi per ac
cidens: inq̄tum sꝫ aliquis periculo se exponit vt
aduersarium vlciscatur dico. ergo circa hoc ꝙ du
opi. docto. plex est tristicia: vna est rerū impertinentiū bello
vt tristicia de morte fili vel vxoris: que mors non
est ex bello nec in bello: sed ex alia causa et alio lo
co contingit. et de ista concedo ꝙ non valet nisi ꝙ
accidens. Alia est tristicia rerū pertinentium. vt
tristicia rerū ablatarū ab hostibus tristicia ex de-
solatione patrie vel occisiōe filij in bello susceptꝰ
Et ista facit regulariter homines magis pugna-
ces. Alia aūt non nisi ꝙ accidens Nec valet ratio
tho. vbi sup. Thome. q̄ ait ꝙ ꝙ tristiciam fm̄ ꝓpriam rationem
succumbimus nociuo. Dico ꝙ duplex est tristicia.
vna immoderata deficiens et absorbens. et de illa
concedo. Alia est moderata et afficiens tantū. et
de illa nego. In irato ei est tristicia: immo ipsa ira
tristicia est. In zelante etiā est tristicia: immo fm̄
Ari. zelus tristicia est: non q̄dem deficiens ꝛ absor-
bens: sed afficiens tantū. ¶ Tertio deficit in hoc
ꝙ dicit ꝙ cōcupiscentia non valet nisi ꝙ accidēs:
inq̄tum sꝫ aliquis vult potius pericula subire q̄
delectabili carere. Dico eīm cōcupiscentia per se
adiuuat vt patuit in exemplis positis. Et de his
omnibus pt̄z ex textu allegato arguendo ad du-
bium. Quicq̄d enim ꝙ fecerit efficaciter aliq̄d vult
ꝙ se tollere omnem causam impeditiua illius. Tū
etiam: quia (vt dictū est) homines concupiscentes
fiunt pugnatiores. Tū quia ꝓpter cōcupiscentiā
fit vt ablatio rei concupite videat esse maior par
utpensio. Et ita concupiscentia augmentat iram.
¶ Ad rationem aūt Thome concedo ꝙ concupi
scentia ꝓmo tendit in bonū delectabile quia nō
potest tali bono potiri sine remotione impediētiū
ideo secundario tendit ad remotionem huius im-
pedimenti. Ad quintā ꝓbationem nego minorem
de ira moderata dico enim ꝙ sicut ira moderata
non mouet fm̄ totū impetum suū sed secundum iu
dicium rationis ita nec etiā impedit eius delibera
tionem vbi noua deliberatione opus est. Si tamē
beatus thomas nō voluit dicere nisi ꝙ ira directiꝰ
et immediatiuus facit hominē magis pugnacē q̄
tristicia vel concupiscentia non sibi contradico.
Si aūt simpliciter velit negare vniuersaliter / ꝙ
fortis nec tristiciā nec concupiscentiā assumit ad
executionem actus fortitudinis quia nō valēt nisi
fm̄ dubium per accidens nec reddunt homines pugnationes
hoc salua tanti viri reuerentia non michi videtur
verū. ¶ Dubiū ꝫ est de hoc ꝙ ex Aristotele dictū
est ꝙ fortitudo maxime est circa repentina pericu
la. Contra hoc eīm arguit̄ ꝓmo auctoritate tul-
lij dicentis / ꝙ fortitudo est considerata periculoꝝ argumen
susceptio / et laboꝝ perpessio. sed illa sunt repenti tho. 2. 2.
na que sunt inopinata impreuisa et incōsiderata quest. 125
igitur. Secundo arguit̄ ꝓ illud Ambrosij ꝓmo li arti. 9.
bro de officijs: fortis viri est non dissimulare cum
aliquid immineat: sed ꝓtendere et tanq̄ de specu-
la quadā mentis obuiare cogitatione quida rebꝰ
futuris. ne forte dicat postea: ideo in ista incidi q̄
nō arbitrabar posse euenire sed vbi est aliquid re-
pentinū ibi non potest ꝓuideri in futurū ergo for-
titudo non est circa repentina. Tertio fm̄ philoso
phum tertio ethicoꝝ fortis est bone spei. sed spes
expectat aliquid in futurū ergo operatio fortitu-
dinis non est circa repentina. ¶ Ꝓro dubio est ad
uertandū ꝙ quadrupliciter potest intelligi fortitu Q.
dinem esse circa pericula repētina. vnomodo quā
tum ad actū eius elicitū ita sꝫ ꝙ habeat electio-
nem circa. Secūdomodo q̄tū ad manifestationē
virtuosi habitus inexistentis. Tertiomodo q̄tuꝫ
ad moderationē passionis nate causari ex illo pe-
riculo repentino ꝛ repentine apparente. Quarto
modo sic ꝙ repentinū sit conditio quā fortis per
habitū fortitudinis nititur ponere in materia cir-
ca quā est. Sit igitur ꝓma cōclusio fortitudo nō
est circa pericula repentina. ꝓmo modo et ꝓbat̄
quia fortis non intendit ꝙ pericula circa q̄ versa-
tur sint repentina et impreuisa et nouiter emergē
tia ad quantū potest nititur ea ꝓuidere ꝛ ꝓcogno
scere vt eis fm̄ dictamen recte rationis occurrat
et q̄tum potest ꝓuidere nititur vt quecunq̄ inter
currere pericula possunt ꝓuideat. et quomodo eis
obsistendū sit excogitat. Et hoc est quod voluit ci
cere ambrosius in auctoritate allegata ad dubiū
et similiter Tulliꝰ in diffinitione fortitudinis: hoc
idem voluit Gregorius in omelijs. cū dicebat Ja
cula q̄ ꝓuidentur minus feriunt. et nos mala mū
di facilius ferem⁹ si contra ea clipeo ꝓscientie
fmunimur. neq̄ solū volunt iste auctoritates ꝙ for
tis pericula que subit nō cupit esse repentina: sed
etiam ꝙ q̄tum potest facit et nititur ne repentina
sint ꝛ impreuisa. ¶ Ꝓbat̄ etiā auctoritate Cice
roms ꝓmo de officijs dicentis. fortis vero animi
et constantis est non ꝓturbari in reb⁹ asperis / nec
tumultuante de gradu deici vt dicit̄ sed ꝓstanti
animo viri et cōsilio: nec a ratiōe discedere. Quā
q̄ hoc animi: illud etiam ingenii magni est / futura
ꝓcipere cogitatione et aliq̄n ante cōstituere quid
accidere possit in vtramq̄ partē: et quid agendū
sit cū quid euenerit: nec cōmittere: vt aliquando
dicendum sit non putarā. ¶ Secunda conclusio.
Fortitudo est circa pericula repentina tercio mo-
do ꝓbatur: quia si fortis cū i acie est aut extra aciē
quedā pericula subito appareant que ꝓuidere nō
potuit aut de facto non ꝓuidit et ab his periculis
impellatur ad timorē et fugā sicut multis nō for-
tibus contingit: ex habitu fortitudinis fortis co-
hibet timorem et in his periculis viriliter persistit
nec fugit. et hec intentio Aristotelis dicentis / ꝙ
fortitudo versatur in periculis repentinis. Fortis
aūt (inquit) erat terribilis hominū existentia ꝛ nō
apparentia sustinere. ꝓpter fortioris videtur esse
in repentinis timoribus et impauidū ꝛ inturbatū
esse q̄ in ꝓma infestis. Ab habitu eīm magis: q̄n
minus ex ꝓparatione. Tertia cōclusio. Fortitudo
est circa pericula repentina ꝓmo modo. Et po-

Tho. vbi supra articulo. 9.

Improba. T. ho

nitur ista conclusio contra Thomam oppositum dicentē. Duo sunt inquit beatus Thomas in opere fortitudinis: vnum quidē ꝯtum ad electionem ipsius. z sic fortitudo non est circa repentina. Vbi chi autem salua eius reuerentia videtur cōtrarij. Et pbo sic. Fortitudo fm eum est circa repentina ꝯtum ad manifestationē habitus virtuosi: sed nō manifestatur habitus virtuosus sine actu ergo est circa repētina ꝯtū ad actū ſz nō ꝯtū ad actū exteriorē tm̄/ qz actus exterior sine interiore non est actus virtutis. ergo est circa repentina quantum ad actum interiorem sed actus interior fortitudinis est electio ergo ē circa repētina pericula quātum ad electionē. ¶ Secundo. Terribilia subito z nouiter emergentia inclinantia cū vehemētia mētem indigent noua firmitate mentis vt nō terreat z perſistat. ſz hec noua firmitas fit per nouam electionē: ergo circa pericula repentina est noua mētis electio ex habitu fortitudinis elicita. ¶ Tertio pono casum q fortis pficiscenti ad belluz nulla fuerit adhuc deliberatio de modo et gñe pugne/ nec cognitio certa de grauitate periculorum z sibi insperate et inopinate occurrant ex insidijs hostes. Tunc sic fortitudo istius nō potest exire in actum pugne nisi per nouā electionē: ergo necesse est fortitudini huius si velit decertare z nō affici timore indebito noua electionem habere. sed ista electio habetur circa repentina, ergo fortitudo ꝯtum ad electionē est circa repentina. ¶ Quarto. Motus timor nō pōt cohiberi nec moderari nisi per nouā electionē. sed ista pericula repentina inclinant nouiter ad timendum/ ergo ad hunc timorem cohibēdum exigitur noua electio. ¶ Quinto quicquid ratio z cogitatio sine habitu in diuturno tēpore illud pōt habitus intensus in tempore paruo z exiguo. ſ in periculis pūisis pōt ratio z cogitatio dirigere electionem: z mediante ista directione volūtas ex arbitrio suo elicere. ergo hec omnia potest habitus fortitudinis in tēpore exiguo z paruo sed hoc est fortitudinem habere electionem circa pericula repentina igitur. Pro hac ratione in qua consistit fundamentum cōclusionis/ aduerte q habitus facit promptitudinem. Nam q̄ sine habitu facimus/ ex multa longa cōsideratione per habitum subito operamur. vt patet in citharisantibus. fortitudo autem ad executionē sui actus multos sibi habit? cōiungit ſz industriā bellicā vsum armoꝝ/ peritiā expectandi/ aggrediendi. et multa alia q̄ cum fuerint in viro forti z occurrerint pericula repentina: ipse subito z quasi in nō perfecto tempore inclinatur. z dirigitur in noticiā eoꝝ que contra pericula subito emergētia faciēda sunt z ad reprimendū timorem q̄ ex hmōi apparentia periculoꝝ nouiter emergentiuz insurgit. Et hanc rōnem intendebat Ari. in. iij. ethicoꝝ cum dicebat Premanifesta igitur quidem z si ex ratione z ex cogitatione aliquis preeligat repentina autē fm habitū. Vbi Ari. ex pſse dicit q fortis se habet in electione periculorū per habitū fortitudinis circa repentina. quō se habet non habens habitum fortitudinis per rationē z cogitationem circa premanifesta. ¶ Quarta cōclusio. Fortitudo est circa pericula repentina secū domō. hec cōclusio est Thome. Et pbatur si facere ea que sunt virtutis sine multa deliberatione arguit z gmanifestat habitum illius virtutis in esse ergo habitus fortitudinis maxime manifestatur per hoc q fortis bene se habet circa pericula repentina Consequentia tenet quia in his nō potest cadere multa deliberatio. Hec in sentētia ratio est thome. In qua ratione dicit q fortis facit ea que sunt fortitudinis in repentinis. Dicit etiam q cōtra eadem pericula repentina habitus fortitudinis firmat animum. z cum ista non fiat sine electione: qz nō essent actus moraliter boni: sequitur ex istis q secūda z tertia cōclusio sunt vere Ad rationes dubij dico q illa consideratio in habente habitū intē sum fortitudinis pōt haberi circa repētina z in exiguo tempore. ¶ Ad secundā dicitur q est p prima conclusione z pbat q fortis ꝯtum pōt cauere debet ne pericula sibi sint repentina. Si tm̄ hoc vitare nō possit per fortitudinis habitū bñ se hz circa ea q̄ in puisa fuerunt. ¶ Ad tertiā dico q etiā in periculis repētinis fortis est bone spei. pericula enim repētina cū per habitū fortitudinis bene sustineātur hñt aliq̄d futuritionis. Ideo cūm dsit pericula qz i eis exponimur alicui malo vel captiuitatis vl mortis: qđ malū nondū est presens. sed fortis confidit euadere: imo eadē mala aduersario infligere.

Tertium dubium. Tho. vbi sup ar. 7.

¶ Dubium tertium est de fortitudinis. Et videtur q finis fortitudinis si operatio eius per Ari. ethicoꝝ tertio dicentem q fortitudo est bonum fortibonum idem finis. z accipitur ibi fortitudo p actu secundū Thomam. Pro dubio est aduertendus q nos hic non inquirimus de fine omnibus virtutib? cōmuni qui secundum Augustinum est beatitudo vel deus ipse secundū illud qđ ait. xxxiij. de ciuitate dei. virtutes quas ppter solaz beatitudinē amamus sic persuadere quidā nobis audent/ scz dicendo eas ppter se amandas/ vt beatitudinem ipsam nō amemus. quod si facimus etiā vtiqz ipsas amare desinemus: qñ illam ppter quā solum istas amauimus non amamus. Et in libro de moribus ecclesie dicit q fortitudo est amor ppter deum omnia facile perferens de hoc ergo cōmuni fine hic non inquirimus: sed de ppio fine eius. ¶ Aduertēdū est vlterius q alicuius habitus duplex est finis. vnus est cōnaturalis: alius pstitutus. Prestitus est ille quē ex pstitutione operantis per operationē habitus psequi intēdimus. Et iste est duplex. quidā est libere et sine conformitatē ad rectā rationē pstitutus: sicut lucrum est finis medicine in eo qui acquirit medicinā vt lucrer. Et beneficiū hoc mō finis est pdicationis in eo qui pdicat vt habeat bñficiū. ¶ Alius est finis pstitutus fm dictamen recte rōnis. Et iste est duplex: quidā est vtus q̄ scz vtiter in omni actu talis habitus a recte pstituēte prestituitur. ¶ Alius est non vtus qui nō vtit et regulariter sed in ceteris casibus etiam fm dictamen recte rōnis pstituitur. ¶ Tunc sit prima conclusio. Actus fortitudinis est finis cōnaturalis habitus. Probat. qz si vniuersaliter eq̄ bñ z eq̄ faciliter ac expedite eliceremus actū fortitudinis sine habitu z cū habitu nō esse op? habitu fortitudis ē ppter actū tā ꝯ ppter finē sibi pnaturalē. Secūda cōclusio. Act? fortitudinis non est finis fm pstitutionē ipsius hibitus Probatur. actus z habitus habent eundem finem prestitutum. sed actus fortitudinis non est finis actus per prestitutionem. ergo nec habitus

¶ Secundo nullus elicit actum fortitudinis

Nota.

Nota bñ.

Thome vbi sup.

conformiter ad rectam rationem nisi gratia alicuius alterius quod intendit consequi per huiusmodi actum: scz vel causa defensiois ciuitatis vel prohibendo iniurie: q talis est q ad eam phibēdā recta rō dictat esse subeūda pricula belli ergo se dr q actus fortitudinis hz finē aliquē aliū a se. ergo r habitus. ¶ Tertio. Si non esset necesse pstituere aliquē finē actui/ seqrer q liceret duobus pncipibus inter quos nulla est de iure vel iniuria cōtētio cōgregare gentē r exercitū vter fortir facerēt r se hoc mō fortiter faciēdo periculis mortis obiscere Et ptz pña qr actus illi possent habere oēs circūstantias requisitas ad actū fortitudinis cū nō exigunt pstitutio alicui⁹ finis quē fortis p operatiōnē suā nat⁹ est psequi. Nec valet dicere q ille act⁹ haberet iniusticiā annexā scilz mortē innocētiū: qr respō debit q volēti nō fit iniuria: et q isti sub periculis mortis volunt fortiter facere r ex mutuo cōsensu. ¶ Quarto. Quecūq duo sic se habēt q postremū natū est haberi per primū nō ponerer si postremū sine eo haberer: tunc postremū est finis poris. sed phibitio iurie nata est haberi p actū fortitudinis: r si esset posita phibitio iniurie p aliud dr p actū fortitudinis nō ponerer actus fortitudinis ergo phibitio iniurie est verus finis ipsius actus fortitudinis. Maior pbatur qr oē tale est gra cuius aliquid fit r minor pbar. qr act⁹ q diceret fortitudinis aliter factus nō esset actus fortitudinis fz temeritatis. et hic loquor de actu exteriori vel de actu interiori iperatiuo executiōis. ¶ Quito: nullus actus bonus r laudabilis quo ledit primus hz seipsum p sine ex pstitutione. qr ledere primus nō est ex se bonū: fz tm gratia alicuius alterius a se. fz p actū fortitudinis ledit primus qr vulnerat spoliat/ occidit. ergo pter actū ism necesse est eē aliū finē pprū ex pstitutione. ¶ Tertia pclusione re fortitudinis nihil est finis sm pstitutionē nisi qō sm rectā rationez pstitui pōt r dz Probatur qr si aliud pstituatur ex intensione operātis tunc act⁹ gratia illius actus nō erit actus fortitudinis. Sicut pz de fortitudine coacta: aut pter furorem q non sunt vere fortitudines. ¶ Quarta conclusio. Non quodlibet quod secūdū rectā rationē pstitui pōt actui qui videt esse fortitudo est finis vere fortitudinis. Probar de fortitudine politica q nō est vera fortitudo r tm pstituit sibi aliquid qō sm rectam rōē nvidet sibi pstitui posse. ¶ Quīta cōclusio. Ille est verus finis fortitudinis actus gratia cuius habitus vere fortitudinis nat⁹ est inclinare in hmōi actum. Probatur auctoritate Ari. in. iij. ethi. dicentis. Finis aūt omis operationis est qui secundū habituz id est finis operationis est qui. i. qui sibi conuenit secundū habitum. i. sm inclinationem habitus. Vbi vult dicere Ari. q finis operationis nō est oīs ille quē sibi pstitur operans fz est illa gratia cuius habitus natus est in hmōi operationem inclinare. Que sententia Arz. de actibus per se hominis est vniuersaliter vera. De actibus autē r habitibus alijs tā virtutū dr viciorz ex positione indiget. sed de hoc alias. ¶ Sexta conclusio. Ille est verus finis scōm pstitutionē habit⁹ fortitudinis gratia cuius facti sunt actus ppie r per se boni ex quibus habitus fortitudinis generatus est. Probatur. qr quicquid hz vel habuit act⁹ generatiuus habitus p obiecto illud hz habitus r nō aliud. ergo quecūq finē p obiecto habuit actus ppius r per se fortitudinis illū eūdē r alium habet habitus. añs pbatur qr (vt dictū est) circunstantie actuum exteriorē sunt obiecta actuū interiorem per se bonoz r etiā habituz. ¶ Septima pclusio. Nihil nisi bonū est opationis vere fortitudinis finis. Probar fortitudo est bona forti. ergo finis opationis fortitudinis est bonus pña tz qr finis vniuscuiusq est qui sm habitū. Et añs pbar: qr vnū quodq denoiatur fine ad vnū sēsum q nullus habit⁹ est bon⁹, nisi finis gratia cuius sit fit bonus Mō opz tm ecōtra q si finis sit bon⁹, etiā habitus vel operatio sit bona. qr pōt esse peccatuz sm aliā circūstantiā. Et hanc rationē tangit. Arz. in iij. cū dicit. Finis autē oīs operationis est qui sm habitum. et forti autē fortitudo bonū talis autē r finis. determiatur autē vnū quodq fine. Et cōcludit q fortis boni gratia sustinet et operar qui sm fortitudinē. Quis aūt sit iste finis/ dictū est: qr pulsio vel phibitio iniurie: nō cuuslibet: sed p qua repellenda recta ratio dictat esse subeunda mortis pericula. ¶ Ad rationē vbi cōceditur auctoritas Ari. sed dicit q in ea Ari. non accipit bonū p fine. Ā sic exponēdo textus ille nullomō esset ad ppositum Ari. ibi em Ari. vult pbare q fortitudo operar gratia boni: ita scilz q operatio fortitudinis fit gratia alicuius boni. qō nunq posset pbari p hoc mediū q operatio fortitudinis est finis fortis vel habitus ipsius fortitudinis. Et q loquit ibi potius de fine operationis dr de fine habitus/ ptz ex textu rotundo. Finis (inquit) oīs operationis est q sm habitū. Et intendit sic arguere Ari. Cuiuscūq habitus finis est bonus eius operationis etiā finis est bonus sed finis fortitudinis est bonus ergo finis operationis eius est bonus. Et hanc pclusionē ponit in fine totius deductionis: boni vtiq gra fortis sustinet r operar q sm fortitudinē r eam ad hunc imediate añ principiū rōnis paulo vli⁹ ppositum erat: dicēs. Scōm dignitatē em r vt ratio vtiq parit r operar fortis. maiorē istius rōnis pbat qr finis oīs operatiōis est q sm habitū hoc est operatio hz illū finē quē hz habitus. i. gratia cui⁹ habitus inclinat in actū/ minorē pbat autē fortitudo ē bonū forti g finis fortitudinis est bonus dr pbationē ponit sub his verbis r forti fortitudo eūt bonū talis aūt r finis Ā autē pñam statim pbat determinar aūt vnūqōq fine. Et pñter pcludit pclusionem intentē q sc fortis operar boni gra. Ex quibus ptz q ibi forti aūt fortitudo bonū/ r nec bonū accipit p fine nec fortitudo p operatione. Et si dicas q finis vnius cuiusq agētis est vt similitudinē sue formet in alterum inducat. sicut finis ignis calefacientis est vt inducat calorē in patiente: ergo finis fortitudinis est vt similitudinē sui hītus exprimat i actu. Ad hāc rōnē rndet q est duplex agēs. qōdā ē mere naturale: vt ignis. aliud mere volūtariū vt volūtas creata vel increata aliud mixtū qō lz naturaliter causet ac ciuitas tm sua dependet a volūtate creata: Itē naturale est duplex vniuocū r equocū de vniuoco mere naturali cōcedo. de equoco est multū dubiū. Sol em nō videt imprimere similitudinē suā in his inferioribus: de agēte etiā mere volūtario nō videtur pz. Ā voluntas cuz elicit vel imperat actū nullā similitudinē suā imprimit in effectū quicquid tm sit qr hec saluari pōt ad

Exposi. dic. phū

sensuz quēdā in ꝑticulō. Ideo dico ꝙformiter ad ea q̄ dicta sunt q̄ duplex est finis hītus vnus est cōnaturalis. z de illo concedo (alius est fin pstitutionē z de illo nego. Cum autem Ari. dicit operationez virtuosam gratia alicui⁹ fieri/ semp loquit de fine secundō pstitutionem z non de fine cōnaturali.

Arguibus. 3. ethi. q̄sti. 18.

Uerit septimo. Utruz

Q fortis qui se pōt saluare ꝑ fugā magis debeat eligere mori q̄ fugere. Arguit q̄ nō: de duobus malis semp min⁹ eligendō est sed fugere est minus malō q̄ mori: ergo fortis magis dz eligere fugere q̄ mori. In oppōm est Ari. i ethicis/ q̄ in multis locis ondit ꝑ aliquib⁹ operib⁹ turpibus vitādis subeundā esse mortē. ¶ Notandū ē q̄ supposita veritate fidei q̄ ponit īmortalitē aiaz z aliam vitā post hanc. in qua ꝑmiant eternaliter boni z eternaliter afficiūt supplicijs mali: questiō nō hꝫ tm difficultatē. Et ideo sm hāc veritatem fidei supponit tā q̄ certū q̄ licitū est ꝑ fidei integritate. z rep. publicaz defensione mortē subire ab alio/ nō a se illatā. Sed hoc diffusius tractabitur cū de perseuerantia agetur. Neq; hic disputāda est illa questio. Utrum ratione naturali ꝓbari possit immortalitas anime. et quid de hoc senserit Ari. supposito ergo q̄ ex naturalibus nihil de hac immortalitate et de vita futura cognosci possit: q̄ sit etiā suspensa ꝑ nunc traditio fidei. ¶ Sit igit prima conclusio. Multa sunt peccata q̄ magis fugiēda sunt mors: ita q̄ si viro bono offerat̄ ꝓditio mortis/ nisi ea ppetret/ potius dz subire mortē q̄ ea ppetrare ꝓbat̄ auctoritate Ari. in. iij. q̄dā (inquit) fortassis nō est cogi: sz magis moriēdū patiētē durissima. Et tm euripedis Alcmeona derisoria videt̄ cogentia matrē occidere. Et si dicas q̄ hoc nō dicit Ari. simplr: sz sub dubio cū addat fortassis. Rndet̄ q̄ hoc aduerbiū nec equaliter addit in translatione Aretini. qō si addidisset Ari. cā dubitatiōis nō ꝙclusisset assertiue q̄ illa de Alcmeone Eupedie essent digna irrisione. ¶ Scōa cōclusio nō quocienscūq; fortis certus est se nō posse saluari nisi ꝑ fugā fugere dz: ꝓbatur z ponatur casus q̄ ad fugaz viri fortis sequat̄ fuga totius exercitus z destructio reip. z per nō fugā eius sequatur virtutis defensio totius exercitus. z suppono q̄ hec sint ab eo cognita. Tūc arguo sic iste per fugā suā exponit totā malitiā z vniuersam rēpu. periculo mortis. ergo fuga sua est cōtra dictamē recte rōnis ergo recta ratio dictat in casu ꝓdicto potius esse subeundā mortē/ q̄ fugiēdū. ¶ Scōo z hec ratio dz ad ꝓbādū ꝓñam ꝓdicte rōnis. Omne illud gratia cuius fortis fm dictamen recte rōnis se exponere dz periculo mortis est a viro forti vite sue pferēdū Patet hec maior ex se q; si vita sua esset pferenda ab illo/ illi bono nū q̄ gra illius boni debēt fm rectā rōnem se exponere periculo mortis. sed fortis gratia defensionis reipu. se periculo mortis fm rectum rōnis dictamē exponere dz. alias fortitudo bellica vel q̄cūq; alia in qua subeūdū esset mortis periculū nō esset virtus moralis. Et errasset turpiter Ari. volens aliquē pncipaliter fortē dici q; circa bonā mortē est impauidus. igit. ¶ Tertia ꝙclusio: aliq̄n cū fortis videt q̄ per solā fugam saluari pōt fugere z nō manere i acie teneat. ꝓbat̄. z pono casum q̄ iste vir fortis sit cōsultissimus z peritissimus bellorum/ z q̄ ab eo pendeat salus totius ciuitatis z tota administratio bellorum ita q̄ nullus appareat cōsilio z auctoritate cuius bella possint regi. sed sit verisimile totā rēpu. in man⁹ hostiles peruenturā esse si iste defuerit. cognoscat vlterius verisimile q̄ per fugā suā nullū detrimentū afferet exercitui pugnanti ita q̄ nec fuga alioz consecutura est/ nec defecto militū pugnantiū. Tunc sic. iste vir fortis non subiit periculum mortis pugnando/ nisi ꝑ defensione rei. sed conditio rerum est talis q̄ nō fugiendo ipse destruit rēpu. z desperandū est de salute reipu. fugiendo vero adhuc de salute reipublice sperandum est: ergo secundum dictamē recte rationis debet fugere et nō mori. ꝓbatur etiā auctoritate. Ciceronis primo de officijs. Nūq̄ omnino (inquit) periculi fuga committēdum est vt imbelles timidiq; videamur: sed fugiēdum etiā illud ne offeramus nos periculis sine causa. quo nihil potest esse stultius. Et paulo post. quare intranquilio tempestatem aduersam optare demētis est. Subuenire autem tēpestati q̄uis ratione: sapientis est eoq; magis si plus adipiscatur re explicata boni/ q̄ addubitata mali sed in hoc casu per mortem iste nihil adipiscitur boni z certus est etiam se non plus adepturum per mortem q̄ per fugam. igitur. Secundo mors in bello non est subeunda/ nisi gratia alicuius boni quod est finis operationis fortitudinis. ergo quocienscunq; illud bonum verisimiliter destruitur per mortem et per fugam adhuc remanet spes salutis mors illa est turpis et fuga honesta. sed in ꝓdicto casu hec omnia contingunt. igitur. Inde est q̄ sapienter multis regibus consultum est q̄ cū belluz agitur ipsi absint bello: sed in loco tuto z forti se cōtineant. ne ad periclinationem regis sequatur periclinatio totius rei. regni. ¶ Quarta ꝙclusio vir fortis ꝑ defensiōne patrie debet z tenet̄ se nō tm periculis mortis/ sed etiam ipsi morti exponere. ꝓbatur. aliquando fortiter faciendo pulchrū est z honestum mori: sed nulla causa mortis suscipiende videtur honestior q̄ illa que ꝑ defensione rei. suscipit. igit. Maior ꝓbatur per Ari. in. iij. Similiter autē (inquit) et viriliter agunt in quibus est fortitudo et bonum mori. Ex qua auctoritate patet q̄ aliquib⁹ est fortitudo: et in his honestum est mori. Secundo ꝓbatur per illud eiusdem quod dicit contra eos qui videntur fortes ꝓpter experientiam. hi autem ex pncipio periclitantur vt meliores existentes: cognoscentes autem fugiunt mortem magis turpi timentes. fortis autem non talis. Quid autem sit illud turpe dixit immediate prius cū de ciuili multitudine que fugientib⁹ militibus occidit dicebat. Ciuilia autem permanentia moriunt. his quidem eñ turpe fugere: z mors tali salute eligibilior salute scz quesita per fugam. Ex quibus verbis scōm Aristotelem patz q̄ fortis magis eligit mortē quā turpem z inhonestā fugam. Tertio ꝓbatur per illud eiusdē capitulo vltimo de fortitudine. Mors q̄dem z vulnera tristia fortiz (z volēti) erūt. Sustinet autem hec quoniam bonum/ vel quoniā turpe nō. Ex qua auctoritate patz/ q̄ sustinere mortē est bonum id est honestum z decorū: z non sustinere turpe z inhonestū. Quarto ꝓbatur per illud quod immediate sequit̄ ꝛc̄to vtiq; magis virtutē habeat omnē z felicior sit: magis in morte tristior erit. tali

Nota.

Nota bñ.

enim maxime viuere dignū. et iste maximis bonis ꝓuaꝝ sciens: triste aūt hoc. sed nihil minus fortis. Ex qua auctoritate ptz. q aliquis moriens in bello est fortis ⁊ habet omnē virtutē. ergo mors tunc est recte ſuſcepta. sed mors nūq̄ recte ſuſcipiꝫ niſi cū tenemur eā ſm dictamen recte rationis ſuſcipere. igiꝫ. ¶ Quinto ꝓbatur auctoritate Ciceronis ꝓmo de officijs. Temere (inq̄t) in acie versari ⁊ manu cū hoſte ꝓſligere immane quidā ⁊ beluaꝝ ſimile est. sed cum tēpus neceſſitas q̄ postulat/ de certandū manu est. ⁊ mors ſeruituti turpitudiniq̄ anteponenda. ¶ Sexto ꝓ ſeruādis ꝓmiſſis licet ſe cruciatib⁹ acerbiſſimis et morti exponere: ergo ⁊ ꝓ defenſione rei. Añs ptz exēplo Marci Reguli. qui cū feciſſet cū hoſtibus certas pactiones de captiuis petiſſetq̄ vt ſibi liceret ire romam/ vt pactiones iſte reciperēt: interpoſita fide de redeūdo: cūq̄ noluiſſent eas recipere romani: rediit ad hoſtes extrema queq̄ paſſurus. q̄ exēplo (vt vult cicero. iij. de officijs) vix vllū eū ant laudabilius/ aut ꝑſtantius. ¶ Septimo: Unicuiq̄ recta ratio dictat q magis dz eligere ſolus mori/ q̄ mori cum ceteris ⁊ cū patrie deſtructione. sed in certo caſu ꝓtingit q per fugā viri fortis ⁊ ipſe ⁊ ceteri oēs et vniuerſa regio peribit: vbi perſiſtendo et moriēdo reſiſtereꝫ hoſtibus in caſu ſcz quo iſto viro forti fugiente ceteri fugerēt/ ⁊ hoſtes infeſtiſſimi eos fugientes ꝓſequereꝫ/ ⁊ ciuitatē caperēt: in qua eſſet tota ſpes defenſionis. ergo in tali caſu iſte vir fortis dz ſe exponere nō ſolū periculo mortis: ſz etiā ipſi morti ꝓ defenſione reipu. Neq̄ dubiū est hanc ſententiā clariſſimos oēs duces fuiſſe ſecutos qui ſēper magis elegerunt honeſte moriēdo patrie ſuccurrere q̄ turpiter patriam deſerere ac ꝓdere. ¶ Octauo Vir fortis fugiendo in caſu p̄dicto nō affert ſibi bonū niſi breue aut momētaneū ſcz plōgationē vite ꝓ decē aut duodecim annos: nec quidam certā ſed multis caſibus ſubiectā. Res publica vero ⁊ vniuerſo populo nō ſolū qui est ſed etiaz qui ex ꝑtibus erat ꝓcreādus incōparabile detrimentū. ſtādo vero ⁊ viriliter ꝓ ſalute patrie decertādo ⁊ moriēdo affert ecōtra bonū ſine cōparatione maius: q̄ eſt illud qđ ꝓ fugā cōſequiꝫ. ergo ſm dictamē recte rōnis ipſe tenet in tali caſu ſe mori ꝓ ſalute reipu. exponere. ¶ Sed cōtra p̄dictas ꝓcluſiones arguitur. cōtra ſecundā ⁊ quartā concluſiones. Primo ſic. nulla operatio virtutis est q̄ nō ſit felicitas vel ad felicitatē ordinata. ſz mors deſtruit oīno felicitatē. ergo mori nō pōt eſſe opus virtutis ⁊ per ꝓſs cōcluſiones ille falſe. ¶ Secundo virtutis nō inclinat cōtra naturā: qz est perfectio nature ſed inclinatio moriendū est ꝓtra naturam: cū ꝓ eam deſtruat natura igiꝫ. ¶ Tertio vel talis mors ſuſciperet ꝑpter bonū ꝓpriū vel ꝑpter bonū alienū. Nō ꝑpter bonū ꝓpriū qz totū in mortе amittitiꝫ. Nec ꝑpter bonū alienū: qz ex quo nō ponit alia vita: ipſe nō poſſet aliis ꝓcurare maiꝰ bonū q̄ ſit illud qđ perdit ergo bonū ſibi ꝓpriū dz ꝓferre alieno. ¶ Quarto nos legimus de viris ſanctiſſimis/ qui q̄uis ſcirent aliam eſſe vitā poſt hanc: ipſi tñ fugiebāt ab infidelibus cū morte aliq̄ euitare nō poſſent. ergo multo magis vir fortis fugere dz cū cognoſcunt ſe nō niſi ꝑ mortē euadere poſſe. Quinto qđ est minꝰ delectabile ⁊ magis triſte est magis fugiēdū q̄ qđ est magis delectabile et minus triſte. ſed fugere est minus triſte q̄ mori cū in morte ſit maxima triſtitia igitur. ¶ Ad ꝓmā iſtaꝝ rōnū nego maiorē. ⁊ dico q ſunt aliqui actꝰ/ extendēdo actū ad paſſionē qui nec ſunt actus ordinati felicitatē nec ipa felicitas: ſed imperati ab actu qui est felicitas/ vel maxima et glorioſiſſima pars felicitatis. Velle eīm mori ꝓ defenſione ciuitatis est maximus actus felicitatis politice. mori autē est actus ab hmōi felicitatis actu imperatus ¶ Ad ſecundā dico q in hoīe est duplex natura ſcz corporalis ⁊ dico q virtus cōtra hmōi naturā frequenter inclinat ita q inclinatio hmōi nature ⁊ inclinatio virtutis ſunt ꝓtrarie. Alia est natura ſpiritualis ⁊ intellectualis. ⁊ dico q virtus non inclinat ꝓtra hmōi naturā. i. cōtra ꝓpriā inclinationē huius nature. Et ꝓpriā dico illā quā hz ex ſe/ ⁊ nō ex habitibus aut moribus coꝛruptis. Et ad minorem nego loquēdo de inclinatione nature ſpūalis. Ipſa eīm inclinat magis ad habēdos excellentiſſimos actus virtutū q̄ ad diutius durandū. Ideo cū in caſu p̄dicto mori ſit excellentiſſimus actus felicitatis politice inclinat ad illū actū. ¶ Ad tertiam dico q mors imperat ꝑpter bonū ꝓpriū: qz ſcz aliter nō pōt haberi ille excellēs actus felicitatis politice: et ꝑpter bonū alienū ſcz ꝑpter defenſionē ciuitatis vel rei. Et ad ꝓbationē q nō ꝑpter bonū ꝓpriū qz totum in morte admittiꝫ. ꝓcedo. dico tñ q illū bonū actū habere ꝑ momētū ⁊ nō perdere culpabiliter ſed virtuoſe cōſeruare est multo melius q̄ ꝓlongare vitā ſuā ꝑ longū tēpus. ⁊ ad ꝓbationē q nō ꝑpter alienū: rño q multo maius bonum ꝓcurat aliis ⁊ ſine cōparatione diuturni⁹ q̄ ſit illud qđ perdit: ſicut factū quod in vltima rōne quarte cōcluſionis. Et ſi dicas q ꝑ mortē perdit bonum virtutis bonū autē virtutis nulli ꝓcurat. Ad hoc reſpondeo/ q volēdo mori hz ſumū actum virtutis politice vt dictū est. dico ſcō: q volendo fugere careret iſto bono etiā culpabiliter. ⁊ ꝑ ꝓſs acquireret in ſe vicīū de ſtande infelicitatis politice. dico tertio q moriēdo nō perdit illud culpabiliter ſicut nō moriēdo ꝑpter ſalutē q̄ſitā ꝑ fugam culpabiliter perderet qz ergo meliꝰ est perdere aliquid qđ aliqñ perdendū est nō culpabiliter: immo virtuoſe q̄ culpabiliter illo carere: ideo magis dz eligere mori q̄ fugere. ¶ Ad quartā cōcedo antecedens. ⁊ hoc fuit in caſu quo vita eoꝝ erat plus ꝓ futuro q̄ mors/ eneq̄ tñ concedo q quotienſcūq̄ mortem fugierunt/ ipſi recte operati ſunt. ¶ Ad quintā concedo maiorē de eo quod est magis delectabile ⁊ minꝰ triſte viro virtuoſo ⁊ ad minorē dico q licet mors ſit triſtabilis viro virtuoſo turpis tñ fuga multo magis triſtabilis ⁊ minus delectabilis ꝑpter eam eīm vir fortis nullam penitus delectationem ſuſcipit. ſed ꝑpter mortē ſuſcipiendā cōfirmat animū aduerſus eam/ ⁊ imperat eam ⁊ frequēter delectaꝫ ⁊ placet ſibi actus virtutis. ⁊ tāta firmitas animi cōtra malū mortis. ¶ Contra terciā concluſionē. arguitur illud est magis eligendū in quo maius bonū acquiritur ⁊ minus bonū amittitur. ſed in fuga nō acquiritur niſi ꝓlongatio boni nature ⁊ amittitur bonū virtutis per mortem aūt acquiritur bonū virtutis ſcz ſummus actus fortitudinis: ⁊ perdiꝫ tm̄ breuis ꝓlongatio vite. igitur mors est fuga ꝓeligenda. Secundo de duob⁹ malus ſemper maius malum est magis fugiendum ſed

Mota.

Mota.

Argu. bu. ꝫ .ethi. q̄ſti. 18.

Argu. h vbi ſup

naturam modico tempore ornari virtute est min⁹ malū q̄ eam longo tēpore viciatā manere. igitur mors est magis eligenda q̄ fuga. ¶ Tertio. Arguitur auctoritate senece z omnium aliorum philosophorum z Tullij libro de officijs z de tusculanis questionibus quiomnes nituntur inducere ad contemptum mortis. z ad hoc suadendū multas rōnes adducēt. ¶ Quarto eligibili⁹ est viuere sano corpore per paucos dies q̄ egro corpore per multos. ergo etiam eligibilius est viuere paruo tempore cum operibus virtutum q̄ multo cum operibus viciorum. ¶ Ad rationes istas respondetur q̄ omnes excepta tertia fundantur in hoc q̄ fuga illa esset viciosa/ z mors virtuosa z gloriosa. Econtra autem dico q̄ mors illa in casu cōclusionis esset temeraria z fuga virtuosa ac laudabilis. ¶ Ad tertiam dico q̄ laudabiliter faciunt philosophi inducendo homines ad cōtemptum mortis sed vt ipsi volunt magni animi esse contemnere mortem cum ratio dictat eam esse subeundam. ita etiam volunt eam non esse temerarie et contra iudicium recte rationis subeundum quod contingeret in casu tertie conclusionis. ¶ Ad rationem ante oppositum dico/ q̄ in casu fugere est maius malum q̄ mori quia fugere est malum moris mori autem est tantum malum nature.

Queritur octauo Utrū fortis viro liceat se interimere: ne veniat in potestatem inimici. Arguitur q̄ sic exemplo virorum excellentiss. mor qui ne venirent in hostium manus seipsos interemerunt. ¶ In oppositum arguitur auctoritate Ari. dicentis hoc esse timidi. Notandum est q̄ cōtingit tripliciter desidera est mortem. vnomodo vt fugiamus malum pene vt seruitutem/ carceres tormenta/ paupertatem/ infamiam. aliomodo ad fugiendum malum culpe vt reuelationem cōfessionis/ negationez fidei/ idolatriaz/ z multa huiusmodi. malum pene est duplex: vnum est quod rationabiliter z appetere z procurare possumus nobis vt inopia/ egestas/ fames/ sitis. Aliud est quod procurare nobis ipsis nō possumus sine peccato mortali vt virgo non pōt procurare sibi defloratione suaz per virum nō suum sine peccato mortali. Item alia horum sunt que nobis mere passiue habentibus duci possunt ad effectū vt corruptio virginis. Alia sunt ad que exigitur actum nostra: vt mēdacium falsum testimoniuz/ ydolatria occisio matris et multa huiusmodi. Prima cōclusio: q̄ nullo malo pene vitando licet cuicunq̄ se interimere z probatur primo auctoritate Ar⁹. hoc expresse diffinientis Bonum autem fugientem inopiam vel cupidinē vel aliquid triste non fortis sed magis timidi Et rationem subiungit mollicies enim fugere laborosa: z non quoniam bonum sustinet: sed fugiens malum. Secundo nullum malum pene est tam maluz q̄ malum est priuatio vite ergo pro nullo malo pene vitādo vir fortis se interimere debet z antecedēs probo de malo pene quod non est vita diuturnius quia de illo intelligo Inter quecūq̄ mala pene vita pōt haberi cum virtute plena. z his oib⁹ malis vir bonus z prudēs pōt ad virtutē vti. z inter hec virtutū omniū vel saltem excellentissimas actus exercere ea scilicet equanimiter tollerādo sed ad priuationē vite sequit horum omnium puatio igitur Tertio vnus quisq̄ minus habet potestatem sue mortis q̄ alterius. nā iudex potestatez hz mortis aliene et similiter tortores auctoritate legū id sibi concedentiū. sed nulli licet p fugiendo quocūq̄ malo auctoritate puata occidere alterū: ergo nulli licet p quocūq̄ malo fugiēdo interimere se. Quod si dicas q̄ licet hostem publicum occidere z furem nocturnū z hostem etiā priuatū si inuadat z aliter mors euitari nō possit. Dico q̄ hec oia auctoritate publica: z a turibus aut positiuis aut nature cōcessa fiunt z nō auctoritate priuata. ¶ Quarto quicūq̄ se causa fugiendi mali intermit impatiētia vincit. ergo quilibet talis est mal⁹ Ans pbatur q̄ talis nō se interimeret nisi malum illud impatientius ferret. Et hanc rationē innuit Augustinus. xix. de ciuitate dei capitu. iiij. Utruz obsecro (inquit) Cato ille patientia an potius impatiētia se peremit. Nō em̄ hoc fecissem nisi victoriam Cesaris impatiēter tulisset. Quinto ois deiectio animi infra dignitatē suā pter incūbentia mala q̄ nō sunt i sua potestate posita est turpis inhonesta z flagitiosa: sed qui se pter fugā malorū interimūt habēt animū infra dignitatē suā longe deiectū cū ad dignitatē animi pertineat equanimitas tam in aduersis q̄ in psperis: nec erigi psperis: nec aduersis frangi. ¶ Sexto ois qui occidit hoiem sine auctoritate publica est verus homicida z pena homicidaz puniēdus est sed qui se occidit hoiem occidit sine auctoritate publica cū nulla ex hoi facultatē cōcesserit se occidēdi. ¶ Septimo mala pene q̄ quis vel iam patit vel se passurū formidat nō faciunt hominē nocentē z dignū morte: ergo quicūq̄ pter hec tm̄ occidit se occidit auctoritate priuata eum quē scit innocētē z nullomō nocentē ergo talis tenet pene crudelissimoz homicidarū. Et istas duas rōnes tangit augustinus primo de ciuitate dei capitulo. xvj. Nā vtiq̄ si non licet priuata potestate hominē occidere vel nocentem cuius occidendi licentiā lex nulla cōcedit pfecto qui seipsum occidit hemicida est. z tāto fit nocior cū se occiderit q̄to innocētior in ea causa fuerit qua se occidendū putauit. ¶ Octauo Talis puat ciuitatē pte sua notabili sine cōsensu ipsius ciuitatis: ergo talis plectendus est pena condigna. ¶ Scda pclusio. Pro nullo malo culpe cuicūq̄ se interimere licz. Probatur q̄ vel hoc esset p malo culpe tā ppetrato: vel p perpetrādo qō ne ppetramus remedio mortis procuramus. Nō primum q̄ tale malū nō emendat morte auctoritate puata infricta. Tum secōo q̄ de tali malo veniā deo z emendationem per penitentiā z satisfactionē condignam nō per mortē petere debemus. Quod pbatur exemplo inde qui pter culpā cōmissam in venditione christi seipsum interimit z in hoc ab omnibus fidei xpiane sectatoribus culpat. Quod patet per Augustinum primo de ciuitate capitulo. xvij. Nā si (inquit) inde factū merito detestamur: eūq̄ veritas iudicat cū se laqo suspēdit scelerate illius tradictionis auxisse potius q̄ expiasse commissum: quo q̄m dei misericordiaz desperando exitialiter penitens nullū sibi salubris penitentie locū reliquit, q̄to magis rē. Ex quibus verbis patz q̄ per mortē nobis per nosmetipsos inflictam nullomodo emendatur sed magis augetur ex desperatione veme delictuz

Tum secundo quia post delictum perpetratū talis tristatur ob delictum ipsum. Aut ob infamiam consecutā. aut ꝓpter penam delicto respondentē. Si ꝓpter tuo postrema: cum tali nō sint mala pene sequitur perᵐmam conclusionem q ipse nō debet ſibijpſi inferre mortem. Si ꝑmum tunc debet potius lacrumis et gemitibus diuinam implorare misericordiam ꝯ sibi mortē consciscendo offense offensam ꝛ delicto delictum superaddere. Tum secundo. quia vel talis estimat q per mortē satisfacit ꝓ delicto: aut estimat q nulla est via satisfaciendi non ꝓmus quia hoc nec lex diuina nec lex naturalis nec lex vlla positiua tradit scilicet se occidendo quis ꝓ commisso delicto satisfacit. immo lex diuina expresso vult oppositum. Nolo (inquit) mortem peccatoris. sed magis vt conuertatur et viuat. vbi deus expresse declarat q nō vult q hō satisfaciat sibi ꝓ peccato per mortem ꝛ occidēdo sed penitendo ꝛ reliquendo peccatū ꝛ in hac conuersione viuendo. Nec licet alicui se interimere ꝓ peccato vitando. ꝓbatur omne peccatū per liberum voluntatis cōsensum vitari potest. ergo nō licet cuiꝯ occidere se vt peccatū vitet. ꝛ ans ꝓbatur. quia peccatū omne voluntariū. q si voluntarium nō sit: eo ipso peccatū nō est. ¶ Scōo nullus peccatū (maxime cōmissionis) est sine actu positiuo voluntatis nostre que cogi nō pōt. ergo ꝯ tuncūꝯ fiat ab extrinseco violētia potest tñ aliter ꝯ per mortem vitari peccatū. verbi gratia. torqueat aliquis vt exprimat que in confessione accepit/ ꝯ tuncūꝯ q torqueatur nunꝯ tamen exprimet illia nisi ex imperio voluntatis vel linguā ad dicendum vel manū ad scribendū mouerit. Similiter torquetur aliquis vt tandē vel neget fidē vel se ante ydola ꝓsternant: q nunꝯ faciet vt postulatur nisi liber cōsensus voluntatis accesserit. ¶ Tertia conclusio nec ꝓ virginitate seruanda virgo: nec ꝓ integritate corruptā mulier mortē sibi inferre debet ꝓbatur ꝑma pars: quia virgo cum sibi affert mortem aut intendit vitare corruptionē animi aut corruptionem. corporis Si corruptionē animi Cōtra corruptio per solū cōstans ꝛ stabile ꝓpositum mētis seruari potest. ꝛ tādiu manet. animi integritas ꝯ diu manet integra virginitatis seruande volun tas. quod ꝓbatur. q integritas animi bonum est animi. ergo nō necessario deperdit ad corruptionē corporis/ sed tñ ad corruptionem bone voluntatis. Neꝯ potest dici q intendit seruare integritatem: et ne perdat eam se necat. Contra virgo illa nullo modo plus obligatur ad seruandū integritatem illius partis corporis ꝯ ad seruandā integritatem cuiusuis alterius ex qua tanta incomoditas toti corpori sequi posset: ergo vitiosissimum est ꝛ contra rectum rationis dictamē q vt illa ps seruetur integra alia pars corrumpatur ex qua sequitur mors ꝛ interitus. ¶ Secundo tū etiā quilibet magis/ tenetur ad cōseruandā vitā corporalem ꝯ ad cōseruandā integritatē cuiuscunꝯ partis ex qua nō sequitur vite corporalis ꝓuatio: ergo virgo que vt seruet integritatē corporis aliam partem corporis corrumpit. aut se quomodocūꝯ vita ꝓriuat grauissime peccat/ ꝛ rea homicidij habenda est. ¶ Tertio corpus ipsum de quo est q̄stio pōt corrumpi sine hoc q desinat esse sanctū et sacrum ꝛ virgineum: ꝛ pōt desinere esse sanctū ꝛ virgineum sine hoc q saluatur eius integritas ergo ꝓ hac integritate seruanda nō debet se virgo interimere. ꝓbatur añs nā si mēbrum illud corrūpat ferro aut per cōtrectationē obstetricis aut violētia apostematis nō definit esse sanctū ꝛ virgineū. ¶ Scōo nec in corpore nec in quocūꝯ actu exteriori est aliqua impudicicia aut moralis corruptio nisi illa rūdeat alicui impudicicie et corruptioni mētis. q alias hō posset saluari ſm animā ꝛ dampnari ſm corpus qō est oino absurdum: ergo ꝯ diu remanet pudicicia ꝛ sanctitas mētis tā diu remanet pudicicia ꝛ sanctitas corporis. ꝛ ꝯ diu etiā remanet impudicicia ꝛ corruptio mētis tā diu etiam remanet impudicicia et corruptio corporis. Sed cum hoc q claustra pudoris sunt diuisa aut ꝑ causas immediate dictas: aut per violentiā corrupto ris: stat q maneat ꝓpositū mentis integrū ꝛ incōcussum ꝛ q mens sit oino sancta ꝛ pudica. ergo cū hmōi diuisione etiā stat sanctitas ꝛ pudicicia corporis. Similiter cuꝫ hoc q claustra pudoris integra sunt integritate nature ꝛ per nullā violentiam aperta stat q animus iam sit corruptus ꝛ impudicus/ ꝛ habeat cōsensum voluntatis cum corrupto re. vt patꝫ de virgine que libere ꝛ sponte vadit ad corruptorem Constat em q ab impudicicia mentis sue nō solū voluntas ipsa sed etiā corpus dicit impudicū ꝛ corruptū: nō quidē corruptione opposita integritati nature q̄ integritas nec bona est nec mala moraliter ꝑ se: sed corruptione. mortis. ¶ Tertio cū omni violentia illata vel inferenda/ virgini stat innocentia virginis: cū nemo sit aliena voluntate malus sed tñ ꝓpria ergo cū omni tali violentia stat q est oino indigna morte immo q est dignissima vita ergo occidendo eam occiditur innocens. ergo si se occidit ipsa est rea homicidij. ¶ Quarto Si liceret alicui occidere se ipsam: ꝓ nulla tñ causa hoc licitum esset nisi ꝓ qua liceret eum dampnari a iudice. sed nullus iudex rationabiliter iudicans dānaret virginē q violētiā passa sit: immo iudicaret potius esse subleuādā ꝛ ꝑmijs ac muneribus attollendā q violentia tantam passa sancto virginitatis ꝓposito nō decesserit ꝛ ipsuꝫ corruptorē vel violētatorē dānādū censeret. igit. ¶ Quinto quicūꝯ infert alicui penā iniustā mortis est reus homicidij: ſz hec mulier infert sibijpsi penā iniustā mortis: ergo hec mulier rea est homicidij. maior videt certa et minor ꝓbat quia mors que infertur huic mulieri aut est pena ꝓprie culpe aut aliene. si aliene/ ergo est omnino iniusta cū omnino iniustū sit q ꝓ delicto vnius alter nulla sibi vel necessitudine nature cōiunctus vel peccati societate cōmixtus penā ferat. nec est pena ꝓprie culpe. tñ quia (vt supponit) nulla in ista virgine culpa est. tum q vbi culpa hꝛet nō esset iudex in causa sua. scōam partē ꝓbat hec vltima ratio. immo ad eius ꝓbationē possent adduci. fere oēs ꝓiores rationes Ex qua cōclusio infero q lucretia quam tot laudibus rationi efferunt. fuit homicidij nefādissimi rea. ꝓbat q lucretia fuit summis ꝛ amplissimis virtutib⁹ p̄dita ꝛ nullo mortis genere digna ergo occidendo seipsam occidit innocentissimā et indignissimā morte feminā. ergo rea est sceleratissimi homicidij añs ꝓbatur lucretia nō suspicat eē nocens nisi ꝓpter adulteriū sed ipsa nō fuit adultera. quod ꝓbatur. quia ipsa nunꝯ adultero cō

Mota.

Mota.

2.2. ꝓbat virgine et posse se lici te obseruā dā. virginē tale occide re.

Hanc q stionem. git man distin. 5 q̄ senā ar q̄ sti. qui. c re. 8.

sensit. hoc idem probat Augustinus. auctoritate cuiusdã deviolentia lucretie dicentis mirabile deũ duo fuerunt/et adulteriũ vnus admissit.cuius rationem assignat. augustinus quia licet essent duo corpora cõmixta vnius tñ erat inquinatissima voluntas alterius vo castissima. ¶ Scõo q aut ipa ideo se interemit quia adulteriũ passa violent aut quia ipsa erat sibi conscia alicuius mali cõsensus si primũ redit prima ratio:quia innocens et pudica fuit.et ita morte indigna:si secũdũ ergo falsuz est illud cuiusdã allegatum q duo fuerunt et adulterium vnus admisit qõ,tamen dictũ romani multum celebrant.et patet consequentia. quia si ipsa cõsenserit fuerunt duo qui adulteriũ admiserent: vnus manifesta inuasione et altera latentiz occulto consensutum etiã qz,vbi ita fuisset. nõ propter hoc tamen, fuisset moz sibi'a seipsa inferenda sed digna satisfactione ira dei placenda aũt totã vim rationis his verbis colligit augusti. Si adultera cur laudata.si pudica cur occisa.quod argumentum ineuitabile dici Tertio actus lucretie nõ fuit bonus moraliter.ergo fuit malus moraliter. consequentia ptz.quia fuit actus deliberatus.et antecedens ꝓbatur.nullus actus ꝓcedens ex infirmitate pudoris est actus bonus moraliter q omnis talis ex imperatiua z mollicie ꝓcedit sed actus lucretie ꝓcessit ex infirmitate pudoris.q ergo seipsam(inquit)augustinus non adultera occidit:non pupicitie caritas/sed potius infirmitas fuit quod ꝓbatur.puduit eñ(inquit)ea turpitudinis aliene in se cõmisse:etiam si non secum z romana mulier laudis auida nimiũ verita est ne putaretur quod violenter est passa cũ viueret libenter passa si viueret.sociam quippe fcĩ se credi erubuit si quod alq in ea fecerat turpiter ferret ipsa patienter ex quibus verbis ptz q ideo seipsam interemit quia nõ poterat ferre patienter pudorẽ illum vel estimationem hominũ de seipsa:et q mortem suã ordinauit ad dandũ testimoniũ pudicie sue.que omnia ꝓcedunt ex nimio et absurdo desiderio laudis et ipatientia pudoris et mali nominis que cũ morte excusare nullomodo possint.sequitur q ipsa fuit vere rea homicidij ¶Quarto nusq̃ in sacra scriptura legitur homicidiũ sui etiam cuiuscũq̃ mali vitandi causa cõcessum:sed exp̃sse prohibitũ.cũ in lege dicitur non occides.ergo lucretia seipsam occidẽdo rea est homicidij.añs ꝓbatur.quia in illo p̃cepto dicitur nude et absolute non occides et nõ additur ꝓximum sicut in alio p̃cepto non falsum testimonium dices aduersus proximũ tuum.ergo q illud p̃ceptum non solũ ꝓhibetur homo ꝓximum occidere:sed etiã seipsum ¶Confirmatur multo magis arctat preceptũ de non occidendo q̃ preceptũ de non ferendo falsum testimoniũ. ꝓbatur.qz precepto de non ferendo falsum testimoniũ addit̃ aduersus proximũ quod non additur in precepto de non occidendo.sed nonobstante illa additione.ille est falsus testis qui testimoniũ falsum aduersuz se profert et est reus p̃cepti.puta si quis cupidꝰ mortis fateretur falso se hominẽ occidisse vt inde dãpnatus necaretur:ergo multo minus licet alicui q̃ cunq̃ causa seipsum occidere.hanc rationem tangit Augu.xx.cap.primi de ciuitate dei vbi p multa capitula pulcherrime ac subtilissime materiam hanc deducit. ex quibus omnibus ptz q nullomodo do pro quocũq̃ bono cõsequendo.aut ꝓ quocũq̃ malo fugiendo licitũ est alicui se occidere:nec valet arguere de Marco Catone mitridate hannibale et non nullis alijs.quoruz aliqui se ferro:alij veneno necauerunt:quia hi omnes turpiter erraverunt.et fuerunt timidi/et molles et impaciẽtes non fortes nec magnanimi:nec'poterant tollerare aduersa:inter que tñ summa virtutũ officia exerci poterant. ¶ Sed contra fundamentũ dictarũ cõclusionum arguitur ꝓponatur q rex.in grauissimo periculo versetur:z ꝓ defensione sua egeat aliquo mago et potente viro qui propter odiũ quod habz cũ vno de ciuibus nolit ciuitati succurrere: sed requirat ciuitatẽ q de illũ morti et ipse succurret aliter non. ciuitas aũt hanc iniuriã innocenti face ipse ciuis innocens ẽt velit se dare volũtati illiꝰ viri potentis quẽ nolit recipere:qz non vult notari de morte eius. Tunc arguit̃ sic. Iste vir fortis paratus est effundere vitam vtiliter ꝓ salute reipu. sed non potest infundere in bello q̃diu ille potens aduersatur:nec potest effundere submittẽdo se iudicio ciuiũ quia(cũ sciant eum innocentẽ)recusãt eum adiudicare morti.nec potest effunderevitam submittendo se aduersario:quia ille recusat p casum.z scit q salus rei publice est cariorꝫ vita sua.z eam vite sue ante ponit.ergo in tali casu ipse tenetur se interimere ꝓ salute reipublice. Cõfirmatur exemplo multorꝫ romanorꝫ qui se ꝓ salute reipub. in apertissimã mortem intruserunt sponte sua z ꝓ pria voluntate. ¶Respondetur q talis nullo modo debet se interimere:et q̃uis debeat ꝓcuraret bõnum reipubli.hoc est tamen actibus et operationibus licitis et honestis et non ꝓhibitis. ¶ Adrconfirmationem dico q actus hmõi romanorũ erant mali:et inuitebantur ydolatrie et false religionis erroribus non prudentie. ¶ Ratio ante oppositus soluta est

Hanc questionẽ tangit tho. 2.2.questi. 64. articulo.5.

Quer̃ nono. Utrũ fortis in omni actu fortitudinis delectet̃ Arguitur q sic.quia virtꝰ est delectabiliter operari ergo fortis in omni opere fortitudinis delectatur. ¶ In oppositũ arguit̃ auctoritate Aristotelis in tertio. Moꝛs quidem z vulnera tristicia forti et volenti erunt. ¶ Notandũ q in forti sunt multi et varii actus scz actus cognitiui siue apprehensiui.actus appetitiui et actus executiui actus cognitiui z apprehẽsiui sunt uplices q̃dã sunt intellectus:alii sunt sensus interioris vel exterioris. ¶ Per intellectũ fortis apprehendit multa q̃ nata sunt causare delectationẽ scz defensionez patrie vel alitũ quẽlibet finem fortitudinis.honestatẽ et pulchritudinẽ operis et hi q̃ fide viuunt etiam aliã vitam post hanc expectantes. Apprehendit etiam fortis multa q̃ nata sunt inferre dolorem et tristiciam puta vulnera:labores:ictus:mortem. Et apprehensiones istoꝝ causant fim magis z minus tristiciã.tam fim dispositionẽ subiecti q̃ etiaz secundũ q magis vel minus iudicantur esse ꝓpinqua. ¶Potest etiã p sensum interiorem apprehendere aliqua q̃ nata sunt causare delectationẽ z aliqua q̃ nata sunt causare tristiciã:et similiter p sensum exteriorẽ:vt statim declarabitur Actus appetitiui sunt duplices.quidã sunt volũtatis:alij sunt actus appetitus sensitiui. Actus voluntatis sunt

duplices quidã sunt qui non sunt formaliter imperatiui executionis cũ scz recta ratio nondũ dictat opus fortitudinis esse exequendũ. alij sunt imperatiui executionis. vt volitio qua ꝯs imperat potentiis executiuis. Actus exteriores sunt multiplices (vt dictũ est) fugere: cunctari: expectare: aggredi inferre: sustinere. Actus etiã cognitiui tã intellectus ꝙ̃ sensuum interior sunt duplices. quidã sũt circa futurum bellũ. alij sunt circa ꝓsens. alij sunt circa ꝓteritum circa futurũ vt estimatio periculorum vel opinio de futura victoria/ de industriosa ꝙ cussione de tollerantia durorꝫ. circa ꝓsens: sicut cognitio eorꝫ que circa fortẽ fiunt dũ bellum geritur circa ꝓteritum eorꝫ oĩm recordatio. ¶ Tunc sit prima conclusio. Fortis in apprehensione boni quod estimat esse ꝙ opera fortia cõsequendũ delectantur et in apprehensione etiã voluntione ipsorũ operũ. probatur. omnis estimatio qua estimamus bonũ magnũ et multũ desideratum esse de ꝑpe futurũ. est nata causare delectationẽ in sic estimante sed bonũ illud quod est finis fortitudinis est magnum et multũ desideratũ et (vt supponit) estimat de ꝑpe futurũ. igitur. ¶ Secunda cõclusio: fortis in actu sperandi hmõi bonũ delectatur. ¶ Tertia conclusio. fortis in actu ipsius fortitudinis cũ prope certus est de consecutione hmõi boni delectat. ¶ Quarta conclusio. fortis in actu memorandi actus quibus consecutus est hmõi bonũ delectatur probatur ꝙ aristotelem primo rethorice dicentem quare necesse est oĩa delectabilia esse in sentiendo ꝓsentia. aut in memorando facta aut in sperando futura. sentiũtur quidẽ eĩ ꝓsentia memorant aũt facta. sperantur aũt futura ex ꝙbus patet quodlibet bonũ desideratũ aut actus qui circa ipsum habere tur nature causare triplicẽ delectationẽ. ⁊ cũ speratur futurũ: et cõsentitur ꝓsens et cũ memorat ꝓteritum. ¶ Quinta cõclusio: actus inferendi et pcutiendi est viro forti delectabilis. ꝓbatur: omne cupitum et desideratũ a viro forti cũ est ꝓsens ⁊ nullam in eo molestiã causat/ est sibi delectabile scz vir fortis maxime cupit pcutere et ledere hostẽ. ⁊ hec percussio non est viro forti/ sed hosti molesta. ergo cũ est presens delectat eũ. ¶ Sexta conclusio. recordatio actus sustinendi ac tollerandi fortiter ac viriliter ictus et vulnera est viro forti delectabilis probat auctoritate Ari. in loco preallegato. memorabilia quidã igitur delectabilia sunt: non solũ que cũ in ꝓsenti aderant delectabilia erant scz quedam et non delectabilia/ si sit posterius honestũ ⁊ bonũ quod post hoc: vnde vt dictũ est. sed delectabile est saluatũ esse et remunisci laborꝫ. ⁊ post augustias delectatur vir memorans ꝙ multa passus fuerat et multa gesserat. ¶ Septima conclusio cogitatio fortis tollerantie cũ spe bene se habendi i ea que tũ non estimat ꝓpinqua est delectabilis. ꝓbatur qz experimur in nobis ꝙ aliqñ cogitamus nos multa et grauia tollerare ꝙ defensione fidei: et ꝙ inter varia tormenta manus iecti. et sic in cogitãdo delectamur vehementer/ et hec sunt ꝙ̃ forti videntur esse delectabilia. ¶ Octaua cõclusio viro forti cũ de ꝑpe imminet bellũ/ non est delectabilis cogitatio finis. si desit spes hmõi finem consequẽdi ꝓbatur. qz desideriũ boni nõ sufficit ad delectationẽ causandã: sed oportet de hoc quod desideratur habeatur spes consequendi ipsum. quod probatur. nam si quis desideret vehementissime principatum et desperet se consecuturum ipsum/ nõmodo non delectatur sed tristatur/ vt patꝫ per experientiam.

In quibus delectatur fortis.

¶ Nona conclusio viro forti tristabilis est recordatio finis deperditi. patet ex se. ¶ Decima conclusio viro forti tristabilis est recordatio actꝰ tolerandi et sustinendi: cũ per hũc illatũ est magnũ et irreparabile damnum vtputa execatio vel mutilatio notabilis detrimenti patꝫ quia ex illo actu sustinendi relictũ est incõmodum ꝓsens quod semper affligit. potest tamẽ lenire hec tristicia ex multis et magnis cõmodis ꝙ hanc tollerantiã fortem allatꝫ sicut pax vnus magni regni. ¶ Undecima conclusio: actus sustinẽdi est viro forti tristabilis ꝓbatur quia sustinere grauia ⁊ multũ molesta est tristabile sed actus sustinendi consistit in tolerantia grauiũ et difficilium. igitur. Secundo ꝓbatur auctoritate Arꝫ. dicentis. In sustinendo vticz tristicia (vt dictũ est) fortes dicũtur ꝓpter quod ⁊ triste fortitudo. Tertio per illud eiusdẽ moꝛis: quod et vulnera tristia forti et volenti eruut. et paulo ante pcuti aũt dolorosum et triste omnis labor.

¶ Duodecima conclusio. fortis in actu fortitudinis exterior magis dicẽdus est tristari ꝙ̃ delectari. probatur. quia cum sint duo actus fortitudinis circa quos maxime consistit fortitudo scilicꝫ inferre et sustinere. sustinere tamen est actus principaliorꝫ circa eum maxime consistit fortitudo. sed in sustinendo terribilia tristatur fortis ergo fortis magis dicendus est tristari in actu exteriori fortitudinis ꝙ̃ delectari. minor probata est. et maior ꝓbatur auctoritate Aristote. in tertio ita dicentis. circa audacias autem et timores fortitudo existens non similiter circa ambo est sed magis circa terribilia. In his enim et imperturbatus/ et circa hec est oportet habens fortis magis ꝙ̃ circa audacias. in sustinendo vticz tristia (vt dictum est) fortes dicuntur/ propter quod et triste fortitus/ ꝙ si quis dicat ꝙ hec tristia nata prouenire ex tollerantia tristium impeditur propter finem qui est delectabilis fortis. Respondet ad hoc Aristote. ꝙ oppositũ contingit. delectatio enim qua natum est causare desiderium finis fortitudinis euanescit vel obscuratur a rebus circumstantibus/ scilicet a rebus tristibus que interueniunt in exequendis actibus fortitudinis. quod sub his verbis dicit Aristoteles. sed et adhuc videtur vticz esse qui secundum fortitudinem finis delectabilis. ab his autem que circa finem euanescere. quale ⁊ in gimnasticis agonibꝰ fit. pugilibus enim finis quidam delectabilis cuiꝰ gratia/ corona/ et honores/ percuti autem doloroſum: si carnales et triste omnis labor. et addit ꝙ si tristia sint multa: in fine parua commoditas: tunc finis nichil habet delectabile propterea (inquit) multa hec esse paruum existens cuius gratia/ nichil delectabile videtur habere/ sic vticz tale est circa fortitudinem. moꝛs quidam et vulnera tristia forti. sustinet aũt hec quoniã bonum / vel quoniam turpe non id est. vel quoniam non sustinere ea est turpe.

¶ Decima tercia ꝓclo: secluſa ꝑfitate fidei vir fortis quãto est magis virtuosus/ tãto magis tristat in morte probatur. quia triste est eum qui est maxime dignꝰ vita sciẽter priuari vita et maximis bo-

nis scilicet excellentissimis virtutibus .nec ꝓpter hoc ꝙ tristatur est minus fortis immo fortitan magis quia ꝓ illis maximis bonis de quoꝝ amissione tristatur. ipse eligit in bello decus et gloriam. dixi aũt secluſa veritate fidei que ponit animã immortalem et bona anime immortalia et post hanc vitã retributionem meritoꝝ et inde est ꝙ multi martires non solũ non doluerunt in morte. verumetiam eã magno desiderio affectare videbantur hec conclusio posita est et ꝓbata ab aristotele tertio ethicoꝝ. Decimaquarta conclusio: vir fortis in apprehensione durarũ passionum quas cognoscit se de ꝓpe passurum tristatur. ꝓbatur quia vir fortis videt multa mala esse sibi de prope euẽtura q̃ vellet non esse euentura. ergo vir fortis tristatur. patz secundo de xp̃o qui in apprehensione doloꝝ suorum vsq; ad mortem tristatus est. ex quibus omnib⁹ patet ꝙ non omnis actus intellectus et voluntatis ipsius virtuosi est sibi delectabilis. ptz. Ex dictis sequitur ꝙ non omnis actus sensus ipsius virtuosi est sibi tristabilis/ patet ex dictis. Sequitur tertio ꝙ non est verũ vniuersaliter ꝙ vir fortis in omni actu fortitudinis delectetur ſm intellectũ/ et tristetur ſm sensum patz ex dictis. ¶ Decimaquinta cõclusio. licet in passione grau et acerba sensus et intellectus tristetur delectatur tñ in equanimi tolerantia et sustinentia eius prima pars ꝓbatur. quia vbicunq; reperitur sufficiens causa tristicie/ ibi reperitur tristicia. sed in intellectu sensu reperitur causa sufficiens tristicie quia est ibi nolitio vel absoluta vel condicionata huiusmodi passionum: et apprehenduntur tam a sensu q̃ ab intellectu tanq̃ disconuenientes sensui/ et tanq̃ ea que mouent vehementer ad opus fortitudinis deferendũ. ergo eoꝝ apprehensio tã sensitiua q̃ intellectiua ẽ causa tristicie. Secunda pars ꝓbatur quia tollerãtia illa equanimis est opus virtutis quod licet sit circa malũ et afflictiuũ et disconueniens non tamẽ ipsum est malũ/ aũt afflictiuũ/ aũt disconueniens. q̃tum tamen ad primã partẽ conclusionis est aduertendũ ꝙ licet intellectus apprehẽdat hmõi passiones esse rensui disconuenientes: potest non impedire ne hec apprehensio sit causa tristicie puta si essz cognitio certa ꝙ per multitudinẽ hmõi passionuz aliquod bonũ multo maius ac excellentius esset puenturũ q̃ sine huiusmodi passionibus puta augmentũ glorie eterne. tunc eñ non esset circa hmõi passiones nolitio et maxime si non excederent facultatem hominũ. si aũt excederent facultatẽ hominũ. tũc exigeretur alicui⁹ specialis auxilij assistentia vt sine nolitione tollerari possent. quod auxilium frequenter contingit in martiribus.

¶ Contra quatuor cõclusiones primas arguitur sic. obiectũ delectationis semp est causa delectationis. sed bonũ illud de quo habetur estimatioz spes et act⁹ fortitudinis de quo habetur recordatio nõ sunt cause huius omni delectatione igitur .maioz vester manifesta et ꝓbatio eius videtur fundari in auctoritate ari. allegata ad quartã conclusionem et minoz ꝓbatur quia nec bonũ illud nec cũ sperat⁹. nec actus est cũ ei⁹ fortis recordatur/ sed qz̃ non est/ non est causa igit̃. Ad hanc rationez nego maiorem et dico ꝙ obiectũ apprehẽsum nõ est cã delectationis aut tristicie saltem immediata ſz ipsa apprehensio vel visio obiecti. ¶ Contra septimam cõclusionẽ arguitur sic nulla nolitio est sufficiens causa delectationis: sed passiões hmõi sunt tantũ nolite ergo circa eas non est delectatio. Secundũ cogitatio hmõi fortis tollerantie et desiderium bene se habendi in ea non est sufficiens causa delectationis. ergo neq; hmõi cogitatio cum spe bene se habendi in ea. ꝓña tenet z añs ꝓbat̃ quia q̃tuncũq; quia desidẽt hmõi tollerati si tamẽ estimet eã non sibi possibilẽ esse tristabitur et non delectabitur. ¶ Ad primã concedo maiorẽ et ad minorem dico ꝙ q̃tuncũq; passiones ipse sint nolite tamen tollerantia earũ est volita conditionaliter ante inexistentiã earũ z absolute. cũ insunt q̃ sufficiunt ad delectationẽ causandã. ¶ Ad secundam concedo añs et nego ꝓñam quia spes includit certitudinem quandam bene se habẽdi in huiusmodi passionibus tollerandis. ideo ipsa est causa sufficiens delectationis et non desiderũ quod nõ hmõi certitudinẽ includit. contra .x. et .xj. conclusiones arguitur sic. oẽs hmõi operationes procedunt ex habitu fortitudinis qui agit ꝓ modũ nature .ergo oẽs hmõi operationes sunt delectabiles ꝓña tenz quia delectatio est operatio naturalis habit⁹ non impedita. Secũdo ꝓbatur ꝙ ambrosiũ super illud ad gal̃. v. fructus aũt spirit⁹ caritas gaudiũ: pax opera (inquit) virtutũ dicuntur fructus quia mẽtẽ hominis sancta et sincera delectatione reficiunt: sed sustinere est opus virtutis igitur. Tertio fortis semp extinguit illud quod est debilius: sed vir fortis magis amat opus fortitudinis q̃ ꝓpriũ corp⁹ quod piculis exponit. ergo delectatio de bono virtutis euacuat doloꝛẽ corporalẽ. ¶ Quarto arguit̃ auctoritate Ari. primo ethicoꝝ dicentis: amantibus aũt bonũ sunt delectabilia que natura delectabilia: tales aũt ſm virtutes operationes. nullus eñ est bonus qui non gaudet bonis operationib⁹ neq; eñ iustũ vtiq; aliquis diceret non gaudẽtem insta operationẽ liberalẽ non gaudente liberalib⁹ operationibus. Simile aũt et alijs. ¶ Quinto ꝙ illud eiusdẽ in secundo. Signũ aũt oportz facere habituũ superuenientẽ voluptatẽ vel tristiciã operibus. quidẽ eñ recedit a corporalibus voluptatibus/ et hoc ipso gaudet tpatus. qui aũt tristatur intpatus. et qui sustinet pericula et gaudet fortis qui aũt tristatur timidus. Ad hoc etiã possunt induci multe auctoritates Senece et alioꝝ philosophoꝝ. Aũt Seneca epistola quadã ad lucillũ Attatus stoicus dicere solebat: malo me fortuna i castris suis/ q̃ in delicijs habendis torqueat. si fortiter bene occidor. Audi Epicurũ dicentẽ nihil est virtute pstantius: nichil pulchrius. et bonũ est et optabile quicquid eius geritur imperio. In alia vero epistola dicit sic/ impfectis adhuc interscinditur leticia. sapientis vero gaudiũ nulla cã rũpitur nulla fortuna: semp et vbiq; transquillum est. Non eñ ex alieno pendet: non fauorẽ fortune aut hominis expectat. ꝛc. Ex quibus omnib⁹ videtur apparere ꝙ ꝓpriũ virtutis est delectabiliter operari. ¶ Sexto arguitur ſm cõclusiones priores z Ari. Fortis habet multas delectationes: q̃ nullã habet tristiciã. quia delectatio et tristicia non insunt simul eidẽ. ¶ Septimo arguitur auctoritate Gregorij dicentis ꝙ consideratio ꝑmij diminuit vi flagelli. sed quicquid est diminuibile ꝓ aliquid ẽ ex toto per illud auferibile. igitur.

Argumentuz buridani supza ante oppñ q̃stionis.

¶ Octauo: si sic sequeretur q̄ fortiores z virtuosiores nō semp essent meliores milites. ꝓñs est absurdum et patet ꝓña: quia cū maiori tristicia patuntur vite periculū q̄ alij minus virtuosi. et per ꝓñs non essent tam parati ad pericula. ¶ Ad p̄mam nego ꝓñtiam. Et ad p̄bationem cōcedo diffinitionem. sed dico q̄ hmōi operatio habitus impedita est a sensu doloris: nec delectationē causet quā secluso sensu doloris nata esset causare. ¶ Ad secūdam dico/ q̄ omnia virtutū opera reficiunt mentē aut cū expectantur futura aut cū recordātur p̄terita. sed non oportet vīr de omnibus cū sunt p̄sentia. quia sunt aliqua. que cū sunt p̄sentia consistunt in vehementi quadā causa tristicie et habēt sensum doloris cōiunctū. Ideo talia nō delectant p̄sentia. ¶ Ad tertiā concedo de fortiori z debiliori incōpossibilibus. concedo etiā q̄ amor fortitudinis diminuit amorē p̄prij corporis/ q̄tū ad contrarias inclinationes quas nāte sunt facere

Amor fortitudinis diminuit amorē corporis

Amor eñ fortitudinis et bom publici inclinat ad succurrendū patrie pereunti/ z ad subeundū pericula ne pereat. Amor vero p̄prij corporis iterdū inclinant ad fugiendum ea nisi constaret alicui q̄ esset cū ipsa reipu. perituris. et q̄ non posset se saluare nisi rempu. simul saluando. sed nō oportet q̄ delectatio que est in vnō vincat tristiciam que est ex alio: maxime cū illa tristicia non sit in potestate nostra. ¶ Ad quartā rationē nego illa p̄positionem vniuersalē quē arguentes intēdunt deducere p̄ auctoritates hic̄ in aliis rōnib⁹ allegatas

Virtuosus more virtutis nō semp delectatur

Et dico q̄ non est vīliter virū q̄ sit p̄pium virtutis delectabiliter operari. Quod expōsit Arist. in vltimo capitulo de fortitudine cū ait. Nō vtiq̄ aūt in oibus virtutibus delectabiliter operari extitit p̄teriq̄ inquantū attingit finē. quod intelligendū est q̄ operationes ille intellectus vel volūtatis qui sunt circa finem sunt delectabiles/ maxime si assit spes cōsequendi finis vel recordatio cōsequēti. Nec intelligitur q̄ operatio ipsa exterior cōparata ad finem sit delectabilis/ licet ipsa consideratio vel estimatio vel spes vel recordatio q̄ p tales operationē erit vel fuit cōsecutio talis finis sit delectabilis. Et quo patet q̄ non est vniuersaliter verū de omni operatione virtutis q̄ sit delectabilis. ¶ Patet etiā de operatione virtutis penitentie/ et cōmiserationis et iusticie puntiue: q̄ habent tristicias annexas. Dico tamen vīr q̄ recordatio hmōi operationū est delectabilis virtuoso.

¶ Ad p̄mā ergo concedo q̄ illa que sm̄ naturaz sunt delectabilia/ sunt etiā delectabilia amantib⁹ bonū. i. virtuosis aut cū sperant futura aut cū recordantur p̄terita. ad hunc sensum q̄ spes z recordatio de his est delectabilis. Sunt tñ in aliquibus que impediūt ne talia causet delectationē cū sint p̄sentia. Ad aliā auctoritatem dico q̄ delectatio tristicia superuemēs operibus aut cū futura sunt aut cū p̄terierūt aut cū sunt p̄sentia/ signū est abituum genitor: immo expresse ibidem. Ari. de forti dicit. Et qui quidē sustinet pericula et gaudet/ vel non tristatur fortis. qui aūt tristat timid⁹. vbi expresse habet non oportere fortē gaudere: z sufficere q̄ non tristetur. quia tñ dicit. si tristet timidus intelligendū est ad sensum p̄dictum. Sūt eñ multi qui post euitata pericula tristant se subisse pericula et p̄ponunt nūnq̄ postea subire: et tales sunt timidi Aut intelligit q̄ si sustinendo pericula tristetur non tantū q̄ sustinet pericula: sed etiam inq̄tum attingit finem. i. doleat q̄ p tales tollerās tias sine illū attingit: tunc in rei veritate non habet habitū fortitudinis. Ad auctoritates Senece dico q̄ sunt p̄ prima et septima conclusione. cum q̄bus stat q̄ in executione ipsoz actuū et maxime fortitudinis/ est aliq̄d quod grauē molestiam z tristiciam affert. Et huius exemplum est/ sponsa noua. optat eñ nonnūq̄ concipere z pareret post q̄ peperit placet sibi partus suus. z delectat in infante nato: in tpe aūt pariendi tantus incidit dolor/ z tanta molestia/ et tanta tristicia: q̄ p tūc obfuscatur delectatio parientis: quā scilicet p̄ius habuerat in desiderio z estimatione futuri infantis

¶ Ad sextam nego ꝓñam. et ad p̄bationem nego assumptū: q̄ nō q̄libet tristicia cuilz delectatiō cōtrariatur. Et si dicas q̄ vehemens tristicia corrūpit omnē delectationem/ non solū contrariam: sed etiā contingentē concedo. tristicia eñ rapit cogitationē eius qui tristat ad considerationē maloz p̄pter qui tristat. z q̄to est maior: tanto magis rapit: tanto magis reuocat eam ab illis rebus circa quas erat delectatio. z ideo potest tristicia esse tā intensa et tā vehemens vt totaliter abstrahat mētem a cōsideratione taliū rerū. et per ꝓñs q̄ nulla erit delectatio: quare possibile est q̄ fortis in actu sustinendi tanta tristicia obruat q̄ p̄o tunc nulla erit in eo actualiter delectatio neq̄ hoc negatū ē.

Non o gaudiu tristicia traria,

Duplex flagelli.

¶ Ad septimam dico/ q̄ per vim flagelli duo possumus intelligere. Vnomodo sensum ipsius flagelli Aliomodo distractionē ab opere virtutis. cōcedo ergo q̄ consideratio p̄mij diminuit vim flagelli. secundomodo. i. consideratio p̄mij facit ne flagellū vel sensus eius tantā vim et efficaciā habeat in tistrahendo ab opere virtutis quantā haberet si nō esset hmōi consideratio p̄mij non oportet tamē q̄ diminuit vim flagelli. i. sensum et dolorem. Et hoc dictū est sm̄ opinionem Alberti concedo tamē q̄ potest esse tanta et tā vehemens consideratio p̄mij q̄ etiā sensus flagelli diminuit q̄ si esset tā vehemens consideratio p̄mij q̄ homo in hmōi consideratione et amore raparetur in extasum. tūc auferretur sensus flagelli. Sed an hoc sit p̄ naturam possibile/ alias dicet. Et ideo cōcedo q̄ in aliquo casu possibile est aut per naturā aut p̄ potentiam diuinam q̄ fortis in actu fortitudinis nō tristetur. Et si dicas sensus flagelli est diminuibilis naturaliter p̄ considerationem p̄mij. ergo et naturaliter ex toto auferibilis. nego consequentiā quicqd fit de cōsequente quia cōsideratio p̄mij licet possit semp augeri: non tamē semp potest duplari.

Alberti magnus

¶ Ad octauā concedo cōsequens et hoc habz ex expresse Ari. cum ait. Milites aūt nichil forsitan phibet non tales esse optimos. sed eos q̄ min⁹ quidem fortes/ aliud aūt bonum nullū habentes. Et rationē assignat/ paratim q̄dem eñ isti ad pericula: et vitā ad parua lucra permutant. Ad hoc eñ q̄ aliquis sit bonus miles nō sufficit fortitudo virtus. sed requirit robur corporis/ industria militaris/ et quidā contemptus vite. Et hoc patet exēplo Antigonis emilitani: q̄ dū aduersa valitudine laborabat audacior erat curatus vero timidior. e ideo cum hic Antigon a rege fuisset interrogatus cur bone valitudini restitutus non amplius ipetu

ac ardore animi in certamine pericula aggrediebatur. O rex (inquit) tu me minus audacē effecisti q̄ hiis malis liberū reddidisti. q̄bus a me vita contemptui habebatur. ¶Preceperat em̄ rex medicis suis vt quā essent remedia eū curarent. hec ¶Plutarchus in pelopide vita. ꝓbatur etiā auctoritate cathonis senioris: qui (vt vult tūc ¶Plutarchus) dicere solebat ad virum strennuū multum differre virtutem dignū estimare et non multi faciendam vitā putare. Ex his apparet quid sit dicendum.

¶Contra tertiū corelariū et .xv. conclusionem arguit sic. Aut hmōi passiones sunt simpliciter volite/ aut simpliciter nolite. Si simpliciter volite ergo nec sensus nec intellectus tristatur in eis sustinendis. Si simpliciter nolite. ergo non delectatur fortis in equanimi earū tollerantia. consequentia tenet. Tū primo quia si hmōi passiones sunt nolite equanimis eoꝝ tollerantia est nolita. et sic equanimis tollerantia earū est volita huiusmodi passiones sunt volite. quia quicumq̄ vult aliꝰ q̄ scitū esse cōsequens. et quicūq̄ nolitionē habz circa consequens habet nolitionē circa aliꝰ scitū cē antecedens. Secundo vir fortis apprehēdit opꝰ suū esse bonū et honestum. et vult ipsum esse bonū et honestū. ergo delectatur in hmōi opere suo: saltem scilicet intellectū. Tertio. Si vir fortis nō delectaretur sed tristaretur in huiusmodi passionibꝰ ipse deseret opus fortitudinis/ et fugeret si posset: sed non fugit nec deserit opus fortitudinis: ergo lectatur et non tristatur. ¶Quarto sensus nō delectatur in hmōi tollerantia equanimi terribiliuz ergo nec intellectus nec voluntas ipsius fortis in eadem delectantur. cōsequentia tenet q̄ in virtuoso oīa cōsonant. scz volūtas rationi sensus vtriq̄ ¶Ad primā dico q̄ aliquod dicitur simpliciter volitum dupliciter. vnomodo q̄ circa illud habetur volitio actualis et absoluta et non conditionata. Aliomodo quia eo solo p̄sentato etiā sine his que circunstant habetur circa ipsum volitio. Tunc dico q̄ primo modo huiusmodi passiones sunt simpliciter nolite. quia vir fortis seruato fortitudinis actu nititur (q̄tum potest) vt non insint. Secundo modo etiā dico q̄ sunt simpliciter nolite. q̄ si presentarentur ei q̄ se nū q̄ essent volite. sed si aliquo modo dicantur voliter hoc est ratione aliquarum circunstantiarū: quia scilicz in hac cōditione aliquando vir fortis est positus vt necesse sit eū istas passiones sustinere vel opus virtutis deserere. Et ita si sunt volite: nō dicuntur volite nisi ex circunstantia. quia em̄ vir fortis magis diligit opus virtutis q̄ fugā passionū/ et minus odit passiones q̄ cessationē ab opere fortitudinis. Ideo dico ꝑ huiusmodi passiones z tollerantia est sufficiēter nolita ad hoc q̄ vir fortis de ea tristetur imo nulla ratio efficax apparet mihi ad ꝑbandū hmōi passiones sint volite. Et si dicas q̄ vir fortis vult passiones q̄ deserere opꝰ virtutis: ergo viro forti huiusmodi passiones sunt volite. ¶Respōdetur negādo aliꝰ proprie loquendo. q̄ vir fortis nec hoc nec illud vult sed bene concedo q̄ vir fortis minꝰ odit passiones q̄ desertionē operis virtuosi. vtrūq̄ em̄ odit: et illud minus q̄ istud. q̄ si concedatur q̄ vir fortis vult hmōi passiones volitione absoluta/ et etiā tollerantiā earū. dico tamen q̄ circa eas habet nolitionē conditionatā hanc/ nollē pati si nō patiendo non desererē opus fortitudinis z hec nolitio conditionata sufficit ad tristiciā. Et cū dicit si simpliciter nolite: ergo nō delectatur fortis in equanimi tollerantia: negat consequentia. Et ad ꝓbationez nego assumptū. et dico q̄ illa propō generalis patit plures instantias. Quarū prima est. quādo volitio alicuius alterius cuius diffūctim ad aliꝰ ipsum consequens natū est esse causa. verbi gratia consequentia est ista. piscio merces in mari ꝓpter tempestatem ergo tēpestas est. piscere merces. ꝛc. est aliꝰ tempestatē esse est cōsequens et hoc cōsequens scz tempestatē esse/ saltē in certo gradu vehementie natū esse causa duoꝝ diffūctim scz vel protectionis vel periclitationis vite. videtur em̄ prudens et nauigationis peritus qui scit q̄ orta tēpestate in certa vehemētia necesse est aut merces eisci aut cū mercibus perire. Et p̄terea nolitio qua nolo perire cū mercibus est causa q̄ velim piscere merces i mare. Sequtur em̄ nec̄e ē ꝓpter tēpestatē aut piscere mercesin mare aut pire cū mercibꝰ sz nolo perire cū mercibus: g̃volo piscere merces in mare. Silr peccatū natū est este cā penitentie vel ꝓpetue pene. et nolitio perpetue pene in peccante est causa penitentie. ideo ex volitioue penitentie non potest inferri volitio peccati. Similiter passiones inexñtes sunt causa fortis tollerātie vel desertionis operis fortitudinis. et nolitio hmōi desertionis in eo cui inferuntur hmōi passiones est causa volitionis fortes tollerantie: ideo non sequtur: volo ferre fortiter huiusmodi passiones/ ergo volo hmōi passiones. Et q̄ ita sit patet. nā licet nō sequat: volo penitere peccati ꝑteriti/ ergo volo peccatū ꝑteritū tamen bene sequitur: volo penitere peccati futuri ergo volo peccatū futurū. quia cū peccatū futurū esse causam penitentie non sit possibile ideo si nūc ante peccatū velim penitentiā volitione absoluta necesse est q̄ velim peccatū. Si queras ergo: qui actus voluntatis habētur circa hmōi passiones: dico q̄ habetur nolitio circa eas z non volitio: nisi eo modo quo habetur circa ea q̄ ꝓ nos euitari non possunt/ et tū sunt nobis molesta vel nociua Circa tollerantiā passionū dico q̄ in absentia passionū habetur nolitio absoluta et volitio conditionata. Fortis em̄ simpliciter. odit percussiones et vulnera. Si tamen cōtigerint vult eas ꝓ salute reipu. ferre. In p̄sentia vero passionū habet volitionem actualē circa eas z cōditionatā nolitionē cū em̄ forti insunt passiones: vult absolute eas ferre quia alias fugeret. Sed circa equanimitatem tollerātia ꝓtradico similiter q̄ in absētia passionū fortis vult eā conditionaliter. In p̄sentia vero fortis vult eā absolute et actualiter. quia licet nollet passiones inesse: vult tū q̄ tollerantia circa eas sit equanimis/ et fortis/ et recte rationi cōsentanea. Et si dicas bene sequit: fortis tollerat equanimit passiones vulnerū/ ergo forti insunt hmōi passiones. sed aliꝰ est nolitum. ergo et aliꝰ. ¶Respondeo negando cōsequentiā quia volitio aliꝰ causatur ex nolitione alicuius quod diffūctim ad ipsum antecedēs sequtur ex positione consequentis. Nam si forti insunt huiusmodi passiones necesse est vt eas fortiter tollerat vel deserat opus fortitudinis. sed desertio operis fortitudinis ē simpliciter ab eo nolita. Ideo tollerantia huiusmodi est ab eo volita.

et casatur hec volitio a noticia huius fortis cui in sunt passiones necesse habet vel tollerare eas vel opus fortitudinis deserere / et noticie huius q̄ est deserere opus fortitudinis. Et si queras vtrū in forti actus nolendi aliquando cadat super ipsa equanimitate. Respō detur q̄ nō. nemo enī virtuosus est qui odio habeat equanimitatē, cū in ipsa equanimitate nulla videat ratio mali inclusa imo dico q̄ quotiēscūq̄ p̄sentatur apprehendit a viro forti: siue sperata/ siue recordata / siue presens ipse vult eā. ¶ Ad secundā dico q̄ p op⁹ fortistria possunt intelligi. Vnū sensus ictuū z percussionū Secundū est tollerantia earū. Tertiū est equanimitas tollerantie. Si intelligat tertiū tunc cōcedo q̄ in huiusmodi equanimitate non tristatur z q̄ si apprehendit eā: intellectus delectatur. q̄uis tñ possit esse tā vehemens passio q̄ intellectus impediatur ne feratur super hanc equanimitatē considerandā. Si intelligat tollerantiā ipsum q̄ nominat perseuerantiā in opere virtutis/ nōobstantib⁹ his grauissimis passionibus: sic concedo etiā q̄ nisi intellectus impediatur a sensu doloris considerari eā potest delectari in ea ratione tamen equanimitatis vel volitionis equanimis: cui conformiter fit. Si intelligatur primū: tūc dico q̄ ppte loquendo fortis non considerat illud esse bonū z honestū/ et non apprehendit in eo nisi rationem mali Nec iste sensus doloris imperatur ab habitu fortitudinis: sed tollerantia hmōi sensus vel doloris q̄ si aliqua dicta sunt q̄ videantur discrepare ab his: exponenda sunt conformiter ad hec. dicovlterius q̄ fortis non vult hmōi sensum doloris : licet velit equanimā tollerantiā p tempore p quo inest dolor ¶ Ad tert iā nego cōsequentiā. quia licz nolit huiusmodi passiones: ipse tamen vult earum equanime tollerantiā. ideo non fugit. ¶ Ad quartā concedo añs. et nego ptām. et ad pbationem dico q̄ in virtuoso omnia cōsonant rationi consonantia psecutionis z fuge. quia q̄cquid intellectus dictat esse psequendū/ z hoc voluntas et sensus psequi debent/ et similiter de fuga sed nō oportet q̄ sit cōsonantia fm delectationē et tristiciā. quia nē oia que sunt cōsona vni sunt cōsona alteri nec oia apprehensa ab intellectu sunt apprehēsa a sensu nec fm omnē rationē fm quā aliquid apprehenditur ab vno apprehenditur ab alio. Ad rationem ante oppo. patet solutio ex dictis.

Argumentum thom. scōa secūd questi. 125. arti. 1, 2, 2.

Quēadmodum est de vicijs oppositis fortitudini ideo queritur decimo. Vtrū timor sit vicium oppositū fortitudinis? Arguitur q̄ non. timor est passio/ ergo non est viciū oppositū fortitudini. cōsequentia tenet q̄ nulla passio est viciū. q̄d pbatur sic. fm quodlibet viciū vituperamur : fm nullā passionem vituperamur: ergo nulla passio est viciū. ¶ In oppositū arguitur auctoritate Aristotelis ethicoz ponentis timorē inter vicia opposita fortitudini. ¶ Notandū est q̄ timor accipitur tripliciter. Vnomodo generaliter p omni tristicia causata ex apprehensione alicuius mali tz̄pe futuri Secundomodo accipitur timor p tristicia causata ex apprehensione terribilium maloz̄ belli de p̄pe futuroz̄. primo modo est cōmune multis q̄ non pertinent ad fortitudinē. Secūdo modo videtur propie reperiri in materia fortitudinis. Secūdo modo adhuc accipitur tripliciter. vno modo pro tristicia illa ex q̄ est naturaliter causata ab apprehensione obiecti in potentia vel sensitiua vel volitiua. Secūdo modo accipitur p hmōi tristicia siue inclinet efficaciter contra iudiciū rationis siue non. Tertio modo p hmōi tristicia efficaciter inclinante contra iudiciū rationis puta inclinante ad fugā et derelinquendū defensionē rcipu. p tempore p quo recta ratio dictat non esse fugiendū: sed rē pp. esse defendendā. Isto aūt tertio modo adhuc accipitur dupliciter: vnomodo strictissime p tristicia inclinante ad superhabundandū in timendo. i in fugiendo terribilia. Alio modo cōmuniter p tristicia siue inclinante ad suphabundāter fugiendū terribilia siue inclinante ad min⁹ audendū q̄ ex⁹ et ista tristia ppie dicitur vecordia prima. aūt apprehensiua nomine dicitur timor. ¶ Tunc sit pria conclusio. Nō omnis timor primo modo acceptus est viciū oppositū fortitudini. pbatur. quia aliqs timor est bonus. vt patet de timore quo timem⁹ cū quis potest mittere animā in gehennā ignis. Vel timore etiā quo timemus irā vel inimicitiā diuinam Secūdo quia etiā aliquis timor malus est qui nō opponitur fortitudini sed auaricie vt timor ille immoderatus quo auarus timet p ditionem thesauri sui. et timor quo iratus timet ne non posset vlcisci paruipendentē. vel que inuidus timet ne nocere nō possit. tertio pbatur p illud ppete Timor dñi sanctus permanet. Tū etiam p illud apostoli. Serui obedite dñis carnalibus cū timore z tremore. Secūda conclusio: nō omnis timor secūdo modo acceptus est peccatū. pbatur quia aliqua sunt terribilia que oportet timere. sicut illud quod Aristo. dicit esse super hominē et esse terribile cuilibet homini intellectū habenti. Secūdo quia non omis talis timor inclinat efficaciter contra iudiciū recte rationis: ergo nō omnis talis est peccatum.

Accepc nes tim ris.

¶ Tertia conclusio. Timor p tempore illo p quo naturaliter causatur ex apprehensione obiecti nō est peccatū. pbatur quia talis timor est naturaliter causatus: et non libere elicitus vel imperatus vel permissus sed omne peccatū est liberte elicitū vel imperatū vel ẽ missum. ergo talis timor non ẽ peccatum. Secūdo pbatur ratione adducta ante oppositū. quia timor hoc modo est passio illa fm quā dicit Ari. nos neq̄ laudari neq̄ vituperari.

Nō o mor r

¶ Quarta conclusio. Nō omnis timor libere permissus vel imperatus est peccatū pbatur quia aliquis est timor qui non inclinat efficaciter contra iudiciū recte rationis sicut timor ille q̄ erat in xpō in orto/ licet esset vehemens: non tamen erat peccatū. quia non inclinabat efficaciter contra iudicium recte rationis. Ille etiā timor quo. ¶ Quintus Fabius timebat Hannibalem non erat peccatum neq̄ cōtrarius fortitudini: sed potius op⁹ fortitudinis. Et hec est intentio beati Thome secunda secunde. q. cxxv. articulo primo. qñ/ inquit/ appetitus timendo refugit id quod est fm rationem fugiendū: tunc appetitus nō est inordinatus neq̄ peccatū. ¶ Quinta conclusio Timor contra iudicium recte rationis efficaciter inclinans est viciū fortitudini oppositū siue accipiatur timor vt dicit superhabundantiam in metuendo siue vt dicit defectum in audendo. pbatur conclusio. Quīe illud

quo magis fugimus illud quod recta ratio dictat a nobis esse minus fugiendum ꝛ minus fugimus illud quod recta ratio dictat esse magis fugiēdum est peccatum. sed timor est huiusmodi igitur. Ma ior est certa qz omnis actus hnmanus qui est peccatum, peccatum dicitur ꝓpter inordinationem ad rectam rationem. ꝛ minor ꝓbatur: quia per timorem ego magis fugio vulnera ꝛ mortem ꝙ periclitationem regni vel fidei. ꝛ tamen secundum rectam rationem periclitatio regni est magis fugiēda ꝙ vulnera ꝛ mors. Secundo qui timore inordinato tristatur in bello/ita vt fugiat ꝛ deserat defensionem regni/inducit ceteros ad fugaz. Et causa est ꝙ regnum vel fides non solum a se sed etiam a ceteris deseratur igitur talis timor est peccatum. Tertio talis vel est obligatus ad defensionē ciuitatis aut regni vel non. Si non tunc recta ratio nō dictat sibi ꝙ teneaꝯ non deserere defensionē ciuitatis vel regni. Si sic: ergo per timorē infugit id qđ sm rigorem iusticie debet. ergo peccat. ¶ Sexta conclusio hmōi timor est peccatū mortale ꝓbatur quia hmōi timor est actus quo cōtra iudicium rationis dictātis nos ad aliquid teneri ꝛ obligari facimus ergo hmōi timor est peccatum mortale. cōsequētia tenet qz omnis actus quo efficaciter mouemur cōtra ꝓceptum diuinū est peccatum mortale. Et tñ aduertendū ꝙ duplex est recta ratio. vna dictans nos ex iure diuino aut nature obligatos esse ad aliquid faciendū aut non faciendum ꝛ de illa intellecta est conclusio sexta ꝛ quinta. Alia est recta ratio dictans nō de obligatione operis/ sed de honestate et condecentia ꝛ perfectione operis. sicut recta ratio dictans honestū esse vouere patrocinari vel defendere fratrem ꝛ regnum eius ꝛ de ista ponitur septima conclusio. ¶ Timor inclinās efficaciter cōtra iudiciū recte rōnis dictantis de honesto vel meliori bono non est pctm mortale. ꝓbatur. qz nullus obligatur sub pena peccati mortalis. ex hoc ꝓcise ꝙ ratio dictat esse ipsum honestū vel melius vel condecentius. alias omnes obligarentur ad cōsilia igitur. ꝛ huius opinionis est beatus thomas sc̄a sc̄e ita dicens. Si em̄ quis ꝓpter timorē mortis vel quodcūq; aliud temporale malū/sic dispositus est vt faciat aliquid ꝓhibitum vel ꝓtermittat aliquid quod est ꝓceptū in lege diuina: talis timor est peccatū mortale. alioquī erit pctm̄ veniale. ꝛ in solutione ad tertiū vbi respōdet ad glosam nup illud deuteronomij. xx. quis est homo formidolosus dicere nō posse quēcq; perfectionem cōtemplationis vel militie spiritualis accipere que adhuc nudari terrenis operibus ptimescit Ita dicit thomas ꝙ glosa illa loquitur de timore reuocante hominē a bono. quod non est de necessitate ꝓcepti: sed de perfectione consilij. tale autem nō est peccatū mortale sed qñq; veniale/ qñq; etiā nō est pctm̄ vt cū aliquis habet rōnabilem causam timoris. ¶ Octaua cōclusio Timor ille de quo posita est sexta cōclusio opponitur fortitudini. ꝓbatur qz ꝓ fortitudinē subim⁹ pericula que certa ratio dictat esse subeūda vbi: ꝛ qñ: ꝛ gratia cui⁹ opus sed per illum timorē nō subimus vbi et qñ ꝛc. ergo timor ille opponitur fortitudini: ꝛ maxime si illo timore quas fugiat subire pericula qz timet sustinere ꝛ pati dura vt vulnera ictus ꝛ mortem. si autem ideo fugeret subire pericula ne pecunias perdent dicentur magis auarus ꝙ timidus. esset tamen timor oppositus fortitudini sm gradū cōtinētie vel perseuerantie vt dictū est prius. Si vt concupita muliere frueref quēadmodū legitur de achille magis diceretur intēperatus ꝙ timidus imo etiā timore quorūdam malorum etiā exponunus nos aliquando morti sicut catho timore seruitutis ad cesarem/ se morti tradidit. ꝛ lucretia seipsam interemit timore infamie/ ne scilicet iudicaretur consensisse adultero. sed de istis timoribus non hic loquimur. Sed hic oritur questio. vtrū timor sm id prescise quod deficit a fortitudine ꝛ secluſa ratione iusticie sit peccatum: secluso etiā hoc quod est agere cōtra ꝓscientiā. ꝛ videtur ꝙ non. qz actus fortitudinis non videf per se cadere sub ꝓcepto: ſz tm̄ de ratione alicuius boni cōsequēdi vel mali euitā, si per eam cuius ꝓsecutio vel euitatio aut saltem conatus consequēdi vel euitādi cadit sub ꝓcepto ergo secluſa omni rōne iniusticie timor oppositus fortitudini nō est peccatū. dictū ē etiā secluso hoc quod est agere contra conscientiā quia si de facto esset rectum dictamen actualiter de opere fortitudinis actus timoris esset ꝓtra ꝓscientiā. ꝛ esset peccatum. Et vt hoc sit apertius: dak casus. in quo in actu timoris nulla esset iniusticia puta si paruam turbam militum circūdaret magnus. ꝛ pene innumerabilis exercitus armis/ industria, ꝛ omnib⁹ bellicis instrumentis superans: adeo ꝙ haberef certitudo ꝙta naturaliter haberi posset ꝙ hec parua multitudo discerpetur ab illo magno exercitu neq; possit pacta componis vllomodo obtinere: ꝛ sed certum sit esse coniuratum in necem eius ab hostibus tunc hec parua multitudo decertat bello decertare: non quia vllomodo sperent victoriā/ imo eam omnino desperent: sed tantum vt cruentem victoriam eis relinquant. ꝛ supponitur etiam ꝙ nullomodo pateat eis locus fuge: quemadmodū visus est obseruare catilina cum militibus suis: cuz fuerunt circumcluſi ab exercitu romano quos etiā catilina. incēdebat ad plium: his verbis Quod si (inquit) virtuti vestre fortuna inuiderit cauete ne multi animā amittatis neu capti potius sicut pecora tunc idem in quicquid virorū more pugnātes cruentiā atq; luctuosam victoriam hostibus relinquatis. Nec volo dicere bellum illud catiline fuisse opus fortitudinis/ quia in rem publicam coniurauerat: sed quia possibile est ꝙ aliqua parua multitudo habens iustā causam belli fuerit oīno circumuenta ꝛ ita desparauerit vt nullomō pateat sibi locus victorie/ ſz tm̄ decertet ea causa ne relinquat hostibus victoriam incruentā. aut forte quia iudicant melius vitam bellando perdere quā capti inter supplicia. ꝛ varios cruciatus enecenter cōstat em̄ ꝙ aliquis in casu predicto pōt affici tanto timore. vt nō possit vel hostem inuadere. vel se contra hostē defendere. Dico aūt in tali casu ꝙ timor est vicius. ꝓbatur qz est defectus a fortitudine ergo est vicium/ omnia em̄ inter q̄ mediat fortitudo sūt vicia. Tum secundo quia actus illle timoris nō est bonus ergo vicios⁹: ꝛ ꝓpter ipsum debetur vituperium timenti: secundo dico ꝙ actus ille nō est peccatum mortale. patet qz nullus videtur obligatus relinquere cruentam victoriam hostibus sub pena dampnationis eterne in casu predicto scilz in casu quo per cōtrapugnantiā non posset vel vi-

Non oīs actoris iustus.

tam vel patriã defendere: dico tertio q̃ est peccatum veniale: patz q̃ in ciuitatibus in quibus sunt pene inflicte timidis/ si ille euaderet posset iuste et rõnabiliter puniri pena legis. Nec mireris q̃ cuz casu posiu si euaderet q̃ posset esse q̃ faceret viu⁹ inter cadauera mortuoz. z hoc dico si cõstaret legitime de timiditate sua z q̃ non latuerit inter cadauera mortuoz per industriã. scz ad vitã saluandam quod in casu p̃dicto videtur sibi licuisse licet eñ, vbi potuit per eum defendi respublica nõ licuit sibi saluare vitam cessando a pugna: videl tñ hec sibi licuisse cum tñ pugnaꝝ cã hostiũ ledẽdoꝝ.

Arg. th. vbi supra, ar. q̃rto.

Nona cõclusio Timoꝝ fortitudini oppositus non excusat a peccato: probatur illud q̃ est peccatum nõ excusat a pctõ. sed timoꝝ fortitudini oppositus est peccatũ vt ꝓbatũ est ergo timoꝝ non excusata peccato. Scõo si actus ille timendi excusat a peccato aut excusat se a pctõ aut alium actũ. sed nõ excusat se. nec alium actũ igitur nõ excusht minoꝝ ꝑ prima parte ꝓbatur q̃ se excusat se a pctõ tũc ipso timore nõ posito ipse idem timoꝝ esset maius peccatũ q̃ cũ ponitur/ sed hoc est falsum imo contradictionẽ implicans Istã scz q̃ idẽ timoꝝ simul ponerek z nõ ponerek q̃ si esset maius pctñ timore remoto/ tunc q̃ est maius pctñ ponik q̃ vero remouek non ponitur. Si dicas q̃ excusat ab alio pctõ. Cõtra arguik. tum ꝓmo q̃ hic nõ est q̃stio de alio pctõ: sz tñ de pctõ timiditatis tũ scõo q̃ si ẽt aliud peccatũ puta iniusticia aliqua/ sit coniũctũ: tñ possibile est q̃ de facto nullũ sit aliud cõiunctũ. sicut patuit in casu tubij nupper adducti. tum tertio q̃ illud quod est tota causa iniusticie nõ excusat peccatũ iniusticie. sz iste timoꝝ est tota causa iniusticie ergo iste timoꝝ nõ excusat iniusticiã. Ego aũt cũ dico timoꝝ esse totã cẽm ītelligo de causa impulsiua. q̃ scio q̃ volũtas timori z nõ rõni consentiens est cã p̃ncipalis Tertio remoto timore z nullo alio loco ei⁹ posito/ aut erit pctñ aut nõ Si nõ ergo timoꝝ nõ excusat a peccato sed facit peccatum Si sic aũt erit maius. aut min⁹. Si minus habetur intentũ. Nec̃ põt dici q̃ maius q̃ malicia aggregati ex timore z his q̃ remanãt se habet ad maliciã eorum q̃ remanent sicut totũ ad partẽ q̃ includit maliciã timoris z maliciam ecꝝ que remanent cum per responsionẽ in his q̃ remanent timore remoto adhuc sit malicia ergo aggregatum illud est peius q̃ illud qõ remanet secluso timore.

¶ Decima cõclusio desertio reipu. vel fidei/ vel iustice ex timore periculoꝝ facta non est tã mala q̃ mala esset si fieret ex cupiditate pecuniarũ vel ex libidine z intemperatiua puta si miles receptis ab hostibus munerib⁹ fugeret vel si desereret pugnã spe potiendi muliere concupita. patet q̃ ista plus de voluntario habent: z minus accedũt ad violentum q̃ timoꝝ ergo sequitur q̃ faciũt actũ deteriorem. Secundo/ desertio rei reipublice ꝓpter causas pertinet ad ꝑditionem: fugere aũt ꝓpter timorem non pertinet ad ꝑditionẽ. Tertio q̃ amoꝝ vite est magis naturalis q̃ amoꝝ pecuniarum aut voluptatum ergo deordinatio circa amorẽ pecuniarum aut voluptatuz est deterioꝝ q̃ deordinatio circa amorem vite quod intelligo de deordinatione q̃ fit per superabundantiã amoris sed timoꝝ iste ꝓuenit ex hoc q̃ aliquis superabundat in amãdo se z vitam suam. Alie aũt cupiditates ꝓueniunt ex superabundantia amoris circa alia que sunt secundum naturam minus amabilia. Quantum ad nonam cõclusionẽ aduerte q̃ ipsa pendet ex aliꝑ difficultatibus nam si poneretur q̃ volũtas ex mera libertate sua z sine quacũq; illectiuo nõ posset moueri contra iudicium recte rationis: tunc predicta conclusio videtur satis certa. Si autem dicatur q̃ põt moueri contra iudiciuz rationis sine quocũq; illectiuo: tunc vel cõsequenter dicitur q̃ peccatũ quo tunc peccat est grauius q̃ quodcũq; aliud peccatum quod haberet mediante aliquo illectiuo circa eandem materiã z cum eisdem circũstantiꝑ: hoc dempto Et tunc videretur dicenduz q̃ nõ solum timoꝝ: imo quodlibet illectiuũ diminueret peccatũ z in parte excusaret a peccato sz alia plus z alia minus. si autem diceretur q̃ illud peccatum non esset grauius: licet peccatũ q̃ volũtas ferret cõtra iudiciũ rõnis mediante illectio malo z vicioso vel de se vel ꝓpter superhabundãtiã eẽt grauius q̃ illud q̃ volũtas ferret in illud per libertatem suam exẽplũ ꝑmi vt homicidiũ factũ ꝓpter odiuz: exñ scõi. vt fuga facta ꝓpter superhabũdãtem amorẽ sui tunc diceret q̃ nulla circunstantia nisi bona z honesta excusat/ etiaz in parte a pctõ. Excusat autẽ illectiuũ bonum et honestuz hoc mõ ponak q̃ quis odiat alterum z ordinato amore diligat patrẽ suum inueniat ille inimicum. sed odium non sit tñ vt possit impellere cum ad occidendum ipsum. Nichilominus aliquis tunc dicat isti q̃ ille inimicus querit patrẽ istius vt occidat/ et de hoc sufficienter cõstet/ tũc volo q̃ simul z odiũ z amoꝝ patris moderatus tñ impellant ad occidendũ/ ita tñ q̃ neutrũ per se sufficeret. tũc videk illectiuum bonũ z honestũq; amoꝝ moderatus patris. Et videtur excusare a peccato nõ in toto/ sed in parte. Si autẽ diceret q̃ illud pecatũ nõ esset grauius sz tñ illud q̃ voluntas ferret ꝓtra iudiciũ rõnis mediante illectiuo de se malo/ z non tñ ex superhabũdantia: tunc ꝓpter dicendo diceret q̃ timoꝝ excusaret in parte q̃ amoꝝ vite qui cum apprehẽsione terribiliũ videtur esse causa timoris/ non est de se malus sed tñ ex superhabundãtia z inordinatiõe. Odium autẽ adulteriũ z reliqua hmõi/ de se mala sunt. ¶ Contra tertiam conclusionẽ arguik sic. volo q̃ apprehensio terribiliũ causet naturaliter timorem qui turat per vnam horam per quã vocandum est defensioni ciuitatis. Tunc sic iste timoꝝ est vicioſus z oppositus fortitudini z tñ est naturaliter causatus igitur. ¶ Ad hanc rationem cõcedo primam partẽ antecedẽtis. z ad secundã dico q̃ sz sit naturaliter causatus est tñ libere ꝓmissus. tenetur eñ voluntas coercere illum timorẽ. z habet tẽpus sufficiens z non coercet ideo libere permittit.

¶ Contra quintam conclusionem arguitur sic. aliquis timoꝝ inclinans contra iudicium recte rõnis non est vicium sed omnis timoꝝ inclinans est timoꝝ efficaciter inclinãs: ergo aliquis timoꝝ efficaciter inclinans ꝓtra iudiciũ recte rationis nõ est viciũ. ¶ Ad hanc rõnem cõcedo maiorẽ: vt patet de timore qui ꝑ tẽpore ꝑ quo naturaliter causatur inclinat ꝓtra iudiciũ recte rationis z tñ nõ est viciũ z nego minorem inclinat eñ ois timoꝝ cũ per ipm mouek appetitus sensitiuus. sed inclinat efficaciter cũ per ipsum mouenk vires executiue ad opus et de facto in opus exeunt. Et hoc vocat beatus

Eho. vbi sup. ar. 3.

Thomas pertingere vsq; ad voluntatem. ¶ Contra sextam cōclusionem arguit sic. Timor non est peccatum mortale nisi inordinatio eius pertingat vsq; appetitū rōnalem qui est voluntas. sed nō cuiuslibet timoris efficaciter inclinātis cōtra iudiciū recte rōnis deordinatio pertingit vsq; ad appetitum rōnalem. vt pz cū quis ad ymā apprehensionē terribilium ante oēm deliberationē statim fugit igit non omnis talis timor est peccatū mortale. Scōo in sentualitate non est peccatū mortale sed timor est in sensualitate. ergo timor non est peccatū mortale. ¶ Tertio timor nō totaliter auertit cor adeo ergo non est peccatum mortale. consequētia tenet quia omne peccatum mortale totaliter auertit cor a deo. antecedens ꝓbatur per glosam super illud iudicium. vij. qui formidolosus est dicentē. timid⁹ est qui primo aspectu congressum trepidat: non tamen corde terretur/ sed reparari z animari potest. ¶ Ad primam respondeo dupliciter: vnomō scōm opinionē illam q̄ ponit q; nō appetitus sensitiuus sed tm̄ rationalis habet mouere vires executiuas.

Nota opinionem.

Secundū em̄ hanc opinionē concedit maior z negatur minor. z tunc dico q; nūq; timor inclinat efficaciter nisi ita mouerit voluntatē vt ipsa potētijs executiuis imperet opus ad qō inclinat. timor puta fugam vel aliquid hmōi. z ad ꝓbationē dicit q; ꝓpter vehemētia ipulsionis facit tā subitā z fortē impressionē in voluntate q; nō expectat: deliberationem rōnis licet bene sequat apphensionē intellectus. Est aūt alia opinio q̄ dicit q; appetit⁹ sensitiuus/ z maxime qñ nō ꝓtranitit appetitus intellectiuus: pōt mouere potētias executiuas qō videtur innuere Aristo. vij. ethicoꝝ. cū ait: forte autez ꝓcupiscētis inexistētē: hec quidē dicit fugere hoc/ concupiscentia aūt ducit. z sequit mouere em̄ pōt vnā quāq; particulaꝝ. z cōformiter ad hec dicent q; actus ille qui fieret p quādā pmissionē voluntatis cū teneret nō pmittere/ esset pctm̄ mortale. et lz volūtas nō cōsentiret formaliter. ipsa tm̄ cēsent interpretatiue saltē ꝓsentire. z ita sm̄ hāc opinionē negat maior. Ad scōam pz quid dicendum addo tm̄ q; timor aliqn̄ est in sensualitate tm̄: aliqn̄ in voluntate tm̄: aliqn̄ in vtroq;. In sensualitate tm̄: vt in eo qui ad sensualē apprehensionē terribiliū statim cōcutit timore. qui tm̄ timor etiā statim cohibet per iudiciū rōnis z imperiū voluntatis. in voluntate tm̄ vt frequēter cōtingit in eo qui hz habitum audacie vel ad eam inclinat p aliquas qualitates corporales. q; tm̄ recta ratio dictat sibi pro tunc esse aliqua terribilia fugiēda: eius voluntas obsequit z imperat fugā. In vtroq;. vt cū z sensu z intellectu apphendūt hmōi terribilia adeo vt tristicia i vtroq; appetitu causet. Ad tertiā dico q; timor efficaciter cōtra iudiciū recte rōnis inclinās totaliter auertit adeo. et ad auctoritatem dico q; glosa illa loquit de timore p tēpore quo naturalit causat z nō libere imperat vel pmittit. Nā si est libere imperatus: cor terretur formaliter. si autē est libere pmissus: cor terret saltem interpretatiue. Et cum dicis q; talis reparari pōt/ cōcedo. Iz vt vult Thomas: hoc nō impedit quin sit peccatū mortale. cum non omnes peccās mortaliter sit obstinatus. imo multi reuocāt exhortationibus a concupiscētia sua. ¶ Contra septimam cōclusionē. arguitur sic

Alia opinio si tenet phūs.

Tho. vbi supra.

Timor ille nō est actus bonus/ nec est peccatū veniale: ergo est peccatū mortale. Prima pars antecedentis pz q; tūc nolitio qua quis nolet ingredi religione ꝓtra dictamē recte rōnis dictamētis sibi religionez esse melioꝝ q̄ vitam secularē/ esset bona moraliter: z in habēte caritatē esset meritoria vite eterne. quod videt falsum. Tuz q; ꝓtraria volitio esset bona z meritoria vite eterne. z ne fingant cuasiones. aut varie cause quas iste pōt habere ne ingrediat religionē volo q; recta ratio dictet isti q; licet nō teneat ad religionis ingressum. tm̄ oībus pensatis est simpliciter sibi melius ingredi religionē: z q; volūtas ex mera libertate sua nolit sequi illō a rōne iudicat qō melius. Scōa pars ꝓbatur: q; tunc quilibet potēs sequi id quod a recta ratione iudicat melius/ nō sequēdo illud continue peccaret venialiter. qō videt durū. esset tm̄ durius dicere q; peccaret mortaliter. Sed hoc argumētū factū est principaliter vt videat an ille act⁹ nolendi sit bonus vel malus. ¶ Ad hāc rōnē dico q; timor ille aliqn̄ est actus bonus: aliqn̄ est peccatum veniale: z aliqn̄ est peccatū mortale. Nam si nullā aliam malam circūstantiā habeat ab illa de qua ē questio/ z habeat alias bonas requisitas ad bonū actū: dico q; est actus bonus: et pōt esse vite eterne meritorius. Si autē habeat aliquā circunstantiā malā venialiter tunc est peccatū veniale. Si habeat circunstantiā malā mortaliter: puta in ordinatum amorē diuitiaꝝ vel voluptatū tunc est peccatū mortale. Sz dico q; nō hz actus ille q; sit peccatū mortale vel veniale/ q; sit cōtra rectā rōnem dictātē de meliori bono Si dicas dictet recta ratio q; melioꝝ est ingredi religionē/ z voluntas sine quocūq; illectiuo in oppositū nolit. ista nolitio nō videtur bona. Dico q; si ista nolitio non fiat ꝓpter debitū finē. nec actualiter nec habitualiter: ipa nō est bona sed mala nō q; sit cōtra hmōi rectā rōnē: sed ꝓpter carentiā circūstantie finis que carētia sufficit ad hoc q; actus sit malus. Si autē habeat actualiter circunstantiā boni finis sufficientis cū ceteris bonis circūstātijs ad bonitatē actus: tūc dico q; actus ille est bonus moraliter: z maxime si nullā malā circunstātiā habeat. q; si nō habeat circūstantiā finis debiti actualiter habeat tm̄ habitualiter: tunc responsio dependet ex illa q̄stione vtruz ad bonitatē moralē act⁹ ex pte finis sufficiat habitualis relatio in finē de q̄ alias videbit. ¶ Contra nonā cōclusionē arguit sic. Opationes q̄ p timorē fiunt sunt ptim inuolūtarie. q; timor diminuit malitiā hmōi opationū. cōsequētia tz q; inuolūtariuz diminuit de malicia opatiōis. Et añs ꝓbat p Ari. in principio tertij dicētē q; operationes q̄ sunt ex timore mixte sunt ex volūtario z inuolūtario. ¶ Ad hāc rōnē rndet q; hec difficultas magis videt vocalis q̄ realis. Aliqd em̄ dicit excusare a pctō dupliciter. Vnomō q; eo posito peccatū est min⁹ q̄ fuisset si nō fuissei positū. Et in hoc sensu nō est cōcedendū q; timor excuset a peccato. Tum q; possibile est q; hoc nō posito peccatum illud nō fuisset sicut in eo qui iussus a tirāno sub cōditione mortis patrē occidit. Ille em̄ timor nō excusat a pctō ꝓpe loquēdo. q; si nō fuisz: nō fuisz illud peccatū Tū scōo/ q; etiā possibile est q; illo remoto fuisset tactum peccatum illud vel simile ꝓpter causam ex

cusantem magis: ꝛ minus voluntarium. vt cum timore perditionis bonorum temporaliū iudex imuste iudicat: possibile est eīq; si nō interuenisset iste timor: interueniret alius maior. puta timor vite. Secōmō pōt intelligi sic q; peccatū illud factū ꝑ ꝑter timorē etiam inordinatū est minus malū ꝛ minus imputabile ad penā q; si fuisset factum ꝑter aliquod illectiuū magis malum ꝛ magis voluntarium. puta ꝑter vindictā aut ꝑter odiū. aut ꝑter auaritiā. ꝛ tūc cōcedo cōformiter ad nonā cōclusionē. Tertiomō pōt intelligi q; excusat a peccato qz si nō interuenret ille timor ꝛ nullum illectiuum loco eius poneretur ſz actus ille fieret ex mera libertate voluntatis: actus esset ad maiorē penam imputabilis q; cū fit timore interueniēte. Et q̄tum ad istuz intellectū tuerſimode dicēdū esset ſm diuersas opiniones: sicut tactū est in fine vltime cōclusionis. dicerēt eīm q; casus est impossibilis qz ſm eos impossibile est q; voluntas moueatur in malū ſine aliquo illectiuo. neq; timor ille oppositꝰ fortitudini habet tm̄ de inuoluntario quātū timor ille de quo loquit. Arꝯ. in. iij. ethicoꝝ in principio qz iste qui in hoc timore bellico cōstitutus/ licz habeat app̄hensionē multoꝝ ꝛ magnoꝝ terribiliū nō tm̄ necessitat ad actū malū vel ad mortē aut aliud incōmodū subeundū qz in illo qui timet timore violento nō pōt esse cōtrapugnatio. in eo vero qui timet timore bellico pōt esse cōtrapugnatio in qua ꝛ elucet opus fortitudinis ꝛ eripimur a morte et a periculis que eminebant in apprehensione illoꝝ terribilium. Et q; aristoteles loquatur de timore illarum rerum in quibus non cadit contrapugnatio patet ex textu. Quecūq; igitur/ inquit/ ꝑter timorē malorum operata sunt vel ꝑter bonū aliquod: puta si tirannus p̄cipiat tēpore operari/ ꝺis existens parentū ꝛ natoꝝ et faciente quidē saluabuntur non faciente autē morientur. Dubitationem habet vtrū volūtaria sint an inuoluntaria. ꝛ posito exemplo de iactu bonorum tēpore tempestatis subiungit. Mixte quidē igitur sunt hmōi operationes: assimulant autē magis voluntarijs. ecce ſm exēpla sua. Arꝯ. loquit qñ alterum necessarium est ſcz vel subire incōmodum vel tempore aliquod facere. hic autē nec necesse est fugere/ nec necesse est mori. sed opus fortitudinis inter hec est medium q̄ euitatur fuga: ꝛ speramus nō solū euitare mortez imo etiā assequi victoriam. ¶ Ad rationē ante oppositū dico q; si accipiat passio ꝑ actu appetitus sensitiui [vel intellectiui qui nec bonꝰ est nec malꝰ moraliter: ꝛ de q̄ nec laudamur nec vituperamur: tunc passio dicitur tm̄ de primis motibus. ꝑ quo sunt p̄mi motus: ꝑ quo etiā nec sunt libere eliciti nec libere imperati/ nec permissi ꝛ tūc argumētū est ꝑ tertia cōclusione. qz hocmō timor nō est vicīū oppositū fortitudini. Si aūt accipiat passio generaliter ꝑ oī actu appetitus sensitiui vel etiā intellectiui: quō Arꝯ. videt accipere multis locis ꝛ signāter vbi dicit/ amorē odiū/ iram/ ꝛ alia hmōi eē passiones. ¶ Tunc dico q; passionū alique sunt bone: alique sunt male: alique nec bone nec male.

Qui mō timor opponit fortitudini ꝛ q̄ mō non.

Querit vndecio. Utrum intimiditas sit peccatū fortitudini oppositum. Arguitur q; nō. Nam omne

vicium fortitudini oppositum impedit aliqñ opus fortitudinis. sed intimiditas nunc̄ impedit opus fortitudinis. ergo intimiditas nō est vicīū fortitudini oppositum. minor ꝓbatur qz impauidus fortiter sustinet/ ꝛ audacter aggreditur. ¶ Incōtrariū est Arꝯ. iij. ethicoꝝ vbi ponit impauiditatē fortitudini opponi. ¶ Notandū est ſm Arꝯ. fortitudo est circa terribilia ꝛ ausibilia. cōtingit autē circa terribilia superhabūdare in timēdo ea/ ꝛ vicium quo sic superhabūdamus vocatur timor vel timiditas Contingit etiam deficere in timendo ea. ꝛ vicium quo ita deficimus vocat intimiditas. quod vicīū Arī. dicit esse superhabundantiā impauiditatis. ꝛ dicit ipsum innoiatū. neq; in hoc sibi cōtradicim9 qz superhabundare in impauiditate est deficere in pauiditate. Similiter circa ausibilia cōtingit superhabundare ꝛ deficere. Superhabūdātia autē circa ea vocat audacia. defectus vero circa eavocatur vecordia/ vel (vt vulgarius dicit) coardia. ꝛ qz oīs superhabūdās in timēdo deficit in audēdo: unde est q; Arī. dicit timidū deficere in audēdo: nō qz eadē sit ratio malicie superhabūdare in timēdo ꝛ deficere in audēdo. sed qz cui cōuenit ꝑmū ei cōmuniter cōuenit ſm. eo q; (ut supra dictū est) difficilius est inuadere hostem qua expectare inuadētē. ¶ Notandū est ꝓterea q; terribilia app̄hensa nata sunt causare tristiciā. q̄ si imoderata est: ſtarum inclinat ad deserendū opus fortitudinis. ꝛ cū non ptz locus fuge. aliqñ ista pturbat vt ꝛ vires ꝛ aīm eneruet ac frangat. fortitudo vero cōtra hanc tristiciā hz stabilire animū vt hozum app̄hēſione nō moueat illico ad fugā/ nec ad deserēdū opus fortitudinis: ſz moueat ad inquirēdū vtrū sustineri possint ꝛ quō ꝛ qualiter: ꝛ ꝓterea vt ꝓsistat in eo qō a rōne dictatum fuerint: ac diligēter ꝛ veriliter illō exequat. Cōtingit autē aliquē taliter se haberevt ex app̄hensione hmōi terribiliū nihil aut parū moueat nec studeat inquirere an subeūda sint ꝛ quō ꝛ qualiter ſz oīnn intrepide ſine dictamine rōnis se habere. ꝛ talis dicit deficere in timēdo. sed in hoc sunt plures gradus vnus est quo quis nihil oīno timet. ꝛ hoc nō videtur posse ꝓuenire nisi ex insania vel carētia sensus doloris. quēadmodū dicit Arꝯ. de celtis. Erit aūt vtiq; (inquid) aliqs insanus vel ſine ſenſu doloris ſi nihil timeat neq; terremotū/ ne qz inundatiōes: quēadmodū aiūt celtas. Neq; (vt vult btūs Thomas) pōt hec intīditas ex hoc cōtingere q; aliqs decidit totaliter ab amore ſui. qz amor ſui est vnicuiq; naturaliter insitus. qō intelligēdū est nisi cause nup dicte ſcz insania ꝛ stupiditas ſiue carētia ſenſus doloris cozrūpent in aliq̄ amorē ſui ipſius. Aliter dictū Thome nō mihi videt verum. Alius gradus intimiditatis est cū qs timet quidē terribilia: ſz nō tm̄ vt moueat ad faciēdū ea ad q̄ facienda fortitudo inclinat. Et hoc mō videt hic accipi intimiditas qz rarissīe alia reperit. hec aūt intimiditas ꝓtingit aliqñ ex cōtēptu mortis ꝛ exiguo amore vite ſue ſicut ꝓtingebat in antigene de quo supra allegatū est q̄ dū aduersa valitudine laborabat/ vitā ſuā cōtēpnebat ꝛ ita strenue pugnabat q; videbat impauidus. Aliqñ vero contingit ex eo q; nō estimat mala opposita hoīs q̄ amat ſibi posse euenire. quod contingit aliqñ ex ſuperbia animi de ſe p̄ſumentis ꝛ alios cōtempnentis. ſm

Mota.

D Hoc intelligit de gallis cenonēſibus vel hiſpanis celtibus.

Tho. 2. 2. queſtio. 12. 6. ar. 1.

quod dicitur iob. xli. factus est vt nullū timēt oēm sublime videlz. Aliqñ vero ex defectu rationis cum ea q̄ multū timenda sunt nō iudicat esse tm̄ timenda. ¶ Notandum est ꝓterea q̄ vecordia ducit defectū audiendi circa audibilia/cum scz quis ea nō audet q̄ in rei veritate sunt audibilia. Et talis dupliciter se habet circa ea. Vnomō cum non cognoscit ea esse audibilia q̄ in rei veritate sunt audibilia. Et hec vecordia ꝓuenit ex defectu rationis Aliomō cum ea iudicat esse audibilia: & tm̄ nō se habet audenter circa ea. Et hoc ꝓtingit nō ex eo q̄ parū estimat de viribus suis & multum de viribus hostium q̄ tunc nō iudicaret talia esse audibilia. scz aliqñ cōtingit ex nimio amore sui. Aliqñ ex nimis vehemēti cōsideratione bellicoꝝ periculoꝝ: & maxime eorum q̄ quasi fortiter in bello ꝓtingunt. Aliqñ ex imperitia belli q̄ autē nō cōtingat tm̄ ex nimio amore sui. pater: q̄ cōtingit aliqñ duos equaliter amare se. & tm̄ vnus erit vecors/ & alius fortis vl audax. ergo vecordia nō semp causat ex nimio amore sui tanq̄ ex causa totali. Audacia enim est qua quis superhabundat in audēdo. ¶ Qui autē inquit Aristoteles in audēdo superhabūdat circa terribilia audax. Hec autē audacia ꝓuenit aut ex cōtēptu vite sue/ aut ex nimia cōfidētia sui/ aut ex contēptu aduersarioꝝ: aut ex ignorantia periculorum aut ex inordinato amore aliquoꝝ cōmodorū que per audaciā audax se sperat consecuturū aut ex his omnibus: aut ex pluribus eoꝝ simul: aut forte ex quibusdā qualitatibus corporalibus sine ratione ad hoc inclinantibus. aut ex habitibus etiā gentis ex actib⁹ frequēter suꝑhabūdāt audendi.

E ¶ Notādū est vlterius q̄ sicut dictū est de timore q̄ multipliciter accipitur: ita & de imimiditate vecordia & audacia dici potest vno mō accipitur imimiditas ꝑ omni immobilitate animi apprehensione terribiliū maloꝝ de ꝓpe futuroꝝ sive sit superhabundans sive non. Secundomodo ꝑ immobilitate animi circa terribilia belli. q̄ si nemē immobilitatis videatur turius. Dicatur q̄ accipitur pro carētia timoris in apprehēsione hmōi periculoꝝ. Deffet ꝑmū membrū adhuc subdistingui. q̄ tūstincto patebit in cōclusionibus. Secundo autē mō accipitur tripliciter: vno modo ꝑ carentia illa ꝑ tempore illo ꝑ quo timor opposit⁹ aptus natus est naturaliter causari. Et sic ꝓprie imimiditas ē passio. Secundomodo accipitur ꝑ huiusmodi carentia sive inclinet efficaciter contra iudicium rationis sive non. Tertiomodo ꝑ hmōi carētia & defectu timoris inclinante efficaciter cōtra iudiciū rationis. Similiter pōt vecordia accipi ꝑ carentia vel defectu audendi respectu quoruncūq̄ audibiliuz. Secūdomō respectu audibiliū bellicoꝝ. Et hoc tripliciter. Vnomō ꝑ hmōi defectu sm̄ q̄ natus est naturaliter causari. Secōmō ꝑ hmōi defectu sive inclinet efficaciter cōtra iudiciū recte rōnis sive nō. Tertiomodo ꝑ huiusmodi defectu efficaciter inclinante contra iudicium recte rationis. ¶ Similiter audacia accipit dupliciter. Vnomodo ꝑ quacunq̄ superabundantia audēdi respectu quoruncunq̄ audibilium. Secundomodo ꝓ hutusmodi superabundantia respectu audibiliū bellicorum. Et hocmodo tripliciter Vnomō ꝑ huiusmodi superabundantia ꝑ tempore ꝑ quo causatur naturaliter. Secundomō ꝑ huiusmodi superabundantia/ sive inclinet efficaciter cōtra iudicium rationis. sive non. Tertiomodo ꝓ huiusmodi superhabundantiā efficaciter inclināte cōtra iudicium rationis. ¶ Tunc sit ꝓma conclusio. Nō omnis intimiditas/ nec omnis vecordia/ nec omnis audacia ꝓmo modo est vicium oppositum fortitudini. ¶ Probatur ꝓmo conclusio ꝓ omnibus partib⁹. quia nō omnis talis est circa materiam fortitudinis scilz circa terribilia et audibilia bellica. igitur. Secundo ꝓbatur de intimiditate q̄ intimiditas/ in his que ratio decernit esse facienda est bona et laudabilis. igitur talis intimiditas non est vicium. Antecedens ꝓbatur per illud ꝓuerbiorum. xxviij. Justus quasi leo confidens absq̄ terrore erat. Tertio est aliqua intimiditas nullo modo inclinās contra iudicium rationis: imo etiam inclinans ad seruandum rectitudinem rationis in operibus humanis ergo est aliqua intimiditas q̄ non est vicio sa. Antecedens probatur de illa qua quis caret timore mortis ꝑ defensione fidei aut iusticie dictata a recta ratione sm̄ omnem circunstantiam. que intimiditas cōmendatur. Mathei decimo. Nolite timere eos qui occidunt corpus. & Esaie quinquagesimo. Quis tu vt timeas ab homine mortali. Quarto est aliqua intimiditas qua ferimur in ea que non possunt retrahere ab amore dei sed illa est laudabilis. igitur. Antecedens patz ꝑ vtraq̄ parte per Augustinum. xiuj. de ciuitate dei. Amor dei vsq̄ ad contemptum sui facit ciues ciuitatis celestis. Cum quis autē cōtempnit se & bona sua ꝓpter amorem dei nihil timet quod possit retrahere ab amore dei. Consequenter ꝓbatur tertia pars. Tum ꝓmo quia in multis locis sacre scripture cōmendatur audacia. Tum secūdo puta audacia in his que ratio decreuit esse faciēda. Audacia etiaz que nullomodo inclinat contra iudicium recte rationis. Illa etiaz qua intrepide ferimur aduersus omnia illa que nos retrahere possūt ab amore dei & bonis operibus est laudabilis. De vecordia aūt ꝓbari posset eodemmō quo in ꝓcedenti questione ꝓbatum est dei timore. laudabile enim est vecordē esse in his que possunt nos retrahere ab amore dei & bonoꝝ operum. ¶ Secunda conclusio. Nullum p̄dictoꝝ (secundū q̄ est passio) est viciū fortitudini oppositū. ꝓbat⁹ quia passiomb⁹ nec laudamur nec vituperamur vt vult Ari. ¶ Tertia conclusio. Nullū p̄dictoꝝ nō inclinans efficaciter cōtra iuciū recte ratiōis est viciū fortitudini oppositū. ꝓbat⁹ nihil est viciū i hoie nisi per cōsensū volūtatis formalē vel interp̄tatiuuz. hoc est vel nisi sit libere elicitum/ vel libere imperatum: vel libere ꝓmissum sed si nō inclinet efficaciter cōtra iudiciū recte ratiōnis nō habet cōsensus voluntatis nec formaliter/ nec interp̄tatiue nec est act⁹ ille libere elicit⁹/ nec libere iperat⁹/ nec libere ꝓmissus igitur. Et si dicas q̄ delectatio mozosa appetitus sensitiui quā nōdū sequit opus/ nō efficaciter inclinat: & tm̄ est libere permissa: ergo aliqs nō efficaciter inclinās est libere permissum. Respōdeo q̄ duplex est efficacia inclinatiōis: vna respectu opis exequēdi/ & de illa cōcedo. Alia respectu retardatiōis potētie q̄ tenetur & obligatur cohibere huiusmodi motum. Et hoc mō efficaciter inclinat. qñ em̄ insurgit talis delectatio voluntas tenet cohibere eam: ideo si non tam cito cohibeat habuit hmōi delectatio

Non omnis timiditas nec omnis audacia peccatum.

Tho. vbi

Efficacia.

inclinationem efficacem contra iudicium recte rationis dictantis eam esse a voluntate reprimēdā.

Nota.

¶ Quarta cōclusio quodlibet horum trium efficaciter inclinans contra iudicium recte rationis dictantis conformiter ad precepta vel phibitiones legis nature aut diuine est peccatum mortale. probatur q̄ per intimiditatem z audaciā hoc modo/. vel nos amamus nos minus q̄ oportet aut nimis de nobisipsis per superbiam z elationem p̄sumim⁹ aut nimis cōmoda quedā temporalia q̄ debemus amamus igitur. Secundo q̄ per hec omnia min⁹ amamus bonū gratia cuius fortiter faciendus est q̄ debemus: adeo vt ppter cōseruationē eius nec velimus rationem consulere de agendis: quod fit per intimiditatem z audaciam aut nō velimus cōsiliatis p rationem insistere quod sit per vecordiā refugiendo: z per alia tuo superabundando Tertio per hec tria exponimus nos z cōmilitones nostros z totā rēpu. vel fidem vel iusticiam periculo grauissimo: ergo hec omnia sūt peccata mortalia. ¶ Quinta conclusio hec omnia accepta vt dicūt elationem vel deiectionem animū elationes quod circa ausibilia vt audacia deiectionem circa eadē vt vecordia: elationem circa terribilia vt intimiditas sunt vicia opposita fortitudini. q̄ sint vicia probatum est. q̄ sint opposita fortitudini patet q̄ sūt vicia circa materiā fortitudinis q̄ per nullam circunstantiā trahuntur ad aliud genus vicij. igitur sunt opposita fortitudini. ¶ Sexta cōclusio: si ista accipiant precise vt dicunt superhabūdantiā aut defectum circa terribilia z ausibilia: nō sunt fortitudini simplici opposita: sed aliqñ opponūtur fortitudini in certo gradu scz ēm gradum continētie vel temperantie vel heroicū puta superabundare in inuadendo vel in expectando ppter p̄mum vel ppter vltionē/ aut aliam causam cōsimilē. Similiter deficere in substinēdo vel in inuadendo ppter amicitiā ad hostes patrie aut ppter intēperantiā nō opponit fortitudini simplici sed hoc mō superhabūdare vel deficere ppterea q̄ vtilia sunt vel delectabilia opponit fortitudini ēm gradum continentie ppterea vero q̄ molesta sunt opponit fortitudini secundū gradum perseuerantie/ z hoc si nō excedant cōmunem facultatē hominū. Si autē cōmunē facultatē hoīm excederent tunc opponūtur fortitudini ēm gradum heroicum. fortis eñ scōm hos gradus nō vult p quocūq; qđ est cōtra rectā rationē deserere opus fortitudinis ideo si deserat non est fortis. pbatur ergo conclusio. Omne illud vicium est oppositum fortitudini cui est in cōpossibilis fortitudo: sed hisvicijs est incōpossibilis fortitudo quia nō stat simul q̄ aliquis faciat fortiter z tū ppter aliquam predictarum causarum, deserat opus fortitudinis. Confirmantur quicūq; habent incōpossibilitatem habent eam aut ratione disparationis/ aut ratione oppositionis/ aut ratione subiecti: ratione disparationis/ vt homo et asinus: ratione oppositionis/ vt albedo z nigredo: ratione subiecti/ vt accidentia anime z corporis que nunq̄ in eodem subiecto esse possunt. sed huiusmodi vicia non sunt incōpossibilia fortitudini ratiōe subiecti: quia nata sunt esse i eodem subiecto: nec ratione disparationis q̄ illa non facit incōpossibilitatem in accidētibus ergo relinquitur q̄ sunt incompossibilia ratione oppositionis.

Modi incōpossibilitatis.

¶ Contra predictas conclusiones arguitur. Et primo contra primam z contra eius p̄mam partē cum intimiditate non potest quis iustificari: ergo intimiditas illo modo est vicium. Antecedens probatur per illud ecclesiastici p̄mo. Qui sine timore est non pōt iustificari. Tum etiā per illud puerbiorum. xiij. Sapiens timere vt declinet a malo. ¶ Ad hanc rationem respondet q̄ intimiditas accipitur dupliciter vno modo vt dicit vniuersaliter omnem carentiā timoris tam respectu maloz pene q̄ malorum culpe/ tam respectu dei q̄ respectu creature. z hoc mō secludit timorez filialem. Alio modo accipitur intimiditas p carentia timoris in his in quibus recta ratio dictat nō esse timenduz. De prima intimiditate intelliguntur auctoritates/ z non de secunda. ¶ Contra quartā conclusionez Arguitur sic. Omnis inclinatio fit per aliquid positiuum sed sunt carētie quedā/ intimiditas scz timoris/ et vecordia audacie igitur. Secōdo ihm apostolum ad ephe. v. Nemovnq̄ carnē suam odio habuit: ergo nullus vnq̄ pōt totaliter ab amore sui deficere Nam z illi qui se interimunt id ex amore sui facere vident/ q̄ volunt a presentib⁹ angustijs se expedire: ergo defectu amoris suis ipsius nō habent intimiditas z audacia q̄ sint peccata mortalia. Tertio ignorantia periculorum potest aliquādo esse inuincibilis: ergo in tali i casu intimiditas et audacia ex huiusmodi ignorantia causata non est peccatuz mortale. ¶ Quarto spes non est peccatum mortale: ergo nec audacia. cōsequentia tenet q̄ audacia causatur a spe. Et antecedens probatur quia spes numerat inter laudabiles passiones. ¶ Quinto audacia z intimiditas iuuāt opus fortitudinis: ergo non sunt peccata mortalia. Antecedens pbatur q̄ fortitudinis est nature consiliari z cito operari z exequi consiliata vt habetur vj. ethicorum: sed audacia et intimiditas iuuant ad cito exequēdum igitur. ¶ Sexto contingit aliquando hec inesse z efficaciter inclinare ad opus malum/ z tamen non inclinare contra iudicium recte rationis: ergo ad hoc q̄ ista sint peccata mortalia nō requiritur q̄ inclinans contra iudiciū recte rationis. Antecedēs pbatur posito casu q̄ p tempore p̄o quo inclinant ad opus malū nullum sit in ratione rectum iudiciū imo de facto sit in ratione iudiciuz erroneum cui huiusmodi inclinatio est cōformis. ¶ Ad p̄mam respondetur dupliciter. vnomodo cōcedendo maiorē z negando minorem licet eñ nos descripserimus intimiditatē z vecordiam p carentiā aut defectum non tū sunt carētie sed sunt quidā actus positiui quib⁹ nō sunt ppria nomina imposita. z ideo significantur nobis priuatius carentias oppositoz suoz significantibus Et hoc est q̄ expresse dicit. Ari. in. iij. ethicorum. Superhabundantiū autē qui quidē impauiditate innoiatus. dictū est aūt nobis in prioribus qñ multa innoiata. Aliter dicit q̄ aliquid dicit inclinare dupliciter. vnomodo positiue p causationē actus/ z hoc modo concedit maior z negatur minor. Alio modo aliquid dicitur inclinare/ q̄ est remotio eius qđ natū est phibere huiusmodi inclinationē. z hoc modo nego maiorē z concedo minorē. Dico eñ q̄ terribile natum est causare timorē z timor natus est phibere expectationē vel aggressionē terribilis. ideo intimiditas q̄ dicit carentiā timoris inclinat

Tho. vbi supra articulo. 1.

ad subeundum terribilia q̄ est remotio eius quod natū est ꝓhibere huiusmodi inclinationē in terribilia. Sed ꝓma solutio michi magis placz. quia omnis inclinatio secūdomodo dicta ꝑsupponit inclinationē primo modo dictā. Nā si aliquid inclinet quia est remotio eius quod ꝓhibet inclinationem: ideo oportet q̄ p̄cedat aliqua alia inclinatio de qua ḡritur a quo causaf̄ constat q̄ non a timore nec verecordia/ nec causatur ab audacia q̄ illa ē circa ausibilia. Tum etiā quia nec Ari. nec Thomas nec alij philosophi debuissent ponere intimiditatem distinctā ab audacia. Ideo dico q̄ hmōi inclinatio causatur ab aliquo actu positiuo quem circūloquimur per carentiā timoris. A que autez causek ille actus sue in appetitu sensitiuo/ sue in appetitu intellectiuo dictū est. ¶ Ad secundā concedo añs et nego cōsequentiā quicquid sit de consequente. Est eñ multo dificilius odire se q̄ non amare se. Ideo ex negatione primi arguere negationē secūdi est fallacia consequentis. Et cum dicis q̄ illi interimunt se ex amore sui faciunt. Dico q̄ non: sed ex odio tristiciarū vt habet Ari. in tertio ethicoz. Aliqui aūt (inquit) fugientē inopiā vel cupidinē vel aliquid triste non fortis sed magis timidi mollicies eñ fugere laboriosa. est aūt mollicies odiū tristicie. et cū infertur ergo ex defectu amoris. ꝛc. negatur cōsequentia quia q̄uis totalit excedere ab amore sui non est homini possibile deficere tñ ab amore sui bene est possibile homini. ¶ Ad terciā dico q̄ ignorātia inuincibilis est duplex. vna est inuincibilis q̄ homo per nullā inquisitionem ex naturalibus possibilē potest eā vincere/ q̄uis tamen hec habeat varios gradꝰ. ꝟz qualitatē et conditionē locoz et rerū et psonarum et tempoz/ ita q̄ aliqua dr inuincibilis respectu vniꝰ que nō est inuincibilis respectu alterius. Aliomodo aliqua ignorantia dr inuincibilis/ quia licet ex naturalibus possit vinci tamen ꝓ tunc nec tenetur nec expedit eā vincere sicut ignorātia illa qua merope occidit filiū suū stantez in acie contra se: illa eñ ꝓ tunc non tenebatur inquirere vtrū esset filiꝰ suus vel nō/ sed potuit sine peccato imputabili iudicare hostem quēcunq̄ stantē in acie contra se. Tunc dico q̄ si intelligatur aūs de ignorantia inuincibili primo modo: tunc nego consequentiā q̄ potest esse q̄ aliqua ignorantia sit inuincibilis / et tamen ille nesciat eā inuincibilem ita q̄ nec inquirat nec cōsilietur: sed omnino ꝓ impertinenti habeat q̄ sit vincibilis aut inuincabilis. Si intelligatur de ignorantia inuincibili secūdo modo. tūc dico q̄ si agat ꝓpter ignorantiā illā ita q̄ ignorātia sit sibi causa agendi que nec sit crassa nec affectata: tunc dico q̄ actus ille bene est viciū: sed nō est peccatū: quia cōmuniter peccatū accipitur pro vicio imputabili ad penam: ignorantia eñ illa excusat actū ab obligatione pene sed nō a deformitate morali vtputa si aggrederetur virū sine cōparatiōe fortiorem et magis peritū belli hoc nesciēs/ ita tamen q̄ si sciuisset non fuisset ipsum aggressus. Si aūt agat ignorans nō tamen ꝓpter ignorātiā tunc actus suus nō minus esset peccatū ꝑm doctrinam Ari. dicentis in tertio ethicoz. Aliud aūt videtur et ꝓpter ignorantiā operari ab eo q̄ ignorantem facere/ ebrius eñ et qui irascitur nonvidetur ꝓpter ignorantiam operari sed ꝓpter aliquid eoz̄ que dicta sunt scz̄ propter passionē aliquam. Dico ei q̄ audax q̄uis ignoret quid aggredik nō tñ agit ꝓpter passionē ignorātiā. ſz ꝓpter audacie inclinātē et ipellentē ipsum in illō opꝰ. ¶ Ad quartam dico q̄ aliqua spes est peccatū mortale illa. s. que inclinat in opus contra iudiciū rationis modo supradicto: sed quia spes aliqua est bona et laudabilis: nulla aūt audacia ꝓprie dicta ē bona. ideo inter vicia opposita fortitudini enumeratur audacia et non spes que spes si sit viciosa et circa materiam fortitudinis continetur sub vicio audacie vel intimiditatis. ¶ Ad quintā nego añs de intimiditate et audacia ꝓprie dictis. imo dico q̄ impediūt quia faciunt ne si statuatur deliberationi et consilio rationis. Et ad ꝓbationē dico q̄ audacia et timiditas bene faciunt scelerē executionē sed nō cōsiliatoriūs et eomodo quo consiliata sunt ſz vel impedunt consiliationē omnino vel faciūt eā non maturam vel faciunt vt nō omnino eodēmodo quo ꝓ consiliū dictatū est exequantur. ¶ Ad sextā dico q̄ timiditas et audacia non semp dicūtur inclinare contra iudiciū recte rationis quod meristit de facto sed contra iudiciū ratiōis vel quod inest vel quod si inesset esset rectū ad quod quidē habēdū tenentur anteq̄ ꝓgrediatur in actū

Aliqua spes mortale peccatū

Quere duodecio Utrū

fortitudo habeat partes integrales potētiales et subiunctiuas. Arguik q̄ non forma simplex in nullas partes est diuisibil' sed fortitudo est forma simplex: ergo fortitudo nō est diuisibilis in partes. ¶ In oppositū sunt cōmuniter morales philosophi. Tullius Macrobius et Andronicus et alij qui assignant multas partes fortitudinis quarū aliq̄ sunt subiectiue et aliq̄ integrales et aliq̄ potentiales. ¶ Notandū q̄ vt supradictum est fortitudo accipitur dupliciter: vnomodo strictissime ꝓ fortitudine bellica. Aliomodo cōmuniter ꝓ omni virtute firmante animū circa magna ardua et difficilia in quo sensu dictū est eā esse virtutem cardinalē / et continere sub se magnanimitatē et fortitudinē ꝓprie dictā et secūdum aliquos magnificentiā. ¶ Notandū est secūdo q̄ pars integralis virtutis accipitur dupliciter Vno modo ꝓprie ꝓ illo quod intrinsece componit aliud vt anima est pars integralis hominis et manus est pars integralis corporis humani. Aliomodo accipitur pars integralis ꝓ omni virtute quā necesse est concurrere ad pfectū actū illius virtutis. Partes aūt potentiales alicuius virtutis dicuntur adiuncte que ordinantur ad aliquos secūdarios actus vel materias quasi non habētes totam potentiā principalis virtutis. ¶ Tunc sit prima conclusio: fortitudo cōmuniter accepta habz partes subiectiuas. Probak quia fortitudo cōmuniter accepta continet sub se magnanimitatem et fortitudinē bellicā eomodo quo superius cōtinet inferiora et totū vniuersale suas partes subiectiuas. Nam de qualibet earū fortitudo cōmuniter dicta ꝺdicatur in quid. ¶ Secūda cōclusio cōtra thomā. Fortitudo stricte accepta habet ptes subiectiuas. ꝓbatur quia sicut dictū est in prima questione fortitudo stricte accepta cōtinet sub se multas species et ꝓbatum est ibi diffuse q̄ ibi sunt me dictates specie differentes/ et idē videtur sensisse.

Descriptio partis potentialis.

tho. 2 2. q̄ sti. 1. 2. 8. ar vmco.

Thomas questione. cxxvj. articulo. 2. vbi de medio fortitudinis loquens in respõsione ad tertium argumentũ dicit q̃ viciũ audacie opponitur fortitudini ꝑ excessum audacie/et impauiditas secũdũ defectũ timoris/et q̃ fortitudo in vtraq̃ passione mediũ ponit et q̃ non est inconueniens q̃ ꝑ diuersa media habeat diuersa extrema. Est aũt michi omnino intelligibile q̃ eadẽ fortitudo ꝑ speciem habeat diuersa media ꝑ speciem quia q̃tũcunq̃ augeatur virtus causata ex actibus circa vnũ mediũ: nunq̃ ipsa inclinabit immediate in actus circa aliud mediũ. ergo oportz dicere q̃ sunt virtutes specie distincte. Secundo fortitudo simplex/ fortitudo ꝑ gradũ cõmentie/ fortitudo fz gradũ temperantie/ et fortitudo ꝑ gradũ heroicum sunt species fortitudinis ab inuicẽ distincte. quibus et nomen fortitudinis et ratio ꝑ illud nomen est cõmunis ergo he oẽs sunt ptes subiectiue fortitudinis Ex quo ptz ꝑ se esse qõ Thomas dicit fortitudinem non habere partes subiectiuas eo q̃ non diuiditur in multas virtutes specie differẽtes ¶ Tertia conclusio Quelibet fortitudo habz partes integrales ꝓprie dictas. ꝓbatur quia nulla fortitudo est res indiuisibilis ꝑ gradus/ imo q̃libet q̃tuncunq̃ sit remissa habz multitudinẽ graduum. ¶ Quarta conclusio. nulla fortitudo habet partes integrales improprie distinctas a partibus potentialibus. q̃ conclusio posita est cõtra. Thomã ꝓbatur omnis pars ordinata ad aliquem actum alicuius virtutis non habens in se totã potestatez illius virtutis est pars potentialis eius. fz omnis pars integralis fortitudinis est ordinata ad aliquẽ actũ ipsius fortitudinis: et nulla habet totã potestatẽ ipsius virtutis principalis: ergo omnis pars integralis est pars potentialis. cõsequentia est nota et similiter maior et minor ꝓbatur. nã ꝑ eũ ad perfectum actũ fortitudinis et aliarũ virtutũ necesse est multa concurrere imo etiam concurrunt multi habitus quoz quilibet dicitur pars integralis. aut ergo primus illoz habituũ continet totaz potestatẽ fortitudinis z tunc reliqui superfluunt: aut non: et tunc habetur intentũ. tum scõo secundum eũ fiducia magnificentia/ patientia/ et perseuerantia sunt partes integrales fortitudinis et tamen fiducia non continet magnificentiã/ nec patientiã/ nec ꝑseuerantiam nec magnificentia reliquas quia si q̃libet cõtineret omnes actus aliarũ constat q̃ omnes supfluerent ꝓter vnam. Tum tertio quia ꝑ eum fiducia ptinet ad promptitudinem animi: magnificentia aũt ad executionẽ eoz que fiducialiter inchoata sunt: ergo fiducia non continet magnificentiã ergo non continet totã potestatẽ fortitudinis. Ad hanc rationẽ potest respõdere beatus Thomas q̃ negationẽ maioris. dicendo q̃ nõ ois pars potentialis que ordinata est ad aliquẽ actũ virtutis sed illa tantũ que ordinat ad aliquos secundarios actus vel materias quasi non habens totã potestatẽ principalis virtutis. hanc diffinitionem ponit beatus Thomas secũda secunde q̃stione. xlviij. cum agit de partibus prudentie Et tũc consequenter diceret q̃ fiducia et magnificentia z reliq̃ non ordinantur ad secundarios actus: fz ad actus principales. ¶ Contra hoc arguitur q̃ ꝑ eum in secunda secũde. q. xlviij. Nutritiuũ et sensituum sunt partes principales aiãe: et tñ cõstat q̃ non ordinantur ad secũdarios actũ aiãe sed ad principales. Tũ secundo q̃ secundũ eum ibidẽ eubulia et synesis et gnome sunt partes potentiales prudentie et tamen ordinant ad principales actus prudentie/ quia licet sit aliquis principalior scilicet ꝓcipere: ꝑ eum tamen (hoc non obstante) alij etiã sunt principales. Sicut licz intelligere sit nobilissimus et principalissimus actus aiãe: hoc tamen non impedit quin alij actus scz vegetare et sentire sint principales/ nec etiã impedit quin intellectum sit par potentialis. Tũ tertio quia partes iste potentiales prudentie sunt circa actꝰ magis principales q̃ partes prudentie quas ipse ibidem vocat partes integrales ergo nichil restat p quod partes potentiales distinguant ab integralibus. antecedens ꝓbatur nã eubulia est bene consiliatiua: et synesis et gnome bene iudicatiue qui sunt actus cognitiui ad prudentiã principalissime ptinentes. Sed ꝑ eum ibidẽ ratio memoria intellectus et sollertia sunt partes integrales et pertinent ad prudentiã ꝑ q̃ cognitiua est: aut igit eubulia et synesis z gnome ordinant ad memoriã rationem intellectũ et sollertiã. aut econtra. nõ primum vt cõstat. ergo ꝑ et p cõsequens eubulia synesis et gnome quas dicit partes potentiales ordinantur ad actus principaliores q̃ alie quas dicit partes integrales certũ est eñ q̃ memoria intellectus et ratio sollertia non ordinantur nisi ad faciendũ rectitudinẽ consilij et iudicij prudẽtialis qđ ꝓbatur sic. si sine memoria intellectũ sollertia et ratione semper posset haberi rectitudo consilij et iudicij prudentialis. ista non pertinerent ad prudentiã neq̃ essent partes prudentie sed eubulia synesis et gnome sunt partes prudentie esto q̃ ꝓria possint haberi sine istis. ergo prima ordinantur ad ista. et si dicatur q̃ eubulia synesis et gnome sunt partes potentiales prudentie ꝓprissime accepte ꝑ scilicet q̃ ipsa est ꝓceptiua et ideo actus eorũ sunt secundarij ad actum prudentie. ¶ Contra q̃ ꝑ hoc adhuc partes que dicte sunt ab eo integrales essent adhuc circa actus magis secũdarios z immotiores ab actu ꝓcipiendi et ita p hoc nõ euitatur argumentũ. Secundo quia tunc nutritiuz et sensitiuũ ꝑ hoc dicerentur partes potẽtiales actus intelligendi quia actus intelligendi est actꝰ perfectissimus inter actus aiãe et alij actus minus principales et in ipsum ordinati. Ad videndũ tamen vtrũ concedendũ sit q̃ fortitudinis sunt alique partes integrales. Aduertendũ est q̃ fortitudo accipitur tripliciter. et hoc siue accipiat cõmuniter siue specialiter: vnomõ ꝓ omni habituvel actu bono moraliter circa materiã fortitudis pertinẽte ad genus fortitudinis. secũdo modo ꝓ principalissimo actu vel habitu et principalius intento inter hos habitus. Tertio modo ꝓ aggregato ex omnibus habitibus vel actibus quoz vnus scz est principalissimus et alij in ipsũ principaliorẽ ordinati. Tunc sit quinta conclusio accipiendo fortitudinem primo mõ vel secundo modo fortitudo nullas habet partes integrales specie distinctas ꝓbatur quia quelibet fortitudo ẽ qualitas sic ꝑ

Thom. vbi supra.

Ꝑ sanctũ in integrales nõ dicit potentialibus.

Contra thomam.

plex q non est composita ex partibus diuersarum rationum. Et dixi specie distinctas ꝓpter partes graduales habituū vel actuum de quibus dictum est in secunda conclusione. ¶ Sexta conclusio ea piendo fortitudinē tertiomodo: tunc fortitudo habet partes integrales. ꝓbaꝫ omnis multitudo habet partes integrales sed fortitudo hoc modo accepta est multitudo actuū vel habituū quoꝝ vn⁹ est principalioꝛ et alij omnes ordinati in ipsum. ergo fortitudo hoc modo accepta habet partes integrales. ¶ Ad videndū aūt que sunt hmōi ptes Partes fortitudinis. Est notandū q Ari. nullas enumerat licet ponat quinq modos vere fortitudinis. Sed Tullius in rethoꝛica sua ponit quatuoꝛ. scz fiduciā/ magnificentiā/ patientiā/ et perseuerantiā. Macrobi⁹ ponit septem magnanimitatē/ fiduciā/ securitatē/ magnificentiā/ constantiā/ tollerantiā/ firmitatē. Andronicus ponit etiā septem/ leniā/ epuleyam/ magnanimitatē/ virilitatē/ perseuerantiā/ andragrachiam. vnde in fortitudine reperimus tres actus. volitio fortiū operum. imperiū fortium operum et factio vel executio fortiū operū. per imperiū aūt non intelligo actū ꝓudentialē sed actū volūtatis imperatiuū executionis quē imperiū ꝓudentiale ꝑcedit: istoꝝ trium actuū vltimus est princip aliter intentus et principalioꝛ ad hūc sensum/ licet in eo non sit bonitas vel malicia nisi ꝓpter actus interioꝛes qui sunt primo et per se boni. tūc dico q fortis habituatus omni habitu fortitudinis requisito ad fortium operū factionez habet vnū habitū quo sperat se fortiter facere: et tunc habitū vocāt Tullius et Macrobius fiduciā. fiducia aūt est volitio et desiderium magnoꝝ arduoꝝ et difficilium operum et honestoꝝ et connotat estimationē certā q possumus ardua z difficilia administrare sed quia Macrobius fiducie addit magnanimitatē z securitatem: ideo Macrobius ꝓ fiduciā non significauit nisi estimationē ꝓbabilem et p securitatē certitudinē circa illā estimationē adiecit. per magnanimitatem aūt significauit desideriū magnoꝝ arduoꝝ et difficiliū. Ex quo patet q Tullius per fiduciā significauit omnia illa que Macrobius significauit per illa tria. Nam Tullius fiduciā esse dicit per quā magnis et multū honestis reb⁹ multum ipse animus in se fiducie certa cū hec collocauit. Que diffinitio licet sit multū impꝛopꝛia qz fiduciam per fiduciā diffinit q̄uis etiā sit plus tradita oratorio more/ q̄ fm veras regulas diffinitionum: tamen cōstat q per eā exprimitur estimatio de honestoꝝ z arduoꝝ administratione non tantū ꝓbabilis sed certa certitudine que reperitur in moralibus. Et inde est q dicit multū z exprimitur etiam desideriū illoꝝ honestoꝝ et arduoꝝ in noie spei. Et ista eadē tria expressit. Macrobius i illis tribus scz in fiducia estimationem ꝓbabilē: in securitate certitudinē: in magnanimitate que fm eum importat appetitū magnoꝝ/ significauit desiderium honestoꝝ et arduoꝝ. Andronicus vero p magnanimitatē intelligit desideriū arduoꝝ operum: per eupuliā ꝓmptitudinē exequendi quotiēs necesse fuerit: et p leuitam que fm eū est bona animo sitas siue robur animę/ intelligit estimationez illā quam diximus connotatā esse per fiduciā. In hoc em q estimamus nobis inesse robur animę: confidimus nos posse difficilia administrare. Et ista tria Concordā tia tullij et macrobij. Explicant dicta tullij macrobij significauit Tullius per fiduciā. Actū aūt imperatiuum executionis et etiā executionē significauit Tullius per magnificentiā. quod patz p diffinitionem quā dat de magnificentia. Magnificentia est magnarū z excelsarū rerū ex animi quodā amplo ac splendido ꝓposito ꝓfecta administratio. ac cōfectio: vbi per amplū ac splendidū ꝓpositū actuz voluntatis imperatiuū executionis significat: z p administrationē/ executionē ipsam. Consilat autē q Tullius nō accipit magnificentiā eomodo quo Ari. in. iiij. ethicoꝝ sed ꝓ magnoꝝ ac difficiliuz operatione. Ad hanc reducitur firmitas q: ꝓpositum non esset amplū et splendidū nisi esset firmū Ad hanc reducitur constantia: quia etiā ꝓpositū non esset amplū ac splendidū/ nisi esset constāsita scz q p nullis cōmodis consequendis velit desistere ab administratione hoꝝ difficiliū que iam ꝓposuit administrare et conficere. Ad hanc etiā reducitur magnificentia verilitas z audagrachia. Ad hoc em q executio illa sit magnifica: exigitur q sit virilis et strennua. Audagrachia em idem ē q strennuitas virilis: vt non remissis et quasi effeminatis viribus: sed toto roboꝛe ac conatu negocio incūbamus strennue vt scz solicitudine cura z studio plena sit. Circa executionem exigitur volitio qua velim⁹ insistere operi q̄ diu recta ratio dictabit esse insistendū et p nullo quod est contra rectā rationez ab eo desistere: ita q nec p cōmodis nec p incōmodis desereret opus. Incōmoda nos aūt retrahentia ab opere sunt duplicia/ quedā sunt q̄ ipsum opus ex se habet annexa sicut laboꝛ periculum moꝛtis vulnera doloꝛes et hmōi. Alia sunt extrinseca et non de se annexa operi vt cōminatiōes potentū odia ꝓuationes facultatū. Et licet aliquando eadē incōmoda sint annexa operi extrinseca. alia tamen ratione dicūtur extrinseca z alia annexa operi. et cū eis conuenit ista duplex ratio habet vim duplicis incōmodi/ vt fortitudo habet annexū periculum vulnerū et moꝛtis ex se. Cōtingit etiā q hoc idem habet ab extrinseco vt cū michi aggressuro bellū aliquis ꝓnceps magnus cōminatur moꝛtē vel exilium/ etiā quicquid acciderit in bello si illud bellū aggrediar. cōmoda autez retrahentia ab opere arduo sunt pollicitationes et ꝓmissiones magnoꝝ munerum/ vel etiā munera que tribuuntur hoc opus aggressuris vt non aggrediantur illud. Tūc dico q volitio qua volo nullo modo desistere ab opere ꝓ quibuscūq incōmodis extrisecis significatur a Tullio per patientiā et executio etiā conformis. volitio aūt z executio qua volo nec p quibuscūq cōmodis nec p quibuscūq incommodis operi ex se annexis desistere ab opere significatur a Tullio per perseuerantiam. Macrobius patientiā et ꝑseuerantiā /respectu incommodoꝝ appellauit constantiā. Andronic⁹ vero et patientiā et perseuerantiā. Sub qua etiā cōtinetur (vt dictum est) cōstantia que a Macrobio ponitur Ari. aūt has partes aliter assignaret/ poneret em̄ fiduciam/ magnificentiā/ continentiam/ temperantiā/ et heroicā fortitudinē. q ponat fiduciam patz per illud quod habet in tertio. secundo tractatu capitulo scdo. Desperās vtiq quia timidus omnia em̄ timet. Fortis autē cōtrarius in audendo enim bone spei vbi trāslatio Aretini ita habet ꝓter em̄ fiduciam bonā spem habet, q autem Dupplicia commoda.

ponere magnificentiã non in illa significatione in qua accipit magnificentiã in quarto: sed in significatione qua vtitur Tullius. ℘patet ꝙ diffinitionẽ magnanimitatis quã primo rethorice ponit cũ dicit/ ꝙ magnanimitas est virtus magnoꝝ operum factiua. ℘per continentiã intelligit volitionẽ qua volo psistere in opere fortitudinis/ nec ꝙ quocũq; delectabili vel quomodo quod est contra rectam rationẽ desistere ℘per pseuerantiam aũt intelligit volitionẽ qua volo insistere operi et ꝙ nullo incõmodo siue extrinseco siue extrinseco cuius tollerãtia non excedit cõmunem facultatem hominũ ab opere desistere. ℘per fortitudinem heroicã intelligit volitionẽ qua ꝙ nullo cõmodo vel incõmodo/ cuius etiã tollerantia est supra cõmunem hominũ facultatem/ volo ab opere desistere. Esset aũt fortitudo sm temperantiã quando omnes passiones que possunt retrahere ab opere fortẽ vel administratione arduoꝝ essent ita cohibiti ꝛ refrenatevt non plus notabiliter insurgerent ad impediendũ opus contra iudiciũ rationis. Et iste modus Ari. videtur esse clarior et magis doctrinalis. Cũ aũt vltimo locutus sum de volitione intelligo hec eadem de executione conformi illi volitioni Ex q̃bus patet ꝙ sm Ari. ponerentur quatuor partes fortitudinis/ scz fiducia/ magnificentia/ continentia perseuerantia. respectu aũt fortitudinis excellentis communẽ facultatem hominum adderetur heroica fortitudo: sed quia illa rara est: ideo nõ enumerat eam cõmuniter auctores. ¶ Septima conclusio. Iste partes non solũ sunt partes fortitudinis sed etiam multarũ aliarum virtutũ. ꝓbatur quia in nullo genere virtutis contingit ꝙ diffidẽs vel desperans nec ꝙ ille qui ꝓpter cõmoda vel incõmoda vtplurimũ desistit ab opere habeat omnis habitus morales requisitos ad perfectũ opus illi⁹ virtutis. ¶ Octaua conclusio. he partes magis necessarie sunt in fortitudine q̃ in alijs. ꝓbat quia vbi pl⁹ difficultatis inest: ibi magis necessarij sunt habitus promptitudinẽ in nobis contra hmõi difficultates facientes: sed fortitudo est circa ardua ꝛ difficilima tanq̃ circa ꝓpriam materiã. Et huius sententie est beatus Thomas. q. cxxviij. articulo vnico in responsione ad tertiũ argumentũ/ vbi dicit ꝙ aggredi quascũq; magnas res videtur esse periculosum quia in his deficere est valde nociuum vnde etiã si magnificentia et fiducia circa quecũ q̃ alia magna opera vel aggredienda ponatur tamen habent quendã affinitatem cum fortitudine ratione periculi imminentis. ¶ Nona conclusio. Omnes iste partes sunt partes fortitudinis subiective siue ꝓmomodo accepte/ patet quia q̃libet hmõi pars significat actus vel habitus alicuius virtutis et nõ nisi fortitudinis igit. hoc tamẽ intellectũ volo de terminis significãtibus et nõ de reb⁹ significatis quia esse totũ vel partẽ hoc modo non conuenit nisi rebus q̃ non sunt signa. Si q̃ras vtrum fortitudo habeat aliquas partes potẽtiales: ℘respondeo ꝙ pars potentialis accipitur tripliciter. vnomodo ꝓ vna qualitatũ actiuarũ vel passiuarũ q̃ dicitur potentia realiter in exẽte rei cuius ẽ potentia. Sicut si intellectus esset res distincta ab anima mediãtẽ qua anima intelligeret: intellect⁹ vel intellectiuũ diceret potentia anime Similiter de potẽtia sensitiua et vegetatiua. Et hoc modo dico ꝙ nec fortitudinis nec virtutis nec rei cuiꝰ cũq; sunt alique partes potentiales. quia nulla penitus necessitas nec ex auctoritate/ nec ex ratione/ nec ex experientia cogit ponere hmõi potentias tanq̃ qualitates superadditas exẽtie rei. Secundo modo accipit potentia ꝓ re sm ꝙ põt aliquid agere ve lpati: et pars potentialis ꝓ re sm ꝙ põt agere vel pati vnũ de multis q̃ potest agere vel pati/ sicut anima sm ꝙ potest agere vel pati est potẽtia/ sm vero ꝙ potest intelligere qõ est vnũ de his que põt agere vel pati pars potentialis/ et sm ꝙ potest sentire dicitur etiã pars potentialis/ et sm ꝙ potest vegetare dicit pars potentialis. Et hoc modo vnus habitus fortitudinis qui potest ĩ multos actus: sm ꝙ potest in actũ dicitur esse potẽtia sm ꝙ potest in vnũ eoꝝ dicitur pars potentialis: verbi gratia fortitudo sm gradũ perseuerãtie sm ꝙ potest inclinare ad agendũ vel patiendũ fortia dicitur potentia: sm ꝙ potest inclinare ad desiderium magnoꝝ dicitur vna pars potetialis: sm ꝙ potest inclinare ad imperandũ magna ardua dicitur alia pars potentialis sm ꝙ potest inclinare ad exequendũ ꝛ operandũ magna dicit alia pars potentialis. Tertio modo accipitur pars potẽtialis scõdo intentionaliter ꝛ similiter potentia. ꝛ tũc potentia non est aliud q̃ signũ significans rem aliquã sm ꝙ potest agere vel pati. ℘pars vero potentialis est terminus significans rem illã sm ꝙ põt vnũ de multis agere vel pati. Et hoc modo partes potentiales cõmuniter sunt termini inferiores ad potẽtiã vt vegetatiuũ sensitiuũ ꝛ intellectiuũ sunt partes potentiales. Et istud tertiũ membrũ vtile est ad intelligendũ multas sententias doctoꝝ antiquoꝝ qui ꝓpter modũ loquendi eoꝝ nõ possunt aliter inueritate saluari. ꝙ hoc esset aperte saluatur quomodo vnius rei sunt multe potentie ꝛ distincte sm ꝙ dicit cancellarius parisien. iohãnes de gersono. ℘potentie anime sunt multe non re sed nominibus distincte. Secundũ hunc modum dicimus ꝙ fortitudo habet partes potentiales hoc tertiomõ Mã accipiatur habitus fortitudinis sm gradũ perseuerantie cõstat ꝙ iste habitus põt esse principiũ eliciendi volitionẽ operũ fortiũ et imperioꝝ operꝝ fortium. et potest facere inclinationẽ ad psistẽdum in actu inter duros labores et graues penas ꝛ varias passiones doloꝝ. ideo partes eius potentiales possunt esse iste volitionũ operũ fortium/ imperiuum operũ fortium/ pseueratiuũ in operibus fortibus. et similia si quos alios actus ille habit⁹ habeat. ¶ Contra secundã conclusionẽ arguitur sic Fortitudo ꝓprie dicta est circa materiã valde specialẽ: ergo fortitudo ꝓprie dicta non continet sub se plures fortitudines specie differentes: ergo fortitudo non habet partes subiectiuas. Ad hanc rationẽ respõdeo. concedẽdo añs/ ꝛ negando ꝓñam quia circa eandẽ materiã q̃tuncũq; sit specialis possunt esse actus moraliter boni specie distincti: quare et habitus moraliter boni specie distincti. Antecedens ꝓbatur ex dictis eiusdem doctoris. Fiducia magnificentia patiẽtia ꝛ pseuerantia circa materiã fortitudis act⁹ bonos specie distinctos alias vtiã frequẽt dictũ est tres coꝝ superfluerẽt. ¶ Secundo circa materiã fortitudinis reperiunt̃ ista quatuor et sunt habitus boni et specie distincti et continentur sub fortitudine sicut sua inferiora

Continentia qd sit.

℘perseuerãtia qd sit.

Heroica fortitudo qd sit

Nota.

Tho. 2. 2. q̃sti. 1. 2. 3

sub superiore qui fiducia i materia fortitudinis est distincta specie a fiducia in materia iusticie aut tẽperantie ergo sunt partes subiective fortitudinis ¶Quod sint boni habitus constat. Quod sint specie distincti patet/ quia aliter non essẽt diuerse partes integrales. quod est contra eundẽ doctorem. Thomas cũ nõ assignat eas diuersas tanq̃ ptes integrales/ nec tanq̃ partes vnigeneas: sed tãq̃ partes etherogeneas ad actus etherogeneos inclinantes. q̃ aũt cõtineantur sub hoc cõmuni fortitudo/ tanq̃ inferiora sub superiore ꝓbatur. continentur tanq̃ inferiora sub hoc cõmuni virtus: ꝛ nõ immediate vt cõstat: ergo continentur sub vno genere virtutis vel sub diuersis: sed non cõtinent sub diuersis quia loquor de fiducia magnificentia et hmõi non qbuscũq̃ sed de hisque sunt circa materiã fortitudinis: ergo cõtinentur subvno genere virtutis et non sub alio a fortitudine. ergo cõtinẽtur sub fortitudine sicut inferiora sub superiore. Me q̃ mireris de hoc modo loquendi quẽ hic obseruo quia in hoc cõformo me modo loquendi doctoris illius cuius opinionẽ improbo. quia vt iam dictus est cõtinere vel contineri per modũ superioris aut inferioris non conuenit nisi rebus que sunt signa. Et confirmatur hec ratio ex dicto eiusdem doctoris. q. cxxviij. qui de istis quatuor dicit q̃ si coartẽtur ad ꝓpria materiã fortitudinis scz ad pericula mortis sunt quasi partes integrales. Si aũt referantur ad alias materias sunt virtutes adiuncte fortitudini distincte ab ea fm speciẽ. Ex quib9 verbis arguo sic iste quattuor virtutes coartate ad materiaz fortitudinis non sunt virtutes adiuncte fortitudini. hoc eĩ licet non dicat cõstat tñ apud omnẽ recte inteligentẽ q̃ ipse illud intelligit/ nec sunt virtutes omnino separate a fortitudine: quia tunc nullomodo deberent dici partes integrales eius. ergo sunt virtutes sub fortitudine contente. ¶Preterea quecũq̃ sunt distincta inter se specie et non sunt distincta specie a fortitudine sunt diuerse species contente sub fortitudine. Sicut quecunq̃ sunt inter se distincta specie ꝛ nõ sunt distincta specie ab alijs sunt sic q̃ nec ambo nec alterum eorũ specie distinctũ sit ab alijs/ illa pertinent ad diuersas species sub alijs cõtentas. sed ista quatuor distinguntur specie inter se vt constat et iam ꝓbatũ est/ ꝛ nõ distinguntur specie a fortitudine vt innuit cũ dicit q̃ quando sunt circa aliã materiã tunc distinguntur specie a fortitudine. Me q̃ tamen tico consequentiã illã/ quia hec ex dicto eius infert bona esse sed in hoc sensu dicta sua a legentibus accipi. ¶Preterea ista quatuor nec sunt eadem specie cũ fortitudine/ nec distincta specie a fortitudine/ ꝛ ipsa sunt species. ergo fortitudo nõ est species specialissima. ergo fortitudo est genus istor q̃ nõ sint eadẽ specialissima cũ fortitudine ꝓbatur non sunt eadem specie specialissima inter se. ergo non sunt eadẽ specie specialissima cũ fortitudine. da q̃ positum cõsequentis. sunt eadẽ specie specialissima cum fortitudine statim sequit oppositũ antecedẽtis. ergo sunt eadẽ specie specialissima inter se. ergo non sunt distincta specie a fortitudine ꝓbatur quia quecũq̃ sunt distincta specie a fortitudine cõtinẽtur sub iusticia vel sub temperãtia ꝛ sic ꝺ alijs generibus virtutũ: sed fiducia magnificentia. ꝛc. que sunt circa materiã fortitudinis (q̃ de alijs nõ loqnor) non continentur sub iusticia nec sub temperantia. ꝛ sic de alijs virtutibus a fortitudine. ergo non sunt distincta a fortitudine. et ita patet ꝓbatio añtis ꝑ vtraq̃ parte. consequentia aũt ꝓbatur. quecũq̃ multa quor quodlibz est species vel sunt eadẽ specie vel distincta specie secũda cõsequentia ꝓbatur. q̃ fortitudo. et ista quatuor sub eodem genere cõtinentur scz sub virtute: et nõ eq̃ immediate quia fortitudo / nec genere/ nec specie ab eis distinguitur. ergo vel fortitudo cõtinetur immediatius q̃ ista quatuor vel ista quattuor aut aliquod eor̃ immediati9 continetur subvirtute q̃ fortitudo. sed nec ista quatuor nec aliquod eor̃ cõtinetur immediatius subvirtute q̃ fortitudo. quia tunc fortitudo esset pars subiectiua aliquor̃ istor̃ quatuor vel cuiuslibet eor̃. ergo fortitudo immediatius cõtinetur. sed inter omnia genera et spẽs contenta sub aliquo cõmuni illud est cõmuni9 qđ est illi cõmuni ꝓpinquius et immediati9. ergo fortitudo est cõmune genus ad ista quatuor: et cõtinentur ista quatuor sub fortitudine sicut spẽs sub genere. Contra nonã conclusionẽ arguitur sic. fiducia non est aliud q̃ spes. sed spes non ptinet ad fortitudinẽ sed ponitur ꝑ se virtus. igit. Secundo fortitudo facit hominẽ bene se habere circa pericula. sed magnificentia ꝛ fiducia non importãt aliquam habitudinẽ ad pericula ergo magnificẽtia et fiducia non species fortitudinis. Tertio patientia est omnino eadẽ fortitudini: ergo non est spẽs fortitudinis. añs patz quia importat difficiliũ per pessionem. fm tullium hoc aũt importat fortitudo ¶Quarto illud quod reperitur in qualibet virtute non debet poni pars alicuius specialis virtutis. scz pseuerantia reperitur in qualibet virtute dicit eĩm Mat hei. xxiiij. qui pseuerauerit vsq̃ in finem hic saluus erit. Ad primã respondeo q̃ spes q̃tũ nunc sufficit quadrupliciter accipit. vnomodo ꝑ desiderio vite eterne cũ estimatione habẽdi eã ex gratia et meritis. et ista est virtus theologica. secundomodo ꝑ desiderio circa difficilia cũ estimatiõe bene se habendi circa ea. ꝛ sic est omni virtuti morali cõmunis. Tertio modo ꝑ desiderio circa administrationẽ arduissimor̃ et difficilimor̃. ꝛ sic est pars subiectiua fortitudinis communiter dicte. ¶Quarto modo ꝑ desiderio circa pericula bellica cũ estimatione bene se habẽdi circa ea ꝛ sic est ps fortitudinis stricte accepte quam nomine fiducie tullius appellauit. cũ aũt dixi in secundo membro q̃ est omni virtuti morali communis. ergo hoc sic non intelligo q̃ ipsa tanq̃ cõmune quoddã ꝓdicte dicitur de quahbet virtute cõmuni: sed q̃ ipsa in illa significatione cõtinet multas species et ad quãlibz virtutem earũ aliqua ptinet ꝓportionabiliter intelligendũ est quod dictũ est in tertio mẽbro. Ad secundã concedo maiorẽ: ꝛ nego minorẽ si intelligatur vniuersaliter. aliqua eĩm magnificẽtia puta illa que est factiua magnor̃ circa materiã fortitudinis et similiter aliqua fiducia importat habitudinem ad pericula bellica cũ quo tamen stat q̃ aliqua magnificentia puta illa que est circa materiã liberalitatis non importat habitudinẽ ad pericula nisi esset in grsdu pseuerantie constituta. sicut postea dicetur. Ad tertio nego antecedens/ q̃ nõ sunt eadez conuertibiliter non volo tamen facere vim in sermone quia argumentũ petit aliam diffi-

Excusatio auctoris de inepto modo loquẽdi

Cõtra thomã ex propijs di. af.

¶Resolutio. auctoritas

M.

cultatem. et ad probationem dico q̄ patientia ītm portat difficiliū extrinsecoꝝ ppulsionem. sed fortitudo p̄ter hoc importat actū sperandi actum magna faciendi/ et actū pseuerandi quos non importat patientia. Ad quartā dico q̄ pseuerantia accipitur triplicitur. vnomodo accipitur p̄ continuatione actꝰ bonī q̄ diu recta ratio dictat ipz eē cōtinuandū: et ipsa reperitur in omni virtute mo ēt requiritur volitio hmōi continuationis. secundoō accipitur pseuerātia p̄ pstētia in bono ope z nolitione cessandi ab eo p̄ quacūq; molestia vel incō modo/ p̄ quo recta ratio dictat non desistendū/ et hoc modo in omni virtu morali reperitur perseuerantia. Tertio modo accipitur pseuerantia p̄ persistentia in operibus arduis cū nolitione desistēdi p̄ quocūq; incōmodo actui itrinseco vel actui de se annexo/ et hoc modo est species fortitudinis communiter dicte. quarto modo accipitur p̄ pstētia in operibus bellicis cū nolitione desistendi p̄ quocūq; incōmodo intrinseco operi et sic est spēs fortitudinis bellice. ¶ Ad rationē ante oppositū cōcedo maiorem de forma simplici q̄ est vna numero et de diuisione in partes diuersarū rationū: sed nego de forma q̄ est vna tantū vnitate aggregatiōis z de forma vna simpliciter z de diuisione in partes eiusdē rationis: et ista patuerūt in cōclusionibus.

Dost̄ q̄ tractauimus de

prima specie fortitudinis cōiter accepte scz de fortitudine stricte accepte communiter cōsequenter tractandū est de secunda scz de magnanimitate. Et primo quidē de eaz speciebus eius. secūdo de vicijs oppositis. ¶ Circa primum igitur magnanimitatē. ¶ Queritur primo. Vtrū magnanitas sit circa magnos honores. aī q̄ non magnanimꝰ magis cōtēpnit honores q̄ appetit. q̄ magnanitas nō est circa magnos honores. In oppositum est qđ dicit Ari. iij. ethicoꝝ q̄ magnanimitas est circa magnos honores. ℞ro rñsione ad q̄stionem. Notandū est q̄ p̄ honorem nos possumus tria intelligere vnomodo administrationez laudabilem negociorum arduoꝝ et difficiliū. Secundo modo possumus intelligere p̄ honorez aliq̄d quod exhibetur in signū hm̄i virtuose administratiōis Tertio modo accipitur p̄ opinione laudabili que ex huiusmodi signis virtutū exhibetur generatur et nascitur. secūdomodo accipitur ppie honor. Et primo rethorice distinguit Aristote. honorem hoc modo acceptum a bona opinione. et vtrumq; enumerat inter partes felicitatis. Magne administrationis et ardue sunt honorabiles dupliciter. vnomodo quia non cōmittuntur a prudentibus viris nisi his qui estimantur magnis honoribus digni. aliomodo quia harū rerum virtuosa administratio reddit hominem magnis honoribus dignū Econtrario eīm huiusmodi administratio pōt dici vituperabilis si viciose et imperite gesta sit hmōi aūt res honorabiles sunt duplices: quedaz sunt q̄ habent magnas vtilitates adiūctas: aut alia magna commoda sicut sunt officia dignitates potentatus regna domina diuina. alia sunt nō sunt huiusmodi cōmoda aduncta sed bene et virtuose gerentibus debetur honor. Item rerū honorabilium alie sunt p̄ se honorabiles/ et tales sunt opera virtutum. Alie vero sunt honorabiles non p̄ se. sz ex operatiōe administrantis. honor ſcūdomodo diffinitur ab Aristo. sic. Honor est benefactive opinionis signum/ que diffinitio dupliciter potest exponi vnomodo sic. honor est signum p̄ quod honorans ostendit se opmari q̄ ille cui honorē impendit est benefactiuus. Aliomodo sic. honor est signuz quo honorans ostendit q̄ ille quē honorat habet opinionem benefactiuā eo q̄ habeat voluptatē z sciē tiam bene faciendi. Est tamen aduertendū q̄ beneficentia accipitur dupliciter. vnomodo generaliter p̄ quacūq; impensione beneficij siue p̄ actu virtuosum siue per actū vitiosum. Aliomodo accipitur beneficentia p̄ impensione beneficij virtuosa et laudabili. et ita honor accipitur dupliciter. vnomodo p̄ signo benefactiue opinionis primo modo et hocmodo tyranni et multi p̄lati aut p̄incipes iniqui honorantur: quia multi tales p̄stant multis magna beneficia et etiam p̄stare possunt. aliomodo accipitur honor q̄ signo benefactiue opinionis secūdomodo. et hoc ppter solū actum virtutis impenditur honor z solū impenditur eis q̄ beneficia vel p̄stiterunt vel p̄stare possunt. Scdm illud Ari. Honorātur aūt iuste quidē maxime qui beneficia p̄stiterunt non solū sed honorat etiā qui pōt beneficiare Et docet consequenter quid p̄ beneficentia intelligat. Beneficentia aūt que ad salutem z quascūq; causas essēdi ad diuitias aut ad aliquid alioꝝ bonoꝝ quoꝝ non est facilis possessio aut taliter aut hic aut tunc Multi eīm ppterea q̄ vidētur parua honorem adipiscūtur sed modi et tēpora sunt cause. Ex quo patet q̄ beneficentia est impensio bonoꝝ que magna sunt vel fm se vel ex circunstantia modi loci vel temporis. Nā etiam qs dicitur aliquando beneficus qui tamen impendit parua. sed vt dicit Ari. circūstantia modi loci vel temporis sunt causa q̄ illud quod in se ē paruū reputetur magnum. q̄ aūt honor ppie dictus soluz debeatur beneficentie virtuose p̄bat Buridanus ppter beneficiū impensum debetur honor: sed ad hoc q̄ aliquid sit beneficiū nō sufficit q̄ bonū fiat sed requiritur q̄ benefiat/ quia beneficiū componitur ex bene et facere et non ex bono z facere ergo malus inquantū malus non est benefactiuus: nec beneficij impensiuus. Probat secundo auctoritate Senece dicentis. Non potest beneficiuz manu tangi. sed animo geritur: multū interest inter materiam beneficij et beneficiū. Non eīm aurū vel argentum beneficium est/ sed ipsa tribuentis voluntas. Itaq; non quid detur aut quid fiat refert: sed qua mēte beneficium non in eo quod fit/ aut quod datur consistit: sed in ipso dantis aut faciētis animo. Hec tamen Senece p̄ba multipliciter exponi possunt vno modo q̄ aurū et argentum nullo modo sunt beneficia: et sic non videtur michi verū q̄cquid est bene tributū vel impensum alteri/ vt sit sibi causa salutis vel causa essendi/ vel auferendi ab eo paupertatem/ aut est de numero eoꝝ quoꝝ possessio est difficilis/ illud est beneficium siue beneficentia. sed aurū et argentū sunt huiusmodi/ ergo sunt beneficiū. Secundo actus est ipse voluntatis non est id quod alteri cōfertur nec̄ est id quo alteri succurritur: ergo non est beneficentia ¶ Tertio posito solo actu voluntatis et quolibet alio remoto non est beneficentia: ergo actus voluntatis nō est beneficentia. beneficentia eīm videtur actū ex-

Differunt fortitudo z patientia.

Triplex honoris acceptio.

teriozem importare. Alicmodo possunt intelligiq aurū ⁊ argentū nō habēt ex se q sint bñficētia: sz habēt ex ato. i. est actu voluntatis ipius dātis. Et in hoc sensu concedo. Aurum esn ⁊ argentū aliqñ sunt mutuū. Aliqñ sunt donatio ⁊ beneficentia aliqñ nullū hoz/ vt cū vel retinenf apud possidentē/ vel transferimus cā emptionis alicuius: ⁊ ita cum traditiō eoz subordinaf volitioni benefice vel datiue: sunt bñficentia: cū subordinaf volitioni mutuatiue: sunt mutuū: cū volitiom solutiue sunt solutio. q ergo sint bñficiū vel bñficentia nō hñt ex se: sed hñt hanc denoiationē a volitione dātis. Et aliqñ sunt virtuosa bñficentia ⁊ laudabilis: qñ vōlitio dantis est virtuosa. Aliqñ vero viciosa/ qñ scz hmōi volitio est viciosa ꝓpter aliquā circūstantiā q aūt sunt magnū bñficiū pōt intelligi dupliciter. Vnomō sm denoiationem intrinsecā ⁊ hoc mō qñ hmōi data sunt: sm se magna dicunf esse magnum beneficiū. Scōomō sm denominationē extrinsecā. Et hoc tripliciter. Vnomō qñ sumitur denominatio ab effectu quē circa eum cui tribuif beneficius faciunt/ sicut cū q id sibi multū bene est aut a multa ⁊ graui miseria releuatur. Scōo qñ sumif denominatio ab aliqua circunstātia ꝓpter quā vel erat multum difficile/ vel erat multum necessariū illud prestare. Tertiomō qñ sumitur denominatio a magnitudine actus voluntatis/ quia scilz ex actu voluntatis multū magno hoc tributū est. Et sm hanc distinctionem exponende sunt multe auctoritates veterū q sibimuicem contrarie videntur. Actus tamē volūtatis dicitur magnus dupliciter Vnomō ꝓpter multitudinem partium intrinsecarum. Et hoc modo actum esse magnū nō est aliud q ipsum: esse multum intensum. Aliomō actus dicitur magnus ratione obiecti nō cuiuscūq sed illius gratia cuius imediate ⁊ per se nata est fieri beneficētia. hoc aūt obiectum est bene esse illius cui aliquid tribuitur/ qui enim beneficijs est in alium primo vult sibi bene esse/ et vt sibi bene sit tribuit sibi aurum vel argentum vel aliquid aliud. volitio ergo dicif magna qua ego volo sibi multū bene eē parua aūt ecōtrario. hec aūt distinctio necessaria est q⁹ auarus amico suo in necessitate posito actu voluntatis intensioze bñfacit in paruo q in multo ⁊ tñ nō ꝓpter hoc dicitur beneficentior imo minus beneficcs. Pauper autē ⁊ dives interdū volūt bene esse alicui sed pauper vult sibi melius esse q dives: non tñ tm tribuit q tum dives: in tali casu adhuc pauper est beneficentior q⁹ beneficiū suum ꝓcedit ex maioze. i. intensioze actu volūtatis mō supra expositio. ⁊ licet nō plus tribuat denominatione sumpta ex magnitudine rei tribute plus tñ tribuit denoiatione sumpta ex difficultate tribuendi pueniente ex circunstantia personaꝝ: est em̄ pauperi difficilius tribuere decē: quam diuiti tribuere centū: ⁊ q⁹ facit dationē difficiliozē q dives. ideo verisimile est q aut vult illi melius esse aut intensiozi affectu vult sibi bene esse q dives. Et quertendū vlterius q⁹ dat̄ alia diffinitio honozis. honoz est exhibitio reuerētie in signū virtutis. de qua diffinitione dicit buridanus q⁹ si differat ista diffinitio a diffinitione Ari. illa que est Ari. est melior ꝓbabat quia per diffinitionē Ari. diffinitur ipse honoz per istam verō non diffinitur ipse honoz sed honoratio. ꝓpo quo notat q⁹ duplex est honozatio quedam est posq nihil in remanet quod sit signū virtutis vt genuflexio capitis inclinatio. ⁊ in illa nō differt honoratio realiter ab honoze. Alia est honozatio postq aliquid permanet qō est signū virtutis. vt cōstructio templi imaginis ⁊ in istis differt honoratio ab honoze. post enim constructionē tēpli remanet templū constructū: ⁊ post compositionem imaginis remanet imago. Conclusio Buridani bene mihi placet sed nō ratio q⁹ qui contradicere vellet diceret q⁹ exhibitio non est aliud q res exhibita/ ⁊ ita dicerēt q⁹ ibi post actum nihil remanet in re q ille actus est honoz: vbi vero post actū aliquid remanet in re: ipsi dicerent q⁹ illud quod remanet est honoz ⁊ q⁹ exhibitio nō est nisi res exhibita ⁊ constructio templi nō est aliud q templum cōstructum aut pars templi constructa cui alia succedit construenda ⁊ hoc cum constructio verificatur de templo ꝓo mensura aliqua ꝓ qua esse non verificatur de eo/ quia si simul per aliquam potentiam construeretur tunc constructio templi esset ipsa res ꝓstructa ꝓo ꝓmo instanti ꝓo quo nō est. Videtur tamē mihi q⁹ diffinitio Ari. sit melior ⁊ q⁹ ista ratio diffini per genus illud qō Ari. diffinit q spēm ita tñ q⁹ per hoc diffinitio ista secunda est magis q diffinitum. ꝓpo quo est notādū q⁹ sm Ari. non cuilibet virtuti debetur honoz sed tm̄ virtuti benefactiue: nam homini castissimo vel temperatissimo non impendif ꝓpter castitatē honoz. Sed si impenditur sibi: hoc est quia speramus q⁹ pcibꝰ nos ⁊ orationibus apud deū iuuabit qō sit per virtutem benefactuam/ ⁊ apud antiquos cōstructiones tēploz imagines ꝓnoz̄ditas sedis nō instituebanf alicui ꝓpter virtutē quanlibet sed tm̄ ꝓpter bñficia impēsa vel populo vel toti rei, vel alijs indigentibus. nō dico tñ q⁹ ꝓpter hmōi virtutes qui sunt ad se nō debeaf honoz: sed dico q⁹ cōmuniter nō impendebaf ⁊ quod si aliquid fuisset impensum ꝓpter talē virtutē non fuisset ab Ari. appellatum honoz: sed tm̄ ea que impendebanf ꝓpter virtutē benefactiuam. ptz per diffinitionē honozis quam ipse ponit. honoz inquit est benefactiue opinionis signū. Sed dicif q⁹ Ari. hic appellat benefactiuā virtutem oēm illaz virtutē que est bene ꝓpatiua. Cōtra hoc arguif per illud qō immediate sequif. Honorant aūt quidē iuste maxime qui bñficia prestiterūt: sed honorant etiam qui potest beneficiare. Et sequif etiā beneficentia autē q ad salutem ⁊c. Ex his formatur iste sillogismus/ omnis honoz est exhibitus in signum virtutis bñfactiue sed nō oīe exhibitū in signū virtutis est exhibitū in signū virtutis bñfactiue. ergo nō oē exhibitū in signū virtutis est honoz. ⁊ per ꝓns diffinitio illa est cōmunior q⁹ diffinitū. Scōo ꝓbo q⁹ nō sit eq bona q⁹ sm Ari. honoz nō est signū virtutis bñfactiue sz est signū estimatiōis ⁊ opiniōis quā hñt hoīes de virtute bñfactiua alterius. alias honoz frequētissime eēt falsi signū cū ꝓpīm aliquis significaref eē virtuosus q tñ esset multum viciosus vicio opposito illi virtuti ꝓpter cuius estimationē sibi impenditur honoz. Et cum in rei veritate nesciunt homines communiter de alio a se an sit vere virtuosus an non: cum non habeant noticiam secretoruin cordis a quibus dependet bonitas actus exteriori.

¶ Si honoz deberet esse signum virtutis frequentissime contingeret vel q⁹ honoz esset signū falsum

Beneficiū quōdicitur magnum.

Actus voluntatis q̄liter dr esse magnus.

Burl. q̄r to ethi. q̄stiōe nona

Nota.

Moncilz operatio ꝓtuose de bek honoz.

vel q̄ id quod exhibetur p̄o signo non esset honor hominesaūt honorātes aliquem sciunt de seipsis vtrum estiment eum cui illud impendūt benefactiuum vel non ideo honor ab eis impensus nō est eis falsū signum. Et inde est q̄ Ari. diffinit honorē q̄ esse signum nō virtutis sed opinionis benefactiue vel vt habet noua translatio estimationis benefactiue z vbiq̄ pene vtiſ isto modo loquēdi. Ex quibus infero primo q̄ aliquid quod ab aliquibus exhibetur vt honor: secundum sibi consimile exhibetur ab alijs: vt dedecus. Patet de capitis inclinatione z genuflexione que cum multis exhibeantur vt honor: christo tñ et nonullis alijs sanctis viris exhibita sunt vt dedecus. infero secūdo q̄ aliquid idem simul z semel exhibetur vt honor z dedecus. Probatur primo ex parte exhibētium sit aliqua multitudo ciuium que debeat construere certam imaginem in memoriam sui principis quem multi de illa multitudine existimant virtuosum et benefactiuum/z multi malefactiuum z cōmuni consensu cōueniant in certas ꝓtractiōes imaginis que apud vnam partem multitudinis designent estimationē virtutis et apud aliam designent estimationem viciorum. quia huiusmodi protractiones sunt signa multum equiuoca virtutum et viciorum z maxime quando virtutes et vicia habet inter se vicinitatē vt prodigalitas et liberalitas/frugalitas et auaricia/superbia et magnanimitas / perseuerantia et pertinentia constat enī q̄ hec imago est honor q̄ est signum opinionis benefactiue et est dedecus. q̄ est signum opinionis malefactiue. Secundo ꝓbatur ex parte partium eius rei que est honor. nā possibile est q̄ princeps ille estimetur ab omnibus in aliquo benefactiuus et in aliquo malefactiuus/ et q̄ ciues constituentes sibi imaginem/per aliquas partes ymaginis velint repꝛesentare estimationē quam habent de eius bñficia z per alias estimationē quā habēt de eius maleficentia: ergo eadē res erit secundum diuersas partes honor et dedecus. ¶ Confirmatur quia eadē oratio siue soluta: siue metris siue numeris astricta potest p̄o vna parte cōtinere virtutes alicuius: et p̄o alia parte vicia vt constat: et tamen huiusmodi orationes laudatiuas. Aristoteles reponit inter partes honoris. similiter eadē oratio potest continere laudem vni⁹ et vitia alterius sicut oratio Plinij ad Troianum cōtinet laudes immensas traiani et vitia nonnullorum imperatorum precedentium. Infertur tertio q̄ virtus non est causa honoris sicut vult Buridanus: sed estimatio virtutis. ꝓbatur honor nō est signum virtutis: sed estimationis benefactiue virtutis. ergo non est virtus sed estimatio virtutis benefactiue causa honoris. Signum enim p̄ pie est q̄ natum ex aliquo ipsum ostendit vt vult Quintilianus in Institutionibus. placet tamē michi distincto Buridani qua dicit q̄ honor accipitur tripliciter vnomodo ꝓtum ad causam et hec est estimatio virtutis benefactiue. Non enim quibuscunq̄ virtuosis volumus afferre honorem. sed his tantum quos estimamus benefactiuos. Secūdo modo quantum ad substantiam/et sic honor vt dictum est/est signum huiusmodi existimationis. Tertio modo ꝓtum ad effectum et hic effectus in eo qui honoratur est delectatio secundū illud Aristotelis primo rethorice. Et honor et complacentia delectabilissimorum propter a q̄ sit fantasia vni cuiq̄ talis est studiosus. In aliis autem ab eo ē estimatio virtutis benefactiue vel bona fama vel bona opinio de virtute benefactiua alicuius. Et hec dicta sunt in communi de honore: Prima conclusio. Magnanimitas est primo et p̄ se circa magnas et arduas ac difficiles administrationes. Probatur primo per diffinitionem magnanimitatis quam ponit Aristo. primo rethorice. Magnanimitas est virtus factiua magnorum benefactorum ex quo apparet q̄ Aristoteles non diffinit magnanimitatem per appetitum magnorum honorū. sed per poerationem magnorum benefactorū. Probatur secundo per eundem Aristotelē tertio ethicorum Habet enim q̄ magnanimus non parua pericula neq̄ frequenter adit sed magna. Et capitulo eodem. et paucorum quidem operatiuum sed magnorum et nominabilium et multa similia habet. Probatur tertio auctoritate ciceronis libro primo de officijs vbi loquens de fortitudine dicit splendissimum genus honestatis videri quod animo magno elatoq̄ humanas res despiciēte factū sit. Et paulopost sed ea animi elatio que cernitur in periculis et laboribus: si iusticia vacat pugnatq̄ nō p̄o salute communi. sed p̄o suis commodis in vicio est. adit. Itaq̄ probe diffinitur a stoicis. Fortitudo cum eam virtutem esse dicunt pugnantem p̄o equitate. Neq̄ mireris q̄ loquatur de fortitudine et nos de magnanimitate quia in nullo loco videtur fortitudinem a magnanimitate distinxisse. sed semp de his indifferenter locutus est Et loco eodem: fortes autē igitur et magnanimi sunt habendi non qui faciunt: sed qui ꝓpulsant iniuriā: ¶ Quarto per illud eiusdem quod immediate sequitur. Vera autem et sapiens animi magnitudo. honestū illud quod maxime natura sequitur. in factis positum non in gloria iudicat principem q̄ se esse mauultis q̄ videri. Ex qua auctoritate patet q̄ magnanimitas magis est circa magna recta q̄ cura gloriā siue honorē. multa alia adduci possēt sed adducentur in probationibus sequentium.

¶ Secūda conclusio magnanimitas per se est in contemptu rerum externarum probatur per Ari. in tertio. licet et adhuc et circa diuitias et potentatum et omnem bonam fortunam et infortunium moderate habebit quomodocunq̄ fiant et neq̄ bene fortunatus vtiq̄ gaudiosus erit: neq̄ infortunatus tristis. et paulopost. potentatus enim et diuitie propter honorem sunt desiderabilia habentes igitur ipso honorari per ipsa volunt: cui autem et honor paruum est: hinc et alia propter quod et despectationes videntur esse: et in eodem tertio z potens posse: disse magis bona et infructuosa fructuosis et vtilibus. vbi alia translatio magis q̄ volet res preclaras z inutiles q̄ fructuosas et viles. probatur scōo auctoritate. Ciceroīs primo de officijs. Omnino (inquit) fortis animus z magnus duabus rebus maxime cernitur: quare vna in rerum externarum despicentia ponitur: cum persuasum sit nichil hominem nisi q̄ honestum decorūq̄ sit aāt adiuuari/ aut optare/ aut expetere oportere: nulliq̄ neq̄ homini neq̄ perturbationi animi neq̄ fortune succūbere. altera est res vt cū ita sis affect⁹ aiovt supra dixi res geras magnas: illas q̄ō et maxime vtiles sed vt vehemēter arduas plenas q̄ laborū

Corrolarium.

Ibi Burida. vbi sup.

Cicero

Diffinitio stoicorum.

et periculorum. tum vite vsu. tuz multarum rerum causa que ad vitam pertinent patz per illud quod paulopost subiungitur. nã z ea q̃ exia pli sed z pre clara videntur parua ducere ea q̃ ratione stabili firmaq̃ contẽnere fortis animiq̃ dicenduz est. Et ea que videntur acerba que multa z varia in homi num vita fortunaq̃ versantur. Jta ferre vt nihil a statu nature discedas: nihil a dignitate sapientis. Robusti animi est magneq̃ cõstantie. Idem habet capitulo. xiij. vbi reprobat vitam ociosorum cõcludens ita fructuosior autem hominum generi z animi claritatem amplitudinẽq̃ aptior eorum qui se ad remp. z ad magnas res gerendas accommo dauerunt. Ad idem possent adduci omnia q̃ idem cicero dicit de fortitudine z magnanimitate ex qui bus legentibus constat q̃ ipse posuit magnanimi tatem circa rerum arduarum z difficilium admini strationem. De contemptu autem rerum externa rum habet in eodem. xiij. capitulo. Capescẽtibus autem rempu. nihil min⁹ q̃ phis hic haud scio an magis etiã magnificentia et despicentia adhibenda sit rerum humanarz. Secundo ꝓbatur. Tam ꝓ ma q̃ secunda cõclusio. Administratio rerum pu. potest bene z male suscipi z bene. et male recusari. Recusari male si homo recuset ea que põt ad vtilitatem publicam administrare. Nam si quis cum bene possit administrare ideo refugiat quia formi dat labores et molestias vel ignominiã z infamiaz ex offensionibus z periculis consurgentẽ. Aut ꝓpter nimis magnũ contẽptum honoris: male recu sat. q̃ si recuset quia cum sit vir excellentis ingenij qui se doctrine dedit aut q̃ est valitudinarius aut in becillis nec se dignum vere existimat qui possit ad vtilitatem publicam administrare tunc recte z bene recusat. Quod si talis suscipiat graues z dif ficiles administrationes rerum publi. z reputet di gnum his administrationibus cum tamen non sit dignus tunc male. suscepit. Si vero sit dignus et suscipiat eas quibus se dignum vere putat quomõ z gratia huius oportet: tunc bene et virtuose susci pit. Hec omnia probantur auctoritate Ciceronis eodẽ. xiij. capitulo. Quapropter, z his (inquit) fortitan concedendum sit rempu. non capescentibus qui excellẽti ingenio doctrine sese dederunt: z his qui aut valitudims imbecillitate/ aut aliqua grauiori causa impediti a republica recesserunt: cum eius administrande potestatem alijs laudemq̃ cõ cederent. Et sequitur. quibus autez talis nulla sit causa si despicere se dicant ea que plerisq̃ admirã tur imperia z magistratus hunc non modo nõ lau di verum etiam vicio dandum puto. Et paulopost Sed videntur (inquit) labores z molestias/ tum of fensionum tum repulsarum quasi quandã ignomiã timere z infamiam. Sunt enim qui in rebus cõtra rijs parum sibi constant voluptatẽ seueriſſime cõ tempnant: in doloze sint molliores/ gloziam negli gant/ frangantur infama. atq̃ ea quidẽ non satis constanter agant. ꝓbatur etiã per illud q̃ statim sequitur. ad rempublicam generandã autẽ qui ac cedit caueat ne id mõ consideret/ q̃ illa res hone sta sit sed etiam vt habeat efficiendi facultatez. in que ipso considerandum est ne autẽ temere despe ret ꝓpter ignauiam. aut nimis cõfidat ꝓpter cupi ditatem. Ex his clariſſime patet q̃ in susceptione arduarum administrationum põt aliquis deficere superhabundare et medio modo se habere/ ergo circa huiusmodi susceptionem põt esse aliqua vir tus moralis inclinans nos ad suscipiendum eas: quas possumus bene z laudabiliter gerere/ eo mõ quo oportet z gratia cuius oportet/ z ad recusan dum etiã eas quibus non sumus digni: sed illa vir tus nec est iusticia nec temperantia nec prudẽtia. ergo est magnanimitas siue fortitudo cõmuniter dicta. Tertia ꝓclusio magnanimitas est circa ma gnos honores. ꝓbatur quia contingit honores magnos bene z male appetere z reicere/ z etiã me diocriter. ergo circa magnos honores põt esse ali qua virtus nos inclinans ad appetendum z reiciẽ dum conformiter ad iudicium recte rõnis. sed illa virtus non est aliud q̃ magnanimitas q̃ ex suo nõ mine importat magnitudinez animi igitur. Scõo reperiunt aliqui qui dignificant se magnis quibus digni sunt: z reperiuntur aliqui qui dignificãt se pu ris quibus etiam digni sunt/ secũdus dicit tẽperã tus vel modestus vt habet alia translatio Ari. ꝑ mus autẽ dicit magnanimus sunt etiã aliqui qui di gnificãt se magnis quibus tñ indigni sunt. z isti di cũt caymi siue inflati alij vero nõ dignificãt se tã magnis q̃ magnis digni sunt z isti vocant pusilla nimes. scõo magnanimitas se habet ad honores sicut pulchritudo ad corpus. sed pulchritudo nõ ẽ nisi in magno corpore. Parui eñ inquit. Ari. formosi z cõmensurati/ pulchri vero nõ. ergo magna nimitas nõ ẽ nisi circa honores magnos. Hec est sententia Arz. in. iiij. caplo de magnanimitate vbi ꝓbat hãc cõclusionẽ. Pro cui⁹ expositione. aduer te q̃ dignificare se honore ꝓtingit dupl'r vnomõ q̃ quis se existimat dignũ honore illo z se iam ipsum ꝓmeruisse sicut dux qui victoriã retulit de hostib⁹ ẽm leges triumphorum existimat se dignũ triũm pho: z qui magnã vtilitatem attulit reip. existimat se dignum statua: z constat q̃ hoc mõ in appetitu honoris potest contingere excessus defectus z me diocritas: scõomodo aliquis existimat se dignum honore aliquo q̃ existimat se dignũ dignitate ali q̃ habente administrationem aliq̃ cui administra tioni ipse confidit se posse sufficere et eam non esse sibi secundum q̃cũq̃ circunstantiam incomenien tem. Contra quod erraret quis si per hoc precise q̃ putat se posse sufficere administratiõi alicui ex hoc putaret se dignum illa dignitate puta si per hoc q̃ quis posset bene administrare regiaz digni tatem ipse existimaret se dignum honore regio et principatu illo et defacto appeteret: hoc non pue niret ex magnanimitate sed ex cupiditate z stulta ambitione/ quia sibi deficeret circunstantia gene ris sine qua non debet se existimare dignum Erra ret etiaz ille cui conueniret circunstantia generis et multe alie etiam sibi tamen deficeret facultas administrandi/ quia secundum q̃ nuper ante alle gatum est ex Cicerone ei qui accedit ad rempub. gesta nõ solum considerandum est q̃ tum illa res sit honesta: sed etiam an habeat efficiendi siue ge rendi z administrandi eam facultatem Ex his duo bus modis intelligit Arz. q̃ magnanimus se digni ficat magnis dignus existens: vbi non addidit ho noribus ne erraret aliquis credens q̃ magnanimi tas esset tantum circa preeminentias et honores appetẽdos. Et ideo expõne qui se dign⁹ exis magnis vel administrationibus/ vel honoribus/ vel

Licero.

Lozrela.

Exposito ẽrti capitiz de magna nimitate quartiethi cozum.

Nota. vtrisq; se illis dignificat. i. dignum putat et existimat subeundo scz que subeunda. vtrum autem p̄curando videbitur postea. Et ad hunc sensum exponendus est totus tractatus de magnanimitate Quarta conclusio. Maxime magnanimus tanq̄ circa p̄emium sibi a creatura rationali tribuibile est circa maximos honores. Probatur hec conclusio ratione Ar̄. Magnanimus se dignificat tāq̄ p̄emio bonis exterioribus magnis: sed maximus bonum inter exteriora est honor. Quod probatur Tum quia honorem maxime diis attribuimus. Tū secundo quia qui in dignitate sunt / nisi sit in eis rectitudo nature corrupta / maxime honorem desiderant. Tum quia honor est p̄mium et merces clarissimarum rerum: ergo honor est inter bona exteriora maximum ergo maxime magnanimus se maximis bonis exterioribus dignificat. antecedēs probatur: q; enim magnis ꝓbatum est q; exterioribus probatur quia dignitas vt dicit Ar̄. est ad ea que sunt exterius bona. Cum ergo maximum bonū inter exteriora sit honor: sequit q; se dignificat maximis honoribus. Dixi autem de p̄emio sibi a creatura rationali tribuibili: q; vere magnanimus appetit bona eterna scz beatitudinem eternam. nec tñ forte fuit necessitas addere illud: q; licz magnanimus appetat beatitudinem eternam p̄ p̄emio. non tamen se putat dignum ea: imo cum sperat eā esse sibi conferendam: non estimat eam esse sibi cōferendam p̄cise ex dignitate meritorū: sz ex gratia et liberalitate p̄miantis / a qua et merita et merces manauerunt. neq; putat se ex viribus suis habere facultatem consequendi eam. Ideo si magnanimus feratur in beatitudinem tanq̄ in p̄emium: aliter calificandus est appetitus et similiter estimatio virium et facultatis sue q̄ circa honorem et alia bona tempora lia. Aduidendū autem qui sunt parui et magni honores. Aduertendū est q; honor forma liter est signum appetitur a magnanimo secundum q; signum et ideo ex eo q; honor est melius signum vel minus bonum signum: ex eo est maior vel minor q; autem aliquid sit melius signum pōt cōtingere tripliciter. Uno modo quia est signum melioris opinionis et estimationis: sicut honor tributus a viris p̄udentibus et virtuosis et veridicis et hoc ipsum insinuans / est signum melioris estimationis q̄ honor tributus a viciosis. Et hoc habet exp̄esse. Ar̄. p̄mo rethorice. ¶ Et honor (inquit) et complacentia delectabilissimorum propter eaq; fit fantasia vnicuiq; q; talis est studiosus et magis cum insinuet quos putat veraces esse. talis autem eui prope magis q̄ qui longe: et simul conuersati et noti: et ciues q̄ qui aliunde: et existentes q̄ futuri et p̄udentes q̄ insensati. et nulli q̄ pauci. magis enim verissime veridicos esse dictos contrariis. Et sequitur: quoniam quos quis multum paruipēdit sicut pueros aut bestias nihil curat de horum honore aut opinione ipsius opiniōis gratia: sed si quidem propter aliquid aliud. Secundo modo signum dicitur melius quia indicat q; estimatio cuius est signū sint de meliori et p̄stantiori bono: vt honor tributus alicui indicans q; fuit iust⁹ vel fortis est melior et melius signum / q̄ honor indicans q; fuit affabilis vel magnificus. quia secundū Ar̄. in eodem p̄mo rethorice. Necesse autem maximas virtutes eas esse qua alijs honoratissime / si q̄ dem est virtus potentia benefactiua. propter hoc fortes et iustos maxime honorant: hic quidem ēn in bello: hic autem et in bello et in pace vtilis est. Tertiomodo signum dicitur melius quia diuturnius est et incorruptius. et hoc modo inclinationes capitis genuflexiones et simulia que transeunt et nihil relinquunt signum sunt et minora bona. Illa vero que per vitā durant vt alimenta publica sunt adhuc maiora. Illa vero que ad posteritatem trāsmittuntur vt imagines monumenta et alia huiusmodi / si sint signa bona eque magni adhuc sunt maiora. Dixi autem si sint signa et cete. quia forte alimenta publica et triumphus tribuebantur tantū p̄o maximis beneficijs in rempublicam et p̄o minoribus tribuebantur imagines et monumenta sz de his postea. Aliter tamen honor dicitur magn⁹ ratione administrationis vel anexe vel anteceden tis. Antecedentis si capiatur p̄cise honor p̄o signo. Annexe si accipiatur p̄o dignitate habente administrationem grauem et difficilem, vt iudicatura p̄fectura consulatus ducatus cardinalat⁹ episcopatus et omnis cura publici reginiinis magisterium doctoratus regentia que omnia dicuntur maiora quo cura vel administratio eis annexa dicuntur esse difficiliora et maiora. Quod contingit dupliciter aut secundum naturam negociorum vt cura pastoralis q̄ p̄fectura: aut secundū conditionem circunstantiarum vt cura pastoralis vno tempore q̄ alio et in vno loco q̄ in alio.

Quid honor sit exp̄mitur.

Signū mlt̄ifariā dicitur melius

¶ Quinta cōclusio magnanimitas est circa id qō est in vna quaq; virtute magnum. probatur p̄imo auctoritate Ar̄. in quarto Videtur autem (inquit) esse magnanimi quod in vnaquaq; virtute magnū. Secundo magnanimitas (vt dictum est) est circa arguas et difficiles administrationes sz huiusmodi ardue et difficillime administrationes non possunt geri nisi mediantibus magnis operibus omnium virtutum et etiam difficillimis igitur. Confirmatur q; magnanimus est circa omne illud quo non posito per eum necesse est a magnanimitate sua cadere. sed si magnanimus non operetur magna opera aliarum virtutum: necesse est eum frequenter cadere a magnanitate igitur.

Nota.

¶ Pro declaratione huius conclusionis aduerte q; magnanimitas nō dicitur esse circa omne quod est in vna quaq; virtute magnum eo q; omnis magnanimus iam habeat excellentissimos habitus aliarum virtutū. Quod patet sic Magnanimitas facit alias virtutes maiores ergo nō inuenit eas iam perfectissimas. asis ꝓbatur p illud Ar̄. videbitur quidē igitur magnanimitas vt ornatus qd esse virtutū: maiores enim ipsas facit et nō fit siue illis. Necesse est enim vt magnanimitas iam habeat multas alias virtutes / et eas maxime que ad gerendas publicas administrationes magis necessarie sunt vel vtiliores. Dico ergo q; magnanimitas est circa id quod est in vnaquaq; virtute magnum q; inclinat ad operandum sm vnū quāq; virtutem magna et maxima. Quod ꝓtingit dupliciter Uno mō q; ab ea immediate eliciatur volitio magnorū et maximorū operum aliarum virtutū: et hoc mō verum est magnanimitatē esse circa id qō est in vna quaq; virtute magnū: volitio ēn qua quis vult eē excellenter iustus vel excellēter tēperatus et sic de alijs a magnanimitate elicit. Secundo mō q; ab

Quō magnanimitas est circa illud q̄ est in vnaq; virtute magnum.

eo non elicitur talis volitio immediate sed mediãte actu ipsius magnanimitatis: verbi gratia magnanimus suscepit magna negocia tractanda: tã intelligit q̃ non põt tractare laudabiliter illud negocium nisi per excellens opus magnificentie aut iusticie: tunc magnanimus firmat primo in se animum magnanimiter operandi/ & elicit mediãte habitu magnanimitatis volitionẽ qua vult efficaciter facere magnanimiter: & mediante isto actu elicito (qui nõ põt esse efficax neq̃ imperatiuus executionis nisi vel excellenter iuste vel excellenter magnifice faciat) elicit volitionem qua vult excellenter vel iuste vel magnifice vel forte vtreq̃ modo facere. Et ita si sint duo iusti habentes iusticiã secundum equalem gradum quoꝝ vnus sit magnanimus & alius non: & incumbat vtriq̃ aliquod magnum opus iusticie faciendum sic tñ q̃ illud opus incumbat magnanimo ꝓpter administrationẽ aliquam susceptam explendam: tunc qui est iustus et non magnanimus non inclinatur in illud opus iusticie nisi per habitum iusticie. & forte inclinatione satis remissa si habitus suus non sit multum intensus. Ille vero qui est magnanim⁹ inclinabit tripliciter Uno modo ab habitu iusticie. Secundo mõ ab habitu magnanimitatis inq̃tum est volitiuus magnorum operum in vna quaq̃ virtute. Tertio modo ab eodem habitu magnanimitatis inq̃tum est primo & immediate volitiuus sui ꝓpꝛij actus et mediante eo est volitiuus vnuscuiusq̃ actus sine quo non potest actus suus expleri. ¶ Sexta conclusio magnanimitas est circa diuitias potentatũ & omnem bonaꝝ fortunam. ꝓbatur magnanimitas est moderatiua delectationis prouenientis ex dictis bonis cum assunt aut cum sperantur inesse/ et tristicie puenientis ex carentia predictorum bonorum cum nõ assunt aut cum desperantur adesse ergo magnanimitas est circa hec omnia. antecedẽs est Ari. in quarto cũ ait sed adhuc & circa diuitias & potentatum & oẽm bonã fortunã & infortuniũ moderate habebit quomodocunq̃ fiant/ & neq̃ bene fortunatus vtiq̃ gaudiosus erit neq̃ infortunat⁹ tristis. Secundo quia magnanimitas est circa illud quod est causa honoris in magnanimo. sed bone fortune sunt causa honoris in magnanimo cum ꝓpter bonas fortunas homines estimantur digni honore igitur. Et hanc rationem tangit Ari. cuꝝ ait videntur autem et bone fortune cõferre ad magnanimitatẽ nobiles enim dignificantur honore & potentes et diuites/ in super excellentia enim bono autem super excellẽti omne honorabilius. Tertio circa omne illud est magnanimitas per quod tanq̃ per instrumentum quoddam opera magnanimitatis geruntur et ardua et difficilia negocia/ tractantur et administrãtur: sed per hec bona fortune administrantur tanq̃ per instrumenta quedam ardua & difficilia negocia et exequimur opera magnanimitatis igitur. maior videtur nota q̃ omnis virtus inclinans ad aliquod opus inclinat ad omnia sine quibus nõ potest geri op⁹ illud aut etiam non tam cõmode nec tam laudabiliter. minor ꝓbatur per Ari. in primo ita dicentẽ. Videturautem et eorum qui exterius sunt bonorum indigens quemadmodum diximus. Impossibile eñ vel non facile bona operari impotentem tribuere existentem, multa quidem enim operata sunt quẽadmodum per organa/ per amicos per diuitias & ciuilem potentiam, quibusdam aut denudari coinquinat beatitudinem vt puta nobilitate bona & pulchritudine. Non omnino enim felix est qui specie turpissimus vel ignobilis vel solitarius. et sine prole hec Ari. vbi ponit ea que exiguntur ad felicitatem. que non omnia sunt necessaria ad magnanimitatem. Constat tamen q̃inter omnia opera virtutum magnanimitas et fortitudo et magnificẽtia maxime egẽt bonis exterioribus. Et hãc rationem tangit Ari. in quarto ꝓpter quod & talia magnanimiores faciunt.

¶ Septima conclusio magnanimitas non est circa pecunias tanq̃ circa id quod intendit per graues et arduas administrationes consequi. ꝓbatur quia magnanimus non est cõtemptiuus bonorum que per opera magnanimitatis intendit consequi: sed magnanimus est contemptiuus pecuniarum et bonorum fortitudine vt in secunda conclusione diffuse allegatum est ex Tullio igitur. Secũdo qui cupiditate lucri res arduas eggreditur non est promptior ad benefaciendum q̃ ad beneficiari: neq̃ verecũ datur cum beneficium suscipit: sed magnanimus promptus est ad benefaciendus alijs et beneficiatus verecundatur. igitur. vt habet Ari. in quarto cum ait: Et potens benefacere beneficiatus autem verecundatur: hoc quidem eñ super excellentis/ hoc autem superexcessu ꝓbat etiã per illud qõ iam allegatũ est. & potẽs possedisse magis bona et infructuosa/ fructuosis & vtilib⁹.

¶ Octaua cõclusio magnanimitas magis est circa honores q̃ circa bona fortune. ꝓbatur quia magnanimus magis dolet propter carentiam honoris/ q̃ propter carentiam bonorum fortune. qõ patet per Ari. in quarto qui posq̃ ꝓbauit q̃ moderate se habet circa hec bona et mala fortune/ & q̃ non multum gaudet si habeat/ neq̃ multum tristatur ꝓpter infortunia subiungit. Neq̃ eñ circa honorem ita habet vt maximum ens. Secundo magnanimus non cupit bona fortune nisi inq̃tuꝝ valent ad honorem consequendum. igitur magis est circa honorem q̃ circa bona fortune. Antecedens ꝓbatur per Ari: ibidem ꝓtentatus eñ (inquit) et diuitie ꝓpter honorem sunt desiderabilia: habentes igitur ipsa/ per ipsa honorari volunt.

¶ Tertio si vir magnanimus in administratiõe rerum grauium in hac conditione positus sit vt sit sibi patiẽdum detrimentum in bonis fortune aut in honore ipse ex magnanimitate sua inclinabit magis ad ferendum detrimentum diuitiarum cum integritate honoris q̃ detrimentum honoris cum integritate bonorum fortune: vt satis cõstat ex multis que dicta sunt. ergo magis est circa honorem q̃ circa bona fortune. ¶ Nona conclusio magnanimitas magis est circa arduas et difficiles administrationes q̃ circa honores. ꝓbat⁹ q. si sit ea cõditio rerum & circumstanciaꝝ vt vel male & viciose gerende sint vel ꝓuidus sit honore q̃ offerri solet tales administrationes recte gerentibus: vir magnanim⁹ magis eligit recte & virtuose administrare cũ ꝓpatione honoris q̃ administrare viciose cũ assecutione honoris. ergo magnanimitas magis ẽ circa rectam administrationẽ arduorum negociorum q̃ circa honores q̃ ꝓditio posita in antecedẽte sit possibilis. ꝓbat⁹ volo q̃ alicui bono et perito

vir⁹ sit aliqua administratio commissa et sit alius in ciuitate potens admodum qui instet vehemēter apud eum de modo gerēdi illam administrationē qui modus secundū rei veritatez nō sit virtuosus sed vicios⁹/ z sciat q si sequatur illum modū ipse vicios⁹ administrabit: si aūt non sequatur per potentiam illius impedietur ab honore quē; solēt cōsequi hi qui simules administrationes gerunt: tūc talis si sit vere magnanimus magis eliget administrare virtuose z priuari honore q̄ administrare vicios⁹ z honorem assequi. ¶ Decima cōclusio magnanim⁹ sic ē circa magnos honores q magis cupit se his dignū facere q̄ eos cōsequi. ꝓbatur esse dignū magnis honoribus est simpliciter melius q̄ habere magnos honores: ergo magis cupit esse dignus magnis honorib⁹ q̄ magnos honores assequi. ꝓbatur cōsequētia quia omnis virtus q̄ per se est circa aliqua duo magis est circa id quod est melius. Tum secundo quia si magnanimus ess⁹ in in ea necessitate vt altero duorum priuandus esset minus fugeret priuari magnis honoribus q̄ hoc quod est esse dignum magnis honoribus. ¶ Tum tertio quia sit dignus magnis honoribus per excellentia opera virtutū. Sed magnanim⁹ magis cupit excellentia opera virtūm q̄ honorez ipm igitur. ¶ Undecima conclusio vere magnanim⁹: cum suscipit dignitatem aliquam q̄ et administrationem arduorum negotiorum z honorem magnū z etiam vtilitatē magnam annexas habet. magis cupit dignitatez ꝓpter rectam administrationem q ꝓpter amplitudinem honoris vel copiam vtilitatū. ꝓbatur ex dictis quia magnanimitas magis est circa rectam administrationem arduoz negociorum q̄ circa vtilitates aut honores. Ex quo sequitur q si illa dignitate vnum ab alijs separetur z non posset retinere nisi vnum ipse magis retineret administrationem ipsam q̄ honorem vel vtilitatem. Sequitur secūdo q hijs diebus pauci sunt magnanimi. nam pauci reperiuntur qui nisi ꝓpter vtile aut honorem annexum administrationes cupiant imo communiter retinemus nobis honorem z vtilitatem z administrationem alijs committim⁹ vt prelati vicarijs baliui locum tenentibus et ita de multis alijs. ¶ Duodecima conclusio vere magnanimus magis cupit opinionez virtutis bene factiue q̄ honorem. ꝓbatur quicunq; diligit aliquid vt signum magis diligit signatum ſz magnanimus diligit honorem tanq̄ signum opinionis benefactiue. ergo diligit magis opinionem benefactiuam. ¶ Decimatertia conclusio magnanimus magis cupit esse virtuosus siue habere opera excellētia virtutis benefactiue q̄ cupiat opinionē de huiusmodi excellentibus operibus ꝓbatur quia secūdum Aristotelem magnanimus magis curat veritatem q̄ opinionem z q magis appetit esse bonus q̄ videri bonus. ¶ Contra primam conclusionem arguitur sic Magnanimitas est circa magnos honores: ergo nō est circa arduas administrationes. consequentia tenet quia vnus virtutis oportet eē vnum obiectum: sed nihil cōmune honoribus magnis z arduis administrationibus est obiectū magnanimitatis z magn⁹ honor est obiectum eius. ergo non. Et antecedens ꝓbatur per Aristotelem in quarto capitulo de magnanimitate. Maxime q̄dem igit⁹ circa honores z inhonorationes magnanimus est. Et paulo ante eādem sentiam posuit. z in eodem dicit q non se habet magnanimus circa honorem sicut circa alia vt allegatum est in secūda z quarta conclusionibus. Secundo omnis virtus est circa aliquas passiones aut operationes. sed ardua difficilia negocia nec sunt passiones nec operationes. ergo circa ea non consistit magnanimitas z per consequens nec circa administrationes eorum. ¶ Tertio negocia ardua geruntur per actus z opera omnium virtutū/ cū necesse sit multas virtutes cōcurrere ad gestionem vnius arduinegocij. ergo circa horum administrationes non est plus magnanimitas q̄ alia virtus. ¶ Ad ꝓbationem nego assumptum z dico q arduum z difficile est cōmune administrationibus z honoribus magnis z potest hoc assignari esse obiectum magnanimitatis. Et si dicas q alie virtutes sunt circa ardua z difficilia vt magnificentia z mansuetudo et iusticia. ¶ Item etiam quelibet virtus saltem secundum gradum perseuerantie z heroicum est circa ardua. ℟espondeo q magnificētia bene est circa magnos quia circa magnos sumptus: sed non est circa ardua cum tales sumptus non sint pleni laboris z periculoz⁹. alie etiam virtutes licet sint circa difficilia non tamen sunt circa ardua secundum se z tāq̄ circa obiectum cōmune quia sic eēnt circa ardua tanq̄ circa obiectum commune. tunc quilibet actus earum esset circa aliquod arduum quod patet esse falsum. alie etiam virtutes secundum gradus dictos habent esse circa arduum ex circunstantia: vt opus iusticie quod fit non obstante cōminatione mortis est arduum non secundum substantiā illius operis sed ex circunstantia cōminationis. Aliter respondeo q aliqua virtus dicit esse circa aliqua plura dupliciter: vnomō ex equo: z secūdum eandē rationez z sic concedo q oportet talem virtutez esse circa aliquid cōmune ad ea ad bonū intellectū scilicet eo mō quo virtutes dicūt esse circa cōmunia. Alio mō aliqua virtus dicitur esse circa aliqua inequaliter: aut q; prius est circa vnū q̄ circa aliud: aut q; est circa vnū tanq̄ circa materiā: z circa aliam tanq̄ circa actū aut tanq̄ p̄mū/ aut tanq; circa instrumentū illius act⁹ z tūc nō oportet virtutē illam esse circa aliquid cōmune ad hec oīa. quomō autez magnanimitas sit diuersimode circa diuersa dictum est prius in conclusionibus. ¶ Ad secundā cōcedo maiorem sed dico q multa sunt circa que est illa virtus que nec passiones sunt nec operationes vt puta materia illarum passionum z operationum vt patet de liberalitate z magnificentia que sunt circa pecunias: que licz non sint passiones aut operationes sunt tū opera tionum vel passionum materia. z ad minorē dico p̄mo q licet negocia magna z ardua nō sint operationes vel passiones: administrationes eor; tamē sunt operatiōes. z circa huiusmodi administrationem cadunt multe z varie passiones z operationes z etiā circa honores circa quas passiones et operationes versat magnanimitas/ desperatio/ spes/ amor/ z odiū/ delectatio/ z tristicia: nōnulli' eīm sūt qui hmōi arduas administrationes amant z sperant et in eis delectant. Alij vero sunt qui desperant se posse gerere odiunt eas z in eis tristantur. quarūm passionū magnanimitas est moderatiua et directiua operationum circa eadem negotia.

Argumentū. 2. 2. questione. 129 articulo. 2.

A

Aliqua virtus p̄t esse circa aliq̄ eq̄liter z inequaliter.

Magnanimus magis cupit opinionem q̄ honorem.

Ardua administratio.

¶Ad tertiam concedo antecedens et nego cōsequentiā quia licet ardua negocia agantur p act⁹ aliarum virtutū: nulla tamen earū inclinat ad subeundū huiusmodi administrationes vbi et quādo et gratia cuius oportet: aut ad fugiendū et recusandū vbi quando et gratia cuius oportet ⁊ ideo necessaria est magnanimitas circa hmōi administratiōes sed de hoc diffusius postea dicetur

¶Contra tertiam conclusionem arguitur primo. Magnanimitas est in vi irascibili: sed honor non ptinet ad vim irascibilem sed ad vim concupiscibilem cū honor sit concupiscibile quoddā. ¶Secūdo magnanimitas magnis videtur ptinere ad persecutionem q̄ ad figurā: cū ille dicatur magnanimus qui ad magna tendit: sed illi magis laudātur qui fugiunt honorem q̄ qui persequuntur igitur.

¶Tertio magnum et paruū non variant speciem virtutis: sed magnanimitas non est circa paruos honores. ergo neq̄ circa magnos. ¶Quarto sicut magnanimitas est circa honores ita et mansuetudo circa iras sed non est de ratione mansuetudinis q̄ sit circa magnas iras ergo nec de rōne magnanimitatis est q̄ sit circa magnos honores.

¶Quito paruus honor minus distat a magno honore q̄ inhonoratio: sed magnanimitas est circa inhonorationes: ergo etiā est circa paruos honores. ¶Ad primā respondeo q̄ si pvim irascibilem intelligatur aliqua vis anime sensitiua et non rationalis sic nego maiorē: ⁊ dico q̄ omnes virtutes morales sunt in voluntate. Si aūt intelligat vis aliqua appetitiua que tendit in arduū cōcedo eā. Et ad minorem dico q̄ cōcupiscibilia ardua ptinent ad vim irascibilem: ideo non sequitur hoc est concupiscibile ergo non ptinet ad vim irascibilē.

¶Ad secundā concedo primā partē antecedētis cuius tamen sit circa vtrumq̄ magnanimitas. Et ad secundā dico q̄ contingit fugere honorē dupliciter. vnomodo antecedēter quia scz fugimus arduas ⁊ difficiles administrationes et tunc dico q̄ hoc interdū est laudabile/ cū scz diffidim⁹ ea posse bene agere/ aut cum sint alij multi qui eas bene ⁊ laudabiliter gerere possunt et nos vacare volum⁹ aliis que vel quietorē vitam nostrā reddunt ⁊ nos cotemplationi celestiū melius accōmodant: interdum vero illud est viciosum/ sicut cū speram⁹ nos bene posse gerere hmōi administrationē et eā non fugimus causa alicuius maioris boni. Secundoō fugitur honor in seipso scilz signū illius opinionis benefactiue/ et hoc bene fieri potest et male. nā sit per fugā illam diminueretur estimatio: diminutio estimationis esset in detrimentū eorū que gerenda sunt p ipsum ita q̄ non tanta fides vel auctoritas dictis aut factis eius tribueret: tunc fuga illa honoris non videretur conformis recte rationi. si vero non esset detrimentū nec sui nec aliorū scz ita eēt diuinis operationibus affectus vt externa oia cōtempneret tunc posset bene fieri. Tertio modo fugitur honor in cōsequente et effectu suo scz in bona opinione et estimatione laudabili que generat in hominibus p hoc q̄ iste honor sibi tributus est. nā honor est signū opinionis benefactiue in his q̄ honorē tribuunt et est causa saltē mediata estimationis bone/ in his qui cognoscunt hūc honorem esse sibi a viris pbis et sapientibus tributū ⁊ hoc modo fugere honorē nō est virtuosum scz viciosum sm illud curam habe de bono nomine. sm illō etiā qui famā negligit crudelis est. Quarto modo fugitur honor quo ad diguitatem: quando scz quis non vult se facere dignū magnis honoribus ⁊ hoc est viciosū maxime in eo qui pōt hoc facere ⁊ iste modus non multū differt a primo et hoc est qō maxime intendit magnanimus sed de hoc honoris cōtemptu agetur postea. ¶Ad tertiā respondet beatus Thomas q̄ in virtutibus que sunt circa passiones que habent principaliter inquantū passiones magnā vim resistendi repugnandi rationi non reperiuntur virtutes differentes sm magnū ⁊ paruū quia virtutes tales non ponūtur nisi circa aliquid quod est magnū eo quod appetitus sensitiuus in quo sunt naturaliter subditur rationi. sicut fortitudo est circa maximos timores et audacias. Temperātia est circa maximas delectationū concupiscentias. Et mansuetudo circa maximas iras. In virtutibus vero que sunt circa passiones que magnā vim habent repugnandi rationi ex ipsis reb⁹ que sunt obiecta passionū sicut sunt amor vel cupiditas pecunie seu honoris oportet differentiam esse inter magnū et paruum ita q̄ sit vna virtus circa parua et alia circa magna vt circa pecunias liberalitas et magnificentia circa honores modestia et magnanimitas. Ista opinio videtur michi deficere in aliquibus primo in hoc quod dicit q̄ q̄dam passiones inquantū passiones nate sunt facere magnam resistentiā rationi. Alie vero passiones nate sunt facere magnā repugnantiā rationi ratiōe ipsorū obiectorū: quia si hoc valeat constat q̄ vnū membrū intelligitur cum pcistione alterius quia si vnū includeretur in alio: nulla esset differentia inter membra. ¶Tunc arguo sic quātuncūq̄ repugnantiā rationi nata est facere cupiditas pecunie ex parte obiecti tantā nata est facere timor ex parte obiecti scz ex parte periculorū mortis in bello: igitur distinctio Thome nulla: ⁊ antecedēs pbat quia q̄tuncūq̄ pecunia siue parua siue magna est amabilis. tantū terribile siue paruū siue magnum est fugibile imo multo plus. Ita etiā argueret de ira quia sicut pecunia siue parua siue magna ē desiderabilis: ita et paruipensio que est obiectū ire siue parua est siue magna est fugibilis. ⁊ vindicta que est obiectū ire siue parua siue magna est multum desiderabilis. Secundo oēs passiones in hoc conueniunt q̄ posite in appetitu resistunt rationi: siue obiecta sint siue non sint ⁊ non posite in appetitu (siue obiecta sint siue non) non resistunt. Obiecta etiā omnia in hoc cōueniunt q̄ nullomodo resistunt rationi nisi apprehensio eorū passionez causauerit in appetitu et omnia etiā resistūt quorū cognitio passionem causauit in appetitu. ergo si alique passiones resistant vt passiones. et omnes ⁊ si alique resistant ratione obiectorū circa que sunt ⁊ omnes etiā eodemmodo resistunt ¶Tertio timor inquantū timor non plus resistit rationi quā cupiditas inquantū cupiditas. et tristicia ex paruipēsione inquantū tristicia non plus resistit rationi q̄ tristicia difficultatis rerū difficilium gerendarum Quarto nulla obiecta resistunt rationi nisi ratiōe passionum ab eis causatarum et omnia q̄ causant huiusmodi passionez resistunt rationi. igitur nulla est differentia. Secūdo deficit in hoc q̄ dicit q̄ circa passiones primi generis non est aliqua virtus

Primum ⁊ scōm argumenta sancti thome. vbi su. arti. 1. et sequentia vsq; arti. 2.

Oppinio Thome.

Omnis moralis in voluntate subiectatur.

Cōtra thō mā vbi sup.

S;

Fuga honoris multipliciter

nisi circa id quod est magnū. Quod probatur sic circa paruas concupiscentias / paruas iras / et paruos timores potest aliquis deficere / et superabundare et mediocriter se habere ergo circa hec omnia est aliqua virtus / et per consequens circa paruas cōcupiscētias est ita bene temperantia sicut circa magnas et circa paruas iras mansuetudo circa paruum timorem diuerse virtutes ans probatur parue ire possunt mouere ad vindictam cōtra iudicium rationis. et parue cōcupiscētie possūt mouere ad desiderium rei cōcuptte cōtra iudiciū rationis/ vt si quis p paruā concupiscētiā cibi moueatur comedere cū ecclesia iubet abstinere. aut ꝓpter paruā concupiscentiā moueatur fornicari adulterari aut aliquid huiusmodi imo videt q cōcupiscentia qua eua et adā moti sunt ad edendū de fructu ꝓhibito fuerit multū parua. Tertio seq̄retur q peccata cōmissa grauiora et intemperantiā a toto genere essent multo excusabiliora q̄ facta per appetitū pecuniarū vel honoꝝ. Et patet consequentia quia non cōmittuntur talia peccata nisi ꝓpter vehementē temptationē. quia nō nisi propter vehementē concupiscentiā. Sed cōstat q q̄to temptatio et insultus est maior tanto magis excusatur qui vincitur igitur. Quarto sit vna concupiscentia circa adulteriū satis intensa. Arguitur consensus in hanc totā concupiscentiā et immediatem eius et in medietatē illius medietatis est volicio adulterij. cū omnes hę partes sint eiusdē rationis sed harū medietatū multe sunt parue cōcupiscentie igit. Quinto circa paruas concupiscentias aut est tantū vitiū aut tantū virtus aut interdum virtus et interdū viciū aut nec virtus nec vicium. Non vltimū quia contingit circa tales paruas cōcupiscentias esse actū voluntatis siue volendo siue nolendo. Si tertiū habetur intentum. Si secundū aut est virtus volendo aut nolendo.

Si volendo: ergo nolendo erit viciū. Si nolēdo: ergo volendo erit vitium. Si primū eodemmodo arguitur quia si circa eas sit vitiū volendo: nolendo erit virtus: et si sit vitiū nolendo: volendo erit virt⁹. Sexto vbi totū genus aliqō est ꝓhibitū ibi tam magnū q̄ paruū cadūt sub ꝓhibitione: sed totum genus adulterij est ꝓhibitum ergo tā magnū q̄ paruum cadit sub prohibitione Septimo tales passiones siue causentur a magnis siue a paruis: rebus natę sunt resistere rationi. ergo circa obiecta taliū passionum (siue sint magna siue parua) ē aliqua virtus. Et antecedens ꝓbatur. quia tales passiones sīm q passiones repugnant rationi: sed a quibuscūq causentur. siue a magnis siue a puis semp sunt passiones. ergo semper natę sunt resistere rationi. ¶ Non videtur itaq̄ michi q beat⁹ thomas assignet rationabilem causam ꝓpter quā circa vnam materiā sunt due virtutes. et circa alias non sit nisi vna. Et ideo alter respondeo ad rōnē Cū dicitur magnum et paruū non variant speciem virtutis. distingo. aut si intelligatur de magno et paruo in eadē specie et sic concedo vel de magno et paruo in diuersis speciebus et sic negatur. Dico aūt q magne administratiōes et parue differūt specie. vt esse dignū magnis honoribus et ē dignū paruis honoribus differunt specie. Similiter parui honores et magni vt alumenta publica a genuflexionibus/ et prima sedes ab inclinatiōe capitis

Resolutio auctoris. T

Et licet pecunia magna et parua nō differant specie sicut et aliquis honor magnus et aliquis paruꝰ vt prima sedes / et secunda vel tertia. dico tamen q magnificus sumptus magne pecunie differt specie a sumptu non magnifico parue pecunie et maxime volitiones horū sumptū et dictaminа directiua. Non em̄ omnis sumptus magne pecunie ē magnificentia aut vitiū magnificentie oppositū: sed aliquando est ꝓdigalitas magnificus tamen sumptus habet circunstantias multas que sunt obiecta volitionū et nolitionū elicitarum a virtute magnificentie et etiā dictaminum directiue ꝓ horum actuum ratione quoꝝ obiectoꝝ differunt specie a sumptibus q̄ ptinent ad liberalitatē. ¶ Nā isti magnifici sumptus fiunt ꝓpter causas raro emergentes sumptus liberalitatis ꝓpter causas frequēter emergentes. Dico igitur q obiecta virtutuꝫ sunt duplicia/ quedā sunt que sub se cōtinent multa specie differentia circa quoꝝ aliqua vt plurimū homines facultatē habent bene se habendi tam volēdo q̄ nolendo: circa alia vero pauci homines etiā bene instituti facultatē habent bene se habendi tam volendo q̄ nolendo ita q talia excedunt cōmunē facultatem hominū Verbi gratia hoc cōmune administratio continet sub se aliquas administrationes circa quas vt plurimū homines rectes possūt se habere et hmōi administrationes dicuntur parue: continet etiā administrationes specie differentes circa quas pauci homines ꝓ possunt recte se habere ita q gestio earū excedit cōmunem facultatē hominum. Ita etiā hoc commune honor continet sub se aliquos honores quibus vt plurimū homines se dignificare possunt et continet etiā alios q̄ excedunt cōmunem horū facultatē. Ita etiā de sumptibus magnis et paruis/ sumptus parui dicunt quorum recte faciendoꝝ facultas vt plurimū hominibus conuenit. magni vero quoꝝ recte faciendoꝝ facultas excedit cōmunem hominum facultatem ¶ Philosophi ergo inquirentes de moribus hominū talia obiecta in magnū et paruū distinxerūt/ et circa paruū posuerunt vnā virtutem/ circa magnum aliā. alia vero sunt obiecta in quibus non reperit hec distinctio/ vt in ira vel delectabili et tristabili ptinente ad temperantiā Nulla em̄ est ira quin vt plurimū homines bene instituti habeant facultatē recte se habendi circa eā Nulla etiā est delectatio gustus aut tactus circa quā homines non bñ ꝓsit se habere tam volendo q̄ nolēdo que excedāt cōmunem facultatē hominū. q si alique tristicie sint tales puta tristicia grauissimoꝝ supplicioꝝ aut mortis. Tunc dico q non sunt p se volibiles. sed si sint volibiles: hoc est ne deseratur aliquis actꝰ virtutis quem tenemur facere. Et tunc dico q nō cōstituunt virtutem sub cōmuni temperantia: sed cōstituunt nouā speciem virtutis puta sīm gradum heroicum sub virtute ad quā ptinet ille actus quē ne deseramus subimus illas tristicias cōmunē facultatem hominum excedentes. vt subire grauissimos dolores ne deseramus iusticiā/ est species iusticie heroice quia ergo tales tristicie sic cōmunē facultatem excedentes sunt pauciſſime et nō sunt p se volibiles: sed tantū ratione alterius ideo circa eas non ponitur specialis virtus alia a temperantia imo temperātia magis inclinat ad fugam earum magni autem sumptus/ magne administra

Dupplex obiectū virtutis

tiones/magni honores sunt p se volubiles.ideo fa
ciunt virtutē specialem.Dico vlterius q tales vir
tutes puta magnanimitas ⁊ modestia ⁊ similit magnificentia et liberalitas sunt vna aliqua vnitate generis subalterni qua non sunt vna liberalitas ⁊ iusticia aut magnificentia et tēperantia.Patz qz obiecta magnanimitatis et modestie in aliquo cō muni obiecto conueniunt in quo nō conueniūt obiecta magnanimtatis ⁊ temperantie.Ex his ptz falsitas opinionis Buridam dicentis q magnū et paruū bene constituunt diuersos modos sub eadē specie virtutis:sed non cōsistunt diuersas species et q magnanimitas ⁊ modestia non differunt specie sed tantū p diuersos modos.et q magnificentia nō est aliud q̄ liberalitas cōtracta ad magnū sumptum.et magnanimitas est modestia cōtracta ad magnos honores. Nam isti modi quibus vna differt ab alia aut sunt differentie essentiales aut accidentales. Si essentiales. ergo vna ab altera specie differt. Si accidētales aut significant accidentia intrinseca ipsi virtuti aut extrinseca:nō intrinseca quia forma simplex accidentalis non pōt esse subiectū accidentis. Non vr em q albedo aut dulcedo aut scientia sit cuiuscūq accidētis subiectum:tū etiā quia illa accidētia aut essent eiusdē speciei aut diuersarū Si eiusdē speciei ergo q̄cūq contractionē facit vnū illoz et aliud. Si diuersarum specierū:tunc qua ratione obiecta illa potuerunt causare diuersitatē specificā In accidentibus habituum etiā potuerunt diuersitatē specificam causare in ipsis habitibus.tū etiam qz illa accidentia sunt aut actus/aut potentie/aut passiones/aut habitus.nen passiones nec actus:qz sunt pmanentia.nec potentie quia noninsunt a natura ergo sunt habitus ⁊ non mali ergo bni.⁊ nō intellectuales.ergo morales.sed omnis bonus habit⁹ moralis est virtus.ergo oīa talia accidentia sunt virtutes et differunt specie:ergo sunt virtutes differentes specie.Preterea faciunt inclinationē ad aliquos actus.nā sm eum p illum modū fit q liberalitas inclinet ad magnos sumptus.Si aūt dicatur q sunt accidentia extrinseca.queritur vbi sunt et a quibus causant et quicqd dicatur .arguit sic sint due liberalitates in duobus subiectis/et i vno sit contracta p tale accidens extrinsecū et in alio non.Arguo sic liberalitas prima non inclinat ad magnos sumptus/ergo nec secunda cōsequentia tenet quia iste liberalitates sunt eiusdē speciei et nichil est intrisecū vni quin illud aut simile sm speciem sit intrinsecum alteri ergo qualitercūq vna inclinat ⁊ alia.Secūdo impossibile est esse transitum de contradictorio in contradictoriū sine aliqua mutatione in aliquo ptinēte ad extrema illi⁹ cōtradictionis/⁊ maxie cū ad talē cōtradictionē verificandā non sufficit transitus tēporis:sed ante hmōi contractionem habitus liberalitatis non inclinabat ad magnos sumptus/et post cōtractionem inclinat et ad verificandā successiue hanc cōtradictionem non sufficit transitus temporis:ergo oportet q sit aliqua mutatio:sed non est mutatio in habitu inclinante cū nichil habeat quod non prius habuerit.aut deperditerit quod prius habuit:neq est mutatio in eo ad quod inclinat vt similiter probaretur.ergo nulla est mutatio.ergo nec transitus huius liberalitatis de contradictorio in contradictorium. ¶ Item queritur quomodo fit talis contractio et per quid/quia vel fit per nouos actus vel sine quibuscūq nouis actib⁹.Si per nouos actus:aut sunt omnino similes prioribus aut non:si sunt omnino similes:ergo sequit q habitus non plus contrahitur p istos q̄ p p̄cedentes.Si non sint omnino similes tunc queri vtruz differant essentialiter et specifice et tunc habitus inde genitus erit specie dīs.vel accidentaliter ⁊ tunc queritur vtrū p aliquid intrinsecū aut p aliquid extriasecum.et arguetur omnino vt prius. ¶ Item q̄ritur a quo causatur ista differentia siue essentialis siue accidentalis in actibus.Preterea cum liberalitate stat vicū oppositum magnificētie.cum magnificentia non stat vicium oppositum magnificentie.ergo liberalitas et magnificentia differunt sm speciem.cōsequentia tenet quia quā docūq aliqua sunt eiusdē speciei.q̄cqd repugnat vni illud repugnat alteri. Hec eadem argumēta possunt formari de magnanimitate et modestia. ¶ Ad quartā nego maiorem/quia māsuetudo sic est circa iras q est circa omnes/quia excedit communem facultatē hominū:sed magnanimitas non est circa omnes honores:sed circa eos qui cōmunem facultatē hominū excedunt. ¶ Ad quintā cōcedo antecedens et nego cōsequentiā quia interdum ea que magis distant cadunt sub eadē scientia/et sub eadē virtute sicut materia et forma magis distant q̄ materia phisica et materia transcēdens:et tamen sm ponentes tales materias/materia phisica et transcendens non ptinent ad eandez scientiā ptinent.similiter pecunia est instrumētum subueniendi indigenti/et pecunia sm q est instrumentū mutui magis cōueniunt q̄ pecunia sm q est instrumentū subueniendi indigēti/⁊ pecunia sm q est materia superflue consumptionis:⁊ tamē duo postrema ad eandez virtutem ptinent/et non duo prima. ¶ Contra quartā conclusionē arguit sic honor non est premiū virtutis .ergo magnanimitas nō ē circa honorē tanq̄ circa p̄miū. antecedens ꝓbatur quia vel esset p̄mium condignum et sufficiens:vel non. Non potest dici primum vt ptz per Ari.dicentem q virtuti pfecte non fiet dign⁹ honor.Tum secundo quia tunc aliquis virtuosus fieret non virtuosus ipso tantū operante virtuose et patet cōsequentia.ponat q aliquis honor esset condignus sorti ⁊ sortes potest dignificare se illo et q sortes de facto non se dignificet illo.tunc arguitur sic.sortes non dignificando se honorib⁹ magnis quibus est dignus nō est virtuosus ⁊ insipiēs ergo sortes non dignificando se illo non est dign⁹ illo et vltra ergo non dignificando se illo virtuose agit/ego sortes p̄cise operando virtuose de virtuoso fit non virtuosus. Nec potest dici q sit non sufficiens p̄mium quod ꝓbatur sic.iste honor est dign⁹ iste honor est p̄mium ergo istud p̄mium est dignus. ¶ Secundo nō ē possibile q magnanimus dignificet se honoribus sibi dignis. igitur honor non est p̄mium magnanimi.antecedens ꝓbatur. quia ponatur q magnanimus dignus sit aliquibus certis honoribus tunc sic dignificando se illis operat ex habitu circa materiā magnanimitatis.ergo magnanimitas eius maior fit. ergo sortes dignus est maioribus honoribus his quibus se dignificat.ergo non dignificat se honoribus sibi dignis.

Buridan⁹ iij. ethico. questione.7

Contra buridanum.

Rota.

Magnanimitas ē virtus heroica

Duplex ⁊ materia.

Hec argu. bona sunt. et in parte sophistica.

¶ Cõfirmatur primo quia seqretur q̃ quilibz magnanimus in non dignificando se scienter honorib⁹ sibi dignus peccaret/ z remitteret magnanimitatem suã/ quia quilibet talis scienter recederet a medio. sed cõsequens est falsum/ et ptz cõsequentia quia si dignificet se maioribus honoribus q̃ sit dignus fit caimus. Si equalibus scz illis quib⁹ est dignus/ tunc intendit magnanimitatem suã in eodem gradu. Non eñ videf aliter quomodo potest conseruare magnanimitatẽ suã in equali gradu.

Tertio si magnãnimitas esset circa honorẽ tanq̃ circa p̃mium sequeref q̃ aliquis posset recipere in duplo vel in triplo plus de honore q̃ sit dignus: scz cõsequens est falsum. et ptz cõsequentia qz ponaf q̃ aliquis meruit aliquẽ honorẽ sibi inferri ab aliquo. Tunc arguif sic. iste meruit hunc honorẽ sibi inferri ab aliquo/ et non plus ab vno q̃ ab omnib⁹ ergo qua ratione sibi meruit inferri ab vno meruit ab omnibus. ergo poterit recipere plus in duplo: in triplo de honore q̃ meruit q̃ si de facto esset infiniti homines qui oẽs essent equalis conditionis respectu illi⁹: sequeretur q̃ iste meruisset infinitos honores qui equiualerent vni honori infinito

¶ Confirmatur honoratus equaliter a duobus recipit plus de honore q̃ honoratus ab vno: z honoratus a tribus q̃ honoratus a duobus et sic consequenter: ergo honoratus ab infinitis recipit honorem infinitũ. ¶ Quarto. si honor esset p̃mium magnanimitatis: aut ergo esset p̃mium soli⁹ magnanimitatis: aut etiã liberalitatis z magnificẽtie nõ fm quia liberalitas non versatur immediate circa honores/ nec iusticia nec magnificentia. Nec p̃mũ quia idẽ non est materia alicuius operationis: et primũ: sed honor est materia magnanimitatis: ergo non p̃mium. cõsequentia tenet quia oportz materiam operationis et p̃mium esse diuersarũ spẽz quia si magnanimus haberet operationẽ circa honorem q̃ est p̃mium: tunc ratione illius deberetur sibi alius honor p premio z iterum vteref illo tãq̃ materia/ et sic deberetur sibi alius p̃mio z si eẽt p̃cessus in infinitũ. Tũ secundo quia magnanimitas fm Ari. in quarto est ornatus omniũ aliarum virtutum/ et non fit sine illis: ergo magnanimitati sine alijs virtutibus non debetur honor tanq̃ premium. et cũ alie virtutes possint fieri sine magnanimitate sequitur q̃ alijs virtutibus sine magnanimitate potest reddit honor p̃mo. Tũ tertio qz magnanimus non est talis nisi p alias virtutes ergo nõ debetur sibi honor p̃ primo nisi ꝓpter alias virtutes. ¶ Ad primã istarũ dicitur q̃ honor non est sufficiẽs primũ magnanimitatis vt dicit ari. in quarto ethicoz: sed magnanimus recipit ipsuz ab alijs p primo/ quia illi non habent aliquid maius quod sibi tribuãt. et hoc idem ꝓbant aliqui ex hoc quod hz Ari. in quinto q̃ merces exhibẽda est hec aũt honor et gloria: quibus non sufficiunt hec isti fiunt tiranni Ratio tamen tamen posita arguẽdo non sufficit. negatur cõsequentia et ad ꝓbationem cum dicitur ponaf aliquis honor qui esset dignus virtute fortis/ si fortes dignificaret se illo. dico ad hoc q̃ fortez esse dignũ aliquo honore nõ dependet ex hoc q̃ fortes se dignificat illo: sed fortes rationabiliter se dignificat aliquo honore si sit dignus illo. Et cũ dicis ponatur q̃ non se dignificet illo admitto. et cũ vlterius arguitur. fortes nõ dignificans se. ꝛc. dico q̃ si honor accipiatur p̃o administratione honorabili non dignificare accipiatur mere negatiue: tunc illa est falsa. dormiendo ei aut cũ nõ offertur sibi aliqua administratio honorabilis/ non dignificando se non peccat. Si autez accipiatur contrarie/ tunc hoc est dupliciter. vno modo vt non dignificare sit idem q̃ indignũ se estimare: et tunc non dignificando se est insipiens z maxime si sciat se dignũ vel faciliter scire possit: z hoc modo concedo q̃ remittit magnanimitatem suã: et habet actũ pusillanimitatis: sed in hoc nõ operatur virtuose. Si aũt non dignificare se contrarie sit idem q̃ recusare: tunc assignate sunt cãe ꝓpter quas põt rationabiliter recusare et tunc si recuset ꝓpter causam rationabilẽ: nõ remittit suũ magnanimitatẽ Si aũt sine causa rationabili tũc eam remittit et viciose agit. Posset fieri eadẽ distinctio de honore accepto p signo benefactiue opinionis. sed quia hoc longũ esset: dico q̃ si se non dignificet cũ tenetur se dignificare: peccat z diminuit magnanimitatẽ suam: si aũt non se dignificet cũ non tenetur se dignificare: nec peccat nec magnanimitatem suã remittit. Et si dicas ad probationem p̃me partis ponatur casus q̃ fortis paruz desit ad hoc q̃ sit dignus aliquo honore et q̃ dignificando se illo augebit magnanimitatem suã z tũc erit eo dignus: dico q̃ si parum desit non est eo dignus et dignificando se diminuit et non auget magnanimitatem suã. ¶ Ad rationes aũt que ꝓbãt q̃ honor sit sufficiens p̃mium. dico q̃ non concludunt et ad sillogismũ expositoriũ dico q̃ nõ est bonus quia in maiore dignũ dicit dignitatem adiacere huic rei fm q̃ honor/ z in cõclusione dicit dignitatem adiacere eidem rei fm q̃ p̃mium. licet enim iste honor sit maior honor qui sibi debeaf: nõ tamẽ est maius p̃mium quod sibi debef/ et in simili non vz consequentia: non eñ seqtur iste honor est maximus: iste honor est p̃mium/ ergo hoc premiuz est maximũ. Omnes eñ iste ꝓñe incudũt cõsequẽtiã ab inferiori ad superius cũ distributione superioris putã istã hoc honore nõ est maior honor ergo hoc honore non est maius p̃mium. ¶ Ad secundã probationẽ nego antecedẽs/ et ad ꝓbationẽ admitto assumptuz siue accipiatur honor p administratione honorabili: siue accipiatur p signo benefactiue opinionis. et cũ vltra dicis/ dignificãdo se illis honoribus operatur ex habitu: si operari dicat operationem exteriorẽ: cõsequentia non valet qz põt se dignificare p actum interiorẽ tantũ: z tunc dico q̃ ẽ tunc cũq̃ augeat magnanimitatem suã p actus interiores non ꝓpter hoc est dignus maioribus honoribus quia honor non respondet nisi operatiõi benefactiue qua scz de facto quis impẽdit vel saltem ꝓviribus impendere conaf beneficentiã imo aliquando non sufficit conari: sicut triumphus nõ debetur cuilibet volenti vincere hostes/ neq̃ etiaz cuilibet conanti vincere: sed ei qui de facto debellauit et subiugauit. et similiter posset dici de ymaginibus primo ditate sedis orationibus laudatis que ex instituto publico fiebant in laudẽ alicuius Dico ergo q̃ si operef operatione exteriori scõm magnanimitatem suã puta gerendo aliquã administrationem grauẽ et difficilẽ: tunc hac gesta ipe erit dignus nouo honore et poterit se illo dignificare. ¶ Ad confirmationẽ dico q̃ aliquando non dignificare se honorib⁹ dignis importat oppositũ fiducie/ scz diffidentiam capiendo scz fiduciam vt

honor non est sufficiẽs virtutis p̃e

duplr quis se nõ dignificat honõ.

logica sit mea hec.

Magnanimus ob actus interiores non est dignus honoribus.

est actus opinionis vel estimationis. Aliquando vero importat actū voluntatis puta nolitionē vel forte negationē actus puta non velle. Aliomō vero importat negationē executionis. tūc dico si accipiatur primo modo: antecedēs illud implicat qz significat qnon estimat se dignū honoribus q̄bus scit se dignū. Si secūdomodo tunc dico q̄ si habeat iustā causam nō dignificandi se / aut quia alius est qui melius potest hanc administrationē gerere aut quia hec administratio impediret eū a maioribus et magis necessariis administrationib⁹: tunc dico q̄ non peccat. Et ad p̄bationē dico q̄ non recedit a medio quia recta ratio nō dictat sibi hmōi honores esse sibi subeundos. z cū additur si dignificet se. zc. Dico q̄ potest conseruare magnanimitatem suā in eodē gradu non agendo ꝺm eam pro tempore p quo recta ratio dictat non esse agēdū nec agendo etiā contra inclinationē qz si agat intendet vel minuet. ¶ Ad tertiā nego consequētiā et ad p̄bationem dico q̄ dignitas magnanimi nō nascitur ex operationibus priuatis sed publicis p quas fit beneficentia non vni tm̄ sed multis. ideo dico q̄ p̄nam magnā beneficentiā merek magnanimus sibi honorem debitū inferri ab omnib⁹ qui sūt illius bñficentie participes nō tantū a p̄sentib⁹ sed etiam a futuris / et inde instituebantur imagines et alia ꝓpetua signa benefactue opinionis et dico q̄ si essent infiniti participes: ab infinitis deberetur sibi honor / et honesta recordatio quia sicut honor exhibetur sibi ab infinitis ita etiā beneficētia sua extensa est ad infinitos. Dico vltra q̄ ab aliis q̄ non sunt participes illius bñficentie pōt si bi exhiberi honor non qz ad id teneantur: sed quia honestum est eos viros beneficos honorare nec in hoc dignificabit se maioribus honoribus q̄ dign⁹ sit quia hmōi honores recipit ab aliquibus tanq̄ debitos: ab alis tanq̄ ex sola honestate liberalit oblatos. Tū etiam qz cum Ari. dicit aliquē dignificare se honoribus maioribus q̄ dignus sit / nō intelligit de maioritate secūdum gradum in eadem specie. sed de maioritate secundū ꝺ̄speciē. Neq̄ est imaginandū q̄ q̄ aliquis p opera virtutū mereat certū numerum genuflexionū et si recipiat plures fit caymus sed intelligendū est ad sensum supradictum. ¶ Ad secundā concedo antecedēs et nego consequentiā sed bene recipit infinitā multitudinē honor eiusdem speciei qui nullū vnum honorē faciunt et dato q̄ constituerent aliquē honorem infinitum ꝺm multitudinē partium eiusdē rationis non tamen recipit aliquē honorem infinitū ꝺm pfectionē specificam et primū quidē est possibile casu aliquo p potentiā diuinā possibili posito puta posita infinitate recipientiū beneficentiā vel honorē deferentium sed ꝺm non est possibile p consimilē positionem non dico tamen simpliciter esse impossibile quia de hoc alias. ¶ Ad quartam dico q̄ honor magnus est premiū operū elicitor a magnanimitate vel ab ea imperator. Et ad p̄bationem dico q̄ licet idem non sit materia et premiū eiusdē operationis. Idem tñ est materia et p̄miū eiusdē virtutis ꝺm diuersas eius operationes. honor est premium magnanimitatis ꝺm operationes q̄bus magna geruntur et est materia magnanimitatis ꝺm operationes quibus cupiditas honoris moderat Et hoc modo intelligendū est q̄ oportet materiā et p̄mium esse diuersarū specierū: et cuz dicitur: si magnanim⁹ haberet operationē circa honorē. zc nego assumptū illa eñ operatio non est benefacti ua ideo ratiōe illius non debetur sibi honor p premio. ¶ Ad secundā p̄bationem cōceditur antecedens / et distinguitur ꝯñs. quia vel est sensus q̄ magnanimitati exñti sine aliis virtutibus non debet honor et sic cōcedo quia nulla de facto est magnanimitas sine aliis virtutibus vel est sensus q̄ magnanimitati non debet honor nisi debeat aliis virtutibus: et sic distinguo. vel nisi debeatur eos p se et ex se z sic ego nego. vel ꝺm q̄ operationes earum sunt imperate a magnanimitate: et sic concedo semp intelligendo de magno honore. ¶ Ad tertiam p̄bationem cōcedo antecedēs z distinguo cōsequens. vel q̄ non debeatur sibi honor nisi ꝓpter alias virtutes id est nisi quia debetur primo aliis virtutibus: z sic nego. vel quod nō debetur sibi honor nisi ad imperiū eius alie virtutes operentur. z sic concedo. imperat tamen aliquando non virtutibus ipsis sed voluntati vt velit et mediante voluntate et viribus executiuis operationē aliarum virtutū excedentē inclinationem et gradū talium virtutū erit. ¶ Contra quintā conclusionē arguit sic. quod in vnaquaq̄ virtute magnū est ad quālibet aliā virtutem p̄tinet: ergo non ad magnanimitatem. Antecedens p̄batur quia actus magn⁹ iusticie p̄tinet ad iusticiam: et actus magnus liberalitatis ad liberalitatem. ergo nō est magnanimitatem. ¶ Secundo actus magni iusticie sunt generatiui iusticie et nō magnanimitatis / z actus magni magnificentie sunt generatiui magnificentie z nō magnanimitatis: ergo non p̄tinet ad magnanimitatem quod est in vnaquaq̄ virtute magnū. ¶ Tertio si sic loqueretur q̄ magnanimitas non esset virtus a ceteris distincta. sed consequens est falsum. igitur. et p̄z consequētia quia ad eā pertinent omnū aliarū virtutum opera magna. ¶ Ad rationes istas respōdetur. Ad p̄mā nego consequentiā quia idem potest p̄tinere ad diuersas virtutes: ad vnā casualiter / et ad aliam regulariter. Dico eñ q̄ opus magnū iusticie regulariter pertinet ad iusticiā: casualiter tamen siue in casu p̄tinz ad magnanimitatem saltē imperatiue et inclinatiue: et hoc vel immediate vel mediante actu suo elicito. ¶ Ꝑzo quo est aduertendū q̄ si sit aliquis magnanimus qui gerat aliquā administrationem grauā et non possit eā bene gerere nisi mediante aliquo magno opere iusticie: tunc q̄tum virt⁹ sua magnanimitatis inclinat eū ad gerendū magnaz administrationē tantum etiā inclinat ipsum ad faciendū magnū opus iusticie. quia si non faciat tūc necesse est q̄ deserat arduā illā administrationem et ad actum illū iusticie cōcurrunt actus magnanimitatis habitus iusticie et voluntas. ¶ Ad secūdam cōcedo antecedens z nego cōsequentiā quia licet non p̄tineat ad eā regulariter p̄tinent tamen casualiter: quod intelligo de operationibus exteribus et actibus interioribus imperatiuis executionis circa aliquā particularē materiā: qz actus interiores quibus quis vult esse excellenter iustus p se et regulariter p̄tinet ad magnanimitatē. Et idem est iudicium de excellentia in alijs virtutib⁹. ¶ Ad tertiam nego cōsequentiā: quia licet cadez opera alio tamen z alio modo p̄tineant ad magna

Materia virtutis et p̄mium dfit esse diuersa

Argumenta tho. z. 2. q. 129. a. 4.

nota idem op⁹ ad multas virtutes p̄tinē.

nimitatem que ptinent aliis virtutibus: multa tamen ptinent virtutibus que nō ptinent ad magnanimitatem: vt parua in vnaquaq; virtute, z multa ptinent magnanimitati q̄ non ptinent aliis virtutibus: vt magnoꝝ bonoꝝ moderatio et difficiliuꝫ administrationū gestio. ¶ Contra sextā cōclusionem arguit sic. Si sic. sequeretur q̄ habens fortunas potentatus z diuitias magis deberet se dignificare honoribus cū non habens eas: sed cōsequēs est falsum, igit cōsequentia est nota. z minor pbat quia p potentatuz diuitiis nullus honor debet. qō pbatur quia si sic tunc esset dabilis aliqua virtus p qua non deberetur tantus honor cūt9 deberetur p diuitiis: ponatur em̄ q̄ p virtute aliqua debeat honor vt decem/ z p diuitiis vt tria. Tūc sic p hac virtute debetur honor vt decē ergo p medietate eius non debetur honor nisi vt quinq;/ et iterum p̄o mediate illius medietatis non debetur honor nisi vt duo cum dimidio: sed hec secunda medietas est virtus/ quia q̄libet pars virtutis est virtus ergo ē aliqua virtus p qua debetur minor honor cū p diuitiis. ¶ Secūdo sic. Si virtuoso diuiti debeatur honor maior quā virtuoso non diuiti: sequit q̄ aliquis honor debeatur p̄o solis diuitijs. sed consequens est falsum vt constat et patet consequentia huic qui est virtuosus et dives debetur honor vt decem Ille qui est eque virtuosus et non dives nō debetur honor nisi vt octo: ergo cū iste sit eque virtuosus z minus honoratus: sequit quod illi virtuoso diuiti ratione diuitiarū tribuit honor vt duo Falsitas aūt cōsequentis pbatur. quia tunc tant9 honor deberetur p diuitijs sicut p virtute. nam si in isto minuatur habitus virtutis. et crescant velociter bona fortune. tunc cōtinue crescet honor debitus p diuitijs/ et decrescet honor debitus p virtute: ergo tandē adequabitur honor debitus virtuti et debitus diuitiis imo si tandē crescentibus diuitijs corrumpatur tota virtus. sibi debebitur honor magnus sine virtute. Tertio bona fortune nō augent virtutē. ergo magnanimitas non est circa bona fortune. antecedens pbatur. Tum primo q; tunc virtus in aliquo augentur sine operatiōe qō falsum est. Tū secundo quia tunc virtus in aliquo diminuentur eo inuito quod etiā falsum est: z patz cōsequentia quia si bona fortune augent virtutez eoꝝ ablatio etiā virtutem diminuit. sed ablatio etiam potest fieri inuito dño. igitur. ¶ Quarto sic seq̄retur q̄ magnanimus libenter reciperet bonas fortunas: sed hoc est falsum igr̄. et patz minor per Ari. dicentē q̄ magnanimus beneficiatus verecundatur. ¶ Ad primā istarū rationū respōdet q̄ si honor capiatur ꝓprie p signo benefactiue virtis: nego cōsequentiā quia nullus sit hoc modo dignus honoribus nisi ꝓpter aliquas operationes beneficas Si aūt honor capiatur p administratione graui et difficili: tunc dico q̄ si talis administratio sit de his que ad eas gerendas requirunt potētatus vel diuitias: ille qui habet nec debet magis se dignificare illis honoribus. id est debet se existimare magis potentē ad gerendū eas ceteris paribus quā qui non habet. Si aūt non sit de illis administrationibus que hmōi bona fortune req̄runt tunc non debet magis se dignificare qui habet bona fortune cū qui non habet ceteris paribus. Et ad pbationem concedo assumptū, Dico tamen p operatione per bona ortune tancū per instrumenta gesta debetur honor. ¶ Ad secundā nego cōsequentiā accepto nomine honoris p graui z difficili administratione diuiti em̄ virtuoso debetur aliqua administratio que non debetur nō diuiti eque tamen virtuoso quando scz illa exigit diuitias ad hoc q̄ bene geratur: et tñ nihil honoris debetur p diuitiis. Et ad pbationē admitto casum p vtraq; parte accipiendo semp honorē p administratione et nego cōsequentiā: sed dico q̄ virtuoso diuiti debetur honor vt decem non quia illa sit vt decē sed quia illa ad hoc q̄ recte geratur virtutē et diuitias. Alteri vero non diuiti debetur honor vt octo: non quia est vt octo: sed q; ad recte gerendā eam sufficit virtus quā habet iste et non exigūtur diuitie. Si aūt fiat sermo de honore qui est signū: tūc dico q̄ debetur honor vel vt decem vel vt octo/ nō ꝓpter diuitias nec ꝓpter habitū sed ꝓpter operationes virtutis benefactiue. Ex qua solutione ptz q̄ nec augmentū diuitiarū crescit honor tam debitus licet talis in quo decrescit honor/ nec etiaz ad decrementū earū decrescit minus sit operatiuus operationū benefactiuarū quibus debetur honor ¶ Ad tertiā dico q̄ licz bona fortune non augeāt virtutem: sunt tamen instrumenta operationū quibus augetur virtus. ¶ Ad quartā concedo q̄ magnanimus libēter recipit bonas fortunas necessarias ad aliquā arduā et difficilem administrationem gerendā: non quomodocūq; tamen eas libenter recipit: quia non illo modo quo fit superexcellentia alterius ad ipsum a quo indecens putat excelli. Si tamen non putaret indecens excelli ab illo: non credo q̄ recipiendo beneficiū ab eo tristaretur. vt miles magnanimus non tristatur recipiēdo magnū beneficiū a rege sed tristaretur si reciperet illud ab equali sibi a quo excelli reputaz indecens nec diligit magnanimus bonas fortunas: sim q̄ bone fortune sunt: sed sim q̄ sunt vel esse pñt instrumenta gerendarū grauiū et arduarū administrationum. ¶ Ad rationē ante oppositaz satis patet qd sit dicendū et dicetur post hoc diffusius.

Queritur scdo Utrum

magnanimitas sit specialis virt9. Arguitur q̄ nō. magnanimitas operatur in oīi virtute: ergo magnanimitas nō est specialis virtus. ¶ In oppositū est Ari. in. iiij. ethicoꝝ vbi eam a ceteris virtutibus distinguit. ¶ Ad decisionē huius q̄stionis sit prima conclusio. Magnanimitas est virtus. ¶ Probat. omnis habitus per quē inclinamur ad nosbene habendum in his in quibus possumus deficere et superabundare et medio modo nos habere est virtus. sed magnanimitas est hmōi. igitur. maior pbatur quia omnis talis habitus est habitus electiuus immediate cōsistens ꝓut recta ratio determinabit. Et mior pbatur. quia in appetendis vel reiiciendis magnis honoribus (quomodocūq; capiat honor siue p administratione virtuosa siue p signo virtutis benefactiue) nos possumus deficere non dignificando: scz nos quibus digni sumus. ¶ Possumus etiā superabundare dignificando scz nos maioribus cū digni sumus et medio modo nos habere: habit9 autē huius medietatis electiuus est magnanimitas (vt suppono) nos inclinans ad habēdū nos conformi

ter ad dictamē recte rationis in his subeundis vel reiiciendis igitur. ¶ Secunda cōclusio. Magnanimitas est virtus specialis. ꝓbatur oīs virtus cuius sunt ꝓpria materia z ꝓpij actus est virtus specialis. sz magnanimitatis sunt ꝓpria materia scz magne administrationes et magni honores et ꝓpij actus scz volitiones z nolitiones magnanime circa hmōi materiam/ z etiā operationes exteriores ab his actibus voluntatis imperate. ergo magnanimitas est virtus specialis. Tertia cōclusio. Magnanimitas est excellentissima virtus moralis. ꝓbatur virtus illa que facit animū excellentem z humana cōtempnentem z defigit totum affectum hominis in excellentiss.imis virtutum omniū operationibus est virtus excellentissima: magnanimitas est huiusmodi vt patet ex his que supra dicta sunt igitur Secundo homo maxime magnanimus est optimus ergo magnanimitas est excellentissima virtus. Antecedens ꝓbatur per Aristotelem quarto ethicorum dicentē Magnanimus autem si quidem maximis dignus: optimus vtiq; erit maiori enim semper meliori dignus/ z maximus optimus. ¶ Quarta conclusio magnanimitas est virtus cōmunis per coexistentiam hoc est nunq; sola existit sed semper presupponit cōmuniter omnes alias virtutes ꝓbatur magnanimitas non fit sine aliis virtutibus vt habet Ari. in quarto ergo coexistit semper aliis virtutibus. ¶ Quinta cōclusio magnanimitas est virtus cōmuuis per adornationem z argumentationem. patet quia ipsa est ornatus omnium aliarum virtutum et eas adauget igitur. Antecedens ꝓbatur per Ari. in quarto dicētem Videbitur quidem igitur magnanimitas vt ornat⁹ quidem esse virtutū/ maioresem ipsas facit z non fit sine illis. Sexta cōclusio magnanimitas est virtus communis per imperium et elicitionem actuum oīm virtutum ꝓbatur quia nulla ē virtus moralis quia aliquis actus eius magnus z excellens saltem causaliter possit elici imperari a magnanimitate igitur. Antecedens ꝓbatur per Ari. in quarto dicētē: videbit autem magnanimi/ quod in vnaquaq; virtute magnū. Et si dicat q; illud magnum non est magnanimitatis tanq; elicitis/ sed tanq; imperantis. ¶ Contra oīe inclinās ad aliquē actum est elicitiuum eius q; inclinare ad actum nō est nisi ꝓducere actum: sed magnanimitas inclinat ad actum magnū iusticie vel liberalitatis z sic de aliis. igitur est elicitiua. minor ꝓbat: q; quicquid inclinat ad aliquē actum: inclinat ad omnē alium quo nō posito necesse est ꝑmū actū deserere: sed frequēter magnanimus in ea cōditione positus est q; si non sit positus actus magnus iusticie vel liberalitatis necesse erit ipsum desererere actum magnanimitatis. ergo magnanimitas inclinat ad talem actū. Ad actum tñ illum cōcurrunt multa scz determinatio medij iusticie et hec fit per prudentiam ipsius iusticie z magnanimitatis. Est ibi etiam volitio actus iusticie et hec elicitur tam ab habitu iusticieq; ab habitu magnanimitatis in casu dicto. Est etiā executio siue operatio exterior iusticie/ z hec in casu imperat ab vtroq; habitu et elicit a potētijs executuis mediātibus aliquibus promptitudinibus ad iustitiam pertinētibus si alique tales exigātur. Secūdo ꝓbatur eadē cōclusio nā si possibile esset q; aliquis haberet magnanimitatem z non iusticiam z per magnanimitatez gereret aliquē administrationē in qua opus esset ope iusticie magnanimitas ista inclinaret ad op⁹ iusticie z iste magnanimus sentiret et experiret se inclinatum ad opus iusticie etiaz tñ ꝓptum sentit se inclinatum ad non deserendū opus magnanimitatis sed ista inclinatio nō fit per habitū iusticie/ q; per casum non habet illum: ergo ista inclinatio ad opud iusticie z volitio operis iusti est elicita ab habitu magnanimitatis. ¶ Contra primam conclusionem arguitur multipliciter. Primo sic oīs virtus consistit in medio magnanimitas non consistit in medio/ quia est circa magnos honores. ergo magnanimitas non est virtus. ¶ Secundo nulla virtus moralis est dispositio corporalis: sed magnanimitas est dispositio corporalis: ergo non est virtus moralis. minor ꝓbatur per Ari. in quarto dicentē q; motus magnanimi est lentus et vox grauis z locutio stabilis. ¶ Tertio magnanimus habet multas conditiones vitiosas. ergo magnanimitas non est virtus. añs ꝓbatur. Tum primo q; magnanimi ẽm Aristo. sunt despectores z contemptui/ z videntur superbi/ z volunt videri excellere quod est contra humilitatem. Tum secundo quia magnanimus beneficiatus verecundatur. verecūdia autē nō est viri virtuosi vt dicitur in fine quarti. Tum tertio quia non habet in memoria eos a quibus bene passus est: quod est ingratitudinis. Tum quarto quia est ociosus tardus et piger. Tū quinto quia non bene potest ad alium viuere quod est contra politicam cōmunicationez. Tum sexto q; non est memor mali: quod est cōtra prudentiam ẽm illud Senece libro de quatuor virtutibus cardinalibus. Si prudēs fueris preterita recordare. Tum septimo magis vult possidere infructuosa fructuosis: quod iterum est contra prudentiam. Tum octauo quia nō curat laudari: quod est virtuti sue repugnans. Tum nono quia nō est humanloquus quod est contra eutrapeliam. Tum decimo quia ē manifestus oditor quod est contra amicitiam imo et cōtra iusticiam Tum vndecimo quia vtitur ironia ad multos: ergo magnanimitas nō est virtus. Tertio magnanimitas inclinat ad actus oppositos felicitati: ergo non est virtus. Antecedens patet quia inclinat ad nō gaudendum in prosperis/ et non tristandum in infortunijs: vt patet per Aristotelem in quarto dicentem. Neq; bene fortunatus vtiq; gaudiosus erit neq; infortunatus tristis: sed hoc est contrariū felicitati: quia vt dicit Ari. i ꝑmo magna infortunia tribulapt z cōturbāt btm. igitur. ¶ Quarto qui habet vnā virtutē habet omnes: sed potest quis habere multas virtutes non habendo magnanimitatē/ vt ptz per Ari. in quarto dicentem q; qui est paruis dignus z his dignificat seipsum temperatus est magnanimus autem non. ergo magnanimitas non est virtus. Ad primam respondeo distinguendo antecedēs vel in medio mediatione materie vel in medio mediatione rationis: concedo q; omnis virtus consistit in medio mediatione rationis: id est in eo quod ratio iudicat nec esse superhabundantiam neq; defectū sed medium inter hec. Sed non in medio mediatione materie vel obiecti. honores enim illi vel ille administrationes quas virtuose cupimus non sunt medij inter honores sed excellentes.

Magnanimitas virtꝰ moralis potissima.

Magnanimitas multipharian ꝓtus cōis.

Magnanimitas ē circa magnū in vnaquaq; virtute licitiue.

Argumenta buridani. 4. ethi. qstione. 11.

Arg. tho. scda scde quest. 129. art. tertio.

Duplex est medium.

Sed sunt mediam per comparationem ad facultatem nostram quos ratio iudicat esse mediocres quo ad nos. et hoc est quod dicit Arist. in quarto. ¶ Est autem magnanimus magnitudine quidem extremus eo autē q̄ vt oportet medius. eo em̄ q̄ em̄ dignitatem se dignificant hi autem superhabūdāt et deficiunt. ¶ Ad secundam concedo maiorem et nego minorem licet enim magnanimo ista conueniant: tamen ipsa non sunt magnanimitas/ sed vel causantur a magnanimitate mediate vel immediate: vel ipsa magnanimitas et ipsa accidentia ex eisdem qualitatibus corporalibus causantur saltem dispositiue. Secundū enim Ari. in eodem loco/ acumꝫ vocis ꝫ velocitas motus causantur ex hoc q̄ quis circa multa studet q̄ magna existimat ex primo enim contingit q̄ sit festinus/ ꝫ ex secundo q̄ sit contensiosus: sed magnanimus circa pauca studet et nihil magnum existimat: ideo est ei motus lentus et vox grauis et stabilis. ¶ Et hanc rationem assignat Ari. ibidem cum ait. Non enim festinus qui circa parua studet nec contensiosus/ cum nihil magnum existimet: acumen autem vocis et velocitas per hoc. ¶ Ad tertiam nego antecedens. ¶ Et ad primam probationem dico primo q̄ magnanimi non sunt superbi nec quicq̄ contra verā humilitatem operant. ¶ Est em̄ differētia inter magnanimum ꝫ superbum in hoc q̄ magnanimus dignificat se ex virtute et eo modo quo recta ratio dictat se debere dignificare. Superbus vero dignificat ꝫ existimat se excellere alios sine virtute. ¶ Et inde est q̄ tales sunt iniuriatores nec possūt moderare ferre ꝓsperas fortunas ꝫ contempnunt alios qui virtuosiores sunt: nec operant sm̄ virtutem et ideo cū sint dissimiles magnanimo imitant ipsum ¶ Et hoc habet Ari. in quarto cum ait. ¶ Qui autem sine virtute bona talia habent (de bonis fortune loquitur) neq̄ iuste magnis se ipsos dignificat: neq̄ enim recte magnanimi dicunt: sine virtute em̄ perfecta nō sunt hec. Despectores autē ꝫ iniuriatores et talia (scz bona fortune) habentes mali efficiūtur sine ꝟtute em̄ nō facile ferre moderare bonas fortunas non potētes autē ferre ꝫ existimantes alios superexcellere/ illos quidē contempnunt ipsi autē quicquid continget operant: imitant enim magnanimum nō similes existentes. ¶ Ex quib⁹ verbis ptz q̄ superbi sunt qui ꝓpter bona fortune hijs se dignificant quibus magnanimus se ꝓpter virtutem dignificat. ¶ Et cū dicis q̄ sūt despectores/ vbi etiā Aretinus habet superbi. Respondeo q̄ Arist. non habet q̄ sunt despectores sed q̄ vident Cui autez inquit honor paruum est: huic ꝫ alia. ꝓpter q̄ ꝫ despectores videntur esse. ¶ Eodē tamen capitulo vbi ponit differentiam inter superbum ꝫ magnanimuz dicit q̄ magnanimus iuste contempnit quod nō repugnat humilitati vere. Ille em̄ iuste cōtēpnit qui alium se magis dignificantē q̄ oportet nō tm̄ existimat neq̄ tm̄ dignificat/ qz iudicat vere magnus de vno quoq̄ sm̄ veritatem glorificat enim vere vt habet Ari. vbi translatio Aretini habet nam iudicatiū veritatem; quia ergo magnanimus iudicat secūdū veritatem ideo cōtempnit eum. i. minus estimat eum qui magis dignificat se q̄ oportz. Ex quo patet q̄ magnanimitas non est contraria humilitati: non enim humilitatis est q̄ homo de minus estimet aut se min⁹ dignificet q̄ sit dignus cū humilitas non hebetet iudicium: sed humilitatis non est plus se existimare q̄ dignus sit/ neq̄ ex bonis fortune sed ex veris virtutibus hanc estimationem sumere: et huiusmodi virtutes in auctorē suū referre/ et cognoscere se ab eo accepisse et sine eo conseruare non posse que omnia sunt vere magna nimi cum iudicet semper secundum veritatē. Neq̄ enim placet mihi solutio Thome dicētis q̄ magnanimitatis est q̄ secundum conditionem bonorum/ que a deo possidet se magnis dignificet et q̄ si habet virtutem magnam ad magna opera tendat sz humilitas facit quod homo seipsum paruipendat secundum considerationem defectuum Similiter magnanimitas contempnit alios secundum q̄ deficiunt a donis dei: sed humilitas alios honorat et superiores estimat inq̄tum in eis inspicit aliquid de donis dei. ¶ Contra istam solutionem arguitur sic. humilitas facit q̄ homo secundum conditionē magnorum bonorum que a deo possidet se magnis dignificet et ad magna opa cōformia illis bonis tē dat ꝫ magnanimitas facit q̄ secundum conditionem defectuum suorum se parupendat: ergo nulla penitus est differentia in se dignificando et non dignificando magnis bonis inter magnanimum ꝫ humilem. Antecedens ꝓ prima parte probatur. Tum ꝓmo quia per beatum Thomam humilitas facit q̄ honoret alios et dignificet inq̄tum in eis inspicit aliquid de donis dei: ergo etiaz humilitas facit q̄ si similia vel maiora dona dei in se inspiciat q̄ se per hanc considerationem magnis bonis dignificet. Tum secundo quia vel humilitas impedit ne humilis cognoscat dona dei esse in se que in rei veritate sunt. vel non. Non primum: quia humilitas non hebetat sensum nec intellectum. Si primum: ergo humilis cognoscit bona dei etiam magna/ aut ergo secundum ea magnis bonis/ hoc est claris et arduis operibus quibus est dignus se dignificat: aut non: si sic ergo humilitas eodem modo inclinat sicut magnanimitas. Si non: ergo cōtrarietas et repugnantia est inter magnanimitatem et humilitatem; quia magnanimitas inclinat ad hoc q̄ propter hec magna bona dei se magnis dignificet: humilitas vero ad hoc q̄ non se dignificet his magnis bonis propter magna bona dei/ que humilis scit in se esse. ¶ Probatur secunda pars antecedentis: quia magnanimus iudicat secundū veritatem: ergo si sint aliqui defectus in eo magnanimitas sua inclinat eum ad minus estimandū de se tantuz q̄tum illi defectus sunt impeditiui virtuosarum operationum: alius ipse nonvere iudicaret. ¶ Et eodē modo posset reprobari illō quod dicit Thomas de magnanimitate et humilitate respectu aliorum a se. Secūdo ad principale arguitur volo q̄ sit aliqua ardua administratio committenda alicui et sit aliquis maxime magnanimus ꝫ maxime humilis quem cues existimēt dignum ista administratione: et q̄ in rei veritate sit. dignus: aut ergo iste per habitum magnanimitatis et humilitatis simul suscipiet istam administrationem et se dignum existimabit: aut per vtramq̄ se indignum existimabit et reiciet: aut per magnanimitatez se dignum existimabit ꝫ per humilitatem se existimabit indignum. Si primum et secundum sequitur q̄ magnanimitas et humilitas habet pares inclinationes. et etiam habetur intentum scilicet q̄ per

Superbꝰ ꝫ magnanimus dr̄ñt.

Magnanimus nō est despector.

Tho. scda. 2. q̄sti. 129. arti. 2. illi. sol. ad. 4.

Contra Thomam.

Tho. vbi supra.

Bonuz' argumentuz

humilitatem quis dignus magis se magnis dignificat maxime si detur primum membrum & si detur secundum sequitur q magnanimitas per coexistētiam humilitatis habebit inclinationem pusillanimitatis. si detur tertiū sequitur q aliquis se simul et semel dignum existimabit magnis & existimabit se indignum magnis. et tunc vel vere vel falsē Si vere: sequitur q duo contradictoria simul sunt vera. Si falsē ergo vel magnanimitas vel humilitas inclinat ad falsa iudicia quod non videtur virtuti conuenire. Tum secundo quia tunc erunt simul in eodē duo iudicia contraria et per consequens duo contradictoria. Tum tertio quia vel suscipiet illā administrationem: et tunc aget contra dictamen humilitatis quo dictatur q nō est suscipienda. vel reiiciet: et tunc aget contra dictamen magnanimitatis quo dictatur q non est reiicienda sed suscipienda. vel neq reiiciet neq suscipiet & tunc aget contra vtrumq dictamē. Neq potest dici q simul suscipiet & reiiciet: propter implicationem contradictionis. Sed forte respondebitur q secūdum cōsiderationem bonorum dei que habet iudicat se dignum: & secundum considerationem defectuum iudicat se indignum. ¶ Cōtra implicat cōtradictionem q iste simul sit dignus & indignus: ergo implicat contradictionē q secundum quascunq diuersas considerationes vere & simul iudicet se esse dignum & se esse indignum. cōsequētia tenet quia bene sequitur: iste secundū hanc considerationem vere iudicat se esse dignum hac administratiōe. ergo est dignus/ et secundum hanc cōsiderationem vere iudicat se esse indignus ea. ¶ Tūc arguitur sic quorumcūq consequentia repugnant et antecedētia. sed hec consequentia iste eū dignus hac administratione et iste eū nō est dignus hac administratione repugnant. ergo et antecedentia. sed antecedentia sunt ista: iste ſm conditiones bonorum que habet a deo vere iudicat q est dignus hac administratione & iuste secundum defectꝰ quos habet vere iudicat q non est dignus hac eadem administratione: ergo ista duo antecedentia repugnant. Secundo quia vel defectꝰ quos iste magnanimus habet impediunt ne virtuose et ad vtilitatem publicam etiam mediantibus bonis magnis que habet ad eo gerere hanc administrationem vel non. Si sic ergo cum magnanimo isti defectus sunt impediti ne hec administratio ab eo bene et laudabiliter geri possit sint cogniti: sequitur q secundum magnanimitatem suam cūtumcūq etiam consideret bona que sunt in eo que in rei veritate sunt impedita ipse non dignificat se illa ardua administratione. Si autem non sint impeditiua: ergo secundum rei veritatē huiusmodi defectus non ita eum indignificant q sit hac administratione indignus ergo humilitas per hanc considerationem defectuum non inclinat ad non dignificandum se hec administratione qua bonis et defectibus pensatis ipse adhuc manet dignus. ex quo patet q inter humilitatē et magnanimitatē est multum consona inclinatio si sint virtutes distincte. quod tamen non puto. Ideo videtur mihi vel q humilitas est cadē omnino magnanimitati vel quod est species magnanimitatis.

¶ Ad secundam probationem dico q verecundia accipitur dupliciter vnomodo p timore ingloriationis ex turpi actu: et sic magnanimus non verecundatur. aliomodo pro omni timore ingloriationis vel minoris glorationis et excellentie: et hoc modo bene verecundatur quia cum ipse sciat maiorem dignitatem esse in beneficiando quam in beneficiari ideo recusat beneficiari et magis cupit beneficiare hic ergo timor prouenit ex appetitu excellentie in virtuosis operibus quod laudabile est & in deest q si beneficiatus sit ab aliquo conatur cōtra tuz potest retribuere etiam plura cū accepit. et ideo statim subiungit Arz. Et retributinus pluriuz ita enim erit debitor qui incipit et erit bene passus. Acceptiō verecūdie.

¶ Ad tertiam probationem dico q habere aliquos in memoria contingit tripliciter, vnomodo idem est q eos mente tenere/ et non habere eos in memoria idem est quod eorum oblitus/ et hoc dupliciter vnomodo ante retributionem beneficij: aliomodo post retributionem beneficij. tertiomodo contingit aliquos in memoria habere id est de eis & de eorum beneficentia sermonem facere. Et hoc modo adhuc dupliciter vnomodo simpliciter aliomodo per comparationem ad eos quibus benefecerunt. dico ergo magnanimus delectatur in bonis virtuosis et excellentibus operationibus. Ideo libentius et frequentius memoratur & sermonem facit de ijs quibus benefecit cū de ijs a quibus benepassus est ceteris paribus: quia si honor vel vtilitas eorū a quibus beneficia suscepit exigeret & nō ducito q vere magnanimus de eorum beneficentia sermonem faceret. dico vltra q benefacientes eis nō excidunt a memoria eorum ante retributionem bñficij et hoc concludit illud Arz. allegatum & retributinus plurium &c. Dico preterea q post retributionem facilius excidūt a memoria/ cū ij quibus benefecerunt/ quia operationes virtutis propie scilicet quas exercuerunt sunt eis delectabiliores cū operationes virtutis aliene: ideo tenacius herent memorie.

¶ Ad quartam probationem dico q magnanimꝰ in rebus arduis et sibi commissis est diligentissimꝰ neq quicq omittit quod sit viri probi et virtuosi: in rebus autem paruis quos multi minores recte possunt gerere est tardus et piger quia non libenter ingerit se earuz administrationi eo q excellere in illis non existimet venerabile imo reputet graue et onerosum venerari in illis sicut onerosum est fortem esse id est exercere fortitudinem suam in imbecilles. et hoc est quos dicit Arz & ad honorabliorē nō ire vel vbi p̄cellūt alij & ociosum esse & tardum & pigrū sed vel vbi honor magnus vel opus. Et sequit/ & paucoz quidē operatiuū magnoz autē & notabiliū. ¶ Ad quintā probationē dico q intelligat cū nullꝰ possit viuere fz est se itelligat q nō possit vnū ad aliū. i. ad eos q sunt a virtutibꝰ suis alieni/ qles nō sunt hijs qs fecit sibi amicos ppter vtutes eoz sic procedo qz ad euidēdū istis opz hominē esse blanditorē siue adulatorē et laudes eos frequēter in hijs in quibus reprehendēdi sunt hoc aūt facere nō pōt magnanimus/ qz hoc est seruile Et hoc est quod dicit Arz & ad alium nō posse viuere fz vel ad amicum. seruile ēſm ppter qō & oēs blanditores: seruiles et humiles blanditores. vbi humiles pro obsequiosis & seruilibus accipit.

¶ Ad sextam probationē dico q nō esse memorē mali id est eoz que solent causare odium veltiram ad- Esse immemor mali laudabile &

Nota.

uersus offendentem laudabile est/ꝛ nō est imprudē
tie licet memoria preteritoꝝ fm q valent ad cauē
dum de futuris sit laudabilis. vt vult Seneca lo-
co allegato.ꝛ q ita Ari.intellexerit magnanimuꝫ
nō esse memorē mali cū ait in quarto/ neq; memor
mali:patet ex translatione Aretini.qui loco huius
habet neq; tenax odij.ꝛ sequitur nō em̄ magnanim-
mi est recordari aliqualiter ꝛ mala sed magis de-
spicere:si em̄ parui pēsus sit vel offensus magis est
animi magni ꝛ excelsi hoc despicere q̄ hui⁹ recor-
dari vt vlciscatur. ¶ Ad septimam concedo añs:
sed nego q hoc sit contra prudentiā qm̄ in fructuo
sa honestiora fructuosis ꝛ maxime si in his sit ma-
ius exercitiuꝫ virtutis. ¶ Ad octauam cōcedo q
non multū curat laudari/ sed bene curat vt sit lau
datione dignus.nec hoc est ꝓtra virtutem magna
nimitatis quia laudatio que solo sermone priuato
agitur(de qua hoc intelligit)est de paruis ꝛ nō de
magnis honoribus et ideo non multū curat de ea.

Buri.iiij. ethi.q̄sti. vndecima.

¶ Ad nonam dico q non est humani loquus id est
non multum loquitur de hominibus in cōmuni ser-
mone.licet si aliqua grauis administratio exigat
hoc non refugiat neq; hoc est contra eutrapeliam
cum neminem in cōmunicatione humana quam se
quitur offendat.aut fm Buridanum. dicitur non
esse humani loquus nō simpliciter sed fm reputa-
tionem vulgi qui solos loquaces reputat humani
loquos.videtur tm̄ mihi q humaniloquum si perti
net ad eutrapeliam non tamen dicit aliquam ex-
cellentiam actus in illa virtute ad rerum grādium
administrationem multum vtilē:ideo non videtur
mihi magnanimus ad illud ex virtute sua inclina-
tus/nec etiam virtus sua inclinat ad vitiū eutra-

A

Tho. sc̄da sc̄e quest. 29.arti.3.i solutiōe ad quintum.

pelie locutioni contrarium. ¶ Ad decimam proba
tionem concedo añs ꝛ nego cōsequentiam q licet
odire que amanda sunt sit contra rationem amici
cie odire tamen que odienda sunt puta vitia homi
num ꝛ homines secundum q vicioſi sunt ꝛ aduersi
siue contrarij publicarum administrationum vtili
tatibus/ boni zeli esse videtur. ¶ Ad vndecimam
probationem conecdo antecedens et nego conse-
quentiam.ironia enim necveritati nec cuicūq; vir
tuti opponitur:imo frequentissime valet adverita
tem cognoscendam et moꝝ hominum deprehen-
dendos. Secundum enim Thomam magnani-
mus vtitur ironia ad multos id est ad vulgares.
non quia dicat aliqua vilia de se aut neget magna
que sibi insunt inesse: sed quia non totam magnitu
dinem suam monstrat multitudini quia secundum
Ari.ad magnanimū pertinet magnum esse ad eos
qui in dignitate ꝛ bonis fortunis cōstituti sunt ad
alios autem moderatum/et hec ironia consistit in
occultatione veritatis vel vt alij dicunt vtitur iro
nia in reprehensione alienorum vitiorum cum scilꝫ
verbis contrarium significantibus vicium alicui⁹
reprehendit.vt si male operāti dicat q̄ bene agis.

Cōtra tho mām̄ eustra cium.

opimom Thome videtur satis conformis.Eustra
cius q totum illum locum Ari.de ironia magnani
mi exponit de occultatioue proprioꝝ bonorum
ad multos.hec tamen expositio non videtur mihi
sufficere ad intensionem Ari.ait enim sic Arist.de
magnanimo loquēs.ꝛ veridicus veruntamen que
cunq; non ꝓpter ironiam huius sensus est magna
nimus est veridicus. Hec est generalis sententia/
quomō statim limitat ꝛ restringit/ ac si diceret/ nō
dico q in omnibus sit veridicus:sed in omnibus q̄
non dicit per ironiam. Ex quo textu patet q a ma
gnanimo aliqua dicuntur ironice que non sunt ve
ra ergo cum sint dicta et enuntiationes sunt falsa
et subiungit q hac ironia vtitur ad multos. Secū
dus modus exponendi non videtur mihi satis di-
gnus magnanimo huiusmodi em̄ reprehensione tā
vulgata raro vtitur. Est igitur aduertendum q se
cundum Quintilianum duplex est ironia verboꝝ
scz et sententiarum. ironia verborum tropus est q̄
licet aliud dicat q̄ sentit non tm̄ simulat vt cum di-
co ironice tu bene agis ego dico vnū scilicet te be
ne agere/ et aliud sentio scilicet te male agere sed
non aliud simulo q; ꝓpter modum ꝓferēdi omnes
audiētes iudicāt me sentire q ille male agit. Iro-
nia sententiarum est totius voluntatis fictio qua
quis vnum sentit ꝛ aliud simulat huius multe sunt
species: vna dicitur antifrasis a negando cum scz
negamus nos facere q̄, maxime facimus. vt quid
ego istius decreta/ quid rapinas cōmemorē: ꝛ mit
to illam p̄mā libidinis iniuriā altera est cū simile
imperantibus vt permittentibus sumus: vt seque
re italiam vētis.altera cū ea q̄ volumus videri in
nobis in aduersariis esse concedimus vtillud neq;
timoris argue q̄m̄ tot cedis aceruos teucrorum le
to tua dextera dedit.idem in contrarium valet cū
scilicet ea que in aduersariis esse videri volumus
nobis inesse dicimus:vt me duce dardanius spar-
tam expugnauit adulter:nec in personis tantum
sed et in rebus versatur tam dicendi q̄ intelligen-
di verbis ratio.vt totum pro quinto ligario prohe
mium/ quod incipit nouum crimen.g.cesar/ꝛ ante
hoc tempus inauditum ꝛc.et ille eleuationes vide
licet odij, boni/ et illud scilicet is superis labor est
hec fere Quintilianus fere dixi: quia paucaverba
mutata sunt/ hi modi sententiarum magis decent
magnanimi qui contemptibus est et excellere cu-
pit. Est et alius modus ironie sententiaꝝ qui etiā
est fictio totius voluntatis. cum scilicet vt inqui
rat sententiam vel voluntatem alicuius in aliqua re
simulat se esse alicuius vnius sentētie vt monas-
chus ille qui dubitans alium quendam luxurie sti-
mulis agitari fingit et simulat se eisdem stimulis
indies agitari quo audito alter temptationum se
creta statim aperit ꝛ inuenit remedium.ita etiam
magnanimus in grauib⁹ administrationibus quā
do cum multis acturus est quorum voluntatem ꝛ
intensionem frequenter ignorat: ideo censet eam
aliquando inquirendam esse per huiusmodi iroꝛi-
amque est totius voluntatis fictio. vtrum autem
hoc sit licitum vel non postea inquiretur cum age
tur de mendacio. Est etiā ꝛ alius modus siue mē-
dacio:vt cum quis vult inquirere quid alius esset
facturus/ aut quid fecerit in aliquo graui negotio
vt probet si vel bene administrauerit vel bene ad
ministraret si esset sibi negocium illud commissum
dicet magnanim⁹ grauis viris vt Cicero Latho
vel Scipio censuerunt ita esse fugiendum tū ali-
us auctoritate horuꝫ permotus facilius quid sen-
tit exponet quia ipse credit q ille magnanimus
ita sentiat sicut illi magni viri senserunt et in hac
ironia et simulatione magnanimi odiens deci-
pitur.

¶ Ad tertiam negatur añs: et ad ꝓbationē nega
tur assumptū sed inclinat ad nō gaudendum ꝛ ad

Ironia du plex.

non tristandum excessiue ꝛ ista expositio patet ex alia translatione in qua sic habetur/ neqꝫ psperis gaudebit nimium nec aduersis nimũ turbabitur. magna autem infortuna conturbant beatum moderate ꝛ non excessiue alias desineret esse beatus ꝛ inciperet esse miser. ¶ Ad quartam nego maiorem. cõnexio enim virtutũ ā recte intelligentibus eam non intelligitur nec fm actus virtutum nec fm habitus sed fm principia quedã cõmunia prudentie. q̃ non sit cõnexio virtutum secundũ actus concedit Thomas: ꝛ de habitibus addit q̃ virtutes sunt connexe fm habitus in anima existentes vel in actu vel in propinqua dispositione que solutio non satis consonat sibiipsi. nam si est connexio inhabitibus non qui sunt in actu sed in propinqua dispositione: Arguitur sic propinqua dispositio ad habitum non est nisi mediante actu generatiuo illius habitus ita q̃ est prius dispositio ad actum q̃ ad habitũ ergo virtutes magis sunt connexe fm actus q̃ secundũ habitus. Sed non sunt connexe fm actus/ vt dicit ꝑpter quancũqꝫ dispositionem ꝑpinquam ad actum. ergo nec dicẽtur cõnexe fm habitus/ ꝑpter quancũqꝫ dispositionem ad habitum de ista cõnexione alibi agetur. ¶ Contra secundam conclusionẽ arguitur sic nulla virtus specialis operatur in omnibus virtutibus. sed magnanimitas operatur in omnibus virtutibus cum ad eam pertineat quicquid est ī omni virtute magnũ igitur. ¶ Secundo magnanimitati attribuuntur actus virtutum diuersarum. ergo magnanimitas non est specialis virtus. antecedens ꝓbatur quia ad magnanimum pertinet non fugere cõmouentẽ quod est actus prudentie/ nec facere iniusta quod est actus iusticie esse promptum ad benefaciendu quod est actus caritatis/ et quod ministrat promptu/ quod est actus liberalitatis/ ꝛ q̃ sit veridicus quod est actus veritatis/ ꝛ quod non sit quod est actus patientie. ¶ Tertio omnis virtus que est ornatus anime est magnanimitas/ quia fm Ari. magnanimitas est ornatus omnium aliarum virtutum: sed omnis virtus est ornatus anime/ secundũ illud Ysa. lxi. induit me dominus vestimentis salutis et postea subdit quasi sponsam ornatam omni virtute. ¶ Ad rationes istas dicitur ad primam si intelligat de operatione interiori imperatiua executionis distingo maiorem vel regulariter ꝛ immediate ꝛ sic concedo ꝛ nego minorem vel casualiter et mediate scilicet mediante actu suo elicito et sic nego maiorem et concedo minorem. si autem intelligatur de actu interiori non imperatiuo executionis: ego dico q̃ hoc est proprium magnanimitati operari in vnaquaqꝫ virtute. Et beatus Thomas negat simpliciter maiorem istius rationis. ¶ Ad secundam respondet Thomas q̃ hec omnia possunt considerari dupliciter: vnomõ secundũ q̃ importat excellentiã quandã. et sic pertinent ad magnanimitatem esse em̃ promptum ad benefaciẽdũ ꝛ ministrandũ excellentie est. quia vero omnis occultatio veritatis ex timore videtur ꝓcedere ꝛ eẽ planctiuum ex eo q̃ quis succumbit bonis exterioribus qui duo defectũ dicunt cum quo non põt eẽ excellentia magnanimo digna Ideo est veridicus ꝛ non planctius. secundum hanc enim responsionẽ conceditur antecedens ꝛ negatur cõsequentia q̃ vt dictum est magnanimo attribuitur quicquid est in vnaquaqꝫ virtute magnum ꝛ põt applicari solutio ad precedentem rationem data. ¶ Et tamẽ dubium quid intelligatur per non fugere dicunt em̃ aliqui q̃ non fugere commouentem idem est q̃ nõ fugere consiliantem sed sibi acquiescere hoc tamẽ non videtur consonum excellentie magnanimi q̃ dare consilium est super excellentis ꝛ recipe super excessi. superexcedi autem fugit magnanimus vt habet Ari. ideo alii dicunt q̃ non fugere cõmouentem ponitur ꝓ hac oratione/ siue vere siue corrupte nõ cedere lacessenti. et ideo loco huius habet Aretinus. ꝛ nequaqꝫ conuenit magnanimo cedere lacessenti q̃ si textus nostervideatur recte translatus tunc iudicio meo per cõmouentẽ rogantẽ ꝛ de precantem intelligere debemus excellentie em̃ est condescendere rogantibus et supplicantibus.

¶ Ad tertiam negatur maior ꝛ conceditur minor. magnanimitas enim conuenit cum aliis virtutib9 q̃ est ornatus anime sicut cetere virtutes. sed differt ab eis q̃ ipsa est ornatus omnium aliarum virtutum/ et eas maiores facit/ alie autem nõ sunt ornatus aliarum/ licet sunt ornatus anime sicut anulus est ornatus anuli et digiti. ¶ Contra sextam conclusionem arguitur sic si magnanimitas eliceret omnium virtutum act9 sequitur q̃ omnes alie virtutes superfluerent sed consequens. est falsum: igitur et patet consequentia q̃ virtutes non ponuntur nisi ꝓpter actus. ¶ Secundo actus sequẽtes habitum sunt eiusdem speciei cum precedentibus sed actus precedentes magnanimitatem non sunt actus aliarum virtutum sꝫ sunt actus magnanimitatis ergo actus sequẽtes nõ sunt act9 aliaꝝ virtutum sed sunt actus ipsius magnanimitatis. ¶ Ad primam istarum rationum nego consequentiam non enim dictum est omnium aliarum virtutum actus eliciantur a magnanimitate q̃ sicut habet Ari. prius acquirunt alie virtutes q̃ habeat magnanimitas ꝛ per cõsequẽs habent multi act9 aliarum virtutũ sine magnanimitate. sed dico q̃ si aliquid est excellens in aliqua virtute illud causaliter et non regulariter a magnanimitate non immediate sed mediãte actu suo elicito elicitur nec̃ nego tñ quin etiam aliquãdo regulariter cum sc̃ magnanimus intendit reddere alias virtutes ornationes et auctiores/ tunc em̃ mediante actu magnanimitatis põt elicere actum excellentem alterius virtutis ad quem tñ eliciẽdum partialiter cõcurret habitus illius virtutis etiam immediate. ¶ Ad secundã concedo de actibus immediate elicitis ab habitu: sed nego de actibus elicitis ab habitu aliquo mediante actu suo elicito. ꝛ ad minorẽ dico q̃ ad gerandũ magnanimitatem concurrunt duplices actus scilicet actus ipsius magnanimitatis ꝛ actus aliaꝝ virtutum q̃ fm Ari. magnanimitas non fit sine aliis ergo oportet q̃ alie virtutes cõcurrent generationẽ magnanimitatis ꝛ non immediate ergo mediãtibus actib9 illoꝝ habituũ ideo cũ magnanimitas sit generata ex ꝓpriis ꝛ ex alienis actibus nõ est mirabile si etiã ipsa sit immediate elicitiua actuũ sibi ꝓpriorꝫ ꝛ mediante actu suo sit elicitiua actuũ excellentium aliaꝝ virtutũ. Nõ q̃dẽ q̃ semp req̃rat ad eos eliciẽdos imo etiã põt elici excellẽtissimi sine magnimitate se ad eos eliciẽdos aliqñ ꝯcurrit vna cã aliqñ ꝯcurrũt due q̃ factũt vnã totalẽ cãm. Nõ añ oppositũ soluta ẽ.

Ad primum aliquãdo virtutes alie ꝯ magnanimitas.

Tho. v bi supra. ar. tertio i solutõe ad fm

Rationes tho. vbi supra. arti. q̃rto.

Partes honoris.

Querit tertio Utrū secundum magnanimitatem honores sint magis appetēdi a magnanimo ꝙ fugiendi. arguitur ꝙ non q̄ quicūq; appetit honorem cupit laudari sed magnanimus non multū cupit laudari vt habet ari. in. iiij. ergo nec cupit honorem. In oppositum esse videt Ari. ℞o questione supponenda sunt oia dicta in prima questione tam in notabilius ꝙ cōclusionibus. Scōm autez Ari. in. j. rethozice sunt multiplices partes honoris partes aūt inquit honoris sunt sacrificia recordationes in metris z sine metris constructio tēpli antiqua p̄mozditas sedis monumēta imagines alimēta publica q̄ barbaroz ad ozationes z extases dona q̄ apud singulos p̄ciosa. alimētis publicis sociatus p̄ma sua dāpnatus se dignū censuit. z ideo scōa sententia dāpnatus est quod refert Licero libro de ozatore dictū est etiā supza qui sunt magni honozes z parui. ¶ Sit igitur. ℞ima conclusio honoz tributus alicui tatione dignitatis quā administrat aut ratione generis et parentele magis ab eo appetendus est ꝙ fugiendus. ꝓbatur q̄ fugiendo illud detrimentū affert dignitati sibi commisse aut generi suo iura scz illozum diminuēdo ergo peccat. Scōo q̄ talesz maxime q̄ suscipiūt administratioue alicuius dignitatis iuramento astringuntur seruare iura libertates z prerogatiuas dignitatis ꝙ susceperūt administrandā igitur. Tertio q̄ talia iura honoz z peminētiaz si aliquomō collapsa sunt licet in iudicio repetere immo defacto tenenť ꝙ licz talia magis appetere ꝙ fugere. ¶ Est tn̄ aduertēdū ꝙ duplex pōt fieri fuga illoz vnomō cum quis retinēdo dignitatē vel dñationē tēporalem cōtempnit honorē dignitati vel dñationi tributū z in hoc sensu intelligimus. aliomō cum quis non retinet dignitatē nec dñationē sz eam relinquit z forte seculum deserit z hoc mō non ꝓprie cōtēnunť sed eis maius bonū anteponiť. ¶ Scōa conclusio magnanimus pōt rōnabiliter ꝓpter bonum virtutis aut in se aut in alijs honorē appetere ita ꝙ si cōmodi⁹ hoc bonū virtutis haberi possit assequēdo honorē ꝙ fugiendo magis debet appetere honorē ꝙ fugere ꝓbatur q̄ virtus est multo maius bonū ꝙ honoz ergo si ratio dictet eē appetendū honorē vt habeať virtus in se aut i alijs magnanimus debet magis appetere honorē ꝙ fugere. pōt aūt hoc dictare ratio. Mā honoz est causa bone opinionis z bona opinio alioz de nobis et desideriū huius bone opinionis est causa multarū bonaz operationum in nobis z etiā fugiendoz vitiozum vt habet Cassianus nam ℞m eum cū quis cōsiderat hominum opinionē de se qua sanctus et immaculatus crediť hac cōsideratione retundit tēptationē fornicationis similiter cum auditozes bonā opinionē hñt de p̄dicatoze aut de aliquo alio magis dictis suis credūt z hortāti sibi obsequūť. ¶ Tertia cōclusio vir magnanimus magis cupit bonū nomē ꝙ honorē. ptz q̄ honoz maxime delectat magnanimū q̄ honoz est signū opinionis bone de ipso vt supza allegatū est ex Ari. z homines bonā opinionē hñtes de aliquo cū ei honozem tribuunt maxime intendūt opinionē quā interius de hoie gerūt signis quibusdā excellētibus signare et iudicare. ¶ Quarta cōclusio vir magnanimus secluſa fide aut noticia de futura beatitudine debet magis honorē appetere ꝙ fugere. ptz q̄ solus honoz apud eū est extrinsecū p̄miū suaz excellentiū operationū/ ꝙ honorē magis debet appetere ꝙ fugere ꝓña tenet. q̄ vnusquisq; dignus aliquo p̄mio qō est maxjmū qō sibi p̄stari possit pōt rōnabiliter apppetere illud. Scōo ꝓbatur quicūq; delectať in aliquo rōnabiliter pōt illud rōnabiliter appetere: sed magnanimus in magnis honoribus sibi aviris stodiosis z bonis tributis delectatur vt patet per Ari. in quarto ethicoz dicentē. z in magnis z a studiosis moderate delectabitur vt ꝓpria adipiscens vel etiā minoza virtuti eiꝰ perfecte nō vtiq; fiet dignus honoz. veruntamē z adhuc recipiet in non habendo ipsos maioza ipsi tribuere/ ergo honoz potest rationabiliter a magnanimo appeti ¶ Tertio secluso honore felicitas humana est minus pfecta eo vero posito ipa est pfectioz z magis hz integritatē suaz partiū: ergo honoz rōnabiliť pōt appeti a viro magnanimo maioz ꝓbať p Ari. .j. rhetozice ponentē honorē inter partes felicitatis sub his verbis. z itaq; est felicitas tale necesse est ipi⁹ esse partes nobilitatē multitudinē amicoz bonoz amicitiā diuitias bonaz plem multitudinē plis bonā senectutē adhuc cozporis virtutes puta sanitatem pulchritudinē robur magnitudinem potentiam agonisticā gloziam honorē bonā fortunam virtutē autē z partes ipsius p̄udentiam fortitudinem temperantiā iusticiā hec Ari. ℞uarto quicquid facit vitā delectabilissimā z maxime sufficientē illud est a viro magnanimo appetendū sz honoz est de hijs que faciunt vitā delectabilissimā et sine quo vita nec delectabilissima est nec sufficientissima posita ypothesi cōclusionis cum inter partes felicitatis z inter ea quevitā delem faciunt enumerenť ergo honoz est a viro magnanimo appetendus. ¶ Quinta conclusio honoz a viro magnanimo potest rationabiliter appeti ꝓbať oñe bonū cuius vsus potest esse bonus z virtuosus pōt a viro catholico rōnabiliter appeti: sed honoz est bonum cuius vsus potest esse bonus z virtuosus vt si ꝓpter deum appetamus ipsum aut ꝓpter maius exercitum virtutū vel in nobis vel in ꝓximo ergo honoz a viro catholico potest rōnabiliter appeti. Secundo p̄elaturc/ diuina tēporalia z multa alia huiusmodi possunt rōnabiliter appeti immo interdum i casu tenetur quis talia appetere. vt si theologus vir ꝓbus z doctus verisimiliter sciat p̄elatum hereticum quēpiam inuasurū nisi p̄latura receperit recipere tenetur ergo z honoz: ꝓña tenet: q̄ honoris vsus non est de se deterioz ꝙ reliquoz bonoz. Tertio vbicūq; dabilis est/ superhabundantia/ defectus/ z mediocritas ibi dabilis est virtuosus z laudabilis appetitus cum scz ille mediocris est z scōm dictamen recte ratiōis regulatus sed in appetitu magnoz honozum dabilis est superhabundantia z defectus z mediocritas vt ptz ex Ari. iiij. ethicoz um igitur. ¶ Sexta ꝯclusio actio magnanimi catholici melioz est ceteris paribꝰ cū deus solus p̄stituitur finis eius ꝙ cum/ cū deo p̄stituitur honoz ita ꝙ ceteris paribus ille virtuosi⁹ agit qui magna negocia administrat ꝓpter deum tantum ꝙ qui ea administrat simul ꝓpter deum z ꝓpter honozem consequendū. ꝓbatur talis operatio est magis caritatiua ergo est melioz: añcedens

Nota.

probatur. quia talis operatio magis habet deū p fine. Secūdo si illa operatio haberet gradꝫ quoꝫ aliqui fierent ꝓpter deū et alij fierent ꝓpter honorem consequendū constat q̄ illi qui fierent ꝓpter deū essent meliores ꝓpter circunstantiā finis q̄ illi fierent ꝓpter honorē consequendū: ergo si tota operatio esset ꝓpter deū ipsa esset simpliciter melior q̄ si partim ꝓpter deū ⁊ partim ꝓpter proximum. Cōfirmatur cū operatio aliqua fit ꝓpter deum et honorē consequendū. aut habet diuersas fines quarū aliquas est ꝓpter deum. et fin alias est ꝓpter honorē consequendū: vel fin quaslibz partes suas est ꝓpter deū et ꝓpter honorē consequendū. si primū constat q̄ partes ille q̄ sunt ꝓpter deū sunt simpliciter meliores q̄ ille que sunt ꝓpter honorē consequendū: ergo simpliciter melior esset si omnes partes essent ꝓpter deū. si fin tunc sic/ sicut se habet totū ad partē ita totaliter ad partialiter. sed vt dictū est illa operatio q̄ tota esset ꝓpter deū ceteris paribus esset melior q̄ illa cuius pars esset ꝓpter deū et pars esset ꝓpter honorem cōsequēdū: ergo etiā illa que totaliter eēt ꝓpter deū esset melior illa q̄ partialiter esset ꝓpter deū ⁊ partialiter ꝓpter honorē consequendū Tertio operatio q̄ fit ꝓpter amorē amicitie illius rei que sup omnia tali amore amāda est/ est simpliciter melior q̄ illa que partim fit ꝓpter amorē talem amicitie et partim ꝓpter amorē concupiscētie sed illa q̄ est totaliter ꝓpter deū fit totaliter amore amicitie illius rei q̄ super omnia amāda est et illa q̄ partim fit ꝓpter deum ⁊ partim ꝓpter honorem cōsequendū partim fit amore amicitie⁊ partim amore cōcupiscentie igit̄ Quarto operatio q̄ partim fit ꝓpter deū⁊ partim ꝓpter beatitudinē non est ita laudabilis sicut illa q̄ totaliter fit ꝓpter deū. ergo operatio q̄ partim fit ꝓpter deū⁊ ergo operatio q̄ partim fit ꝓpter deū et partim ꝓpter honorez non est ita laudabilis sicut illa q̄ totaliter fit ꝓpter deū. cōsequentia tenet q⁊ beatitudo est longe excellentior finis q̄ honor ergo si esset partim ꝓpter beatitudinē diminuat de bonitate operationis esse ꝓpter honorē multomagis diminuit: et antecedēs videt̄ concessum ab oībus theologis. et ꝓbatur adhuc quia amor amicitie dei simpliciter est melior q̄ amor concupiscentie eiusdē. ergo esse tm̄ vel fieri ꝓpter deū amatum amore amicitie est simpliciter laudabilius q̄ fieri partim ꝓpter deū amatū amore amicitie et partim ꝓpter deū amatum amore cōcupiscentie Quinto si aliqua operatio partim fit ꝓpter deū et partim ꝓpter honorē cōstat q̄ q̄to magis erit ꝓpter deū et minus ꝓpter honorem meliorabit̄: et q̄tomagis ꝓpter honorē et minus ꝓpter deū deteriorabitur vt clare patebit si cōtinue augeat̄ volitio vnius finis et diminuat̄ volitio alteri⁹ aut simpliciter aut in hoc quod est esse causam illius. verbi gratia volo q̄ hec operatio sit ꝓpter deum et ꝓpter honorē in principio istius hore et continue p hanc horā fiat magis ꝓpter deū et minus ꝓpter primum et in fine sit ꝓpter deū tantum constat q̄ cōtinue augetur bonitas isti⁹ operationis. ergo si cetere cause sint omnino pares. sequitur q̄ i fine erit multo melior. Similiter si cōtinue in sequenti hora minus sit ꝓpter deū magis ꝓpter honorem/ constat q̄ cōtinue minuet̄ eius bonitas ergo in fine erit etiā minus bona q̄ prius et per cōsequens illa q̄ est ꝓpter deū tantū est simpliciter melior q̄ illa q̄ est partim ꝓpter deū et partim ꝓpter primū. Cōfirmatur volovt dictū q̄ in principio huius hore sit aliqua operatio que fiat ꝓpter deū et ꝓpter honorē et cōtinue minus fiat ꝓpter honorē et magis ꝓpter deum vsq; ad finem hore ⁊ in fine hore sit totaliter ꝓpter deū ꝓsequentē horā incipiat esse ꝓpter deū ⁊ ꝓpter honorem sic q̄ fiat ascēsus in hoc q̄ est eā esse ꝓpter honorē ⁊ descēsus in hoc q̄ est eā esse ꝓpter deū ita q̄ in fine istius hore sit eodēmodo ꝓpter deū et ꝓpter creaturam sicut erat in principio hore ꝑcedentis tunc cōstat vt dictū est in ꝑcedenti ratione per primā horā ista operatio cōtinue fiet melior et p secundā continue diminuetur in bonitate omnis bonitas q̄ est terminus ad quē ascensus in bonitate et terminus a quo continui descensus in bonitate est maior q̄ bonitas q̄ est terminus a quo eiusdē ascensus vel terminus ad quē eiusdē descēsus sed bonitas operationis que est ꝓpter deum tantū est terminus ad quē ascensus dicti et terminus a quo descensus supradicti et bonitas operationis ꝓpter deū et honorem simul est terminus a quo ascensus et terminus ad quē descensus ergo in operatione q̄ est ꝓpter deū tantū est maior bonitas q̄ in illa q̄ est ꝓpter deū et honorem simul ¶ Septima cōclusio magnanimus catholicus nisi ad hoc aliqua circunstantia aliter cogat inclinatur honorē contēpnere. ꝓbatur quicūq; inclinatur in omni operatione sua operari et non ꝓpter honorē inclinatur honorē cotēpnere. sed magnanimus catholicus inclinatur omnē operationem suā facere ꝓpter deū et nullā ꝓpter honorem nec totaliter nec partialiter nisi ad hoc cogat aliqua circunstatia igit̄ minor ꝓbatur q. magnanimus ex magnanimitate sua inclinatur ad ponēdum magnitudinē et excellentiā in operatiōe sua etiā maiorem q̄ potest. Sed catholicus magnanimus scit q̄ operatio sua erit multo excellentior: si fiat ꝓpter deū tantū q̄ si fiat ꝓpter deū et honorem simul igit̄ et dictū est nisi aliqua circunstantia aliter cogat: si em̄ exercitiū virtutis vel ꝓprie vel aliene exigeret vel appeteretur honor aut aliqua alia causa rationabilis tunc potest magnanimus ꝓpter honorem partialiter vel non vltimate operari. Secundo de⁹ in ratione finis amati amore amicitie multo magis excellit honorē q̄ honor excedat laudationem vel bona fortune/ ſz magnanimus ꝓpter honorē contēpnit laudationem neq; eam dignā putat quā prestituat nec totaliter / nec partialiter operationi sue. ergo magnanimus catholicus etiā ꝓpter deū contēpnet honorem neq; eum dignū putabit quē vel totaliter vel partialit̄ ꝑstituat tanq̄ finem operationi sue. ¶ Octaua cōclusio magnanimus catholicus congruentie non ꝑcepti debito est honoris contemptiuus. patz ista conclusio ex prima sexta et septima. ¶ Nona conclusio magnanimus catholic⁹ ex inclinatione magnanimitatis sue magis est honoris contemptiu⁹ q̄ appetitiuus ꝓbatur q⁊ eius magnanimitati cōuenit regulariter inclinare ad faciendū operationem excellentiorē q̄ potest. ergo sibi conuenit regulariter inclinare ad agendū ꝓpter deū ⁊ nō ꝓpter honorē consequendū/ ergo et ad contemptū honoris. Operari vero ꝓpter honorē non cōuenit sibi nisi casualiter in casibus ſz supradictis in q̄b⁹

Magnanimus inclinatur honorē cōtēpnere.

Bonum argumentum

ſcz ꝙ honorem ſit promotio virtutis. Secūdo magnanimus catholicus ſcit honorē et alia bona exteriora eſſe nulla in cōparatione ad deuz/ ergo ex magnanimitate ſua inclinatur ea contemnere.

¶ Tertio ꝓbatur auctoritate Ciceronis primo libro de officijs dicentis. vera aūt et ſapiens animi magnitudo honeſtū illō quod maxime natura ſequitur in factis poſitū nō in gloria indicat principē q̄ ſe eſſe mauult q̄ videri: eteū qui ex errore imperite multitudinis pendet hic in magnis viris nō eſt habendus. ¶ Quarto magnanimus catholic⁹ cōtempnit illud quod natū eſt impellere ad iniuſtas operationes: ſed honor quē Cicero glorie nomine

nota dictū ciceronis.

ſignificant natus eſt impellere ad iniuſtas operationes igit minor ꝓbatur ꝙ illud Ciceronis ibidē facilie aūt ad res iniuſtas impellit vt quiſq̄ eſt altiſſimo animo et glorie cupiditate. Qui locus ſane lubricus q̄ vix inuenitur qui laborib⁹ ſuſceptis periculiſq̄ additis non quaſi mercedē rerū geſtarum deſideret gloriā. Ecce ſnīa viri non catholici: ſed pagani q̄ periculoſum ſit deſiderare gloriam ſiue honorem tanq̄ mercedem laborū ſuoꝝ.

¶ Quinto honor eſt de numero bonoꝝ externoꝝ. ergo honor eſt a magnanimo magis contēnendus q̄ appetend⁹: cōſequentia ꝓbatur ꝙ illud eiuſdez Ciceronis eodē loco. Omnino fortis animus ⁊ magnus duabus rebus maxime cernit quarū vna in rerum externarū deſpicentia ponit. ⁊c. Et paulo poſt. Cauſa aūt et ratio eſt efficiens magnos viros in prioze in eo eſſe eſt illud quod excellētes

argumētū Buridani 4. ethicoꝝ q̄ſtione. x.

mos et humana contēnentes facit. ¶ Sexto illud eſt magnanimo contēnendū quod libertatē eripit ani et facit eū quaſi ſeruilē/ ſed cupiditas honoris eſt huiuſmodi. igit. minor ꝓbatur ꝙ illud eiuſdem. Cauenda eſt etiā glorie cupiditas vt ſupra dixi. Erit eſſe libertatē ꝙ qua magnanimis virtus oīs debet eſſe contētio. ¶ Septimo ꝓbatur per illud Senece. Si vis honeſtus fieri non honorib⁹ adiſciendum ſed detrahendū et in alia epiſtola omnia iſta in que dñz caſus exercet ſeruilia ſunt pecunia corpus et honores/ et ſtatim poſt virtuoſi aūt talia non appetunt ſed contemnunt. ¶ Decima cōcluſio magnanimus non ſic contēnit honores vt gratis appetat inhonorationes. ptz quia inhonoratio nec bona eſt de ſe nec regulariter ad aliud valere videtur niſi eſſet violenter illata tunc equanimis eius tollerantia eſſet multū virtuoſa ac laudabil⁹. ¶ Contra quartā concluſionē arguit rationibus none cōcluſionis ad quas⁹ inquantū militare videtur contra eandē quartā concluſionē reſpondendum eſt. ¶ Arguitur ꝓterea rationibus quibus in ti videtur Buridanus primo ſic. operatio honorātium eſt bona et virtuoſa operatio/ ꝙ magnanim⁹ debet velle ſibi exhiberi honorē debitū. cōſequentia tenet qz magnanimus debet velle quoſcūq̄ alios virtuoſe et iuſte agere. ¶ Secundo magnanimus debet velle primū quēq̄ ad virtutē incendi et animari ſed ꝙ hoc ꝙ ſibi redditur honor debitus hoc facientes et ceteri etiā hocipſum cognoſcentes advirtutē animant et incendunt qō ꝓbari poſſet per illud Saluſtii in exordio belli iugurthini. nam ſepe ego audiui quintū maximū publicum ſcipionē ꝓterea ciuitatis noſtre preclaros viros ſolitos dicere cū maioꝝ ymagines intuerent vehementiſſime ſibi animū ad virtutē accēdi: ſcz neq̄ ceram illam neq̄ figurā tantā vim in ſe habere/ ſed memoria rerū geſtarū eaz flammā egregiis viris in pectore creſcere nec prius ſedari q̄ virt⁹ eoꝝ famam atq̄ gloriā adequauerit. ¶ Tertio vir magnanimus optare debet vt glorificet. ſed in exhibitione honoris ſeruo dei de⁹ glorificat et honoratur ergo honorē ſibi exhiberi appetere debz magnanimus. ¶ Quarto ꝙ honorem impenſum viro magnanimo fit memoria ſibi ſuarū virtutū q̄ eſt ſibi delectabilis: ſed magnanimus appetere dz delectari in recordatione ſuarū virtutū igit. ¶ Quinto quicquid eſt cā amoris in primum et incendit ad melius operandū eſt a viro magnanimo appetendū/ ſed honor impenſus magnanimo viro ab aliquo eſt cauſa q̄ ipſe diligat honorantē et incendit ipſum magnanimū ad melius operandū. igit. ¶ Sexto magnanimus debet appetere quicquid eſt ornamentū ſue vite et cā et principiū bone fame/ ſed honor eſt ornamentuz vite magnanimi/ et virtutū ſuarū et eſt principiū et cauſa bone fame. igitur. maior ꝓbatur ꝙ Ari. in de ſecretis ſecretorum vbi hortatur alexandrū vt ad bonā famam ⁊ glorioſum nomen habēdum elaboret. ¶ Septimo honor et bona fama multū ꝓſunt ad plurima bona agenda nam ꝑdicator eo plures auditores habet quo fama eius eſt maior et celebrior/ et regi q̄ eſt melioris nominis eo ſubditi magis obediunt.

¶ Ad rationes que adducte ſunt in nona concluſione. Ad primam dico q̄ magnanimus non catholicus neſcit q̄ operationē ſuā debeat facere ꝓpter deū nec ſcit q̄ operatio ſua eſt excellētior facta ꝓpter deū tantū q̄ facta ꝓpter deū ⁊ honorē ſimul aut ꝓpter honorē tantū qui ſim Ari. etiā eſt ꝓpter ſe appetibilis. Sed quia hec ratio fortius militare videt contra quintā concluſionē que eſt de viro catholico Ideo aliter reſpōdetur q̄ in caſu honor eſt in exercitiū magnarum virtutū ſicut ꝓbant rationes adducte ex buridano ideo in tali caſu debz appetere honorē et dico tunc q̄ illā opationē qua appetet honorem facit multū excellente ſi appetat honorem ꝓpter deū. Dico vlterius q̄ magnanimus non ſemp tenetur facere ſim inclinationem ſue virtutis virtus eſt aliquando inclinat in id qō eſt debitum debito congruentie. Aliquando vero inclinat in id quod eſt debitū debito ꝓcepti. Secūdo modo faciendū eſt ſim inclinationem virtutis ſed non neceſſe primo modo. ¶ Ad ſecundā cōcedo antecedens et nego ꝓnam quia ipſe ſcit ea eſſe multū vtilia ad exercitiū virtutū tā in ſe q̄ i aliis ſcit etiā ea eſſe quedā ornamenta ſue vite. Et ideo poteſt rationabiliter appetere ad omnes auctoritates Ciceronis reſpōdetur q̄ p cupiditatem glorie ipſe intelligit immoderatū appetitū honoris vt patet ꝙ rationes quibus ſuadet non eſſe habendā hanc cupiditatē et ideo ſi vir catholicus ſciret q̄ non niſi difficilime poſſent hunc appetitū moderare potius deberet fugere honorē q̄ appetere / niſi inde eſſent ꝓuentura magna exercitia virtutum.

Magnanimus nō tenetur ſp facere ſim inclinationē ꝓtutis ſue.

¶ Ad tertiā cōcedit minor de honore īmoderato ¶ Ad quartā conceditur antecedēs et ad conſequens dico q̄ ſim rei veritatem magis debent cōtemni q̄ appeti hoc eſt contēptus eoꝝ eſt laudabilior q̄ appetitus. poſſunt tñ recte et laudabilit appeti cū ꝙ hec ſit ad virtutes promotio.

¶ Ad quintā concedo minorez de appetitu immo

derato. ¶ Ad sextam dico q Seneca vult dicere: q si quis habet moderatum appetitum honoris nō debet addere vt fiat immoderatus. sed potius detrahenduz esset q nō tam cito nec tam malo vitio peccaret detrahendo ꝯ adijciendo. ¶ Ad rōnes Buridani contra nonam conclusionē adductas. ¶ Ad primā concedo antecedēs ⁊ nego consequē tiam. Tum primo q appetere vt alij sibi exhibeāt honorem p̄cise vt ipsi operentur virtuose nō est appetere honorem nec desiderare receptionem honoris sicut in simili christus voluit pati iniustam mortem pro salute generis humani ⁊ tamē nunꝯ cupiuit q iudei eum iniuste occiderent. Tum secundo: quia dato q hoc magnanimus appeteret inꝯtum scilicet valet ad promotionem virtutis aliene hoc tamen nō appetit per habitum magnanimitatis: sed per habitum iusticie que cadit super honorem ex eo q in casu dicto honor continet sub obiecto iusticie cum cōtineatur sub debito.

Ad rōnes Buridani.

¶ Ad secundam concedo q in casu vir magnanimus appetit honorē inꝯtum sc̄z est in exercitium virtutis ꝓprie vel aliene. ¶ Ad tertiam dico q in tali casu honor est in augmentū glorie diuine ⁊ pōt rationabiliter appeti. ¶ Ad quartam dico q magnanimus multis alijs modis potest virtutum suarum recordari nec video ꝓpter hanc recordationem faciendum esse honorē appetenduz saltem ex habitu magnanimitatis non dico q actus quo ita appeteretur ceteris circūstantijs bonis ⁊ laudabilibus positis non esset bonus. ¶ Ad quintā ptz solutio. ¶ Ad sextā dico q magnanimus catholicus non reponit magnū ornamentū vite sue in honore sed ponit in excellentia magnoꝝ et gloriosoꝝ operum et in amore dei et contēptu terrenoꝝ nā cum magnanimus catholicus habeat non tm̄ digna sc̄z etiā longe excedentia p̄mia maximarū virtutum suarū et sm̄ Ari. honor sit parum in operatiōe ad virtutes magnanimi ⁊ non sit sufficiens p̄miū. sed tm̄ recipit quia honorantes nihil maius habēt qō tribuant/ honorē et terrena contēpnit et in amorē celestium p̄mioꝝ totus fertur. ¶ Septima soluta est. Sed quia rationes facte ad quartā conclusionem videntur esse huic none cōclusioni contrarie ideo soluende sunt. ꝑia satis soluta est. ¶ Ad secūdā cōcedo q magnanimus etiā catholicus pōt rationabiliter honorē appetere dico tm̄ q ex habitu sue magnanimitatis magis inclinat fugere ⁊ cōtemnere ꝯ appetere ⁊ delectationem ex honore puenientē magnanimus parum ⁊ exilē reputat/ et ideo nō appetit eā ꝓ habitum sne magnanimitati. ¶ Ad tertiā nego añs ⁊ ad ꝓbationem dico q vir catholicus aliter iudicat de felicitate humana immo dico q vir catholicus plus delectat in actu tolerandi paupertatē et sollicitudinē vite ꝓpter xp̄z ꝯ non catholicus in affluētia oīm bonoꝝ exteriorum. Si tamen acciperet felicitas humana ꝓ statu quo vita sit maxime sibi sufficiens et non solum caret angoribus sed etiā hijs omnibus q̄ vitam anxiam reddere possunt tūc bene essent partes hūane felicitatis assignate. Catholicus tm̄ magnanimus non tantū optat carere hijs q̄ reddunt vitaz anxiā ꝯ ipsis vite angoribus et magne felicitatis humane esse putant exerceri in equanimi malorū tollerantia. ¶ Ad quartā dico q apud magnanimum catholicū honor est causa multū parue delectationis immo nihil existimat eā in cōparatione ad p̄mium eternū et ad excellentiā operationum magnarū. ¶ Ad rationē ante oppositū respōdeo q magnanimus cupit laudari vbi laudatio potest esse in exercitum magnarū virtutū aliasnō multū cupit saltē ex inclinatione sue magnanimitatis.

Ad rōnes quarte cōclusionis.

Querit quarto Utrum melius sit honorare ꝯ honorari ⁊ Arguitur q sic. honorare est opus virtutis honorati nō est opus virtutis. ergo melius est honorare ꝯ honorari. ¶ In oppositum arguitur: qui honoratur est melior ꝯ qui honorat ergo melius est honorari ꝯ honorare. ¶ Notandum est q ex questione prima supponitur quid sit honor ⁊ qō modis accipitur. Hic autem accipitur honorare pro impensione eius rei que est signum opinionis benefactiue. Tunc sit prima conclusio. esse dignuz honorari est melius ꝯ esse dignum honorare sicut posse honorari potētia, ꝓpter quā est melius ꝯ posse honorare. ꝓbatur virtuosus est ꝑmeruisse aliquid ꝯ soluere promeritū: sed esse dignū honorari siue posse honorari potētia ꝓpter quā est ꝑmeruisse honorem/ honorare vero non est nisi soluere illud igitur. Secundo ad posse vel esse dignū honorari requiritur excellēs virtus que animū celsum ⁊ magnum faciat sed ad posse honorare non requiritur aliqua excellens virtus quia iusticia non secundū quemcūq; gradum est excelleus licet bene sit necessaria. Tertio qui est dignus vt honoret multo plus meruit ꝯ accipiat q̄ sm̄ Ari. in quarto virtuti perfecte non fiet dignus honor sed qui potēs est honorare honorando non tm̄ soluit ꝯtum dz igit. Quarto melius est bñfecisse ꝯ tribuere sc̄z aliq̄s est potens vel dignus honorari quia benefecit et magnum beneficiū intulit. Aliquis vero est potēs honorare quia paratus est retribuere etiā minꝰ ꝯ accepit igitur. Quinto nullus dignus est honorari nisi multis virtutibus sit excellēter adornatus sed honorare multi p̄nt ⁊ prompti sunt in quibus pauce sunt et exigue virtutes ergo melius est esse dignū honorari ꝯ esse potētē ⁊ p̄optū honorare. Nota.

¶ Secunda conclusio. honoris deliberata susceptio in magnanimo est virtuosa ⁊ laudabilis. ꝓbatur omnis actio vel passio que subordinatur bone ⁊ virtuose volitioni est virtuosa ⁊ laudabili sed honoris deliberata susceptio subordinatur virtuose volitioni magnanimi q̄ si nō esset virtuosa non esset volitio magnanimi secundū q huiusmodi igitur. Et ne sit vis in verbis quia forte non haberet illud stricto rigore sermonis intelligo per deliberatam susceptionem honoris magnimi susceptionem honoris omnī bona ⁊ laudabilia circunstātia vestitam. ¶ Tertia conclusio honoris deliberata tributio viri iusti est virtuosa ⁊ laudabilis patz vt precedens q̄ subordinatur bonevolitioni mentis. ¶ Quarta conclusio nec quelibet honoratio nec quelibet honoris susceptio debita est bona ⁊ laudabilis. ꝓbatur q honor potest exhiberi ⁊ susci ꝓpter multas malas circunstantias propter finem malum loco et tempore indebitis Quinta cōclusio ⁊ si quodlibet honorare sit virtuosum vel vitiosum non tamen quodlibet honorati virtuosum vel vitiosum censendū est. ꝑimū patet q honorare nō potest esse nisi actio deliberata q̄ si sine delibe-

ratione fiat iam nō est honorare qz non est tribuere aliqd signū bñ factiue opinionis. Secūdū pbatur quia pōt inuito exhiberi honor/ pōt etiaz exhiberi nescio et ignorāti sed in tali honorari neqz virtuosum estneqz vicioſum cū oīs virtuose z vicioſe operansopetur sciēs z volens. igr. ¶ Sexta conclusio nō quodlibet honorare virtuosum est melio honorantiqz honorari. pbatur quia aliqō honorare virtuosum est tm̄ bonū moraliter. aliqōvero honorari virtuosum est bonū meritoriū sed pbonum meritoriū est simpliciter melius merenti qz p bonū tātū moraliter bonū ipsi opanti igr. añs p vtraqz parte ptz in casu in quo honorās nō est in gratia licet obseruet omnē conditionē requisitā ad bonitatem moralē sui actus et ille q suscipit honorem est in gra et etiā obseruat oēs debitas circunstantias. ¶ Septima cōclusio nō quodlibet honorare meritoriū est melius qz honorari. pbatur volo q quis honoret pcise vt reddat qō dz. Alius vero suscipiat honorē tā vt honorans reddat qō debz qz vt homies cognoscētes istū esse dignū honore credāt pdicationi sue et reuocent a prauitatib⁹ suis et fiant prōpti ad obedientiā diuinoz mandatoz. Arguo sic volitio qua quis vult hūc populū reddere qō dz reuocari a malis moribus z pceptis diuinis semp inherere est melior qz volitio qua quis vult soluere qō dz pcipue cū illud qō soluitur non est magnū neqz difficile/ sed honorare subordinat secūde volitioni et honorari aliqō prime igitur. ¶ Octaua cōclusio honorari honore magno virtuose et laudabiliter est melius qz honorare honore magno virtuose z laudabiliter ceteris paribus pbatur qz qui honorat honore magnovirtuose et laudabiliter moderat cupiditatē glorie neqz p huiusmodi honorē ita extollitur vtvel plus cupiat qz opz/ vel efferat pluſqz oportetvel moueat aliquid iniustū vel vicioſum vel remittat a virtuosis z laudabilibus qz si in aliquo horū peccet tunc nō suscipit honorē virtuose z laudabiliter qui vero honorat virtuose soluit quod dz neqz cauēdū est sibi ne p hoc efferatur nimiū aut itumescat aut ad aliqō iniustū impellat. sed virtuosus est moderare cupiditate honoris et glorie qz cupiditatē retinendi q sunt alterius. ergo hoc mō honorari est melius qz honorare. Et dixi ceteris paribus qz posset aliqua circunstātia in honorātevt puta grā aut aliqs certus bonus et excellens finis ppter quā honorare illud esset melius qz honorari. ¶ Nona conclusio pcisa honoris tributio virtuosa z laudabilis ē melior qz pcisa et simplex honoris suscepciovirtuosa et laudabilis ceteris paribus ita q in vtroqz sit idē finis et eedē circunstātie si vnusvelit honorare qz iste dignus est honore et ille velit honorari qz promeruit. pbatur actus quo soluit debitū est simpliciter melior qz actusquo debitū recipit ceteris paribus qz iste exhibendo honorē soluit debitum ille vero recipiendo honorē suscipit debitū igit. añs pbatur. Tū qz actus soluendi debitū est difficilior ex natura sua. Tū quia ex natura sua est penalior. lz aliquando ex psonarū circūstantijs aliter ptingat. Secūdo appetitus siue desideriū honorandi est melior qz desideriū honoris: sed actus honorādi subordinatur volitioni siue desiderio exhibēdi istū actū z receptio honoris subordinat appetitui honorisigit. maior pbatur quia dictū est supra q in honore est tā parū bonitatis q melius z virtuosius est contēpnere honorē qz appetere z maxime apud viru catholicū. Tertio volitio qua qs vult honorare aliud ē simpliciter melior qz volitio qua qs vult honorari ab alio. g honoris pcisa et simplex tributio est melior qz honoris pcisa z simplex susceptio. añs est nota et añs pbat quia velle retribuere bñficiū aliqui est simpliciter virtuosius qz velle beneficiū. ppriū retribui: sed q virtuose honorat vult alienū beneficiū retribuere. q vero honoratur vult beneficiū. ppriū retribui. igr. ¶ Cōtra septimā cōclusionē z octauā argr rōnibus Buridani inqtū facere vident cōtra dictas conclusiones. ¶ Primo sic bonū intrinsecū melius est bono extrinseco qz bona extrinseca sunt oīa bonoz minima sz honorare est bonū intrinsecū honorāti: honorari vero nō est bonū intrinsecū honorato/ sz extrinsecū. igr. ¶ Scdo op⁹ virtutis ē melius honore sed honorare ē op⁹ virtutis. g honorare est melius qz honor et p añs qz honorari: maior pbat qz virtus ē melior honore sz op⁹ virtutis ē virtute melius ergo etiā est melius honore. minor pbat. scz q honorare est op⁹ virtutis qz est op⁹ iusticie. ¶ Tertio honorare reddit honorantē meliorē honorari non reddit honoratū meliorē: g honorare est melius qz honorari. maior videt certa cū honorare sit opus iusticie. et minor pbat quia honorāt mortui sicut viui p temploz cōstructionē et tm̄ constat q mortui nō fiūt meliores. Tū scdo qz cōstat q nos reddimur meliores cū damus gloriā z honorē deo. et tm̄ deus p hoc q honorat a nobis nō fit melior. Tū tertio quia cū ypocrita honorat a nobis nō ppter hoc fit melior sed potius deterior. ¶ Quarto melius est iuste bene agere qz iuste pati z amicabiliter bñ agere q amicabiliter bñ pati z gratuite bñagere qz gratuite bene pati. pmū hz Ari. v. ethicoz. tm octauo z nono et tertiū in quarto/ sed qlibet honorare est iuste bene agere vt si sit ab inferiore vel amicabiliter bñ agere vt si sit a pari vel gratuite bñ agere vt si sit vel fiat a superiore qlibz vero honorari est bñ pati vel iuste vel amicabiliter vel gratuite. igr. ¶ Quinto argr auctoritate Ari. dicentis de honore videt aūt magis supficietenuse ſe eo qō querit videt eīm in honorantib⁹ magis esse qz in honorato. ppriū quidē z qō difficile aufertur diuinamus. Et hoc argr sic honor p honorare fit ppriū bonū honorantis sed per honorari non fit ppriū bonū honorāti g vniuersaliter honorare est melius qz honorari. ¶ Sexto honorare inclinat ad hūilitatē honorari vero ad supbiā sed melius est qō inclinat ad hūilitatē qz qō inclinat ad supbiā igr. ¶ Ad primam istarū rndeo q rō illa si aliqd cōcludit tm̄ cōcludit q honorare est melius qz honor cuius oppositū non dt cōclusio sed cōparat honorare ad honorari. honorari aūt non dt pcise honorē sed susceptionē ei⁹ vel esse eū cui exhibet z q vult sibi exhiberi. ¶ Ad rationē tm̄ nego maiorē si vlr intelligat. Dico eīm q ista q sunt bona extrinseca et maxime q sunt actus vel passiones habēt bonitatē et malicia ex volitionib⁹ z nolitionib⁹ intrinsecis et qz cōtingit aliqn q id qō est extrinsecum alicui subordinet meliori volitioni qz illud quod ē intrinsecū ideo non est vlr verū q bonū intrinsecū est melius moraliter qz extrinsecū et ideo p hoc q honorari est extrinsecū honorato non pōt concludi vlr q sit minus bonum qz honorare.

Rōnes Buridani

¶ Ad secundam concesso primo cõsequẽte negat secũda consequentia q; honorari licz nõ sit actio virtutis est tñ passio bone volitioni subordinata z aliquando meliori cñ honorari q si cõparetur honor ẽm se ad honorare virtuosum cõcedit primum cõsequens vt dictũ est. Ista aũt ratio nisi exponatur ẽm ꝓcisam locutionẽ faciliter ostenderet ꝓcedere ex falsis ẽm opinionẽ arguentis dicit eñ q honoratio transiens non est aliud cñ honor. Si ergo honorare sit melius cñ honor: honor erit melior cñ honor: sed vult dicere q dato q sit eadẽ resque sit honor et honoratio ipsa tamẽ non est ẽm q honor opus virtutis: sed ẽm q honoratio et ita etiã cõformiter respondet ꝓ ista ꝓcisiua locutionẽ ¶ Ad tertiã concedo de honoratione virtuosa et ad minorẽ nego eam de honorari virtuoso dico eñ q q̃ honorẽ suscipit virtuose ꝓ hanc susceptionẽ fit melior z aliqñ adhuc melior cñ fiat ali⁹ ꝓhonorare q; volitio illa virtuosa suscipiẽdi auget habitũ virtuosũ suscipiẽt. Et ad primã ꝓbationẽ dico q illa nihil facit ad ꝓpositũ q; illa non agit de honorari meritorio: et tñ ly cñ confundit et honorari quod post ipsum ponit distributiue. ¶ Ad secundã ꝓbationem dico similiter. Dico puta q deus nõ est meliorabilis/ immo nec mortui saltem meritorie ideo q honorari non meliorẽt eos non cõtingit quia susceptio honoris non nata est reddere suscipientes meliorem/ sed q; isti de quibus arguit non sunt nati fieri meliores. ¶ Ad tertiã ꝓbationez dico q in ypocrita non est susceptio honoris virtuosa/ hoc eñ bene cõcludit q aliq̃ honorare est aliquo honorari melius sed non cõcludit q quodlibet honorare virtuosum sit meli⁹ cñ honorari quia ista equivalet huic q̃libet honorare virtuosum est quolibet honorari melius ꝓpter cõfusionẽ distributiuã factam p ly cñ. ¶ Ad quartã dico q ipsa est ꝓ vltima conclusione. Et ita ad eã responderet concedẽdo antecedẽs et cõsequens ceteris paribus/ sz q ille qui honorat potest multa laudabilia intẽdere suscipiendo honorẽ que non intẽdit honorãs: ideo in tali casu susceptio honoris ꝓpter volitionẽ cui subordinatur esset melior cñ honoratio. ¶ Ad qui tam dico q Ari. ibi cõparat honorẽ ad honorantẽ et ad honorantũ et vult q honor est magis ꝓpriũ bonum honorantis cñ honorati q̃ potest intelligi dupliciter. Vnomodo q honor est subiectiue i honorante et non: et subiectiue in honorato: hoc nõ videtur vniuersaliter verũ quia nõ est verũ de magnis honoribus qui ꝑmanent post actũ honorantis sicut sunt sacrificia ymagines. ꝛc. talia eñ nec in honorãte nec in honorato. Alio modo potest intelligi ad hunc sensum q honor magis est in potestate honorantis cñ honorati et hoc verũ est quãtumcũq eñ quis ꝓmeruerit honorẽ sibi exhiberi ab aliquibus in potestate tamẽ eor est exhibere z frequenter non est in potestate illius qui ꝓmeruit q sibi exhibeatur. Et hoc intendit Ari et aperte ꝓbat per hoc q in honoribus nõ cõsistit felicitas quia opus est quod ꝓprie felicitatis sic debet esse ꝓpriũ felici q sit in potestate eius. Et p hoc etiã concluditur q debet esse intrinsecum. Dico aũt q quãtumcũq honorari non sit in potestate honorati susceptio tamẽ honoris subordinatur alicui bone volitioni que est in potestate honorati ẽt sibi intrinseca et quando ista volitio est melior cñ illa cui subordinatur honoratio tunc sic honorari est melius cñ honorare. ¶ Ad sextã dico q honorari subordinatũ virtuose volitioni inclinat ad humilitatem et non ad superbiam et cñ tumcũq inclinet esse si tamen actus sit rõne moderatus non ꝓpter hoc fit deterior. sed tanto videtur melior cñto difficilius est ipsum ad mediũ reducere et hoc est ꝓ octaua cõclusione. ¶ Contra nonã conclusionem arguit sic. quod debetur deo et maioribꝰ ẽm q maiores est ꝑplius eo quod ꝑtinet ad minores ẽm q minores/ sed honorari debet deo et maioribus ẽm q maiores honorare vero ꝑtinet ad minores ꝛz q huiusmodi. igitur. Secũdo quod est appetibilius et delectabilius est melius sed honorari est appetibilius cñ honorare q; videmus maiores z in dignitatibus cõstitutos appetere honorari z non honorare et etiã ẽm Ari. ꝓmo rethorice. honor est delectabilissimoꝝ. igitur. Tertio magnanimus magis desiderat honorari cñ honorare ergo simpliciter melius est honorari cñ honorare. antecedens ꝓbatur p Ari. in quarto qui dicit q magnanimi despectores videnr et q magnanimus bñficiatus verecũdatur/ hoc aũt non est nisi quia tenetur honorare beneficientẽ. tum etiã quia magnanimus vult excellere sed honorari excellentis est z honorare superexcessi. igitr. Quarto ꝓmium est melius merito ꝛz honorari est ꝓmium virtutis ergo est melius cñ virtus et p consequens est melius cñ honorare Quinto q̃ est liberius est melius cñ id q̃ est seruilius sed honorari est liberius et honorare seruilius ergo honorari est melius cñ honorare. minor ꝓbatur quia seruus tenetur dñm honorare. et non econtra. Sexto quod cõuenit soli bono est melius cñ id q̃ conuenit tam bono cñ malo sed honorari conuenit soli bono. honorare aũt tam bono cñ malo igitur minor ꝓbatur p Ari. dicentẽ ẽm veritatem aũt bonus solus honorandus: tã boni aũt cñ mali tenentur honorare superiores suos. Septimo si sic seqretur q rex deberz magis velle honorare cñ honorari sed hoc est falsum q; tunc subuerteretur ordo reipublice. ¶ Ad primã respõdeo negando maiorẽ si intelligatur vniuersaliter sed bene verũ est q illud vel est melius vel originẽ habet ex aliq̃ meliori bono. Ita est aũt q licet honorare sit melior actus cñ honorari ad sensum vltime conclusionis tamen in eo qui honoratur est aliquid excellẽtius cñ in eo qui tenetur honorare. patet etiam instantia cõtra maiorem nã seruũ diligi a rege ẽ melius seruo cñ regem diligi a seruo sit bonum repi. Aliter soluit Buridanus q maior est vera de his que maioribus et minoribus intrinsece insunt sed non de hisq̃ maioribus extrinsece sunt extrinseca denominatione. ¶ Ad secundã dico q aliq̃d dicit appetibilius z delectabilius dupliciter. vnomodo ex ꝓpria bonitate et sic concedo maiorẽ ceteris paribus. alio modo ex aliqua cã antecedente vel effectu cõsequente. et sic ego nego. Et ad minorẽ dico q honorari virtuosum non est ex se desiderabilius nec delectabilius cñ honorare virtuosum ꝛz tantũ ex conditione et qualitate ꝓsonarũ quã honorari et honorare cõsequuntur ꝛz ex eo quod est esse dignũ honorari vel etiã ex effectu consequente sicut cũ dixit Ari. q honor est delectabilissimorum subdit causam quia ꝓ hoc fit fantasia q ille ẽ studiosus. Aliter dicitur q honor inter bona exte

Dupliciter cõparatur honorans honorato.

Rõnes Buridani. vii. qstio. 9.

Solutio Buridani

riora est delectabilissimor sed nō simpliciter quia opera virtutū sunt delectabiliora sed hoc nō sufficit quia nō comparo honorē ad honorare sz honorari virtuosum ad honorare virtuosum. ¶ Ad tertiam dico q magnanimus catholicus non magis desiderat honorari q̄ honorare loquendo semper de honorari z honorare ad sensum tertie cōclusionis et de honorari ab hijs a quibus debet z honorare eos quos debet/ sed dico q magis desiderat beneficiare q̄ beneficiari z hoc cōcludunt ꝓbationes et nichil aliud vt ptz intuenti nec verecundatur bñficiari quia recusat honorare sed q3 magis appetit bñficiare q̄ beneficiari ideo magis appetit honorari q̄ honorare. ¶ Ad quartā respōderet catholicus q honor non est pmiū virtutis/ sed beatitudo eterna aut aliud bonū honore mar pu ta gratia q̄ dicitur pmiū saltē de congruo z si honor sit pmiū virtutis non est nisi pmiū accidētale et non essentiale. nō oportet aūt tale pmiū esse melius virtute nō catholicus aūt diceret q maiore ritatem habet de pmio cōdigno et sufficiente/ sed non de insufficiēte. Et ad minorē diceret q honor non est pmiū virtute condignū sicut expōsse habet Ari. et frequenter supertus est allegatū. Virtuti pfecte inquit non fiet condignus honor. ¶ Ad quintam cōceditur maior ceteris paribus: et negatur minor de honorare et honorari virtuosis z laudabilibus nullū em opus virtuosum est seruile sed bñ verū est q honorari debeat alicui ex nobiliori et liberiore conditione q̄ honorare. Et ꝓpter hoc recte honorari dicit libertus z honorare seruilis q3 vnū oritur ex beneficiare qđ est nobilius et aliud ex bñficiari quod est seruilius. ¶ Ad sextam nego maiorē vniuersaliter sed bene est verū de illo quod ponit nobiliorē et excellentiorē conditionem in eo cui cōuenit q̄ aliud. Et iste oēs rationes sunt ꝓ ꝓma cōclusiōe ꝓ maiori parte. ¶ Ad vltimā dico q duplex potest esse in rege actus honorādi. vnus cōueniens maiestati regii. alius disconueniens de secūdo dico q illud non est virtuosum ideo de illo nō est conclusio de ꝓmo dico q actus honorādi cōuenies regi potest esse laudabilior q̄ ipsa honor suscepti o. et hoc si cōparantur actio et passio pcise inter se sm intellectū vltime conclusionis ꝓ tale m aūt honorationē non quertitur ordo reipublice sed magis stabiliē z augetur. Et hec de q̄stione

Post hec inquirendum

est de nonnullis virtutibus q̄ ad aliquib9 dicūtur ptinere ad magnanimitatem vel fortitudinē tanq̄ partes. vtrū hoc verū sit de oībus aut de nullis aut de quibusdā quidē sic aut de quibusdā nō. Et pmo q̄rit de fiducia vtrū sit spēs magnanimitatis. ¶ Arguit q non. Dismagnanimitas est magnor operatiua sed fiducia sm q est distincta ab aliis partibus fortitudinis nō est magnor operatiua cū hoc ptineat ad magnificentiā ergo fiducia nō est species magnanimitatis

Fiducia quid sit.

¶ In oppositū sunt Tullius Macrobius z andronicus vt supra patuit. ¶ Notandū est q vt supra patuit fiducia non est aliud q̄ spes bene se habendi circa arduar difficilia hmōi aūt spes importat duos actus. vnū voluntatis qui est velle siue desiderare operationē arduor et difficilū. Alium rationis qui est estimatio firma et certa q talia arduа et difficilia sufficiemus agere/ primus actus est ꝓncipaliter ūgnificat usp fiduciā. ideo fiducia sicut et spes est voluntatis habitus et non rationis. secūdus est cōnotatus ꝓ fiduciā et ideo secundus actus nō est fiducia sz est actus sine quo actus voluntatis nō est fiducia ita q si quis desideraret magna administrare et nō estimaret certitudinaliter se posse bene z cōmode ea administrare tunc talis non haberet fiduciā. Dixi aūt q talis estimatio debz esse firma quia si esset tenuis z infirma nō sufficeret ad fiduciam. Dixi aūt certa quia si esset firma et incerta potius causaret temeritatē q̄ fiduciam. ille em est temerarius potius q̄ fidens qui quia falso estimat posse sufficere magnis reb9 tractandis eas administrare desiderat. Ex quib9 patet q fiducia est per quē quis optat magna z difficilia gerere que se bene et laudabiliter gesturum firmiter et certe existimat: et non puto q Tullius aliud voluerit intelligere cū diffiniens fiduciā aut. Fiducia est per quā magnis et multū honestis rebus multū ipse animus in se fiducie certa cum spe collocauit vbi improprietas quedā diffiniendi ē in hoc q fiduciā ꝓ fiduciā diffiniuit: et etiā per spem certā que eadē fiducie est. Maz sm thomā fiducia est quoddā robur spei ꝓuenies ex aliqua cōsideratione que facit vehemētē opinionē de bono asse quendo. Ex quibus verbis ptz q fiducia includit illa duo q̄ diximus ptz etiā q fiducia non est aliud q̄ certa spes cū sit robur spei. Sed parcendū est Ciceroni. Tū quia magis in diffinitionibus vandis ornatū oratorum q̄ rigorem artis diffinitiue obseruare voluit. Tū quia tū fecit libros illos rethoricor erat iuuenis vt testatur in libro de oratore vbi non multū ꝓbat hmōi rethoricor libros et hoc idē de eo testatur Quintilianus. ¶ Notandū secūdo q fiducia accipit dupliciter. Vnomodo ꝓ omni spe certa bene se habendi circa difficilia. et hoc modo fiducia in omni virtute reperiri potest. Alio modo accipitur fiducia pro spe certa bene se habendi circa difficiliū et arduarū rerum administrationes: et ista videt esse cōtenta sub priore sicut inferius sub superiore. ¶ Prima cōclusio: fiducia pmo modo dicta non est species magnanimitatis. ptz quia reputur in omni virtute pōt em aliq3 certo sperare et fidere se bene gesturū ea q̄ pertinent ad iusticiā aut se continenter victurū/ aut se euasurū in doctum theologū/ aut fevota alicuius religionis obseruaturū. ¶ Secūda cōclusio fiducia scdomō dicta est species magnanimitatis. ꝓbat. fiducia hmōi per se ad aliquē virtutē sub qua essentialiter et tanq̄ inferius sub supiore continet: sed nulla est ad quā hoc modo ptineat nisi magnanimitas. igr. minor est certa quia restricta est significatio eius ad materiā magnanimitatis vt ptz intuenti. et maior ꝓbatur quia act9 fiducie est act9 per se virtuosus/ ergo habitus est ꝓ se virtus. Aut ergo fiducia significat habitus plurimarū virtutū sicut fiducia pme modo dicta et hoc non cum restricta sit ad materiā magnanimitatis: aut significat habitus tantū ad vnā virtutē scz ad magnanimitatem ptinentes z tūc habetur intentū

Diffinitio tituli

tho. 2. 2. q. 129. art. 6.

Excusatio Tullii.

Acceptiones fiducie

¶ Tertia cōclusio actus fiducie primo modo dicte possunt elici ab habitu magnanimitatis mediate: vel immediate. ptz ꝓ illud quod supra declaratus est q ad magnanimitatē ptinet quicqd in vnaq̄q

virtute magnuz/ z ibi require declarationē huius:
¶ Quarta conclusio p̄ter fiduciā nō est ponēda se
curitas tāq̄ aliquid ad magnanimitatē pertinēs,
ꝓbat securitas nō est aliud ꝑ Thomā cōtra quē
Tho. vbi supzuar. ponit ista cōclusio quā ꝓfecta quies animi a timo
re sed habita fiducia habet perfecta quies a timo
re & p̄ter fiduciā nō exigit securitas minoz ꝓbat
q; si nō habet perfecta quies a timoze habet ad
huc timoz perturbās. si habet timoz ꝓturbās siue
inquietans nō habet certa spes q; certa spes au
fert timozē inquietatē z ꝓturbātē. si nō habet cer
ta spes nō habet fiducia vt ex diffinitione fiducie
z ex supzadictis ptz & si nō habet ꝓfecta quies a
timoze nō habet fiducia z ꝑ ꝑns ex opposito ꝑntz
si habet fiducia habet perfecta quies a timoze et
per ꝑns habetur securitas. Secundo ꝑ eundem
Cōtra tho. Thomam qui habet fiduciā hz quoddā robur spei
cū vehemēti opinione de bono ꝓsequendo hec eiꝰ
verba eius sunt. z ideo inquit q; fiducia importat
quoddā robur spei ꝓueniēs ex aliqua cōsideratio
ne q̄ facit vehementē opinionē de bono assequēdo
inde est q; fiducia ad magnanimitatē ꝓtinet. Sed
q̄ hz robur spei cū vehemēti opinione de bono asse
quendo hz securitatē de assecutione illius boni q;
tunc cessat timoz igit. Tertio oīe virtuosum p se
expulsiuū desperationis est securitas: sed fiducia
vel certitudo spei est aliq̄d virtuosum p se expulsi
uū desperationis q; implicat q; quis simul speret
vel fidat z desperet igit dixi autē in maioze virtuo
sum q; audacia z temeritas expellūt desperationē
sed ipsa nō sunt virtuosa. Eadē aūt maioz ꝓbatur
per Thomā dicentē q; securitas ex ꝑnti pertinet
ad magnanimitatē inq̄tū expellit desperationem
securitas & expellit desperationē & quodlz virtuo
sum q̄d expellit eā est securitas sed instabis q; opi
nio ꝓbabilis expellit desp̄ationē/ z tñ ꝓstat q; ipsa
nō est securitas. ℜ̄ñsum q̄re. Quarto ois parsma
gnanimitatis ē fiducia/ magnificētia/ paciētia/ vel
pseuerātia: sed securitas nec ē pseuerantia nec pa
ciētia nec magnificētia & securitas est fiducia ma
ioz est nota ex diuisione Tulliꝰ quā etiā recipit bea
tus Thomas z ꝑm quā ꝓsequitur de partibus ma
gnanimitatis. sed securitas nec magnificentia est
nec paciētia nec pseuerantia & securitas est eadē
fiducie. Quinto nā idem doctoz vbi agit de parti
Tho. 2. 2. q̄stio. 128. arti. vnico bus fortitudinis dicit q; securitatē quā ponit Ma
crobius cōp̄ehendit Tullius sub fiducia: sed Ma
crobius per magis specialia distinxit ergo fiducia
est superius ad securitatē ergo nō sunt distinguen
da securitas cōtra fiduciam. Sexto securitas aut
dicit actū intellectus aut volūtatis. si volūtatis
tūc vel est volitio simplex rez arduaꝝ administrā
darū/ aut est volitio imperatiua executionis. si hz
ipsa nō est distincta a magnificentia/ si p̄mū tunc cū
cōnotet ex parte intellectus certitudinē quandā
de administratione bene gerenda tūc est eadē spei
si aūt sit actus intellectus tunc nō videt esse nisi
certitudo de hmōi administratione gerenda z hoc
est quod dicebamus esse cōnotatatū per fiduciaz.
Si aūt dicas q; dicit excellentiozē gradū certitu
dinis aut igitur importat gradus certitudinis ꝑm
spēm differentes aut non. nō primū q; nō videtur
ratione cuius posset assignari hmōi differētia spe
cifica certitudinū. si sc̄m ergo nō differunt spē.
℟ ¶ Quinta conclusio sufficientia quā importat fi-
ducia nec diuinum nec humanum secludit auxiliū
ꝓbatur p̄mum q; actus secluderetur diuinum
auxilium non esset fiducia sed temeritas. tum quia
nullus p̄t esse actus magnanimitas meritozius
sine gratia tum q; secundū Aug. nullus p̄t esse a-
ctus bonus moraliter sine spirituali adiutorio dei
vt loco suo ostendet Sc̄o ꝓbatur per illud sc̄o
ad corin. iij. Fiduciā autē habemus per iesum xp̄m
ad deum nō q; simus sufficientes cogitare aliquid
a nobis quasi ex nobis: sed omnis sufficientia no-
stra ex deo est. Ad cuius ꝓbationē adducende es-
sent oēs auctoritates Augustini. Ambro. Cassia-
ni et alioꝝ sacroꝝ auctozū quibus dicunt nos nec
tentationes superare posse nec bonis actibus in-
cumbere nisi deo specialiter adiuuāte. sed quia ē
alius locus ideo nunc taceo. secūda pars ꝓbatur
sufficientia audacie z spei non excludit humanum
auxiliū ergo nec sufficientia fiducie. cōsequentia
videtur manifesta z maxime de audacia honesta et
laudabili de qua Ari. agit secundo rethozice: z an
tecedens ꝓbatur per eundem ibidem dicentem q;
quis ad audaciam mouet ꝓpter multitudinē ami-
coꝝ potentiū et pecuniarum/ z si inquit existere
ipsis vt puta plura z maioza quib⁹ excedētes timē
di sunt. hec autē sunt multitudo pecuniaꝝ z robur
corporis z amicoꝝ. ¶ Sexta cōclusio fiducia siue
fidentia nō sic specialiter respicit finem intantū q;
ꝓpter bonum finis det forti vel magnanimo se-
curitatem audendi in aggrediendo difficilia que
conclusio posita est ꝓtra Albertum qui per hoc di
stinguit fidentiā a magnanimitate/ fidentia enim
est q̄ dicta est/ magnificentia respicit magnitudinē
difficilis z ardui dicit autem q; fiducia z securitas
sunt partes fidentie cōfidentia autē eadē fidentie
est nisi q; nominat eam vt dicit aggregatū ex fidu
cia z securitate z addit q; fiducia dicit p̄sumptio-
nem ꝓueniēdi ad finē/ z securitas addit certitudi-
nem spei ex ꝓscientia habitus boni in aia/ fidentia
vero siue ꝓfidentia dicit vtrūq;. hec opinio multa
dicit quaꝝ quedā sunt volūtaria q̄dā dubia z q̄dā
falsa. volūtaria sunt q̄ ponit circa distinctionē isto
rum terminoꝝ/ fiducia z fidentia maxime cū apud
nullū auctozem videant distinctus habere signifi-
cationes: z p̄terea videt ponere idemptitatē signi
ficationis inter fidentiā z ꝓfidentiā z tñ aliquam
differentiā exprimit nisi q; cōfidentia nominat eā
vt dicit agregatū ex vtroq; q̄ nō minus tñ facit
fidentia q̄ ꝓfidentia/ nec hoc tñ cōuenit cū his q̄
dicunt q; ꝓfidentia in malū sonat: fiducia vero sem
per in bonū q; tñ credimus ꝑm auctozes antiquos
non esse inter fiduciā z fidentiā distinguendū ideo
diximus fiduciā et actū voluntatis z actū rationis
includere. Dubia sunt q̄ dicit q; certitudo spei ex
ꝓsciētia boni habitus in oīa generat/ dubū est ei
de quo bono habitu intelligat et an de vno aut de
multis si de vno solo habitu ītelligat puta de habi
tu magnanimitatis falsum est. non em̄ aliquis per
solum habitum magnanimitatis redditur potens
administrare res arduas ergo nec ex illius solus
habitus conscientia generatur fiducia. Secundo
q; magnanimitas generat ex actibus magnanimi
tatis z fortitudo ex actibus fortitudinis: illi aūt p̄
mi actus nō fiebant sine actibus fidentie q; si for-
titudo habitus nō est sine fidentia habitu ita nec
actus fortitudinis sine actu fidētie, sz ꝓstat q; ta-

S Contra albertum.

Differentia alberti inter ꝓfidē tium z fidu ciam.

les actus fidentie precedentes generationē fortitudinis habitus nō habebant certitudinē causatā ex scientia boni habitus fortitudinis in aia qz talis habitus nondū erat genitus igit. Si autē per habitum bonū intelligat multitudinē bonoz habituum hoc adhuc nō videt verum. nā aliquis ex libertate voluntatis z viribus naturalib⁹ et studiosa diligētia gerere pōt z administrare oia que pōt mediantib⁹ habitus naturalib⁹/ alias necesse eēt q̄ habitus p̄cederet actū qō fim̄ est. Tū scdo qz ly fim Ari. magnanimitas nō sit sine alijs virtutibus nō opz tm̄ habitus aliaz virtutū esse genitos ante q̄ habeat actus magnanimitatis: sz ideo magnanimitas coexigit necessario alios habitus qz magnanimitas gnat cū habent⁹ act⁹ circa materias aliaz virtutū. Preterea qz vel ly ex dicit causam p̄cisam z adequatā vel inadequatā. Si dicat causam inadequatā adhuc currit p̄cedens ratio. Si dicat causam adequatā tunc fim̄ est/ ex cōscientia em̄ oim eoz hmōi certitudo fidētie ex quibus causatur facultas administrandi recte res arduas nō oritur sed hmōi facultas nō solū causat ex habitibus animi sed etiam ex habitibus corporis ex diuitijs ex amicis z alijs auxilijs. Et ideo verius causam huius certitudinis btūs Thomas expressit cū ait Robur spei puenire ex aliqua cōsideratione q̄ facit vehemētem opinionem de bono assequendo. Aliudfim̄ ostendit in pbatione cōclusionis. z ideo pbatur cōclusio p̄t esse aliqui duo magnanimi vel fortes dispares habitus animi et corporis z facultatibus agendo arduā qui dubitāt vtrū debeāt suscipere aliquā arduā administrationē quoz vnus ratiocinando z discurrēdo concludit q̄ bene pōt z sufficit eam administrare/ z alius cōcludit q̄ ipe nō sufficit z tū cōstat q̄ finis in ipsis est vnus z idem ergo certitudo aggrediēdi ardua nō puenit ex bono finis. Et hec ratio sine difficultate videt cōcludere q̄ nō puenit ex eo tanq̄ est causa adequata ita scz q̄ nō oīs magnanim⁹ ideo securus est bñ gestuz aliquā arduā administrationē qz eā intendit administrare ppter bonū finē. Scdo qz hoc videt contradicere alteri dicto eiusdē quo dicit q̄ hmōi certitudo puenit ex cōsciētia boni habitus in anima. Tertio bonus finis est communis oībus partibus magnanimitatis z fortitudinis: g̃ fidētia non specialius respicit bonū finē q̄ magnificentia vel alia species eius. ¶ Contra scdam cōclusionem. arguit sic fidentia dicit a fide sed fides est virtus theologia z nō spēs magnanimitatz g̃ nec fidētia. ¶ Secundo fidentia est eadē spei sed spes est virtus theologica igitur z fidentia. Tertio carere timore magis pertinet ad fortitudinē q̄ ad magnanimitatē sed fiducia videt esse timori opposita fim illud Isa. xij. fiducialit agā z nō timebo. ¶ Quarto p̄mū nō debetur nisi virtuti sed fiducie debet p̄miū fim illud ad Heb. tertio nos sumus xp̄i si fiduciam z gloriā spei vsq; in finē firmā retineamus ergo fiducia est virtus distincta a magnanimitate. Et cōfirmatur auctoritate Macrobij qui fiduciā magnanimitati cōdiuidit. ¶ Quinto fiducia connotat certitudinem. sed magnanimitas non connotat hmōi certitudinē ergo fiducia nō est species magnanimitatis. ¶ Sexto ois magoanimitas est volitio magnoz imperatiua executionis: sed fiducia nō est volitio magnoz imperatiua executionis ergo fiducia non est magnanimitas.

¶ Septimo actus simplex et actus imperatiuus executionis ad eandē virtutē pertinent ergo fiducia z magnificentia non differunt specie z per cōs nō sunt diuerse species magnanimitatis. ¶ Ad p̄mam negatur minor si vniuersaliter intelligat: fides em̄ accepta vt dicit vehemētiā opinionis quo mō accipiunt eam naturaliter loquentes nō est virtus theologica z p̄terea negatur cōsa. nam cuius fiducia de qua Apol. loquit ad Hebre. iij. includat fidē theologicam: est tamen distincta virtus a fide theologica ita z fiducia moralis a fide naturali q̄ uis tm̄ hec connotaret per nomē fiducie. ¶ Ad secundam dico q̄ spes accipitur tripliciter vnomō pro firma expectatione beatitudinis ex gratia et meritis. z sic nego maiorem et concedo minorem. aliomō pro voluntione operandi difficilia cum certitudine bene se habendi in hmōi operatione z sic nego tam maiorē q̄ minorē accepto nomine fiducie secundomō/ tertiomō pro hmōi desiderio administrandi z gerendi ardua cū certitudine bene se habendi in hmōi administratione z sic cōcedo maiorē z nego minorē. ¶ Ad tertiā nego maiorē. fortitudo em̄ p̄prie dicta est ablatiua timoris bellici: magnanimitas aūt timoris q̄ puenit ex arduitate grauū administrationū. z ad minorē cōcedit q̄ fiducia est opposita timori p̄turbāti z distrahēti. sz nō est opposita timori excitāti z sollicitāti nec talē timorē aufert spes/ imo nec securitas. ¶ Ad quartā cōcedo maiorē z minorē sed ex hic nō potest cōcludi, nisi q̄ fiducia est virtus et nō q̄ sit magnanimitate distincta Auctoritas tamen Apos. potius videtur intelligenda de fiducia que est spes theologica et q̄ ly et tenet expositiue. nec valet quod dicit Thomas q̄ fiducia importat quendē modum spei quia fiducia est spes roborata ex aliquis firma opinione qz posset queri quid per modum spei intelligat. aut em̄ intelligit ipsam spem. aut aliud a spe: z si aliud aut intrinsecum aut extrinsecum et faciliter deducerentur membra ego autem vt p̄ius dico q̄ fiducia non est aliud q̄ spes sed non identificatur cuilibet spei sed illi tm̄ que habet certitudinem firmā p̄dictā z si hoc intelligat p modū spei nō p̄tradico. ¶ Ad quintam dico q̄ argumentū petit difficultatem illam logicā. si oporteat q̄ genus sit cōfuse cōnotatiuum oīm eoz q̄ cōnotat per q̄lz spēm eius. q̄ si dicat q̄ non p̄stat q̄ cōsa argumenti non vz. Si dicat q̄ sic dicat p̄ter q̄ hmōi certitudo connotatur per magnanimitatem cōfuse sicut res conotate per spēs cōfuse conotat per genera. ¶ Ad sextā nego maiorem imo dico ad vnā spēm magnanimitatis pertinet volitio simplex ad aliam pertinet volitio imperatiua executionis z q̄ fim has volitiones possunt sumi diuerse spēs magnanimitatis. ¶ Ad septimā vel intelligis q̄ pertinent ad eandem virtutem fim spēm z sic ego nego et dico q̄ illi actus sunt spē differētes z q̄ aliquid est obiecti vnius. s. actus imperatus quod nō est obiectū alterius vel intelligis ad eandem virturem secūdū genus z sic concedo. sed cum hoc stat q̄ ibi sunt diuerse spēs. ¶ Contra quartā conclusionē ar. securitas p̄tinet ad fortitudinem ergo securitas est aliquid p̄ter fiduciam antecedens pbatur qz securitas importat quietē q̄dā a perturbatione timoris sz quietē a p̄turbatiōe timoris maxime facit fortitudo igit.

Thomas vbi supra articu. 6.

Argumenta thome vbi supra. art. sexto z septimo.

Secundo securitas contraria est magnanimitati ergo securitas est aliquid pter fiducia. añs ꝓbaf q; magnanimitas facit curã de rebus magis z honestis/ sed securitas hmõi curaz aufert cũ securus scõm ysi. dicaf quasi sine cura. assumptũ ꝓbatur, p illud Apo. ij. ad thi. iij. Sollicite cura teipm ꝓbabilẽ exhibere deo. Tertio securitas est ꝑtutis pmium ergo securitas nõ est virtus ꝑña tz q; nõ est idẽ virtus et virtutis pmiũ. añs ꝓbaf p illud Job si iiquitatem abstuleris de fossa securus dormies. ¶ Quarto securitas in hoc cõsistit q; nulli aĩmi p turbationi neqz homini neqz fortune succũbaf: sed fiducia nõ ꝓsistit in hmõi rebus g securitas nõ est eadẽ fiducie. ¶ Quinto fiducie ꝓprie opponif desperatio z nõ timor sed securitatis ꝓprie opponif tior z nõ desperatio. g securitas nõ ẽ eadẽ fiducie ¶ Sexto de rõne securitatis est certitudo sz de rõne fiducie nõ est certitudo g securitas nõ est eadẽ fiducie. maior ꝓbaf q; qui nõ est certus nõ est securus neqz ab omni cura explicitus. z minor ꝓbatur q; circa cõtingẽtia z voluntaria nõ est certitudo. ¶ Ad primã negaf añs accepto noie fortitudinis cõiter z noie securitatis stricte eo mõ quo dictum est de fiducia z ad ꝓbationẽ supra rñsum est z dictũ q; timor bellicus bñ pertinet ad fortitudinẽ sz ad magnanimitatẽ ptinet timor q; incidit circa arduarum rez administrationẽ z nõ solũ timor administrationis imo timor mortis est incommodorum. ¶ Ad secam nego añs de illa securitate quã eadẽ fiducie diximus. z ad ꝓbationẽ distingo vel quod facit curã perturbantẽ z deiciẽtẽ vel q; facit curã excitantẽ si ꝑmũ nego maiorẽ z ꝓcedo minorem. si sim cõcedo maiorẽ z nego minorẽ. auctoritas autẽ Apos. intelligif de cura excitante z non deiciente. Ad tertiã respondef q; securitas põt accipi dupliciter vnomõ ꝓ securitate patrie z ꝑmũ ꝓ premio essentiali aut conditionibus eius sic concedo añs z ꝓñs sz forte ꝓña nõ valeat. z ad ꝓbationẽ negaref assumptũ z forte ab aliquibus diceref q; operationes beatifice sunt eã virtuose aut plus cẽ nõ sz nõ sint eã meritorie. si autẽ acciperef securitas ꝑ carẽtia timoris qui frequẽter ꝓuenit ex hoc q; minus ẽ sibi male cõscius/ sicut videf accipere Job cõisciam em quã replet iniquitas multis rez difficultatibus z ꝑturbationibus angitur ꝓcedo añs de ꝑmo accidẽtali z nego ꝓñam z ad ꝓbationẽ dico q; assumptũ est fm. nã sicut vna iniquitas est detrimẽtũ respectu alteri⁹ ita z vna virtus respectu alterius sed quicqd sit in illa auctoritate nõ accipif securitas ꝑcise eomõ q; hic accipif sz videf habere significationẽ magis ꝓmunẽ. nã q; abstulerit oẽm iniquitatẽ securus dormiet/ nõ solũ illa securitate q; dicta est sed etiã securitate q; haberi põt circa rez arduaz administrationẽ: per hoc q; talis fidẽttus diuinũ auxiliũ sperat qõ est ad res diuinas agẽdas sufficientissimũ. ¶ Ad quartã nego minorẽ sz em in aliis cõsistãt z fiducia z securitas. nã si quis in administratione greuiũ rez vel ꝑturbationi/ vel homini vel fortune succũbere formidaret ille nec securitatẽ nec fiduciam bene gerẽdi habẽt. ¶ Ad quintã dico q; tã fiducie cẽ securitati opponitur z desperatio z timor perturbãt ac deiciẽs: neutri autẽ opponif timor excitans. nã si ponaf desperatio aut timor deiciens nec habef fiducia nec securitas. ¶ Ad sextam dico q; duplex est certitudo scilicet naturalis z de illa negatur maior. alia est moralis z ista est duplex. quedam circa agibilia in vniuersali z de ista iterum negaf maior. alia est circa agibilia in particulari z de ista concedif maior z negatur minor/ securitas em z fiducia dicunt circa particulare agibile illam moralem certitudinẽ q; de particulari agibili vt in plurimum haberi põt qualis certitudo habef in ꝑmissis et obligationibus ex soluendis cẽtus tñ in his multo maior põt esse certitudo q; in administratiõe rerum arduaz qz hmõi administrationes ex pluribus causis impediri possunt cẽ ꝑmissoz solutiones. Ad rõnẽ añ oppm negatur maior z dico q; aliqua magnanimitas est magnoz ꝑsperatiua z aliqua magnoz operatiua z de hoc satis habitum est in prioribus.

Duplex certitudo.

A

Queritur Utrũ magnificentia sit species magnanimitatis. et videf q; nõ qz magnificentia est virtus a magnanimitate distincta. ergo nõ est spẽs magnanimitatis. añs ꝓbatur per Ari. quarethicoz. In oppositum est Tullius qui enumerat magnificentiã inter partes magnanimitatis/ hoc idem etiam facit Macrobius z Androticus. Notandum est q; magnificentiam accipif dupliciter. vnomõ ꝑ habitu quo nos bene habem⁹ in magnis sumptibus gratis faciendis. z hocmõ magnificentia est virtus circa pecunias existẽs distincta a liberalitate et magnanimitate et aliis virtutibus. Secundo mõ accipitur magnificentia pro virtute operatiua excellentium z arduoz factoz vtilitatem aliquã publicam concernentiũ. de magnificentia primo dicta non est questio sed de magnificentia secundomõ dicta. ¶ Prima conclusio magnificentia est specialis virtus. q; sit virtus ꝓbatur rationibus quibus supra de magnanimitate ꝓbatuz est. q; sit virtus specialis ꝓbatur nã ratione materie magnanimitatis ab omnibus virtutibus aliis a magnanimitate distinguif. distinguif ꝑterea ab aliis spẽbus magnanimitates. magnificentia em fm q; est per se virtus est volitio arduarum administrationum imperatiua. executionis: fiducia aũt non est imperatiua executionis z ita magnificentia habet actum exteriorẽ ꝑ obiecto z non fiducia aut si habeat non tñ eodemmõ habet qz nõ habet eum tancẽ actum imperatũ sed tancẽ actum speratum. pacientia autẽ z perseuerantia q; pñt impedire hmõi administrationem pro obiecto. q; autez magnificentia sit imperatiua executionis ꝓbatur per diffinitionem quam de ea assignat Tullius magnificentia inquit est rerum magnarũ et excellarũ cum animi ampla ac splendida ꝓpositione agitatio ac administratio/ constat enimq; nullus agitat atqz administrat ardua nisi imperet administrationem arduoz. Et hoc intelligit Tullius per splendidem ꝓpositionẽ id est per splendidũ ꝓpositum. Propositum enim rerum arduarum ac difficiliuz dicitur splẽdidum cum est executionis imperatũ. ¶ Secda cõclusio. nõ omis magnificẽtia est circa magnos sumptus. ꝓbaf in ꝙo sint excellẽtissima magnificẽtia z illa nõ fuit circa magnos sumptus igif/ maior est certa qz nõ legim⁹ ꝙm magꝫ aliꝫ sumpt⁹ feciſſe z maior ꝓbaf p illud psal. Elevata ẽ magnificẽtia tua sup celos de⁹ vbi magnificẽtia

Acceptiones securitatis.

pio natura excellentissime magnificat ponit/ nec̄ puto ibi magnificētiam naturalē dignitatē ipsius nature significare, sed sīgt ipam excellentissimam virtutē magnificentie in anima xpi exīstem q̄ etiā habuit excellentissimas operationes. nam si aliq̄d opus dicat arduum ex finē q̄. s. finis eius est bonū excellēs et multū cōmune nullū inter oīa humana opera fuit magis arduū cū per opus magnificum xpi totū humanū genus ereptū sit de potestate rugiēt̄ leōis collata sint eidē oīa sacramēta salutis z preparata sit ei sufficienter eterna beatitudo. si ex difficultate operis pstat q̄ nullū vnq̄ fuit opus difficilius nec esse pōt de cōmuni lege q̄ se tot laboribus tot sudoribus tot cōtumelijs tot cruciatibus in tanta libertate ac innocentia p alienis cōmoditatibus z nullomō p sua se subdere. ideo bene z rationabiliter vocauit hec opera ac etiā habitus ex quibus manauerūt/ aut qui p hec generati sunt magnificentiā/ z dicendo ipam magnificentiam eleuatam esse significauit simul naturā q̄ eleuata est super celos z cām potissimā huius eleuationis scz ipam magnificentiā. z hoc cōiter intendunt auctores sacri aut aliquid simile cū p cōcreto ponunt abstractū ac si diceret q̄ eleuatio super celos non cōuenit nature sm q̄ natura est: sed sm q̄ est magnificentissimis operibus adornata. Secundo ꝓbatur cōclusio per illud q̄d habet in psal. sanctitas z magnificentia in sanctificatione eius/ etexo. xv. magnificus in sanctitate/ cōstat autē q̄ hec magnificentia non cōsistit in magnis sumptibus: sed in gestione operis sancti difficilimi et arduissimi z vtilissimi. Et ideo nos in eodem psalmo ad laudem huius magnificentie paulopost idem p pheta imittat z exponit opus ipm illustrissimum z magnificentissimū dicens dicite in nationibus q̄ dūs regnauit a ligno. Ex quo patet q̄ opus illud quod habuit in cruce fuit illud opus excellētissime magnificentie de quo loquitur: z ideo hanc magnificentiam esse dicit in sanctificatione eius non quidem ea qua sanctificatus est sed qua nos sanctificaunt. Et ꝓpter istas causas magnificētia fuit in eo excellentissimo gradu scz in gradu heroico q̄ opus illud magnificentie sue excellebat non solus cōmunē facultatē hominū sed etiā facultatē eorū hominū qui maxime inter ceteros pōt res arduas z illustres administrare. ¶ Tertia cōclusio. magnificentia de qua hic loquimur est spēs magnanimitatis ꝓbatur quia magnanimitas significat oia q̄ significanf p magnificentiā z eodēmō ita q̄ que in recto significanf per magnificentiā etiā in regno significanf p magnanimitatē z que in obliquo etiā in obliquo z nō ecōtra q; multa significat magnanimitas que nō significanf per magnificentiam q; magnanimitas significat ea que significanf per fiduciam z alias species etiā scz desiderū arduorū operum que tñ nō significanf per magnificentiā. Scdo omnis virt9 per se operatiua magnor̄ operum est magnanimitas. sed magnificentia isto mō accepta est virt9 operatiua magnor̄ ergo magnificentia est p se magnanimitas. maior ꝓbatur per diffinitionem magnanimitatis quā ponit Tri. primo rethorice. ¶ Quarta cōclusio magnificentia quā ponit Licero partē fortitudinis vel magnanimitatis nō se habet ad magnanimitatē sicut secūdaria virtus ad principalem. ꝓbatur q; ipsa est vt dictum est species magnanimitatis igitur. Scdo magnificentia cōuenit in materia cū magnanimitate z nō excellitur ab ea ergo ipsa nō se habet ad magnanimitatem sicut scōaria virtus ad principalem ꝓña tenet q; sm Thomam cōtra quē ponitur ista cōclusio ideo magnificētia est species magnanimitatis vel fortitudinis q; nō cōuenit cum ea in materia z ipsa dicit scōaria virtus z fortitudo dicitur principalis quia exceditur a fortitudine eoq; fortitudo habet difficultatem ꝓpter dispendium quod imminet persone et magnificentia ꝓpter dispendium rerum. Et in hoc iudicio meo decipitur beatus Thomas putans q; Tullius z Macrobi9 et Tndzo. cum dicunt magnificentia esse partē fortitudinis accipiant eam p virtute directiua circa magnos sumptus quod nō est vez. Sed accipiunt eum mō supradicto in qua significatione cōstat q; ipsa est circa materiā magnanimitatis et nullomō exceditur a magnanimitate/ imo q; ita per se ipsa est magnanimitas sicut homo est animal. ¶ Quinta conclusio. non quorūlibet difficilium ac magnorū volitio vel operatio est magnificētia. ꝓbat virtuosus pusillanimis interdum facit difficilia opera iusticie/ z ea non facit per magnificentiam: sed per habitum iusticie igitur. Secundo stat aliquem carentem magnanimitatem habere multas alias virtutes secundum gradum excellentem inclinantes ipsum ad magna opera magna z dificilia/ ergo nō omnis magnorum volitio z operatio ad magnificentiam partium ais ꝓbabitur cum queretur de connexione virtutum. ¶ Secunda conclusio opera magna z difficilia q̄ pertinēt ad aliquam administrationem grauem publicam z honorabilem pertinent ad magnificentiam. publicas administrationes appello pontificatum/ cardinalatum episcopatum/ imperium/ regnum/ ducatū/ comitatum pfecturā/ legationē z omnia hmōi. ¶ Pro declaratione huius conclusionis. Est aduertendum q; apud morales phōs frequenter dubitatum/ vtrum actus aliquos exteriores sibi ꝓprios magnanimitas siue magnificentia haberet. Opinio Thome ē q; in vnaquaq; virtute magnum opus secūdum q; hmōi pertinet ad magnanimitatem vel faciendo/ vel qualitercunq; operando ipsum ita tamen q; circa hoc opus magnanimitatis respicit solam rationem magnitudinis. Sed alie virtutes si sint perfecte magnum operantur nō tamen principaliter dirigunt intentionē suam ad magnum/ sed ad id q̄d est proprium vnicuiq; virtuti magnitudo autē cōsequitur ex quantitate virtutis. Et ita secundum hanc opinionē opus magnum iusticie aut mansuetudinis habet duo habet em q; sit opus magnum et secundū hoc fit a magnanimitate/ habet secūdo q; sit opus iusticie. et hoc modo fit ab habitu iusticie. ista opinio non videtur mihi vera. tum p̄mo q; si sic sequeretur q; omne opus magnum secūdū quod magnum fieret a magnanimitate aut saltem est generatiuum ꝓxime z immediate magnanimitatis consequens est falsum z contra quartam cōclusionem. ¶ Tum secundo quia magnanimus faciendo opus iusticie per magnanimitatem suam/ non solum considerat magnitudinē operis sed etiā considerat q; est opus bonum z virtuosum ad iusticiam pertinens aut ad māsuetudinē aut aliquā alia virtutē necessariā vel notabiliter vtile ad ge-

Opera xpi fuerūt magnifica.

Tho. 2. q̄sti. 134. articu. 4

L

Publice administrationes.

Tho. 2. 129. ar.

D

Contra Thomam

rendam administrationē susceptum ergo magnanimitas non precise facit illud opus secundum q̄ magnū nec dirigit magnanimus p̄cise intensionē suam ad magnitudinē operis. Antecedēs ꝓbatur q̄z si magnanimus p̄cise cōsideraret rōnem magni in opere suo tunc ratio boni esset ei impertinens z per ꝯs̄ ꝓ eodē haberet facere opus prauus z bonum dum tñ esset magnum. Et ptz ꝯña q̄z si ratio boni sit magnanimo. sm q̄ hmōi pertinēs magnanimus eam in opere suo cōsiderat. Tertio aut intelligis q̄ magnanimus ꝓducit magnitudinē operis iusti z iustus ꝓducit ipam subām operis sm q̄ est debitis circunstātijs vestita. Et hoc nō q̄z magnitudo operis nō est q̄titas superaddita rei magne sz est ipa operatio magna sicut arduitas opis nō est nisi opus arduum z difficultas non est opus difficile. ergo est in intelligibile q̄ ab vna ꝓducat vnum z ab alia ꝓducatur reliquum/ aut intelligis q̄ magnanimus ꝓducit vtrūq; et iustus ꝓducit vtrūq;: sed magnanimus non fert sm q̄ hmōi intētionem suam nisi ad magnitudinē et iustus nō fert sm q̄ hmōi intentionē suam nisi ad id qō est ꝓpriū illi virtuti scz ad hoc q̄ faciat opus cōformiter ad rectā rōnē. Cōtra quē modū dicēdi currit ratio p̄cedēs q̄z ex hoc indissolubiliter sequit̄ q̄ magnanimus nō plus sm q̄ hmōi bene operat̄ q̄ malefic; ratio magni quā tm̄ intendit magnanimus saluet̄ tam in malis q̄ in bonis operationibus Scdo magnanimus sm q̄ magnanimus scit opus suū esse ꝓformē rōni & magnimus nō tm̄ fert intētionē suā ad magnitudinē operis sed etiā ad bonitatē. Et añs ꝓbat̄ p Arī. in. vi. ethicoꝝ dicentē q̄ ad hoc q̄ quis virtuose operet̄ requirit̄ q̄ operet̄ sciens z eligēs. Tertio magnanimus operās magnū opus iusticie attingit de facto subiectā operationis iuste bñ circunstātionatā: aut ergo attingit eam ꝓter intētionem: aut ex intentione: aut cōtra intentionē. Nō tertiū vt cōstat q̄z alias ois magnanimus operās iuste esset malus q̄z intēderet operari nō iuste. nec ꝑmū q̄z quicquid fit ab aliquo scienter z ex lectione fit ex intentione sed magnanimus sciēter et ex electione attingit subiectā operis iusti ergo attingit eam ex intētione. maior est manifesta z minor ꝓbatur q̄z magnanimus sm q̄ hmōi attingit subiectam operis iusti ex deliberatione ergo scienter et ex electione q̄z aut attingit opus illud casualiter aut naturaliter aut ex electione. nō ꝑmum nec sm q̄ magnanimus nō agit sm q̄ magnanimus casualiter nec naturaliter ergo ex electione. ¶ Preterea magnanimus interdū iudicat q̄ ad bñ gerendā administrationē susceptā necesse est sibi i aliqua certa materia facere op⁹ arduū iusticie ergo magnanimus cū ponit se ꝓformare iudicio prudētie directiue operū magnanimoꝝ pōt velle facere op⁹ arduum iusticie. sed ois volēs facere opus arduū iusticie nō tm̄ dirigit intentionē suam ad opus sm q̄ magnū sed etiā dirigit eam ad opus sm q̄ iustum igitur magnanimitas nō solū dirigit intentionem ad opus sm rationē magni. Et tm̄ aduertendū q̄ dupliciter pōt intelligi q̄ magnanimus dirigit intentionem suam in opus iustum vel mansuetū cē. vnomodo secundū cōmunem rationem iusti z māsueti et sic de alijs et sic est verum. Aliomodo q̄ magnanimus per habitum magnanimitatis z prudentie ad eam pertinentis ponat medium in opere iusto z vestiat opus illud circūstantijs sibi debitis z sic est fin̄ est q̄z hoc nō pertinet ad magnanimitatem sed ad iusticiā z alias virtutes alias/ ꝑ oīmbus virtutibꝰ sufficient vna. Et hāc puto esse sententiā Thome z eum nihil aliud voluisse dicere q̄lz vera sit tm̄ deficit in hoc q̄ sm eam omne opus magnum sm q̄ magnum est opus magnanimitatis. z contra hoc posita est hec septima conclusio.

Conditiones studio se operanti bus.

Septia cōclusio.

¶ Pro qua est aduertendū q̄ magnanimitas sm oēs philosophos morales z theologos est virtus circa honores existēs. Possumꝰ aūt multipliciter deficere in appetēdo honores. vnomō cū incubuimus alicui graui administrationi ꝓpter quā deberetur nobis honor alicuius dignitatis nos tm̄ vel maiorem petimus vel dignā negligimus z sm aliquos iste actus magis partium ad iusticiam distributiuam z iniusticiam oppositā q̄ ad magnanimitatem scōm alios vero pertinet ad magnanimitatem. Aliomodo cum appetimus honorem annexū gerēde nō sufficimꝰ aut cū sufficimꝰ administratiōi alicui administrationi cuitñ administrationi gerēde z nihilominus honorē ipm ꝓpter laborē aut pericula aut ꝓpter diffidentiā quēdā recusamus. Tertiomō cum iam suscepimus honorē z dignitatē cui annexa est administratio z tm̄ negligēter hmōi administrationē gerimꝰ neq; q̄tum vtiliter possumꝰ huiusmodi administrationē pficimus sz per negligentiam nostram aut per torporē nostrum res pluribus communis multa detrimēta suscipit. Cōtra hec vicia magnanimitas animū nostrum firmat z stabiliter z ita erigit mentē nostrā vt nō sinat nos neq; torpore neq; imprudentia neq; paruitate deesse administrationi quā suscepimus. dico ergo q̄ opera magna nō pertinent ad magnanimitatē p̄cise secundū q̄ magna aut difficilia sed secundū q̄ sunt opera valentia ad aliquē grauem administrationem quam suscepimus gerendam z pficiendā ita q̄ si causa episcopatus vel legationis suscepte incumbat opus magnum iusticie faciendum/ tunc magnanimitas legati elicit primo actum quo vult legationē bene administrare z gerere z nullomō a bona administratione deuiare z q̄z recta ratio dictat q̄ sine opere magno iusticie et arduo non pōt bene geri legatio imperat voluntas mediante habitu magnanimitatis opus excelsum iusticie/ tunc voluntas si habeat habitum iusticie inclinatur mediante illo habitu iusticie partialiter ad inquirendum medium iusticie in illo opere z debitas circūstantias illius operis z ratio mediāte habitu prudentie hanc inuestigationē facit Si autē hos habitus nec voluntas nec ratio habeāt tūc ratio mediante acumine suo inquirit z cōsiliatur ac cōcludit circunstantias z mediū operis iusti et volūtas obtemperat z ita hoc opus iusticie magnum est p̄ceptiue a magnanimitate secūdum scz q̄ arduum est z valet ad administrationē grauem gerendam. Est autē regulariter elicitiue ab habitu iusticie et ab alijs viribꝰ executiuis quia magnanimitas sm Arī. non fit sine alijs virtutibus possibile est tm̄ in casu q̄ sit a voluntate et dictamine prudentiali actuali. Tunc ꝓbatur conclusio illa sola opera p̄tinēt ad magnanimitatē quibus homo dignificat se honoribus quibꝰ est dignus: sed per sola opera magna q̄ ad aliquaz publicam administrationem pertinent homo dignificat se honoribus quibus

Mūltiplex defectus in appetitu honoris.

Resolutio autoris.

Probatio. 7. pclōis.

dignus est/ergo illa sola opera ptinent ad magna
nimitatem.maior probatur per diffinitionem ma-
gnanimitatis: et minor ꝓbatur opera magna que
non pertinent ad aliquam administrationē non de
pendent ex aliqua honorifica dignitate nec in ope
rando ea operans habet respectū ad quēcūq; ho
norem vel susceptum vel suscipiendum neq; attem
ptando eam dicit caymus neq; non attemptando
dicitur pusillanimis quēadmodum de operib⁹ ali-
cui administrationi honorabili cōiunctis cōtingit
manifestū est em̄ q; ille qui assumit. honorem cuius
administrationi sufficere nō pōt manifeste est cay-
mus z ambitiosus ille autē qui retinet honorē cu-
ius administrationi negligit satisfacere licet etiā
sufficere possit est etiam caymus z ambitiosus/ nō
dicimur autem magnanimi ab hoc precise q; faci-
mus opus magnuz alicuius virtutis puta iusticie
vel mansuetudinis vel liberalitatis ℈tuncūq; etiā
intentionē nostram ad difficultatem z magnitudi-
nem operis feram⁹. ¶Oportet ergo q; dicamur ma-
gnanimi faciendo aliquod magnum opus ad ali-
quam grauem. administrationem publicā ptinēs.
¶ Octaua conclusio magnificentie virtuti non re
spondent alique operationes exteriores ꝓprie di-
stincte ab operationibus iusticie z prudentie z mā
suetudinis z aliarum virtutum. ꝓbatur ista con
clusio q; quecūq; operatio magnificētie detur ma
nifeste ostendetur q; illa pertinet ad aliquam aliā
virtutem z q; ad eam causaudā potest concurrere
aliquis aliorum habituum moraliū vel intellectu-
alium. Confirmatur quia a philosophis moralib⁹
nulla assignatur operatio exterior magnificentie
preter operationes aliarum virtutū. posset etiā in
duci per singulas species nam administratio ēpa-
tus non exigit aliquā operationem exteriorez que
non pertineat ad aliquam alium virtutum nec ad
ministratio legationis nec dignitas regie maiesta
tis. Et ad hunc sensum puto itellexisse. Ari. cū ait
q; magnanimitati ꝓprium est quod est invnaquaq;
virtute magnū. Dixi autē operationes exteriores
q; magnificētia habet ꝓprios actus interiores nō
solū spē sed etiā genere distinctos ab actibus inte
riorib⁹ aliaz virtutum qui hñt obiecta distīcta ab
obiectis aliarum virtutū. nam si sit ꝓfida aliqua
dignitas consequimur eam consiliando nobis be-
niuolos faciēdo eos ad quos pertinet collatio hu
iusmodi dignitatis: hmōi autē cōsiliatio ac cōpa-
ratio beniuolentie prudentia fit ac suadendi scien
tia si quis legationē grauē susceperit eam pficiet
operationibus q; vel ad iusticiā vel ad prudentiam
vel ad peritiam litterarum pertinent aut his om-
nibus simul. Ex quibus omnibus pz q; volitio ma-
gni operis iusti ad magnanimitatē ꝓprie pertinēt
et volitio eiusdē operis pertinēt ad iusticiā licz tā
ferant specie vel genere: tñ eis eadē operatio exte
rior non solū specie sed etiā numero respondet pz
ex dictis. Dixi autē in ꝓma parte ꝓprie pertinens
ad magnanimitatem. est em̄ duplex volitio iusticie
ad magnanimitatē pertinēs vna q; habet oēs cir-
cunstantias pro obiectis puta volitio ℈ volo hoc
opus iusticie difficile z arduum tanq; multū vtile/
aut necessariū ad legationē susceptā honorifice p
ficiendā hoc loco hoc tēpore hoc mō ꝛc. z ista voli
tio ꝓprie pertinet ad magnanimitē q; licet sint ali
qua obiecta cōmunia magnanimitati z iusticie scz
locus tps ꝑsona z multa alia: tñ sunt etiā aliqua
ꝑta magnanimitati puta finis ꝓprim⁹ scz legatio
honorifice perficienda z vtilitas vel necessitas ad
hanc. Alia est volitio q; non habet istam circunstā
tiam ꝓpriam ꝓ obiecto/ sed habet alias cōmunes
non tñ habet circunstantiā ꝓpriā iusticie ꝓ obie-
cto z ista volitio pertinet cōmuniter ad magnani
mitatē z iusticiā z ab vtraq; pōt elici z seorsum cō
iunctim. Alia est volitio q; habet istas circūstātias
cōmunes ꝓ obiectis cū hoc habet circunstantiaz
ꝓpriā ipsi iusticie z ista pertinet ad iusticiāz nō ad
magnanimitatē Et si dicas ponaꝫ q; habeat illa
volitio circūstantias cōmunes ꝓ obiectis z circū
stantiā ꝓpriam magnanimitati z circunstantiā ꝓ-
priam iusticie tunc querit ad quā virtutē pertine-
bit puta ista volitio/ volo hoc opus iustū hoc loco
z hoc tēpore vt reddatur isti persone quod suum ē
z vt legationē susceptā honorifice perficiā. ℜRespō
deo ꝓmo q; hec volitio differt specie aut genere a
qualibet precedētium. Dico secundo q; si casus sit
possibilis et cum hoc sit possibile q; circunūantie
ꝓprie finium omnino ex equo se habeant quod est
mihi dubium. Tunc dicerem q; illa volitio simul p-
tineret ad magnanimitatem z iusticiam z q; nō de
tali imo nec forte de qua talj predicatur iusticia es
sentialiter z per se nec etiam magnanimitas acci-
piendo essentialiter z per se logicaliter/ licet bene
predicaꝫ de ea per se accipiendo per se vt venit in
vsum moralium philosophoꝝ. Dico tertio q; si cir-
cunstantie ꝓprie finium nō se ex eque habeant sed
vna sit principalioz z altera minus principalis tūc
dico q; volitio illa pertinet ad virtutē illam cuius
ꝓprius finis est finis ꝑncipalior illius volitionis
¶ Contra ꝑmā ptē ꝑme cōclusionis aꝫ sic magni-
ficentia nō ꝓsistit in medio ergo magnificentia nō
est virtus. aꝫs ꝓbatur. Tum q; magnificētia in ex
tremo cōsistit. Tum q; magnificētia cōtrariaꝫ na
turali inclinationi eo q; homo magis naturaliter
inclinaꝫ ad opera difficilia ꝓpter seipsum quapro
pter alterū ad cui⁹ ꝓtrariū inclinat magnificētia.
Sc̄o magnificētia est recta ratio rex factibiliuz
ergo potius est ars ℈ virtus. aꝫs ꝓbaꝫ q; per ma
gnificentiā dirigimur ita bene in factibilibus sicut
in agibilibus. ¶ Tertio magnificētia est dignitas
quedā nature ergo magnificentia nō est virt⁹: aꝫs
ꝓbatur per illud: eleuata est magnificentia tua su-
per celos. ¶ Ad ꝓmā respōdeꝫ q; magnificentia
ꝓsistit in medio rōnis licz nō in medio materie. Et
ad ꝓmā ꝓbationē concedo q; cōsistit in extremo
materie. Ad sc̄am ꝓbationē negatur antecedēs
z ad ꝓbationem negatur assumptū vniuersaliter
intellectū/ contingit em̄ aliqñ q; illa difficilia ope-
ra non essent sibi vtilia vbi tamē essent vtilia alte-
ri ideo in tali casu faceret ꝓpter alterꝫ q; non facit
ꝓpter seipsum cōtingit etiā q; illud alterū est com
munitas aliqua ꝓpter quā etiā facere multa incli-
natur que nō faceret ꝓpter se. Tum tertio inclina-
tur homo facere multa ꝓpter deum et illa ꝓpter
alteri m que non faceret ꝓpter. Tum quarto q;
ex eo quod facit ꝓpter alterū bene z laudabiliter
maius bonum sibi ꝓuenit quia bonum virtutis
℈ illi ꝓpter quem illud facit neq; tamen vz ꝓña
argumenti q; z fortitudo z fere omnis alia virtus
interdum inclinat contra naturalem inclinationē
℈uis aliqua inclinatio dicatur naturalis multipli

Rota.

Argume
ta thom
2. q̄sti. 2
articulo.

Duplex vo
litio, iusti-
cie,

citer sed de hoc alias. ¶ Ad 3m secundam negatur antecedēs quia licet per magnificentiam inclinemur etiam interdū ad ardua factibilia eo mō quo recta ratio dictat ea esse faciēda nō tñ magnificētia est recta ratio rerū factibiliū sed habitus ille est recta ratio factibiliū quo ratio iudicat qualiter et quomodo sint faciēda sicut nec iusticia nec mā suetudo est recta ratio agibiliū sed prudentia huiusmodi operū directiua. ¶ Ad tertiā ptz solutio ex dictis. Contra secundā conclusionē arguit sic per Ari. ethicoz quarto qui magnificentiā circa magnos sumptus ponit. ¶ Secundo sic pōt contingere q aliqua administratio non pōt bene geri sine magnis sumptibus sicut etiā contingit q nō potest geri sine aliquo arduo opere iusticie & sicut posita est magnificentia circa opera et materiam iusticie ita poni debet circa magnos sūptus.

¶ Ad primā patet solutio ex distinctione in principio questionis posita nomē eīm magnificentie a diuersis auctoribus diuersimode acceptū est. hic aūt agitur de eavt est species magnanimitatis vl fortitudinis de ea aūt alias agetur vt est virtꝰ circa magnos sumptus immediate consistens.

¶ Ad secundā concedit antecedens et cōsequēs nec tamen ex hoc sequit q omnis magnificētia sit circa magnos sumptus quod est oppositū cōclusionis. Dico tamen q sicut nulla magnificētia est immediate circa opera iusticie tanc̄ circa actum elicitū imperatiuū formaliter executionis ita nec circa magnos sumptus hoc modo est magnificentia illa q̄ continetur sub magnanimitate sed sicut magnificentia virtus est immediate circa actum ꝓprīū puta circa gestionē magne admīstrationis et mediante isto actu elicito circa aliquod opꝰ arduum iusticie: ita hoc modo etiā eū circa magnos sumptus. Et ideo cōceditur q eodē modo est circa magnos sumptus sicut circa opera iusticie.

Nō tho. 2. 2. q̄sti. 134. arti. q̄rto, ad 3m

¶ Contra quartā conclusionē arguit sic. magnificentia q̄ est circa sumptus conuenit cū magnanimitate in hoc q est circa aliquid magnū et excedit ur ab ea quia periculū circa ꝑsonaz est maius q̄ periculū circa res et bona ergo hmōi magnificentia adiungitur magnanimitati sicut virtus secundaria principali. ¶ Ad istā rationez respondetur primo q cōsequens huius argumenti non est contra conclusionē positā quia cōclusio posita de magnificentia q̄ est circa magnos sumptus sz de magnificentia q̄ est species magnanimitatis. dicit se cundo q nec argumentū valet de magnificentia q̄ est circa magnos sumptus: alias eīm sequeret primo q omnis virtus excessa a magnanimitate essz secūdaria virtus respectu magnanimitatis q est falsum et patet cōsequentia qz ois virtus excessa a magnanimitate conuenit cū magnanimitate qz omnis virtus cū omni virtute in aliquo conuenit z cū hoc excedit ur ab ea cū ꝑ casum sit excessa virtꝰ Tū secundo qz seqretur q liberalitas et eutrapelia et sic de multis aliis esset virtus secundaria respectu iusticie quia hmōi tue cōditiones conueniunt. Tertio seqretur q iusticia et generaliter ois virtus cuius actus requritur ad grauē administrationē bene gerendā esset secundaria respectu magnanimitatis q̄ omnia sunt absurda. Ex quibꝰ patet q ad hoc q aliqua virtus dicat secūdaria respectu alterius, iste tue cōditiones non sufficiunt sed ꝓter has requiritur q actus secundarie virtutis sit esse naturaliter subordinatus ad actū principalis virtutis sic scz q saltem partialiter valeat ad consequendū actū principalis virtutis z q regulariter non sit alicuius vtilitatis nisi respectu actus principalis virtutis/ quomodo eubulia sine sis z agnomy dicūtur secūdarie virtutes respectu prudentie quia scz valent ad actū principalē prudentie et sine his non potest haberi actus principalis prudentie. z sine is non pōt haberi actꝰ principalis prudentie. hoc nomē tñ secundaria virtus equiuocū est aliquādo eīm significat virtutem necessario vtilē ad aliā aliquando significat virtutē multū vtilē siue necessario siue non. Quicquid sit tamen ꝑ hm nullā nominis acceptionē vsitatā apud philosophos morales magnificentia sumptuū dici potest virtus secundaria respectu magnanimitatis. ¶ Ratio ante oppositum soluta est ex dictis.

Cōditiōes requisite ad virtutem secūdariā.

Quonsequenter determinandū est de patiētia quā Tullius ponit inter partes fortitudinis. Querit ergo primo vtrū patientia sit species magnanimitatis? Arguit q non per mala illata ab extrinseco possumꝰ dimoueri ab vnuscuiusq virtutis opere. ergo patientia in omni virtute reperit. consequentia tenz qz patientia est circa mala ab altero illata. ¶ In oppositū arguitur ꝑ Tullū vt supra allegatum est. ¶ Ꝓo q̄stione notandū est q patientia accipitur tripliciter. vnomodo ꝓo virtute ita firmante animū contra mala illata vel inferenda ab extrinseco vt ꝑ hec non dimoueamur a gestiōe alicuius grauis et ardue administrtionis. Secundomodo accipit patientia ꝑ virtute firmāte animum in aliquo opere virtutis ita vt non dimouea mur ad hmōi opere ꝑ mala ab alio illata vel inferenda. Tertio modo ꝑ virtute absolute firmante animū cōtra mala seu ab intrinseco seu ab extrinseco illata. ¶ Tunc sit prima conclusio patientia primo modo dicta species ē magnanimitatis. ꝓbatur auctoritate Tullꝳ quiea partē magnanimitatis siue fortitudinis ponit qđ supra satis est declaratū. ¶ Possumus eīm ab administratione ardua retrahi tam ꝓpter bona q̄ consecuturi sumus non administrando tam ꝓpter mala q̄ consecuturi sumus vel ꝓbabiliter formidamus nos ꝓsecuturos administrando. Et ista mala aliquādo intrinseca sunt ita q nata sunt ꝓsequi opus ipsum aut ex natura operis aut ratione alicuius circunstātie: aut sunt extrinseca et illata ab alio si ita firmetur animus vt neq ꝓpter bona neq ꝓpter mala intrinseca reiiciamus administrationē arduā tunc virtutē hoc modo firmantē animū appellat. Tullius ꝓseuerātiā. Si vero ita firmetur animus vt nō deserat hmōi admīstrationem ꝓpter mala extrinseca tūc virtutem hanc appellat patiētiam licet. Ari. aliter appellaret vt supra patuit z amplius etiam patebit inferꝰ q autē hec ꝑstiētia sit ſpes magnanimitatis ꝓbari ꝑōt rationibus quibus supra ꝓbatuz est de fiducia z magnificētia. ¶ Scōa ꝓclusio patiātia scōo mō dicta nō est ſpes magnanimitatis. ꝓbatur qz est ſpes ꝑseuerātie gradus z repit in oi virtute sicut ꝑseuerantia gradus sed ꝑseuerantia gradus non est ſpes magnanimitatis ergo nec patientia hoc mō dicta. Assꝫ ꝓbatur qz scōm

Acceptiones patientie.

Nota.

Ari. in septio ethicoꝝ. pseuerantia gradus ē gradus virtutis p quā fit vt non deseramus opus virtutis ꝓpter tristicias et molestias intercurrentes Et hec hꝫ duas species vnā cū hoc modo firmat animus cōtra tristicias maloꝝ extrinsecoꝝ. Aliā cū firmatur animus cōtra tristicias maloꝝ intrinsecoꝝ. ¶ Tertia conclusio. ℙatiētia tertio modo dicta est virtus mozalis. ꝓbatur ois habitus quo nos recte habemus et cōformiter ad rectū rationis iudiciū in tollerandis aduersitatibus moze et cōsuetudine acquisitus est virtus mozalis sed patientia est hmōi. igr. maioz est certa qz oīs talis habitus est habitus electiuꝰ immediate cōsistens determinata recte rōne ꝑut sapiēs determinabit et minoz relinquit nota ex qd nominis patiētie ab omnibus cōcesso. Ōēs enī cōcedunt patientiā esse qua aduersa equanimiter tolleramus. Scōo ꝓbatur p augu. in libzo de patiētia virtus animi (inqt) q̄ patientia dr tā magnū dei donū est vt etiā ipsius q̄ nobis eā largit patientia ꝑdicetur. et ibidē etiā hꝫ q̄ patientia hois est qua mala equo animo tolleramus. aliā rationē ponit beatus T ho. sub hīs verbis. virtutes mozales inquit ordinātur ad bonum inq̄tū conseruāt bonū rōnis cōtra impetus passionū. inter alias aūt passiones tristicia efficax est ad impediendū bonū rōnis sm illud ad cozint. vij. scī tristitia mozte operat. z eccle. xxx. multos occidit tristitia et nō est vtilitas in illa. vñ necesse est habere aliquē virtutē p quā bonū rationis conseruet contra tristicias hoc aūt facit patientia vñ dicit Aug. in libzo de patientia. q̄ patientia hois est qua mala equo animo tolleramus. i. sine pturbatione tristicie ne animo iniquo bona deseramus per q̄ ad meliora pueniamus. hec ratio intellecta vt iacet nimis pplexa est qđ enī primo cōcludit videtur falsum z cōsequentia multū obscura. arguit enī sic inter alias passiones tristicia efficax est ad impediēdū bonū rationis ḡ necesse est haber e aliquā virtutē q̄ bonū rōnis cōtra tristicias cōseruet voluntas enī ex libertate sua et iudicio recte rōis sine quocūq̄ habitu mozali pōt cōseruare bonum rōnis cōtra tristicias. Alias runcꝫ exire posset in primū actū in quā tamen multi pōpte et faciliter exeunt. Secundo dicet q̄ fortitudo conseruat bonū rōnis contra tristicias z magnanimitas et māsuetudoz iusticia et tēperantiaz generaliter ois virtꝰ et ita p hoc medīū p̄cise non pōt cōcludi q̄ preter alias virtutes sit ponenda patientia. Tertio quia nō assignat n nisi vnā passionē quā moderet. s. tristiciam et tñ ois virtus mozalis q̄ est inter passiones videtur esse duarū passionū medietas aut saltem dupliciter circa eandē passionē sicut mansuetudo est medietas inter defectū z excessum ire et aliqua fortitudo est medietas inter defectū et excessum timoris. Quarto qz ois virtus pugnat cōtra tristiciam impedientē bonū rōnis sui directiue vt patebit cū de gradibus virtutū aut de pseuerātia agem. Quinto qz dato q̄ mala nullā sint tristiciam inducturā in aliquo tñ hꝫ sanctos adhuc vtilis esset patientia vt tolleret insensibilitatē z induceret tristiciam quā recta ratio decerneret esse suscipiendaz sicut etiā de facto tristiciā susceperat xp̄s cū dicebat. Tristis est anima mea vsqz ad mortē. Et ideo p declaratione huius rōnis et intellectu sit quarta cōclusio. ℙatientia non solū cohibitiua est tristiciarū excedentiū sed etiā excitatiua deficientiū ꝓbatur cōclusio sicut se hꝫ māsuetudo ad iras ita patientia ad tristicias ex malis aduersis puenientes sed māsuetudo nō solū cohibet iras excedētes sed etiā excitat deficientes nā sm T ri. irascibilis vituperat eo dicēte. Defectꝰ aūt siue irascibilitas quedā est siue quodcūq̄ vituperat. Nō irasci enī in quibꝰ opz insipientis videt et multa alia addit in eandē sententiā ḡ et patientia. ꝛc. Scōo ois virtus mozalis mediat inter duo extrema: sed patiētia est virtꝰ mozalis ḡ mediat inter duo extrema: sed nulla extrema assignari pōt nisi suppabūdantia tristicie defectꝰ tristicie ex aduersitatibꝰ puenientes. igr. Et ne hec opinio noua dicat cuiusmodi dicunt hoies nostri tp̄is eas esse quas vel nō legerunt vel etiā nō approbant adducā ad hāc cōclusionē exp̄ssam sententiā grego. in mozal. hoc multis verbis dicētis. Nonnulli inqt magne phie cōstantiā putant: si discipline asperitate correpti ictus ꝙboꝝq̄ dolozes nō sentiāt nōnulli vero nimis pcussionū flagella nō sentiūt ita vt immoderato dolore cōmoti in excessum lingue labant. Sed q̄squis verā phiam tenere nitit necesse est vt inter vtrūq̄ gradiat. nō est enī pondus vere virtutis in sensibilitas cordis qz valde insana p stupozē mēbra sunt q̄ incisa dolere nō possunt: rursus virtutꝫ custodiā deserit q̄ dolorē vulnerū vltra cꝫ necesse est sentit. Cōtra insensibilitatē pcussoꝝ dr ꝓpheta. ℙercussisti eos nec doluerunt atteruisti eos z noluerūt accipere disciplinā. Cōtra pusillanimitatem aūt illoꝝ pcussoꝝ dr in miseriis nō subsistant in miseriis nāq̄ subsisterēt si aduersa equanimiter tollerarēt btūs Job qz vere phīc regulā tenuit cōtra vtraq̄ mira se equanimitatis arte suauit/ vt dolorē nō sentiēs flagella spneret nec rursus ꝓtra iudiciū flagellātis insaniret. Ubi surrexit scidit ve stimēta suaz tōso capite corruit in terra adorauit qvestimēta scidit q̄ tōso capite corruit in terram mōstrat q̄ dolorē flagelli sensit q̄ adorauit ostendit q̄ in dolore posit cōtra iudiciū flagellātis nō excessit nec oīno ergo nō motꝰ est ne deū ipa insensibilitate contēpneret nec rursum oīno est motꝰ nimis dolendo peccaret. Ex q̄bus ꝓbis apparet patiētiā esse medietatē quādā inter ipaciētiā et insensibilitatē cordis. Et ex eadem auctoritate pōt assumi rōnes efficaces ad ꝓbationē cōclusionis z etiā autoritates manifeste. Quarto sic insensibilitas opponit impaciētie vt cōstat z nō tanꝫ virtꝰ vitio qzvt ex dicta auctoritate habet insēsibilitas cordis est vituperabilis qz insensibiles corde sunt q̄ cū pcutiunt nō dolēt nec cū atterūt recipiūt disciplinā ergo opponit impaciētie tanꝫ vitiū vitio ergo inter hec mediat aliqua medietas laudabil. hec aūt dr patientia. igr. Quinto ꝓbatur exēplo Job q̄ laudat ex eo qz nō fuit insensibilis corde hꝫ pcussus scidit vestimenta suaz tōso capite in terrā corruit Sexto ex insensibilitate cordis sit vt quis nec culpā flagellis emendet nec p flagella ad meliora prouocetur ergo insēsibilitas cordis vitiosa est. añs ꝓbat ex auctoritate supradicta ¶ Quinta cōclusio patiētia nō est in patria operationes laudabiles habitura. ꝓbatur vbi nulla incidit aduersitas ibi nullus est actꝰ patientie sed in patria nulla incidit aduersitas ḡ in patria non est actus patientie. minoꝝ ꝓbatur per illud esaie. xlix. Nō

augustiniꝰ.

tho. 2. 2. q. 136. arti. i.

3. thomam

confirmat opinio do. Grego.

Patientia non est in patria.

esurient neq; sitient neq; pcutiet eos estus neq; sol
Confirmatur auctoritate Au. xiii. de ciuitate dei
dicentis. videtur inquit q; in patria non erit ipsa
patientia que necessaria nō est nisi vbi tolleranda
sunt mala sed eternū erit illud quo p patientiā per
uenitur. Secūdo si esset ibi actus patiētie aut eēt
moderatiuus tristicie aut ppulsiuus siue impedi-
tiuus nō moderatiu⁹ quia ibi nulla est tristicia nō
ppulsiuus vel impeditiuus q; aut ppulsaret tristi
ciam q; esset infutura nisi haberet hmōi actus pa-
tientie aut q; verisimiliter timeret infutura / aut q;
nec infutura esset nec timeret infutura non primū
nec secundū q; in patria nec potest inesse tristicia
neq; formidatur infutura: neq; tertiū q; quod non
ineſt nec potest inesse non est p aliquod opus virtu
tis ppulsandū vel impediendū: neq; potest dici si-
Tho. 2. 2. cut dicit beatus Thomas q; actus patientie non
q. 136. ar. 1. erit in patria in sustinendo aliqua sed in fruitione
in solutiōe eoz bonoz ad que puenire volebamus patiendo.
ad primum Est em̄ omnino abuti vocabulo patientie dicere
q; fruitio bonoz eternoz que vel est summa dele-
ctatio vel summe delectationi cōiuncta sit patien
tia vel sit actus patientie. Esset em̄ multo ratio-
nabilius dicere albū esse nigrū / et calidū esse frigi
dum / cū he postreme qualitates se fim aliquos in
aliquib⁹ gradibus cōpatiant. summa aūt delecta
tio nullāsecū naturaliter z regulariter cōpatitur
triūiciā. Secundo actus ille q; habet in patria ab
omni actu specie differt qui eliciebat in via a pa-
tientia etiā cuiuscūq; speciei esset in illa patientia
ergo talis actus q; habet in patria nullo modo est
actus patientie. ¶ Tertio omni patientia agim⁹
vel patimur quod nō libet. sed in patria nil agim⁹
vel patimur qō non libet ergo in patria non rema
net actus patientie. maior pbatur p Bernardum
in epistolis. ¶ Patiētia est pati vel contra qō libeat
sed non pter quod liceat. ¶ Quartus actus ille q;
est fruitio eoz bonoz ad que tendim⁹ p patientiā
nec quicūq; similis vnq; in via dictus est patiētia
ergo nec in patria dicendus est' patiētia. Neq; vz
exemplū quod adducit de iusticia sicut iquit iusti-
cia non erit in patria circa emptiones z venditio-
nes et alia q; ptinent ad vitaz psentem / sed in hoc
quod est subditū esse deo. Nā in via est vna speci-
esiusticie q; est circa emptiones zvēditiones z alia
species iusticie circa subiectionē diuinaz q; dicitur
religio fm Tullium aut fm allā opinionē vna z eadē
iusticia habet omnes istos actus invia ideonō est
mirū si actus quis se subiscit deo dicitur actus iu
sticie in patria sed non est sic de patientia q; null⁹
actus patiente in via est circa fruitionē bonoruz
eternoz pcise. Et pcise q; dici potest rationabili
ter q; actus quo tollero aduersa ppter deū est frui
tio dei et vsus aduersitatis pteeea dato q; nullus
iusticie in via esset esse subditū: tamen isti actui in
patria vere cōuenit diffinitio iusticie. s. reddere al
teri quod suū est: ergo est vere act⁹ iusticie: sz frui
tioni diuinoz non cōuenit diffinitio patiētie act⁹
ideo talis actus nō potest dici patiētia. ¶ Sexta
eōclusio. ¶ Patientia est virtus specialis pbatur q;
habet obiectū speciale scz aduersitatē et hz actū
ppium nulli alteri virtuti conuenientē scz tolle-
rantiam equanimē habz etiā extrema p pria sicut
iam in parte visum et diffusius z ost hac videbitur
igitur. ¶ Contra tertiā conclusionē arguit. Vir-
tutes morales remanent in patria: sed patientia
non remanet in patria vt habet quinta conclusio
ergo patientia non est virtus moralis. maio pbat
quia aliter aliqua pfectio deesset btō quod implicat
quia tunc status eius non esset oīm bonoz aggre
gatione pfectus. ¶ Secundo nulla virtus reperi
tur in malis sed patientia in malis inuenitur ergo Argumen-
patientia non est virtus. maior est manifesta quia ta tho. vbi
virtus est q; facit hominē bonū et minor pbatur. su. eod art.
Tū quia inuenitur in auaris cum ipsi multa mala
tollerent vt pecunias congregent: fm illud eccle-
siastici. v. Lūctis diebus vite sue comedit in tene
bris / et in curis multis et crumpna atq; tristicia.
¶ Tertio patientia est fructus et enumerat inter
eos. ad gal. v. ergo patientia non est virtus
¶ Quarto nichil est virtus quod ordinatur advti
le tanq; ad finē / sed patiētia ordinat ad vtile tāq;
ad finem. igit. maior pbatur. q; omgis virtus est
de hiis q; pter se expetūtur. Tū etiā quia dato q;
ppter aliud expetat virtus nō tamen ppter vtile
sed ppter honestū. Alias maius bonū ordinaret
ad minus tanq; ad finē: minor pbatur p Tullium
qui diffiniens patientiā dicit. Patientia est hone
statis ac vtilitatis causa rerū arduarū ac difficī-
lium voluntaria ac diuturna ppessio. ¶ Quinto
equanimis tollerantia duroz ac difficiliū non est
virtus sed patientia est equanimis tollerantia du
roz: ergo patientia non est virtus. maior pbatur.
quia alias patientia defuisset xpo cū dura et diffi
cilia non equanimiter tulerit: sed ppterea sit vsq;
ad mortē contristatus fm illud. Tristis est anima
mea vsq; ad mortē. ¶ Ad primā nego maiorē vni- Virtutes q̄
uersaliter intellectā et maxime de remanētia quo ad act⁹ no
ad actus vt ptz de mansuetudine et eutrapelia et remanēt in
affabilitate et liberalitate z magnificentia: immo patria. ☞
pauciſſime remanent q̄tū ad actus. Est autē alia
difficultas vtrū remaneāt q̄tū ad habitus vt sint
in ornamentum pciosum anime et non vt aliquos
actus principient sed de hoc alias. Et ad pbatio
nem dico q; dupliciter potest intelligi nullā perfe-
ctionem deesse btō. Vnomodo q; nulla est pfectio
cōpetens fm gradū sue beatitudinis quiu habeat
eā aut in se aut formaliter / aut in suo equiualenti:
et sic concedo. aut q; nulla sit quin habeat eam in
se et formaliter et sic nego. Dico ergo q; actus pa
tientie nulli gradui beatitudinis est competens.
Dico secundo q; bonū quod habet beatus p equi-
ualentiā continet omne bonū quod haberi potest
habendo actū non solū patientie sed etiā peniten
tie comestionis potationis calefactionis. ꝛc
¶ Ad secundā nego maiorē. nam cū virtutes non
sint cōnexe pōt aliquis esse bonus fmvnā virtutē
et malus p vitiū alteri virtuti oppositū. concedo
tamen eā in hoc sensu q; virtutes non conueniunt
malis. i. hiis qui carēt bonitate z ad minorē nego
eā licet eni multa dura tollerēt vt cupiditatē suā
expleāt nō tñ hoc p patiētiā faciūt. z hoc habet.
Aug. libro de patiētia Patiētes inqd ppie dicūt
qui mala malūt nō committēdo ferre q; nō ferēdo
cōmittere sed in illis q; mala sustinent vt mala tol
lerent nec miranda nec laudanda patiētia q; nulla
est. ¶ Ad tertiā negat consequentia ppter aliud
esse et aliud dicitur fructus et virtus: sed idem pōt
esse fructus z virtus. sed de hoc alias. ¶ Ad quar
tam dico primo q; arguentū cōcludit tm̄ de pa-

tientia primomodo dicta quã ipse ponit partẽ magnanimitatis et nõ de patiẽtia tertio modo dicta que est tantũ causa honestatis et nõ causa vtilitatis cõsequende nisi respectu ꝑmij eterni. Dicitur secũdo q Tullius nõ dicit q ꝑ patientiã tollẽtur dura gratia honestatis aut vtilitat; ita q vtilitas sit causa sufficiens sed gratia honestatis ac vtilitatis. Dico tertio q duplex est vtilitas vna q̃ seũcta est ab honestate vt cũ quis patiꝯ duravt lucrũ reportet alia cõiuncta honestati vt cũ quis patiꝯ dura ꝓpter deũ vt sibi sit eterna merces q̃ in actibus honestis et bonis cõsistit. Et ꝓpter hanc vtilitatem licet ꝓferre dura/ vtrũ aũt ꝓpter merãvtilitatem q̃stio est. et videꝯ satis ꝓbabile q sic dum tamen cetere circũstantie cõsentiant scz duz ꝑter hmõi vtilitatem actus etiã ille habeat finẽ actuũ moraliter bonoꝝ vt cũ quis ad tuendũ pecuniam quã habet ꝑferat grauẽ et durũ ꝑdonum insultuz aut si quis patiatur graues torturas vt celet thesaurum suũ quẽ alicubi recondidit. ¶ Ad quintaz nego maiorẽ. et ad ꝓbationem dico q xp̃o bene infuit patientia primoz secũdo modis scz duroꝝ tollerantiã ne opus excellentissimarũ virtutũ desereret et forte etiã tertio modo q; nonvideꝯ sibi ꝓposita fuisse conditio q si desisteret ab; hijs q̃ incepe rat q tã dura non sibi infligere ir quod videꝯ esse de patientia primo et secũdo modis dicta sz ideo hec inflicta sunt q; vitia acriter reprehenderat et legẽ veritatis et libertatis ꝑdicare non cessabat. Et dicꝯ vlterius q dura equanimiter tollerauit: quia lz optauerit hũc a se transire calicẽ: oĩa tamen absolute voluntati diuine apposuit. fiat inq̃t voluntas tua. Et cũ dicitur q fuit tristis vsq; ad mortẽ. ℟espondetur q duplex est tristicia vna deliberata et sic negaꝯ. Alia ex apprehensione penarum et cruciatuũ et aliorꝝ malorꝝ ex naturali nolitione eorꝝ causata et de illa loq̃batur xp̃s cũ dicebat animã suam vsq; ad mortẽ tristã et hec tristicia potest dici naturalis q; nolitio q̃ concurrebat ad eã causandã non erat voluntaria nec deliberata sed naturaliter causata. volitio aũt quam post habuit deliberata fuit; multũ diminuit de tristicia quã apprehẽsio et naturalis illa volitio causabãt ¶ Contra quartã conclusionẽ arguiꝯ sic q̃ omnia sustinet detrumenta sine quacũq; tristicia deliberata dicꝯ patiens. ergo patientia solũ habet extremũ in suphabundando et nullũ in deficiendo. añs ꝓbatur cũ insunt aduersa et ferũtur cũ parua tristicia illa tollerantia est actus patientie. sed hmõi tristicia cũ non sit de se bona non facit opus bonũ ergo ꝑ carentiã hmõi parue tristicie non redditur opus malũ et ꝑ consequẽs tollerantia aduersoꝝ sine omnimoda tristicia est opus patientie.

¶ Secũdo patientie tantũ opponiꝯ impatientia/ sed insensibilitas nõ est impatientia ergo insensibilitas cozdis non opponiꝯ patientie. maioz patz quia patiẽtia et impatiẽtia opponunꝯ contradictozie sicut patientia; nõ patientia sed tm̃ vnum opponiꝯ vm contradictozie. igitur. ¶ Tertio si sic seq̃retur q aliquis actus ꝑ aliquid mere naturale de non virtuoso fieret virtuosus qõ falsum est. et ꝓz cõsequẽtia Sit aliquis qui ferat dura sine qua cũq; tristicia: ; tunc ꝑ aliquod tẽpus postea aduenit aliqua tristicia naturaliter causata ex apprehensione hmõi duroꝝ: tunc iste actus nunc est virtuosus qui ꝓius erat non virtuosus ea non adue nit aliquid nisi mere naturale sed tristicia naturaliter causata igiꝯ. ¶ Quarto hmõi aduersitates vt dãpna rerũ et cruciatus sunt aviris sanctis desiderate et affectate. legimus em̃ de multis qui incitabant tirannos ad acerbioza supplicia inferenda ergo in talibus tollerantia est sine omni tristitia. et tamen hmõi tollerantia est opus patientie ergo põt esse patientia sine omnimoda tristicia.

¶ Quinto virtus oĩs moralis facit operari ꝓmpte et delectabiliter sed patiẽtia est virtus moral ergo eius est operari delectabiliter et ꝑ cõsequẽs sine tristicia. ¶ Sexto aduersitas et tollerantia eius aut est volita aut nolita. Si nolita ergo non eã patienter tolleramus. Si volita ergo nõ tristamur in tollerãdo eã. ¶ Ad primã negatur antecedens vniuersaliter intellectũ; consequentia. nã q̃ patiũtur flagella ꝓpter peccata ꝑterita et hocveriſimiliter existimant debẽt tristari q illa cõmiserunt ꝓpter q̃ tam duriter castigant. negatur etiã cõsequentia q; licet in talibus nõ sit deliberata tristicia est tamen sensus doloris ex quo naturaliter causatur tristicia. Et ad ꝓbationẽ antecedẽt; isdico q lz tristicia ipa naturaliter causata vel sensus doloris non sit de se bona tamen ipsa posita ponũtur aliqui bom actus involũtate qui faciunt actũ patientie esse bonum vt patebit in solutione tertie rationis. ¶ Ad secundã dico q ex vsu loquẽdi nomen impatiẽtie restrictũ est ad significandũ actꝰ quibus ad indignationem; ꝓturbationem mentis mouemur ꝓpter ꝑsentiã aduersoꝝ; ad ꝓbationẽ dico q ly in additum ꝑ cõpositionẽ in hoc nomine impatientia accipi põt negatiue. ; hoc mõ nunq̃ accipitur a philosophis moralibus nec a theologis q; tunc omne qõ non est patientia est impatiẽtia; iustitia est impatientia; liberalitas; equus et lapis. Alio modo accipitur cõtrarie; tunc ſm primã significationẽ nominis est commune vteroꝝ extremoꝝ sed ex vsu auctoꝝ moraliũ et theologorum restringitur ad aliã impatientiã que est cũ superhabundantia tristicie ꝓpter pñtiam aduersoꝝ. ¶ Ad tertiã nego consequentiã; maxime si ly perdicat causam p̃cisam et totalẽ et ad ꝓbationẽ dico q si adueniat p̃cise tristicia naturaliter causata vel si aduenat p̃cise doloz tũc dico q ꝓpt̃ hoc actus ferendi aduersa nõ fit de nõ virtuoso virtuosus vtputa actus ille ferendi aduersa non est virtuosus ꝑ mensura illa ꝑ qua tristicia illa p̃cise causatur ꝑ qua mẽsura non acceptaꝯ libere a voluntate nec formaliter nec interpretatiue. Et do exẽplũ satis clarũ volo q ꝑ mẽsura in qua vir sanctꝰ admouetur igni ꝑ aliqua parte sui corporis pars illa careat sensu tactus tũc constat q nullus sũt doloz/ statim post ꝑ miraculũ reperietur sensus tactꝰ ꝑ illa parte; sentiat vim ignis et ꝑ vtraq; mensura iste vir sanctus habuerit volitionẽ actualẽ tollerandi hanc adustionẽ ꝑ nomine xp̃i tunc stat q sic volitio ꝑ prima parte non fuit actus patientie ꝑ secunda aũt parte fuit actus patientie q; ꝑ prima parte non inferebaꝯ nocumentũ vt suppono/ potest em̃ ita explicari casus taliter. vt admotio illa nõ sit sibi detrimentũ sed postq̃ in eo est renouatus sensus doloris tũc ponũtur nolitiones que dã; tristicie sine quib? tollerantia illa nõ esset actus patiẽtie. Et si dicas aut posito sensu doloris

ꝑ

Xp̃s habuit patiẽtiã.

Duplex tristicia

Contra. 4 cõclusionẽ

Ad rõm

in duplici capitur.

Exempl

possunt non poni hmõi nolitiones et tristicie aut non. Si nõ possunt non poni sequitur q̃ per aliqd mere naturale de non virtuoso actu fiet actus virtuosus. Si possit non poni tunc adhuc videt q̃ tã actus qui nõ erat virtuosus p̃ positionem doloris vl tristicie naturalr causate nat virtuosꝰ ꝛ ita per aliqd mere naturale. Ad hoc rñdeo q̃ nolitiones iste deliberate possunt nõ poni q̃ si nõ ponãr actꝰ non fiet virtuosus ꝓpter positionẽ doloris aut tristicie vt patet in demente exponente brachiũ suũ igni qui dolet et tristatur nõ tamen videtur habere nolitiones illas quas diximus ad patientiã requiri. Et si queras q̃ sunt ille nolitiones. ¶Respondeo q̃ in aliis et aliis sunt actibus alie ꝛ alie. verbi gratia flagellatur ds egritudine ꝓpter peccata p̃terita tunc ad hoc q̃ actus suꝰ tollerãdi equanimiter egritudinẽ sit actus patientie exigitur nolitio cõditionalis huius egritudinis vtputa nollẽ egritudinẽ hanc si non esset in flagellũ iniquitatis mee aut si non esset in cohibitionẽ intemperantie mee aut in exercitiũ virtutis aut si nõ esset in augmentum ꝑmiꝭ mihi futura. oportꝫ em̃ q̃ nõ sit simpliciter nolita sed magis nolita sim modũ loquendi Ari. in tercio ethicoꝝ cũ ait volũtaria aũt ꝓpter hec q̃ talia sunt simpliciter aũt inuoluntaria vbi distinctionẽ innuit. Voluntariorꝝ quedam em̃ sunt voluntaria ꝓpter hec alia volũtaria simpliciter. illa dicũtur voluntaria ꝓpter hec q̃ sunt volita a nobis p̃cise ꝓpter aliqua que p̃ ea ꝓsequimur vel fugimus vt egritudo est a nobis volita quia p̃ eam consequimur temperantiam vite aut exercitium virtutis aut cumulationẽ mercedẽ et fugim9 luxũ aut intemperantiã aliã aut superbiã/ aut vitia alia aut penas p̃ peccatꝰ nostris debitas. Alia vero dicũtur volũtaria simpliciter q̃ ita sunt a nobis volita vt licet talia p̃ hec non essemus vel consecuturi vel fugituri tamen adhuc ea vellem9. Et conformiter ad hanc doctrinã Ari. dico q̃ vere patiens circa obiectũ patientie debet haberevolitionem ꝓpter hec et nolitionem simpliciter. Sed aduerte bene q̃ per nolitionẽ simpliciter non intelligo nolitionẽ actualẽ non conditionatã. sed p̃ nolitionẽ simpliciter intelligo tantũ quãtũ p̃ hãc orationem hoc esset nolitũ a me: nisi p̃ ipsum tale vel tale cõsequeremur aut fugeremur. nã in patiente debet esse actualis et absoluta volitio aduersitatis et nolitio conditionata eiusdez que sufficit ad causandũ tristiciã quã dicimus ad patientiam requiri. Dico ꝑterea in casu argumẽti q̃ ẽ nouus actus volũtatis qui habet hanc volitionẽ cõditionatam ꝓ obiectio sicut alias in simili plixius declarabitur. nã vere patiens vult volitione ꝓpter hoc tollerare hanc aduersitatẽ quã tamen simpliciter vult esse nolitã. ¶ Ad quartã dico vt prius q̃ huiusmodi aduersitates sunt desiderate et affectate a sanctis desiderio ꝓpter hec. sed nõ desiderio simpliciter/ immo sunt odio oppositio nolite.

Duplex desiderium.

¶Ad quintã nego maiorẽ sunt ei alique virtutes que inclinant ad operandũ cũ tristicia sed de hoc diffusius supra cum de fortitudine agebat dictum est. ¶Ad sextã responsum est q̃ aduersitas est volita volitione ꝓpter hec et actuali tamen et absoluta sede nolita simpliciter. sed nolitio tamen illa non est nisi conditionata/ ipsa tamen dicit nolita simpliciter qz si auferrentur omnia extrinseca ꝓpter que ipsa est volita ipsa actualiter et absoluta nolitione esset nolita.

Queritur sedo: Utrum patientia sit species magnanimitatis

¶Arguit q̃ non. patiẽtia in omni virtute reperitur ergo patientia non est species magnanimitatis. añs ꝓbatur qz ꝓ actu arduo cuiuscũq; virtutis possum dura pati virtuose et laudabiliter/ sed hmõi tollerantia est patientia igitur. ¶In oppositũ est Tullius q̃ ponit patientiã inter partes fortitudinis. ¶ Ꝓ questiõe ista primo videndũ est quid sit patientia. ¶Ꝓ quo notandũ est q̃ vt habitũ est in ꝑcedenti questione cõtingit pati dura virtuose tripliciter. vno modo ne deseramus opus aliquod ardue administrationis ꝛ hec patientia sine dubio ptinet ad magnanimitatẽ vel fortitudinẽ sim illã speciẽ que est arduorum ac difficiliũ administratio. Secũdo modo cõtingit pati dura ne deseramus opus aliquod difficile et honestũ vt iusticie vel mansuetudinis ꝛ hoc modo patientia in omni virtute reperitur.

Acceptiones patiẽtie

¶Tertio modo cõtingit pati dura et aduersa nõ qz nisi tolleremus deseremus opus alicuius alterius virtutis cui prius incũbebamus aut forte intẽ debamus incũbere: sed qz honestũ est et laudabile aduersa tollerare cũ incũbunt. inhonestũ autem ꝛ turpe ꝓpter hec deiici et quasi cõsterni animo: vt cũ egritudinẽ patimur aut depdationẽ aut cõsumptionẽ bonorum aut alias quasuis aduersitates.

¶Quarto modo cõtingit pati aduersa equanimiter quia estimamus nobis immissa esse aut ad castigationẽ ꝛ emendationẽ nostrã aut ad exercitiũ virtutis: aut ad ꝓbationẽ: aut ad manifestandaz dei gloriã de quibus postea videbimus. tertiꝰ modus est ꝓprissimus modus patiẽtie virtutis eius scz que est in ꝑfecte patiẽtibus qz in quarto modo non videt diligi patientia ꝓpter se/ hoc est ꝓpter honestatẽ operis sed ꝓpter vtilitatẽ vel spiritualem vel temporalẽ quã ex eo consequimur.

Nota.

¶Aduertendũ est vlterius q̃ in quarto modo patientie aduersitas aliqñ est volitas immo viri sancti leguntur frequenter eã desiderasse vel ne insolescant in prosperis vel vt redimant a penis quas peccando cõtraxerunt vel vt merces eoꝝ ampliꝰ augeatur hmõi volitio tamen sicut prius dictũ est non dicit volitio simpliciter sed volitio ꝓpter hec scz ꝓpter aliud volitum vel nolitũ cõcedendũ vel fugiendũ. Est tamen dubiũ vtrũ in patiẽtia tertij generis reqratur volitio ipsius aduersitatis ꝛ etiã inpatientia quarti generis maxime cũ aduersitas ipsa non est p̃desiderata argumentum ꝓbabile q̃ non est qz illud non est volitũ a nobis quod q̃tum in nobis est repellimus et excutimus sed vir patiens patiẽtia tertij generis quantũ in se est repellit et excutit aduersitatẽ suã vt eger egritudinem pauper inopiã depdatus spoliationẽ nec põt dici q̃ aduersitas ipsa est nolita sed tollerantia ipa est volita eadẽ em̃ ratio ꝓcedit contra tollerantiam que fiebat contra aduersitatẽ. nã qui p̃ viribꝰ depellit egritudinẽ ꝓviribus nititur ne tolleret egritudinem qz impossibile est sine egritudine egritudinem tollerare ꝛ sine pauptate tallerare pauperatẽ ergo non est hmõi tollerantia volita. neq; potest dici q̃ patiens vult tollerare egritudinem vel

alias aduersitates ꝯ diu deo placebit. Cōtra hoc arguit. tollerare hmōi aduersa ꝯ diu deo placuerit nō est in potestate nostra qz velimꝰ aut nolimꝰ tollerabimꝰ ꝯ diu deo placuerit ergo circa hmōi tollerantiā nō est ponendū vnum genus virtutis. Secundo qz nitimur ꝯtū possumus z ꝯ citissime possumus expellere aduersitatē hmōi modo tñ honesto et rōnabili: et tñ nescimus ꝯ diu deus velit nos eā tollerare cū frequenter nitamur eā auferri anteꝯ placeat deo eā esse auferēdā. Isti ꝓnter dicunt q patiēs patiētia tertij modi nō hz circa aduersitatē neq; circa tollerantiā eius nisi actū nolitionis et circa ablationē eius actū volitiōis quo vult et cupit eā a se auferri z ꝯtū pōt nitī ad ablationē eiꝰ et ad hūc sensum exponūt verba Bernardi dicētis. patiētia est pati z agere cōtra qđ libeat. i. pati z agere qđ displicet z p ꝓfis qđ nolitū est. q si hec opinio vera sit difficile est vt videtur assignare actū patiētie Ad hoc rñdeo q sm hanc opinionē actꝰ interior patiētie tertij generis est velle suare animū in sua magnitudine z dignitate tollerādo aduersa aut nolle deiici a sua magnitudine et dignitate tollerādo aduersa: qđ auctores moralis phie significauerūt p hoc qđ est velle equanimiter tollerare aduersa nō quidē q p patientiā veli tollerare aduersa sed qz p patiētiā tollerādo aduersa volo aīm meū equanimē esse. q si qs dicat q ille q alio deiicit inter aduersa hz patiāt nō tamē tollerat q sic arguit vim facit in noie z vult q tollerare idē sit q equanimiter pati z tūc cū diffinitur actus patiētie nō dz addi equanimiter huic qđ est tollerare quicqd sit aūt de significatione nominū hec opinio accipit tollerare p pati. q si acciperet tollerare in hac restricta significatione qua dicit q tollerare est equanimiter pati tūc ista concedit volo tollerare aduersa ad sensum suprādictū volo patiendo aduersa equanimē esse nec puto eos qui suadent afflictos ad patientiā intēdere suadere q patiātur aduersitatē qz velint nolint opz pati cū non possint eā reiicere a se sed intēdunt suadere q ferēdo z patiendo nō deiciētur animo sz animus eoꝝ semp maneat in sua dignitate ac magnitudie pbatur hoc auctoritate Augu. libro de patientia dicentis. Nō sicut oēs qui sciunt participes sunt sciētie ita nec oēs qui patiūtur participes sunt patienti sed q passione recte vtūtur hi patientie virtute laudātur hi patientie munere coronātur. Ex quibus satis elici pōt q suadere ad patientiā nō est suadere aliquē vt patiatur nisi in casu q statim dabit. Sed est suadere vt passiōe recte vtat vt. s. in patiēdo seruet equanimitatē animi. Actus aūt exterior patientie est tenere vel seruare equanimitatem animi in patiēdo qđ intellexerūt auctores p hoc qđ est equanimiter aduersa tollerare vel nō deiici aut nō frangi animo tollerādo aduersa hūc actū patientie expressit cassianus collatiōe sexta cū ait paucis mutatis. Per hec eīm eadē quibus impugnatur vir iustus dimicans velut arcu z gladio scutoq; validissimo contra illos qui hec ingerunt cōminutus pfectum sue patientie ac virtus acquirat et gloriosissimū constantie triumphū ex hostiū telis capiens nec psperis efferatur nec deiciatur aduersis sed via regia et itinere plano sp incidens a trāquillo statu et dexterā elationis et sinistrā deiectionis deuitet. ecce vbi assignat non deisci aduersis p actu patientie. Eadē collatione vbi pbat p vir sanctus inter prospera et aduersa constitutus debet esse ambidexter vult q vir sanctus sic vti debet psperis vt non vanitatis gloria efferatur/ sic aduersis vt nulla desperatione concidat et tunc faciet tā pspera ꝯ aduersa ad dexteram spiritualē ptinere et ex vtroq; statu palmam victoriāq; reportabit z vniuersaliter fere in tota collatione explicat actū patientie p non deiici nō concidere non desperare p bene ferre et bene patique eadē superioribus sunt. ¶ Sed q̄ret aliquis: quid est deiici vel cōcidere animo aut deserere dignitatē vel magnitatē animi? Respōdeo q deiici animo propter aduersa est ppter tristiciā aduersorum incūbentiū deserere vel remittere illustres et claras affectiones animi q̄bus prius incumbebat aut incūbere intendebat sicut si quis incūbat cultui diuino aut studio sapiētie et sic incūbendo accidant aduersa ppter q̄ vel deseratvel remittat cultū diuinū vel studiū sapientie vt animo deiectꝰ p impatientiā et ita ppie impatientie est nolle incūbere bonis operibus q̄bus incūbebatur aut cessare a malis quibus cessabatur aut cessare intendebatur propter aduersor incūbentiū tristiciā et displicentiā. ¶ Sed obiicit contra illud qđ dictū est q aduersitas non est volita in tertio modo patientie nec volitione simpliciter dicta nec volitione ppter hec/ qz qui propter violentiam fiunt sm Aristo. sunt volita volitione ppter hec. sed aduersitas non est michi volita minus ꝯ ea que ppter violentiā fiunt igitur. Respōdeo cōcedendo maiorem et negando minorē. Nā cū quis ppter violentiam facit aliquid ipse in hac cōditione ponitur vt vel hoc faciat vel aliud forte deterius patiatur vt patet de eo qui piscit merces in mare et de eo qui per tormenta cogit aliquid cōfiteri talis em̄ inter duoꝝ malorꝝ electionē positus ꝓponit vnū alteri mouet potentias executiuas ad vnū eorꝝ operandum. Ex quo cōcludit Aristo. q volitione actuali ipse vult illud qz principiū mouēdi potētias organicas in illis operationibus est in potestate operātis sed in patientia tertij generis non est patiens sic inter duo mala posit?/ nec aliquid operatur ad positionem illius mali quod est aduersitas immo quantū potest repugnat positioni illius. Et ideo ibi non potest saluari distinctio de volito simpliciter et de volito propter hec cū respectu positiōis talis mali patiens non se habeat nisi passiue et repugnatiue quia contra nititur. In patientia vero primi et secundi generis saluatur distinctio illa de volito. In patientia autem quarti generis etiam saluatur cum huiusmodi aduersitas est desiderata et preconcupita propter aliquam predictarum causarum. Ex quibus patet q patientia pōt multismodis diffiniri. potest enim diffiniri diffinitione communi secundum omnes modos eius. Et hoc modo diffinit eam Tullius cum dicit. Patientia est honestatis autvtilitatis causa rerum arduarū ac difficilium voluntaria ac diuturna perpessio. Si autem pro coniunctione disiunctiua ponam copulatiuam ita q dicamus patientia est honestatis ac vtilitatis causa rerum arduarum. ꝛc. tunc conuenit duobus primis modis et quarto. nā qui patiuntur istis modis patiuntur causa honestatis quia honestum est ita pati et causa vtilitatis: quia

Oppinio quorūdem

Augustinꝰ

Cassianus

Questi

Multiplex patiētie descriptio.

qui patiūtur primo aut secūdo mō consequuntur perſistentiam in opere virtutis qui patiunt quarto modo consequuntur vel emendationem vel maiorem mercedē vel exercitiū virtutis aut manifestationem glorie diuine. Si autem dicatur patientia est equanimis tollerantio arduoꝝ ac difficilū causa honestatis ipsius operis gratia hoc eſt patiētie genus nō hz aliquid extrinsecum creatum p fine sicut contingit in alijs in quibus omnibus aliquid reperit quo i sit consequendū vel fugiendum tollerādo dura equanimiter. Dixi autē extrinsecū creatumq; non volo secludere finem increatū qui secundum multos est omnis actionis moraliter bone finis inter hos autem modos tertius mihi videtur habere perfectissimā rationē patientie deinde quartus cum aduersitas non est affectata ꝓpter causas in eo expressas sed tm̄ equanimiter tollerata cum vero est affectata aduersitas cum quanto magis est volita tanto minus de ratione patientie habet eius equanimis tollerantia. Sed ꝓtra diffinitionem patientie arguitur sic huiusmodi diffinitio que data est cōuenit mansuetudini nam mānsuetus tollerat equanimiter aduersa z dura causa honestatis operis tollerat eſt cōuincia dāpna z paui pensiones altas equanimiter q; nec per hec irascitur nec petit vindictā. ¶Preterea omnis virtus cohibitiua ire est mansuetudo aliqua patiētia est cohibitiua ire puta patiētia qua ego equanimiter fero paruipensiones illatas a maximo q; si ego ꝓpter has moueret ad iram constat q ego nō essem patiens nec ferrē hmōi aduersa equanimiter Nec valet dicere q non omnis patientia iras moderatur illa scz qua tolleramus aduersitatē cuius auctorem nec vere nec cōiectualiter scimus q; iravt vult Ari. scdo rethoꝛice semp est cōtra personam particularem puta cōtra sociatā vel platonicmet nō cōtra hominē in cōmuni. z in hoc dicit eā differre ab odio quod est aliqſi cōtra aliquid ſm totum genus suū vt quis odit oēs superbos. Ex hoc eñ nō potest inferri nisi q patientia z mansuetudo nō sunt idem adequate z cōuertibiliter sed cū hoc stabit q ois mansuetudo erit patiētia sed nō econtra sed mansuetudo se habebit ad speciē sicut species ad genus. ¶Ad dissolutionē huius est aduertēdū q multi sancti viri et philosophi frequenter attribuerunt actū vnius virtutis alteri virtuti ꝓpter cōnexionem q̄ cōmuniter reperit inter actus illarum virtutū. z interdū tanta est cōnexio q nisi qs studiose ꝓsideret nō pōt distinguere inter hmōi actus. et inde est q multi sancti cum locuti sunt de actibus patientie posuerūt inter actus eius actū mānsuetudinis caritatis z liberalitatis. vnde Egezonus super Ezechielem. Patientia vera est que ipm̄ amat quem portat. nam tollerare z odisse mō est virtus mansuetudinis sed velamentum furoris vbi opera mansuetudinis dicit amare z nō odisse z nomen patientie mutat in nomen mansuetudinis. Et Crisostomus super Mattheum inter patientie gradꝰ numerat nō vindicare nōa facere vexāti hoc quod passus est nō habere eum odio diligere eum benefacere sibi ꝓ eo orare. Et Haymo super apocalipsim vult q patientia vera est que z mala proximorum equanimiter tollerat: et eos quos male agentes portat sincere amat. Et ideo notandum est diligenter q cum malū aliquod nobis infertur a proximo aliquo sicut connexas est actus patientie actui mansuetudinis q ipossibile est habere actum patientie simul habendo actum vicij oppositi mansuetudini in superhabundantia puta iracūdie quia si superhabundanter irascatur z appetat vindicta discedet animus ꝓpter aduersitatem a sua dignitate ac magnitudine: nec; erit equanimis tollerantia huius aduersitatis. et ideo ꝓpter istam connexionem patientia circa huiusmodi aduersitatem vel incōmodum illatum per se z primo et immediate inclinat in actum suum proprium sci licet ad seruandum animū in sua magnitudine ve ad seruandum equanimitatem eius ad non deiſc, animo et mediante isto actu elicito a patientia cum recta ratione dictante q non est possibile non deiſ a magnitudine animi appetendo vindictā inclinat ad nolendum vindictam de iniurijs illatis qui actus est primus actus mansuetudinis in eo q̄ non habet adhuc mansuetudinem nec habuit primus nec secundum actum nec secundū habitū. z per hunc modum verificat illud quod nōnulli doctissimi morales dicūt q vna virtus mediante actu suo inclinat ad actū alterius virtutis cū scz actu vicij oppositi repugnat seu incōpossibilis est actui illi⁹ virtutis q̄ dicitur inclinare ad actum alterius. Et tunc ad rationes que sunt in oppositum facte respondetur. ¶Ad primam negat q̄ diffinitio patiētie cōueniat mansuetudini. z ad ꝓbationē cōcedo afis particulariter z indefinite sumptū/si tamē intelligat vniuersaliter nego. Est eñ aliquis mānsuetus qui ꝓpter paruipensionē non irascit ita q̄ nullam appetit vltionem ita tamen animo conturbatur z deiscitur vt nō equanimiter tolleret iniuriam vt cōstat per experientiā experimur eñ q quis ob iniuriam susceptam licet nō repetat penas ab iniuriante deserit tamen benefacere sibi vel ita apud seipsum perturbatur vt non bene sit cōpos sui. De mansuetudo aūt qui patiēter tollerat iniuriam dico q habet duarum virtutū actus: vnū patientie per quē seruat equanimitatē mentis. alter; mānsuetudinis per quē nullam vindictā ob iniuriam reposcit sed ventam ꝓestat iniurianti/talis ergo mansuetus bene patiens est tamē mansuetudo eius nō est patientia vt licet iustus aliquis sit fortis/non ꝓpter hoc tamen aliqua iusticia est fortitudo. ¶Ad secūdā dico q aliq virt⁹ dicit cohibitiua ire dupliciter. Vnomō p se z imediate ita q̄ cohibitio ire sit ꝑm⁹ act⁹ eius z imediate z sic cōcedo maiorē z nego minorē. Aliomō mediate z p aliud scz pactū suū elicitū z sic nego maiorē z ꝓcedo minorē. Patientia eñ nō cohibet imediate iram sed primo elicit actum suum elicitū z actus ille cū iudicio rationis dictantis animū non esse equanimē si exurgat in iram cohibet iram nolendo scz poscere vindictā ob iniuriam. Sed est aliud dubium q; licet hec saluari possint de actu mansuetudinis quo quis non vult repoſcere iniuriam vt seruet equanimitatem animi nō tñ videtur saluari posse de actu dilectionis z beneficentie. Tum quia licet repoſcere vindictam repugnet magnanimitati animi tamen nō diligere ad bonum temporalem ꝓximū iniuriantem nō bene facere sibi et multa huiusmodi q̄ sunt esse ctus dilectionis non repugnant magnanimitati animi ergo ista non possunt attribui patientie illo modo quo ei attribuitur actus mānsuetudinis z tamē

Connexio mānsuetudinis z patiētie.

Ad rōnes

Trāz tuplr citer actus cohibet.

sancti attribuunt patientie diligere iniuriantē ergo oportet q̄ hoc sit immediatus affectus patientie respondeꝫ ad hoc dubium dupliciter. ℙrimo q̄ iste actus diligendi iniuriantē z bñfaciendi sibi nō fit causaliter per se a patiētia nec mediate nec immediate sed tm̄ fit ab ea tanq̄ a remouēte ꝓhibēs patientia eſſi ponit immediate actū suum z mediāte eo ponit actū mansuetudinis quo mediante ipedit actū iracundie z etiā actū odij qui ꝓhibebant actū dilectionis vel beneficiēte in eo q̄ habet habitum benefaciendi aut iudicium rōnis dictantis q̄ benefaciendū est. ℜespōdeo scōo q̄ habitus ꝓtuo sus nō solū inclinat immediate ad actū suum z mediante eo ad actū illius virtutis cuius virtutis actus oppositi vicij est incōpossibilis cū actu talis habitus virtuosi sed etiā mediante eo inclinat ad actus virtuosos oppositos vicijs quoꝝ actus disponunt ad impediendū virtutē illā ab actu ꝓprio inclinat ꝓterea mediāte actu suo elicito z iudicio recte rōnis ad oēm actū qui est saluatiuꝰ/ augmētatiuus/ z manifestatiuus ipsius habitus. Sed differunt nā ab actus oppositos actibus repugnātibus inclinat necessitate naturali sic q̄ positio illorum q̄ dicta sunt necessitate voluntatē ad volitionem vel nolitionē ad aliam virtutē pertinētē verbi gratia impossibile q̄ habēs habitum patientie passus iniuriā a socrate z habēs volitionē actualem qua nō obstante iniuria quā a socrate passus est vult esse equanimis z cū his iudicium rōnis dictantis q̄ si reposcat vltione non erit equanimis impossibile est inq̄ hec oīa habere q̄n naturali necessitate sequaꝫ actus mansuetudinis quo voluntas nolit reposcere volitionē. Sed in aliis voluntas ꝓmis positis nō ꝓducit ꝑm illum actū necessitate naturali eo q̄ ad posītionē oppositi illiꝰ actꝰ nō sequiꝫ necessaria ꝓsta corruptio vel impedimētum ꝓmi verbi gratia ponaꝫ q̄ repetitio emēde de iniuria etiā q̄ fit auctoritate iusticie frequenter repetitur nata sit inclinare ad impatientiā siue ad non seruandū equanimitatē in aduersis/ tm̄ dico q̄ posito habitu patientie z actu eius de seruāda eq̄nimitate nō necessario ponit actꝰ de nō repetitione emende auctoritate iusticie. z ideo pōt aliquis seruādo equanimitatē mentis reposcere emendaz de iniuria auctoritate iusticie ille tm̄ quē patiētia inclinat ad vitandū omne illud siue vicioſum siue virtuosum quod frequēter repetitū inducit ad oppositū actus patientie: p eandē patientiā mediāte actu suo elicito inclinaꝫ ad oppositū illius actus puta ad nō repetendū emendā de iniuria. Similiter habitus aliqs virtuosus inclinat mediāte actu suo elicito ad omne illud per quod cōseruaꝫ hmōi habitus z operatio eius lz non necessitate naturali. Et q̄ per actum benefaciendi iniurianti z generaliter per oēm actū per quē multū recedit ab impatientia maxime cōseruaꝫ actus z habitus patiētie ideo patientia nō immediate se mediante actu suo elicito z iudicio rōnis dictantis per actū benefaciendi maxime recedi ab impatientia z seruari z augeri patientiā inclinat ad benefaciendū iniuriāti. Et iō q̄n auctores sācti z philosophi dicūt talē actū vel talem pertinere ad patientiā vel iusticiā qui tm̄ actus ꝑm rei veritatē est actus alterius virtutis semper distingui pōt q̄ nomen talis virtutis ad quē dicit pertinere vel accipiꝫ ꝓ habitu z tūc non pertinet ad talem virtutē nisi mediate vel accipitur ꝓ actu z tūc pertinet immediate ꝑm modum supradictū. ℙer primū modū ponit cassianꝰ originē viciorꝝ ex vicijs z virtutū ex virtutibus et virtutū quarundā ex quibusdā vicijs vt ex iactantia z desiderio fame interdū dicit oriri castitatem. Sunt tm̄ alij modi quibus alia nascunt ex alijs. lz q̄ alibi instituī hanc materiā tractare ꝓlixius preterea primus modus est tam certus q̄ non pōt rationabiliter contradici. ¶ Secundus z tercius videntur sumi posse ex doctrina augustīi cōtra faustum. nam cum faustus vellet ꝓbare iuramentum omne esse pernicioſum ex eo quod habetur in euāgelio dictum est antiquis/ non falsum iurabitis ego autē dico vobis omnino nolite iurare. ¶ ℜespondet Augustinus q̄ ex hac auctoritate non potest efficaciter conuinci omne iuramentū esse illicitum neq̄ ꝓhibitum ibi esse iuramentū tanq̄ aliquid illicitum sed hoc dictum esse a ꝓpo vt nos q̄ maxime se moueret a ꝑiurio. ℙamvt dicit qui assueſcit iurare verum faciliter incidit in ꝑiurium. Ex quo patet q̄ ideo legislator rationabiliter admonuit ne etiam iuraretur omnino nō q̄ iurare verum sit malum sed q̄ cōsuetudo eius inductiua est ad periurium z per consequens vir patiens etiam iustus cui recta ratio dictat nō bene facere ei qui intulit iniuriam est inductiuū ad impatientiam aut ad inductiuam per patientiā vel iusticiam suam inclinatur bene facere iurianti illa inclinatione qua inclinatur ad oppositū illius quod est impeditiuum siue virtutis vel ad illud quod est cōseruatiuū z augmentatiuū et manifestatiuū sue ꝓprie virtutis. ℙer hos modos possūt exponi ifinita dicta sanctorum z philosophoꝝ que aliter intellecta videntur virtutes z actus earum cōfundere. ℙisum est hactenus quid sit patiētia ℙam videndū est ad quod virtutis genus pertineat patiētia tercio mō dicta quam solā nomine patientie ꝓprie sigmificatā diximus. De patientia enim primo mō dicta dicet cum agetur de perseuerantia. ¶ Sit igitur prima conclusio. ℙatientia. que est equanimis tollerātia ad uersitatis gratia honestatis operis est species magnanimitatis. ℙrobatur ista conclusio secundum Tullium primo de officijs vt supra diffuse allegatum est: due sunt species magnanimitatis. Una ē que est posita in despicentia z cōtemptu rerum externarum. Alia in gestione z administratione rerū arduaꝝ q̄ plene sunt laboribus z periculis z q̄ res extere diuidūt in duas scz in ꝓsperas z aduersas ideo necesse est magnanimū ꝑm hoc genus contēpnere ꝓspera z aduersa/ contemptus ꝓsperorum consistit in euitatione elationis et insolentie ex successu ꝓsperorum/ contemptus aduersorum cōsistit in euitatione dejectionis tristicie z desperationis ex presentia aduersitatis: z inde est q̄ primum genus magnanimitatis habet duas species vnā qua contēpnuntur ꝓspera: z hec humilitas. aliā qua contempnuntur aduersa et hec dicitur patientia. ¶ ℙro cuius declaratione ponitur secunda conclusio. vir magnanimus et perfectus inter ꝓspera z aduersa cōstitutus est ambidexter. hāc cōclusionem in sententia ponit cassianus collatione 13ta z eam multipliciter ꝓbat. Ambidexter est qui vtraq̄ manu ꝓ dextera vtitur sed vir magnanimus z ꝓfectus z prospera que ad dexteram z aduersa que

Actus volūtatis naturales.

Non oē iuramētū est illicitum.

ad sinisteram posita dicuntur debet bono ac recto vsu ad dexteram partem facere pertinere igitur. minor ꝓbatur Nam viri sancti dextera est spiritu alis successus ac ꝓfectus qui consistit in superādo impugnationes ⁊ in suadādo sanctis operibus sinistra autem eius est spiritualis ruina que in turbationibus tēptationū ⁊ carnis desideriis ⁊ aliis peruersitatis operibus cōsistit sed si vir perfect⁹ sic vtatur ꝓsperis vt non vanitatis gloria efferatur. ⁊ sic aduersis: vt nulla desperatione concidat faciat tam ꝓspera q̄ aduersa ad dexteram spiritualē pertinere ⁊ ex vtroq; statu palmā victoriāq; reportabit igitur. ¶ Secundo ꝓbatur exēplo bti Iob qui diues ⁊ opulentus factus dextera ꝓsperitatis coronabat ex locuplete aūt factus pauperrimus ⁊ ex felice miserrimus incorruptā animū fortitudinē retinuit neq; tot aduersis ꝓcumbi potuit qui illud decantaret Si bona suscepimus de manu domini mala autem quare nō sustineamus dns dedit dns abstulit sicut deo placuit ita factū est sit nomē dñi benedictū. Tertio ꝓbatur exēplo ioseph qui i ꝓsperis gratior patri/ religiosior fratrib⁹ et ⁊ acceptior. deo. In aduersis aūt cast⁹ fidelis dño carceris mitissimus victus iniurie immemor/ beneficus inimicis et inuidis/ ⁊ in fratres interfectores q̄tū in his fuit munificus. ¶ Quarto ꝓbatur ꝓ illud sapientis Leua ei⁹ sub capite meo ⁊ dextera illi⁹ amplexabitur me. per quod optat aduersa assumi ad nos exercendos ⁊ erudiendos ad salutē ⁊ subiacere principalioribus bonis ꝓo ꝓspera vero salutari amplexu coercere ad confouendā ⁊ cōseruādam salutē. Quinto nos erimus ambidextri si rerum p̄sentium habundantia vel inopia nos nō mutauerit sic ꝙ nec habūdantia nos ad voluptates impulerit nec inopia ad desperationē ⁊ murmurationē attraxerit: sed in hoc vel in illo positi parem de vtrisq; fructū referam⁹. Opz autē nos tales eē exēplo bti pauli de se testatis. Ego enī dicim q̄bus sum paulus sufficiēs esse/ scio humiliari/ scio ⁊ habū dare vbiq; ⁊ in oībus instituꝫ sū ⁊ saturari ⁊ esurire ⁊ penuriā pati i eo q̄ me ꝓfortat. ¶ Tertia ꝓclusio. patiētia nō ptinet ad magnanimitatē tanq̄ virtus adiūcta. Probat nulla species magnanimitatis ptinet ad magnanimitatē tāq̄ ꝑtus adiūcta: sed patiētia est ispecies magnanimitatis ergo nō ptinet ad magnanimitatē tāq̄ virtus adiuncta. maior eū certa ⁊ minor patet ex prima conclusione ⁊ deductione eius/ magnanimitas enim prima diuisione diuiditur in virtutem qua res externas cōtempnimus ⁊ virtutem qua res arduas administramus ⁊ gerimus. Primū autē genus diuiditur in humilitatem que est cōtemptus ꝓsperorum/ ⁊ patientia que est contemptus aduersorum. Secundo omnis virtus adiuncta alteri tanq̄ secundaria principali pertinet de se ad aliud genus virtutis/ aut ad aliam speciem eiusdē generis/ sz magnanimitas ⁊ patientia nō sunt diuerse species sub eodē genere nec patiētia pertinet ad aliud genus virtutis nō enim pertinet ad iusticiam nec ad mānsuetudinem/ nec ad liberalitatem/ nec ad temperantiam ⁊ sic de alijs virtutibus igitur nō se habet ad magnanimitatem sicut virtus adiuncta: facte sunt alie rationes de magnificētia que huic applicari possunt conclusioni. Tertio non omnis fortitudo siue magnanimitas est circa aliqua periculā mortis immo aliqua pars fortitudinis cōmuniter accepte est circa pericula laborum ⁊ aliorū grauium dānorum que contingūt in arduis administrationibus sed patientia non est circa minora pericula cum ab alienis possunt inferri tam grauia pericula q̄ grauia annexa sunt de seipsi graui administrationi. Quarto sequeret ex ratione Thome ꝙ patientia non esset annexa nisi fortitudini stricto modo accepte que est scz circa pericula mortis. pz intuenti rationē eius/ sed hoc est contra rationem Tullij facientis eam partē fortitudinis qui vt pt̄z ex diffinitione fortitudinis accipit eam ꝓ administratione rerum durarū plenarū periculis ⁊ vite et multarum aliarū rerum q̄ ad vitā per tinēt/ vt patz ꝓmo de officijs vbi de fortitudine vt pt̄z etiā ex diffinitione fortitudinis quā ponit in rethoricis suis. Et patet ꝓña q; ēm Thomam virtus principalis semper in aliquo excedit secundariā ⁊ istū excessū significat idē Tho. cū ꝓbat patientiā esse adiunctam fortitudini ita dicēs. In malis aūt q̄ ab alijs inferuntur ꝓcipue difficilia sunt ad sustinendū illa q̄ pertinent ad pericula mortis circa q̄ est fortitudo. Et cōcludit vnde patet ꝙ in ista materia principalitatem tenet fortitudo quasi vendicās sibi illud qō est principalius in hac materia. Ex quibus verbis cōcludit apte ꝙ hanc sententiā sequens hz ꝓcedere ꝙ patiētia nō est ꝑtus adiūcta nisi respectu illius fortitudinis q̄ est circa pericula mortis ⁊ ita nō respectu cuiuslz. Secō sequit ꝙ nō q̄lz patientia est adiuncta fortitudini/ pt̄z sic est aliq̄ patiētia respectu periculoꝝ mortis q̄ ab alio iferē sz respectu istius patiētie fortitudo nullā principalitatem hz cū tota principalitas quā assignat sit in excessu periculi qō est tā graue in hac patiētia q̄ graue est in fortitudīe igit. Quarto nulla ꝑtus q̄ p se pōt hre actū suū nullo actu fortitudinis circa malū mortis positovel ponēdo ⁊ etiā sine quacūq; ꝓparatiōe ad talē actū fortitudis est ꝑtus principia ⁊ scōaria respectu illius: sz patiētia tercij generis pōt hre actū suū nullo pīculo mortis posito vl ponēdo ⁊ etiā sine q̄cūq; ꝓparatiōe ad talē actū fortitudis imo nec ad quēcūq; aliū igit. maior ē nota qz ꝑtus adiūcta ⁊ scōaria nō hz actū suū nisi p respectū ⁊ ꝓparationē ad actū illi⁹ ꝑtutis respectu cuius est scōaria. ⁊ minor ꝓbat qz cū q̄s patit infortuniū vt dep̄dationē vel pditionē bonoꝝ in qb⁹ tñ nullū ē pīculū mortis pōt hre actū eq̄nimitatis tolerantie sine ꝓparatione ad quēcūq; aliū actū vel fortitudis vel alterius ꝑtutis in quē tanq̄ in p̄ncipalē ordinet istū actū eq̄nimitatis tanq̄ scōariū. Cōfirmat ista ratio qualis est ordo habituū talis est ordo actuū ꝑ vbi actus nullū hñt ordine interse nec habitus sed actus patientie tercij generis nō habet ordinē ad quēcūq; actū alteri⁹ virtutis: ergo nec ꝑtus ad virtutē nec habitus ad habituz. ¶ Quinto arguit ex dictis ipsius Thome. fortitudo non tenet principalitatem respectu patiētie in materia malorum et periculorum ergo patientia non est dicicenda virtus adiuncta ⁊ scōaria respectu fortitudinis. Pña est nota ex doctrina ⁊ ratiōe Thome ad ꝓbandū hmōi subordinationē. añs ꝓbatur virtus que est circa mala mortis tñ non est circa maiora mala q̄ illa q̄ est tā circa pīculamortis q̄ etiā circa quecūq; alia mala īmo scōa excedit primam saltem extensione obiecti ⁊ prima par

Tho. 2. 2. q̄sti. 136. arti. quarto.

te obiecti nullo mō excedit secundā. sed fortitudo
ēm eum est tm̄ circa mala mortis/ patientia autez
tam circa mala mortis q̄ circa q̄cunq; alia quod
ꝓbatur ex respōsione eius ad ꝑmū argumētū illi⁹
articuli in quo ostendit q patientia est virtus ad-
iuncta fortitudini. ¶ Ad primā inquit dicēdum q
ad fortitudinē pertinet nō qualiacūq; sustinere/ sz
illud quod est summe difficile in sustinēdo scz sustiⁿ-
nere pericula mortis. ad patientiā autē pertinere
pōt sustinentia quorūcūq; maloꝝ. Ex quib⁹ ver-
bis satis apparet q fortitudo magis dicenda est
pars patientie q̄ ecōtra. ¶ Seeto arguitur ex di-
ctis eiusdē virtutes sunt ordinande ēm ea circa q̄
principaliter sunt sed ea circa q̄ est patientia sunt
principaliora z difficiliora z principalius intēta q̄
ea circa q̄ est fortitudo ergo fortitudo potius est
adiuncta patientie q̄ ecōtra. maior videt manife-
q; ex ordine materiaꝝ z actuū sumit ordo habitu
um z minor ꝓbatur nam ēm Thomā in respōsione
ad ēm argumentū eiusdē articuli licz fortitudo sit
etiā circa presentia mala ne scz quis deficiat ꝑpt
dolorē: tm̄ principaliter est circa timores ad quoꝝ
timoꝝ (vt dicit) rationē pertinet fugere. quod fuge
re vitat fortitudo. pa ientia vero principalius est
circa tristicias nā aliquis dicit patiens nō ex hoc
quod nō fugit sed ex hoc quod laudabiliter se ha-
bet in patiendo ea que p̄sentialiter nocent vt sclz
nō inordinate ex eis tristetur/ hec ille ex his sic ar
guitur primo. Tristicia malorum presentiū est ma
ius malū q̄ timor eorundē malorū futurorum/ sed
fortitudo principaliter est circa timores z patien-
tia circa trlsticias igitur. Secūdo laudabiliter se
habere in patiēdo mala pñtia est actꝰ principaliorꝝ
z difficilioꝝ q̄ nō fugere ꝑpter futura z in illū iste
secundus tanq̄ minus principalis in principalio-
rem ordinat neq; multū ꝓdesset nō fugere futura
mala nisi subsequeret laudabilis tollerantia pre-
sentiū ergo si hec q̄ in hac solutione dicit vera sint
fortitudo magis subordinat z adiungit patientie
q̄ ecōtra. neq; pōt dici q patientia hz duplicīū ma
loꝝ tollerantiā: quoꝝ ūdā q̄ pertinent ad pericula
mortis. aliorꝝ vero q̄ nō pertinēt ad pericula mor-
tis/ patientia q̄tū ad prima mala nō est virtus ad
iūcta fortitudini. q̄tū ad alia vero adiūgit sibi tā
q̄ scōaria principali/ hāc em̄ solutionē inuit Tho
mas eodē articulo in respōsione ad tertiū. Ad ter
ciū inquit dicēdū q patientia q̄tū ad aliq̄d sui po
test poni pars integralis fortitudinis ꝑut sclz pa
tiēter sustinet mala q̄ pertinēt ad pericula mortis
z paucis interpositis. ēm vero q patiētia se habet
circa quecūq; alia mala adiūgit fortitudini vt vir
tus scōaria principali. Ex hac solutione maxime
cōfirmat vnū assumptū in p̄cedētibus rōnibus scz
q patientia est tam circa pericula mortis q̄ etiaz
circa alia pericula q̄ ꝓcedimus z ꝑterea ista solu
tio cōtinet duo q̄ vident mihi falsa/ ꝑmū q patien
tia ꝑut circa pericula mortis est pars integralis
fortitudinis. ꝓbatur em̄ q non patiētia q̄ est circa
pericula mortis secundus doctrinā eius est fortitu
do q̄ nō est pars integralis fortitudinis/ ꝓña tz qz
ēm doctrinā eius ois virtus q̄ est pars integralis
alterius est ab ea distincta z hz alium actū ab acti
bus virtutis cui⁹ est pars alias em̄ diceret q vna
queq; virtus esset pars integralis sui ipius. z añs
ꝓbatur patiēs martyriū vsq; ad mortē ꝑ lege xp̄

Tho. vbi supra in solutione ad primum.

Reprobatio thome vbi supra articulo. 1.

secundū istum doctorē est patiēs z fortis actu quo
tollerat malū mortis/ aut ergo est patiēs z fortis
eodem actu et tunc habet intentū qz si actus non
sint distincti nec habitus/ aut vno actu est patiens
z alio est fortis z tūc querit q̄ sunt illi duo actus q̄
habent circa malū mortis nō em̄ ibi sunt due tolle
rantie mortis/ neq; sunt duo actus volūtatis quo-
rum vnus pertinet ad patientiā z alius ad fortitu
dinē qz nō sunt dabiles aliqui tales actus qui etiā
ipsis datis de quolibet eoꝝ ꝓbaret q esset patien
tia z q esset fortitudo. neq; potest dici q nō fugere
cruciatū z mortē est actꝰ fortitudinis z bene z lau
dabiliter se habere in tollerando cruciatu z morte
est actus patiētie. Cōtra hoc arguit qz si sic seq̄-
retur q aggredi z perdurare laudabiliter in peri-
culis mortis nō esset actus fortitudinis qō est cō-
tra eundē doctorē eodē articulo in rñsione ad ēm
dicentē q actus fortitudinis nō solū ꝓsistit in hoc
q aliquis in bono pñsistit ꝓtra timores futuroꝝ pe
riculoꝝ sz etiā vt nō deficiat ꝑpter pñtiū tristiciā
ꝑterea actus nō desiciēdi ꝑpter pñtiū maloꝝ tri-
sticiā nō est alius actꝰ ab illo quo bñ q̄s se hz z lau
dabiliter in tollerando tristiciā maloꝝ pñtiū/ sz bñ
z laudabiliter se habere in malis pñtibus z actus
patiētie q̄ z actus q̄ quis nō deficit rē. est actꝰ pa-
tientie z p ꝓns idē est actus patiētie z fortitudinis
circa malū mortis pns ēm rñm est q patiētia ꝓnt
est circa alia mala a malo mortis est virtus adiun
cta fortitudini qz cōtra hoc specialiter ꝓcedūt q̄t
tuoꝝ ꝓme rōnes huius ꝓclusiōis. ¶ Preterea ego nō
video quo mō hec patiētia sit distincta a magnani
mirate/ nā ēm Tullīū ꝓmo de officijs magnanimꝰ
sicut fortis cernit in gerendo res magnas z maxi
me vtiles sed vehemēter arduas plenasq; laboꝝ z
periculoꝝ. Tunc sic circa eadē pericula versat et
bñ se hz patiētia circa q̄ versat z bñ se hz magna-
nimitas/ z nō videt q̄cūq; differentia actuū in lau
dabiliter tollerando hmōi pericula quoꝝ vnus sit
magnanimitatis z alius patientie igit. Neq; pōt
dici q magnanimitas cōfirmat aīm i maximis bo-
nis sperādis z adipiscēdis. ¶ Patientia vero in ma
lis tollerādis qz cū bona magna de se alliciāt ani-
mū ad adeptionē eoꝝ nō est opus virtute ꝓfirmā-
te aīm in hijs adipiscēdis nisi ꝑpter mala z pīcu-
la q̄ cōtingūt in psecutione eoꝝ q̄ eiusdē virtutis
nō est firmare animū in bonis adipiscēdis z firma
re ipm̄ ꝓtra mala z pericula q̄ in eoꝝ adeptiōe tol-
leranda sunt. Sed ēm Thomā patiētia facit ēm q̄
partiētia circa pericula alia a morte non differt a
magnanimitate. Confirmat nā eadē virtus est q̄
firmat animū in recto vsu delectationū gustus et
tactus z cōtra cōcupiscētias z illecebras ab hmōi
recto vsu retrahentes. eadē etiā virtus firmat ani
mū in cōfessione fidei ita cōstanter faciēda vt ꝓ
nullo quod est cōtra rectā rationem deserat hmōi
cōfessio z in martyrio ꝓ fide xp̄i suscipiēdo sicut
patebit cū agetur de martyrio. Ex quibus ptz q ēm
modum dicendi beati Thome difficile est fugere
differentiā que est inter patiētiam que est circa ma
la mortis et fortitudinem et inter patientiā que est
circa alia mala z magnanimitatē. ¶ Cōtra primā
cōclusionē arguit sic. magnanimitas cōsistit in ge
rendis magnis z arduis rebus/ sed patientia non
consistit in gerendis magnis rebus sed in magnis
malis equanimiter tollerandis: q̄ patientia nō est

Vbi supra articu. 1.

magnanimitas et p ꝓñs ipa nō est species magnanimitatis. ¶ Secundo quarūcūq; virtutū est vn⁹ et idem actus adequate illi sunt eadem virtus adequate sed patientie et magnanimitatis siue fortitudinis generaliter dicte est adequate vnus actus scz sustinere mala et pericula igitur. ¶ Tertio magnanimitas siue fortitudo aliqñ est sine pacientia ergo patientia non est pars magnanimitatis añs ꝓbatur qz magnanimus interdū nō tollerat mala sed insurgit et aggredit eum qui mala infert immo etiā ex hoc videt sequi q vel patientia vel magnanimitas non sit virtus si nō sustinere mala sit virtuosum/ sustinere nō est virtuosum ergo si magnanimitas per quā nō sustineam⁹ mala. sed ꝓtra facientē pugnamus est virtus patiētia nō erit ꝑfectus. ¶ Ad primā respōdeo q vt dictū est supra magnanimitas hz duplex genus scz cōtemptū rerū exterarum et administrationē rez arduaz ꝓcedo igit maiorē quo ad fin genus magnanimitatis et nego eā vniuersalit intellectuā et quo ad ꝑmū ei⁹ gen⁹ cōcedo minorē et nego ꝓñam sed bene sequit q patientia non est adequate magnanimitas. ¶ Ad secundā nego minorē. Et ad ꝓbationē dico q sustinere mala et pericula nō est actus adequat⁹ patiētie qz nō qōlz sustinere mala est actus fortitudinis sed aliqō sustinere mala est actus patiētie et aliqō actus fortitudinis. sustinere eñ mala q̄ sunt pericula et determinata bellica est actus fortitudinis stricte accepte/ sustinere mala et pericula q̄ cōtingūt in grauium administrationē gestione est actus magnanimitatis ꝓ scōo eius genere. sustinere vero mala nōne deserat administratio ardua vel rei. salus sed qz honestū est aduersa cū incūbunt equanimiter tollerare est actus patientie. Si vero argumentū fieret de patientia scōo mō dicta aliter cēt dicendū cū aget de perseuerantia Et si dicatur q patiētia est circa mala ab alio illata et per hoc ab alijs distinguit. hoc dictū est vulgatū sine magna ratione et satis leuiter qō male intellectū generat multiplicia impedimēta cognosce veritatis in hac materia. patitur eñ quis egritudinē ex principijs cōplexionantib⁹ ex nocumēto: ab alio illato vtrobiq; equanimiter fert non video q si secūdus dicatur patiens in equanimiter ferendo quin etiā primus patiens dicatur. Similiter argueret de corruptione edificiorum ab alio illata et ex vetustate ꝓcumente. similiter in fortitudine cōstat q pericula frequēter inferunt ab alio puta ab hoste et a ꝑditoribus et ab alijs maluolis. Sed vt videat ob quam causam introducta est predicta distinctio. ¶ Est aduertendū q auctores qui ꝑmo eam posuerunt nō voluerunt per eam distinguere inter patiētiā et fortitudinē/ sed voluerūt distinguere inter diuersas species fortitudinis vl magnanimitatis. ¶ Ꝓ o q notādū est q negotia magna et ardua. imo et quecūq; alia difficilia habēt duplicia pericula/ q̄ dam ex natura et circūstantijs negotij q̄s cz regulariter et vt in pluribus ex negotio oriri solent et a viro ꝓdente et sollicito ꝓuideri potuerūt. et ista dicuntur pericula vel mala intrinsecus orta q̄uis etiam oriantur a personis seiūctis et alienis sicut est hostis in bello et conciuis in ciuitate alia vero sunt q̄ non oriunt ex natura negotij et circūstantiarum regulariter et in pluribus sed ex aliquo quod est alienum a natura negotij et ab alijs circunstantijs eius et hec pericula dicuntur esse ab alio illata Eiusdem autē rationis nōnulli putant ea pericula que cōmuniter et vt in pluribus a viro ꝓdenti et sollicito ꝓuideri nō potuerunt. Circa primam pericula ponit vna species fortitudinis circa alia altera. Ad tertiam cōcedo añs et nego ꝓñam non eñ sequitur animal pōt esse sine homine. ergo homo nō est pars animalis intelligendo semp de parte subiectiua sed bene sequitur ergo homo est animal patientia et magnanimitas nō sunt idem adequate et conuertibiliter. Et si dicatur q totum nō potest esse sine parte negatur de toto vniuersali et parte subiectiua. Ad ꝓbationem concedo assumptum et ad id quod addit: si non sustinere mala etc. nego ꝓñam: non vouere eñ paupertatem virtuosum est et tamen vouere paupertatē virtuosum est et tamen vouere paupertatem est etiā virtuosum. potest eñ quis virtuose omittere opus consilij et idem virtuose opus illud idem cōsilij perficere/ ita etiam potest quis in eum qui mala infert nō insilire et pōt etiam virtuose in eum insilere. q patet p Augustinum dicentem q precepto patientie nō cōtrariantur reip. bono ꝓ quo seruando contra inimicos pugnatur q si ille iniurie essent in deum tūc ea tollerare non esset patientie virtus sed impietas et irrelegio vt vult Criso. super illud ad Ga. vade sathanas dicens in iniurijs ꝓprijs patientem esse laudabile est in iniurias autē dei patiēter sustinere nimis impium.

Sustinere mala nō ē actus ad q̄ tus patie.

Logica sunt hec.

Augustin⁹

Crisostomus

Reprobatio thome.

QVerit cōsequēt Utrū patientia possit haberi sine graria. arguitur q nō per illud ab ipso patientia nostra. In oppositū. arguit oīs virtus moralis potest haberi sine gratia: sed patientia est virtus moralis igitur añs ꝓbatur qz nulla est virtus moralis quā nō possit infidelis acquirere. Ad hāc q̄stionē respōdet beat⁹ Thomas q̄stione de patiētia articulo tertio sub aliquibus dictis/ primum q nullus exercetur opus patientie nisi ꝓpter aliquid magis volitum et amatum q̄ sit illud bonum cuius priuationem per patientiam tollerat. secundum non potest aliquis exercere patientiā tollerādo equanimiter priuationē bonoꝝ naturaliū ꝓ bono gratie et caritatis: sine caritate et gratia gratum faciente. tertium dictum licet nō possit aliqs exercere patientiam tollerando priuationē bonorum naturalium ꝓbono politice virtutis sine auxilio dei speciali et gratia gratis data hoc tamen pōt sine gratia gratum faciente. Ista duo vltima dicta ponit Thomas in solutione ad fin argumentum. Quartū dictū sine gratia et caritate pōt aliquis multa tollerare ꝓpter bonum sanitatis. vltimum dictū mihi videt verum extenso nomine patientie qz si acciperet terciomodo actus ille quo quis tollerat mala ꝓpter bonum sanitatis non eēt patiētia nec etiam actus illi quos assignare in tertio et quarto dictis: tertium dictum ꝑ prima pte videtur mihi verū et ꝓ secunda ꝓbabilius q̄ oppositum eius. sed tñ videt dependere ex vno dubio alibi terminando. vtrū quis possit bene moraliter agere sine auxilio dei speciali. ꝑmū dictū nō mihi videt verū vniuersaliter itellectū. sicut itē doctor videt intelligere et etiā ꝓbare nititur ex auctoritate Aug. nam supra positi sunt multi modi patiē

tie ⁊ dictum est q̄ patientia tercij generis non tollerat aduersa ꝓpter aliquid aliud magis volitum cōsequendū sed quia honestū est aduersa equanimiter tollerare cum incumbunt ⁊ q̄ de hoc visum est plixius superius/ ⁊ hmōi genus patientie maxime resplēdet in Job ideo desistimus ab vlteriori ꝓbatione: sed tm̄ respondendū est ad auctoritatem Aug. quam ꝓ se beatus Thomas inducit/ ait em̄ Augustinus libro de patientia via desideriorū facit tollerantiā laborū ⁊ dolorū ⁊ nemo nisi pro eo quod delectat sponte suscipit ferre quod cruciat.

Ad auctoritatē aug.

¶ Ad hanc auctoritatem respondeo q̄ patientia est equanimis tollerantia malorū ideo dico q̄ duplex est patientia. vna est in qua tam ipsa tollerantia q̄m ipsa equanimitas est spontanea ⁊ volūtaria ita q̄ in potestate nostra est nō tollerare hmōi dura ⁊ etiā perdere bonū illud quod tollerando dura sumus consecuturi ⁊ verū est q̄ oīs talis sit ratione alicuius bonī consequendi vel mali fugiendi. et hoc genus patientie significauit Aug. per sponte suscipere quod cruciat/ ⁊ hec patientia cōtinet patientiā primi ⁊ secundi generis ⁊ patientiā quarti generis cū pro causis ibi expressis aduersitas desiderata est aut amata. alia est patientia in qua licz equanimitas sit spontanea ⁊ voluntaria non tm̄ ipsa aduersitas immo vt dictū est ipsa est nolita ⁊ displicet nobis ⁊ q̄tum in nobis est vijs congruis ⁊ rationabilius a nobis eaz deijcimus ⁊ repellimus vt cū incidimus in egritudines in varia ifortunia in pericula mortis non quidē vt deseramus aliq̄ bonum rationis cui incūbere incūbebamus aut incumbere intendebamus sed cū hec nobis etiā nihil agētib⁹ aut agētib⁹ aliquid quod est oīno imptinēs accidūt/ lz em̄ diabolus afficiēs Job multis dampnis ⁊ aduersis intenderet distrahere ⁊ reuocare Job a multis bonis ⁊ laudabilibus operibus non tm̄ ꝓposita est ipsi Job hec cōditio. Si vis desistere ab operibus virtutū nō inferenī tibi hec aduersa sicut ꝓponitur martyribus q̄ si velint diffiteri fidem aut negare xp̄m q̄ nō cruciabunī sed multis muneribus donabunī. Si quis vellet negare ista diuersa genera patiētie iudicio meo ipse negaret ea que vnusquisq̄ apud se experit/ et nescio quo mō hoc patientie genus a beato Thoma pretermissum est. Et hec sit prima cōclusio. exercent multi opus patientie virtutis ⁊ nō ꝓpter aliquod aliud bonū creatū magis amatū q̄m sit bonū illud cuius ꝓuationē per patientiā tolleramus. hec conclusio satis mihi videtur ꝓbata ex superioribus.

A Contra Thomam.

¶ Secunda ꝯclusio pōt aliquis exercere opus patientie ꝓ bono gratie ⁊ caritatis cōsequendo sine gratia gratū facientē cū auxilio speciali dei. ꝓbatur pōt aliquis actus hmōi patiētie esse bon⁹ moraliter ⁊ non meritorius vite eterne ꝙ pōt aliquis talis act⁹ patiētie elici sine gratia ⁊ caritate ꝓsia tenet q̄ oīs actus elicitus mediante gratia ⁊ caritate est bonus meritorie et nullius talis est tm̄ bonus moraliter ⁊ ars videtur manifestū ⁊ amplius patebit ex ꝓbationibus sequētibus Sc̄o ois habens habitū moralē firmum ⁊ intensum ⁊ dictamē prudentiale directū illius habitus in opus cū auxilio dei speciali pōt elicere actū et exercere opus illius habitus/ sz possibile est q̄ aliquis habeat habitum huius patientie cū habet gratiā ⁊ caritatē ergo possibile est q̄ sine gratia ⁊ caritate exeat in actum hmōi patientie. maior videt manifesta nulla em̄ est virtus alia a caritate que non possit exire in opus suum cū auxilio dei sine caritate sed bene verum est q̄ illud opus non est meritorium vite eterne. Et ꝓbatur manifeste minus videt q̄ fides ⁊ spes possunt exire in actus suos sine caritate q̄ quecūq̄ patientia/ cum fides et spes respectu boni increati minus habeāt de naturalitate ⁊ magis de supernaturalitate q̄m patientia. Tum sc̄o q̄ si habitus ille nō possit exire in opus sine gratia gratum faciente ⁊ dependeat in agēdo a gratia/ hoc est aut q̄ sine caritate nō habet recta cognitio de malo tollerādo aut q̄ iste habitus nō habet impetum et inclinationē in opus/ non primū q̄ caritas non est habitus cognitiuus. Tum sc̄o q̄ sine caritate pōt haberi fides ⁊ oīs cognitio naturalis et supernaturalis requisita ad directionē operis illius patientie. nec sm̄ q̄ de ratione cuiuscūq̄ habitus nō impediti est facere impetum ⁊ inclinationem in opus minor vero eiusdem rationis ꝓbatur volo q̄ aliquis habēs gratiā habet multos actus patientie per quos generetur in eo habitus patiētie de qua est questio quo gento et etiā multū intēso peccet mortaliter ⁊ perdat gratiā cōstat q̄ per peccatum mortale non corrūpetur habitus ille patientie immo nec diminuetur igitur possibile est q̄ aliquis nō habens gratiam habeat habitum patientie. dicetur forte ad istam rationē q̄ Thomas intelligit q̄ nō potest haberi actus istius patiētie nisi habeatur vel prius habita sit caritas vel gratia ita q̄ gratia necessaria est ad generationē istius habitus sc̄z ad primos actus generandos.

¶ Contra hanc solutionē arguit̄ p̄mo q̄ hec non videtur intentio Thome vt patet ex ratione sua q̄ equaliter concludit de actibus p̄cedentibus habitum ⁊ sequentibus/ nō em̄ habens actum patiētie prefert bonum gratie omnibus naturalibus bonis plus per actus p̄cedentes habitū q̄m per actus sequentes. cum ergo hoc pertineat sm̄ Thomam ad dilectionē dei super omnia et ad caritatē sequitur q̄m eum sine caritate nullus potest haberi actus patientie ꝓbatur preterea contra dictam solutionem q̄ patientia dicta nec quo ad actus p̄cedētes nec quo ad actus sequētes exigat necessario gratiam gratum facientē ⁊ hec sit tertia ratio ad cōclusionē. omnis creatura rationalis habēs actus le iudicitū quo iudicat gratiam esse pferendā omnibus bonis naturalibus ⁊ p̄ ea ferendā esse equanimiter omnium bonorum naturalium priuationem/ potest mediante libertate voluntatis ⁊ auxilio dei speciali conformiter velle ad illud dictamen: sed sine gratia ⁊ caritate per fidem informā acquisitam potest haberi hmōi iudicium dato etiam q̄ nunq̄ prius sit habita caritas igitur. maior videtur certa quia voluntas ex libertate sua ⁊ auxilio dei speciali pōt se conformare cuicunq̄ recto dictamini nisi per illud dictamen importet aliquid requisitū ad actū necessario qō nō est in potestate voluntatis quod ideo dictū est ꝓpter istud dictamen. Ele mosina huic pauperi dāda est meritorie aut aliud cōsimile/ nā istud dictamē ꝓpter hūc terminū meritorie importat caritatē gratiā q̄ nō est in potestate voluntate q̄ si quis vellet sustinere assumptum sine illa exceptiōe tūc diceret q̄ nullū dictamē tale eēt rectū imo frequēter esset stultū ⁊ temerariū

Tho. 2. 2 q̄stt. 136. arti. 3.

siue tamen si siue aliter: cōstat tamen q̄ hoc dictamen est tollerādus cruciatus ꝑ bono gratie vel caritatis non includit aliquid qō nō sit in potestate volūtatis auxilio dei speciali adiute neq̄ aliquis terminus ibi positus importat caritatē vel gr̄am tanc̄ aliquid necessariū ad hoc q̄ voluntas se cō formet dictamini. ¶ Quarto arguit multi gentiles habuerunt virtutē patiētie et ꝑ bono virtutis aut salute reipu. multa mala corporalia tulerunt et tamen nō habuerunt gratiā gratū facientē vt constat igit̄ antecedēs potest ꝓbari q̄ multas hystorias vt de socrate et de platone z multis romanis et indis et ꝑsis. ¶ Ad hanc rationē respōdet Thomas per tertiū dictum q̄ bonū politice virtutis est naturale/bonū aūt gratie est supernaturale. ideo potest voluntas ꝑ bono politice virtutis sponte mala subire corporiscū auxilio speciali nō tamen potest ea subire ꝑ bono gratie quod nō est nature cōmensuratū. ¶ Contra hanc respōsionē arguitur. cōmensuratio boni amati ad naturā est omnino impertinens ad hoc quod ꝓpter ipsum sint equanimiter mala tolleranda immo ꝓpria ratio huius tollerantie est amor huius boni ꝓpter quaz exercemus patientiā sed ad hunc amorem sufficit cū libertate volūtatis et auxilio dei speciali equanimis iudiciū rationis iudicantis hec bona eē nobismulto magis bona c̄ ꝑuatio bonoz corporalium vel ꝑsentia malox oppositox sit mala/ g̃ siue ista bona sint cōmensurata siue non: siue sint naturalia siue supnaturalia. nichilominus ꝑ his poterit voluntas tollerare equanimiter mala corporalia si ratio iudicet ea esse nobis magis bona c̄ mala illa q̄ patimur sint mala/sed sine caritate potest ratio ita iudicare: ergo sine caritate potest haberi hmōi patientia et tendere in bonū gratie et caritatis ꝑ malox equanimē tollerantiā. ¶ Quinto ꝓbatur potest quis mala multa corporalia ꝓ bono sanitatis cōsequendo aut ꝑ maiori malo corporalivitando laudabiliter et virirtuose tollerare. g̃ multo plura potest tollerare ꝑ bono gratie z caritatis. aūs patz de patientibus incisiones mēbroz et adustiones et reliqua hmōi. ¶ Ad hanc rationem respōdet beatus Thomas q̄ amor sanitatis ꝓcedit ex amore quo homo diligit carnē suam. patientia aūt de qua arguit ꝓcedit ex amore supnaturali. Sed hec solutio omnino impugnat eodem modo sicut p̄cedens. ¶ Sexto si sic seqret̄ q̄ nullus existēs in peccato mortali posset velle pati cruciatus et tormenta corporis ꝑ xp̄o: sed cōsequēs videtur falsum. igit̄. et ꝓbatur minor de hereticis quibusdā qui ꝑsistunt in hereſi et moriūtur nō tamen sunt sufficienter ꝑ iudices eox cōuicti de falsitate suarū assertionū qui etiā licet habeāt ꝑ opinione sua rationē multū apparētē z forte apparentiorem quā sit aliqua earū que cōtra eos affertur non tñ quanta potuerunt sollicitudine inuestigauerunt veritatem sed contenti vnius doctoris aut duox traditionib⁹ nō questigauerunt sufficienter sacros libros/nec etiā alioz autoz volumina quorum copiā habere potuerunt z maluerūt tales auctores negligere et contēnere c̄ ignotam veritatem eox volumina plegendo inuenire: quales hac nostra tempestate inueniunt tales em̄ ita errādo per contentū proboz auctoz et negligentiā inuestigationis peccant mortaliter et multi eox patiūtur cruciatus et tormenta vtputant ꝓ xp̄o et tamen carent caritate et gratia. Nec valet dicere q̄ sm̄ veritatē non patiūtur ꝑ xp̄o quia sufficit q̄ credant se pati ꝑ xp̄o. ¶ Itē ponatur aliquis qui ꝑ fide catholica subit cruciatus et mortē non est dubiū q̄ subeundo hmōi cruciatus potest habere conscientiā alicuius peccati mortalis et cōplacētiam in peccato quod scit esse mortale/ergo caret caritate ergo aliquis carēs caritate potest habere patientiā supradictā. ¶ Contra primā conclusionē arguitur rationibus Thome. nullus patitur virtuose mala nisi ꝓpter aliquē finez aut ergo ille finis est magis amatus c̄ bona opposita malis q̄ patimur aut minus. si primū habetur intentū. nec potest dici sm̄ qz tunc huic fini ꝓferemus bona opposita malisq̄ patimur. antecedens ꝓbatur. quia tristiciā et dolorē sm̄ se abhorret animus Ad hāc rationē distinguo antecedēs vel loquēdo de patiētia duplici volitione spontanea scz volitione mali et volitione equanimitatis et sic concedo antedens et cōsequēs vel loquendo de patientia spontanea tantū ex parte equanimitatis et sic ego distinguo vel loquendo de fine increato z sic hoc est dubiū de quo alibi ꝓpter quod etiā in conclusione facta est mentio de bono creato vel loquendo de fine creato alio ab opere honesto: et sic iterum ego nego vel loquendo de fine creato sine illud sit honestas operis vel aliquod aliud bonū creatū z sic cōcedo. et ad ꝓbationē dico q̄ ille finis est magis amatus sed quia non est finis extrinsecus operi patientie ideo nichil ad ꝓpositū z ad ꝓbationem antecedentis dico q̄ nemo eligit tristiciam aut dolorem quē potest subire nisi ratione alicuius boni extrinseci magis amati sed circa dolorē aut tristiciam quā fugere non potest bene elicit equanimitatem ratione et gratia honestatis operis et sine intuitu cuiuscūq̄ alterius bom creati/sed tñ non est necesse. ¶ Contra secundā conclusionē arguit̄ sic nullus potest ꝓferre bonū gratie omnibus bonis naturalib⁹ sine caritate sed omnis patiens mala ꝑ bono caritatis ꝓfert bonū gratie omnib⁹ bonis naturalibus nisi diligendo deū super omnia sed non pōt diligere deū sup omniā sine caritate igit̄. ¶ Secūdo arguitur q̄ illud apostoli. j. ad corint. xiij. caritas patiens est. ¶ Ad primā respondetur negando maiorē et minorē et dico q̄ aliquis hñs fidem informē mediante auxilio speciali et libertate voluntatis. potest ꝓferre deum omnib⁹ bonis naturalibus et multo magis si habeat habitū diligendi deū super omnia ex multis actibus acquisitum et ad probationē maioris nego primam partem assumpti. id est em̄ dico de dilectione dei super omnia. minor etiam negata est qz patiens ꝓ xp̄o vel ꝑ bono caritatis non semper patitur ꝓuationem omnīū bonoz naturalium sed aliquādo vni⁹ boni aliquando alterius boni ꝓuationem suffert et tollerat ideo non potest concludi vniuersaliter q̄ omnis patiens ꝓfert deū omnibus bonis naturalibus immo sicut possibile est esse iustum in vno gradu et non in alio ita et patientem z repti sunt multi qui patienter tollerauerunt carceres et ꝓuationem bonoz fortune ꝓ christo sed cum deuentū est ad tollerantiam mortis a vera cōfessione resipuerūt.

cōtra tho.

Argumentum thome vbi supra.

Bonum argumentum

Thomas vbi supra.

B

Aliquis sine caritate potest diligere deum.

QUeritur consequenter vtrum patientia sit potissima virtutū? ¶ Arguitur q sic p illud Jacobi p̄mo. patientia opus pfectum habet. ¶ In oppositū arguit patientia non enumeratur inter quatuor virtutes principales quas enūerauit gregorius. xxij. moralū et Au. libro de moribus ecclesie. igitur. ¶ P̄mo questione notandū est q hic ego nō cōparo patientia ad virtutes theologicas fidem spem/ et caritatem sed tantū ad virtutes naturales cōtra morales q̄ non intendimus p nunc comparare habitus cognitiuos ad effectiuos quā cōparationē Ari. in tertio ethicorū vno verbo expediuisse videtur cū ait. Est autē difficile quandoq; iudicare quale p̄mo quali eligendū z quid p̄mo quo sustinēdū adhuc autē difficilius immorari cognitis. cōparāda est igitur patientia ad iusticiā z fortitudinē z temperātiā. ¶ P̄rima cōclusio nō ideo iusticia pfectior est pattientia q̄ constituit hominē in bono et patientia tm̄ impedit ea q̄ a bono retrahunt. ꝓbatur patientia nō impedit ea q̄ a bono retrahunt. sed etiā constituit animū in bono principaliter ꝑ se z p se. igitur. añs ꝓbatur q̄ equanimitas est excellens bonū mentis vt cōstat. sed patientia cōstituit hominē in equanimitate a qua p aduersa frequenter distrahit. ergo patientia constituit hominē in bono. Secūdo patientia cōstituit hominē in bono rationis. igit. añs ꝓbatur. quicquid inclinat hominē ad sequendū regulā rationis cōstituit hominē in bono rationis. sed patiētia inclinat hominē ad consequendū regulā rationis: ergo patiētia constituit hominē in bono rationis neq; est verum id in quo videtur oppinio Thome fundata scz q̄ virtutū quedā sunt q̄ constituunt hominē in bono vt iusticia. et p̄udentia. Alie vero impediūt ea que retrahunt a bono vt fortitudo et tēperantia. fortitudo eīm impedit tristicias periculoꝝ mortis tēperantia vero delectationes/ gustus/ et tactus. fortitudo eīm constituit animū in bono ꝓpter qō subimus pericula mortis: tēperantia vero constituit animū in recto vsu delectationū gustus et tactus neq; opus est pugnare contra delectationes hmōi nisi vt animus pugnādo et oblectando oblectationib⁹ in recto vsu delectationū constituātur. Et hec sit tertia ratio. ¶ Quarto non ois virtus constituens hominē in bonū est excellentior virtutibus impediētibus ab his q̄ retrahunt a bono. igr̄ maior ꝓbatur. nā sm̄ omnes fortitudo est excellentior affabilitate et eutrapelia et veritate q̄ constituunt hominē in bono cōmunicationis humane. si militer mānsuetudo est excellentior illis eisdē: et tm̄ sm̄ opinantē non cōstituit hominē in bono: sed tm̄ impedit iracundiā z insensibilitatē q̄ a bono retrahunt. Cōfirmatur nā impedire ea q̄ retrahūt a magnis et excellentibus bonis est multo pstantius q̄ constituere in paruis et exiguis bonis. ergo nō est vniuersaliter verū q̄ virtutes que cōstituunt in bono sunt excellentiores virtutibus impedientibus ab his q̄ retrahunt a bono. sed si hoc veritatē habere debeat hoc intelligi debet respectu vnius et eiusdē boni. ¶ Secunda cōclusio non ideo fortitudo est excellētior q̄ patiētia q̄ fortitudo impedit pericula mortis ne retrahant a bono. patiētia aūt non ꝓbatur. q̄ patientia vt dictū est etiam firmat animū cōtra pericula mortis cū incumbunt. añs ꝓbatur. q̄ pericula mortis inter aduersa numerāda sunt: sed patientia ipedit omnia aduersa ne abducant a bono. igitur. ꝑ. Patz etiā idem añs ex thoma articulo. iiij. questionis de patientia vbi expresse determinat q̄ patiētia est tā circa pericula mortis q̄ circa alia: et hoc supra allegauimus contra eundē vbi ꝓbauimus q̄ patientia nō est virtus adiuncta fortitudini. Quo supposito ptz q̄ hec propositio Thome plus a bono retrahūt ꝑicula mortis circa que est fortitudo q̄ aduersa circa que est patientia ex rigore logice infert cōtradictoria sicut ista homo melior est q̄ animal. Ista eīm exponitur per istas homo est bonus animal est bonum et nullū animal est tā bonū q̄ bonus est homo ex qua iterū sequitur q̄ nullus homo est tā bonus q̄ bonus est homo que cū ista homo est bonus implicat contradictoria ita etiā ex ista plus a bono retrahunt pericula mortis q̄ aduersa seq̄tur q̄ pericula mortis retrahunt a bono: et tm̄ nulla pericula mortis tantū retrahunt a bono q̄tum retrahāt pericula morti. ꝑima eīm pars est vna de exponentibus et secūda sillogistice concluditur accepta p maiore tertia exponente nulla aduersa tantū retrahūt a bono q̄tum ꝑicula mortis: sed oīa pericula mortis sunt aduersa/ ergo nulla pericula mortis tātū retrahunt a bono q̄tū pericula mortis. Sed quia iste vie rigorose argumētationis multis displicet quīnō sunt exercitati in dialetica ꝓpter quā impericiam multos incurrūt errores ideo transeamus Ne tamen cōtra Thomā sophistica importunitate vti videamur z veritatē plane explicemus. Est aduertendum q̄ hec ꝓpositio Thome plus retrahunt a bono pericula mortis circa q̄ est fortitudo: q̄ aduersa circa q̄ est patientia habet duplicē sensum sm̄ q̄ iste orationes circa q̄ est fortitudo z circa que est patiētia possunt teneri implicatiue z restrictiue et possunt teneri copulatiue et non restrictiue. Si teneātur restrictiue argumentatio facta nō procedit contra eā quia maior sillogismi non sequitur ex tertia exponente et tunc significat ꝓpositio. q̄ periculoꝝ mortis et etiā aduersoꝝ illa magis retrahunt a bono circa q̄ est fortitudo: q̄ illa circa que est patientia. Si aūt teneatur copulatiue z non restrictiue tunc significat q̄ fortitudo est circa pericula mortis z patientia circa aduersa et pericula mortis plus retrahunt a bono q̄ aduersa q̄ sm̄ veritatē contradictionē implicat manifestam supposito illo qō ex doctrina Thome ꝓbatū est scz q̄ pericula mortis sunt aduersa. Et si q̄ras in quo sensu posuit Thomas predictā propositionem. videt michi salua meliori opinione q̄ ꝓposito de rigore sermonis habet sm̄ sensum q̄ ad hoc q̄ sit partitio illa quā exprimit primus sensus opz q̄ terminus posit⁹ in prima parte repetat in secūda quod tamen nō fecit sed in prima parte posuit pericula mortis et in secūda aduersa: q̄ si dixisset hoc modo pericula circa que est fortitudo plus retrahūt a bono q̄ pericula circa q̄ est patientia indubitanter fuisset designatus primus sensus. Secūdo michi videt q̄ etiā in sensu secūdo Thomas dictam ꝓpositionē posuit q̄ ibi diuidit equiualenter et ptz intuenti hoc cōmune retrahēs a bono in periculo mortis et aduersa / pericula mortis tribuit fortitudini et aduersa patientie! que diuisio nō mā-

Cōtra thomā. 2.2.q. 136. arti. 2.

Propositō thome in rigore logices falsas.

Expositio dicti thō.

chi videtur rationabilis si pricula mortis inter aduersa numeranda sint qz nunq̄ species diuidit cō tra suū genus. Alias vnū membroz diuidentium esset cōtentū in alio et reciperet vniuersaliter z p se predicationē eiusz nō esset sibi formaliter oppositum. ¶ Aduertēdū est tū q̄ questiones iste de cōparatione virtutū sunt difficiles qz nulla virt9 est que non sub se cōtineat multos actus diuersarum specierū quoz alij sunt alijs perfectiozes. oportz ergo cōparare vel summū ad summū vel aggregatū ex omnibus habitibus facilitātibus in oēs actus eiusdē generis ad aggregatū ex habitibus facilitantibus ad oēs alterius virtutis. alias eīm concederetur patientia est patiētia pfectioz: et iusticia est iusticia pfectioz ita cōcederetur q̄ patiētia est fortitudine et fortitudo patientia perfectioz

cōparatio virtutū est difficilis.

¶ Sit igitur tertia cōclusio: accepto nomine patientie cōmuniter ad quatuoz modos z collectiue p aggregato omniū habituū qui sunt patiētia: patientia est omnibus aliis virtutib9 perfectioz. pbatur patientia hoc modo reperit̄ in omni genere virtutis ēm illā partē ēm quam sit exercitiū illius virtutis cū passione z tollerantia duroz: sed in omni virtute multo difficilioz est actus ille q̄ exercetur cū passione duroz retrahente q̄ ille q̄ exercef sine passione: aut cū passione delectabiliū retrahētiū vt declarabitur cū agetur de cōparatione patientie ad temperantiā. igitur. Secūdo excellētissimi gradus in vnaquaq̄ virtute sunt pseuerantie gradus et heroicus. sed patiētia cōmuniter accepta continet istos gradus et ipsa in omni genere virtutis reperitur. igit̄. ¶ Alia conclusio erit de patiētia primomodo dicta. ¶ Quarta conclusio patientia primo modo dicta est extensiue pfectioz q̄ fortitudo stricte accepta. pbatur. omnis fortitudo hoc modo accepto nomine est patietia primo modo/ cū omnis fortitudo sit passione duoz in administratione grauiū et arduoz negocioz scz bellicoz et tamen nō omnis patientia est fortitudo stricte accepta puta tollerātia duroz pertinentiū ad magnanimitatem put distincte accipit̄ a fortitudine igit̄ hoc modo patientia est perfectioz extēsiue q̄ fortitudo. ¶ Quinta cōclusio fortitudo nō ē pfectioz intēsiue q̄ patiētia hoc modo accepta. ptz qz omnē perfectionē q̄ continet fortitudo cōtinet patientia: cū fortitudo sit sub patientia sicut magis cōmune sub minus cōmuni. ¶ Sexta cōclusio fortitudo nō ē pfectioz intēsiue q̄ patiētia quarti generis licet patientia sit pfectioz extensiue. Añs pbatur quia aut illa pfectio attēderetur ex parte periculoz et trisiciarū: aut ex parte finis: aut ex parte spontaneitatis: non primum quia patientia quarti generis est eā bene circa pericula z tollerā tiam mortis sicut fortitudo. nec ēm quia p quocū q̄ fine honesto pōt quis fortiter ferre pericula pro eodē aut simili oīno pōt patiēter tollerare dānoz tristicias. nec tertiū qz ois spōtaneitas vl'nō spōneitas q̄ reperit̄ in fortitudine scz respectu totalle rātie periculoz z respectu equanimitatis pōt reperiri in patientia quarti generis et sicut fortiter deserendo actū fortitudinis potest reiicere a se pericula ita et multotiens in patientia quarti generis aduersitates ipe sunt desiderate sicut dauid p salute populi sollicitus orabat vt in se diuine vltionis gladius verteretur. ¶ Confirmatur fortitudo habet aliquid quod difficultatē et tristiciam lenit scz contrapugnationē z spem euadēdi pericula cō trapugnando viriliter sed hoc nō habet patientia quarti generis et illa q̄ leniunt tristiciā in patiētia quarti generis etiā possunt lenire tristiciā in actu fortitudinis igit̄. ¶ Secūda pars cōclusionis probatur. qz patientia quarti generis est multo extensioz q̄ fortitudo bellica. vtz eīm vllus est bonus z iustus q̄ se eximere posslt a patientia quarti generis a fortitudine aūt bellica q̄ plurimi. ¶ Septima conclusio fortitudo est intrinsece pfectioz q̄ patiētia tertij generis. pbatur ista conclusio p fortitudinem duo difficilia fiunt spontanea et volita p patientiā vero tertij generis tantū vnū eoz fit spontaneū et ad hoc illud cuius spontaneitas est facilioz. ergo fortitudo est intrinsece pfectioz q̄ patiētia. antecedens pbatur p fortitudinē pericula fiūt volita volitione propter hec: et etiā ipsa equanimitas in periculis ita q̄ vere fortis nec deficitur per desperationē nec erigitur p temeritatem sed in patientia tertij generis ipsa aduersitas nō fit volita nec simpliciter nec volitione ppter hec et fit tātū volita ipsa equanimitas cuius volitio est facilioz q̄ volitio ipsius aduersitatis. nā multo facili9 est equanimē esse inter aduersa accidentia q̄ velle huiusmodi aduersa. nā qui vult aduersa faciliter iter ea est equanimis. sed multi sunt equanimes inter aduersa qui aduersa nolūt. ¶ Octaua conclusio: patientia est pfectioz tēperantia. pbatur ēm Ari. difficilius est pugnare cōtra tristicias quā contra delectationes. sed patientia est pugnatiua contra tristicias/ tēperantia vero contra voluptates. igit̄ antecedens pbatur p prima parte. Si quis incūbat bono operi puta iusticie tunc ab illo pōt retrahi p voluptates et generaliter p ea que delectant puta p intemperātiā vel munera potest etiā retrahi per cōminationes et cruciatus corporis: et constat q̄ cruciatus et dāpna rerū multo vehemētius retrahūt ab hmōi bono opere q̄ blanditie vel alia que cōcupiscūtur a nobis. Ex quo contra thomā infertur q̄ delectationes tactus nō plus retrahūt a bono q̄ aduersa circa que est patientia Ego eīm vt in plurib9 credo cōtingere q̄ cū qs temptat̄ deserere bonū aliquod tā per aduersa q̄ per blandimenta multo vehemētius z violentius temptat̄ p aduersa q̄ per pspera. quod sic probat̄ nā omniū vulgatavoz ac sententia est q̄ quis pōt rationabiliter omittere bonū etiā magnū ad quod tenebat̄ etiam facere malū quod erat sibi prohibitū si assit timoz pbabilis cadens in constantē virū et tamen nullus diceret q̄ hec eadē pōt ppt̄ cōcupiscentiā vel ppter delectationē gustus z tactus nec etiam propter vtile ergo signū est q̄ temptatio et retractio a bono per aduersa est multo efficacioz z violentioz q̄ per pspera et delectabilia. Sunt tamen attendende varie hominū complexiones z diuersimodes ēm quos alij vnt passioni alij vero alteri facilius succūbunt. Et ideo quod dictū est ēm naturam ipsarū passionū intelligendū est que tū passiones in vno impediri possunt et in alio adiuuari.

Patientia est fortitudine intēsiue pfectioz

Fortitudo est patiētia intrinsece perfectioz.

Tho. 2. 2. questi. 136. E

Justicia ē impfectioz patientia.

¶ Nona cōclusio: patiētia est pfectioz iusticia probatur melius est esse patientem z carere iusticia q̄ esse iustū et carere patientia. ergo patiētia melioz est q̄ iusticia: cōsequentia tenet qz si iusticia est melioz q̄ patientia tunc carere iusticia erit deteri9 q̄

carere pacientia ergo aggregatum ex pacientia ⁊ carentia iusticie erit compositum ex minori bonoꝝ maiori malo ⁊ aggregatū ex iusticia ⁊ carentia paciētie erit aggregatuꝫ ex maiori bono ⁊ minori malo ergo nō erit melius esse paciētē ⁊ carere iusticia ℭ esse iustū et carere pacientia quod est oppositū antecedentis. q̄ si dicatur q̄ iusticia est eque bona sicut pacientia idem omnino sequitur. et antecedens probatur quia qui est paciēs ⁊ caret iusticia habet patientiam et est disp̄positus ad iusticiam et ad mā̄suetudinem ⁊ omnem honestam communicationē. q̄ vero habet iusticiā nō tamen est disp̄positus ad paciētiā cū multi iusti sūt ī aduersis impaciētissimi. ⁊ hic loquor de iusticia ad p̄imū ⁊ nō de iusticia ad deū q̄ inclinat ad omnium mandatoꝝ obseruantiā. Scō q̄ habet iusticiā ⁊ caret patiētia nō est disp̄positus ad vltāp̄tutem ℨm gradum p̄seuerātie nisi p̄mo inclinetur q̄ iusticiā suam ad actū patientie. sed qui habet patientiā etiam sine iusticia disp̄positus est ad omnē virtutem ℨm gradū perseuerantie. igitur. ¶ Decima cōclusio. Patiētia est virtus inter omnes ad excellentem in omni gradu virtutis faciendū virum aptissima et ad vitam humanam gerendā conuenientissima. Ego tamē nō volo hic comparare patientiā ad humilitatē q̄ de hac comparatione postea agetur: sed potius eam coniungo cū patientia. p̄batur ista conclusio primo auctoritate Ciceronis primo de officiis q̄ cum enumerasset duas res in quibus maxime cernitur fortis et magnus animus quarū vna in rerum externarū despicentia ponitur. Altera in gerendis magnis et maxime vtilibus rebus. Stati post subiungit. Earum duarū rerum splendor omnis amplitudo est. addo etiā vtilitatem in posteriore. Et sequitur causa autē et ratio est efficiens magnos viros in priore. In eo enī est illud quod excellētes animos et humana contempnentes facit. Et paulo post. Nam et ea que eximia plerisq̄ et preclara videntur parua ducere/ eaq̄ ratiōe stabili firmaq̄ contēnere fortis animi magniq̄ dicendum est. Et sequitur et ea que videntur accerba que multa et varia in hominū vita fortunaq̄ versantur ita ferre vt nichil a statu nature discedas nichil a dignitate sapientis: robusti animi est magne que constātie. Et sequitur ad probationem conclusionis huius et octaue non est aūt consentaneum qui metu non frangatur non frangi cupiditate nec qui inuictum se a labore p̄stiterit vinci a voluptate. Eandem sententiam frequenter repetit. Secundo probatur auctoritate Cipriani epistola. xviij. dicētis nec inuenio fratres dilectissimi inter ceteras celestis discipline vias quibus ad cōsequenda fidei ac spei nostre ℨmia dirigimur quod magis sit vel vtilius ad vitam vel maius ad gloriā ℭ qui p̄cepti dominicis obsequio timoris ac deuotionis inniti-mur patientiam maxime tota obseruatione tueamur. Tertio hec virtus maxime reddit hominē similem deo. igitur est ad humanā vitam gerendam cōuenientissima. antecedens p̄batur nā inter oēs virtutes maxime elucet in deo patientia/ nam cu totiens et tam grauiter offendatur ab hominibus etiam p̄ sacrilegam ydolatria nō tamen desunt beneficia sua tam bonis ℭ malis cōmuniter largiri mauult tollerando patienter nos conuerti ℭ iusticie sue seueritatem in nos exercere vt patet p̄ illō Apo. an non opulentiam bonitas eius sustentatio nis et longanimitatis contēnis ignorans q̄m patiēs tientia et bonitas dei ad penitentiam te adducit. tu aūt secundum duritiam tuam et cor impenitens thesaurizas tibi iraꝫ in die ire et reuelationis iusti iudicij dei qui reddet vnicuiq̄ secundū opera sua. ⁊c. secundo p̄batur idem antecedens nam datis p̄ceptis salutis et maxime de dilectiōe inimici subiunxit statim christus. estote itaq̄ vos p̄fecti sicut pater vester celestis perfectus est et hanc similitudinem dicit esse in hoc q̄ diligimus eos q̄ oderunt nos diligere aūt odientes nos non nisi p̄ patientiā fieri potest. Tertio virtus patientie maxime fulsit in xp̄o ⁊ per eam maxime exp̄sit mirabilia iudicia q̄ in eo esset diuina maiestatis. igitur. antecedens p̄batur. nam p̄ patientiā descendit de illa sublimitate celesti ad terrena/ carnem hois induit ⁊ inno cēs ip̄e exīs/ aliena pctā portauit/ baptisat a seruo esurit/ sitit/ tēptat/ apostoloꝝ pedes lauat/ proditorem sustinuit/ pauit et osculatus est iudeos inimicos suos fouit a quibus contumelias sputa flagella crucifixionem poculū aceti falsa testimonia et tandē mortē patientissime tollerauit post ℭ tanta scelera illis ecclesiā suā aperta reliquit. Quarto patriarche et p̄phete ⁊ iusti oēs qui figurā xp̄i gerebant nllā virtutē magis coluerunt ℭ patientiam/ nā abel patienter tulit mortē a fratre illatā ⁊ Abrahā in oblatione filii mira patiētia diuino p̄cepto obsequitur et ysaac filius quando offert domino mirabiliter patiens fuit floruit in Jacob patientia cū fugebatur a fratre in ioseph cū a fratribus venundatus est et relegatus in moyse cum ab ingrato populo contēnitur et quasi lapidatur. In Dauid cū eū saul p̄sequit quē traditū sibi noluit occidē ⁊ in occisorē eius vult⁹ est. In tot p̄phetis et martirib⁹ qui p̄ christo interfecti sunt. Quinto nos lege diuina nascimur in hoc mundo vt maxime p̄ssuris et conflictationibus laboremus. ergo patientia est ad vitam humanam gerendā maxime accōmoda. antecedens p̄batur p̄ illud Geneſis. quia audisti vocem mulieris tue et manducasti ex illa arbore de qua sola p̄ceperam tibi ne manducares: maledicta terra erit in omnibus operibus tuis: in tristicia et gemitu edes ex ea omnibus diebus vite tue spinas et tribulos eiiciet et edes pabulum agri: in sudore vultus tui edes panem tuū donec reuertaris in terraꝫ de qua sumpt⁹ es quia terra es et in terram ibis. Et hec sententia declaratur in omnibus hominibus quoꝝ initiū vite est cum lacrimis et p̄cessus et exitus cum gemitu dolore ⁊ anxietate sed istis difficultatibus ⁊ anxietatibus vite per nichil eque bene subueniri potest sicut per patientiam. igitur. Confirmatur per illud christi. hec locutus sum vobis vt in me pacē habeatis/ in seculo autem p̄ssuram habebitis/ sed fidite quoniam ego vici mundum. Ex quo sic arguitur christus apostolos suos et eos quos destinauit ad maiora bona spiritualia vt ad seminādum fidem et plantandum ecclesie maxime inuit per patientiā ⁊ eis p̄ssuras et tribulationes quas passuri sunt p̄dicit vt contra hec omnia animuꝫ per patientie virtutem confirment ergo patientia ad excellentem in omni virtute gradū consequendum maxime idonea est Sexto patientia est maxime accōmoda ad fructum fidei et spei consequen-

Licero.

Cipianus

In quibus floruit patientia.

dum et ad caritatis officia exercendū. igitur. añs ꝓbatur de fide et ſpe fructus fidei et ſpei eſt viſio et fruitio: ſed viſionē et fruitionē per patientiā expectamus qz q̄ non videmus z ſperamus id patiēter expectamus De caritate ꝓbatur per apoſtolū qui ei inter cetera patientiaz coniunxit. Caritas inquit magn anima eſt/ caritas benigna eſt/ caritas non emulatur/ caritas non inflatur/ non irritatur/ non cogitat malū/ omnia diligit/ omnia credit oīa ſperat: omnia ſuſtinet. vbi apoſtolus/ enumeratis multis q̄ ſunt effectus mediati patientie ſcz benignū eſſe nō emulari non inflari nō irritari non cogitare malū tandē ꝓpriū actus ei⁹ explicat mediante quo cauſa eſt predictorū cum dicit caritas omnia ſuſtinet. ¶ Confirmatur illud qō eſt potiſſima cauſa ꝓſeuerandi in caritate eſt aptiſſimū ad vitā humanā honeſte tranſigendā: ſed patiētia eſt eſt potiſſima cauſa ꝓſeuerandi in caritate. igitur. minoꝛ ꝓbatur ex apoſto. qui ait. ſuſtinentes inuicē in dilectione ſatis agētes ſeruare vnitatē ſpiritus in cōiunctione pacis vbi oſtendit ſm Liprianum apo. nec veritatē ſeruari poſſe nec pacem niſi ſe inuicem fratres mutua tollerantia foueāt et concoꝛdie vinculū patiētia intercedente cuſtodiant. hec Siprianus ſeptimo illud qō eſt maxime idoneum ad implenda ꝓcepta et conſilia amplectēda: eſt aptiſſimū ad vitā humanā honeſte peragendā ſed patientia eſt hmōi. igr. nam ſi habemus patientiā neq̄ iuramus neq̄ maledicim⁹ que ad p̄cepta pti nent nec ablata repetimus et alapā tradenti alteram maxillā ꝓbemus fratri in nos peccanti nō ſolum ſepties omnia dimittimus diligimus inimicos noſtros ꝓ aduerſariis p̄ceſſundimus q̄ facere poſſumus ſine patientievirtute. hoc cū fecit Stephanus cū dicebat. dñe ne ſtatuas illis hoc peccatum qui in hoc fuit dñice leuitatis z patientie imitatoꝛ Octauo habita patiētia caremus ira diſcoꝛdijs z ſimultatibus et ſi inſurgere tētauerint ſtatim ꝓ patientiā excutiētur/ ſed hec vitia maxime debēt eſſe a xp̄iano aliena vt domiciliū pacificuz perſeueret in mente noſtra ſm illō omnis amaritudo z iraz indignatio et clamoꝛz blaphemia auferātur avobis igitur. Mono nichil vtilius eſt nobis contraria incōmoda et infirmitates z duros cruciat⁹ coꝛporis patientia: ſed his incōmodis genus humanuz aſſidue fatigatur. ergo ad vitā humanā tranſigendam nichil eſt vtilius patientia. minoꝛē ꝓbat quia ex peccato hominis non ſolū ꝓdita eſt immoꝛtalitas ſed etiā firmitas coꝛporis. ergo ſemp luctādū eſt z congrediendum eſt cū rebus aduerſis.

¶ Decimo ad tuſticiā hominis examinandā z ꝓbandā nichil efficacius eſt patientia qz patientia homo ꝓbatur ſicut aurū z argentum igne. et Job hac virtute patiētie examinatus et ꝓbat⁹ ad ſummum laudis culmen euectus eſt. Exeaminatus eſt enim ſanitate: in diuitijs: in pignoꝛibus: in amicis quas oēs tentationes victrice patiētia ſuperauit ſed hoc examen et hec p aduerſitates ꝓbatio ē in hominibus frequentiſſima. nā Job vt dictū eſt his tentatus eſt et Thobias p oculoꝛ amiſſione. Un decimo impatientia eſt malū q̄ maxime nocuū et contrariū humane vite. igr patientia virtus eſt q̄ maxime ad humanā vitā vtilis. añs ꝓbat Lypanus. nā diabolus impatiēter tulit hominē factum eſſe ad ymaginē dei. vnde z periſt ꝓius et pdidit/ et adam qz contra p̄ceptum diuinū fuit impatiens cibi ſiue pomi moꝛtiferi in moꝛtē cecidit. Chain p impatientiā muneris fratris fratrē peremit. Eſau p impacientiā lentis p̄mogenituā amiſit Judaicus populus p impatientie crimen a deo vero receſſit/ ꝓpheras z iuſtos ſuos quoq̄ pemit. Per impatientiā nūt heretici in eccleſia et compellit eos ad odia hoſtilia et furioſa. igitur. Iſtis rationibus quas poſt ſecundā poſui p̄dictam cōcluſionem Liprian⁹ diffuſe admodū ꝓbat epiſtola. xviij. quas epilogando his paucis verbis comp̄hendit. patiētia eſt que nos deo recōmendat et ſeruat ipſa eſt q̄ iram tēperat. que linguā frenat. mentē gubernat. pacē cuſtodit. diſciplinā regit. libidinis impetū frāgit. timoꝛis violentiā cōp̄mit incendiū ſimultatis extingut. coercet potentiā diuitū inopiā pauperum refouet. tuetur in virginibus beatā integritatem. in viduis laboꝛioſam caſtitatē/ in cōiūctis et maritatis indiuiduam caritatē facit humiles in ꝓſperis et in aduerſis foꝛtes et contra iniurias z contumelias mites docet delinquētibus cito ignoſcere ſi ipſe delinquas diu et multū rogare tentationes expugnat ꝓſecutiones tollerat paſſiones z martiria cōſūmat ipſa eſt q̄ incrementa ſpei ſublimiter ꝓuehit ipſa actū dirigit vt tenere poſſumus viam xp̄i dū per eius tollerātiā gradimur ipa efficit vt ꝓſeueremus filii dei dū patientiā patris imitamur. hec Liprianus q̄bus nichil lucidius eſſe poteſt ad concluſionē ſupꝛapoſitā ꝓbandam. Ad hec aūt omnia exponendaz intelligēda neceſſe eſt ad memoriam reuocare varios illos modos quos ſupꝛa poſuimus de effectibus et actib⁹ alicui⁹ habitus. nā aliquos hoꝛ actuum cauſat immediate patientia. alios vero mediāte actu ſuo ꝓprio ſicut ſupꝛa diffuſi⁹ declaratū eſt. Duodecimo arguitur p illud Jacobi p̄mo. patiētia opus ꝓfectū habet Sed ad hoc reſpondet beatus Tho. q̄ patiētia dicit habere opus ꝓfectū nō ſimpliciter ſed ī aduerſis tollerādis. Ex q̄bus ꝓprio procedit triſticia quā moderat patientia. ſecūo ira quā moderat māſuetudo. tertio odiū quod tollit caritas. quarto inuſtuz nocumentū quod tollit iuſticia. tollere autem p̄incipiū vnuſcuiuſq̄ eſt ꝓfectius no tamen ſequitur ꝓpter hoc q̄ patientia ſit ſimpliciter ꝓfectioꝛ ego non multū curo de ꝛdine hic poſito inter triſtitiā iramz odiū et iniuſtū nocumentū qui tñ non videtur bene poſitus. Mā cū ira ſit appetitus vindicte et p conſequēs nocumēti iuſti ira ſine quo cū q̄ medio fertur iniuſtū nocumētū ſed ex hac ſolutiōe Tho. arguo ſic eſt multo difficilius recte ſe habere circa aduerſa ī tota vita humana q̄ circa ꝓſpera: ſed in aduerſis tollerādis. patiētia eſt ꝓfectioꝛ ceteris vt declarat ipſe Tho. maioꝛ ꝓbatur. tum qz aduerſa frequentius multo cōtingūt q̄ ꝓſpera. tū quia in ipſis ꝓſperis multa aduerſa contingunt in carendo in acquirendo ſeruando z vtēdo in ipſo motu quē faciunt in animū temptandoꝛ alliciendo in odiis et inimiciis que occaſione eoꝛ oꝛūtur in quibus omnibus opus eſt patientia. minoꝛ ꝓbatur. Tum ex ipſo Tho. Tum qz habita patientia nec triſticia habeꝫ nec ira nec odiū nec iniuſtum nocumentū inferimus habita vero iuſticia adhuc habetur odium et triſticia. habita caritate adhuc habetur ira et triſticia habita vero māſuetudine adhuc habetur triſticia. quod aūtē dixi de

Mala que coſequunt ipſaz impatientiam.

Tho. 2. 2. queſt. 136. arti. primo ad 1

cōtra tho.

Liprianus

Job.

Thobias.

caritate intelligo ꝯtū est ex natura habituū et nō ꝯtū est ex institutione cause prime' instituentis caritatem esse cuicūq; peccato mortali incōpossibilē ¶ Confirmatur q̄cquid habet opus ita pfectum z habens ipsum in nullo deficiat est pfectissimū simpliciter. sed patientia sic habet opus pfectū q̄ habens ipsum in nullo deficit ergo simpliciter et vniuersaliter est pfectior virtus. maior ꝓbatur quia si aliqua alia virtus sit pfectior tunc ea non habita licet habeamus patientiā z opus eius adhuc deficiemus in aliquo scz in opere virtutis pfectionis. z minor expresse habek in textu beati Jacobi vbi allegatus est passus. ¶ Decimo tercio arguitur per illud Luce. xxi. In patientia vestra possidetis animas vestras. ¶ Sed ad hoc respondet beat⁹ Thomas q̄ p patientiā dicimur possidere animas nostras inq̄tum ipsa radicitus euellit passiones aduersitatū. ¶ Contra hanc solutionē arguik simili ter vt prius sit aliqua virtus pfectior patiētia etiā circa pspera ea non habita non possidemus alias nostras sed habita patientia possidemus animas nostras vt declarat ibidē Thomas. ergo nulla est virtus pfectior patientia. maior ptz quia possessio importat quietū dominiū sed q̄ caret aliqua virtute pfectiore patientia non habz quietū dominiū super animā suā nec mouet eā vt vult sm iudicium rationis. igr. ¶ Decimo quarto sm Gregorium in quadā omelia. patientia est radix z custos omniuz virtutum: idcirco inquit in omeliis de martyribus possessio aie in virtute patientie ponik: q; radix et custos omniū virtutū est patiētia Et hugo de claustro anime dicit eā basem virtutū. i. sicut base supposite colūnis materialibus portauit edificij pondus sic patiētie virtus edificij spiritualis sustinet onus ergo est maxima virtutū ¶ Respondet Thomas q̄ est radix ommū virtutū nō eas directe efficiendo sed solū remouēdo p̄hibens. ¶ Cōtra hoc arguik volo q̄ aliquis habeat patientiā perfectā z noticiā agendoz et careat omni alia virtute. Tūc sic talis recte aget in materia illius virtutis quā non habet quod ꝓbatur q; non peccabit in materia iusticie nisi aut odio aut amore aut aliqua consimili passione. Si odio tunc peccat q; non potest ferre. pspexitatē eius quē odit. Si odio vel cupiditate tunc peccat q; non potest ferre aduersitatem suā vel amici. Et eodē modo argueretur de aliis affectionibus in māsuetudine peccabit: q; nō pōt ferre paruipensiones in fortitudine: q; non potest ferre dura si p mortem. Si vero per audaciā q; nō potest ferre dilatio iē conflictus vel glorie vel prede. In tēperatia q; non potest ferre absentiā voluptatū vel p̄sentiā tristiciarū gustus et tactus. non dico tamen q̄ circa omnes virtutes patiētia se habeat effectiue. Si verū est q̄ circa aliquas tm̄ remotū p̄hibens quo remoto volūtas a ratione recta causat opus in aliis aūt causat opus mediāte actu suo elicito. hoc aūt .s. respectu omniū aliarum virtutū a se. se hebere radicaliter vel remouēdo ꝓhibens vel effectiue causando nulli alteri virtuti morali conuenit ideo patientia est ceteris ad vitā humanā transigendā accōmodatior. ¶ Sed contra octauā conclusionē arguik sic: appetitus deordinatus delectationū est turpior z nocliuor ꝯ impatientia ergo et tēperantia est pfectior ꝯ patientia, cōsequentia ista videk tenere ex Ari. secā dō prior vbi dicit q̄ maius est: maiori opponitur Et antecedens ꝓbatur: q; cōcupiscentia est deterior ira. sed ira est deterior impatiētia cum ira p̄ter impatientiē addat appetitus vindicte. igik. q̄ aūt cōcupiscentia sit turpior et nociuior ira habz Ari. vij. ethicoz et ꝓbat multipliciter. Tū q; iratus aliqualiter obedit rationi z aliqualiter aduersatur concupiscens vero nullo modo obedit. Tum q; ira est magis naturalis z difficilior cōcupiscentijs maxime superhabundātibus z nō necessarijs. Tū q; operantes vero per cōcupiscentiā sunt magis insidiatores/ operātes vero p̄ irā magis apti et manifestī quod per illud q̄ venerēvocant dolosam cyprigenam z tribuunt ei corrigiā variam: et Homerus vocat deceptionē que furata est intellectum spisse sapientis. ¶ Ad hanc rationē respōdetur negando cōsequentiā. z ad ꝓbationem dicitur q̄ aliquid dicitur oppositū dupliciter. Uno modo priuatiue vel negatiue z sic concedo q̄ illud quod maius est maiori opponik q; quāto aliquid est melius tanto priuatio eius est deterior. deterius eñ est priuari maiori bono ꝯ minore et ideo carentia patientie deterior ꝯ carentia temperantie. Alio modo aliquid dicik opponi maiori cōtrarie z tunc negatur q̄ oppositū maiori bono semp sit deteri⁹. nā magnanimitas est excellentior virtus ꝯ affabilitas et tñ pusillanimitas non est deterius viciū lasciuia adulatione cōtentione siue litigio z discolia. Similiter māsuetudo est excellentior virt⁹ eutrapelia et tñ insensibilitas non est deterior scurrilitate et derisione. Cum his tñ stat q̄ carentia patiētie ē deterior ꝯ carentia tēperantie. nolo tamē dicere vniuersaliter q̄ si aliqua virtus vel pfectio sit maior altera q̄ priuatio maioris sit deterior priuatione minoris hoc eñ est falsum in pfectionibus quarū vna includit aliā sicut bene esse includit ee. in his eñ priuatio minoris semp includit priuationem maioris et ita priuatio minoris est deterior vt deterius est non esse ꝯ non bene esse: q; non esse infert non bene esse. q; tamen ista latiorē declarationem requirunt/ ideo p̄ nunc supsedeo. satis est pro nunc intelligere q̄ illa ꝓpositio Ari. nec in oppositis cōtrarijs nec in priuatiue oppositis sit vniuersaliter vera. ¶ Contra nonā cōclusionē arguitur sic iusticia est p̄clarissima virtutū ergo patiētia nō est pfectior iusticia. antecedes ꝓbatur per Ari. v. ethicoz dicentē ipsa quidē igitur iusticia virt⁹ est perfecta sed nō simpliciter sed ad alterū et ꝓpter hoc multotiens p̄clarissima virtutū esse videtur iusticia et neq; hesperus neq; lucifer ita admirabilis ¶ Ad hanc rationē respondek q̄ Ari. ibi cōparat iusticiā ad virtutes q̄ sunt ad alterū non ad omnes simpliciter ideo cōcedo q̄ inter virtutes q̄ sunt ad alterū et non ad se iusticia est p̄clarissima et maxime necessaria ad conseruandā politiā cū quo stat q̄ patientia q̄ est virtus ad se. i. ad regimen habentis vtilis ac necessaria sit pfectior iusticia. nā si haberetur patientia sm omnes gradus suos nō esset multū opus iusticia habita etiā iusticia sm omnes gradū suum. adhuc multū egemus patientia quia ꝯ huis non mouemur p iniusticiā ad retinendū q̄ est alterius. possumus tamen p impatientiā moueri si priuemur pspexis vel aduersis afficiamur. ¶ Secūdo arguitur ad idē aggregatū ex iusticia z impatientia est melius ꝯ agregatum ex patiētia

tho. vbi supra.

Ad. Aliqd ponitur ab teri dupli.

Iusticia inter virtutes q̄ sūt ad alterum est potissima.

et iniusticia melius est enim esse iustum et impatiētē q̄ esse patientem ⁊ iniustum ergo iusticia est melior patientia. ꝯña ista tenet per regulā Ari. de eligibilitate et fuga quam ponit libro p̄iorum.

¶ Ad hanc rationē respondet negando añs si impatientem ⁊ iniustum sumant negatiue aut priuatiue melius est enim habere patientiā et esse iniustum q̄ habere iusticiam ⁊ carere patientia. Si autem sumant positiue ⁊ contrarie cōcedo añs et nego ꝓñam. ⁊ ad ꝓbationē dico q̄ regulam suam Ari. intellexit de oppositis cōtradictorie aut priuatiue et nō de oppositis cōtrarie vt patet per exemplum suum quia enim inquit melius est velle benefacere et non facere q̄ facere bene ⁊ non velle ideo velle benefacere est melius q̄ benefacere vbi clare patz q̄ ipse accipit opposita ꝓtradictorie ⁊ nō ꝓtrarie.

¶ Contra vltimam cōclusionē arguit sic in aliquibus rationibus eius sumitur patientia primo et secundo modis in alibus quārto modo in paucis vero tertio modo ⁊ in aliquibus etiā extensius q̄ sint acceptiones supraposite vt cū carentia voluptatū ⁊ delectationum ⁊ generaliter eorum que placent dicitur pertinere ad patientiam ergo ex illis nō potest concludi q̄ patientia tertij generis sit ad vitā humanam transigendam aptissima. ¶ Ad hanc rationem respondetur cōcedendo antecedēs ⁊ negādo ꝓsequentiā: q̄ patientia tertij generis disponit ad omnes modos patientie: nam qui didicit tollerare aduersa equanimiter dispositus vt equanimiter se habeat ad omniū aduersor̄ ⁊ tristiciar̄ equanimen tollerantiam et ita dispositus est vt tolleret labores ⁊ tristicias que contingunt in magnis periculis in magnis administrationibus in operationibus difficilibus in flagellis diuinis et probatione ac examinatione et etiam in carentijs rerum concupiscibilium. ¶ Ad rationem ante oppositum respondetur q̄ patientia non est vnum genus virtutū cardinalium/ sed est contenta sub altera earum: scz sub fortitudine et enumeratur inter eas illa enumeratione qua species enumeratio genere suo enumerari dicitur.

Querit: Utrum equanimis temptationū tollerantia ad patiētiam ptineat? Arguit q̄ sic omnis equanimis tollerantia rei molestē nobis est patientia sz equanimis tollerātia temptatiōis est hmōi igitur. ¶ In oppositum arguit q̄ tollerantia temptationis pertinet ad virtutē illam contra quam temptamur sed multotiens temptamur contra aliam virtutem q̄ contra patientiā igitur. ¶ Notādum q̄ quidem volūt q̄ patiētie generaliter accepte sūt quatuor species vna est rei indifferentis cum scz aliq̄d pati, possumus ⁊ virtuose ⁊ viciose vt cum q̄s patit superiorem lauare sibi pedes. Et hanc dicūt indifferentem. Alia est patientia culpabilis qua ea patimur que non sunt patienda/ vt cum patimur vicina crescere in p̄iorimis q̄ exterminare tenemur. Tertia est patientia disciplinē/ vt cum maiorum ⁊ preceptorum nostrorum increpationes ⁊ flagellationes equanimiter sustinemus. Secundum illud qui odit increpationes odit animā suam. Et ait Paulus ad hebreos quis filius quem non corripit pater q̄ si extra disciplinam estis ergo adulteri ⁊ non filij estis. Et hieronim⁹ ait radices disciplinē amari sunt fructus autem dulcissimi. Quarta est patientia re aduerse: hanc em̄ qua dupliciter ponunt patimur em̄ res aduersas interdum a deo interdum a diabolo interdum ab homine interdum a nobis ipsis a deo flagella patimur a diabolo temptationes/ ab homine persecutiones/ a nobis voluntarias castigationes. Ad hoc autem q̄ flagella dei patienter feram⁹ quattuor requiruntur primum vt non murmurem⁹ secundum vt nos accusemus et deum iustificemus. tertium q̄ emendemur. Quartum q̄ ministro nō indigemus de temptationibus dicunt q̄ eas tollerare debemus et non orare vt auferantur a nobis sed eas vincere ⁊ superare non consentiendo. res autē aduersas siue ab extraneis siues p̄rimas iferāt sic tollerare debemus vt nec manu nec ore nec corde contra inferentes moueamur. q̄ si quis possit non reddere iniuriam p̄o iniuria magna patientia est/ si possit non reddere p̄o iniuria contumeliam maior patientia est. Si possit non reddere iram p̄o iniuria maxima addunt q̄ in iniurijs persequentium nos patientiam habere debemus ꝓpter tres causas. Prima est ne dei ordinationi resistamus. Secunda ne officium dei presumamus. Tertia ne occulto temptatori consentiamus hec p̄ magna parte falsa sunt et sibi contradicentia. Et ideo contra predicta ponuntur alique ꝓpositiones. Prima est nulla viciosa tollerantia est patientia, ꝓbatur quia secundum philosophos et sanctos patientia q̄tūcunq̄ generaliter accipiatur semper est nomen virtutis/ et licet sancti et philosophi vtantur nomine passionis ad significandum tollerantias indifferentes vel culpabiles non tamen nomine patientie nisi aliquid addant per quod alienant terminum a significatione sua/ et exemplū de lotione pedū est oīno ineptum nec vnq̄ aliquis fuit qui circa hoc patientiā poneret. ex quo patet q̄ prima ⁊ secūda species nō sunt species patientie ex quo vlterius infertur q̄ diuisio patientie ibi posita est omnino inutilis: tum quia enumerat que non sunt enumeranda: tum q̄ tacet q̄ nō fuerant tacēda vt patz in modis patiētie supraposit̄is. ¶ Secūda ꝓpositio diuisio posita de passione rer̄ aduersar̄ nō est bona ꝓbat q̄ aut intelligit q̄ patimur a deo immediate tm̄ et tunc diuisio est oīno insufficiens/ nam cum corruit nostra domus aut inundatione fluminis messis. destruitur patimur rē aduersam ⁊ tm̄ non a nobis ipsis nec ab homine nec a diabolo nec a deo. cum hoc deus nō agit sine causa scōa. Si mediate vel imediatūc oīa patimur a deo. tum secūdo q̄ flagella nō solum a deo patimur sed ab heibus et a demonibus/ nec solum temptationes a demonibus sed ab hominibus ⁊ a nobis ipsis ⁊ a rebus oībus q̄ affectū mouere possunt patimur. ¶ Tertia ꝓpositio Ad patientiā nō exigitur accusatio nostri nec iustificatio dei. patz q̄ hec nō sunt actus patiētie sed alior̄ virtutū nisi eomō quo supra dictū est cū sc̄z aliqua virtus mediāte actu suo elicito inclinat ad id per q̄d ꝓseruari pōt. nā p̄ actū se accusādi ⁊ iustificādi deū ꝓseruat patiētia nec requrit etiā emēdatio mor̄ ad hoc q̄ actus aliq̄s patientia sz patientiem nostraz quā habemus in flagellis diuinis pferēdā ordinare debemus ad emēdationem mor̄. ¶ Quarta ꝓpositio ad patientē tollerādū res aduersas nō sufficit q̄ nec manu nec ore nec corde cōtra inferētē moueamur. patz q̄ista ptinēt ad māsuetudinē ⁊ nō ad pa-

Hieronimus.

Contra quosdam.

Spēs patientie.

stientiam. tum secūdo qz stat aliquem habere oīa ista et esse impatientē qz licet nec manu nec oze nec corde ꝓtra inferentem moueamur ita tamen apud se perturbatur z afficitur tristicia vt deficiatur animo a dignitate sua z deserat multa bona opera quibus vel incūbebat vel incūbere tendebat. ¶ Quinta ꝓpositio non ideo quis est patiēs qz ꝓ iniuria non reddit iniuriā nec ideo est patiens qz ꝓ iniuria nec iniuriam nec cōtumeliā nec iram reddit. ꝓbatur ꝓma pars z scōa qz nullus ꝑ iniuria reddēs ꝓtumeliā aut iram est patiens: sed stat aliquem nō reddere ꝓ iniuria iniuriā z tñ reddere iram z cōtumeliam z similiter stat aliquē nō reddere ꝑ iniuria contumeliā et tñ reddere iram id est appetitus vindicte igitur. tertia pars ꝓbatur qz stat aliquem non inferentē ꝓ iniuria nec iniuriā nec ꝓtumelia nec iram esse impatientē: ergo nō est necesse talem esse patientissimū. antecedens ꝓbatur qz stat talē decidere animo z ꝓtristari cōtra rationē ꝓpter aduersa licet nullā penitus vindictā appetat. tertio ꝓbat ꝓpositio per opinantē ēm eīm res aduersas sic tollerare debemus vt nec manu nec oze nec corde cōtra inferētes moueamur. ergo dicere q vnum eoz reddit hominē patientē z deo patiētiozē z tria patientissimū esset sibi cōtradicere. Nec tñ ad patientiā sufficiūt illa tria sicut iam deductū est lz sufficere videant ad multitudinē. ¶ Notandū est vlterius q ēm aliquos tres sunt ꝓprietates patientie. Prima est q sit radix z custos omniū virtutū. Secunda est q opus habeat perfectū. Tertia est q ꝑ ipsam est possessio animaz sed tñ cū exponunt hoc ita longe discedūt a ꝓposito q ea q̄ sunt ꝓpria patientie alijs tribuunt volunt eīm q patientia sit radix custos cōtra impugnātia q habeat opus perfectum ꝓpter equanimitatē pseuerantie indifficili et laboriosō opere z q per eam sit possessio aiaz eo q cohibet irascibilē a motibus inordinatis ire z perturbationis. Sed vltra dicunt q caritas est radix omniū ſtutū ex eo q oīs virtus formata ex amore summi boni incrementū trahit. et similiter fides ex eo q omnē accedentē ad deuz opz credere q sit remunerator. Et similiter māsuetudo ēm illud xp̄i discite a me qz mitis sum z humilis corde: z ꝓterea singulis virtutibus cōuenit q sint possessio anime inquantum quilibet ponit eam in quiete sui actus.

Propriete tes patien tie.

¶ Sed cōtra hanc opinionem sit ꝓma ꝓpositio. Sola patientia est ꝓma radix virtutū. ꝓbatur qz illud ex quo nata est pullulare oīs virtꝰ est radix omniū virtutū. sed patiētia sola est ex qua nata est pullulare oīs virtus igitur. maior est manifesta et minor ꝓbatur qz ex cōtēptu a molestie z difficultatis quā ingerit nobis operatio ſtutis nata est pullulare oīs virtus qz cū creatura rōnalis sit naturaliter inclinata ad operationes ſtutis z nihil retrahaī eā nisi molestia z labor operis posito cōtēti molestie z equanimitate circa hmōi tristitiā inde ꝓueniente exsurgit in oīe opus ſtutis. sed patientia ponit hmōi cōtemptū z equanimitatē. si accipiatur nomen patientie cōmuniter z patientia tertij generis adhuc omnia disponit igitur. Pro hac ratione est aduertendū q omnes homines in agibilibus obedirent rōni z virtuose operarent nisi impedirentur ꝓpter tristiciā que in operando cōtingit: aut ꝓpter ea que sunt extranea operationi aut intranea. z ideo si quis habeat virtutē patientie qua sit dispositus ac omnes hmōi tristicie causas cōtinentes ad tollerandū eā equanimiter q̄ retrahunt ab opere ſtutis ille ꝯz radicē omniū virtutū ex qua omnis virtus pullulare potest. hec ratio etiam melius intelligetur ex cōclusione sequente. ¶ Secunda ꝓpositio patientia est potissima custos omniuz virtutum ꝓbatur illud quo superamus ac vincimus omnia que contrariant et aduersantur cuiuscunq virtutis operationi est omnium virtutuz custos/ sed per patientiā superamus z vincimus omnia q̄ aduersant cuiuscūq virtutis operationi ergo patientia est custos omnium virtutū. maior est certa ex quid nominis custodis. minor ꝓbat qz omnia q̄ aduersantur virtuti. aut sunt delectabilia aut tristabilia. si tristabilia tunc illa superantur per patientiam. si delectabilia. Tunc sic nullum delectabile vincit nos q̄ diu equanimiter tolleramus carentiam eius aut vsus excessiui: sed hec equanimis tollerantia pertinet ad patientiā cū hmōi tollerantia non sit difficilis nisi ꝓpter tristiciam inde causatā igitur. Verbi gratia aliquid allicitur ad intemperantiā a forti delectabili/ talis cū habeat rationem ad melioza depcantē nūq̄ cōsentiret tentationi nisi carentia rei delectabilis. aut vsus eius esse sibi molesta. Et ideo si quid haberet virtutē qua omnē talem carentiam rerum delectabiliū z generaliter omnē molestiam equanimiter tolleraret ipse haberet virtutē omnium virtutū custodem z conseruatricem. ¶ Tertia ꝓpositio habere opus perfectuz maxime cōuenit patiētie. ꝓbatur omnis perfectio operis virtuosi est secundū gradum heroicum aut secundū gradum temperātie: sed nullus potest habere gradum heroicū nisi per patientiā nec etiam potest quis habere gradum temperātie nisi per patientiā ergo patientia habet opus perfectum. maior est manifesta quia isti soli duo grad⁹ in omni virtute sunt gradus ꝑfecti z minor ꝓbatur qz ad gradum heroicum exigitur tollerantia eoz que ꝑ sua difficultate excedunt cōmunē hominū facultatem. ad gradū vere temperantie exigitur tam diuturna rerum aduersarum tollerantia et etiam carentie rerū delectabilium/ q̄ iam passiones nō plus notabiliter exurgant contra iudicium rationis. hec autē tollerantia sine patientia haberi non potest.

¶ Quarta ꝓpositio patientia est per quam est animarum possessio ꝓbatur patientia est per quā vnaquecq virtus habetur ēm gradum temperantie sed in solo gradu temperantie habetur animarum possessio igitur. maior patz ex p̄cedenti cōclusione. minor ꝓbatur possessio anime consistit in quiete z pace z transquilitate anime cū scz tanta est in anima quies vt nec appetitus contra voluntatē nec volūtas cōtra rationē exsurgat/ q̄ patet per Grego. dicentē animas possidere est in omnibus recte viuere z cunctis motibus ōiari/ sed hoc tantuz habetur in gradu temperantie in qua anima tam quieta est vt omnis motus et omnis stimulus contra rationem perierit ita q in hoc gradu nō exsurgant motiones saltem notabiles ꝓtra rationem. sz diuturna consuetudine vincendi hmōi motus oīs stimulus cōfractus est igit patientia est ꝑ quē habet aiaz passio. Ex his oībus infert hec cōclusio. Predicte ꝓprietates sunt ꝓprietates patientie igitur. aīs ꝓma parte ꝓbat de ꝓma ꝑ glosam, super illud Luce in patientia vestra z̄c. patientia in- Gregor⁹

quit radix ē ⁊ custos oim virtutū de scōa per illud Jaco. patia opus pfectū hz. de tertia p illud luce. xxi. in patiētia vra possidebitis aias vras. ¶ Contra pmā ppositionē ar sic. caritas est prima radix oim virtutū g nō patia añs pbaf q; ois virtus formata ex amore summi boni incrementum recipit: sed amor summi boni ex caritate est igitur. Secundo fides est pma radix omniū virtutū igif non patientia. añs pbatur per illud apos. accedentē ad deū opz credere q; inquirētib⁹ se sit remunerator. ¶ Tertio humilitas est prima radix ommū virtutum igif añs pbatur p illud Sap. quasi puluerē in ventū colligit q; alias virtutes sine humilitate cōgregat. ¶ Ad pmā rationē negaf añs nā virtutes mozales possunt haberi sine caritate ⁊ fide et ideo nulla earū est radix virtutū. Tum scōo q; nec actus caritatis nec actus fidei haberi pōt sine patientia nō caritatis q; nemo pōt pponere amore dei amori sui ⁊ rez suarū nisi mediante equanimi tolerantia multoz difficiliū/ nō fidei q; nullus pōt captiua re intellectū suū vt credat q̄ nec scit nec intelligit/ imo ptra q̄ frequēter putat habere rationē firmaz. multa etiaz credere iubemur quoz operationes a nobis exiguntur multa etiā q̄ sunt nobis formidini ⁊ terrori. ad pbationē autē cōceditur añs ⁊ negaf pñia multa em valent ad augmentū virtutū q̄ non habent radicis nec germinis rationē q; si in aliquibus auctoribus reperiaf eam appellari radicē aut matrē virtutū hoc intelligendū est nō ꝯtum ad rationē virtutis: sed ꝯtū ad rationē meriti q; nulla virt⁹ pducit actū meritoziū nisi mediāte caritate. ¶ Ad secundā negaf añs ⁊ ad pbationē dico q; fides respectu actus meritozij hz rationē germinis caritas autē habet rationē radicis sed nō ꝯtū respectum actus virtuosi sm q; hmōi. et hoc significauit apo. per hoc quod ait accedētibus ad deum. Et si dicas q; nullus actus pōt esse mozaliter bon⁹ nisi habeat debitā circunstantiā vltimi finis sic q̄ operans ppter deum operef. sed hec cognitio non pōt haberi nisi per fidē igitur. Ad hoc respondet q; pzo nunc cōcesso illo principio de quo alibi videbif ad oēm actū mozaliter bonum exigif actus aliquis cognitionis similis fidei q̄ tamē nō est actus fidei infuse nec fidei acquisite licet sit generatius fidei acquisite respectu ei⁹ de obiecti cōplexi/ act⁹ scz quo credo ppter deū oia operāda esse: ⁊ iste actus habef a nobis mediante auxilio dei speciali/ sed hic actus nō est ille quo credo oīe cōtentū in sacra scriptura esse vez/ q; si talis actus sit vocandus actus fidei cōcedo tunc q; fides hz rationem germinis ⁊ patientia hz rationē radicis ideo manet ppositio prius posita in veritate. ¶ Ad tertiā negaf añs ratio em radicis patiētie potius ꝯp humilitati tribuēda est. ¶ Pro intellectu tū est aduertēdum q; humilitas facit nos recte habere in prospe ris nō solū tēporalibus sz etiā spiritualibus Nam sm cassianū ex incremēto aliquaz virtutū vt castitatis ⁊ tēperantie frequēter ptingit q; ds intumescat ⁊ nimiū efferaf q̄ elatio p humilitatē ipeditur Et ideo bene dicit gregorius q; d congregat alias virtutes sine humilitate ille quasi cineres in ventū colligit q; si non assit humilitas statim intumescit homo et exaltatur in corde suo/ sed ex hoc nō habetur q; humilitas sit radix. sed bene q; sit custos virtutum nec repugnat virtutes duos aut tres custodes habere secundū q; habent duo aut tria impugnatia illaq̄ sūt corruptiua earū q; si reperiaf in sacris doctoribus humilitatē appellari radicē oīm virtutū tunc hoc nō repugnat priozibus eo q; eiusdem virge ⁊ arboris pñt esset multe radices patiētia tñ est principalioz ppter cām supra assignataz.

Arg. tho. 2.2.que.2 art.quinto

Tassianus

¶ Contra tertiā ppositionē arguif sic ois virtus pōt habere esse intensum sine patientia sed ois virtus intensa nata est facere opus perfectū/ ergo nō sola patientia habet opus perfectū. ¶ Ad hāc rationē rndef q; in virtutibus reperif duplex intēsio vna sm gradus eiusdē speciei. alia sm gradus diuersarum specieꝝ scōa intensio fit cū virtus trāsit de gradu ptinētie ad gradū tēperātie aut de altero istoꝝ ad gradū heroicū. nō q; sit eadē virtus q̄ primo sit sub vno gradu ⁊ postea sub altero: sed quia virtus vnius gradus succedit alteri/ hmōi tū virtutes specie differunt loquēdo de his q̄ ppie sunt virtutes/ si intelligaf scōmō ostat q; minoz est falsa si intelligaf primo mō ipsa etiā videf falsa ppter rationem supra positā nō em videf aliquis posse acquirere virtutē aliquā sm gradū continentie. quin habeat multas passiones retrahentes ab opere virtutis in quibus vincendis opus est laboze ⁊ patientia qua tolleraf equanimiter nō solū tristicie rez aduersarum sed etiā carentie delectationū. ¶ Contra quartā ppositionē arguif sic q; vnā quāqz virtutē habef alia possessio. ergo tertia ppas vnicuiqz virtuti cōuenit. añs pbatur possidere animā est in oibus recte viuere/ sed in oibus virtutis recte viuitur igif in oibus virtutibus est possessio anime. Secundo vnaquaqz virtus ponit animā in quiete sui habitus ⁊ act⁹ g; i vnaquaqz virtute est possessio aie. ¶ Ad primā respōdef negando añs ⁊ ad pbationem ocedif. pma pars assumpti et scōa negaf pñia ppter malā subsumptionē sub maiore q; hz in oib⁹ virtutibus recte viuatur nō tñ per quālibet virtutem in oibus recte viuif. nam per iusticiā nō recte viuitur in oibus q; nō in materia tēperantie nec in materia liberalitatis nec magnificentie. patientia autē sola est q; quā in oibus recte viuif/ in materia em iusticie nō possumus vlr recte viuere nisi auxilio patiētie nec in materia fortitudis nec i materia tēperantie nec in materia cuiuscūqz alterius virtutis. Et ideo errat Albertus credēs ppter illā rationē q; esse possessionē anime cuilibet virtuti ꝙueniat Et si dicas q; si per solā patiētiā in omnibus recte viuatur patientia sufficiet ad regimen vite et alie virtutes superfluāt. respōdef q; ista ppositio per solam patientiā in oīmbus recte viuif habet duplicem sensum vnū rigoroſum ⁊ iste est verus/ ⁊ est iste sensus viuitur recte in omnibus per patientiā ⁊ nulla est alia virtus a patientia per quā recte viuaf in in oīmbus. Alius sensus est q; patientia sufficit ad viuendū recte in oīmbus ita q; ipsa est vnicū totale ⁊ sufficiēs directiuū in oīmb⁹ ⁊ iste sensus est falsus primomō nō valet cōsequentia q; patiētia non est qua totaliter recte viuitur in oīmbus: sz tñmō partialiter. nā in materia iusticie q; patiētiā iusticiā ⁊ prudētiā recte viuif sīl in materia tēpantie q; patientiā tēpantiā ⁊ prudētiā recte viuif ⁊ sic de aliis in ꝙbus oibus patiētia est necessaria ppter tollerātiā laboz ⁊ difficultatū ⁊ etiā carentie rez delectabilium. ¶ Ad secundam distingo antecedens vel tanꝯ causa totalis ⁊ sic nego, sed vt dictū est opus

Duplex intensio virtutis.

Albertus.

est patientia vel tanq̃ causa partialis et sic concedo et nego consequentiam q̃ cũ possessio anime sit recte viuere in omnibus/ esse in quiete vnius habitus nõ sufficit ad possessionem anime. Tum etiã q̃ hmõi quies vnius habitus nõ põt fieri sine patientia vt dictum est. ¶ Est tamen aduertendũ q̃ añs huius argumenti est multum ipropriũ videtur eni gnificari per ipm̃ q̃ vnaquęq; virtus habeat habitũ z habitus quietẽ in qua quiete ponatur habitus ipse per virtutẽ cuius est/ q̃ imaginatio est oino falsa nam nec virtus eũ alia ab habitu nec quies habitus alia ab vtroq;. ¶Potest tñ habere sensum impropriũ sic q̃ per quietẽ habitus itelligat gradus temperantia in qua cessat oĩs passionũ motio/ et tũc significat q̃ omnis virtus ponit se in quiete habitus id est oĩs virtus coagit z cooperat̃ p frequentem elittonem operis ad hoc q̃ gradui continentie vel heroico succedat gradus tẽperantie z hoc verũ est partialiter vt dictũ est. ¶ Aduerte t ñ q̃ in oĩbus accipit̃ nomẽ patientie multũ cõmuniter/ patientia tñ tertij generis disponit ad oĩa q̃ dicta sunt. ¶ Pro responsione ad questionem sit ꝑma ꝯclusio accepto noĩe patientie cõmuniter ad quatuor modos supra positos equanimis tollerãtia tẽptationis ad patientiã ptinet ꝓbatur oĩs equanimis tollerãtia laboris aut rei cuiuscũq; difficultãtis opus virtutis ad patientiã hocmõ sumptã ptinet. sed oĩs tẽptatio est res difficultãs opus virtutis igit̃. ¶ Secunda cõclusio. non oĩs equanimus tollerantia tẽptationũ ad patientiã tertij generis ptinet. ꝓbatur q̃ ad eandẽ virtutẽ ptinent tollerare equanimiter tẽptationẽ z eam vincere/ sed vincere temptationẽ ptinet ad virtutẽ illam quã impugnat ipsa temptatio ergo z tollerare eã equanimiter. minor ꝓbatur q̃ pertinet ad gradũ cõtinentie in illa virtute/ aut ad gradũ heroicum si temptatio sit tam excellens q̃ excedat cõmunem hoĩm facultatẽ. vincere eñ temptationes impedientes op9 iusticie ptinet ad iusticiã/ z vincere tẽptationes impedientes opus tẽperantie pertinet ad tẽperãtiã. Secundo oĩs tollerãtia equanimis illius rei que si est volita ideo est volita ꝓpter augmẽtũ alicuius virtutis ptinet ad virtutẽ illã. sed tẽptatio si est volita: est volita ꝓpter augmentũ virtutis quã impugnat ergo equanimis tollerãtia eius ptinet ad virtutẽ quã ipsa ipugnat. Tertia ꝯclusio: aliq̃ equanimis tollerãtia tẽptatiõis ptinet ad patiẽtiã tertij generis ꝓbat̃ oĩs equanimis tollerãtia tẽptatiõis pertinet ad virtutẽ quã impugnat/ sed aliqua temptatio impugnat virtutẽ patiẽtie tertij generis ergo tollerantia equanimis talis tẽptationis pertinet ad patientiã tertij generis. Et si dicas q̃ tunc patientie esset patientia. respondet negando consequentiã sed bene sequitur q̃ respectu temptatiõtionis contra patientiã bene est patientia cuius tamen de consequente postea videbit: nihil enim videtur repugnans q̃ in patientia sint diuersi grad9 quorum vnus dicatur patientia vel perseuerantia respectu alterius. Rationes solute sunt ex dictis.

QVerit̃ cõsequenter de humilitate. z ꝑmo. Utrũ humilitas sit spẽs magnanimitatis. Arguit̃ q̃ non auctoritate oĩm pene auctor9 quor9 nullus humilitatẽ sub magnanimitate posuisse videt. ¶ In oppositũ arguit̃ sm Tullĩ ꝑmo de officijs cõtẽptus rerum externar9 ꝓsperar9 ad magnanimitatẽ siue fortitudinẽ ptinet/ sz humilitas est hmõi rer9 cõtẽptus igit̃. Notandũ est q̃ sm beatũ Thomã humilitas est virtus qua tẽperat̃ z refrenat̃ animus ne moderate tẽdat in excelsa/ vultẽ q̃ bonũ arduũ hz in se rõnẽ boni p quã attrahit appetitũ z hz aliquid retrahẽs scz ipam difficultatẽ adipiscẽdi. sm ꝑmũ insurgit motus spei z sm aliud motus desperationis circa motus aũt appetitionis q̃ se hñt p modũ impulsionis opz esse virtutẽ moralem retrahentem z refrenantẽ/ circa motus autẽ retractionis opz esse virtutẽ firmantẽ z impellentẽ. Et ideo circa appetitũ boni arduĩ necessaria duplex est virtus. vna q̃ refrenet animũ ne immoderate tendat in excelsa z hec dicit̃ humilitas. Alia q̃ firmat animũ ꝯtra desperationẽ z impellit ipm̃ ad ꝓsecutionẽ magnor9 sm rectã rõnẽ. Et hec est magnanimitas z in hoc differt humilitas a magnanimitate. ¶ Sz ꝯtra hanc opinionẽ sit ꝑma ꝯclusio. humilitas nõ est a magnanimitate in hoc distincta q̃ ipsa frenat aĩm ne immoderate tendat in bonũ arduũ. magnanimitas aũt firmat z impellit animũ ad ꝓsecutionẽ magnor9. ꝓbatur oĩs ꝑtus qua frenat animus ne se dignificet hijs quibus dignus nõ est/ est magnanimitas sed oĩs ꝑtus frenans animũ ne immoderate tendat in bonum arduum frenat animũ ne dignificet se hijs quibus dignus nõ est ergo oĩs talis virtus est magnanimitas. ergo humilitas i hoc non distinguit̃ a magnanitate. maior ꝓbatur per Ari. quarto ethicorum. Videtur aũt magnanimꝰ esse qui magnis seipm̃ dignificat dignus exĩs q̃ eñ non sm̃ dignitatẽ id facit insipiens. Secundo oĩs mediocritas inter caymotẽ z pusillanimitatem̃ est magnanimitas. sed virtus qua retrahimur ne immoderate tendamus in ardua siue ne nos dignificemus hijs quibus non sumus digni est mediocritas inter caymotẽ z pusillanimitatẽ ergo talis ꝑtus est magnanimitas. Tertio eiusdẽ virtutis est afficere pena conuictũ de crimine z absoluere nõ conuictũ ergo etiã eiusdẽ virtutis est dignificare se quibus est dignus et nõ dignificare se quibus non est dignus. Confirmatur volo q̃ aliquis deliberet an dignificabit se aliquo certo honore z q̃ nõ agat viciose nec p virtutem moralem nisi p magnanimitatẽ z rõne huius inquirat an sit dignus illo honore z inueniat q̃ non. Tunc sit Talis vel dignificabit se vel nõ dignificabit se illo honore q̃ inter hec non est mediũ si dignificet se viciose faciet z non per magnanimitatem quod est contra casum. si nõ dignificet se ergo cum non eliciat actũ nisi per virtutẽ magnanimitatis sequit̃ q̃ non dignificare nos quibus digni non sumus pertinet ad magnanimitatẽ ergo nõ differt humilitas a magnanimitate mõ supradicto.

Quarto omnis virtus q̃ opponitur directe z formaliter ꝑsumptioni est magnanimitas. sed humilitas est virtus directe opposita ꝑsumptioni. ergo humilitas est magnanimitas. maior ꝓbat̃ q̃ sm Thomam magnanimitati opponit̃ ꝑsumptio. z minor ꝓbatur quia sm eundem Thomã ꝓsumptio est qua quis assumit ad agendum ea que excedũt facultatem suam. humilitas autem est virtus qua q̃s refugit agere vel retrahitur ne agat ea que excedũt facultatẽ suam. Hec aũt directe z formaliter opponũ tur vt ꝓstat. Cõfirmat̃ hec ratio ex dictis eiusdem

Tho. 2. 2. questi. 161. articu. 1

Tho. 2. 2. questi. 130. arti. 1.

Thomas in materia de supb. ia

Thome questione. Clxij. articulo primo in responsione ad tercium q̄ situt ad magnanimitatem pertinet impellere animū ad magnam cōtra desperationem ita ad humilitatem pertinet retrahere animum ab appetitu magnoꝝ contra p̄sumptionē ex ex quibus verbis apparet q̄ humilitas directe opponitur p̄sumptioni. ¶ Sed ad hanc rationem respondetur ꝯm q̄ pretendere videtur idem doctor loco allegato q̄ magnanimitas ⁊ humilitas sunt distincte virtutes ⁊ quelibet earuꝫ habet duo vicia sibi opposita distincta vnum in superhabundantia aliud in defectu magnanimitas habet in superhabundantia caymotem siue presumptionē ⁊ in defectu pusillanimitatem secundū vnam significationem acceptam humilitas habet in superhabundātia superbiam et in defectu pusillanimitatē secundum alī ā significationē acceptā. Magnanimitas est q̄ suscipim⁹ magna quib⁹ digni sum⁹ humilitas est qua retrahimur ab appetitu iordinato magnorum. p̄sumptio est qua suscipimus magna quibus digni nō sumus superbia aliqñ importat habitum quo aspernamur et aliquādo importat habitū quo inordinate ad magna tēdimus superbia primomō opponit̄ humilitati et scōmō opponit̄ magnanimitati. pusillanimitas importat ꝯm vnā significationem defectū a psecutione magnoꝝ ⁊ tūc ppie opponit̄ magnanimitati. aliqñ vero importat applicationē animi ad aliqua viliora q̄ deceat ⁊ sic opponit̄ humilitati ꝯm defectū. hec iudicio meo est sententia Thome q̄ nō videt̄ mihi sufficiēs ad intētionem suam fundandā scz ad ponendū humilitatē extra genus magnanimitatis et sub modestia vel temperantia. Primo em̄ deficit in hoc q̄ ponit ad retrahendum a magnis que sunt supra facultatem nostram vnam virtutē ⁊ aliam ad impellendum ad magna moderate quia hec ad vnam virtutē pertinent sicut iam pbatum est multipliciter. Secundo deficit in hoc q̄ dicit q̄ superbia ꝯm q̄ aspernatur subiectionem opponit̄ humilitati. ꝯm vero q̄ tendit immoderate ad magna opponit̄ magnanimitati qz superbia siue hoc siue illomō accipiat̄ semper vterq; opponit̄. pbatur quicūq; magnis se dignificat quibus non est dignus est caymus vt patet per diffinitionē Aristo. de caimo sed quicūq; aspernat̄ subiectionem et maxime respectu magnoꝝ dignificat se magni quibus non est dignus qz dignificat se magna libertate qua non est dignus/ ergo ois talis est caymus ergo superbus ꝯm q̄ aspernat̄ subiectionem est caymus ⁊ per cōsequēs superbia ꝯm q̄ est aspernatiua subiectionis opponit̄ magnanimitati. q̄ etiā superbia ꝯm q̄ tēdit immoderate in magna opponat̄ directe humilitari pbatur nō stat aliquē tendere in magna immoderate ⁊ esse humilem sed stat aliquē tendere in magna immoderate ⁊ nō aspernari subiectionē eoꝝ quibus tenet̄ esse subiectus ergo superbia ꝯm q̄ tendit in magna immoderate p se directe ūediate ⁊ nō rōne alterius opponitur humilitati ista ꝓnia pbatur qz que nō stant simul sed repugnāt illa sunt opposita ergo q̄ nō stāt simul sed repugnant quocūq; alio qō pōt videri eē causa repugnantie secluso illa ex se ⁊ directe repugnant sed superbia ꝯm q̄ tendit in magna secluso aspernatione subiectionis quā solā assignat Thomas pro causa repugnātie superbie ad humilitatē repugnat ipsi humilitati ergo superbia hoc mō accepta per se repugnat humilitati. Nec valet dicere q̄ qui hoc mō tendit in magna transgredit̄ mandatū dei et per ꝓns aspernat̄ dictum dei/ hoc nihil est. Tum primo qz tunc oīe pctm̄ esset oppositū humilitati neq; staret aliquē esse humilē ⁊ peccare cōtra legem dei qō est patēter falsum. alias em̄ superbia esset in omni pctō mortali formaliter inclusa. Tum secōo qz nō ois caymus peccat mortaliter ⁊ p ꝓns nō ois talis transgredit̄ mandata dei. Ans p batur per Ari. dicentē q̄ licet caymi peccent non tñ sunt mali nec iniusti nec malefactores sz insipiētes sunt ⁊ seipsos ignorātes qz conant̄ ad honorabilia tanq̄ digni exñtes. Tertio deficit hec opinio in hoc q̄ dicit pusillanimitatē opponi magnanimitati ꝯm q̄ est defectus a psecutione magnoꝝ ꝯm vero q̄ est applicatio ad aliqua vilia que nō decēt hominē sic opponit̄ humilitati. ¶ Contra hoc arguit̄ sic magnanimitas sufficienter inclinat ad fugiēdū ea que pro sua vtilitate dedecēt eum ergo pusillanimitas illa qua quis applicat se ad vilia que nō decent hominē est oppositā magnanimitati. Ans pbat qz nō stat aīm esse magnū tā habitu q̄ actu ⁊ applicare se ad talia vilia ⁊ indigna hoīe. ¶ Secōo ois habitus virtuosus inclinans ad cōtēnendū parvos honores inclinat ad cōtēnēdū vilia ⁊ indigna hoīe/ sz magnanimitas inclinat ad cōtēnendū parvos honores q̄ ⁊ ad cōtēnendū vilia. maior est manifesta ⁊ minor pbat̄ magnanimitas inclinat magnanimū ad fugiendū illud quo ipse est nō dignus vt patebit in auctoritate q̄ statim allegabit̄ ad pbationē minoris sed magnanimus multo minus est dignus viribus q̄ dedecēt eum q̄ paruis honorib⁹ cuz vilia sint multo magis elōgata a dignitate magnanimi q̄ parui honores igit̄ minor pbat̄ p Ari. in quarto ethicoꝝ dicentē. Maxime quidē igit̄ circa honores ⁊ inhonorationes magnimus est ⁊ i magnis ⁊ a studiosis moderate delectabit̄ ⁊ paꝫ post eum aūt q̄ in cōtingentibus ⁊ in paruis oīno paruiperꝫ et nō em̄ his dignis. ¶ Tertio quicunq; ꝯm habitū suum inclinat̄ ad iudicandū ꝯm veritatem de rebus ptinētibus ad dignitatē hois ⁊ ad hmōi iudiciū sequendū ille inclinatur cōtennere vilia q̄ eo indigna sunt/ sed magnanimus ꝯm habitū suuz inclinatur ad vere iudicandū de hīs que spectant ad dignitatē hominis ⁊ ad hmōi iudiciū sequendū ergo magnanimus ex habitu suo inclinatur ad cōtempnendū vilia. minor pbatur per aristo. quarto ethicoꝝ magnanimus autē iuste contēpnit/ glorificat em̄ vere: q̄ si dicas q̄ hic loquitur de cōtemptu ⁊ glorificatione hominū/ hoc nihil est qz homines nō sunt contempnendi vel glorificandi nisi p ter ea q̄ sibi assent vel desunt ergo si vere cōtempnit ⁊ glorificat hoies vere iudicat que res sunt digne contemptu ⁊ que res sunt digne gloria.

¶ Quarto magnanimitas inclinat ac contēpnendum oīne illud quo hō fit minor dignitate siue indignior/ sed per applicationē ad vilia homo fit indignior. ergo magnanimitas inclinat ad fugiendum applicationē ad vilia maior pbatur q illud aristo. in quarto de magnanimo vult autē superexcellere minor est manifesta. ¶ Confirmatur quia secundū Ari. ibidē magnanim⁹ non habet in memoria eos qui sibi beneficiū impenderunt eo q̄ minor est q̄ bñ

Contra Thomam

Magnanimitas inclinat ad fugā vilium

patitur q̄ qui bene facit ergo cū applicatio ad vi
lia hominem multo minorem reddat q̄ receptio q̄
cunq; beneficij sequitur q̄ magnanimus multo ma
gis fugit applicationem ad vilia multe alie ratio=
nes formari possent decurrendo per textū Aristo.
¶ Quinto omnis virtus inclinans ad inclinandū
id solum esse bonum quod est honestum in inclinat
ad contemnendum ea que pro vtilitate sua dede
cent hominē sed magnanimitas est huiusmodi igi
tur. minor probatur p tullium primo de officijs vbi
de magnanimitate loquens ita dicit id autem ipm
cernitur in duobus si et solum id q̄ honestum sit bo
num iudices et ab omni animi perturbatione liber
sis. ¶ Sexto omnis dignificans se minoribus q̄ di
gnus sit est pusillanimis pusillanimitate opposita
magnanimitati sed qui applicat se ad vilia que eū
dedecent dignificat se minoribus q̄ dignus sit igi
tur minor est certa ꝛ maior ꝓbatur per diffinitio=
nem pusillanimi quam ponit aristo. in quarto ethi
corum dicens/ qui autem minoribus q̄ dignus sit
pusillanimis. Ex supradictis ptz q̄ humilitas nō
disiuncta a magnanimitate modo assignato p bea
tum Thomam. ¶ Ad videndum autem quid sit hu
militas. Est aduertendum q̄ humilitas extēso no
mine ad humilitatem accipitur multiplicite. Uno
modo pro degressione alicuius ꝛ flagellatione cuz
scz ea ab eo auferūtur ex quibus nata est erigi vel
ea sibi inferuntur ꝓpter quorum absentiam insole
re homines vt plurimū consueuerunt. et hoc mō
accipit humiliari ꝓpheta cum ait humiliauerunt
in compedibus pedes eius. et alibi quoniam perse
cutus est inimicus animā meam humiliauit in ter
ra vitam meam/ de eadē est illud qui se exaltat hu
miliabitur et in parabolis superbum suscipiet hu=
militas et humilem spiritu suscipiet gloria. Secū
do modo accipitur humilitas pro seruilitate siue
obsequiositate quomodo accipit aristo. in quarto
propter quod ꝛ omnes blandidores seruiles et om=
nes humiles blanditores: Et hec humilitas secun
dum aristo. ibidem videtur repugnare magnanimi
tati. Tertio modo accipitur humilitas pro exhibi
tione signorum exteriorum vere humilitatis vt p
inclinatione capitis pro verbis et factis motu ge=
stu et habitu quibus contemptum nostri et rerum
prosperarum significamus. Quarto modo accipi
tur humilitas p cōtemptu firmorum et rationabili
earum rerumq̄ cōmuniter ab omnibus eximie ꝛ p̄
clare videntur vt scz ꝓpter presentiam earum nō
erigatur animus eius supra dignitatem suam nec
se supra se ꝓpter hec extollat ꝛ de humilitate hoc
mō accepta hic intendimus. Tunc sit secunda cō
clusio humilitas quarto modo accepta est virtus
probatur omnis habitus inclinans hominem ad di
gnificādū se quātū dignꝰ ꝛē nō dignificādū se quā
tū dignꝰ non est virtus sz hūilitas ē hmōi igit. Se
cūdo sic oīs habitꝰ inclinās nos ad recte ꝓtēpnē
dū illas resuaz ꝓtēptus facit magnos ꝛ excellē
tes viros est virtꝰ sed humilitas ē habitꝰ inclinās
nos ad recte contemnendū eas res quarum con
temptus efficit magnos viros scz res externas p
speras igitur minor probatur per Ciceronē primo
de officijs qui postq̄ posuit ditas res quibus for=
tis ꝛ magnus animus cernitur/ quarum vna est in
rerum externarum despicentia/ paulopost subiun=
git. causa autem et ratio est efficiens magnos vi=
ros in priore in eo enim est illud quod excellentes
animos et humana contemnentes facit.
¶ Tertia conclusio humilitas est species magna
nimitatis generaliter accepte. probatur qz vt ha=
bitum est supra cum de patientia agebaꝫ duo sunt
genera magnanimitatis. vnum quod est positus in
despicentia rerum externarum: alterum quod est
positum in administratione rerum arduarum que
plene sunt laboribus et periculis. ¶ Primum autem
genus in patientiam et humilitatem diuisum est se
cūdum q̄ res externe sunt duplices scilicet aduer
et prospere circa aduersas est patientia circa pro
speras est humilitas. Ad p̄sentiam enim huiusmo=
di rerum prosperarum homines vt in pluribus na
ti sunt insolescere et intumescere ideo nobis mul=
tum vtile est inesse virtutem aliquam per quam hu
iusmodi res sic contemnamus q̄ nō appreciemur
eas nisi q̄tum recta ratio diffinit et decernit eas
appreciandas esse quo contemptu habito nec inso
lescimus nec inflamur ad huiusmodi prosperarum
rerum presentiam vel expectationem probabilem
Secundo probatur conclusio auctoritate Tullij
primo de officijs qui cum agit de magnanimitate
siue fortitudine et enumerat vitia impedientia eā
enumerat superbiam sed cōstat secundum omnes
q̄ superbia ē opposita humilitati ergo humilitas
est species magnanimitatis. antecedens probatur
per illud quod habetur primo de officijs atq; etiā
in rebus prosperis et ad voluntatem nostram flue=
tibus superbiam magno opere fastigium arrogan
tiamq; fugiamus nā vt aduersas res sic secundas
immoderate ferre leuitatis est preclara que est eq̄
bilitas in omni vita et idem semper vultus eadem
q; frōs vt de socrate idem de. G. lelio accepimus.
¶ Et paulopost sequitur vt precipere videantur
qui mouent vt quanto superiores sumus tāto nos
geramus submissius ecce vbi habes leuitatis esse
immoderate ferre res prosperas/ constat autem le
uitatem magnitudini animi repugnare et quod in
tendat suadere ad humilitatem patet per illud tā
to nos geramus submissius. hoc enim vt cōstat fit
per humilitatem. Tertio omnis habitus quo quis
non dignificat se nec plus nec minus q̄ est dignus
est magnanimitas: sed humilitas est habitus quo
qs non dignificat se nec plus nec minus q̄ dignus
ergo humilitas est magnanimitas antecedēs pro
batur quia secūdum aristotelem in quarto ethico=
rum magnanimus secundum veritatem glorificat
et se alios et non curat de opinione hominum sed
magis de veritate. ¶ Quarto omnis habi=
tus quo qs appetit se facere vere dignū honorib⁹
magnis est magnanimitas: sed humilitas est habi
tus quo quis appetit se facere vere dignum hono=
ribus magnis igit. minor ꝓbatur quia humilitas
est habitus quo quis cōtēpnit que sunt vtilia ꝛ ca
duca ꝛ appetit q̄ sunt vere bona. Quinto ois habi
tus per quē quis moderate se habet circa bonas
fortunas vtputa circa diuitias potētatū ꝛ reliqua
hmōi ita q̄ nō multū gaudet ꝓpter presentiā eoz
neq; multū tristaꝫ ꝓpter absentiā est magnanimi=
tas: sz hūilitas est hmōi ergo hūilitas ē magnani=
mitas minor ꝓbaꝫ p Ari. in quarto ethicoz dicen
tē. Sz adhuc circa diuitias ꝛ potētatū ꝛ oēz bonā

R

Acceptio=
nes humili
tatis,

Cicero.

fortunam et infortuniū moderate habebit quomo docūcz fiant et necz bene fortunatus vticz gaudio sus erit necz infortunatus tristis. Sexto ois habi tus inclinans ad contēptū laudis et opinionis ho minū est magnanimitas: sed humilitas est hmōi. igf. maior ꝓbatur p Ari. vbi ꝓius qui de magna nimo loquens necz humaniloquus necz eīm de seip so loquitur nec de alio necz eīm vt laudet cura est ipsi necz vt alii vituperētur. ¶ Quarta conclusio ꝓpꝛius actus hūilitatis est equabilitas siue equa nimitas animi in rebus ꝓsperis. i. in his omnibus rebus q̄ a nobis desiderari solent. ꝓbatur pꝛio hec conclusio auctoꝛitate Lice. adducta in secūda ra tione p̄cedentis cōclusionis in qua per equabilita tem significat actū ꝓpꝛiū humilitatis. Secundo ꝓbatur ista equanimitas ēact⁹ alicui⁹ virtutis ꝛ nō potest assignari cuius virtutis sit nisi humilitatis igitur. maioꝛ patet q; est actus volūtatis delibera tus recte rationi cōsentaneus. minoꝛ ꝓbatur indu cendo p singulas virtutes alias a magnanimitate triplicia sunt desi derabilia. ¶ Est aūt aduertendū q; ea que desiderātur a no bis et ex quibus laudē et glozią et delectationem q̄rere possumus sunt in triplici differētia. Quedā sunt bona simpliciter vt virtutes et dona dei gra tum faciētia. Alia sunt mala simpliciter vt intem perantia/ iniusticia/ iracūdia. et generaliter omne vi ciū. Alia sunt indifferētia ꝛ hec duplicia. q̄dam sunt q̄ ab aliis habemus. alia sunt q̄ habem⁹ a no bis. ab aliis habemus omnia bona nature/ robur/ pulchꝛitudinē/ sanitatē/ ingeniū/ laboꝛis patiētią agilitatē/ generositatē/ siue nobilitatē. ꝛ illa bona foꝛtune q̄ dono vel hereditaria successione conse quimur a nobis habemus diuitias laboꝛe et indu stria nostra partes: sciētias artes vel liberales me chanicas. Eoꝛ aūt que a nobis habemus quedaꝫ sunt q̄ totaliter a nobis habem⁹: alia sunt q̄ parti alioꝛ auxiliis vel beneficiis sumus cōsecuti. diui tias eīm potentat⁹ et dignitates frequenter alioꝛ auxiliis cōsequimus. scientias et artes adiumēto pꝛeceptoꝛ ꝛ eoꝛ qui nos introduxerūt. aut q̄ nos cū acquirebamus aluerūt. habemus interdū autē inuentione aut industria nostra. Pꝛeterea hoꝛum bonoꝛ que habemus a nobis. quedaꝫ sunt q̄ talia qualia habemus a nobis libere operātibus ita q; in potestate nostra fuit talia facere ꝛ nō facere sic etiā q; potuissemus facere ea aliter vel alia vt cō tingit de omnibus q̄ subsunt libero arbitrioꝛ indu strie nostre: alia sunt q̄ non sic subsunt arbitrioꝛ in dustrie nostre vt bona ꝓles quā Ari. inter partes felicitatis pꝛimo rethoꝛice enumerat. nullū est ho rum quin p illud homines nisi resistant ad insolen tiam et tumoꝛē moueātur de bonis foꝛtune ꝛ natu re constat tā aperta experiētia vt nullus cōtradi cere possit de bono sciētie et alioꝛ habituū intelle ctualiū patet p illud: scientia inflat: caritas edifi cat de bono virtutis patet p Cassianū collatione quadā qui diffuse ostendit q; castitas et alie virtu tes opposite vitiis cardinalibus nō sunt connexe cā aliis virtutibus sed potius p eas hō inducitur ad iactantią et superbią. de malis culpe. patꝫ per illud Psalmi. Quid gloriaris in malicia q̄ potēs es in iniquitate. et ꝓpter hoc multū vtile est habe re virtutē aliquā que inclinet nos inter hec ꝓspe ra seruare equabilitatē animi vt nos in tumescā mus nec superbiam⁹ nec extollamur supꝛa nos. Cassianus

¶ Aduertendū est vlteꝛius q; sim' quosdam humi litas oꝛitur ex vera nostre fragilitatis cognitione hec aūt fragilitas siue infirmitas ex quinqz cogno scitur et indigentia nostra qua cōsiderata cogno scimus multa bona nobis deesse. secundo ex mise ria nostra quā late cognoscimus ex ipsis malis q̄ videmus nobis inesse. tertio ex impotentia nostra per cuius considerationē cognoscimus non a no bis esse bona q̄ habemus. quarto ex bonoꝛ nr̄oꝛū instabilitate per quā ꝓdere possum⁹ bona q̄ habe mus. quinto ex cōparatione nostra ad bonitatem diuinā per quā cognoscimus pene nichil nos eē in cōparatione ad diuinā bonitatem. Sed salua eoꝛ reuerentia hec nō sufficiunt ad perfectā oꝛiginem humilitatis in nobis tam respectu dei q̄ respectu hominū. ꝓbatur vera hūilitas nō cōsistit in hoc q; homo se infra oēs homines deiciat et postremū ac vilissimū omniū iudicet. Sed adverā humilita tem ꝓtinet q; homo se deiciat hiis quibus se deice re debet: et in illis rebus in quibus se deicere deb; sim veritatē: et se p̄ferre his quibus sim veritatē p̄ferendus est et in illis rebus in q̄bus sim veritatē p̄cellit: sed ista nunq̄ haberētur ex cōsideratione premissoꝛ. igif. maioꝛ patet q; sm beatū thomam Ille peccat contra verā hūilitatē peccato pusil lanimitatis qui applicat se ad vilia que eū non de cent puta si eruditus in sacris litteris applicaret se totaliter ad seruilia et mechanica opera q̄uis tamen ad hec alij se virtuose applicare p̄nt. ergo ad verā hūilitatē exigitur cognitio eoꝛ que ho minem decēt sm bona et pfectiones quas habet. Tū secundo q; sequeretur q; in sacris litteris eru ditus peccaret contra hūilitatez p̄ferendo se in p̄dicatione verbi dei simplicibus in eruditis per sonis. Hec eīm que dicta sunt multū valent ad hu miliandū nos coꝛā deo. nam cū bona q̄ habem⁹ a deo sint: ꝓpter hec non in elationē mētis sꝛ in gra tiarum actionē moueri debemus q; etiā ex tot ma lis in quibus sumus sine eius auxilio eripi nō pos sumus sibi deuotū animū et assiduitate oꝛationis eum deprecationē nō superbientē debemus. ex ma lis eīm culpe in quibus et nascimur et crescimus ꝛ deficimus nullus nos p̄ter eū liberat ex vtilitate cōditionis nostre nullus nobis dignitatē carisma tum diuinoꝛ ꝛ excellentią sacroꝛ munerū pꝛet eū dare potest quibus superem⁹ vilitates illas quas taximus cū conciperemur cū inꝛterovolueremur cū nasceremur et cū infantią et vniuersam vitā no stram decurrimus. Ex malis pene que per totā vi tam nostrā ab initio vsqz ad finem trascurrunt so lus deus p immoꝛtalitatē et impassibilitatē libe rare potest. valet etiā ad hoc impotentia nostra p quā sine eo nichil possumus boni: mali aūt pluri mum ex instabilitate q; si supbiamus timendū est nobis ne nos deserat et statim coꝛruamus ꝛ amit tamus bona que nobis materiā superbiendi dede runt: ex cōparatione nostra ad deū. nā in hoc san ctos patres sequi debemus abꝛahā eīm postq̄ cum domino locutus est se cinerem et puluerē vocabat et ezechie. pꝛopheta postq̄ diuinam visionem vi dit in faciem suam cecidit. ꝛ Job dicebat si astra non sunt munda in conspectu eius quanto minus nos quoꝛum vita temptatio est et qui habem⁹ do mos luteas et terrenum fundamentum sed de his postea. ¶ Quinta cōclusio licet vera humilitas

cōtra quos dam

pertinet ad primū genꝰ magnimitatis ipsa tñ mediāte actu suo elicito inclinat virū magnū ad magnimitatē secundi generis. probatur primo auctoritate Tullii primo de officiis iam frequenter allegata. causa aūt et ratio est efficiēs magnos viros in prioze in eo eñ est illud quod excellentes aliosz humana contēpnentes facit. Secūdo omnis habitus per quē vere iudicamus de nobis et hmōi iudicium sequimur in magno viro existens inclinat eū ad dignificandū se honozibus magnis q̄bus dignꝰ est/ sed humilitas primi generis in magno viro existens inclinat eū ad vere iudicandum de se z hmōi iudiciū sequendū inclinat eū ad dignificandum se magnis honozibus q̄bus dignus est. ¶ Tertio oīs habitus bonus quo res externas contēpnimus vt diuitias. et gloriā inclinat virū magnū habentem eū ad arduarū rerum administrationē/ sed humilitas inclinat habentē ad contemptū rerū externarum. igitur. maioz ꝓbatur potēs administrare magna et carens vitiis q̄bus impedif hmōi administratio: z hec cognoscens inclinatur administrare magna: sed magnus vir et humilis scit se posse administrare magna/ qz eñ est humilis iudicat de se ſm veritatem et ideo si sit magnus et humilis scit se posse sufficere ad administrationē magnozū/ et scit se carere vitiis quibus magnoz administratio impediri solet administrationē eñ magnoz impedit pecunie cupiditas et etiā cupiditas glorie q̄s Tulliꝰ dicit esse cauēdas magnas res administrātibus. et pecunie inquit fugiende cupiditas nichil est eñ tam angusti animi tanq̄ parui q̄ amare diuitias nichil honestius magnificentiusq̄ q̄ pecuniā contēpnere si non habeas/ si habeas ad beneficentiā liberalitatēq̄ conferre/ z sequif cauēda est etiā glorie cupiditas vt supra dixi. eripit eñ libertatem ꝑ qua magnanimis viris omnis debet esse contentio. ¶ Sexta cōclusio nō omnis humilitas inclinat eū in quo est ad magnanimitatē secūdi generis ꝓbaf. omnis inclinatus ꝑ aliquē habitum ad magnanimitatē secundi generis est vir magnꝰ magnis honozibus dignꝰ siue potens magnas administrationes gerere/ sed nō omnis in quo est humilitas z hmōi cum humilitas non repugnet viro simplici et inerudito et imperito magnarū administrationū gerendarū. igitur. Ex his ptz responsio ad questionē. ¶ Contra primā cōclusionē. Arguitur sic non est eadē virtus que moderat animū et refrenat circa appetitionē boni arduī et que ipellit ad appetendū bonū arduum moderate sed magnanimitas impellit ad appetendū moderate bonum arduū et humilitas refrenat immoderatū appetitū. igf. in hoc differt humilitas a magnanimitate. maioz ꝓbaf qz virtus impellens ad appetēdū bonū arduū hz pro obiecto dignitatē ꝑsone ad bonū illd: virtꝰ vero q̄ refrenat hz ꝑ obiecto in dignitatē ꝑsone ad bonū illd/ sed quozuncūq̄ actuū sunt diuersa obiecta illi differūt spē et oēs habitꝰ differunt specie quoz actus dñt spē. igf. ¶ Secundo velle et nolle differunt specie sed actus humilitatis est nolle que supra nos sunt. Actus vero magnanimitatis est velle q̄bus digni sumus ergo acctus humilitatis et magnanimitatis differunt specie et ꝑ cōsequens magnanimitas z humilitas et non potest assignari in quo differāt nisi in eo qđ dictū est. igitur. ¶ Ad primā respondef q̄ dato q̄ non sit eadē virtus numero aut specie/ dico tamen q̄ est eadem virtꝰ genere/ hoc est virtutes ꝑ quas ista fiunt pertinent ad idē genus virtutis. Et ad minoꝝ dico q̄ aliqua magnanimitas impellit ad moderate appetēdū bonū arduū z aliqua magnanimitas refrenat nos ab appetitu bonoꝝ viliumꝝ non solū/ immo et externoꝝ omniū. aliqua etiā refrenat nos ab appetitu magnaꝝ administrationū quibus digni nō sumus et qz humilitas aliquos vel aliquē istoꝝ actuū habet: ideo humilitas recte ponitur species magnanimitatis et qz omnis propositio significans speciē differre a genere terminis ꝑsonaliter sumptis est falsa qz genꝰ vniuersaliter p̄dicatur de specie ideo ꝓpositio significans humilitatem differre a magnanimitate est falsa. si tamē acciperef magnanimitas ꝑ magnanimitate secūdi generis tūc bene cōcedendū esset q̄ humilitas differunt a magnanimitate specie licet tñ sub eoē genere sc̄z sub magnanimitate communiter dicta contineātur. ¶ Ad secundā concessis prima et secunda partibus antecedētis dico q̄ aliquis actꝰ magnanimitatis est velle et aliquis actꝰ magnanimitatis est nolle quibus indigni sumꝰ: aut q̄ nobis indigna sunt. et ex hoc non arguif nisi supioritas magnanimitatis ad humilitatē. ꝑ primam tñ rationē ꝓbarek q̄ humilitas qua recusamus que supra nos sunt differt specie ab hūilitate qua recusamus q̄ pro sua vilitate nō sunt digna nobis qz ibi est diuersitas obiectoꝝ/ quod argumentum puto cōcludere de hiis habitibus humilitatis qui sunt primo et ꝑ se boni qz tales variātur specie ex variatione specifica actuū et actus ex variatione obiectoꝝ. ¶ Contra secundā conclusionē arguif virtutibus non contingit male vti: sed humilitate male vtimur. ergo hūilitas nō est virtꝰ. minoꝝ probatur. Tñ primo qz quis ꝓpter humilitatē quaz in se iudicat esse ſubire potest. Tñ secundo ꝑ illd Ecclesia. xxix. est qui nequiter se humiliat. ¶ Secūdo nulla virtus est malū penale sed humilitas est malū penale ergo humilitas non est virtꝰ minoꝝ ꝓbatur ꝑ illud ℣. sal. humiliauerūt in cōpedibus pedes eius. ¶ Tertio virtꝰ est dispositio perfecti/ sed humilitas est imperfectoꝝ et inde est q̄ humilitas non attribuif deo ꝓpter summā eius perfectionem. igf. maioz ptz per Aristo. vij. phisicozum ¶ Quarto omnis virtꝰ moralis est circa actiōes vel passiones: sed humilitas nec est circa actiōes nec circa passiōes igf. minoꝝ pro prima parte probatur. qz sola iusticia est circa actiones. pro secunda parte patet qz non enumeraf ab Ari. inter virtutes q̄ sunt circa passiones. ¶ Quinto omnis virtus moralis mediat inter duo extrema vitia sꝫ humilitas nō mediat inter duo extrema vitia igitur. minoꝝ probaf quia nullū videtur habere vitiū sibi oppositū ſm defectū. ¶ Ad primā istarū rationuꝝ distinguo maioꝝ vel non cōtingat male vti virtutibus tanq̄ habitibus id est vtendo eis ſm inclinationem earū et sic cōceditur vel tanq̄ obiectis id est habendo actū volitionis vel nolitionis complacentie vel displicētie circa eas et sic negatur z in hoc sensu procedit prima ꝓbatio. ¶ Ad secūdā probationē dico q̄ accipiendo humilitatē quarto modo nullꝰ se nequiter humiliat sed bene accipiendo eā tertio modo. potest quis eñ nequiter z falliciter exhibere signa exteriora hūilitatis ita q̄ cor

nota regulā logicam

argumē sequent sunt thom vbi su. ar

ctus et animus intumescet cū corpus inclinabitur vel aliud signum cordis humilis fictū et falsum exhibebit. ¶ Ad secundā conceditur maior z minor de humilitate primo modo accepta de qua procedit pbatio sed negat de humilitate quarto modo accepta. ¶ Ad tertiā conceditur maior de pfectione morali in qua tamen morali pfectione ponūtur gradus non solū numero sed etiā specie differētes et ad minorē dico qlibet humilitas sit impfectorum. i. eor qui nō habent summā pfectionem sicut deus est tñ perfector moraliter cuius etiam possit esse iperfector moraliter id ē eor quib⁹ deficit aliquo pfectio moralis nec est incōueniens aliqd esse moraliter perfectū sm vnum gradū et imperfectū sm alium. ¶ Ad quartā ipm dictū est q humilitas cōtinetur sub magnanimitate et q eā Ari. et Tu. sub magnanimitate cōprehēderunt et est proprie circa passionem cupiditatis pprie exultationis. ¶ Ad quintā concedo maiorē cuius tamen instantia videatur de iusticia et nego minorem et dico q mediat inter dignificare se plusq dignū sit quod ē vitiū suphabundantie significatū nomine suppbie z dignificare se minus q dignū sit quod est vitiū defectus cui non est nomen impositū. pōt tamen ipm significare nomē deiectionis vel alio cōgruo noie non est tñ de nominibus multū curandū vū tamen de re constet. ¶ Contra tertiā pclusionē arguitur sic omnis mēsuratio vel moderatio ptinet ad modestiā: sed humilitas est mēsuratio vel moderatio ergo humilitas ptinet ad modestiā et non ad magnanimitatē. minor pbatur per origenē sup Luc. dicentem. Si vis nomē huius audire virtutis quo etiā a philosophis appelletur auscultа eandē esse humilitatē quā respicit deus q ab illis dicit. id est mensuratio vel moderatio. ¶ Secundo dis virtus refrenans vel reprimens motus aliquarū affectionum ptinet ad temperantiā sed humilitas reprimit motū alicuius affectionis scz motū spei q est motus spiritus in magna tendētis. ergo humilitas ē pars tēperātie. ¶ Tertio pbatur auctoritate ari. tertio ethicor dicentis: q ille qui tendit in parua sm modum suū non est magnanimus sed tēperat⁹ ¶ Quarto magnanimitas et humilitas cōueniūt in materia et differunt in modo sed eor que differunt in modo q tunc cuius sint circa eandē materiā vnū non est contentū suā altero. igitur. maior probatur p prima parte quia vtraq est circa ardua. Pro secūda parte probat qr magnanimitas ē circa ardua impellendo moderate appetitū in ea humilitas vero refrerādo. ¶ Ad istas rationes sumptas et collectas ex dictis Thome. Ad primā nego maiorem modestia em tñ est circa mediocres honores/ mensuratio aūt et moderatio reperiunt tā in magnis honoribus q in paruis et tā in honoribus q extra honores. habet em magnanim⁹ mēsurationē dignitatis et facultatis sue ad administrationes honorabiles quas suscipit et omne op⁹ virtutis mensurationē habet ad dictamē recte ration iset moderandum est sm circunstantias psonarū et rerum ad opus illud concurrentiū. ¶ Ad secundā nego maiorē alias em patientia pertinet ad modestiā et fortitudo bellica et magnanimitas nā omnes iste reprimunt passiones vel tristicie vel timoris et audacie immo etiā fortitudo et magnanimitas reprimūt motū speciei tendētis in ardua cum omnis et omnis chaymus hmōi spem habeat magnanimitas etiā reprimit motū desperationis qui est inp usillanimo vt vult etiā Thomas vbi ponit differentiā inter magnanimitatē et humilitatē ¶ Ad tertiā respondeo q tēperantia vel tēperat⁹ accipitur dupliciter. vno modo pprie etiam prout est virtus cardinalis et hoc modo non accipit ibi Ari. Alio modo cōmuniter p quacūq moderatione et hoc modo accipit Ari. et q ita accipiat probatur ex dictis ipsius Thome in cōmento sup illo passu dicentis. Ille em qui est dignus paruis z his se dignificat pōt dici tēperatus prout tēperantia sumit pro quacūq moderatione. Aliter dico licet idē in sentētia q sm Ari. circa honores est duplex virt⁹ vna circa magnos q dicitur magnanimitas alia circa mediocres quā ipse dicit innoīata cum qit innominata aūt existente medietate vel deserta videntur dubia esse extrema/ et qr innoīata erat et est moderatio quedā ideo habentē eam cū agit de magnanimitate appellauit temperatū et nō solus in illo loco immo etiā cum agit de illa eadē virtute ita dicens. Est aūt quādo amatorē honoris laudamus vt virilē et amatorē boni z non amatorem honoris vt moderatū et temperatū vt supra diximus et q Ari. ibi intelligat non temperantia proprie dicta sed illa virtutē que est circa mediocres honores. pbatur ex translatione Aretini qui loco temperati in vtroq passu habet modestū sed dico q hec modestia non est pars temperantie. Et si dicas q ex hoc saltez sequitur q humilitas est pars modestie nego cōsequentiā qvt supra dictū est cō tempnere res psperas externas et nō se appreciari nisi q tum dignū est nō est mediocris sed magni animi z excellentis ideo humilitas magis assignāda est pars magnanimitatis q modestie z si dicas q humilis aliquādo non est dignus nisi paruis honoribus et administrationibus. ergo ad modestiā et non ad magnanimitatē pertinet humilitas. ¶ Respondetur negādo consequentiā: qr licet hūilitas non ptineat ad magnanimitatē secundi generis q posita est in administrationibus arduis et difficilibus/ ipsa tñ pertinet ad magnanimitatē primi generis q consistit in rerū prosperarum contemptu. ¶ Ad vltimā dico q aliqua magnanimitas scz secūdi generis et humilitas differunt in materia/ et aliqua magnanimitas z humilitas nec in materia nec in modo differunt illa magnanimitas scz q est posita in cōtemptu prosperor. dico vlterius q si p modos illos intelligamus impulsionēz repressionem q magnanimitas et humilitas non differunt in modo/ sed sicut impellit in aliquod bonū arduū ita et ab aliquo retrahit magnanimitas ita etiam sicut retrahit ab aliquo. et ita impellit in aliquod humilitas scz in bonū sm facultatem hominis proportionatū nō em minus videtur esse humilitatis impellere in id quod decet q retrahere a nimis vili quod non decet sicut eadem humilitas retrahit eruditum theologum ab opere seruili/ et impellit ad opus predicationis.

¶ Ratio ante oppositū soluta est ex dictis.

argumēta thome. 2. q 161. arti. 4.

Duplex virtus.

A

QVeritur secūdo Utrū homo debeat se omnibus subicere per humilitatē? Arguitur q sic per illō ad philippenses. ij. In hūilitate superiores

ſubijnuicem arbitrantes. ¶ In oppoſitū arguitur Nulla virtus inclinat ad id quod eſt contra rectā rationē ſed contra rectā rationē eſt quod quis ſe cuilibet ſubiciat. igitur. ¶ Notandum ꝓ queſtiõe ꝙ aliquis poteſt ſe ſubūcere aliqui tripliciter. vno modo per obediētie pr̃optitudinem. Secūdo mõ per appr̃eciationē et eſtimationē. Tertio modo ꝓ actualē exhibitionē ſignoꝝ exterioꝝ ſubiectiõis. ¶ Quarto modo ꝓ ardue dignitatis vel adminiſtrationis ſuſceptionē. ¶ Tunc ſit prima cõcluſio nõ inclinat humilitas habentem ipſam vt vnicuiꝫ ſe ſubiciat ꝓ obedientie pr̃omptitudinē. ꝓbatur non quilibet habet auctoꝛitatē nec etiā facultatē vere p̃cipiēdi aut hoꝛtādi. ſiue admouēdi reſpectu vere humilis vt patet de ſimplicib⁹ ꝑſonis reſpectu eruditoꝝ viroꝝ. ergo humilitas iſtius viri eruditi non inclinat ipſum ad hoc ꝙ cuiuſlibet ſe per obedientiam ſubiciat. ¶ Secunda cõcluſio vera hūilitas inclinat habētem vt cuilibet recte p̃cipienti vel admouenti ſe ꝓ obedientie pr̃omptitudinē ſubmittat. ꝓbatur auctoꝛitate apoſtoli ãte oppoſitū adducta. Secūdo vera humilitas inclinat ad amplectendū et non contēpnendū id quod ſm rectā rationē contēpnendū eſt ſed recte admouens ſm rectā rationē non eſt contēpnendus ſed ꝓ obediētie obſequiū amplectendus. igitur. Ad idē pōt induci textus Ari. in. iiij. ethicoꝝ vbi ſic habet: ⁊ ne quaꝯ vtiꝫ cōgruit magnanimo fugere commouētem. ergo cū omnis humilis ſit magnanim⁹ ſequit ꝙ debet ſe ſubmittere recte commouenti Sed iſta ratio eſt minus efficax ꝓpter trāſlationē Aretini que aliū ſenſum explicat huius littere/ habet em̃ nequaꝯ vtiꝫ conuenit illi cedere laceſſenti

¶ Tertia cõcluſio. nõ inclinat vera humilitas habentē eā vtvnicuiꝫ ſimpliciter ſe ſubiciat ꝓ appr̃eciationē et eſtimationem: ꝓbatur vera appr̃eciatio ſumenda eſt ſm cõparationē bonoꝝ ad bona ⁊ maloꝝ ad mala ſiue defectuū ad defectus. ſed pōt vere humilis ſe cōparare ad aliquē quē patenter et late excedit in bonis/ et a quo patenter et late exceditur in malis et defectibus. ergo non inclinatur ex humilitate ſua ad minus appr̃eciandum ſe ꝯ illum. ¶ Secundo aut pōt vere humilis in aliq̄ ſe magis appr̃eciari ꝯ aliū aut in nullo. Nõ eſt dicendū ꝙ in nullo ꝙ conſtat ꝙ humilis theologus ſm rectā rationē magis debet appr̃eciari ſe in ſcīa theologica et plus eſtimare de ſe ꝯ de ſimplici vetula/ aut viro omnino inerudito alias ꝑſumeret ſi aſſumeret officiū p̃dicandi cū non vnū quēq̄ magis deberet eſtimare poſſe melius exercere officiū illud ꝯ ſe. Si in aliquo ꝙ qua rõne i vno eadē rõne et in tribus⁊ in quatuoꝝ ⁊ in plurib⁹ et qua rõne in bonis eadē ratione et in malis et defectibus ⁊ per cõſequens ſimpliciter poteſt plus eſtimare de ſe ꝯ de petro vel iohanne. et hec eſt ſententia expreſſa beati Thome dicētis nõ aūt hoc humilitas requiritvt aliquis id quod eſt dei in ſeipſo ſubiciat ei q̄ apparet eſſe dei in altero/ hoc eſt non exigit humilitas vt quis bona q̄ habet a deo ſe eſtimet minoꝝ ꝯ bona q̄ alius habere videt a deo. Sed ſine pr̃eiudicio hūilitatis dona q̄ ipſi acceperūt a deo pūt p̃ferre donis que alii acceperūt a deo. nā illi q̄ dona dei participant cognoſcunt ea ſe habere a deo ſm illud pr̃me ad cor̃int. iij. vt ſciamus q̄ a deo nata ſunt nobis. et de defectibus ſubiungit idem doctoꝛ. Similiter etiā non hoc requirit vt aliquis id quod eſt ſuū. i. defectus ſuos ſubiciat ei q̄ eſt ꝓximi. i. defectibus ꝓximi. Subiciūtur aūt defect⁹ noſtri defectibus alioꝝ quādo exiſtimam⁹ defect⁹ noſtros eſſe maioꝛes defectibus ꝓximoꝝ. et ꝓbat alioquin oporteret ꝙ humilis ſe reputaret maioꝛē peccatoꝛē quolibet alio. ¶ Quarta cõcluſio hūilitas vera habentē eā inclinat vt defect⁹ ſuos ſubiciat ꝓ appr̃eciationē ſiue magis ꝓ deteſtationē bonis laudabilib⁹ q̄ veriſimiliter eſtimat eē in alio ꝓbatur q⁊ vere humiles omnia q̄ faciunt ad dignitatem et contemptū hominis vere dignificat et contempnit. ſed ſm veritatē mala et defectus in quocūq̄ ſint ſunt vituperanda. bona vero ſunt appr̃ecianda et laudanda. ergo vera humilitas inclinat habentē ad hoc ꝙ defectus ꝓprios deteſtetur⁊ bona alioꝝ laudet ⁊ appr̃ecietur. ¶ Quinta concluſio vera humilitas interdū inclinat habentē vt aliquos de defectibus ſuis ſubiciat defectibus alioꝝ et alios non ſubiciat. ꝓbatur q⁊ ſm reiveritatē aliquando cōtingit quod vnus aut duo defectus q̄ ſunt in viro humili ſunt aliq̄bus defectibus q̄ ſunt in alio multo maioꝛes et aliquibus aliis notabiliter minoꝛes. ſed ſm quod dictum eſt vere iudicat ꝯtum poſſibile eſt. igitur. ¶ Sexta concluſio vere humilis ſm inclinationeꝫ ſue humilitatis aliq̄n ſe ſubiciat per appr̃eciationē et deteſtationē ei q̄ minus eſt ⁊ magis defectuoſus. ꝓbo. pono ꝙ ſit aliqs ypocrita q̄ habeat ſigna multū euidentia multarū virtutū et nulla aut pauciſſima iudicia vicioꝝ ⁊ defectuum. ¶ Tūc arguit ſic iſte humilis de iudicat bonis et malis alienis ſm ſigna que exteri ⁹apparent. ſed hmõi ſigna ꝓbabiliter multū demõſtrant illū habere multo plura et maioꝛa bona ꝯ iſte habeat et multo pauciꝛes defectus. ergo plus debꝫ eū appr̃eciari ꝯ ſe ꝯuis ſm veritatē non ſit magꝫ appr̃eciandus. et hoc argumentū eſt efficax ius ſi addatur caſui ꝙ non habeatur aliqua coniectura nec ſuſpitio de falſitate illoꝝ ſignoꝝ exterioꝝ.

¶ Secundo vera iuſticia inclinat vt eū eſtimem⁹ bonū quē neſcimus ꝓbabiliter eſſe malū ⁊ vt facta ꝓximoꝝ in meliorem partē interpretemur: ergo etiā vera humilitas inclinat vt eum magis appr̃eciemur et nobiſ ꝑſis ꝑferamus quā ſigna exteriora iudicant et arguūt eſſe meliorem. ¶ Tertio ad hoc ꝙ humilis magis appr̃ecietur alterū ꝯ ſe aūt requiritur ꝙ ille alter ſm reiveritatē ſit eo melior aut ſufficit ꝙ ſm ſigna exteriora que non ſunt ſuſpecta falſitatis appareat melior. Si ſm habetur intentū cum aliquis frequenter appareat talis q̄ ſm rei veritatē nõ eſt talis Nec poteſt dici primū q⁊ non poſſumus ſcire de aliis a nobis ꝙ ſint boni vel mali niſi per ſigna exteriora bonitatis et malicie interioꝛis que poſſunt eſſe falſa. ¶ Septima concluſio vere humilis ſm inclinationem ſui habitus nõ ſe omnib⁹ ſm appr̃eciationē ſubijcit q̄ ſunt eo ſm rei veritatē meliores. ꝓbatur ſicut p̃cedēs q⁊ cōtingit frequenter ꝙ aliquis habens excellentem bonitatē nullis ſignis exterioꝛibus eā manifeſtat. Secundo q⁊ ꝓtingit aliquando ꝙ multas imperfectiones ſignis manifeſtat exterioꝛibus/ ſicut legimus de quibuſdā ſapientibus viris qui ſimulauerunt inſaniā et de quibuſdā doctis qui ad tempus ſimulauerūt ignoꝛantiā ſm illud Cathonis. ſtulticiā ſimulare loco ſumma prudentia eſt

aliquis pōt ſe ſubūcere tripharīā.

tho. 2. 2. q. 16. 1. cap. 3.

non omnes p̃fect⁹ ſuos alterius defect⁹ hūlis ſubiciat.

humilis nõ ſe omnibus minus appr̃eciat.

¶ Octaua conclusio licet vera humilitas exigat vt habens eã cuilibet alteri se subijciat in ea re in qua se inferiorẽ eo iudicat non tñ exigit vt in qua libet alia se subiiciat. ꝓbatur q2 vt dictũ est potest aliquis esse inferior altero in vno et superior eo in alio puta abbas est aliquo religiosoꝝ suoꝝ iferior in cognitione sacrarũ litterarũ/et quo tamẽ superior auctoritate et dignitate. et ideo licet perverã humilitatẽ abbas debeat se subijcere illi id est minus de se existimare q̃tum ad cognitionẽ sacrarũ litterarũ non tamen q̃tũ ad auctoritatẽ regendi et administrãdi sed sine pretudicio sue humilitatis se potest illi ꝓferre in ea re in qua eum excellit.

¶ Nona cõclusio. Vera humilitas inclinat habẽtem eãvt exhibeat signa inferioritatis et subiectionis congruentia et cõpetentia rei in qua se iferiorem cognoscit illi quẽ in tali re inferiorem iudicat nisi ex hac signoꝝ exhibitione aliene salutis periculum verisimiliter timeatur. ꝓbatur q2 omnis magnanimus vere glorificat et virtutẽ alteri⁹ declarat et manifestat: sed non põt manifestare ꝓfectionẽ aut virtutẽ alterius nisi ꝑ signa exteriora. igitur cũ vere humilis sit vere magnanimus sequitur q̃ vere humilis inclinat per habitũ suũ exhibere signa eteriora ei a quo excedit⁹. Dicitur autẽ in ista cõclusione signa cõuenientia illi rei in qua alius excellit/q2 hominibus fim diuersas excellentias diuersa signa honoris exhibemus vt dignitati et auctoritati primã vel secundã fedẽ scientie audiendi promptitudinẽ vel gradũ conuementem. ¶ Nec exigit humilitas q̃ ꝓpter vnã excellentiã tribuatur signũ alterius/ q̃uis tamen aliqua signa sint cõmunia que indifferenter ꝑ diuersis excellẽtijs tribuũtur Dicitur ꝓterea in cõclusione nisi ex hac signoꝝ exhibitione. ꝛc. q2 si ex tali exhibitiõe signoꝝ verisimiliter timeret⁹ periculũ aliud salutis quod tñ non timeretur non exhibendo talia signa tunc vere humilis potius cessare debet ab hmõi signoꝝ exhibitione q̃ ea exhibere vt si verisimiliter timeretur q̃ ꝓpter hanc exhibitionem signoꝝ ille cui exhiberẽtur moueretur ad superbiã et fastum et ad contemptũ exhibẽtis vel alioꝝ. et hec est humilitas quã nimiam appellat Augu. in regula sua cũ ait. Medũ nimiũ seruatur humilitas regẽdi frãgatur auctoritas. ꝓsset etiã ex hoc cõtingere q̃ hmõi exhibens contẽpneretur non solũ ab eo cui exhibet hmõi signa sed etiã alijs quibus prodesse ad salutẽ solet. qui ꝑ talia signa intelligentes prelatum suũ quẽ putabant doctissimũ ab alio quẽ parum doctũ putant superatũ esse mouebunt⁹ ad minus estimandũ de prelato suo et ad contẽpnandũ ꝺdicationes suas aut eas surdioribus auribus recipiendũ et tunc in istis casibus sufficeret q̃ apud se subiceret alter i eũ magis appreciando et non oporteret q̃ appreciationẽ suã interiorẽ signis exterioribus exprimeret. et hec est intentio bti Thome dicentis. q. clxi. articulo. iij. in responsione ad tertiũ q̃ humilitas sicut et cetere virtutes in anima cõsistit. et ideo potest homo fim interiorẽ actũ animi alteri se subijcere sine hoc q̃ occasionẽ habeat alicuius quod ptineat ad detrimentũ sue salutis. addit si tamen aliquis qõ debet faciat ⁊ alij ex hoc occasionẽ sumant peccati non imputat⁹ humiliter agenti q2 ille non scãdalisat q̃uis alij scãdalisentur. ¶ Decima cõclusio vera humilitas nõ inclinat habentẽ ad quẽlibet aliũ in rerũ arduarũ ac difficiliũ administratione aut honorabiliũ graduum adeptione sibi ꝓferat. ꝓbatur q2 vere humilis cognoscit multos alios a se indignos esse tali administratione aut gradu ⁊ iudicat q̃ si tali indigno esset cõmissa tã grauis admistratio vel aiarũ vel aliquarũ rerum publicarũ salus reipublice in grauia dispendia vocaretur. ergo fim iudicium recte rationis non debet eos sibi in talibus preferre

Humilis cuilibet superiori scito tali se subiicit.

¶ Undecima conclusio vera humilitas exigit vt habẽs ipsam quẽlibet aliũ quem scit superiorem se in illis rebus et pfectionibus que ad gerendã administrationẽ illã requiruntur sibi preferat apprecianẽ nõ tamen q̃ dignitatis vel administrationis gestionẽ et assecutionẽ. hoc est non tenetur facere vt niti q̃ alius adipiscatur ⁊ non ipse. ꝓma pars est nota et secunda ꝓbatur in casu in q̃ vtrioꝝ eoꝝ sufficeret ad gerendã huiusmodi administrationem. non enim tenet⁹ vere humilis semp cuiti vt sufficiẽtissimus omniũ gerẽde administrationi preferatur vbi aũt vnus sic excederet q̃ sufficeret ad gerendã administrationẽ. alius vero nõ sufficeret tunc vera humilitas exigeret vt in dignitatis vel administrationis adeptione aliũ sibi preferret.

¶ Duodecima cõclusio. Vera humilitas exigit vt habẽs ipsam vnicuiq̃ sibi cognito quo ad pfectiones vel impfectiones vel quo ad vtrũq̃ de quo tñ ꝓbabiliter dubitat an simpliciter excedat eũ/ aut excellatur ab eo se subiiciat p apprecianẽ ⁊ estimationẽ et per signa exteriora hanc apprecianem iudicantia nisi casus suprapositus impediat ꝓbatur q2 vera humilitas hoc exigit: vt de bonis nostris partius. de malis vero latius q̃ fieri possit iudicemus ita q̃ si que bona videamur habere: an teq̃ iudicemus ita esse discurramus an habeãt integritatẽ omniũ circũstantiarũ vel oĩm conditionum ad talia bona requisitarũ et si q̃ mala sint in nobis aut esse vidãtur. de quoꝝ q̃titate nõ sumus omnino certi vera humilitas exigit vt dubitemus ea esse multo maiora q̃ putamus et nos nondũ cõsideasse aliquas circunstãtias vel cõditiones ꝓpter quas maiora reddũtur immo etiã debem⁹ dubitare esse in nobis nonnullos defectus quos nondum aduertim⁹ debemus etiã facta nostra in deteriorem partẽ semp interpretari. Econtra aũt circa bona alioꝝ nos habere debemus: nã si apprehẽdamus aliqua bona in ꝓximo debemus estimare posse esse in eo multa alia que sunt occulta ⁊ ignota nobis. Et si appareant aliqui defectus debem⁹ estimare posse esse eos nõ esse vel tantos vel tam multos vel q̃ multi signis exterioribus ẽsse ostẽdũtur et facta alioꝝ ⁊ maxime dubia in meliorẽ partẽ interpretari. ergo vera humilitas exigit in tali nos modis subiiciamus. ¶ Decima tertia cõclusio cũ ꝓbabiliter estimamus aliuꝝ ꝓ bonis q̃ in eo sunt aliquã honestã administrationem posse bene gere re/ et de nobis ne id facere possimus formidamus: nos illi alteri quo ad administratiõis susceptionẽ subicere ex vera humilitate debemus. ꝓbatur q2 non est consentaneũ rationi humilitatis q̃ quis se dignificet honoribus quibus nescit se esse dignũ quia per hunc modũ posset se dignificare honoribus quibus fim rei veritatem non esset dignus. et tunc in caimotem non in magnanimitatem labere tur. et ad hunc sensum et etiã ad sensum predicẽ-

alioꝝ facta sunt meliori partẽ interpretanda

tis conclusionis maxime intelligitur illud apostoli ad philippen. scdo. Superiores inuicem arbitrantes vbi glosa nō hoc ita debemus estimare vt nos estimare fingamus sed vere estimem⁹ essepossē alicd occultū in alio quo nobis superior sit si bonū nim quo illo videmur superiores esse non sit occultum. ¶ Cōtra pdictas cōclusiones arguitur. primo cōtra cōclusionē primā arguitur auctoritate apostoli. ad phil. scdo. in humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes. ¶ Secūdo nullus est in quo non sit possibile esse aliquod occultū bonū excellētius bono quod est in nobis. ergo nullus est quem bis pferre non debeamus. ¶ Tertio arguitur per illud. i. pe. ij. Subiecti estote omni humane creature ppter deū ¶ Ad primā respondeo q apostolus mouet eos ad hoc q alter alterum superiorē arbitretur inter quos non est certa et notabilis differēna excellentie et qui pro excellentie paritate: vel sm veritatem: vel sm cōmunem hominum estimationem possunt deprimitate et grauiū ac arduarū rerū administratione contēdere/ tales em̄ decz vt alter alterum sibi pponat sm q dictum est in. xi. z xij. conclusionibus. ¶ Ad secundā dico q duplici ter potest ptingere q sit aliquid occultū in aliquo vnomodo sine pbabili coniectura: sed solū ex hoc q propter bonitatē diuinā estimamus deū spergere occulter secrete dona sua et multis ea conferre in quibus ea esse nescimus. et hec estimatio sufficit ad hoc q si dubitamus ppter alias pfectiōes que apparent in eo an ille sm veritatem sit nobis pferendus ad hoc q nos eū pferamus nobis sed non sufficit ad hoc q illū nobis pferre teneamur quem sm ea que apparent exterius patēter ac nobiliter excedimus. alio modo potest hoc contingere cum coniectura pbabili: et tunc potest esse coniectura tam vehemēs et de tanto bono q humilitas exigeret q eum nobis pponeremus. sed q hoc nō reperitur. in vno quoq; imo forte in paucis. ideo nō exigit humilitas vt nos vnicuiq; subiiciamus.

¶ Ad tertiā dico primo q auctoritas illa intelligitur sm preparationē animi. aliter dico vt patet ex deductione petri ipse non intelligit q quilibet cuilibet debeat esse subiectus: sed vult q vnusquisq; exhibeat subiectionē creature habenti in se auctoritatem vel dominiū vel aliud ius excellentie quod patet ex deductione sue ppositionis. subiecti estote omni creature ppter deum regi tanq; pcellenti sue ducibus tanq; ab eo missis ad vindictā malorum laudez aūt bonoz. et paulo post serui subiecti estote in timore dñi non tantū bonis z modestis sed etiā discolis. et in principio sequentis capituli similiter et mulieres subdite sunt viris suis. ꝛc.

Ex quo textu patet q apostolus petrus nō intēdit precipere subiectionē vniuersaliter ad omnem creaturā: sed ad omnē eam que ius est et auctoritatem habet in nos. ¶ Contra tertiā conclusionē arguitur sic primo q illud Aposto. ad phil. ij. superiores inuicē arbitrantes: z glosa ibidē dicit q nō hoc ita debemus estimare vt nos estimare fingam⁹ sed vere estimemus posse aliquid occultum in alio esse quo nobis sit superior. ¶ Ad istas tuas auctoritates respondetur vt supra responsum est

¶ Contra duodecimā conclusionē arguitur scdm ordinē caritatis magis tenetur nos diligere q̄ proximum. ergo in casu in quo dubitamus de proximo et nobis quis sit prestantior debem⁹ magis appreciari nos q̄ proximū. ¶ Secūdo nulla virtus inclinat ad falsum: sed possibile est q stāte tali dubitate et toto casu posito in conclusione primus ꝯz rei veritatem sit inferior nobis. ergo non semp in tali casu humilitas inclinat ad magis appreciādū proximū q̄ nos ipsos: et ptz cōsequentia ponat q in rei veritate primus sit nobis inferior: tunc sic q inclinationē humilitatis mee dico ego iste est melior vel pstantior me vel aliud signū facio idipsum significans vel in mente habeo conceptionē mentalem significant illū esse meliorem me. sed hec oīa sunt falsa. ergo humilitas inclinat ad falsum. Tertio omnis actus bonus moraliter est direct⁹ a prudentia et sibi conformis/ sed iste actus non est directus a prudentia sed potius ab erroze. ergo nō est bonus moraliter et p consequens non est actus humanitatis. ¶ Ad primā cōcedo ans z nego cōsequentiā quia cū maiori dilectione nostri stat maior appreciatio proximi vt cōstat immo ex maiore dilectione nostri potius contingit q nos minus appreciemur in casu dicte conclusionis. ¶ Ad secundam dico q virtus intellectualis qz est circa verū non inclinat ad falsum: sed virtus moralis est circa bonū et non circa verū ideo non icōueniens q inclinet interdū ad falsum: iusticia em̄ inclinat interdū ad ferendā sm falsuz qz inclinat ad ferendū eam sm allegata et pbata que aliquādo sunt falsa et similiter ipa inclinat ad interpretandū in melio facta proximoz que dubia sunt z tm̄ multotiēs cōtingit q illa interpretio est falsa. Et liberalitas inclinat interdu ad dādam elemosinā huic qz pauper et tamen cōtingit aliquādo q ille sm rei veritatem non sit pauper. et eodēmodo de humilitate dicimus. ¶ Sed ad ista forte dicet q licet ista sit falsa iste est melior: ista tamen est vera estimo istuz meliorem. hoc aūt secundū est actus humilitatis. ¶ Contra bene sequitur ego estimo eū meliorē: ergo in me est aliqua opinio qua ego opinor vel estimo eum meliorez: aut ergo illa opinio est vera vel falsa. si vera hoc est contra casum. si falsa habetur intentū: ille em̄ qui dicit credo xp̄m natū de virgine hz duos act⁹ vnū directū cadētē sup illud obiectū qd est xp̄m natū esse de virgie z aliū reflexū cadētē sup primū actū. z pōt esse scōs actus ver⁹ extenso verbo credendi primo non existente vero.

¶ Ad tertiā concedo maiorē et nego minorē dico em̄ q humilitas in casu predicto habet istum illogismū prudentialē cuius premisse sunt vere z similiter cōclusio omnis primus qui veri simili ter dubito esse meliorem me est a me plus appreciandus sed iste primus est talis ergo ipe est a me plus appreciandus. premisse em̄ huius sillogismi sunt vere et conclusio etiā est vera et actus sequens est conclusio sillogismi huius prudentialis cōformis. Et si dicatur ex veris nunq; potest sequi nisi verū. sed estimatio sequens que est actus humilitatis ē falsa. ergo conclusio illius sillogismi est falsa. respondetur q ex aliquo sequitur aliq; dupliciter. vno modo illatiue et sic concedo maiorē et nego q actus ille sequatur ex premissis illis vel ex cōclusione illatiue. alio modo cāliter et effectiue et sic ego nego maiorem z dico q dictamen verum potest eē causa effectiua partialis alicuius opinionis false quod contingit in casu de quo est questio.

dupl⁹ aliqd est occultū

Duplex virtus s. moralis et intellectualis.

Argumentum thome vbi supra.

Querit tertio. Utrū vera hominis appciatio ex oim bonoꝝ et maloꝝ cōsideratione sumēda sit. ¶ Arguit q sic oīe bonū est appciandum: ꝯ oīe hīs bonū aliqd ꝙ illud est magis appciandū. ꝛ sic oē malū est detestandū ꝯ oē hīs aliquod malum ꝙ illud est minus appciandū. ¶ In oppositum arguit ex his nō est sumenda hois appciatio q̄ sm verā humilitatē ꝓtēpnēda sunt sed bona multa sūt q̄ sm verā humilitatē ꝓtēpnēda sunt sicut sunt externa bona, ꝯ sm talia nō est sumēda hois appciatio. ¶ Pro q̄stione notandū est q sm Cassianū in hoc mundo tria sunt bonū/malū: ꝛ mediū sola virtus bonū ꝓcipale est qz sola virtus nos ad diuina ꝓducit ꝛ facit īmutabili bono iugiter inherere. ꝛ solum vitiū malū ꝓncipale est qz solum vitiū nos a deo separat ꝛ copulat diabolo. media aūt sunt q̄ in vtrāq; partē ꝓ affectu ꝛ arbitrio vtētis diriuari ꝛ applicari possunt sicut diuicie applicam⁹ ad bonū cū de eis facimus nobis thesauros in celo ꝛ cū eas cōmunicam⁹ indigētibus sm cōsiliū apost. applicātur autē ad malū cū vel recōdunt ad cupiditatem vel emittunt et ꝓfundunt ad luxuriā. sīl potestas honoꝝ robur sanitas pñt applicari ad bonum sicut applicauerunt multi in veteri testamento q̄ hītes talia bona deo fuerūt acceptissimi pñt etiā apppliari sicut fit ab his q̄ hec oia detorquent ad misterium sue iniquitatis sīl moꝝ ꝛ vita de medijs bonis sunt. nā de natiuitate Jo. dicit in natiuitate ei⁹ multi gaudebūt ꝛ de natiuitate iude bonū erat ei si natus nō fuisset hō ille. de morte sctoꝝ dicit ꝑciosa in ꝓspectu dñi moꝝ sanctoꝝ ei⁹. de morte vero peccatoꝝ habet illud moꝝ peccatoꝝ pessima deducit idē de infirmitate egestate ꝛ alijs ꝓsecutionis. Ex quib⁹ infert q sm virtutes solas sumus appciādi/ sm vita sola vituperandi/ sm vero alia nec appciandi sumus nec vituperandi sed sm vsum eoꝝ.

¶ Diuertendū est vlterius q quadrupliciter possumus appreciari nos vel aliquē. vnomō appreciatione simpliciter dicta qz scz est bonus ꝛ virtuosus scōmō qz vtilis. tertiomō qz iocūdus. quartomō qz in peruersitate excellēs ꝛ ista quarta est simpliciter mala alie due sunt appreciationes scōm quid oēs iste appreciationes variantur sm quantitatez ꝛ multitudinē reꝝ sm quas fit appreciatio due mediē cōiunguntur prime ita q̄ quis est vtilis ꝛ iocūd⁹ siue delectabilis vel sibi vel alteri modis tñ honestis ꝛ laudabilibus ꝛ tunc reddunt maioris estimationis ꝛ ꝑcij. aliqñ vero cōiunguntur quarte scz peruersitati vt cum quis affert sibi vel alteri vtilitatem ex dampno alterius aut leticiā ex cōuicio alterius sicut cōtingit in derisoribus ꝛ alijs qui contra veram eutrapeliā aut affabilitatē delectationē hominibus ꝓcurant ꝛ tunc reddūtur male ꝛ pnitiose.

¶ Tunc sit prima cōclusio. pōt aliquis ex inclinatiōe humilitatis appreciari se ꝛ alios appreciatione simpliciter dicta et perfecta ꝓbatur pōt aliquis vera humilis habere dona vere et simpliciter appreciabilia et vere humilis pōt cognoscere in se et in alijs esse talia bona vere: ergo pōt se et alios appreciari appreciatione simpliciter dicta. ¶ Secunda conclusio. In appreciatione sui vel alterius ꝓpter bona virtutū potest quis contra vera humilitatem ꝛ superhabundando ꝛ deficiendo aberrare q̄ superhabundando ꝓbatur qz potest quis existimare se habere aliqua vera bona que non habet. ¶ Secundo qz existimare se habere maiora q̄ habet. Tertio qz pōt se existimare habere a se q̄ a se non habet. Quarto qz pōt existimare se talia ex se posse conseruare que non pōt ex se cōseruare cuz talia bona potissime auxilio diuino ꝛ habeamus ꝛ cōferuemus. Quinto qz pōt talia appreciari nō ꝓpter deum sed ꝓpter vanitatē laudis glorie. Sexto iustificando se per hec et estimando se dignū de rigore iusticie premijs eius. Septimo putando se ꝙ hec dignum aliqua remuneratione tēporali que virtutibus suis non competit. Octauo contemnendo alios qui non tot bonis virtutū habundant. Nono preferendo se vel equando melioribus. Decimo preferendo se equalibus Undecimo preferendo se vel equādo hijs quos ꝓbabiliter dubitat esse maiores vel equales. Duodecimo contempnendo eos quos ꝓbabiliter dubitat esse dignos laude et premio/ deficiendo vero cum non estimamus bona nobis inesse que insunt vel non talia vel non tanta vel nō tam multa ꝓpter quam estimationē multa bona omittimus que si aliter de nobis sentiremus faceremus de alijs etiam vtroq; modo peccare possumus.

¶ Tertia conclusio vere humilis potest detestari ꝛ deijcere se et alios secūdū mala simpliciter siue mala culpe sunt vere et simpliciter detestabilia ergo vere humilis potest ꝛ se ꝛ omnem habētē hmōi mala detestari ꝛ deijcere. ¶ Quarta cōclusio in hmōi detestatione pōt quis contra veram humilitatem aberrare secundum superhabundantiam et defetū ꝙ secundum superhabundantiā patet qz pōt quid estimare se habere malum quod non habet vt cum quis estimat se vel simoniacum vel vsurariū aut sacrilegum qui in rei veritate nō est talis potest etiā quis estimare se vel maiorem mala vel plura habere q̄ habeat ꝛ nō solum hec de se imo etiam de alijs estimare potest. sed frequēter hec estimatio de estimante facit peccare contra veram humilitatē vbi de alijs facit peccare contra veram humilitatem. et in hac re videt mihi regula satis certa dari posse ꝙ hec estimatio de alijs habita non est contraria humilitati in omni casu in quo facta proximoꝝ sunt interpretanda in deteriorem partem tunc ista existimando per argumenta tam probabilia ꝙ vt in pluribus concludunt talia vel tam magna mala inesse ei cui insunt signa illa ex quibus sumuntur argumenta non peccaretur cōtra veram humilitatē. Ego autē pro nunc suppono tres casus ꝓxim⁹ cū certum est qualia vel quanta facta ꝓximoꝝ sunt. Secundus occurrendū est alicui incomodo. Tertius est cū ꝓcurandū est aliquod comodū vel impenanda aliqua administratio. in tali eīm casu ego potius cōmitam eam ei in quo nulla percipiunt exteriora signa vitioꝝ impedientium debitam gestionē illius administrationis q̄ ei qui habet multa talia signa q̄uis secundū veritatem ꝓmis sit turpior ꝛ magis infectus illis vitijs q̄ secundus. aberratur etiā sm defectum aut estimando in se nō esse mala q̄ insunt aut nō esse tanta q̄ta sunt/ aut non esse tā multa q̄ multa sunt/ aut non ex nobis inesse ex seductione aliorum que ex nobis insunt aut qz non detestamur eo fine quo detestari debemus vt si detestemur ea nō ꝓpter deum nec qz turpia sunt sz ex accusatione nostri laudem et gloriam aucupemur.

Tres casꝰ in q̄bus facta ꝓximorum nō sūt in meliorē partē interpretanda.

¶ Est tamen aduertendum q respectu virtutū p̄o
p̄riarum regulariter frequentius peccamus super-
habundando q̄ deficiendo in vitijs deficiēdo q̄ su
perhabundando respectu vero virtutum alienarū
ecōtra. neq; nego multos enumerauī modos alios
habundandi z deficiendi vt puta cum quis propter
mala que habet nō estimat se dignum pena aut nō
vult sed refugit subiere penam qua est dignus / aut
cum gloriam z laudē nō in ipsa detestatione malo-
rum nostrorū sed in rememoratione z recitatiōe co
rum querimus sm illud quid gloriaris in malicia
qui potens es in equitate. ¶ Quinta conclusio ve
re humilis pōt paria bona virtutū in his magnis
appreciari qui bonis nature z fortune z donis alijs
gratuitis dei magis superhabundat maxime quo
ad alios si non constet ei de malo vsu. probatur vbi
cunq; pares virtutes de potentia p̄xima p̄sit habe
re magis exercitū z nihil est quo verisimilitrr exi-
stimetur oppositum ibi pares virtutes sunt ratio
maioris appreciationis. sed virtutes in habundan
tibus supradictis bonis p̄sit de potentia p̄xima ha
bere maius z frequentius exercitium. cum hec bo-
na secundum Ari. sint instrumenta z virtutis z feli
citatis z non constat de opposito vt suppono igit.
¶ Sexta conclusio vera humilitas inclinat humi-
lem se habentem minorem virtutem cum bonis in-
differentibus necessarijs vel multū vtilibus ad ad
ministrationem aut dignitatem aliquam grauem
gerendam preferat etiam magis virtuoso huiusmo
bono carenti. probatur quia administratio huius-
modi melius geritur cum mediocri virtute z bonis
necessarijs vel multū vtilibus ad eam gerendā q̄
cū maiori virtute z carentia hmōi bonor. ¶ Septi
ma conclusio vera humilitas inclinat habentem vt
non se ꝓpter hmōi bona indifferentia sed tantū p̄
pter bonum sensum eor magis appreciet. p̄batur
bona talia sunt de se indifferētia nec habent ratio-
nem appetibilitatis nisi ꝓpter bonū vsum z hone-
stum ergo ipsa nō reddūt sm se hominē magis ap-
preciabilem / sed tm̄ ratione boni vsus Secundo q̄
secundū se contempnenda sunt tm̄ laudabilia sunt
z appreciabilia ꝓpter bonum vsum sed hmōi bona
seclusō bono vsu contēpnenda sunt ergo nō reddūt
secundū se hominē magis appreciabilē. ¶ Octaua
conclusio vera humilitas exigit vt homo min⁹ ap-
preciet se cum hmōi bonis z malo vsu eor q̄ sine
hmōi bonis. p̄batur malus vsus bonor est ma
gis malus q̄ bona illa sint bona q̄ hmōi bona nō
sunt bona moris / malus autē vsus eorū est malum
moris. ¶ Nona cōclusio. Contra verā humilitatē
est vt quis ꝓpter bona indifferentia cū minori vir-
tute se simpliciter z vniuersaliter appreciet magis
q̄ alium qui maiorē virtute habet z bona indif
rentia paucioza. Dico autem eum simpliciter z vni
uersaliter magis appreciari qui iudicat perfectior
z censetur esse in omni re honorabili cōsequenda p̄
ferendum p̄batur minimus gradus virtutis sine cō
paratione excellit totam multitudinē bonor indif-
ferentium ergo habens maiorē virtutē cū pauciori
bus bonis indifferentibus est alteri preferendus.
¶ Decima conclusio vera humilitas exigit vt p̄o
pter bona dubia que probabiliter quis dubitat eē
in se z primo ceteris paribus magis appreciet p̄
rimum q̄ se p̄batur q̄ bona que probabiliter du
bitat esse in primo magis debet estimare esse in eo
q̄ non esse. de se autem econtra eo q facta primo-
rum dubia in meliorem partem interpretanda sunt
nostra autem in deteriorem. ¶ Contra primam cō
clusionem. Arguitur sic vere humilis debet se deij-
cere et contempnere ergo non deset se appreciari.
¶ Secundo vere humilis debet se reputare maiorē
peccatorem de mundo ergo vere humilis non debet
se appreciari. ¶ Tertio vere humilis debet
minus estimare de se q̄ secundū veritatem sit: sed
non est maior ratio q minus estimet de se in vno q̄ (2)
in alio ergo in omnibus debet minus estimare de se
ergo nullo modo se appreciari debet. ¶ Ad primā
respondeo q pōt triplr intelligi q vere humilis de
bet se deijcere z cōtempnere. Uno modo per cōpa-
tionem ad estimationem hominū de se bene opinā-
tium et sic cōceditur hoc est minus debet estimare
de se q̄ homines boni z probi per exteriora quedā
signa de eo indicantes de eo existiment q̄uis enim
hmōi signa exteriora sunt fallacia per ea tm̄ boni z
probi viri de eo aliqua bona iudicāt q̄ ipse humilis
dubitat an sibi insunt aut scit q non sibi insunt q
facta aliorum semper in meliorē partem interpretā-
da sunt. Secundo modo pōt hoc intelligi per cōpa
rationē adveritatē z hoc dupliciter. Uno mō p cō
parationem adveritatem q̄ tm̄ incerta est z dubia z
sic iterum conceditur quia in nobis de dubijs in de
biliorem aut deteriorem partem iudicare debemus
Secundo modo per comparationem ad veritatez
certam z cognitam. z sic negatur imo ad oppositū
potius inclinat humilitas. Tertio modo potest i n-
telligi per comparationem ad cupiditatem z auidi
tatem proprie laudis et glorie que communiter in
hominibus insurgit et hoc modo conceditur quia
obtemperamus hmōi non solum attribueremus no
bis bona que dubitamus an insint sed etiam lau-
dem pateremus eorum que scimus non inesse et ex
bonis in existentibus attribueremus nobis laudez
et gloriam quam ipsa non ꝓmerentur sicut habun-
dantia diuiciarum non ꝓmeretur laudem docto-
ratus vel pontificatus et sic de alijs. ¶ Ad secun-
dā nego antecedens humilitas em̄ nominat ad (p)
errorem manifestum et hec est sententia Thome q̄
hoc consequēs tanq̄ inconueniens infert vt supra Tho. 2ª
allegatum est. ¶ Ad tertiam procedo in casu in quo 2ªe quæ
aliqua sibi secundum veritatem sunt q̄ ꝓbabiliter 161. art. 3
dubitatur an sint / et cum dicis q non est maior ra-
tio de vno ꝛc. negat qr de vno constat sibi q ineſt z
de alio non constat. ¶ Contra secundā ꝯclusionē
Arguitur ꝓbaudo q contra veram humilitatē ne
mo possit deficiendo aberrare in appreciatione sui
qr vel talis scit talia bona sibi inesse z tunc nō aber
rat deficiendo qr non estimat sibi ea non inesse vel
nescit: sz vel dubitat an insint vel putat ea nō ines-
se et tūc cum per superius dicta in tali casu debeat
minus estimare de se q̄ sit secundū veritatem sequi
tur q non aberrat deficiendo. ¶ Ad hanc rationē
respondeo q aliquis pōt deficere tripliciter. Uno-
modo per estimationē mentis nō estimando ea sibi
inesse in rei veritatem insunt qr non habeat ꝓbabi
lem ignorantiā: sed ꝓpter negligentiā in cognitio-
ne z consideratione sui ad quā vnusquisq; videtur
obligari. ¶ Secundomō per applicationem sui ad
opus qr q̄uis sciat se posse illud tm̄ aut ꝓpter fugā
labor z periculor aut ꝓpter timorē ingloriatiōis
recusat. ¶ Tertiomō deficit qr non satis cōfidit de

In quibus se appciat vere humilis.

(M)

Humilis multiplr se deijcere potest.

Quis multipliciter deficiendo humiliter aberrat.

diuino auxilio nec estimat sibi facienti quod in se est diuinum auxilium ad complementū rei adesse z hoc intelligendū est in eo qui ratione bonorum vel ingenitorum vel acquisitorum ad illud opus videt satis aptꝰ q̄uis tñ vbi illud opus esset oīmode necessitatis z nullus esset alius qui susciperet tūc q̄s magis posset de diuino p̄sidere auxilio z indeuisū ē frequenter q̄ deꝰ per simplices et ideotas acutissimos hereticos comicit. ¶ Tūc ad rationē dico q̄ si talis sciat bona illa sibi inesse pōt deficere nō sub eundo ea que hmōi bonis conueniunt. si vero nesciat ꝓpter ignorantiam z ipse est sibi causa ignorantie deficit z aberrat nō q̄ ita iudicat stāte ignorantia. sed q̄ stat ignorantia cuꝫ iudicare debet. si vero nesciat ꝓpter dubitationem eodē modo dicit si sit causa sibi dubitandi z p̄terea dico q̄ in aliquo casu ipse peccat q̄ minus estimat vel confidit de diuino auxilio q̄ debet. ¶ Contra quintā cōclusionem Arguitur sic aut cū diuersitate bonoꝝ nature fortune et industrie remanet adhuc paritas virtutum/ aut non. si nō ergo illevirtutes simul sunt pares z non sunt pares. si sic ergo non sunt magis appreciande q̄ prius. ¶ Ad hanc rationē respondeo q̄ ille virtutes remanent pares si non accedat nouus vsus earum z negatur ꝯia q̄ appreciatio nō tñ attendit ex virtutibus quas quis habet: se etiā ex maiori ꝓximitate ad vsum et q̄ pares virtutes in habundantibus supradictis bonis ceteris paribus sunt vsui ꝓmiores q̄ in carentibus eo q̄ huiusmodi bona sunt instrumenta bonaꝝ operationū ideo sunt magis appreciande. ¶ Contra sextā cōclusionem. Arguit sic pōt esse ꝓximitas ad vsuꝫ sine vsu: sed virtutes sunt magis appreciabiles ꝓpter ꝓximitatem ad vsum ergo aliquis magis appreciat se ꝓpter bona indifferentia et nō tñ ꝓpter vsum. ¶ Ad istam rationē negat ꝯia q̄ licz nō semper maior appreciatio fiat ꝓpter vsum qui inest aut infuit/ fit tñ semper ꝓpter vsum vel qui inest vel qui infuit vel qui ꝓximus pōt inesse. z hoc intēdit cōclusio denotat appciationē fieri nō ꝓpter bona indifferentia sed ꝓpter bonum vsum eorum.

¶ Contra decimam conclusionem arguitur vnusquisq̄ est sibi ipsi magis notus q̄ ꝓximus ergo de bonis de quibus dubitat magis potest certificarire spectu ꝓximi. ergo secundum talia bona debet plꝰ appreciari se q̄ ꝓximū. ¶ Ad hanc rationē cōcedo ais z primā ꝯiam cuꝫ ꝯite eius z nego sc̄dam q̄ licet possit facilius certificari respectu sui q̄ ꝓximi tamen q̄ diu stat dubitatio melius debet estimare de ꝓximo q̄ de se. et hoc ꝯclusit hec ratio q̄ enim est facilius sibi certificari de se q̄ de ꝓximo eo q̄ in se et interioza et exterioza cognoscit de ꝓximo autem exterioza tantum q̄ ergo est sibi facilius z nō est certificatus sed adhuc dubitat ideo minus estimare debet de se q̄ de ꝓximo. nam ibi maior inquisitio nō minuit dubitationem auget eam. ¶ Ad rationem ante oppositū negat ꝯia q̄ appreciatio rei et appreciatio habentis esse sunt diuersarum rationum ideo ex vna nō potest inferri alia.

Quarit: Vtrum humilitas magis cōstat circa appetitum q̄ circa iudicium rationis? ¶ Arguit q̄ non q̄ vt dictū est supra humilitas cōsistit instima tione z editione: sed ista magis pertinēt ad iudiciū q̄ ad appetitum igitur. ¶ In oppositum arguit per Au. dicentem in libro de patiētia q̄ humilis est qui magis eligit abiici in domo domini q̄ habitare in tabernaculis peccatorum: sz electio pertinet ad appetitum igitur. ¶ Ad hāc questionem respōdet beatus Thomas sub duabus ꝓpositionibus. vna est humilitas consistit circa actum cognitū tanq̄ circa regulam directiuā appetitus ꝓbat ad humilitatem ꝓprie pertinet vt aliquis reprimat seipsuꝫ ne feratur in ea q̄ sunt supra se. ad hoc autē necessarium est vt aliquis cognoscat id in quo deficit a ꝓportione eius quod suam virtutem excedit. et ideo cognitio ꝓprij defectus pertinet ad humilitatem sicut regula quedā directiua appetitus. Secunda est humilitas consistit essentialiter in ipso appetitu et hoc relinquit notū ex auctoritate Au. adducta post oppositū ipsa opinio non videt mihi satisfacere. et ideo est aduertendū q̄ aliqua virtus dicit esse circa aliquem actum quintupliciter. Vno mō tanq̄ circa actum directiuum. Secundo mō tanq̄ actuꝫ directum z elicitum. Tertio mō tanq̄ circa actū directum z imperatū. Quarto tanq̄ circa actum repressum z cohibitū. Quinto mō tanq̄ circa actum impeditū sicut liberalitas est circa dictamē prudētiale tanq̄ circa actū directiuū z circa volitionem liberalē tanq̄ circa actum elicitum z circa elargitionem actualem tanq̄ circa actum imperatum. Tuꝛ sit prima cōclusio. humilitas est circa actus intellectiuus tanq̄ circa actū directiuum ꝓbatur ois virtus moralis est circa actum prudentie tanq̄ circa actum directiuum: sed actus prudentie est actꝰ intellectus igitur. maior probatur per diffinitionez virtutis. Virtus est habitus electiuus immediate consistens determinata recta ratione ⁊c. hoc idem concludit ratio per beatum Thomā ad primam ꝓpositionē inducta. ¶ Secunda cōclusio humilitas est circa actum voluntatis tanq̄ circa actū elicitū ꝓbatus omnis virtus moralis est circa actū voluntatis tanq̄ circa actum elicitum: sed humilitas est virtus moralis secūdum omnis igitur. maior ꝓbatur q̄ oīs virtus moralis est elicitiua actus in potentia in qua est. ¶ Tertia cōclusio distinguēdo appetitum a voluntate humilitas est circa actum appetitus tanq̄ circa actū moderatū z repressum ꝓbatur q̄ humilitas reprimit actū appetitus quo quis appetit plus appreciari q̄ ēm rei veritatem sit appreciandus. ¶ Quarta cōclusio humilitas ē circa actum appetitus non tñ tanq̄ circa actum repressum sz etiam tanq̄ circa actum directum imperatum. ꝓbatur quia per humilitatem nō solum fit vt actus appetitus sensitiui quibus quis appetit haberi in precio reprimantur ne contra iudicium rationis impellant: sed etiam fit per eam vt actus conformes elicitis causentur in appetitu sensitiuo perfecte enim exercitatus in humilitate non solū vult sed etiā appetit appetitu sensitiuo nō plꝰ appreciari q̄ appreciandus sit alias nō esset perfecta obedientia virum inferioꝝ ad superiores/ ꝓstat eīm q̄ vere humilis vere iustus vere liberalis hñt in appetitu sensitiuo actus humilitatis iusticie et liberalitatis recte rationi conformes illi autem non sunt actus eliciti a iusticia liberalitate aut humilitate nec actus repressi quia numq̄ istis actibus appetitus contra rectam rationem insurre-

Thomas sc̄da sc̄de q̄stiõe. 161. articulo secundo.

Multiplr virtus versatur circa actum.

ik

ꝛit ergo sunt actus imperati. ¶ Quinta conclusio humilitas est circa actum intellectus tanꝯ circa actum imperatum. ꝓbatur estimare de se tm̃ vel tm̃ siue significare vel appꝛeciari sunt actus imperati ab humilitate: sed isti actus sunt actus intellectus et non voluntatis nec appetitus igitur.

Nota. ¶ Ut autē hec apertius declarent. Est aduertendum q̃ appꝛeciari vel significare se tm̃ vel tantuꝫ nō est actus directiuus humilitatis/ sed dictamen ꝓudentiale quo vere humilis dictat ego tm̃ me debeo significare ꝛ actus directiuus ad quod dictamen rectū habēdū exigitur cognitio bonoꝝ que in hoīe: ꝛ ex quib⁹ et quomodo ꝛ quāta accipiatur. ab eis significatio. similiter exigitur cognitio maloꝝ ꝓpter q̃ diminuiꝯ de dignitate vel ꝓtio hois. ad hoc autē dictamen rectificandū cōcurrūt oēs iste noticie ꝛ cū hoc mediate vel immediate cōcurrūt quedā generales volitiones et cōmunia desideria circa vet̃ actum humilitatis volitiones aūt oppo site rectitudinē hm̄oi dictaminū impedūt per hoc eīm q̃ quis vult multū significare se faciliter inducitur ad estimandū in se aliqua bona esse q̃ nō sunt et aliqua mala deesse sibi q̃ non desunt/ et ꝓpterea ad credendū q̃ ꝓpter aliqua bona sibi inexistentia multo magis sit appꝛeciādus q̃ sit ī veritatem ꝛ ita ad rectitudinē istoꝝ dictaminū ꝓcurrūt media te vel immediate hm̄oi cōmunes volitiones/ habitis aūt istis dictaminibus rectis habeꝫ magis ꝓpria ꝛ particularis volitio sue significationis/ qua habita habeꝫ actus significādi se tm̃ q̃tum recta ratio dictabit. ¶ Sexta cōclusio humilitas est circa actum exteriorē tanꝯ circa actū imperatū ꝓbatur voluntas eius q̃ vere humilis est non solum imperat appꝛeciationē siue significationē conformem recte rationi/ sed etiā imperat signa exteriora hm̄oi estimationē suam repꝛesentātia puta sedē sibi cōgruam sumptus et ꝓparationes cōuenientes: ſz hec oīa sunt act⁹ exteriores igit̄. Et confirmatur auctoritate Andronici dicētis q̃ humilitas est habitus nō superhabundās sumptibus ꝛ ꝓparationibus. Septima cōclusio. humilitas est circa actus tam voluntatis q̃ appetitus q̃ intellectus q̃ etiā exteriores tāq̃ circa actus ꝓhibitos. ꝓbatur quia habitus oppositi humilitati possunt habere actus tam in qua voluntate q̃ in appetitu sensitiuo q̃ in intellectu q̃ etiā exteriores humilitati oppositos: sed oēs tales act⁹ impedit humilitas igitur.

Andronicus.

¶ Contra ꝓmā ꝓclusionem. Arguitur sic actus directiuus humilitatis nec est effectus humilitatis nec materia eius/ ergo humilitas nō est circa talē actum. ¶ Ad hanc rationē negatur cōsequentia licet enim nō sit effectus eius nec materia est tm̃ regula ipsius et ideo est ipsa circa ipsum tanꝯ circa actum directiuū: sed ratio bene cōcludit q̃ non est circa ipsum tanꝯ circa actū directū. Aliter tamē dici potest negando antecedens ꝛ maxime secūdū illos qui dicunt q̃ dictamē ꝓudentiale est obiectū actus ꝛ habitus per se virtuosi/ secundū enim istos actus directiuus est materia hm̄oi habitus humilitatis. ¶ Contra secundā ꝛ sextam cōclusionē. Arguitur sic superbia maxime consistit in his que pertinent ad cognitionē ergo ꝛ humilitas que sibi opponitur. antecedens ꝓbatur per Gꝛegozium vicesimoquarto moꝛalium dicentē q̃ superbia cum exterius vsq̃ ad coꝛpus extenditur/ ꝓius per oculos iudicatur. Secundo per illud psal. domine non est exaltatū coꝛ meum neq̃ elati sunt oculi mei / ꝓstat autem q̃ oculi maxime deseruiunt cognitioni.

Olzam.

argumēta thome secūda scēde q̃stione ibi argumēto secundo.

¶ Ad hanc rationem conceditur antecedens ꝛ cōsequens/ sed tamen auctoꝛitas nō est ad ꝓpositū sed est ꝓo sexta conclusione q̃ tollerantia oculoꝝ est signum superbie ideo superbia consistit in actu oculoꝝ tanꝯ in signo superbie interioris. et similiter repꝛessio ꝛ demissio oculoꝝ est signum humilitatis. ideo etiam humilitas consistit circa actum oculoꝝ tanꝯ circa signum interioris humilitatis. Et eodemmodo respondetur ad secundum.

¶ Contra quartam conclusionē. Arguitur sic ad humilitatem non pertinet repꝛimere appetitum arduoꝝ igitur humilitas nō est circa actum appetitus tanꝯ circa actum repꝛessum. antecedens ꝓbatur nihil quod indisciplina cristiana continet est contrarium humilitati. cum secundū Augustinum libꝛo de virginitate humilitatis pene tota disciplina xp̃iana est: sed in disciplina xp̃iana admouemur appetere melioꝛa secundū illud pme ad cozin. xiij. Emulamini carismata melioꝛa igitur. ¶ Secūdo ad magnanimitatem pertinet superfluum motū appetitus circa magna refrenare ergo non ad humilitatem consequentia/ est nota ꝛ añs ꝓbatur q̃ ad eandē virtutem pertinet refrenare superfluū motū ꝛ firmare animū cōtra superfluam restrictionē sicut eadē foꝛtitudo refrenat audaciam ꝛ firmat animū contra timoꝛem. ¶ Ad ꝓmā respondeo q̃ ꝓtingit appetere ardua tripliciter. vnomō cōtingit appetere ardua id est arduoꝝ gestionē ꝛ operationem ꝛ tunc dico q̃ hoc magis est magnanimitatis q̃ humilitatis. sed dupliciter contingitur hocmō ardua vel q̃ supra nos sunt appetere. vnomō cōfidentia ꝓpria virium ꝛ tunc hoc est ꝓesumptionis nec id facere sacre nos scripture docent. aliomō confidētia auxilij diuini/ et hoc non est vitiosum ceteris debitis circunstantijs cōcurreutibus quod dico q̃ circunstantie possent esse tales q̃ confidere de diuino auxilio temeritatis esset ꝛ non humilitatis nec magnanimitatis Si autem circunstantie tales essent q̃ possent quis confidere de diuino auxilio hoc virtutis. esset quia vt habet Augu. libꝛo de patientia aliud est leuare se ad deum/ aliud est leuare se ꝓter deum qui ante illum se ꝓicit ab illo erigitur q̃ aduersus illum se erigit ab illo ꝓiicitur. Secundo modo cōtingit appetere ardua id est appetere estimari ꝓecij magni immo maioꝛis q̃ sit et hoc non est virtuosum nec consultum per apostolum. Tertio contingit appetere ardua id est desiderare crescere in perfectione et ꝓtio siue valoꝛe et hoc est laudabile et ab apostolo consultum illis verbis et hūc appetitum humilitas non repꝛimit sed ꝓmoꝛem qui est humilitati contrarius. ¶ Ad secundam respondet beatus Thomas q̃ ad foꝛtitudinem bene pertinet refrenare audaciam et firmare animum contra timoꝛem quia eadem est ratio vtriusq̃ ex hoc scilicet q̃ homo debet bonum rationis periculis moꝛtis ꝓferre et tamen eadem virtus non refrenat ꝓesumptionem spei et firmat animum contra desperationem: sed ꝓmam pertinet ad humilitatem et secundum ad magnanimitatem q̃ hoꝝ duoꝝ non est eadē ratio/ sed ratio firmādi animū contra desperationem est adeptio ꝓpꝛij boni ne scilicet desperando homo se indignum reddat bo-

argum. ēt thome vbi supra argmēto eod.

S

Multi ardua petunt

T Thom vbi sup.

no quod sibi cõpetebat/ sed in reprimando presumptionem spei ratio precipua sumitur ex reuerẽtia diuina ex qua contingit vt homo nõ plus sibi attribuat q̃ sibi competat sm gradum quẽ a deo fortitus est ¶ Hec solutio beati Thome ẽ multũ pulchra
Contra Thomam. z subtilis: sed tñ non videtur mihi vera/ qz autẽ intelligit de eadem ratione cõmuni aut de eadẽ ratione ꝓpria. si de eadem ratione communi tunc sicut est eadem ratio refrenandi audaciã z firmandi animum contra timorem ita etiã eadẽ est ratio refrenandi presumptionem z firmandi animũ cõtra desperationem que ratio est ratio est bonum rationis vel dignificare se q̃tũ dignũ est. hanc em̃ rationez destruit tam ille qui presumit contra humilitatẽ q̃ etiam ille qui desperat vt dicit cõtra magnanimitatem qz ille qui presumit dignificat se plus q̃ dignũ est vero qui desperat non dignificat se q̃tũ dignus est. si aũt intelligat de ratione vnicuiq; ꝓpria tũc cõstat q hic z ibi est alia z alia rationaliter nõ eẽt ꝓpria alicui sed cõmunis pluribus sicut ꝓpria ratio firmandi animũ cõtra timores est nollem deserere defensionẽ reip. vel fidei vel iustic.e ꝓpter periculã mortis. ¶Ratio autem ꝓpria refrenandi animũ cõtra audaciam nolle inconsulte z temerarie se periculis obijcere/ ita similiter circa humilitatẽ z ponuntur due rationes vna reprimens appetitum indebite. existimationis vel appreciationis est nõ pl9 existimari vel reputari. a se vel ab alijs q̃ dignum sit ratio firmans est q̃ cõtra desperationẽ est nõ minus existimari vel reputari a se vel ab alijs qui dignum sit. Secundo: contra opinionẽ non est verus q hec ratio assignata a Thoma scz q homo debet preferre bonum rationis periculis mortis sit vtriq; cõmunis quia licet firmet animum contra timores tamen nullomodo refrenat audaciaz immo magis excitat nunq̃ enim quis ab audendo retrahit per hoc q iudicat bonum rationis esse preferendũ periculum mortis. Tertio quia ratio quam assignat ad firmandum animũ contra desperationem est cõmunis z valet sine inducit ad refrenandũ presumptionem spei. nam iudicans q bonũ ꝓpriũ z debitũ est adipiscendũ inclinatur ad appetẽdũ ipm̃ z refugiẽ eodum illud quo est indignũ q si hec ratio non sufficit adde exclusionẽ z sufficiet solum bonũ ꝓpriũ est adipiscendũ. ¶Quarto alia ratio quam assignat ex reuerentia diuina est vterq; cõmunis. nam sicut ex reuerentia diuina fit q quis non plus sibi attribuat q̃ sibi competit secundũ gradũ quẽ est a deo fortitus ita ex eadem reuerentia fit. ne occultet contemnat z negligat bona que habet a deo z per cõsequens ex eadem fit vt homo attribuat ea quibus dignus secundũ gradũ quẽ ẽ adeo fortitus ego autem sum vsus terminis q̃bus beat9 Thomas vsus est vt in ꝓbando opinionem suam accõmodarẽ me suo modo loquẽdi magis enim ꝓprij termini essent si quis vsus fuisset terminis dignificationis est autem duplex dignificatio. vna per appreciationem z ista conuenit humilitati si recta sit z virtijs oppositis si contra rectam rationem alia est dignificatio
Duplex dignificatio. ad gestionem alicuius magne z multum honorabilis administrationis/ z ista pertinet secundo generi magnanimitatis z ita humilis dignificat se q̃tũ dignum est. superbus vero plus q̃ dignum est/ oppositus minus q̃ dignum est. ¶ Sed nunc respondẽdũ est ad rationem conceditur antecedens maxime intelligendo per magna / arduas administrationes ergo non zc. conceditur consequens in eodem sensu/ quamuis tamẽ nõ valeat ꝓña qz af a genere ad speciem antecedente existente affirmatio z consequente existenti negatiuo dictum est em̃ q humilitas est spẽs magnanimitatis. sed ponat q accipiatur magnanimitas ꝓ magnanimitate secundi generis. Tunc respondet dupliciter ꝓmo cõcedendo añs z ꝓñs in sensu supradicto qz repressio appetit9 ab arduis administrationibus non est actus humilitatis sed magnanimitatis secundi generis/ sed repressio appetitus ab excessiua dignificatione sui per estimationem z appreciationẽ est actus humilitatis. Aliter respondet negando consequentiam. ¶Ꝓpo q̃ est aduertendũ q sicut dictum est ꝓius z est frequenter considerandũ in morali philosophia aliquis habitus ad aliquẽ actũ inclinat dupliciter Uno modo immediate z tunc non inclinat nisi ad actus similes illis ex quibus genitus est qz hic loquimur de habitibus acquisitis z tunc habitus vnius virtutis non inclinat in actus alterius virtutis. Alio modo habitus inclinat in aliquẽ actũ non immediate sed mediante actu suo elicito z tũc dictus est supra q habitus vnius virtutis põt inclinare in actus aliarum virtutum. Tertio modo aliquis habitus inclinat in actum aliquẽ non immediate nec mediante actu suo elicito ꝓprio tm̃: sed etiam mediante actu quãto partialiter ab actu elicito. tunc dico q humilitas inclinat ad volitionẽ dignificationis proprie rectam z rationẽ conformẽ primo mõ inclinat secundo modo ad dignificationem sui respectu arduarum administrationuz inclinat tertio mõ ad refrenandum appetitum immoderatum huius dignificationis quia mediantibus duabus volitionibus prioribus et ita loquẽdo de inclinatione primodo dicta aut secundo modo negat ꝓña: habitus omnis moralis inclicat primo in actum proprium z mediante illo inclinat in actus appetitus sensitiui conformes z in repressionem diffor̃mium / habitus vero moralis quando mediante suo ꝓprio inclinat in actum alterius virtutis tunc inclinat in actũ appetitus sensitiui: mediantibus duobus actibus scz mediante actu ꝓprio z mediante actu voluntatis: qui est alteri9 virtutis/ puta humilitas inclinat immediate in nolle appreciãri se plus q̃ dignũ sit z mediante isto actu ad nolle gerere administrationes que supra se sunt et isti sunt duo actus voluntatis quorum vnus est immediate elicitus ab habitu humilitatis z secundus mediate scz mediante primo. Eadem humilitas mediãte primo actu inclinat ad non appetere appreciari plus q̃ dignũ sit/ mediantibus vero duobus primis inclinat ad non appetere gestionem administrationum que sunt supra se. Et si dicas q secundus actus voluntatis sufficienter inclinat ad istum quartum actum. ¶Respõdet q sic sufficienter inclinat q si ille actus secũdus volũtatis esset positus messe sine ꝓmo defecto inclinaret in illum actũ appetitus sensitiui. sed qz ꝓ casum nõ ponit ineſſe nisi mediante ꝓmo ideo habitus dicit inclinare in quartũ actũ mediantibus istis duob9 actibus qz ab habitu non põt tanq̃ a causa mediata procedere iste quartus actus nisi duo illi actus medij primi causarent/ z ita habit9 est causa primi actus z primus actus secũdi et secũdus istius quẽ quarto loco possumus qz nõ est necesse tertiũ me-

diare inter secundum z quartum. Aliter respō deo sed in idem redit q aliquis actus appetitus sensitiui de quo argumentū pcedit pertinet ad aliquē habitum dupliciter Vnomō mediante actu ppio illius habitus. Alio mō mediante actu alieno. Tūc dico q hmōi refrenatio partiū primo mō ad magnanimitatem/ sed secundo mō pertinere pōt ad humilitatem/ per actum autē ppium alicuius habitus ego intelligo actum illum qui immediate natus est elici ab habitu z eiusdē rōnis cum actibus ex quibus acquisitus est ille habit⁹: per actū alienū ego intelligo actum cuius elicito regularis z vt ita dicta vnigenea pertinet ad habitū specie differentē nec priori in operando subordinatum illa subordinatione qua operatio appetitus sensitiui subordinata est operationi voluntatis. ¶ Contra quintā conclusionē. Arguitur sic impossibile est eūdē actū esse directiuū z directum sed humilitas est circa actum intellectus tanq̄ circa actum directiuū ergo non est circa actum intellectus tanq̄ circa actum directum sed oīnis actus imperatus est directus: ergo nō est circa actū intellectus tanq̄ circa actū imperatū. Secūdo posito illo actu directiuo humilitatis in intellectu impossibile est q in eodē intellectu sit actus contrarius actui quē debet imperare humilitas: sed nec humilitas nec virtus aliqua pōt esse circa aliquē actū tanq̄ circa actū imperatum nisi circa illum qui potest poni z pōt non poni ergo humilitas non est circa actū intellectus tanq̄ circa actum imperatū. ¶ Prima pars antecedentis pbatur q actus directiuus humilitatis est dictamen quo quis dictat q se tm̄ dignificare debet: sed cum isto dictamine impossibile est esse actū eiusdē intellectus quo quis se plus vel min⁹ dignificet siue appreciet̄ q̄ debet q pbatur omnis dictās q se tm̄ debet dignificare vel appreciari z non plus neq̄ minus iudicat q ipse est tanti precii z non pluris vel minoris sed oīnis plus se dignificās vel appreciās per actū intellectus iudicat q est pluris precij/ sed ista iudicia sunt cōtraria sum pluris p̄cij et nō sum pluris p̄cij igit̄. Tertio si sic sequerē q aliqua operatio intellect⁹ esset praxis q hmōi operatio intellectus ad dictamen intellectus haberet respectū posteriozitatis z cōformitatis. Ad primā negat maior vl̄r intellecta nā dictamen quo ego dico q esse dictamen mentis est cōseruandū per horā est simul actus directiuus z directus q⁹ virtute illius dictaminis z cōformitate voluntatis ad ipsum ego cōtinuo illud idem dictamen per horā/ sed q⁹ in hac maiore non cōsistit difficultas argumēti. Ideo aliter dico negando primā p̄iam q⁹ humilitas lz sit circa actū intellectus tanq̄ circa actū directiuū z circa actū intellectus tanq̄ circa actum directū nō est tm̄ idē actus intellectus circa quē est tanq̄ circa actū directiuum z actus circa quē est tanq̄ circa directū sed actus directiuus est dictū de estimatione vel appciatiōe sui. Actus vero directus est estimatio vel appreciatio sui. ¶ Ad secundā nego primā partem antecedentis dico em̄ q cū dictamine de tanta appreciatione sui stat estimatio maioz vel minoz. Ad pbationē nego secundā partē assumpti z ad pbationem nego maiorem sc̄z q⁹ omnis dictans q debet se tantum appreciari et non plus vel minus iudicet q est tanti preci et non pluris neq̄ minoris q⁹ sicut supra dictum est licet in rei veritate aliquis sit alicuius magni precij quia tamen dubitat debet dictare se esse minoris precij quia ergo dictamen appreciationis sui directiuum humilitatis semper debet esse ex certis. Judicium autem hominis aliquando colligit̄ tā ex certis q̄ ex dubijs ideo cuz dictamine quo quis dictat se debere tātum a seipso appreciari et non plus neq̄ minus stat iudicium quo quis iudicat se esse maioris precij se illud iudicium nō est iudicium humilitatis sed potius iudicium superbie. iudicium vero humilitatis id est imperatum ab humilitate est illud iudicium quod est dictamini illi cōforme quo scilicet quis tantum appreciatur et non plus neq̄ minus. Ad primum autem iudicium inclinat appetitus excellentie etiam contra dictamē rationis et ideo aliquando posito dictamine rationis per impressionem appetitus excellentie ponit illud iudicium ad cuius contrarium inclinat humilitas. ¶ Ad tertium concedo consequens nec oppositum videtur habere quācunq̄ apparentiā veritatis sed potius mutitur significationi terminoum non quā instituerunt veteres auctores sed quam ad defensionem sententie sue confingunt. ¶ Rationes ad q̄stionem soluteisunt ex conclusionibus.

Actus h lectus d practic

Quis actus ppriis

Idē actus directiuus z directus.

Actus dictus quid.

Queritur. Utrū humilitas sit potissima virtutum. ¶ Arguitur q sic humilitas est maxime causa exaltatiōis homis ergo humilitas est potissima virtutū. Pīa tenet q⁹ virtus est causa exaltationis hois ergo quod est maxima virtus est causa maxime exaltationis. ¶ In oppositum arguit̄ q illud colł. 3. Super oia caritatē habete. ¶ Ad hāc questionē beatus Thomas respondet sub aliqbus ppositionibus Prima est virt⁹ theologice sunt potiozes humilitate. pbat virtutes theologice habēt vltimū finē p obiecto ergo sunt oīm potissime. Pīa est certum z cōsequentiā pbat q⁹ bonū humane virtutis in ordine rationis consistit q̄ quidē principaliter attenditur respectu finis. ¶ Secunda ppositio iusticia est perfectioz humilitate. pbatur qō facit i appetitu perfectiozem pticipationē ordinationis eoz q̄ sunt ad finē est virtus pfectioz/ sed iusticia et p̄sertim legalis facit in appetitu perfectiozē participationem ordinationis eoz q̄ sunt ad finē q̄ humilitas. maiozē huius rōnis pbat q⁹ bonū virtutis secundario attendit̄ prout fim rationē finis ordinātur ea que sunt ad finē q̄ ordinatio essentialiter cōsistit in ipsa ratione participatiua in appetitu q ratione ordinato. Sed hmōi ordinationem iusticia vniuersaliter facit p̄sertim legalis humilitas autē facit hominē esse bene subiectuz hmōi ordinationi. ¶ Tertia ppositio virtutes intellectuales sunt potiozes humilitate. pbat q⁹ bonū rōnis cōsistit essentialiter in rōne participatiua humilitas autem tm̄ in appetits per rationē ordinato. ¶ Quarta ppositio humilitas est potioz omnibus virtutibus aliis a theologicis z intellectualibus z iusticia. pbat q⁹ humilitas facit hominem bene esse subiectum ordinationi rationis vniuersaliter q̄tum ad omnia sed alie virtutes a predictis faciūt ipsum esse bene subiectum q̄tum ad aliquā specialē materiā tm̄. Ista opinio nō videt̄ mihi in omni parte cotinere veritatem. Ratio em̄ adducta ad pbādū q⁹ iusticia est pfectioz humilitate videt̄ mihi multiplicit̄ deficere. Primo i hoc q dicit p iusticia ordinationē facit eo

Tho. q̄stio. arti. 5. A

rum que sunt ad finem vniuersaliter. ¶Primo quia etiã iusticia facit ordinationẽ rationis q̃ est circa finem. ptz sunt alique leges institute de ipo finevt q̃ deus est colendus summo cultu/ q̃ de⁹ est summe diligendus a creatura rationali/ sed iusticia z pcipue legalis facit appetitũ esse participẽ huius ordinationis ergo non tñ iusticia facit in appetitu ordinationẽ rationis qua secundum rationem finis ordinantur ea que sunt ad finem minor probatur. quia iusticia legalis facit vniuersaliter ordinationem cuiuscũq; legis cui habens eam est subiectus participari ab appetitu. quod ꝓbatur quia bene sequitur iste non est ordinatus fm ordinationem huius legis qua nunc tenetur esse ordinatus ergo est iniustus. Secũdo humilitas facit hominẽ esse subiectum cuicũq; legi diuine vel humane siue sit de fine siue de his que sunt ad finẽ. ergo si iusticia non faciat appetitum esse participem omnium hmõi ordinationũ humilitas faciet vniuersaliorẽ ordinationẽ rationis q̃ iusticia quod nõ concederet opinans. Tertio iusticia facit hominẽ habentẽ eam vniuersaliter esse subiectũ ordinationi :sicut hũilitas. ergo respectu illius ordinationis non habent iusticia et humilitas differentiã quã assignat Antecedens ꝓbatur q; vel iustũ est hominem esse subiectum ordinationi illi aut nõ potest dici q̃ nõ quia iustũ est hominẽ esse subiectũ omni legi obliganti eũ. si sic ergo cũ omne iustũ sit a iusticia sequitur q̃ iusticia facit hominẽ esse subiectũ huiusmodi ordinationi ¶Quarto iusticia nõ inclinat ad opera legis nisi q; tenemur ad ipsa et sumus legi subiecti. ergo iusticia non aliter facit appetitũ participem huius ordinationis rationis q̃ humilitas. ¶Quinto humilitas facit appetitũ participẽ multarum ordinationũ rationis quarũ non facit eũ participem iusticia z per'opinantẽ humilitas facit eũ participẽ oim quarũ facit eum participẽ iusticia. ergo humilitas vniuersalius facit appetitũ participem ordinationũ rationis q̃ iusticia. Secunda pars antecedẽtis est nota et prima ꝓbatur q; humilitas facit hominẽ esse subiectũ ordinationibus rationis tã hũs que sunt legis et p̃cepti tã hiis q̃ sunt consilii. constat eñ q̃ tribuere se totaliter in obedientiã alterius et voluntatem suã submittere alterius voluntati. Similiter abdicare omniũ bonoz temporaliũ dominiũ ex humilitate prouenit; non ex iusticia cũ ad hoc non teneamur. Sexto iusticia et humilitas facit̃ appetitũ participẽ ordinationũ rationis/ aut ergo eodẽmodo aut diuersimode. Si diuersimode detur varietas modoz/ et quecũq; dabitur illa faciliter refutabitur Si eodẽ modo in hoc iusticia non est humilitate potior. Dico secundo q̃ ratio inducta ad probandũ virtutes intellectuales esse potiores humilitate nulla est. Supponit eñ vnum falsum scz q̃ omne in quo est essentialiter ordinatio rationis est potius q̃ illud in quo est tantũ participatiue. q̃ aut hoc sit falsuz probatur stat aliquid habere ordinationẽ rationis essentialiter z esse malũ culpabiliter. ergo nõ oñe quod habet ordinationẽ rationis essentialiter est potius eo quod habet ipsam tantũ participatiue. ¶Prima pars antecedentis ꝓbatur stat dictamen rectũ rationis fieri propter vanã gloriam aut habere aliquã aliã malã circũstantiã propter quam reddatur malũ moraliter/ hmõi aut dictamen est quod habet ordinationẽ rationis essentialiter. Secunda pars probatur. ois actus conformis dictamini prudentiali est bonus moraliter z nullus culpabilis sed omne habens ordinationẽ rationis participatiue illo modo habendi quo habent iusticia et humilitas est actus cõformis dictamini prudentiali ergo nonstat aliquẽ talem actum habere ordinationẽ rationis participatiue et esse culpabilem. Secundo illud in quo est essentialiter ordinatio rationis non est bonũ moraliter nisi sit imperatum ab aliquo q̃ habet ordinationẽ rationis participatiue q; in actibus intellectus nõ est bonitas moralis nisi ratiõe bonitatis moralis alicui⁹ act⁹ voluntatis/ ergo non est verũ q̃ illud q̃ habet ordinationẽ rationis essentialiter est potius z meli⁹ eo quod habet eã participatiue Tertiovelle bene agere est melius q̃ scire vel dictare quomodo bene agendũ est sed in ipso velle non est ordinatio rationis nisi participatiue. in ipso vero actu sciendi vel dictandi est ordinatio rationis essentialiter. igitur Antecedens probatur velle bene agere et nescire quomodo bene agendũ est et melius q̃ scire quomodo bene agendũ est et non velle bene agere. ergo velle bene agere est meli⁹ q̃ scire quomodo bñ agendũ est. ista cõsequentia tenet per regulã Ari. de eligibilitate et fuga in libro eleuthoz positam. ¶Quarto actus q̃ habet ordinationẽ rationis essẽtialiter est gratia illius qui habet eã participatiue. ergo secũduse est potior primo. Antecedẽs probatur. q; iudiciũ practicuz est gratia praxis z sciẽtia practica est gratia operis directi et hoc habz. Aristo. vi. ethicoz tractatu vltimo electionẽ quidem. igitur rectam facit virtus/ quecũq; aũt gratia illius nata sunt fieri non sunt virtutis sed alterius potentie z statim post loquens de illis q̃ nata sunt fieri gratia virtutis agit de demotica et prudentia. propter hec motiua non michi videntur rationes beati Thome concludere quod intendit, z ideo aliter ad questionẽ respondendum est. ¶Responsio auctoris. ℒ

¶Pro quo sit prima cõclusio. ¶Humilitas est virtus potior virtutibus intellectualibus. ¶Probatur omnis virtus qua immediate bene beateq; viuitur est virtutibus intellectualibus potior. sed humilitate imediate bene beateq; viuit̃. igitur. maior pt; q; cũ omnibus virtutibus intellectualibus. z actibus eoz stat nec bene nec beate viuere. ¶Secunda conclusio. humilitas est potior iusticia. ¶Probatur primo de iusticia legali ratione supapposita cõtra tho. q; humilitas seq̃tur et facit vniuersaliorẽ ordinationẽ rationis q̃ iusticia legalis sicut deductum est Secũdo probat̃ de iusticia particulari q; magis et difficilius est vincere cupiditatem glorie et exultationis q̃ opum et diuitiarũ sed p̃ humilitatem superamus cupiditatẽ glorie et exultatiõis per iusticiam cupiditatẽ opũ. vt patet per vniuersos modos iusticie cõmutatiue. igitur. maior ꝓbatur. q; glorie et laudis appetitus est nobis magis ingenitus q̃ opũ. ¶Omnes eñ vt aut Licero studio laudis ducimur. Et primo de officijs promptiores esse debemus ad nostra pericula q̃ ad communia. dimicare q; paratius de honore z gloria, q̃ de ceteris commodis. et seq̃tur inuenti etiaz multi sunt q̃ non modo pecuniã sed etiã vitam ꝓfundere ꝓ patria parati essent vdem glorie iacturã ne minimã quidẽ facere vellent nec rep. quidẽ postulante/ fa- Licero.

cilime aũt ad res iniustas impellitur vt aio quisq; est elt. ff. mo et glo. ie cupiditate qui locus est sane lubricus q; vix inuenitur q̃ laboribus susceptis: periculis q; additis non quasi mercedem rerũ gestarum desideret gloriã. Et si dicas q; iusticia particularis est etiã circa honores puta iusticia distributiua z humilitas est etiã circa diuitias inq̃tum scz homo per eas redditur ampliorꝭ precii

¶ Arguitur sic et sit secũda ratio ad conclusionẽ quecũq; virtutes ad eosdẽ actus bonos impellunt et eosdẽ malos reprimũt illa q̃ excellentiori modo impellit ad bonos et distrahit a malis est excellẽtior sed humilitas multo excellentius hec facit q̃ iusticia. igitur. minor probatur: q; humilitas hoc liberius facit q̃ iusticia/ q; in iusticia est aliq̃ retrahensab iniuria scz ille cui aliter faciendo pateret iniuriã. Tum secũdo q; humilis in dubiis cõtra se censet et p alio qd̃ non facit semp iusticia immo in dubiis recurrere potest ad iudicẽ. Tertio si omnes essent vere humiles non esset opus iusticie particulari nec cõmutatiua nec distributiua sed si omnes essent iusti adhuc opus esset humilitate. ergo hũilitas potior est iusticia particulari Antecedẽs p̃batur prio prima parte si oẽs essent vere hũiles essꝫ in oĩbus contẽptus rerũ prosperarũ rationi pforꝭmis/ sed si in omnibus esset talis contemptus non esset inordinata cupiditas earũ/ si non esset inordinata cupiditas non esset opus iusticia. ergo si oẽs essent vere humiles non esset opus iusticia. Secũda p̃batur q; stat aliquẽ habere nolle alienũ z tñ ita cupere et appetere bona temporalia vt p eis cõsequendis magis se defastiget: q̃ prio cõsequendis bonis spiritualibus et hoc ꝑpter defectũ vere humilitatis q; credit talia bona esse maioris ꝓciꝭ et excellentie q̃ sint ẽm veritatẽ. Quarto hũilitas cũ iniusticia ẽ melior q̃ iusticia cũ superbia. ergo humilitas est melior q̃ iusticia. cõsequentia ista videtur tenere ex doctrina Aristo. libro eleuthoꝝ de eligibilitate et fuga. Et aĩs p̃batur. Tũ primo q; publicanus qui iniusticiã habuit cũ humilitate iustificatus est ℣ Phariseus aũt qui iusticiã habuit cũ superbia reprobatus. Tũ secundo ꝑbatur per Criso. ibidẽ dicentẽ q; si mixta delictis humilitas tã facile currit vt iusticiã superbie coniunctã trãseat si iusticie coniunxeris eam qñ ibit: assistet ibi tribunali diuino in medio angeloꝝ. ¶ Ad hãc rationẽ respondet beatus Thomas q; Crisostomus non p̃fert humilitatẽ iusticie cui superbia coniuncta est q; iam desinit esse virtus sicut econtrario peccatum p humilitatẽ remittitur. Sed hec solutio iudicio meo non satisfacit. nã non videt verisimile q; vera iusticia per aduentũ superbie desinat esse iusticia sed beneverũ q; si actus aliquis obediendi legi habeat inanẽ gloriã ꝑ circunstantia ille actus nec est nec vnq̃ fuit iusticia loquendo de actu iusticie qui p se est iusticia. Quod ꝑbatur pono q; aliquis habuerit multos veros actus iusticia quib⁹ obediuit legi et nunc addat circũstantiã superbie vel extollat se ꝑpter illos act⁹. Arguo sic aut nũc ita est q; illi actus fuerunt cõformes recte rationi aut difformes. Si cõformes semp fuerunt act⁹ iusticie. Si difformes nunq̃ fuerunt actus iusticie. Tũ secundo q; hec solutio non videt cõformis intentioni Criso. qui in hoc intendit magis ꝑ contis humilitatẽ efferre que est magna laus humilitati si excellat iusticiã apparentẽ que potius est iniusticia q̃ vera iusticia. Tũ etiam q; ex hoc q; hũilitas coniuncta peccato excedit z transit iusticiã cõcludit q; humilitas si fuerit cõiuncta iustitie ipa assistet tribunali diuino in medio angeloꝝ vbi ascensum illũ ad tribunal diuinum magis videtur attribuere humilitati q̃ iusticie. Tertio q; ẽm Crisost. humilitas ibi non ptransit iusticiã ꝓpter fragilitatem iusticie sed ꝑpter molem z tumorẽ superbie ergo Criso. non intendit ibi loqui de iusticia q̃ ꝓpter superbiã coniunctã desinit esse iusticia. Antecedens p̃batur q; Crisosto. ibidẽ gemmas binas michi accõmodes. Alterã quidã iusticie et supbie Alterã vero peccati et humilitatis z videbis peccatum quertens iusticiã non ꝑprius sed humilitatis vincere viribus. Aliud vero par videbis deuictum non fragilitate iusticie sed mole z tumore superbie. Tũ quarto humilitatis vincit superbiam/ supbia vincit iusticiã. ergo humilitas vincit iusticiam et p consequens est potior. cõsequentia nota est. et partes antecedẽtis ex auctoritate allegata patent. Ideo aliter respondetur ad rationẽ negãdo consequentiã et ad p̃bationẽ respondetur q; regula Ari. tenet in oppositis contradictoriez nõ in oppositis cõtrarie. Hec solutio supra posita est sed tamen potius est fuga q̃ solutio q; si assumenꝫ contradictoria p contrarius curret argumentum humilitas eñ cũ carentia iusticie est melior q̃ iusticia cũ carentia humilitatis. ergo humilitas est melior q̃ iusticia. cõsequentia est nota et aĩs prio vtraq; parte p̃batur per ea q̃ dicta sunt in tertia ratione ad conclusionẽ. ¶ Tertia cõclusio. humilitas est virtus potior aliis virtutibus moralib⁹ patientia. p̃batur hoc ex multis auctoritatibus Ciceronis q̃ supertius cũ de patiẽtia agebatur inducte sunt in quibus Cicero laudat rerũ prosperarũ contemptũ quẽ maxime facit humilitas. Secũdo illa virtus q̃ vniuersalius z pfectius facit nos esse participes ordinationis rationis est virtus perfectior sed humilitas est hmõi vt patuit conclusione secũda. Tertio iusticia est pfectior aliis virtutib⁹ moralibus sed humilitas est pfectior iusticia. igit q; si quis diceret vel tẽperantiã vel aliquã aliã virtutem esse pfectiorem hũilitate possunt faciliter induci rationes q̃ secunda cõclusione de iusticia inducte sunt. ¶ Quarto p̃batur per Augu. libro de verbis dñi dicentẽ: cogitat magnã fabricã cõstruere celsitudinis de fundamento prius cogita humilitatis. Ex qua auctoritate sic arguiꝫ humilitas est fundamentũ ceterarũ virtutũ ergo est ceteris potior. Ad hanc respõdet beatus Thomas q; illõ dicitur fundamentũ virtutũ quod est primũ in acquisitione virtutũ. Aliquid autẽ dicit esse primũ dupliciter. Vno modo per modũ remouentis prohibens et sic humilitas primũ locũ tenet inq̃tum excellit superbiã cui deus resistit/ ẽm illud de⁹ superbis resistit/ humilibus aũt dat gratiã. Aliomodo aliquid dicitur primũ directe p quod scz ipz ad deum attingitur et sic fides primũ locũ tenet ẽm illud apostoli ad heb. xi. accedentẽ ad deũ oportz credere hec solutio nõ euacuat rationẽ. primo q; conclusio non cõparat humilitatẽ nisi ad alias virtutes morales. fides aũt non est virtus moralis et ideo bene dicit apostolus Accedentẽ ad deũ quod intelligendum est de accessu p actum meritorium.

Argu. tho.

cõtra tho.

Humilitas iusticia potior.

Solutio doctoris.

humilitas potior.

¶ Secundo arguitur principaliter cõtra opinionem in hoc quod dicit q humilitas non est fundamentũ virtutũ nisi qz remouet ꝓhibens. ꝓ quo supponit q humilitas medi at inter viciũ suphabũtie et viciũ in defectu. Tũc arguit sic quociẽscũqꝫ aliquibus duobus cõuenit yna ratio fundamenti ꝛ ꝓpter illam rõem vnũ eoꝝ nõ est fũdamentũ nec aliud. sed remouere ꝓhibens acquisitionẽ virtutũ scz superbiam conuenit ita bene vicio opposito humilitati secundũ defectum sicut humilitati qz illũ viciũ contrariatur superbie ꝛ ꝓpter illam rationẽ vicium illud non dicitur fundamentum virtutum. ergo nec ꝓpter illã rationẽ humilitas dicitur virtutum fundamentũ. ¶ Tertio illud quod inclinat in actus omnũ virtutũ est positiue et directe fundamentũ virtutũ et non tantũ qz remouet prohibens sed humilitas inclinat mediante actu suo elicito in actus omnium virtutum. igitur. maior est certa et minor ꝓbatur qz contemptus rerũ prospe rarum et sui inclinat ad iniusticiã: in mansuetudinem: in liberalitatẽ. ꝛ sic de omnibus alijs. nam q̃ trascitur: ꝓpter parupensionẽ trascitur immediate: qz nimis appꝛeciatur rem in qua parupẽsus est et q̃ non elargitur cui oportet et qñ oportet: ideo non elargitur qz nimis appꝛeciatur pecuniã/ hoc supposita rectitudine rationis. Quinto ꝓbatur cõclusio: illa virtus cui magis debetur ꝓmium est omniũ maior. sed humilitati maius debetur ꝓmiũ qz qui se exultat humiliabitur. vt dicitur Luc. xiii. ¶ Ad hanc rationẽ respõdet beatus Thomas q humilitati ꝓmittitur exaltatio non qz ipsa sola eã mereatur. sed qz eius est ꝓpriũ contẽpnere sublimitatẽ terrenã. Ex hac solutione videꝫ manifeste concludi intentũ nã illa virtus que sibi appꝛopriat maximũ premiũ est maxima virtus: sed humilitas appꝛopriat sibi maximũ premiũ, scz exaltationem igitur. Secundo virtuti cui cõuenit excellẽtissimꝰ actus illa est maxima virtus: sed inter omnes virtutes morales humilitati conuenit excellẽtissimꝰ actus. igitur. minor patet qz vt dicit ꝛ bene humilitati conuenit contẽpnere sublimitatẽ terrenã qui contemptus videtur actus excellentissimus inter actus virtutũ moraliũ. Sexto virtus illa qua xps maxime nobis imitandã ꝓposuit est maxime inter virtutes morales: sed xps maxime nobis ꝓposuit humilitatẽ imitandã. igitur. minor ꝓbatur ꝙ Augustinus de vera religione dicentem q tota vita xpi in terris per hominẽ quã suscipere dignatus est disciplina morum fuit precipue humilitatẽ suã imitandam ꝓposuit dicẽs Mathei. xi. Discite a me quia mitis sum et humilis corde. Secundo ꝓbatur per illud Gregorii in pastorali argumentũ redemptiõis nostre inuenta est humilitas dei. ¶ Ad hanc rationem beatus Thomas q xps humilitatẽ suã maxime imitandam ꝓposuit non qz ipsa immediate faciat liberũ accessum ad spiritualia et diuina bona sed qz remouet impedimentũ hmõi accessus. s. exteriorem celsitudinẽ cuius ipsa est contẽptiua/ ꝛ ita ipsa non est nisi sicut dispositio ad pfectionem vere excellentie. Sed ista solutio refutaꝫ sicut precedentes/ argumentũ eĩm concludit q saltem hũilitas est pfectior aliis virtutibus moralibus. Tũ etiam qz contẽptus celsitudinis terrene est actus maxime excellens inter actus virtutũ moraliũ de quibus loq̃tur conclusio. ¶ Sed contra p̃dicta arguitur. Et primo contra illud quod dictũ est q ratio concludens virtutes intellectuales esse potiores humilitate non est sufficiens. Arguitur primo omnis virtus tanto est excellentior q̃to pfectius habet ordinationẽ rationis sed virtutes intellectuales pfectius habent ordinationẽ rationis q̃ morales. igitur. Maior est nota qz bonũ et perfectio virtutis consistit in ordinatione rationis. Minor ꝓbatur: q̃cquid habet essentialiter ordinationẽ rationis habet eã perfectius q̃ illud qõ habet eã participatiue. sed virtus intellectualis habz ordinationẽ rationis essentialiter ꝛ virtutes morales non habent eã nisi participatiue. igitur. Prima ps assumpti ꝓbatur qõ habet ordinationem rationis essentialiter semp habet eã et semp ordinatũ/ qõ vero habet eã participatiue non semp habet eam nec semp est ordinatũ. igitur. ¶ Ad hanc rationẽ respondeꝫ. ꝓ quo est aduertendũ q ẽm Ari. in sexto ethicoꝝ oportet rationẽ verã esse et appetitum rectũ si electio debeat esse studiosa et eadẽ hanc quidẽ dicere hunc aũt prosequi ꝛ paulopost ꝓpter quod neq̃ sine intellectu et mente et neq̃ sine morali habitu electio bona. vnde ordiatio rationis est actus virtutis quo dictatur de agendo vel fugiendo habitus intellectualis inclinat ad ordinationem rationis faciendã. i. ad vere dictã dũ de agendo vel fugiendo. Et ꝰ moralis inclinat ad conformandũ se hmõi ordinationi. i. ad ꝓsequendum qõ dictatur esse prosequendũ et fugiendũ qõ dictatur esse fugiendũ: et stat q ordinatio ipia sit vera et tñ non sit bona bonitate moris qz electio mediante qua imperaꝫ est victiosa: aut ratiõe finis aut ratione alicuius alterius circumstantie/ ꝛ quia inter omnes bonitates actuũ bonitas moralis est excellentior qz cũ ea non stat culpa que est summũ malũ. ideo bonitas appetitꝰ est simpliciter melior q̃ bonitas intellectiue partis q̃ non est aliud q̃ veritas. ¶ Ad rationẽ ergo respondeꝫ q aliquid ordinabere ordinationẽ rationis dupliciter. Vno modo tanq̃ dictamen verũ Secũdo modo tanq̃ prosecutionẽ aut fugã/ primo modo habet eã/ ꝓprio intellectus scz mẽtalis cõceptio/ secũdo vox/ tertio scriptura. secũdo modo habet eã et primo actꝰ voluntatis/ secundo actus aliarũ potentiarum siue appetituus sensitiui siue intellectus qui mediante actu voluntatis cõformi põt esse conformis dictamini eiusdem intellectus. Dico ergo q simpliciter loquendo pfectius est habere ordinationẽ ratiõis tanq̃ prosecutionẽ vel fugã q̃ habere eã tanq̃ veram. et ideo concedo maiorẽ et nego minorẽ ꝛ ad probationẽ dico q bonũ et pfectio virtutis intellectualis ẽm q hmõi consistit in ordinatione habendo eam ẽm q vera ꝛ virtutis moralis habendo eã ẽm conformitatẽ prosecutionis aut fuge simplicit aut dico q consistit in ordinatione rationis habẽdo eam ẽm conformitatẽ prosecutionis aut fuge. Et ad probationẽ minoris cõcedo primã partem assumpti de eoq̃ habet eam ẽm q̃ prosecutio aut fuga et hoc modo habet eam per se ꝛ essentialiter electio primo et p se bona. Et ad secundã partem dico q virtus intellectualis habet ordinationẽ rationis vt verã essentialiter aut magis proprie ipa est ordinatio rationis sed nõ habet eã vt [illegible] nem aut fugã nisi participatiue [illegible] te morali [illegible]

Argumentum thome vbi supra.

Rõ theme vbi supra.

Solutio.

Ordinatio rationis. Ecce in q̃

consistit ordinatio rationis.

tis assumpti cū dicitur quod habet ordinationem rationis essentialiter semp habet eam nego istam qz non accipitur ibi habere essentialiter pro habere in primo modo dicendi p se/ sed pro habere a se et non ab alio quomodo oratio mentalis dicit habere veritatē a se.i.non mediante alia oratione vera et vocali z scripta dicit habere participatiue constat aūt q eadē ordinatio rationis q̄ nunc est vera p mutationem rei fiet falsa z vlterius dicovt iam dictū est q electio non habet ordinationē rationisparticipatiue.i.electio non est ordinata pro secutio ratione alicuius alterius actus qui prius est ordinata prosecutio sed ipsa per se est ordinata psecutio et omnis alius actus siue appetitus siue intellectus qui est ordinata psecutio p eam habet q sit ordinata psecutio/ immo electio primo z per se bona minus mobiliter sed habet ad esse ordinatum q̄ cōceptio mentalis/ qō eget longiori declaratione quā deo dāte faciemus cū agemus de actibus p se et primo bonis et malis. ¶ Rationes questionis satis solute sunt dictis.

Queritur. Utrum sint xii. gradus humilitatis. ¶ Arguitur q non: qz sm Ari. in. vij. sunt tantum tres gradus virtutis: ergo cū humilitas sit virtus: ipsa in tres et non in duodecim distinguenda est. ¶ In oppositū arguitur auctoritate beati Benedicti in regula sua. xii. gradus humilitatis ponentis. ¶ Notandū est q sicut supradictum est humilitas species est magnanimitatis nec potest esse pfecta nisi in eo cuius animus iaz sup terrena positus est et ideo verus z pprius actus voluntatis est volitio vel desideriū vel psecutio eoz q̄ vere hominē dignū magnisreddunt ex quo statim sequitur contēptus terrenoz bonoz que nonvere dignificant et desideriū ac prosecutio bonorū spiritualium q̄vere dignificant hominē ex quo etiam sequitur concēptusvel appreciatio sui sm p̄sentiam vel carentiā bonoz spiritualiū et rara ac tenuissima appreciatio sm presentiā bonorū temporaliū. et ideo seruando modū Ari. hūilitas pōt diuidi in tres gradus: in humilitatē sm cōtinentiā in humilitatē sm tēperantiā z humilitatē heroicā. Humilitas sm cōtinentiā diuidit in duas scz in humilitatem sm continentiā ppie dictā et humilitatē sm pseuerantiā humilitas sm cōtinentiā est qua quis vincat passiōes delectationū insurgentiū z ipedire intentiū opus hūilitatis q̄ tū passiones hmōi sunt vt eos hoies supant frequēter. Hūilitas sm perseuerantiā est qua q̄spassionestristiciarū intēdētes impedire opus hūilitatis vincit z opus hūilitatis pficit que tū passiones hmōi sunt vt hoies eas vincant frequēter. hūilitas sm temperantiā est q̄ tam pfecta est ppter longū vsum et exercitiū vt nullis iam passionibus quas hoies frequēter supant nec delectationib⁹ nec tristicijs impugnet. Humilitas heroica est qua q̄s opus illud humilitatis exeq̄tur qō aūt ex natura opis aut ex circunstantia est supra cōmunē hoīm facultatē. Exemplū primi vt si hūilis temptetur ad exultationē immoderatamvt pmoueatur vel diuitijs habundet z frequentervincat hmōi temptationē acquirit humilitatē 6z gradum cōtinentie. Exemplū secūdi vt si hūilis temptetur ad exultationē qz laboriosum est z molestū omnibus subiici vel obedire obseq ac familiari tūc erit hūilitas sm pseuerantiā frequenter vincendo Exemplū tercii vt cū quis ita in operib⁹ hmōi humilitatis ita exercet vt frangat impetus passionū et ita debilitet eas vt nō amplius notabiliter insurgant. Exemplū quarti vt cū quis excellēs grad⁹ scientia dignitate et omni genere virtutis se velit omniū infimū gerere et deserit dignitatē ipsaz nō qz molestum sit ei exercitiū vel occultatio circa dignitates sed vt p humilitatē se vere omnibus subiiciat quod si fiat rationabiliter erit opus supra cōmunem facultatē hominū ratione circunstātie persone. ¶ Notandū vlterius q doctores sacri q̄ maxime humilitati studuerunt assignant gradus humilitatis ex aliquibus. Uno modo p comparationem ad signa exteriora. Secūdo modo per cōparationē ad delectationes retrahentes ab operib⁹ humilitatis dehortando ab eis. ¶ Tertio modo p comparationē ad tristicias retrahentes ab operibus humilitatis hortādo ad eas. ¶ Quarto p cōparationesad aliquos actusexcellentes ad quos inclinat mediante actu suo humilitas vel etiā per quos ipsa cōseruatur. et sm hoc Benedictus ponit in regula sua. xii. gradus hūilitatis. Primus est corde z semp humilitatē ostendere defixis in terrā oculis nā q̄uis humilitashabeak in corde si tamē oculus vel alia pars superbie exigatur vocabitur in periculū cordis humilitas et maxime si hoc frequenter fiat. Et iste gradus ptinet ad signa exteriora humilitatis. Secūdus vt pauca verba z nō clamorosa voce loquak aliquis/ z iste gradus etiā ptinet ad signa exteriora. nā paucitas verboz et submissus sermo signū est q quis hūiliter de se sentit et auditores multū appreciatur. Tertius est vt non sit facilis in risum/ facilitas em risus signū est inepte leticie q̄ cadere nō pōt in eo q̄ habet pfectū contemptū sui. Quartus est taciturnitas vsq; ad interrogationē nā precipitatio locutionis vel responsionis signū est arrogantie: z ecōtra taciturnitas moderata hūilitatis signū est. Quintus est tenere z obseruare qō hz cōmunis monasterii regula et ad hoc inclinat hūilitas aut tanq̄ in proprium actum q̄ facit hominē subditū legi aut mediāte p prio actu qz per eā fit vt plus estimemus de legislatore q̄ de nobis ipsis et p ꝓpis q nos regule et legi totaliter subdamus. Sextus est crederet pnūciare se oibus viliorē. quod cōtingit multipliciter. Uno modo qz nullus est q̄ tuncūq; imperfectus qui non i aliquo nos supet q in rei veritate frequenter contingit. Secūdomodo potes cōtingere comparando nos ad eos de quibus probabiliter dubium est vtrū ipsi nos vel nos ipsos excedam⁹. Tertio modo comparādo nos vniuersaliter ad oēs non solū secundum aliquid vnū in quo vel ab illovel ab isto superamur/ sed etiam quo ad excellentiam simpliter aut ppter auxilia que habuimus in consequēdo perfectiones quas habemus z quibus illi caruerunt aut propter impedimenta que ipi habuerūt et quibus caruimus aut propter carentiam multorum bonoz que dubitamus eos habere et scimus nobis deesse aut propter p̄sentiam multoz malorum pene que scimus eis inesse et nobisnon inesse. verbi gratia ego sum castus z ille est libidinosus ego tamen non propter hoc me etiam in castitate excellentiorem putabo. Tum quia scio q paucos

Utūsbenedictus.

Tres gradus humilitatis

Humilitas sm cōtinentiam.

Humilitas sm perseuerantiam.

humilitas sm temperantiam.

Humilitas heroica.

2. gradus.

3. gradus

4. gradus

5. gradus

6. gradus

stimulos libidinis passus sum. ille vero fortissimos et frequentissimos. Tū quia scio me habuisse multos cohibentes in me luxuriam illū vero habuisse multos exitantes. Tum quia ille frequentē displiciam de luxuria sua patitur ego nō. Tum quia propter eam frequēter exigitur in deum z veniam clamat et contēnit et detestatur seipsum et vitam suā: ego aūt non. Tū qz nec tam diligenter laudo deū propter concessam castitatē q̄ diligenter contēnit se propter luxuriā. Tum qz ego video eū affectum multis penis q̄ forte sibi infliguntur propter luxuriā suā ego aūt non sum cōsimilibus affectus propter has et multas alias rationes ego possum estimare me viliorē altero etiā in illo in quo omnibus certū est eum esse a me superatum. q aūt dixi de adiumētis z impedimētis intelligo tā de extrinsecis q̄ de intrinsecis. Septimus est ad oīa indignum se et inutilē confiteri. nā vere humilis scit z cognoscit q omnis bona operatio sua a deo deptē det non tm̄ sicut a generali et cōmuni omnū causa verū etiā sicut a specialiter adiuuante scit preterea se ita deo in omni bono et omni conatu subordinatū vt nichil possit ni eo pmanere nisi eo conseruante nichil etiā possit conari nisi eo auxiliāte quicūq; em̄ vere et pfecte se submittit deo qō primum est in humilitate ille se ad omnia indignū z inutilem cōfiteri habet. Octauus est cōfessio peccatorum nā vere humilis scit q vera appreciatio z valor creature rationalis consistit in copia bonorum spiritualiū et carentia viciorum. econtra aūt vera vilitas in pōsentia peccatorum et carentia bonorum spiritualium et qz vt dictū est vere humilis est verā appreciationē et dignitatē appetere et verā vilitatē aspernari ideo vt careat peccatis et vilis esse desinat inclinatur ab humilitate mediāte actu eius eleito peccata confiteri/ q̄tuncūq; enim firmiter ego volo desinere esse vilis et esse appreciand⁹ tm̄ firmiter ego volo p confessionem exspuere peccata ex quibus oriebatur vilitas et indignitas mea. Octauus est p obedientia in duris et asperis patiētiam amplecti/ qz em̄ obediētia in duris et asperis patientiā amplecti/ qz em̄ obedientia vt plurimū est in difficilibus q̄ propter molestiā retrahunt ab actu obedientie/ ideo suademur amplecti patientiam contra durorum z asperorum molestiā/ z iste act⁹ q̄ diu remanet impetus z insultus molestie z asperitatis contra bonū obedientie ptinet ad humilitatem fm perseuerantiā quando vero diuturna victoria ita confracta est harū passionum vis vt nō plus notabiliter contra rationē insurgant tūc op⁹ illō humilitatis ptinebit ad humilitatē fm gradū temperantie. Decimus est vt cū obedientia se subdat maiori ita scz q velit sibi obtemperare z obedire in omnibus que nec scit nec scire tenet eē mi qua aut ex natura actus aut ratione alicuius circunstātie. Quod em̄ quis submittat se omnino voluntati alterius hoc maxime puenit ex hoc q quis se parum appreciatur et multū contēpnit. Et iste actus ptinet ad humilitatem fm temperantiā aut fm perseuerantiā modo nunc ante expressor possibile est q ratione circūstantie pertinebit ad humilitatem heroicā vtputa si circumstantia aliqua in actu obedientie poneretur talis q reddet actum tam difficilē vt esset supra cōmunem hominū facultatem. Undecimus est vt voluntatē propriā nō delectetur implere. Iste act⁹ videtur pendere ex precedenti. nā qui ita se parū appreciatur vt se maiori subiiciat per obedientiā desinit velle adimplere propriā voluntatē et p consequens talis non delectatur in adimplendo propriā voluntatē/ et videt q per hunc gradū faciliter erigi possit humilitas ad gradū temperantie qz quanto minus quis delectatur in adimplendo ppriā voluntatē tāto magis sine difficultate se submittit p obedientiā volūtati alterius. ad verificandū aūt istā non delector in adimplendo ppriā voluntatem non exigitur q ego habeā propriā voluntatē z q ego adimpleam eam/ sed hmōi adimpletio non fit michi causa delectatiōis. Sed dico q illa negatiua hz trescausas veritatis quarum quelibet sufficit reddere eamveram. Prima est que dicta est. Secunda est q habeam ppriā voluntatē: sed tantū ego non adipleo eam: z ideo non delector in ea adimplēda. Tertia est q nō habeo propriā voluntatē: ideo nec impleo propriā voluntatē nec in ea implenda delector/ et hoc est potius in humilitate: quintus gradus z excellētius: primū vero imperfectius. Et ideo iste gradus fm potissimā eius portionē est ita se submittere in rebus agēdis alteri vt nichil ex nobis ipsis velimus deinde si aliquid velimus ex nobis ipsis non tamen id velimus volitione imperatiua executionis id tū exequendo potius tristemur q non voluntatem nostrā in hac re superiori submittim⁹ q̄ delectemur q̄ voluntatē propriā adimplemus z hoc tertiū non puto ad humilitatē pertinere maxime si verisimile esset q voluntas nostra non esset volūtas superioris. Aut q̄uis ad ipsum fuisset voliturus superior non vult tm̄ q ex inconsulto et ex nobis ipsis velimus. Duodecimus gradus vt deū timeat et memor sit omnū que p̄cepit/ per hūc aūt gradū humilis se totaliter submittit deo z mandatis eius tam perfecte vt nullomodo ea p̄terire vel transgredi velit/ et q̄ varius est timor scz seruilis z filialis/ z filialis est multo perfectior q̄ seruilis imo seruilis imperfectus est licet iter p̄beat ad filialez ideo in hoc gradu duodecimo possunt duo gradus subdistingui vnus est quo humilis timet deū z memor est mandatorum eius ppter supplicia que cōminatus est transgredientibus mandata eius. alius quo timet deū timore filiali et memor est mandatorum eius ita q pfecte vult adimplere ea non propter timorem pene sed propter timorē offense hoc ē nō vult omnino offendere eū nec amicitia eius frustrari. Anselmus libro de similitudinibus ponit septez gradus humilitatis. Primus est contēptilem se eē cognoscere hoc est cognoscere se esse in multis defectuosum et hic est proprius actus humilitatis. Hic aūt defectus cōtingit multipliciter/ aut propter defectum bonorum/ aut ppter malū vsum eorū/ aut ppter insufficientiā boni vsus/ aut ppter mala q̄bus inuoluimur siue sint mala pene/ siue mala culpe. Secundus est de hoc dolore. dixi em̄ supra q non tantū ad humilitatē pertinet cognoscere vilitatem suā sed etiā appetere verā dignificationez et appreciationē que impeditur p defectus vilitatem et contēptibilitatē in nobis qui aūt appetit verā appreciationē et cognoscit se esse vilē et contentibilem dolet de hmōi vilitate sua. Et iste dolor est nolitio vilitatis et contēptibilitatis q̄ inest vel tristitia inde causata. Tertius vilitatē et contem

7. gradus.

8. gradus.

9. gradus.

10. gradus

11. gradus.

Nota. H

12. gradus 12

duo grad⁹ timoris filialis.

Septē gradus humilitatis fm anselmum.

ptibilitatem suã cõfiteri vbi non accipit cõfessio vt est pars penitentie sed accipit confessio ꝓvocali assertione huius modi vilitatis q̃ cõtingere põt dupliciter. vnomodo vbi defect⁹ particulariter est publice notus et tũc humilis põt confiteri vilitatẽ suam. aliomodo vbi defectus nõ est publice notus sed est secretus ⁊ occultus: et tunc nõ videtur hũilitas inclinare ad confessionẽ ꝓpriã vilitatis. id est ad confessionẽ defectus secreti ⁊ occulti nisi in casu in quo vocaret ad administrationẽ aliquã gerendã cuius iste defectus esset notabiliter impeditiuus et nõ posset alto modo reticere a se hmõi administrationẽ nisi ꝑ confessionẽ defectus occulti.

Aliomodo potest fieri cõfessio nõ ꝓpria sed communis nichil scz significando particulariter de defectu suo sed cõmuniter fatendo scz se esse vilem ⁊ contemptibilẽ personã/ et ad hanc confessionẽ bene inclinat humilitas. q̃ ꝓbatur sic vera hũilitas inclinat habentẽ ipsam non solũ ad hoc q̃ non appretietur se sed etiã ad hoc q̃ alii non appretient eum plusq̃ dignũ est sed si non cõfiteatur vilitatẽ suam alii appreciabũtur eũ plusq̃ dignũ est/ cũ cognoscant multa laudabilia esse in eo et ignorabũt

4. gradus

vilitatẽ et defectum facientẽ diminutionez in ꝓcio vero eius. Quartus gradus est ꝑsuadere hoc vt alii velint credere. Iste gradus fundat in ratione nuper adducta quid eĩm ꝓdesset dicere et cõfitere altis vilitatẽ suam nisi ipsi credant q̃ talis est si ei nõ crederent nõ minus eũ appreciarent/ q̃ hoc eĩm q̃ cõfitetur ita esse et suadet declarat manifeste q̃

5. gradus.

non vult magis appreciari q̃ dignũ est. Quintus vt patienter sustineat hec dici vere humilis habet contemnere ꝓspera et ẽm Ari. in. iiii. ethicorum magnanimus nõ curat de opinione hominum sed magis de veritate ideo humilis q̃ est vere magnanimus vult q̃ cognoscatur vilitas sua et q̃ etiã dicatur/ est ⁊ alia ratio q̃ ꝑ hoc q̃ vilitas sua credit et dicitur ipse magis mouet a se vilitatẽ reticere ⁊ contraria dignitate ꝓficere. Sextus est vt patiat

6. gradus.

se contẽptibiliter tractari. Mãvere humili placet q̃ tractetur eodẽmodo quo iudicat se esse dignum tractari/ sed vere humilis se iudicat contemptibilem ⁊ esse tractandũ contẽptibiliter: ergo vere humilis debet pati se contẽptibiliter tractari. Est et alia omniũ istoz ratio vere humilis scz ꝑ publicationẽ sue vilitatis et per vilẽ fractionem sui ipe fit minus vilis: sed vt iam dictũ est vere humilis dolet de vilitate suaz quantũ potest nititur vt indies fit

7. gradus.

minus vilis. igit. Septimus vt hoc amet. nã perfecte humilis amat illud maxime quo petit sua vilitas: sed ꝑ tollerantiã equanimẽ tractationis vilis per publicationẽ sue vilitatis diminuit et tãdẽ perit sua vilitas. ergo vere humilis debet amare ⁊ desiderare q̃ contẽptibiliter tractetur. hi aũt gradus se habent ẽm imꝑfectum ⁊ perfectũ. Imperfectus eĩm gradus est cognoscere vilitatẽ suã: deide

Grad⁹ imperfectus.

dolere de vilitate sua: tertio hoc confiteri: quarto ꝑsuadere vt credatur/ quinto patiẽter sustinere vt dicatur/ sexto pati cõtẽptibiliter se tractari/ septimo hoc desiderare et amare. Isti aũt gradus non videtur egredi a natura et cõditione ꝓprii actus humilitatis sicut multi prioz et quidẽ eoz ptinẽt ad humilitatẽ ẽm continentiã. ali ad humilitatem ẽm perseuerantiã et hoc in imꝑfectis. in perfectis vero ad humilitatẽ ẽm gradũ temperãtie. alij assignant tres gradus. primus est subdere se maiori

Tres gradus secundum altos.

non ꝓferre se equali quã humilitatẽ dicũt esse sufficientem. secundus est subdere se equali nec ꝓferre se minori et hec dicitur habundãs. tertius est subdere se minori in quo est omnis iusticia/ et hec habet glosa Mathei. iii. Isti tres gradus continent septem ꝓcedentes. nã qui se subdit maiori quod fit ꝑ primum et equali quod fit secundũ et minori qõ fit per tertiũ subdit se cõtẽptibilẽ existimat et hoc confitetur et ꝑsuadet vt credatur nõ tantũ verbis sed etiã actibus subiectionis et obedientie et non solũ patienter sustinet hoc dici sed etiã operib⁹ dicta alioz cõprobat patitur se cõtẽptibiliter tractari et amat q̃ semetipsum subdit et subicit minori quod ad tractationẽ cõtemptibilem pertinet et dolet se esse contemptibilẽ q̃ vt dictũ est vere humilis amat cõtemptibiliter tractari eo q̃ quo magis contẽptibiliter tractatur eo magis deperit cõtemptibilitas sua et vere dignior efficitur. Isti tres gradus non tã distincte explicãt ea que explicantur per septẽ gradus ꝓcedentes/ sed verbis cõmunioribus et magis cõfusis. Similiter per duodecim gradus priores explicantur aliqua signa exteriora vere humilitatis: et cũ hoc explicãtur alicq̃ alii actus aliarũ virtutũ ad quos humilitas inclinat mediante actu suo vt defigere oculos in terrã pauca loqui/ nõ loqui nisi interrogatus/ non cẽ facilem ad risum. Hec eĩm sunt signa exteriora vere

Signa exteriora humilitatis.

humilitatis/ confessio peccatoz est actus penitentie ad quẽ inclinat humilitas. Et si queras ad quã virtutem moralẽ pertinet patiẽtia. dico q̃ ad illaz virtutem cui opponitur peccatũ confitendũ q̃ cõfessio illa non est nisi signũ nolitionis ⁊ detestationis peccati. Detestatio aũt iniusticie ptinet ad iusticiam et iracundie ad mansuetudinẽ exprimũtur etiã in illis duodecim gradibus aliqui excellẽtiores actus ꝑ hos tres vt pura se ꝓnunciare oibus viliorẽ q̃ si recte fiat est actus excellens hũilitatis. Ex his patet responsio ad q̃stionẽ. ¶ Sed

§ argumẽtho. 2. ad argu. 6.

contra ea que dicta sunt Arguitur primo sic nulla virtus inclinat ad falsam opinionem/ sed si ds credat se omnibus viliorẽ aut se indignũ et impotentem ad oia habebit falsam opinionẽ cũ non qlibet humilis sit omnibus aliis vilior nec sit ad oia impotens. igitur. ¶ Secundo confessio peccatorum obedientia et patientia ptinet ad alias virtutes: sed in istis gradibus enumerant confessio peccatorum obedientia et patientia. ergo isti non sunt gradus humilitatis. ¶ Tertio humilitas ab interioribus ad exteriora ꝓcedit sicut ⁊ cetere virtutes: ergo incõuenienter in ꝓmissis gradibus ꝓmittuntur ea que pertinẽt ad exteriores gradus his que pertinent ad interiores. ¶ Quarto ẽm Augusti. libro de virginitate mensura humilitatis cuiq̃ ex mensura ipsius magnitudinis data est cum est periculosa superbia que amplius amplioribus insidiatur: sed mẽsura magnitudinis humane non potest sub certo numero graduũ determinari. ergo non sunt assignandi certi gradus humilitatis.

Virtus inclinat ad falsum.

¶ Ad primã dico q̃ vt supra patuit ad iudiciũ alicuius q̃ ds reiveritatem est falsum inclinat aliq̃ virtus moralis vt patet de iusticia que inclinat ad interpretandũ facta proximoz in meliorẽ partem et de hoc supra satis. Dicit tamen Thomas q̃ ds potest se credere et ꝓnunciare omnibus viliorem

absq; falcitate secūdum defectus occultos quos in se recognoscit et dona dei que in alijs latent. si dixisset beatus Thomas q; quis potest hoc credere sine mendatio/ego faciliter concessissem sed non videtur mihi verum q; sine falcitate hoc possit. Patz sunt decem viri boni et humiles. Tūc arguo sic quilibet istorum credit se omnibus viliorem aut ergo ita est q; quilibet est omnibus alijs vilior aut non. si non ergo multi eorum falce iudicant si sic tunc arguo sic sequitur quilibet est omnibus alijs vilior ergo primus est secundo vilior et vltra ergo non est secundus vilior primo et vltra ergo non quilibet est omnibus alijs vilior. secunda consequentia probatur da oppositum consequentis secundus est vilior primo. Arguo sic secundus est vilior primo sed primus est vilior secundo/ergo primus est vilior scipo consequens implicat et secunda pars antecedentis est concessa ergo prima est falsa et incompossibilis secunde. Dices q; licet secundus non sit simpliciter vilior primo/ est tamen in aliquo vilior hoc non impedit quia non sequitur iste est in aliquo vilior ergo est vilior/ sicut non sequitur ego sum in aliquo te doctior ergo ego sum te doctior/et hoc propter negationez inclusam in comparatiuo. Et preterea dico q; possunt dari duo tres et quatuor et multo plures quorum vnus excedit alios in omni perfectione que est in ipsis et excediturab eis in omni vitio et defectu qui in eis reperitur. Et si queras que cōcurrunt ad faciendum iudicium de viltate maiori/ et minori. Dico q; bona et profectiones considerande sunt tam secundum multitudinem q̄ secundum excellentiam et defectus et vicia tam secundū multitudinem q̄ magnitudinem siue excellentiam. nam si aliqui sint pares in perfectionibus et impares in defectibus ille est vilior in quo sunt plures defect⁹ vel grauiores / et si aliqui sint pares in defectibus ille est vilior qui excediturin perfectionibus aut secundum numerum aut secundum magnitudinem. Nam vnus aliquando habet plures perfectiones q̄ alius et potest etiam fieri comparatio perfectionum secundum numerum ad perfectiones secundū magnitudinem. Nam vnus aliquando habet plures perfectiones q̄ alius et tamē alius habet tres aut quattuor in excellenti gradu et similiter continguit in defectibus. ¶ Ad secundam dico de confessione peccatorum et obedientia secundum opinionem quorundam q; licet non sint actus immediate elicite ab habitu humilitatis sunt tamē actus eliciti ab ea mediāte scilicet mediante actu suo elicito vt frequenter dictum est. Et in hanc solutionem satis cōuenit z beatus Thomas ita dicens. non est autem inconueniens q; ea que ad alias virtutes pertinēt. humilitati ascribantur quia sicut vnum vitium oritur ex alio ita naturali ordine actus vnius virtutis procedit ex actu alterius. De patientia autem dico q; non partium aut aliud genus virtutis: sed facit speciem sub humilitate et pertinet ad gradum perseuerantie/ non desistere enim ab opere virtutis propter tollerantiam durorum humilitas est secundum perseuerantiam vt satis patet ex distinctione et modis patientie suprapositis. Ad tertiam respōdet beatus Thomas q; homo ad humilitatem peruenit per duo. primo quidem et principaliter p gratie donum z q̄tum ad hoc interiora precedunt exteriora, alio modo per humanum studiū per quod homo prius exteriora cohibet vt post modum pertingat ad extirpandum interiorem radicem secundus quem modum hic assignantur humilitatis modi.

¶ Contra hanc solutionē Arguit sic non est bonitas in actu exteriori in si ppter bonitatē actus interioris/ergo siue homo perueniat ad humilitatem p gratie donū siue per humanū studium necesse est tñ q; prius habeat actum interiorē q̄ bonum actum exteriorem. ¶ Secūdo cohibitio illa exterior aut imperata est mediante aliquo bono actu interiori humilitatis vel nō si nō ergo nō est bona nec ad humilitatem ptinet. si sic ergo interiora p̄cedunt exteriora in acquisitione humilitatis per studiū humanum. ¶ Respondet ad ista q; beatus Thomas nō vult negare quin semper boni actus interiores p̄cedant exteriores tam in humilitate q̄ in alijs sed, vult dicere q; per illos actus interiores primo debent cohiberi exteriora signa superbie q̄ possit extirpari mala radix. ¶ Contra hoc sic arguit primo q; contingit humilitatē in multis acquiri per humanum studium in quibus nihil est radicis cōtrarie vt si qs statim post annos discretionis et ante q̄ vllo modo allectus fuerit ad superbiam det operam per exercicia continua humilitati acquirende ergo talis non p̄cedit ab exterioribus ad interiora. ¶ Secundo in primo gradu habet q; primus gradus est corde et opere semper humiliratē ostendere defixis in terrā oculis z constat q; non ostenditur humilitas que nō inest qz tunc esset falsum z fictum signum ergo ostēditur humiltas que inest/sed nō inest humilitas nisi corrupta sit radix contraria igitur prius est radicem corrumpi que exteriora cohibere. dico igit aliter p̄cedendo antecedens z negando p̄sequentiam qz isti gradus priores licet respiciant exteriora quedam tanq̄ actus imperatos vel cohibitos/respiciunt tñ interiora scilicet volitiones z nolitiones tāq̄ actus ab humilitate elicitos qui primi ponūtur quia faciliores sunt et ab humilitate minores gradus possunt producere. ¶ Ad quartam cōcedo antecedens et vult ibi dicere Augustinus q; gradus humilitatis sunt tanto excellentiores quanto maior fuerit persona que illum actum humilitatis exercet. Et ideo quilibet illor duodecim graduu ad hec possunt sub diuidi diuisione sumpta ex magnitudine z cōditione personar. z cū dicitur q; mensura magnitudinis humane nō potest ꝛc. Dico q; magnitudines specie differentes differentia notabili z sensibili possunt comprehendi sub certo numero/ siue tamen sic siue non. Dico q; omnes gradus humilitatis sumpti ex istis magnitudinbus hominum comprehenduntur sub istis duodecim gradibus/ quilibz tamen gradus adhuc poterit diuidi diuisione sumpta ex circunstantia p̄sone sicut ille habebit maiorem humilitatē primi gradus qui cū sit persona excellentior z maior z dignior/ nihilominus defigit eq̄ oculos in terram sicut alius qui est notabiliter minor/et hoc si aliud nō obstet. Ad rationem ante oppositum negatur cōsequentia qz isti duodecim gradus in illis tribus continentur/ neq; est inconsuetū q; aliquid idem aliquando in duo membra aliqñ in tria aliqñ in sex vel plura diuidatur ꝑm q; diuisio sit per terminos magis vel minus communes quanto enim termini diuisionis sunt minus cōmunes tāto necessarie est vt diuisio plura membra contineat.

Contra Thomam.

Contra Thomam.

Qui vilior altero sit.

Opinio Augustini.

Tho. scda scde q̄sti 6e ibi solutiōe ad primum

Consequit inquirendū est de perseuerantia quam multi putant esse partem fortitudinis vel magnanimitatis. Queritur ergo primo. Utrū perseuerantia sit pars fortitudinis. ¶ Arguit q sic auctoritate Tullij in rhetorica sua qui ponit eam partem fortitudinis. In oppositum arguit perseuerantia est ſm Ari. gradus virtutis qui in omni virtute reperit g perseuerantia non est pars fortitudinis.

Perseuerātia capitur tripharia. A

¶ Pro questione notandum q perseuerare accipitur quadrupliciter. Uno modo pro perfecta continuatione operis virtuosi qua tam diu insistitur operi q diu recta ratio dictat esse insistendum et hoc siue difficultatem patiamur in continuatione operis siue non et sic habens temperantiam gradum bene perseuerat quia talis continuat opus virtutis licet non patiatur notabilem difficultatem. Secundo modo accipitur perseuerantia pro cōtinuatione operis virtuosi nobis difficilis qua tam diu insistitur operi q diu recta ratio dictat esse insistendum et hoc siue difficultas proueniat ex hoc q retrahimur ab opere virtutis propter aliqua delectabilia siue propter aliqua tristabilia. Et hoc mō habens continentiam gradū secundū eam perseuerat in opere. Tertio mō accipitur perseuerantia p cōtinuatione operis virtuosi difficilis nobis propter tristicias ab hmōi opere retrahentes z hoc siue ille tristicie sint infra cōmunem hominum facultatē siue non hoc modo habens gradum heroicum virtutis ſm eum perseuerare pōt. Quarto mō accipitur perseuerantia p insistentia operi virtuoso quod est difficile nobis propter tristicias ab hmōi opere retrahentes que sunt infra cōmunem facultatem hominum ita q frequenter homines vincunt tales tristicias et frequenter ab eis vincūtur. Et hoc modo nec heroicus nec temperatus nec continens continuando actus suos perseuerare dicuntur. Non tēperatus qz temperato/ opus virtutis non est difficile. non heroico qz difficultas quā patitur est supra cōmunem facultatē hominum nec tales difficultates frequenter homines vincunt licet raro non cōtinens qz opus non est ei difficile propter tristicias retrahentes: sed ppter declarationes in contrariū allicientes. hos varios modos ego fui coactus ponere ad cōcordationem diuersorum auctorū: cōstat tñ oēs qui periti sunt in morali phīa. Ari. q Ari. tñ accipit perseuerantiā quartomō vt patet vbiq in septimo ethicorū. ¶ Pro declaratione ponunt aliq propositiones. Prima est de ratione perseuerantie ſm Ari. est q sit pugna/ z retractio ab opere virtutis. probatur vbi cūq est cōtra tenentia ibi ē pugna z retractio ab opere: sed in omni perseuerā-

B

Per se ozare quid.

tie ſm Ari. est cōtra tenentia igitur. maior est certa qz si non esset z pugna ibi retractio non esset ibi contratenentia. z minor probatur per Ari. in septimo ethicorum. Perseuerare est enim in eo quod est cō tratenere. Ubi Eustratius perseuerare enim est in detinere id est in non laxare id est non vinci a vehementibus tristicijs a quibus multi vincuntur. Et paulopost deficiens autem id est victus a tristicijs ad quas multi fortes sunt et contra tendunt et possunt superare ipsas mollis est. Et beat⁹ Thomas in commento perseuerare enim dicitur aliquis ex eo quod tenet se contra aliquid impellens.

¶ Secunda propositio de ratione perseuerantie secundum Ari. est q hmōi pugna z retractio sit a tristicijs. Tertia ppositio q oportet q hmōi tristicie sint vehementes. ¶ Quarta ppositio q hmōi tristicie non debent esse supra cōmunem facultatē hominum ponantur iste ppositiones per Ari. in principio eiusdem capituli ita dicentē. Circa autem inquit q per tactum z gustum delectationes z tristicias z cōcupiscentias z fugas circa quas et intemperantia et temperantia determinata est prius est quidē sic habere vt vinci z quibus multi meliores est autem superare et quibus multi minores hoc est contingit vinci ab hijs delectationibus z tristicijs quas multi superant/ cōtingit etiam superare z vincere eas delectationes et tristicias quibus multi sunt minores id est a quibus multi superantur horum autem hic circa delectationes id est ille qui vincitur a delectationibus. incontinens autem hic id est ille qui superat hmōi delectationes dicit cōtinens. Et seq tur circa tristicias mollis ille scilicet qui vincitur/ hic autem scilicet qui vincit perseuerans vbi Thomas superatus a delectationibus tactus quas multi superant est incontinens superans vero delectationes tactus a quibus multi superant dicit continens/ sed circa tristicias contrarias hic scilicet superatus ab hijs quas multi superant dicit mollis superans autem eas a quibus multi superant dicit perseuerans. eandem sententiam habet Eustracius loco eodem. ex quibus patet q secundum. Aris. oportet q pugna illa z retricio fiat a tristicijs quia si fieret a voluptatib⁹ z delectationibus tunc virtus qua superamus esset continentia oportet etiam q hmōi tristicie sint vehementes quia oportet eas ee tantas q ab eis multi superantur. ideo dicit textus quibus multi minores et hoc patet etiam ex Thoma et Eustra. oportet etiam q non sint supra communem hominum facultatem quia oportet eas esse tales vt eas multi superent / sed non superant eas multi que sunt supra communem hominum facultatem igitur. Per primum z tertium differt pseuerantia a temperantia gradu quia vel in ea non est pugna vel si sit pugna non est vehemens. p ſm differt a continentia/ p quartum differt a virtute heroica. vtrum autem hec quarta acceptio sit propria acceptio pseuerantie vel non dependet ex vsu auctorum veterum Aretinus tamen transferādo libros Aris. loco pseuerantie vsus est nomine constantie et secūdum reiveritatem constantia magis videtur importare contra tenentiam siue contra stantiam q perseuerantia q̄uis Tullius nomine constantie aliter vtatur appellando cōstantiam cum dicta aut factis posteriora dictis aut factis prioribus concordant. Sed paulopost de rigore significationis terminorū dicit. ¶ Sit prima conclusio non omnis pseuerantia ptinet ad fortitudinem quomodocūq accipiat perseuerantia. probatur immanentia in opere virtuoso vel continuatio operis virtuosi non est aliud q̄ opus ipsum virtuosum vel habitus inclinans ad illud sicut immanētia in opere iusticie non est aliud q̄ ipsum opus iusticie. si fit immanentia actualis/ vel habitus iusticie: si sit immanentia habitualis. ſs perseuerantia non est aliud q̄ immanentia actualis vel habitualis in opere virtuoso/ vel continuatio operis secundum alios igitur.

¶ Pro intellectu tamē huius rationis z significa-

2. proposi.

3. proposi.

4. proposi.

tione termini. Est aduertandū q multi putant q p
seuerantia dicat continuationem operis virtuosi.
Et in hanc significationem multi visi sunt nomine
perseuerantie. sed secundum Ari. non est ita/ sed di
cit perseuerantia immanentiā dictamini rationis/
de agendo vel fugiendo ꝛ electioni recte hmōi dic
tamini conformis vnde cum quis agit virtuose re
periuntur ibi tria. dictamen rectū electionē dirigēs
electio recta dictamini conformis ꝛ opus mediāte
electione imperatum quod est executio electionis.
Dico ergo q continentia ꝛ perseuerantia ꝛ etiā cō
stantia dicunt immanentiā rationi qz scilicet p eam
inclinamur eligere conformiter dictamini recte ra
tionis nō obstantibus impulsionibus a vehementi
bus delectationib⁹ aut tristicijs factis vt dictamē
rationis desideramus dicunt etiā immanentia elec
tioni. nam multi eligunt ieiunare aut cōtinere qui
hmōi electioni non immanent ꝓpter delectationes
aut tristicias ad oppositum impellentes. Hec inte
sio Ari. explicantur apertissime in septimo ꝛ vltimo
capitulo tractatus primi vbi inquit que immanen
tia requiritur ad continentiam sub qua continētia
ipse comprehendit perseuerantiam sicut ꝓstat eum
eciſſe in ꝓmo capitulo libri eiusdem cum tres gra
dus virtutis enumerauit vbi ita dicit Ari. vtrū au
tem cōtinens est qui qualiacūq rationi et qualicū
q electioni immanet vel qui recte et innontinēs au
tem qui non immanet qualicūq electioni ꝛ qualicū
q rationi vel qui falsе rationi ꝛ electioni non imma
n et quemadmodum dubitatum est prius ꝛc. vbi pā
tet ex terminis questionis quā immanentiā vel im
moxationem importent hec nomina et id frequēter
repetit per totum capitulum/ hoc etiam ꝓbatur p
illud quod de hmōi immanentia ꝛ in moxatione ha
betur in tertio. Est autem inquit difficile q̄ iudi
carem quale ꝓ quali eligendū et qui ꝓ quo susti
nendum. et sequitur adhuc autem difficilius immo
rari cognitis vbi Aretini translatio est autem diffi
cilius in sententia permanere postq̄ cognoueris.
His suppositis ꝓbatur secundo. cōclusio omnis ha
bitus inclinans voluntatē ad hoc q conformet ele
ctionem suam dictamini rationis ꝛ exequatur con
formiter huic electioni est perseuerātia generaliter
accepta: sed omnis virtus moralis inclinat volun
tatem vt se conformet dictamini recte rationis ꝛ in
clinat etiam ad executionem operis cōformiter ad
hmōi electionem ergo omnis virtus est perseuerā
tia. q si quis dicat ꝓteruando q perseuerantia
importat continuationem operis virtuosi hoc non
impedit quia vel recta ratio dictat esse continuan
dum vel non. si sic ergo continuando immanet rec
te rationi ꝛ recte electioni ꝛ non continuando non
immanet. si nō ergo non cōtinuando nō omittit cō
tra rectam rationem. ¶ Secunda cōclusio perseue
rantia generaliter accepta non est aliud q̄ virtus
perseuerans accipiendo virtutem cōmuniter ad ac
tum ꝛ habitum patet qz vt iam dictū est omnis vir
tus est perseuerantia ergo ꝓseuerantia nō est aliud
q̄ virtus perseuerans. Secundo perseuerantia est
virtus/ aut ergo est virtus perseuerans aut alia. si
primum habetur intentum. si secundū tunc sic illa
alia virtus potest habere opus continuatum ꝛ pōt
quis in ea perseuerare aut ergo perseuerantia eius
erit eadem ipsi aut alia virtus. si primum ergo pari
ratione standum fuit in prima. si secundum iterum
queretur de perseuerātia illius alterius perseuerā
tie ꝛ sic erit processus in infinitum vel stabitur tan
dem id aliqua/ sed ratione statur in vna stari pote
rat in prima igitur. Tertio posito recto dictamine
ꝛ electione recta et opere imperato iusticie cōtinu
ato per aliquod certū tempus quibuscūq alijs vir
tutibus remotis ponitur perseuerantia iusticie er
go perseuerantia iusticie non dicit quancūq aliam
virtutem moralē in iusticia ergo nec perseuerantie
aliaꝝ virtutū dicunt aliam virtutē ab eis. Quarto
iusticia inclinat ad eligendū cōformiter recte ratio
ni ꝛ exequendū continuandū conformiter tam diu
q̄ diu recta ratio dictat esse continuandū ꝛ simili
q̄libet alia virtus ergo vnaquecq virtus sufficit ad
hoc q in opere eius perseuerē ergo non est necessa
ria preter virtutes ceteras ponenda perseuerantia
añs ꝓbatur per Ari. in secundo vbi ponit conditio
nes operis virtuosi ex parte ipsius operantis opor
tet enim q operetur sciens et eligens ꝓpter hoc
firmiter et immobiliter/ sed constat q si eligit ꝛ ope
retur firmiter et immobiliter vult operari q̄ diu re
cta non dictat esse operandum igitur. ¶ Tertia cō
clusio perseuerantia non est virtus adiuncta fortī
tudini pluſq̄ alie virtutes morales ꝓbatur qz vt di
ctum perseuerantia nō est virtus specialis ab alijs
distincta igitur. ¶ Quarta cōclusio accipiendo p
seuerantiam quartomodo non quelibet virtus est p
seuerantia. ꝓbatur qz iusticia secundū gradum tē
perantie non est perseuerantia quartomō nec iusti
cia ſm gradum continentie stricte accepte est per
seuerantia nec iusticia ſm gradum heroicum est p
seuerantia ergo non omnis virtus est perseueran
tia hoc modo accepta. Antecedēs satis ꝓz ex his
que dicta sunt/ iusticia enim ſm graduꝫ temperan
tie non habet pugnam ex vehementibus passioni
bus iusticia secundum gradum continentie non ha
bet pugnam ex tristicijs sed ex delectationibus iu
sticia secundum gradum heroicum habet pugnam
ex tristicijs excedentibus cōmunem facultatem ho
minum/ sed perseuerantiam habet pugnam ex triſti
cijs vehemētibus infra tñ cōmunem facultatē ho
minum positis igitur. ¶ Quinta cōclusio. perseue
rantia quarto modo accepta est magis ꝓpria forti
tudini ꝛ magnanimitati q̄ cuicūq alteri vrtuti. p
batur quia in omni opere fortitudinis ꝛ magnanimi
tatis est difficultas ex parte tristiciarum retrahen
tium ab opere non solum propter diuturnitatem/ ſz
etiā ꝓpter grauitatē laboꝝ ꝛ periculoꝝ ita q̄ diffi
cilimum est in actibus fortitudinis ꝛ magnanimita
tis que est circa admnistrationes graues tantum
exerceri q quis ꝓueniat ad gradum temperantie ꝛ
hanc puto esse causam ꝓpter quam ponit Cicero
ꝓseuerantiam ꝑte fortitudinis qz est maxime ꝓpria
fortitudini ꝛ sibi maxime necessaria. ¶ Sexta con
clusio. Perseuerantia fortitudinis est pars fortitu
dinis ꝓbatur omnis gradꝰ fortitudinis est pars
fortitudinis sed perseuerantia fortitudinis est gra
dus fortitudinis sicut perseuerantia iusticie est
gradus iusticie igitur. maior et minor ꝓbantur
quia fortitudo sicut alie virtutes habet tres gra
dus specie distinctos scilicet continentiā/ temperā
tiam/ heroicā fortitudinē. ꝛ cōtinentia gradus diui
dit in duos scz in ꝓtinentiā ꝓpriē dictā qua inclina
mur ad vincendū delectationes retrahentes nos
ab opere fortitudinis que sunt infra communem fa

In opere virtuose tria repe riuntur.

Perseuerā tia ꝛ actus ꝓseuerās.

cultatem hominum/ vt si quis temptaretur non pugnare pro patria propter delectationem ciborum z potuum aut venerorum quibus allicitur incumbere tempore pugnent: que speranturcessando a pugna sicut legit fecisse achilles z in perseuerantiam qua inclinamur immanere rationi z electioni recte contra tristicias vehementes nos retrahentes. Ex his constet q aliqua fortitudo est perseuerantia fortitudinis z non omnis fortitudo est perseuerãtia fortitudinis ergo pseuerantia fortitudinis est pars fortitudinis. ¶ Contra primam conclusionẽ arguitur sic quicquid firmitatem seruat contra difficultatem diuturnitatis pertinet ad fortitudinẽ/ sed perseuerantia seruat firmitatem contra difficultatẽ diuturnitatis ergo pertinet ad fortitudinem. ¶ Secũdo quicquid moderatur timorẽ fatigationis aut defectus ꝓpter diuturnitatis operis pertinet ad fortitudinem q fortitudo est moderatiua timoris et audacie/ sed perseuerãtia moderatur timorem fatigationis propter diuturnitatem operis igitur partiũ ad fortitudinem. ¶ Tertio omnis virtus adiuncta fortitudini sicut secundaria principali partium ad fortitudinem/ z perseuerantia eũ adiuncta fortitudini sicut scõaria principali ergo pseuerantia partium ad fortitudinẽ. minor ꝓbatur ois virtus cui⁹ laus consistit in sustinendo aliquid difficile est adiũcta fortitudini sicut scõaria principali q fortitudo firmat animũ vt sustineat pericula mortis in quib⁹ vt constat difficilimum est persistere et ideo ipsa est principalis cum exerceat illud quod est in materia sua difficilimum. Alie autẽ que exercẽt ea que sunt minus difficilia scz tollerantiam aliorum difficiliũ sunt minus principales z annexe/ sed perseuerãtia facit sustinere difficultatem q proueni ex diuturnitate operis igit. ¶ Quarto arguitur auctoritate Ciceronis in rethorica sua qui ponit perseuerantiam partem fortitudinis. ¶ Ad primam nego maiorem nam iusticia firmitatem seruat cõtra difficultatem diuturnitatis z temperantia vt puta in ieunio z quelibet virtus moralis saltem ẽm aliquẽ gradum eius. aliqua enim recta ratio iusticie directiua dictat operandũ esse iuste et negz p laborẽ negz pro diuturnitate cessandum esse ab opere iusticie/ imo aliqñ dictat q nec p quocunqz detrimento vel periculo cessandũ esse. Cõstat autem q sicut ratio prudentialis potest ita dictare ita z habitus iusticie potest conformiter inclinare ergo iusticia saltẽ in aliquo gradu suo inclinabit ad seruandum firmitatem contra difficultatem diuturnitatis.

¶ Ad scõam z nego maiorẽ z minorẽ. z ad ꝓbationem dico q fortitudo non cuiuscunqz timoris moderatiua nec omnis virt⁹ moderatiua timoris est fortitudo/ sed tantum illa que moderatur timorem periculorum mortis in bello aut timorem deficiẽdi in arduis et grauibus administrationibus nã illa virtus que moderatur timorem mopie non est fortitudo aut que moderatur timorem offendendi in legẽ sicut contingit in epikea est fortitudo. Et similiter nego minorem/ z ad probationem nego q perseuerantia moderetur timorem fatigationis ꝓpter diuturnitatem sed moderatur tristiciam fatigationis vel tristiciam ex diuturnitate operis ꝓuenientem. Tum secundo q vt dictũ est perseuerantia non necessario dicit cõtinuationem operis sed dicit immanentiam vel rationi vel electioni recte sicut supra declaratum est. ¶ Ad tertiam nego minorem/ et ad ꝓbationẽ nego primã partẽ añtis/ alias eñ ois virtus esset adiũcta fortitudini sicut scõaria principali. cũ ois virtus sit circa difficile z animũ firmũ cõtra aliquid difficile. Et ad ꝓbationẽ dico q assumptum non hz apparentiã nisi de virtutibus circa eãdem materiã existentibus. Et adhuc vtrũ hoc sufficiat questio est. Et cum dicit q perseuerantia facit sustinere zc. Dico q perseuerantia iusticie facit sustinere difficultatẽ q ꝓuenit ex diuturnitate operis iustiz fortitudinis operis fortis/ z temperãtie operis temperati. sed nulla vna perseuerantia etiã gñe facit sustinere omnẽ difficultatẽ q ꝓuenit ex cuiuslibet operis virtuosi diuturnitate. ¶ Ad quartã responsum est in qninta cõclusione. ¶ Contra scõam conclusionẽ arguit sic. primo vbicũqz occurrit specialis ratio difficultatis vel bom ibi est ponẽda specialis virtus sed in omni opere virtutis põt occurrere specialis ratio difficultatis z boni ex ipsa diuturnitate/ ergo vincere hmõi difficultatẽ partium ad aliquã specialem virtutẽ et nõ est alia virtus ad quã pertineret cõs perseuerantia g perseuerãtia est virtus specialis maior ꝓbatur q ẽm Arist. ij. ethi. virtus est circa difficile z bonũ. et minor ꝓbatur q opus virtutis potest habere bonitatẽ z difficultatẽ ex duobus. vnomono ex specie ipsius actus que accipitur secundum rationem ꝓpriꝫ obiecti. Aliomõ ex diuturnitate ipsius tẽporis nã hic ipsum quod est tam diu insistere alicui difficili specialẽ difficultatem habet. ¶ Secundo omnis virtus moralis q amitti non põt alia est a virtutibus moralibus que pont cõsueuerũt q quilibet talis amitti põt/ sed perseuerantia amitti nõ põt igitur. minor ꝓbatur et similiter maior auctoritate Aug. libro de perseuerãtia dicentis q perseuerantiaz nullus põt amittere alias autem virtutes homo potest amittere. ¶ Tertio nullũ imperfectũ in genere virtutis est perfecta virtus sed pseuerantia est imperfectũ in genere virtutis ergo nõ est virtus pfecta z per cõs nõ est virtus perseuerans. maior videt manifesta z minor ꝓbatur per Ari. in. vij. qui dicit q cõtinentia est perfectior cõs perseuerantia/ sed cõtinentia nõ est virt⁹ ergo nec perseuerãtia. Tum scõo q mala tactus z gustus sunt tñ illi mala z difficilia qui nõ habet pfectam virtutẽ q temperato nõ sunt multũ difficilia eo q nec multũ tristatur ꝓpter pñtiam hmõi malorꝫ nec multũ delectatur ꝓpter presentiam bonorum oppositorꝫ scz ciborum z potuum z aliorꝫ tãgibilium z gustabilium. ¶ Quarto persistere diu in opere virtutis est opus alicuius z nõ est commune omni virtuti ergo est opus alicuius virtutis specialis et non videtur cuius nisi perseuerantie igitur secunda pars antecedentis ꝓbatur. q nõ cuilibet virtuti conuenit diu persistere in opere. Tum secundo quia si hoc esset omni virtuti commune tunc nullus actus esset virtuosus nisi in quo diu persisteret q ꝓñs est falsum. Quare enim cũs parum duret põt esse actus virtutis/ flectere genu/ discopire caput z multa si milia possunt esse actus virtutis cũs parum durent. ¶ Quinto sic omnis habitus ordinãs nos ad bene faciendum aliquid vel obmittendum est virtus specialis sed perseuerantia est huiusmodi igit. minor probatur auctoritate Andronici dicentis q perseuerantia est habitus eorum quibus immanendum et non immanendum et neutrorum.

Ratio thome secũda scõe q̃stiõe 137. articulo. 4.

Argumentum thome vbi supra. 1

Non oñis virtus moderatiua timoris est fortitudo.

Argumentum thome vbi supra argumẽto primo.

Argumen. tho. vbi supra articulo. 2.

Argum. Thome. 191. artic.

Tho. ar.

Argumen. tho. vbi supra articulo. 1.

¶ Sexto quicquid specialiter percipitur est ꝑtus sed de perseuerantia est speciale preceptum igitur. minor probatur. Tum primo quia in leuitico precipitur vt caput z caudam offeramus vbi per caput initium operis significatur z per caudam perseuerantia. Tum secundo per illud euangelij. Non qui incipit sed qui perseuerauerit hic saluus erit. Tuz tertio quicquid necessarium est ad salutē preceptū est per christum vel eius apostolos sed perseuerantia necessaria est ad salutē/ cū sine ea non sit salus.

¶ Septimo longanimitas est virtus specialis ergo perseuerantia. ꝓña tenet q; idem sunt. z añs ꝓbatur per Apostolū qui inter fructus spiritus enumerat longanimitatem Ambrosius autem dicit q; ea que enumerat ibi Apostolus virtutes sunt.

¶ Octauo quicquid retribuitur pro meritis in hoc seculo est virtus specialis/ sed deus perseuerantiā nobis tribuit pro meritis in hoc seculo. Nam glosa super illud psal. Retribuet mihi d. secundum iu. m. ait q; pro meritis bona spiritualia tribuit hic in presenti scilicet per perseuerantiam.

Argu. sophisticum.

¶ Mono si cōcluso esset vera sequeretur q; quis haberet tot perseuerantias quot habet virtutes se consequens est falsum igitur minor patet quia sicut in eodem corpore secundum eandem partem non possunt eē due albedines ita nec in eadem anima due ꝑseuerātie.

Doctor antiquus. Martinꝰ.

¶ Decimo. Sophistice arguit quidem doctor antiquus: si quis perseuerat in omni bono suo perseuerantia est omnia bona sua/ aut ergo est aliquod de istis/ aut nullum. si nullum ergo nihil est si aliquod ergo cum ipsa sit omnia bona illa simul est vnum z plura. ¶ Undecimo arguit alius doctor antiquus nomine Martinus. desitio est quedam proprietas in actu qui est ex eo q; aliquid est et non erit: ergo etiam perseuerātia est quedam proprietas in actu que est ex eo q; aliquid est et erit. consequentiā pro bat q; si affirmatio presentis et negatio futuri sufficiant causare aliq̄s proprietatem in actu scilicet decisionem multo magis due affirmationes vna presentis et alia futuri proprietatem in eodē actu causare sufficient. ¶ Confirmat proprietas iusticie nō ineſt iusto eo q; est et erit iustus sed ex eo q; est iust? ergo proprietas que ineſt iusto ex eo q; est et erit iustus est alia a iusticia sed huiusmodi proprietas est perseuerantia ergo perseuerantia in opere iusticie est alia proprietas a iusticia. ¶ Duodecimo perseuerantia non est virtus ergo perseuerantia non est virtus perseuerans. antecedens probatur quicūq; habet caritatem habet omnem virtutem sed multi habent caritatem qui non habent perseuerantiam igitur perseuerantia nō est virtus. maior probatur q; quicūq; habet vnā virtutem habet omnes. Tuz secundo q; perseuerantia finalis non est necessaria ad salutem/ ergo non est virtus. Antecedens pbatur quicunq; habet caritatem habet omne necessarium ad salutem.

Responsio ad rationes Thome.

¶ Ad primā que videtur esse potissima ratio qua coactus est Beatus Tho. ponere perseuerantiam virtutem ab alijs distinctam. Respondetur multipliciter. Primo q; ista ratio si aliquid concludat non solum concludit q; perseuerantia est virtus distincta ab alijs sed q; secundū quālibet circunstantiam que potest afferre difficultatē in opere ponenda est virtus distincta non solū spē sed etiam genere scilicet capiendo maiorem Thome pro maiore/ et sub ea aliam minorem subsumendo. verbi gratia vbicūq; accidit specialis ratio difficultatis et boni ibi est ponenda specialis virtus/ sed ex circunstantia loci ex circunstantia modi agēdi/ ex circunstantia sis/ ex circunstantia persone in omni virtute accidit specialis ratio difficultati bo ui nam multo difficilius est continere iram cum pre uipēsus es in publico q̄ in priuato/ cum a seruo q̄ cum a domino vel socio. Similiter difficilius est exercere iusticiam contra potentem q̄ contra pauperem et pro tempore pro quo eges auxilio eius contra quem laturus est sententiam q̄ pro tempore p quo non eges eius auxilio. Secundo sicut specialis accidit difficultas ex diuturnitate temporis ita etiam specialis accidit difficultas ex frequenti repetitione operis vt patet in ieiunio. xl. quod specialem difficultatem habet ex eo q; frequenter repetendum est huiusmodi in ieiunium et tamen beatus Thomas non ponit aliquam virtutem specialē ꝓpter difficultatem prouenientem ex frequenti repetitione operis igitur.

¶ Respondeo tamen secundum veritatem ad maiorem q; si per specialem virtutē ipse intelligat virtutem tam spē q̄ genere distinctā a virtute illa que est circa obiectum quod vocat ꝓprium obiectū actus sic ego nego maiorem. Si autē per specialem virtutē ipse intelligat virtutē non genere sed specie distinctam ab illa virtute q̄ est ex difficultate ipsius actus ſm se z non ex difficultate ipsius diuturnitatis vel alterius circunstantie et sic concedo maiorem et quicquid inde infertur per bonam consequentiā. dico enim q; est vna virtus iusticie qua ego volo iuste facere et nō iniuste q; recta ratio dictat aut ꝓpter deum z habitus inclinans in talē actum non ſm aliam circunstantiam est bonus z laudabilis/ ego volo etiam iuste facere quia recta ratio dictat cum intentione nō deserendi opus pro difficultate aut tristicia ꝓueniente ex diuturnitate operis z habitus inclinās in hunc actū est bonus z laudabilis z melior precedēte z distinctus specie a primo q; habet aliquid pro obiecto scz circunstantiam tristicie z diuturnitatis quod non habet prior. Ego etiam volo facere iuste quia recta ratio dictat cum intentione non deserendi opus pro quocunq; vtili/ vel delectabili propter quod recta ratio dictat nō esse deserendum et habitus inclinās in iustum actū et similes est bonus et laudabilis et specie distinctus a prioribus quia habet delectationes pro obiectis quas non habet alius actus. Et possum etiam velle facere iusticiam cum intentione non deserendi eam pro quocunq; quod est contra rectam rationem hoc est pro quocunq; siue tristabili siue delectabili pro quo recta ratio dictat ipsum opus iusticie non esse deserendum et habitus inclinās ad istū actum et consimiles adhuc est excellentior tribus prioribus/ z cum vna recta ratione inclinat mediāte actu suo elicito: ad actum secundi habitus et cū alia recta rōne ad actum tertij habitus. Ego possum ꝑterea habere actum quo ego volo facere iusticiam cū intētione nō deserēdi eam pro quocūq; q̄ est cōtra rectā rationem etiā nec pro morte qui actus sit formaliter z non tm̄ equiualenter imperatiuus executionis respectu mortis sustinēde ne deseratur tale opus z iste actus z habitus inclinans in ipsum dicitur heroicus et est excellētissimus a specie distinctus ab omnibus alijs p̄cedentibus acti-

bus. Dico tamen q omnes isti habitus cõtinentur sub habitu iusticie q omnes isti actus habenti vnũ obiectum cõmune scz facere iusticiã a quo obiecto cõmuni reponitur actus sub genere iusticie. Dico preterea q omnes isti actus sunt distincti specie. Patet quia aliquid est obiectum in posterioribus/ quod non est obiectũ in primo/ et secundus tertius quartus et quintus habẽt diuersa obiecta. Et preterea nũq̃ vnius istorum habituum tantum posset intendi q immediate inclinaret in actum alterius et quilibet eorum immediate tñ inclinat in ꝓpriũ actum. primus habitus est iusticia sed nõ constituta in gradu z potest vocari simplex. secũdus est iusticia in gradu cõtinentie distincte accepto cõtra gradum perseuerantie. Tertius est iusticia cõstituta in gradu perseuerantie. Quartus est iusticia cõstituta in gradu cõtinentie cõmuniter accepte ad continentiã propie dictam z perseuerantiã. Quintus habitus est iusticia in gradu heroico cõstituta Ad id autẽ quod argueudo cõtra Thomam dicebamus q sequeretur q ẽm quãlibet circunstantiã que posset afferre difficultatẽ in opere ponẽda eẽt specialis virtus. ¶ Ad hoc respondeo q secundus quantlibet circunstantiam facientem difficultatem ponenda est virtus spem distincta a virtute simplici ita q per illam circunstantiam difficultatẽ opus virtutis constituitur in aliquo gradu. Et si queras in quo? Dico q vel illa circunstantia difficultat actum per modum oblectantis z tunc continet sub continentia gradu aut per modum constristantis z tunc cõtinetur sub perseuerantia gradu z maxime si pugna z temptatio non superet cõmunem facultatem hominum verbi gratia locus vel persona est talis vt per eam aut in eo habeat copiosum vsum voluptarum suarum que retrahunt a labore pre re quisito ad cognoscendum in causa aut que alliciũt eum vt in causa cognita contra iusticiam sentẽtie et tunc est continentia. aut locus est talis aut persona vt ab eis patiat multa aduersa si insistat operi iusticie z tunc erit iusticia ẽm perseuerantiã. Eodem modo dicendum est de difficultate que prouenit ex frequenti repetitione operis. talis em facit actum sub perseuerantia. ¶ Ad secundam cõcedo maiorem. et nego minorem accipiendo perseuerantiam eo modo quo supra dictum est eam accipi. Et ad probationem respondet beatus Tho. q Augu. non accipit ibi perseuerantiam pro habitu sed pro actu ꝓtinuatio vsq̃ in finem ẽm illud Mathei xxiiij. Qui perseuerauerit vsq̃ in fidem hic saluus erit. Contra autem rationem perseuerãtie sic accepte esset vt amitteretur in qua solutiõe Tho. dicit tria bene notanda. Primum est q Augu. nõ accipit ibi perseuerantiam pro habitu. Nam dato quocunq̃ habitu qui esset perseuerantia talis posset amitti per cessationem ab actibus. nam posito q aliquis frequenter eliciando actum voluntati perseuerare in fide vsq̃ in finem aggeneret habitus qui dicatur perseuerantia constat q ille habitus potest deperdi per cessationem ab actibus. Dicit secundo q accipit perseuerantiam pro actu continuato/ q si acciperet terminos proprie beatus Thomas non secundum sentirem quia pauci sunt qui habeãt actũ aliquem vel fidei vel spei vel alterius virtutis vsq̃ in finem continuatum. cum necesse sit ꝓpter naturę multiplices necessitates hmõi actus interrumpi sed credo q intelligit p actum continuatũ actus sibimicem vsq̃ in finem succedentes aut actum vere cõtinuatum vsq̃ in finem sicut est ille quem paulo ante finem incipimus z credo q alterum sufficit ad perseuerantiam. Dicit preterea q perseuerãtia non potest amitti. Probat q ponatur q actus ille qui fuisset perseuerantiã si fuisset cõtinuatus amittatur vel desinat esse Arguo sic ille actꝰ nec est nec vnq̃ fuit perseuerantia/ ergo nõ q ille actus desinit esse perseuprantia amittitur/ ita q sic arguitur aut actus ille non desinit et per ꝯs non amittit perseuerantiã aut desinet per ꝯsequẽs nunq̃ fuit perseuerãtia. Et si dicas ante finem verum est dicere q iste perseuerat in fide ergo aliq̃s actus eius multo tempore precedens finem vite est perseuerantia sed ille actus aliquãdo nõ solum desinit/ sed etiam amittit ita q̃ nullum sibi debetur premiũ vt si ille q habuit decedat in peccato mortali/ ergo ista est possibilis perseuerantia amittitur. Primum autẽ aũs probatur post finem vite verum est dicere de eo qui decessit in gratia iste perseuerauit ergo aliquando fuit verum dicere iste perseuerat. cõsequẽtia tenet quia omnis propositio de preterito vera infert aliquam de presenti fuisse vera. ¶ Ad hoc argumẽtũ iudicio meo non potest responderi nisi altero duorum modorum. primo negando istam consequẽtiam hec ẽ vera iste perseuerauit ergo hec aliquãdo fuit vera iste perseuerat et secundum rei veritatẽ quic quid sit de ista aliqua tamen multi ei similis non valet verbi gratia ista non valet ista est vera iste perseuerauit a. xx. annovsq̃ ad. lx. in fide ergo aliquãdo hec fuit vera iste pseuerat a vicesimo anno vsq̃ ad sexagesimũ in fide/ q nullus actus eius durauit a vicesimo vsq̃ ad. lx. et dato q durasset tantum tamen nec in principio temporis hec fuit vera iste perseuerat vsq̃ ad lx. nec immedio temporis / quia tunc/ cum nec sit in. xx. nec in. lx. anno non perseuerat a. xx. vsq̃ ad. lx. nec in fine quia tunc licet sit in lx. non est tamen in. xx. sequitur autem iste perseuerat a. xx. ergo est in. xx. hec tamen posset saluari p ampliationem factam ratione huius verbi perseuerat. Si enim diceremus q ista propositio ipse perseuerat a. xx. vsq̃ ad. lx. annum in fide equiualet isti oratiõi/ iste accepit fidem in. xx. anno que et vsq̃ nunc in eo durauit et durabit vsq̃ ad. lx. tunc perseuerare ampliabit ad preteritum et futurum sed qui tenerent huiusmodi ampliationem non negarent istam consequentiam ista est vera iste perseuerauit vsq̃ in finem ergo ista aliquando fuit vera iste perseuerat et ideo negando ampliationem negatur illa consequentia et dicitur q ista de preterito iste pseuerauit est vera et tamen nunq̃ habuit aliquam de presenti ex eisdem terminis veram / sicut ista est vera albũ fuit nigrum/ meretrix fuit virgo/ currẽs fuit quiescens/ et iste de presenti nunc quam fuerũt vere album est nigrum/ meretrix est virgo currens est quiescens. Secundo potest responderi concedẽdo consequentiam et consequens scilicet q aliquãdo ista fuit vera iste perseuerat in fide/ aut in opere iusticie et equiualet vni copulatiue ex vna de psenti z altera de futuro ccmposite isti scz iste habet opus iusticie z totiẽs est ipsum habiturus quotiẽs cũq̃ recta ratio dictauit esse habendũ z cũ ãfers q aliquis actus eius est perseuerãtia etiã ante finem vite concedo. et cum dicis q ille actus aliqñ amit-

Ubi sup. articul. 4. in solutione ad ꝓmũ

Non sequ ꝓpõ ide p senti vere cõrespondet de inesse vera.

tiſtur.ꝛc.nego iſtam de ineſſe ꝛ dico q̄ non eſt com poſſibilis p̄cedenti: ſed bene cū p̄cedenti concede rem iſtā/iſte actus poteſt amitti. Et ſi dicas pona tur ineſſe. Dico q̄ ſi ego ponā ineſſe iſtā de poſſibi li ego deſtruā p̄cedentē que eſt iſti incompoſſibi lis. Et ſi dicas p̄cedens non p̄t deſtrui cum ſit de p̄ſenti/iſta ſcz actus eſt pſeuerantia: ergo alia de poſſibili nunq̄ p̄t poni ineſſe et p̄ conſequens illa de poſſibili non fuit vera. ℟eſpondeo negādo añs ſcz q̄ illa de p̄ſenti non poſſit deſtrui. Dico enim q̄ ſunt alique de p̄ſenti mere ſimpliciter que non de= pēdent a futuro/ſunt alique q̄ nō ſunt mere ſimplr de p̄ſenti. Et iſtarū alique ſunt q̄ dependent a p̄te rito et p̄ſenti tantū vt iſta iſte ceſſat loq̄ depēdet ab iſtis duabus iſte locutus eſt. et nunc nō loq̄tur. Alique ſunt q̄ dependent a p̄ſenti ꝛ futuro tantū: vt iſte incipit moueri dependet ab iſtis duabus iſte non mouetur: ſtatim poſt mouebit. Alie ſunt que dependent a p̄terito et futuro vt iſte mouet depen det ab iſtis duabus iſte immediate ante hoc inſtās mouebatur et immediate poſt hoc inſtans mouebi tur nec requirit q̄ in hoc inſtanti moueatur/ qz in inſtanti non eſt motus. Alie ſunt q̄ dependēt tā a p̄ſenti q̄ a p̄terito q̄ a futuro/vt in iſto cōtinua tur pallor dependet ab iſtis tribus in iſto immedia te ante hoc inſtans fuit pallor et nūc in eo eſt pal lor et immediate poſt hoc inſtans in eo erit pallor Tunc dico q̄ p̄opōnes que ſunt mere ſimpliciter de p̄eſenti ſic ſcz q̄ depēdent tantū a p̄ſenti aut q̄ depēdent tantū a p̄ſenti et p̄terito neceſſario ſunt vel fuerunt vere ſed quecūq̄ dependēt a futuro cō tingenti ſiue cū hoc dependeant a p̄ſenti tantū ſi= ue a p̄terito tantū ſiue a p̄ſenti et p̄terito ſunt mere cōtingenter vere ſicut p̄opoſitio illa de futu ro a qua depēdent/nā ex talibus advnā de futuro eſt bona cōſequentia ſed nullus bone cōſequentie cuius cōſequens eſt cōtingens añs eſt neceſſarius igitur. Dico ergo q̄ iſte oēs ſunt vere/iſte perſeue rat/iſte actus eſt pſeuerantia: ſed tamen iſte cōtin genter pſeuerat: et iſte actus contingenter eſt vel fuit pſeuerantia. Idē enī eſt iudicium/ꝛ ideo poſſi bile eſt q̄ iſte nec pſeueret nec vnq̄ pſeuerauerit/ et q̄ iſte actus nec ſit nec vnq̄ fuerit pſeuerantia Ex quo patet q̄ beatus Thomas habet alterum duoꝝ concedere/aut q̄ nō ſequit iſta eſt vera poſt finem vite iſte pſeuerauerit ergo hec aliquādo fuit vera iſte pſeuerat ꝛ hoc ſi non ponat nemē vel verbum pſeuerātie eſſe ampliatiuū/aut q̄ iſta iſte per ſeuerat ſic eſt nunc vera et q̄ poteſt nunq̄ fuiſſeve ra. vtrū aūt eodēmodo dicendū eſſet de habitu p= ſeuerandi et de actu interiori eius inquire.

multiplicef ꝓpōnes de preſenti.

Impfectū multiplciē

¶ Ad tertiā dico q̄ in genere virtutis alicuius ali quid dicitur imperfectū dupliciter. Uno modo ob defectū graduū eiuſdē rationis ꝓpter quē defectū mundū habet firmitatē ꝛ immobilitatē requiſitam ad habitū virtutis et ſic concedo qz tale imperfe ctum non eſt qualitas de difficili mobilis a ſubie= cto ſed eſt diſpoſitio quedā ad hmōi qualitatem. Et in hoc ſenſu ego nego pſeuerantiā eſſe imperfe ctum in genere virtutis. Alio modo aliquid dicit imperfectū in genere virtutis qz ad gradum perfe ctionis alicuius alterius ſpeciei eiuſdē generi nō attingit: ſicut equus dr̄ quid imperfectū in genere animaliū qz non attingit ad perfectionē hominis et in hoc ſenſu nego maiorē/licz enī equus ſit quid imperfectum in genere animalis ad illum ſenſum/ equus tamen eſt perfectum animal nec ſibi quicq̄ deeſt ad q̄ ſit animal ita etiā licet pſeuerantia ſit quid impfectū in genere virtutis: qz non attingit ad perfectionē t̄perantie licet ad eā diſponat vt eſt tam pfecta ſicut contīētia vt vult Ari. in. vij. ethicoꝝ. eſt tñ perfecta virt⁹ nec ſibi quidq̄ deeſt quod pertineat ad rationē perfecte virtutis immo eſt pfectior q̄ virtus ſimplex q̄ tuncunq̄ intenſa. Et ad minorē nego eā in primo ſenſu ꝛ concedo in ſecundo. Et ad probationē minoris dico ad ſecun dam partē q̄ cū Ari. dicit continentiā non eſſe vir tutem ipſe nolē virtutis intelligit t̄perantiā ſicut frequenter nomine malicie intelligit int̄perantiā vt patet in principio ſeptimi et frequenter alibi ac cipiendo ergo virtutē generaliter ꝓ omni habitu electiuo immediate conſiſtente. ꝛc. continentia eſt virtus. Accipiendo vero virtutē ꝓ habitu qui iam tam firmus eſt aſſiduis operationibus/et victoria paſſionū tā ſtabilitus vt paſſiones non plus nota= biliter contra rationē inſurgant: ſic cōtinentia nō eſt virtus nec etiā perſeuerantia de qua hic loqui= mur/licet pſeuerantia aliqua de qua dicit Chriſt⁹ Qui perſeuerauerit vſq̄ in finē hic ſaluus erit/ be ne ſit virtus. ¶ Ad quartā dico q̄ perſiſtere diu in opere iuſticie eſt opus iuſticie: pſiſtere diu in ope re manſuetudinis eſt opus mānſuetudinis nulli⁹ tñ virtutis opus eſt quodlibet pſiſtere in opevirtuo= ſo. Et ideo ad rationē concedit conſequens in ri= gore ſermonis: admino rē tamen dico q̄ li cz nullū pſiſtere cōmune ſit omni virtuti: cuilibet tñ virtuti ſm genus conuenit diu pſiſtere in opere illius vir tutis/hoc eſt quodlibz genus virtutis cōtinet ſub ſe aliquos habitus inclinantes ad diu perſiſtendū in opere talis virtutis. vt genus iuſticie continet ſub ſe aliquos tales habitus ꝛ genus fortitudinis et genus mānſuetudinis et ſic de aliis. non tamē di= co q̄ ſit cōmune omni virtuti ſm ſpeciē ꝛ individua qz non eſt vniuerſaliter verū q̄ omnis habitus in= clinet cū illa circūſtantia Ad quintam dico q̄ iſta ꝓpoſitio perſeuerātia eſt virtus ſpecialis hz dupli cem ſenſum/ vnū de rigore ſermonis ꝛ in illo ſenſu ipſa eſt vera. nā pſeuerantia iuſticie eſt virtus ſpe cialis. id eſt vna ſpecies virtutis ſpecie diſtincta a qualibet alia q̄ non eſt pſeuerantia iuſticie/ꝛ per= ſeuerantia mānſuetudinis eſt vna virtus ſpecialis. et ſic de aliis. Aliū habet ſenſum ſm intentionem ponentiū eam/ qui ponentes eam volunt dicere q̄ pſeuerantia eſt vnū genus virtutis cō mune mult; ſpeciebus et ſub nullo genere virtutis contentū et in hoc ſenſu negamus eā. et ideo ad rōnē concedo maiorē accipiendo virtutē cōformiter ad primum ſenſum et concedo etiā concluſionē eodem ſenſu. Si accipiendo cōformiter ad ſecundū ſenſum ne= go maiorē. Aliter enī ex ea poſſet cōcludi de qua= cunq̄ ſpecie virtutis q̄ ipſa eſſet virtus ſpecialis id eſt eſſet vnū genus virtutis ſub nullo genere vir tutis contenta qō falſum eſt. vnde añs ſumank ge nera virtutis et vnde ſpecies non eſt hic dicendū. ¶ Ad ſextā dico q̄ argumentū p̄cedit cōtra eos qui negant pſeuerantiā eſſe virtutem cōtra quos infertur q̄ pſeuerantia eſt virtus / et q̄ p̄cepta eſt perſeuerantia. i. q̄ p̄ceptum eſt nobis operib⁹ per ſeueremus. i. q̄ ea faciamus q̄diu ꝛ quotiēs recta ratio dictat ea eſſe faciēda: ꝛ ſimiliter cōcedo illō

Perſeuerā tia eſt virt⁹ ſpecialis duplicē ha bēs ſenſum

perseuerantia necessaria est ad salutē. i. ad salutez necessariū est vt in bonis operibus perseuereamus ¶ Ad septimam dico q̄ longanimitas non est sic: virtus specialis q̄ sit vnū genus virtutis sub nullo alioc ōtentū sed dico q̄ est aliqua lōganimitas sub genere iusticie contenta: et aliqua sub genere fortitudinis. et sic de aliis ꝛ eodēmodo de pseuerātia quomodo tamen se habeat pseuerantia erga lō ganimitatē postea videbitur. ¶ Ad octauā negat maior accipiendo virtutē specialē primo modo.

¶ Ad nonā si inferatur conclusio de inesse neg at cōsequētia/ si inferatur de possibili ꝛ q̄ ly quot nō numeret nisi genera virtutū concedo ꝛ cōsequentiam ꝛ cōsequēs: licet in quolibet genere virtutis posset reperiri species et gradus pseuerantie non tñ quelibet species virtutis est pseuerantia: vt patet de simplici virtute et continētia ꝛ de virtute heroica. et ad pbationē negatur cōsequentia q̄ due albedines sunt qualitates corporales eiusdē spēi. sed pseuerantia nō est qualitas corporalis nec q̄libet due perseuerantie sunt eiusdē speciei. ¶ Ad decimā dico q̄ casu posito q̄ quis habeat plura bona opera et in oibus pseueret nulla perseuerantia eius est oia bona sua: sed vna eius pseuerantia est vnū bonū opus et alia aliud ꝛ sic de singulis: ꝛ cū dicis ergo est aliquod de istis aut nullum. Dico q̄ aliqua est aliqō et alia aliquod: sed nulla est quod libet nec omnia. ideo inferēdo falsum supponit cū dicit ergo cū ipsa sit oia. ꝛc. q̄ nulla est omnia bona. ¶ Ad vndecimā dico q̄ proprietas accipit dupliciter. vno modo p qualitate reali que inest alicui ꝛ sic negat antecedens scz q̄ desitio sit aliqua talis proprietas. si em̄ esset aliqua talis ꝓprietas tunc q̄reretur in qua re esset illa desitio non in re q̄ desinit q̄ illa non est cū desinit nec in alia re: quia tunc illa desineret esse. Sed alio modo accipitur proprietas p termino ordinate ꝛ non essentialiter predicabili sm se vel sm suum concretū de alio. et hoc modo cōcedo. hec em̄ est vera. hec res desinit et in hoc sensu cōcedo q̄ pseuerantia est quedam ꝓprietas. Nā de opere dicitur/ hoc opus est pseuerans ꝛ de homine iste homo pseuerat in opere iusticie et non solum concedo q̄ pseuerātia hoc modo est proprietas sed etiā primo modo/ q̄ in reiveritate pseuerantia est qualitas menti inexistēs. Et ad probationes dico q̄ affirmatiōes ꝛ negatiōes nec desitionē causant nec pseuerantiā licet ad taliter esse et non esse sicut significat per affirmationē et negationē sequatur a priori rem aliquam desinere esse et ad taliter esse sicut significatur per aliquas affirmationes sequatur a priori perseuerantiā esse Sequitur em̄ iste operatur et opabitur iuste: ergo pseuerabit in iusticia. Iste tamē affirmationes nō faciunt perseuerantiā sed voluntas pseuerantis ꝛ habitus ad perseuerandū inclinans ꝛ potētia exequens. ¶ Ad confirmationē dico q̄ si accipiat pseuerantia pcise p continuatione boni operis cōcedo antecedens p vtraq̄ parte et nego cōsequētiā eadem em̄ ratione ꝓbarem q̄ homo nō est aial sic animal non dicitur de sorte ex eo q̄ habet animam sensitiuā et rationalē sed ex eo quod habet animā sensitiuā. ergo quicq̄d dicit de sorte ex eo q̄ habet animā sensitiuā et rationalē est aliud ab aiali: sed homo vel animal rationale dicitur de sorte ex eo q̄ habet animā sensitiuā ꝛ rationalē: ergo homo vel animal rationale est aliud ab homine nego consequētiam ꝛ dico q̄ sicut habere animā sensitiuā est superius ad habere animā sensitiuā ꝛ rationalem ita animal est superius ad hominem. Et hoc argumentū bene concludit sicut em̄ omne habens animam sensitiuā et rationalē habet animā sensitiuā et non econtra ita etiā homo est animal et nō econtra ita etiā dico q̄ sicut esse iustuz est superius ad esse et fore iustū. nā omne quod est et erit iustum et non econtra ita iusticia est superius ad pseuerantiam iusticie. et mansuetudo ad pseuerantiā mansuetudinis et ideo si in ꝓdicto argumento proprietas iusticie et ꝓprietas pseuerantie capiātur secū de intentionaliter argumentū bene ꝓcludit q̄ vna non est alia sicut nec iste termin⁹ homo est iste terminus animal. Si aūt accipiatur prime intētionaliter nichil cōcludit vt clare patuit instantia

¶ Ad vltimā negatur añs et ad probationē nego maiorē. nego etiā q̄ quicūq̄ habet vnā virtutē habet omnes. Et si dicas q̄ quicūq̄ habet caritatē habet omnē virtutē necessariā ad salutē sed aliqs habet caritatē qui non habet pseuerantiam: ergo pseuerantia nō est virtus necessaria ad salutem. Dico q̄ sm illos qui ponunt cū caritate oēs virtutes infundi, duplex est pseuerantia. vna est infusa. alia acquisita. hic aūt agimus de acq̄sitis virtutibus. Sed aliqua virtus d̄ haberi tripliciter Vno modo in habitu. Secūdo modo in promptitudine animi. Tertio modo in vsu. Tūc dico q̄ pseuerantia acquisita non est simpliciter ad salutē necessaria q̄tum ad habitū nec q̄tū ad vsum: nec q̄tum ad promptitudinē animi. Patet de pueris nouiter baptisatis et statim decedentibus. Dico secundo q̄ pseuerantia non est necessaria q̄tū ad vsum nec q̄tū ad habitū in habente annos discretionis. probatur: q̄ possibile est q̄ aliquis post tēp⁹ discretionis inchoet aliquod bonū opus et cōtinuet p aliquod paruū tēpus ita q̄ nulla ī eo oriatur difficultas ex diuturnitate operis et sic continuando vel moriat vel incipiat dormire ꝛ dormiēdo moriatur. constat q̄ talis non habet pseuerantiā nec in habitu nec in vsu. Dico tertio q̄ in diuturno tēpore viuente post annos discretionis non est necessarium ad salutē habere pseuerantiā in vsu et opere p mēsura quo quis decedit. patet q̄ possibile est q̄ quis habens caritatē dormiendo decedat. Secūdo q̄ possibile est q̄ aliquis in extremis confiteat ꝛ conteratur et p paruū tempus post decedat seu dormiendo seu vigilando/ talis aūt non habet pseuerantiam in vsu: vt constat accipiēdo perseuerantiam eo modo quo accipit beatus Thomas Dico quarto q̄ in tali necessaria est perseuerantia in ꝓptitudine animi actualiter vel habitualiter. patet q̄ talis debet esse promptus ꝛ paratus: q̄ si recta ratio dictet sibi esse perseuerandū et non sit impedimentum q̄ ipse pseueret. Dico quinto q̄ pseuerantia est necessaria ad salutē per remotionē vitiorū oppositoꝝ. i. ad salutē necessariū est ne quis deserat opus propter tristiciā laboris aut diuturnitatis pro tempore p quo recta ratio dictat non esse dimittendū et ad hunc sensum puto intelligendus esse illud illud xpi. qui pseuerauerit vsq̄ in finē hic saluus erit non q̄ ꝑcipiat vnūq̄q̄ debere habere actum virtutis immediate ante instans desitiōis sue quin tunc nullus qui ante decessum suū care-

Ad argu. sophisti.

Acceptiones ꝓpetatis.

Virtutes nō sunt cōnexe

Perseuerantiano est necessaria ad actum vel habitum

ret vsu rationis saluaretur: sed potius prohibetur mollicies que est carentia psequentie p tempore p quo recta ratio dictat de necessitate salutis esse psequendū. ¶ Rationes ad q̄stionem solute dictis.

QUerunt ideo. Utrum psequentia importet tantū difficultatem cuenientem ex diuturnitate operis? Arguitur q sic aliquis ideo dicit tantū perseuerare q diu psequitur opus suū. ergo cum psequi importet difficultatem aliquā seq̄t q importat tantū difficultatē prouenientē ex diuturnitate opis. In oppositū arguitur sm Ari. psequi est cōtinere. ergo in omni opere est psequentia in quo contra tristicias z molestias tenemus et cōtinuam⁹. ¶ Notandū est q sm beatū tho. psequentia et cōstātia cuenīūt differūt. cōuenīūt in hoc q ad vtrūq; pertinet psistere firmiter in aliquo bono. sed differunt sm eā que difficultatē affert ad psistendū in bono. nam virtus psequentie ppie facit psistere hominē in bono cōtra difficultatem q̄ prouenit ex diuturnitate operationis. cōstantia vero facit firmiter psistere in bono contra difficultatē que cuenit ex quibuscūq; aliis impedimentis exterioribus est difficile improbare hāc sententiā q dependet ex impositione terminorum quā difficile est pbare. constat tamē q hoc non est dictū conformiter ad intentionē Ari. arguit tamē contra opinionē sic incipiet aliq̄s opus fortitudis et cum diu ptinuat propter molestiā diuturnitatis et non ob aliā causam deserat: tūc sic cōstat q talis nec psequens est nec cōstans et tamen non retrahitur ab opere nisi ppter molestiā diuturnitatis igitur. ¶ Secundo arguit auctoritate Arist. vii. ethi. exp̄sse diffinientis q psequentia est cū quis contra vehementes tristicias tactus z gust⁹ quas multi vincunt pmanent: aut in ratione et electiōe recta constat autē q p̄ter tristicias diuturnitatis sunt multe alie vehementiores. q si quis dicas q Tho. dicit exp̄sse se aliter accipere psequentiam q̄ Ari. acceperit: hoc non sufficit q in vsu terminorum nos debemus maxime p̄formate doctorib⁹ antiquis nisi constet de abusu q si pprietatem et ortū termini cōsideremus nō habebitur ex hoc q psequentia dicat tantum hmōi diuturnitatis difficultatem psequens a seueris maxime videt ducit flecti/ et ideo sicut seuerus est q̄ non mouet acerbitate molestie ne verū rigorē legis in alterum exerceat et inde seuerus sm hugu. quasi satis verus z psequens est qui nulla molestia pene aut tristicie a veritate rationis z rectitudine electionis retrahitur. q si dicas q psequerare ex per z seuerare cōponitur hoc nō aduuat q seuerare quod non ē in vsu non aliud significat q̄ cōpositū eius quo loco ipsius scz vtimur assueramus. assuerare autē diuturnitatē nec continuationē operationis sed magis idē quod asserere et affirmare significat licet forte aliud cō notet. assuerare cīm est inter ipa argumenta pbationesq; admiscerevim animi ac motum vt factus indignū. dico ergo pbabiliter q ista quatuor stabilitas/ longanimitas/ psequentia/ et constantia hoc modo differunt. nā stabilis dr̄ ille q persistit in opere bono inchoato nec ab eo retrahitur ppter aliud opus bonū p̄opter quod recta ratio dictat p̄mū non esse deserendū: z ideo vocamus eos instabiles q̄ vix vno inchoato aliū inchoant primo derelicto contra iudiciū rationis lōganimitas est qua pars psistit in opere bono contra molestias ex diuturnitate opis cuientes. et iudicio meo. longanimitas ppie significat id quod beatus Tho. dicit significari p psequentiā: psequentia est qua q̄s persistit in opere bono contra tristicias vehementes infra facultatem hois posi tas ab opere retrahentes siue ille ex natura opis siue ex diuturnitate siue ex loco: siue ex modo: siue ex alia quauis circunstantia siue ab intrinseco: siue ab extrinseco cuentant. et hoc siue in psistendo firmus sit siue mutet ac vacillet constantia videtur mihi addere tria super psequentiā: primū est firmitas in psistendo ita q qui vere constans psistit nec tamen in persistendo mutat aut vacillat alterum est q̄ p psequentiā solū persistimus in opere contra tristicias p constantiā vero iā contra tristicias q̄ contra delectationes tā etiā cōtra persuasiones retrahentes ab opere psistimus ita q martires non solū dicebant constantes q̄ non flectebantur terroribus sed etiaz q̄ non mouebantur p̄miis et muneribus/ tertiū q̄ perseuerantia non certat nisi contra tristicias q̄ sunt infra cōmunem hominū facultatē et quas multi vincunt. sed constantia certat contra tristicias z delectationes sive sint supra cōmunē facultatē hominū siue infra et ideo de gloriosis martiribus canit ecclesia.

O constātia martirū laudabilis. ¶ Prima cōclusio: omnis lōganimitas est psequentia z nō econtra. pbatur sicut se habet obiectū ad obiectū: ita et habitus ad habitū et ipsa habituū nomina: sive signa: sed tristicia ex diuturnitate infra cōmunem hominū facultatē positā que est obiectū longanimitatis est inferius ad tristiciā infra cōmunem facultatē hominū positaz: ergo et longanimitas est inferius ad psequentiā/ z ita omnis lōganimitas est perseuerantia: et non econtra. Aduerte tamen q si diceretur q longanimitas cōnotaret tristiciā ex diuturnitate sive illa tristicia esset infra communem hominū facultatē siue non tunc consequēter loquendo aliter dicendū esset tunc cīm longanimitas et psequentia non se haberēt sicut superius z inferius nec obiecta eor̄ et p̄dicarentur de seinuicem particulariter et indefinite z neutrū de altero vniuersaliter. ¶ Secūda conclusio licet aliqua perseuerātia constantia sit non tamen omnis perseuerantia est cōstantia nec omnis cōstantia psequentia est. prima pars pbatur. psequentia qua quis firmiter et sine vacillatione insistit operi contra tristiciā retrahentē est constantia. igit. secunda pars patet q̄ psequentia qua quis insistit operi eidem cōtra simile tristiciā: sed cū vacillatione multa p̄cedente non est cōstantia. tertia pars probatur. q̄ constantia q̄ est circa tristiciā excedentē cōmunē facultatē hominū non est psequentia nec illa etiā constantia q̄ est circa delectationē retrahentem ab opere bono est psequentia sed magis continentia. ¶ Tertia cōclusio psequentia nō dicit de ratione sua cōtinuationē actus boni vsq; in finem vite. pbatur conclusio. q̄ vt dictū est de ratione psequentie non sunt nisi quatuor. primū scz persistentia in actu virtuoso sm q̄ sit pugna ex tristicis. tertiū q̄ ille sint vehementes. quartū q̄ ille sint infra cōmunem hominū facultatem. Sed hec

R.

Cōditiōes psequentie

tho. 2. 2. q. 127. art. 2.

Contra Thomam.

vbisu. ar. 1. ☞

Gramatica sunt hec

quatuor nec diuisum nec coniunctū inferunt q̄ ad perseuerantiā exigat continuatio actus bonivsq̄ in finem. Secundo aliqs frequenter hz actum interruptū qui pseuerare dicit vt patet de ieiunente in quadragesima qui interrūpit ieiuniū z quiescit a ieiunio diebus dñicis. patet etiā de pseuerāte in fide qui aliqñ tamen interrūpit actum fidei puta dormiendo vel alia negociando q̄ tñ non interrūpit p actum contrariū sed per cessationē ab actu ideo dicit perseuerare in fide. ¶ Aduertendū est tamen q̄ sm beatū Thomā questione de perseuerātia articulo primo in rnsione ad sm eodem note aliquando noiatur virtus et actus virtutis vt cū ait Augu. super iohan. fides est credere quod non vides / potest tñ contingere q̄ aliquis hz habitum virtutis q̄ non exercet actū sicut aliquis pauper habet habitū magnificentie: et tñ non habet actum quandoq̄ vero aliquis habēs habitum incipit quidem exercere actū sed nō perficit puta si edificator incipiat edificare et nō cōpleat / addit sic ergo dicendū est q̄ nomen pseuerantie quandoq̄ sumit̄ pro habitu quo qs eligit pseuerare / quandoq̄ pro actu quo qs perseverat z qñq̄ habens habitū pseuerantie eligit pseuerare et incipit exequi aliquā diu pstendo non tñ complet actū q̄nō pstitit vsq̄ in finem. est aūt duplex finis: vnus q̄ est finis opis / alius aūt qui est finis humane vite. Per se aūt ad perseuerantiā pertinet vt aliquis pseueret vsq̄ ad terminū virtuosi operis / sicut q̄ miles perseueret vsq̄ in finē certaminis et magnificus vsq̄ ad consummationē operis / sunt aūt quedā virtutes quarum actus p totā vitam durare debent sunt spei / fidei / et caritatis q̄ respiciunt vltimū finem totius humane vite. et ideo respectu harū virtutū q̄ sunt principales nō consummat̄ actus pseuerantie nisi vsq̄ ad finē vite. et sm hoc dicit Aug. libro de pseuerantia q̄ nullus potest dici pseuerantiā habere q̄diu viuit. ex istis verbis apparet q̄ in aliquibus actibus bonis nō est de ratione pseuerantie q̄ continuetur actus vsq̄ in finē vite: sed sufficit q̄ continuetur vsq̄ in finē operis hoc est vsq̄ in finē quē sm rectā rationē debet habere opus q̄ cū oē op⁹ continuatū continet̄ quousq̄ definat nisi ita exponeretur sequeret̄ q̄ in omni opere virtuoso saltem continuato pseueraret̄ vsq̄ ad finem operis / siue hec opinio vera sit siue falsa non volo multū insta re contra cā q̄ onerosus est disputare de significatione terminoꝝ. sequentes tamen p̄dictā opinionē iudicio meo habent cōcedere q̄ sequuntur. primū est q̄ de aliquo actu vere dī aliquando q̄ fuit pseuerantia de quo tamen nunq̄ fuit verū dicere pri⁹ q̄ est pseuerantia et de aliqua creatura rationali verū est aliquando dicere pseuerauit in operibus caritatis de qua nunq̄ prius fuit verū dicere hec creatura pseuerat in opere caritatis. Secundo sequitur q̄ per aliquid mere naturez q̄ nullomodo est in potestate operationis aliqs actus qui nunq̄ fuit pseuerantia incipit fuisse pseuerantia: patz q̄ mors qui est terminus vite est aliq̄d mere naturale que nō est in potestate operantis ante aūt instans mortis actus ille amandi deū caritate nunq̄ fuit pseuerantia z tamen instanti mortis incipit fuisse pseuerantia. Tertio sequit̄ q̄ aliquis actus bon⁹ et laudabilis imperatus ab aliqua virtute mediā te actu eius elicito p tempore p quo sm omnē circunstantiam bene fit non sortietur denominationē illius virtutis a qua imperatur vel cuius electioni est conformis patet q̄ talis actus pstendi in opere caritatiuo imperat̄ a perseuerantia z tñ non denominatur esse perseuerantia nisi in fine vite.

¶ Quarto sequit̄ q̄ perseuerātia est virtus et tamen eius operatio virtuosa z laudabi lis non pōt esse operatio pseuerantie. patet q̄ vel esset operatio perseuerantie anteq̄ esset z hoc nō vt constat vel quando est z hoc nō q̄ tunc nō haberur adhuc finis operationis vel postq̄ fuit et hoc non q̄ ipsa non est. tū etiam q̄ cū operatio non est nullus pseuerat ergo nulla operatio tūc est perseuerantia.

Quinto sequit̄ duoꝝ hominū oīno vnifoꝝmū tam in ratione q̄ in electione volūtatis q̄ in opere exteriori vsq̄ ad aliquod instans de vnovere dicetur q̄ perseueraverauerit et de alio vere dicet̄ q̄ non pseueraverit patet moriat̄ vnus in illo instanti et non alius. Ista sunt q̄ michi videntur sequi ex prędicta opinione / ad quā tamen ponendā nec ratio nec auctoritas cogere videtur. ¶ Quarta conclusio pseuerantia non dicit de per se z de ratione sua continuationē actus vsq̄ in finē nec vite nec operis. primū patet ex p̄cedenti conclusione / secundū patet q̄ aliquando aliqs vere perseverauisse dicit̄ qui nō compleuit opus sed impeditus fuit p interuentionem mortis: vt patet de multis q̄ tēpla magnifica inceperunt ante quoꝝ cōplementū ex hoc seculo transierunt. secūdo patet de his qui p violētiam impediūtur ne expleant quod inceperunt.

¶ Quinta cōclusio: perseuerantia nō dicit de ratione sua q̄ opus tandiu continuetur q̄diu recta ratio dictat esse continuandū. p̄batur si recta ratio dictet alicui q̄ debet ieiunare p. xl. dies z velit ieiunare p. xl. dies et cōtinuet istud p̄positum et opus conforme p tres dies tunc iste vere dicit̄ perseveraſſe in ieiunio p tres dies et tamen non ieiunauit nec ieiunabit tandiu q̄diu recta ratio dictauit esse ieiunandū. igitur. Secūdo actus exterior habet totaliter bonitatē et malicia tam sm gen⁹ q̄ sm speciē quā etiā sm gradū ad actu interiore sed p̄positū siue electio voluntatis quā iste habuit est vera pseuerantia interior ab habitu perseuerantie elicita et habet p obiecto quadraginta dies sicut et dictamen ipsum; ergo z actus ieiunādi per primū diem est pseuerantia et actus ieiunādi p secundū et p tertiū et generaliter omnis act⁹ imperatus mediante electione volūtatis rationi conformi. ¶ Sexta conclusio si recta ratio cadat sup circunstantiā diuturnitatis tēporis z non electio opus exterius etiā q̄tuncunq̄ duret non erit pseuerantia: verbi gratia: recta ratio dictat egroto q̄ est vacandū a studio p quatuor horas egrotus p̄ponit non cessare nisi p tres z nichilominꝰ cessat p quatuor non credens cessare vel vacare a studio nisi p tres. Dico q̄ ista cessatio a studio non est opus pseuerantie aut dictat ratio alicui q̄ est abstinendum a cibo p integrum diē z eligit abstinere p mediū tantū / et nichilominus aut quia non reperit cibum: aut q̄ impedit̄ abstinet p integrum diem. dico q̄ iste actus abstinentie non est pseuerātia. p̄bat̄ sic talis nō immanet electioni recte q̄ non habet rectā electionem vt ostat nec immanet libere et sponte rationi recte q̄ immanētia libera rationi non fit nisi p electionem rationi conformē

Correla. expositi de sequentia.

Contra Thomā.

iste autem non habet electionē rationi conformen igitur. ¶ Septima cōclusio: licet ille qui per partem temporis immanet electioni recte dicat perseuerare nisi tamē imaneat q̄diu recta ratio dictat esse immanendū/ talis nō dicit perseuerasse q̄diu tenetur aut q̄tū honestum est eū perseuerare. prima pars patet talis immanet p aliquo tpe rōni z electioni recte igit pro aliquo tempore pseuerat z pseuerauit. Secūdo probat qz talis tenet insistere operi p. xl. dies aut p aliquod certū tempus vt dictat recta ratio z non insistit: ergo non pseuerat q̄diu tenetur vel honestū est eū perseuerare

¶ Octaua cōclusio in aliquibus opationibus ad diuturniorē perseuerantiā tenemur q̄ in alijs pro batur recta ratio dictat aliqua opera esse diutius continuanda z frequētius esse facienda q̄ alia igit antecedens patet satis ex eo quod allegatū est ex Thoma de magnifico ope et de actibus spei fidei et caritatis. actus enī caritatis in deū est frequenter eliciēdus z nunq̄ interrūpendus per actū contrariū licz necesse sit ipsum interrūpi p cessationē ab actu. non puto tamē hoc esse verū de oīni actu caritatiuo et maxime de eo qui est ad proximū bonum et respectu boni tēporalis: nā actus quo ego volo proximū bonū aliquod tēporale eo qz recta ratio dictat michi q̄ per illud bonuz tēporale erit primo simpliciter melius ad salutē: actus enī ille finaliter propter deū factus est caritatiu⁹ z tamē si postea constet michi q̄ per illud bonū est sibi deterius ad salutē ego possuz rationabiliter interrūpere actū illum caritatiuū per actū contrariū qz primus desinit esse caritatiuus: et secūdus incipit esse caritatiuus actus scz quo nolo sibi illud bonū temporale. Idē est iudicium de aliquo actu fidei. nā actus fidei quo ego credo antixp̄m esse venturum aliquando interrūpetur in viro fideli p actū contrariū postq̄ scz venerit sicut actus quo aliq̄s credebat xp̄m esse venturuz interruptus est per actū contrariū cum hereticū sit nunc credere aut asserere xp̄m esse venturū. Ex quibus patz q̄ aliq̄ actus virtutū theologicarū possunt interrūpi per actum contrariū. non obstāte q̄ respiciant vltimū finem. ex hoc eodē etiā patet q̄ actū aliquē respicere vltimū finem vel nō respicere non est causa q̄ sit vel non sit per totā vitam cōtinuendus/ sed prō xima causa est dictamen recte rationis dictantis hoc modo vel aliter actū esse continuandū. Recta autē ratio fundatur in obligatione vel honestate. sunt aūt quedam p̄cepta que obligant semp z pro semper vt non occides/ non furtū facies. sunt alia que obligant semp sed non p semp: vt colere deuz diligere proximū/ sperare/ credere/ credere trinitatem p̄sonarū. alia sunt q̄ obligāt sed nec semp nec pro semp vt velle proximū omne bonū q̄d ego michi volo credere antixp̄m esse venturuz. talia non obligant nisi cū actus circa ea est virtuosus z bonusq̄z ergo in casu dabili diligere proximū ad tale bonū nō est actus caritatiuus/ credere antixp̄z futurum aliquando nō erit actus fidei: ideo tūc non obligant: et possunt immo debent interrūpi p actū contrariū. eodēmodo dicēdum esset de honestate. aliqui enī actus sunt qui quocūq̄ tempore fiāt cū eisdem circunstantiis. honesti sunt z boni. aliq̄ vero qui vno tēpore sancti honesti sunt alio vero tēpore sunt inhonesti et praui. ¶ Contra primam conclusionem arguitur sic nulla res est iferior vel superior ad aliā ergo nec obiectū longanimitatis ad obiectū perseuerantie nec habit⁹ longanimitatis ad habitū pseuerantie. ¶ Secundo aliquis heroicus est longanimus: sed null⁹ heroicus est pseuerans: ergo aliquis lōganimus nō est perseuerās et p consequens longanimitas non est inferior ad perseuerantiā. ¶ Ad primā concedo antecedens de re q̄ non est signū. superioritas enī et inferioritas sunt passiones rerū q̄ sunt signa/ z nego consequētiam qz inferius z superius faciunt terminos quibus adduntur teneri p signis significantibus z nō pro rebus significantis. Et ideo in p̄dictis propositionibus obiectū z habitus tenetur pro terminis res que sunt obiecta et q̄ sunt habitus significātibus. ¶ Ad secundā dico q̄ si longanimitas accipiatur vt cōnotat diuturnitatē cuius difficultas infra facultatē hominis positā est nego maiorē: si aūt accipiatur generaliter vt cōnotat quācūq̄z diuturnitatem retrahentē ab opere scit concedo maiorē et conclusionē. ¶ Contra secundā cōclusionē arguitur sic. omnis cōstantia est patientia qz cōstantia ad patientiā pertinet: sed nulla pseuerantia est patientia: ergo nulla pseuerantia est constantia ergo ista est falsa aliqua constantia est perseuerantia. ¶ Secundo qz vel pseuerantia se habet vt supius ad constantiā: et tūc omnis cōstantia est pseuerātia vel vt inferius: et tūc omnis pseuerantia est cōstantia vel vt equale z tūc vt vnū de altero vniuersaliter affirmatur vel vt extraneuz: et tunc ista est falsa aliqua perseuerantia est constantia.

¶ Tertio cōstantia est in operibus magnis tantū perseuerātia. aūt in paruis: ergo nulla constantia est pseuerantia. prima pars p̄bat: qz constātia tm in illis operibus est in quibus difficile est cōstantē esse. ¶ Ad primā dico q̄ si patientia accipiat primo et secundo modis supius positis cuz agebatur de patientia. maior est vera et minor falsa. si vero accipiatur tertio modo tunc minor est vera et maior falsa. ¶ Ad secundā dico q̄ pseuerantia nec est fu superius ad cōstantiā nec infertus nec equale nec vt extraneū sed vtrūq̄z particulariter excedit alterum aliqua eīn perseuerantia est q̄ non est cōstantia et aliqua cōstantia est q̄ non est perseuerantia. quomodo se habent albū et dulce. aliquod enī dulce est album et aliq̄ album nō est dulce z aliquod dulce nō est albū. ¶ Ad tertiā negatur p̄ia pars antecedentis accipiēdo magna opera p illis operibus que sunt supra cōmunē hominum facultatē et ad probationē dico q̄ in operibus paruis id est positis infra cōmunē facultatē hominuz cōstantē esse frequenter difficile est. ¶ Contra tertiā cōclusionem arguitur sic pseuerantia cadit sub p̄cepto sed non adimplet perseuerātie p̄ceptum nisi continuetur bonus actus vsq̄z in finē vite: cū soli tali promittat salus. sīn illud qui pseuerauerit in finē: hic saluus erit. ¶ Secundo de ratione pseuerātie est q̄ continuet tandiu q̄diu recta ratio dictat eā esse continuandā. recta ratio dictat aliqua opera esse continuanda vsq̄z in finē vite: ergo de ratione pseuerantie est q̄ continuet vsq̄z in finē vite. minor patet de actu caritatiuo respectu dei quē recta ratio dictat nunq̄z interrumpendū esse p actum contrarium. ¶ Tertio aliud est manere in caritate et aliud p̄manere in caritate: qz licet ille maneat in

Contra Thomam.

Argumen. tho. 2. 2. q. 137. arti. 3.

caritate qui continuat [illegible] tempus non tamen
pmanet in caritate nisi continuet vsq; in finē ergo
similiter nullus pseuerat in caritate nisi continuet
opus vsq; in finem. ¶ Ad primā dico q aliqua per
seuerantia cadit sub p̄cepto illa scz cuius act⁹ ca
dit sub p̄cepto et aliqua non illa scz cuius act⁹ nō
cadit sub p̄cepto sed bene sub consilio. Et ad mio
rem dico q p̄ceptum aliquod dr̄ adimpleri duplici
ter. Uno modo adimpletione faciente simpliciter
cessare obligationē ad illud p̄ceptum et sic; conce
do minorē de aliquibus p̄ceptis scz de p̄ceptis sp
obligantibus. Alio modo dicitur p̄ceptū imple-
ri adimpletione p qua satis fit p̄cepto p̄o aliqua
mensura tēporis: sicut laicus cōfitens in festo pas
che omnia peccata sua adimplet p̄ceptū hocmo
do non qz sit totaliter z simpliciter p actum illum
deobligatus a p̄cepto: sed qz per actū p̄o aliquo
tempore illo satis fecit p̄cepto. Ꝑer idē eīm argu
mentum p̄obaret non solū q nichil esset perseue
rantia nisi continuaret vsq; in finē: sed etiā proba
retur q nullus amor dei caritatiuus esset amor dei
caritatiuus nisi cōtinuaret vsq; in finem: qz null⁹
talis adimplet nisi vsq; in finem cōtinuet: quia nō
cessat obligatio ante finē: et quotienscūq; interrū
putur p actum, contrariū interrūpens demereret
penā eternā. ¶ Ad secundā nego primā partē an-
tecedentis/ sed sufficit q sit p̄positū continuādi
ea q̄diu recta ratio dictat esse cōtinuāda z q̄diu
manet illud p̄positū efficax. manet pseuerantiā
cū opere exteriori manet pseuerantia: si autē ma-
net ꝓpositum et opus exterius impedit tunc ma-
net in interiori actu perseuerantia qz electio ima-
net rationi recte. si aūt cesset p̄positū z opus ex
terius tunc cessat perseuerātia tā in actu exterio-
ri q̄ interiori. si aūt cesset ꝓpositum et manet op⁹
exterius tūc cessat etiā pseuerantia virtuosa quia
licet actus exterior immaneat rationi qz tamē nō
immanet mediante electione recta: ideo actus ille
exterior non est perseuerantia virtuosa z laudabi
lis. Exemplū exponit aliquis ignī p fide xp̄i: hic
post aliquantā tollerantiā ex nimietate cruciatus
reuocat p̄positū mentis z iā non vult pati penā
ignis p fide xp̄i et clamat q̄tum potest vt ab igne
eripiat et forte negat fidē nichilominus relinquit
cruciatus: iste actus tollerandi cruciatū ignis est
conformis recte rationi/ sed qz nō est voluntarius
nec spontaneus: ideo non est perseuerantia.
¶ Ad tertiā dico q q̄tuncūq; differant manere et
pmanere in caritate/ manere tm nō includit in sua
significatione manentiā vsq; in finē: sed tantū p̄fe
ctam manentiā que p̄fectio potest contingere aut
ex p̄fectione graduali ipsius caritatis: aut ex per
fectione alicuius magni operis caritatiui: aut ex
laudabili z forti resistentia quā p tunc habuimus
contra passiones impugnātes in nobis opus cari
tatis: ideo nec perseuerare includit in ratione sua
continuationē actus vsq; in finē: si eīm hoc include
ret cū dicit xp̄us. qui pseuerauerit non addidisset
vsq; in finem. ex his eīm verbis apparet q aliquod
est pseuerare quod non est vsq; in finē. ¶ Contra
quintā conclusionē arguit sic: actus ieiunantis p
tres dies non est actus conformis iudicio recte ra
tionis: ergo talis nō immanet recte rationi per ie
iunium tertiū dierū: ergo ieiuniū illud tertiū dieꝫ
non est perseuerantie: añs patet qz ieiunare p tres
dies tantum non conformat se rationi dicenti q ie
iunandum est p. xl. ¶ Secunda talis nō habz p̄o
positum ieiunādi tā diu q̄ diu recte ratio dicat eē
ieiunandū: ergo talis nec rationi nec electioni re-
cte immanet et antecedens p̄obat: qz recta ratio
dictat esse ieiunandum per. xl. dies z non habetur
p̄propositū ieiunandi nisi p tres. ¶ Ad primā rōnē
dico q aliquis actus dr̄ cōformis recto dictamini
et etiā recte electioni dupliciter. Uno modo simpli
citer et sm omnē circunstantiā que est obiectū ra
tionis dicentis et volūtatis eligentis et sic conce
do q circunstantiā rationis dictātis et volūtatis
eligentis est circūstantia. xl. dierū et ieiuniū nō est
nisi triū dierū. Alio modo sm omnē circunstantiā
rationis dictantis z volūtatis eligentis nō vniuer
saliter: sed q̄ potest cōuenire actui p mensura illa
p qua dicitur exercitus z hocmodo dico q ieiuniū
triū est rationi et electioni conformis. dictans eīm
esse ieiunandū per. xl. dies dictat esse ieiunandum
per primū secundū tertiū quartū: et sic de aliis/ z
in tribus constat q non potest esse ieiuniū. xl. die-
rum sed qz de facto exercetur ieiuniū tantū et tan
diuturnū exigit rectū illud dictū rationis exerce-
ri p illos tres dies. ideo dico q in ieiunio istorum
triū dierū se conformat ieiunans rationi. Et sup-
pono semp q per illos tres dies assit p̄positū ie-
iunandi p. xl. dies. ¶ Ad secundā distinguo antece
dens qz vltimā diu in prima parte determinat hoc
verbū habet. et in secunda li dictat/ et tūc est sen-
sus q p̄positū ieiunandi non durat in eo tāto tē
pore quanto tēpore durat dictamen quo dictat eē
ieiunandū z tūc siue sic siue non negat p̄sequentia
qz non oportet dictā et electionē tempore cōmen-
surati. Uel invtraq; hoc aduerbium tandiu q̄diu
determinate verbū ieiunandi et sic est sensus talis
non ꝓponit ieiunare tandiu q̄diu ieiunandū esse
recta ratio dictat et sic negatur. potest dari etiam
tertius sensus sm q in prima li tandiu determinat
hoc verbū habet: et in secunda ieiunandū z sic ite
rum nichil ad ꝓpositum vel econtra. In secunda
determinat hoc verbū dictat: et in prima ieiunan
di et sic nichil ad ꝓpositum. ¶ Contra sextā con-
clusionē. Arguitur sic volo q recta ratio dictet eē
ieiunandū p. xl. dies et prima die voluntas elig at
ieiunare per primū diē non eligat tamen ieiunare
per. xl. similiter secunda die eligat/ et tertia z quar
ta et ita continuet per quadraginta dies. Tūc sic
iste p̄seuerauit in ieiunio. xl. dierū et tamen nunq̄
habuit p̄propositum ieiunandi p. xl. dies. igitur stat
p̄propositū non cadere sup totā circunstantiam diu
turnitatis et tamen opus exterius esse perseuerā-
tiam. ¶ Ad hanc rationē respondeo q vel iste in
prima die et similiter in secunda et in tertia cū vo
litione cadente super ieiunū prime diei habet no
litionem cadentē sup. xl. dies qua scz nolit positi-
ue ieiunare per. xl dies vel cum hmōi volitione ieiu
nij p̄o prima die non habet hmōi nolitionē sz etiā
negz volitionem ieiunij. xl. dierū. si primum dico q
agit positiue contra iudiciū recte rationis z se illi
iudicio difformat qz recte rō dictat esse ieiunandū
per. xl. dies: et iste habet nolitionē ieiunandi p. xl.
dies. si secundū dico q negz immanet formaliter re
cte rationi dictandi esse ieiunandū p. xl. dies negz
se positiue ei difformat qz positiua difformitas fit
per nolitionem eius quod dictatuz est esse a recta

Nō omnis pseuerātia est de p̄cepto.

ratione/et forte iste equiualenter se conformat recte rationi/qz in fine habet tot proposita ieiunandi p vnum diem q equiualent vni proposito ieiundi per.xl.dies/hoc agunt modo multi nouicij z incipientes in via religiose vite qui si vno proposito cõplecterentur omnia pcepta regule vel aliquod graue pceptum scõm quãlibet partem eiusstatim mole et pondere pcepti obruerentur et ideo diuidunt ea per partes ita q pposituz eoz fertur supra partes sibijnuicem succedentes/ et per multa pposita adimplent que p vnum adimplere nõ potuissent. Onus em quod simul totũ ferre nõ possumus est p partes diuidẽdum et ferendum. et cum dicis talis pseuerat in ieiunio.xl.dierum. istaz ego nego de rigore sermonis licet enim talis in ieiunio xl.dierum pseueret quia pseuerat in ieiunio istius appellatio| diei et pseuerat in ieiunio illius diei et sic de aliis. tamen non perseuerat in ieiunio.xl.dierum.

¶ Pro quo est aduertendũ q ad veritatem istius iste perseuerat in ieiunio.xl.dierum exigit q sit aliqua vna pseuerantia qua perseueret in ieiunio.xl. dierũ aut multe pseuerantie vnaz integrãtes: sed non potest esse vna neq multe vnã integrãtes nisi vnum sit pposituz respectu ieiunij.xl.dierũ/ideo cum iste non habeat ex casu aliquod vnũ pposituz ieiunandi p.xl.dies ideo nec iste perseuerat in ieiunio.xl.dierum. sed ad veritatẽ istius iste in ieiunio xl.dierum pseuerat non exigit vnum pposituz neq aliqua vna pseuerantia neq multe vnã integrantes/sed sufficit q p quemlibet diem.xl.dierum habuerit pposituz ieiunandi et ita sunt ibi multa p posita et multe pseuerantie neq pposituz vnum Arg.tho. neq perseuerantiã vnam facientes. ¶ Cõtra pri que.vbi su. mam partẽ.vij.conclusionis arguit sic ẽm Aug. arti.1. nullus q diu viuit potest dici habere pseuerãtiam ergo ille qui immanet recte rationi pro parte temporis non est dicendus pseuerare. ¶ Secundo sic sequeretur q pseuerantia posset amitti sicut z alie virtutes sed ẽm Augusti.eodem libro nullus Tho.ar.2. potest perseuerantiã amittere.igitur.

¶ Ad primã respondeo q dupliciter potest intelligi q nullus potest habere pseuerantiã q diu viuit Uno modo q null9 q diu viuit possit habere actũ qui est perseuerantia et sic negatur. Alio modo q nullus possit habere pseuerantiã habitione deobligante eum ab actu pseuerandi et hoc est verũ maxime in pceptis semp obligantibus. Sed qz eodẽ modo potest dici de actibus aliarũ virtutũ nullus em potest habere caritatẽ habitione deobligante eum ab actu caritatis. ideo potest dici q pseuerãtia potest accipi dupliciter. Uno modo p ipso habitu perseuerandi ẽm q est virtus z actu a tali habitu elicito. Et hoc modo potest quis habere pseuerantiã et amittere dum viuit. Alio modo potest accipi p actu talis habitus durante vsq ad mortem hoc est non interrupto p actum contrarium z de tali loquitur Augu. Hanc distinctionem ponit fere Thomas questione de pseuerantia. arti.iuj.

¶ Ad aliã simpliciter respondetur accipiendo esse perseuerantiã pro actu perseuerandi durante vsq in finẽ vite/hoc modo nomen pseuerantie sicut et illud complexũ connotat continuationẽ act9 non tantum in futurum sed etiam vsq in finem. et hoc modo accipiendo nullus potest perdere eam sicut supra declaratum est. sed potest dupliciter intelligi q nullus habeat eã dum viuit. vno modo q nullus habeat eã habitione transeunte in pteritũ dum viuit qua habentur alie virtutes. aliquis em sic est iustus q impossibile est post hoc instans cuz non fuisse iustũ et hoc modo non potest haberi pseuerantia q diu viuit alio modo aliquid dr habere habitione non transeunte in pteritum sed semper a futuro dependẽte q diu viuit. Et hoc modo põt haberi pseuerantia cũ viuitur. Primo modo autẽ loquitur Aug. q autẽ posset haberi secũdo modo patet volo em q detur aliquis actus caritatiuus qui nunq interrumpet per actũ contrariũ neq p omissionẽ culpabilem. Arguo sic: iste est actus caritatiuus q durabit vsq in finẽ: ergo iste act9 pseuerãtie vsq in finẽ. et hoc argumentũz ponendo q pseuerare est connotatiuũ futuri modo dicto. si autẽ non esset hoc modo connotatiuũ tunc dicendum esset sicut supra dictũ est: et simpliciter cõcedendo q nullus q diu viuit habet pseuerantiã et q nullus potest amittere perseuerantiã. Rationes ante oppositum solute sunt ex dictis.

Queritur tertiobutrum

ad pseuerandum indigeamus auxilio gratie? Arguitur q non omnis virtus sufficienter inclinat in actũ suum: sed pseuerãtia est virtus. igr ad pseuerandũ non indigemus auxilio gratie. In oppositũ est Augu. libro de pseuerãtia dicens. Asserimus donũ dei esse perseuerãtiam qua vsq in finẽ perseueratur in xpo. Circa hanc questionẽ non intendo multum immorari quia radix alibi tractabitur cum sez agetur an quis bene possit moraliter agere sine auxilio dei speciali.

¶ Pro qstione tñ aduertẽdũ est q pseuerãtia põt accipi dupliciter. Uno modo p habitu ipso perseuerãtie inclinante ad immanendũ rõni et electioni recte cõtra vehementes passiones tristicie retrahẽtes a bono opere infra tñ cõmunẽ hoim facultatẽ positas. Aliomodo accipit p actu et hoc dupliciter vno modo p actu elicito mediãte tali habitu siue duret vsq in finẽ vite siue nõ. Secũdomõ p actu durãte vsq in finẽ vite. Et hoc adhuc dupliciter. vno modo p actu inchoato ab initio legis xpi suscepte et cognite sicut cõtingit in eo q nunq culpabiliter moraliter interrumpit pseuerantiã. Scõo modo p actu durante in finẽ vite inchoato a tẽpore quo quis p detestationẽ lapsus sui xpo conciliatur qõ frequẽter cõtingit multũ ppe finẽ vite. Ñ autez accipitur p habitu adhuc dupliciter. Uno mõ p habitu infuso: alio mõ pro habitu acqsito z generato ex actibus. ¶ Tũc sit prima cõclusio. Perseuerãtia habit9 infusus idiget dono habituali gre nõ ex natura rerũ sed ex institutione dei q ita ordinauit se nulli creature rõnali infundere pseuerantiã habitũ nec alias virtutes morales nisi simul gras infudat. Sz tñ cõstat z q gras sine aliis virtutib9 et alias ptutes sine gra põt infũdere. Hec pclo ẽ sctũ Thome de qua alias diffusius dicet. ¶ Scõa cõclusio. Perseuerãtia habit9 acqsitus lz indigeat gratia gratis data nõ tñ indiget gra gratũ facientе. Prima pars probat qz perseuerantia habitus acqsitus indiget vt sit actib9 bonis generatus sed hmõi act9 indiget auxilio dei spãli vt alibi dicet. igitur. ¶ Tertia cõclusio. Perseuerãtia act9 inchoatus ab initio legis suscepte z cognite

et vsq; in finem durans indiget gratia gratis data sine auxilio dei speciali maxime in eo qui p longa tempora victurus est. ꝓbatur qz non videtur naturaliter possibile inter tot et tãvarias temptatiões q aliquis possit euadere immunis a culpa z semp temptationes magis ac magis insurgentes vincere sine auxilio dei speciali sed de hoc alias.

¶ Quarta conclusio. Dis pseuerantia q̃ est actꝰ bonus positiuus indiget auxilio gratie gratis date. patet qz vt alias ostendẽ nullus actus potest esse moraliter bonus sine auxilio dei speciali ergo nec põt esse alicꝭ bonus actꝰ pseuerantie sine gra gratis data/ cõsequentia tenet: qz omne auxilium speciale est gratia gratis data. ¶ Contra tertiã quartã conclusionẽ arguit. Omnis habitus sufficienter inclinat in actũ proprũ sed pseuerãtia est habitus/ cũ sit virtꝰ ꝑ se sufficienter in actũ suũ inclinat. maior ptz qz virtus vt Tullius dicit i rhetorica sua agit modo nature. ¶ Secũdo ante peccatũ homo sic conditus fuit vt posset pseuerare q̃ id quod acceperat sed donũ gratie xp̃i est maius ꝯ nocumentũ quod adã intulit ergo homo reparatus p donũ gratie xp̃i potest in bono pseuerare. ¶ Tertio opera peccati quãdoq; sunt difficiliora ꝯ opera virtutis. vnde ex psona impiorũ dicit sapientie. v. ambulamus vias difficiles: sed aliq; perseuerant in operibus peccati absq; alterius auxilio: igitur et in operibus virtutũ homo pseuerare potest absq; auxilio gratie. ¶ Quarto nullus est actus inchoatus. ꝛc. qui sit pseuerantia: ergo ad talem actũ non exigitur auxiliũ gratie dei. Antecedens ptz: qz talis vel esset genitus ab aliquo habitu vel alicuius habitus generatiuꝰ: sed nullum est dicendũ qz sequerek in casu q̃ ille habitus esset et non esset generatus ex actibus pseuerantie qõ implicat contradictionẽ. et patet cõsequentia. ponatur q̃ ex multis talibus actibus pseuerandi generetur habitus talis pseuerantie z tamen q̃ post habitũ genitũ operans p actum contrariũ interrumpat etiã vsq; in finem vite actũ perseuerandi Tunc sic. Illi actus nunꝯ fuerunt actus perseuerandi cũ nunꝯ iste fuerit continuaturus vsq; in finem: ergo ille habitus non fuit genitus ex actibꝰ perseuerandi et tamen fuit ex casu genitꝰ ex actibus pseuerandi: igitur fuit et non fuit ille habitus genitus ex actibus perseuerãdi. ¶ Quinto ponatur q̃ aliquis parum ante finẽ vite conteratur de peccatis suis et confiteatur z statim post incipiat dormire et dormiendo vitã finiat. Tunc sic. Nõ est necessariũ auxilium diuinũ nisi ad actũ positiuum faciendũ vel vitandũ/ sed iste nec exercet actũ positiuum pseuerãtie/ cũ ideo tantũ dicitur pseuerare qz non interrũpit bonũ actum p actũ culpabilẽ cõtrariũ. Nec habet vitare malũ actum positiuũ cum non tẽptetur vt supponit ad aliquem malum actum vt supponit. igitur. ¶ Ad primã respondet beatus Thomas q̃ virtus pseuerantie ꝯtũ est de se inclinat ad pseuerandũ qz habitus est quo quis operatur dũ vult sed non est necessariũ q̃ habens habitũ virtutis immobiliter vtak eousq; ad mortẽ hec solutio non videtur michi satisfacere qz nemo dubitat q̃ opus virtutis non est de necessitate eliciturum/ qz si esset necessariũ non esset meritorium Est ergo q̃stio: cõcesso q̃ non est necessariũ q̃ hꝰ habitũ virtutis immobiliter vtak eo vsq; ad mortem: vtrũ tamen possit vti habitu suo cum auxilio dei generali vsq; ad mortẽ si nõ vnde ꝓuenit z maxime cũ põt per vnũ diẽ et p duos et p tres vti eo et vsus habitus p vnũ diem z duos et tres semper augeat et fortificet habitũ et non debiliter. Ideo aliter respõdeo negando q̃ habitꝰ bonus sufficiẽter inclinet voluntatẽ in actũ suũ. Per peccatũ et primi parẽtis sic vulnerata est volũtas vt ad presentiã habitus nõ sufficiat exire in actũ suũ bonũ sed coexigit altera causa scilz specialis dei motio sine qua voluntas non põt actũ bonũ causare. Et cũ dicitur q̃ ẽm Tullium virtus agit modo nature concedo/ sed dico q̃ non agit nisi tanꝯ cã partialis sicut respectu voluntionis obiectũ agit modo naturevel cognitio obiecti et tñ ad ꝓsentiam obiecti vel cognitiõis eius nõ necessario ponit volitio qz deficit cõcursus voluntatis q̃ est mere liber. Et cũ dicebat q̃ poterat per vnũ diẽ et p duos. ꝛc. nego imo nec p horã nec p momentũ ¶. Ad secundã cõcedo primã partẽ antis et secundã/ et etiã ꝓns qõ infertur sez q̃ hõ reparatus p donũ gratie xp̃i põt pseuerare. Sed dico q̃ inter dona gratie xp̃i enumeratur auxiliũ speciale qõ deus confert oibus bñ operantibus. Ex quo ptz q̃ non valet ista ꝓna hõ reparatus per donũ gr̃e xp̃i potest pseuerare/ ergo hõ reparatus sine speciali auxilio potest pseuerare. Unde ẽm Aug. in libro de correctione z gr̃a inter primũ hominẽ et alios in auxiliis pseuerantie differentia est in hoc q̃ primo hoi datũ est nõ vt pseueret sed vt pseuerare posset per liberũ arbitriũ qz nulla corruptio tũc erat in natura humana que pseuerandi difficultatẽ afferret sed nunc ꝑdestinatus p gratiã xp̃i non solũ datur vt pseuerare possint sed etiã vt perseuerent. Unde primus hõ nullo terrente cõtra dei imperiũ libero vsus arbitrio non stetit in tanta felicitate contenta non peccãdi facilitati. Isti autem seuente mundo ne starẽt steterunt in fide. Nec verba Augustini possunt tripliciter exponi. Uno mõ q̃ deus nunc in ꝑdestinatis mediãtibus donis suis totaliter causet actũ pseuerãdi ita q̃ voluntas nõ se habeat causaliter libere respectu ꝓductionis eius. In primo vero parenti dederit ea dona ꝗbus poterat causari partialiter sed cum his exigebat causalitas voluntatis et hoc est falsum p̃ prima parte qz ad quẽlibet bonum actũ voluntas nostra cõcurrit effectiue libere. Secundo modo potest intelligi q̃ dedit primo parenti vt per seuerare posset et non vt perseueraret. id est dedit principia: que cum libero arbitrio poterant esse causa perseuerandi et tamen nõ fuerunt causa perseueraudi sed electis dat principia non solum que possunt esse causa perseuerandi sed etiam que de facto sunt cã perseuerandi. et in hoc sensu verũ est. Tertio modo potest intelligi q̃ primo hominũ dederit aliqua perseuerandi principia remota causa scilicet cum voluntate non sufficiebãt causare actũ pseuerãdi/ nobis aũt dedit principia ꝓpinqua perseuerandi q̃ scz cum voluntate possunt esse sufficiẽtia principia pseuerandi z hoc falsum est qz tunc homi primo defuissent aliqua ad salutem necessaria quod non videtur catholicum Dico ergo q̃ primo hoi data sunt principia q̃ cum voluntate erant sufficientia ad pseuerandũ qz tamen in nobis vulnerata est ideo nobis plura necessaria sunt qz cum gratia gratum faciente et alijs

Arg. tho. 2.2.q.137. arti.4.

Contra Thomam.

Augusti.

quibusdam donis necessarium est nobis ad singulos actus auxilium dei speciale quod primo parēti non erat necessarium. ¶ Ad tertiam respondet beatus Thomas q homo per se potest cadere in peccatū/ sed nō pōt per se resurgere a pctō sine auxilio gratie/ & ideo ex hoc q cadit in peccato ꝯtū est de se facit se perseuerantē nisi gratia dei liberetur/ nō aūt ex hoc q facit bonū facit se pseuerātē in bono quia de se potens est peccare & ideo indiget auxilio gratie ad perseuerādum in bono. Hec solutio non mihi videtur satisfacere quia supponit vnum cuius contrarium argumentum mittitur ꝓbare nec tñ illud solutio euacuat/ supponit enim q homo de se potest peccare & tamen non pñt p se resurgere a peccato imo nec bonū facere ꝓtra quod directe ꝓcedit argumentum quo arguitur q opa peccati difficiliora sunt q opera virtutis ideo videtur mihi q nisi ad hoc respondeatur nō est sufficienter solutum. ¶ Respondeo ergo q opera peccati esse difficiliora ꝯ operavirtutis potest intelligi dupliciter. vno modo q opera peccati sint minus in potestate peccatis ꝯ opera virtutis in potestate bene operantis & sic falsum est imo opera sunt hoc modo difficiliora quia ad opera peccati sufficiunt potentie & noticie obiectum cū generali dei influētia. Ad opera vero virtutis ꝓter hec exigit specialis concursus dei. Alio modo potest intelligi q opera peccati sint difficiliora. i. laboriosa ꝯ opera virtutis & hoc est verum de aliquib⁹ operibus peccati vt laboriosius est cōmittere homicidiū ꝯ cessare ꝓcurare adulteriū et hoc intelligo volo de labore corporis q forte anxietas mentis que est in abstinendo ab adulterio est difficilior ad tollerādum ꝯ labor qui habetur in ꝓcurando adulterium vel homicidium: licet enim requiratur ad actū virtutis aliquid supra nos et quod facultatem nostram excedit: quia tamen illud deus gratissime cōfert cuicq petenti ideo sine multo labore habetur & per consequens non facit opus virtutis tam laboriosum ꝯ laboriosa sunt multa opera virtutum.

¶ Ad quartam negatur assumptum maxime tenēdo ampliationē termini modo supradicto. Ad probationem dico q vtrumq possibile est. Ad improbationem nego consequentiam. et ad probationes dico q talis habitus maxime generatur ex actib⁹ interioribus qui non desinunt esse actus perseuerātie interioris per interrumptionem sequentem licet actus exteriores nec sint nec fuerint actus perseuerantie si ante mortem interrumpantur per actum contrarium. ¶ Ad quintam dico q talis si bene contritus est non solum detestatur mala preterita sed etiam proponit vitam mutare et emendare et in hoc habet actum positum perseuerantie qua immanet recte rationi per electionem conformes, illud autem propositum bonum non potest habere sine speciali dei auxilio. sed bene verū est q ad hoc q iste actus non interrumpitur per actum contrarium pro tēpore pro quo non habet vsum liberi arbitrij vel nullam temptationem patitur non exigit concursus dei specialis.

¶ Ratio ante oppositum soluta est.

Contra thomam.

Solutio articulorum.

Argumenta thome scda sceq̄ sti. 124. articulo primo

QVlequēter agēdū est de martiris quod multi opinātur ad fortitudinē solam pertinere. Et primo queritur vtrum martirium sit act⁹ virtutis. ¶ Arguitur q non. Omnis actus virtutis est voluntarius: sed non omne martirium est voluntarium ergo nō omne martirium est actus virtutis. Minor patet de innocentibus occisis pro christo de quibus dixit Hilarius super Mta. q internitatis pfectus per martirij gloriam efferebantur.

¶ In oppositum arguitur. Premium eterne beatitudinis non debetur nisi actui virtutis sed martirio debetur primum virtutis secundum illud Mta. quinto Beati qui prosecutionē patiuntur propter iusticiam quia ipsorum est regnum celorum.

¶ Pro questione sciendum q martirium accipitur tripliciter. Vno modo generaliter & sic est mortis violentie perpessio ne deseramus opus aliquod virtuosum vel perpetremus turpe quod recta ratio/ nec deserendum esse nec committendum pro morte dictat. Secundo modo minus communiter prout est violente mortis pro christo perpessio et hoc sine sit ibi contrapugnatio siue non. Tertio mō strictius et sic est violente mortis pro christo sine contrapugnatione perpessio. ¶ Exemplum primi vt si almeon noluisset interficere matrem et hoc a fratre vel tiranno non fuisset occisus / et hoc supposito ꝯ nolitio illa per auxilium speciale dei fuisset virtuosa. Exemplum secundi vt milites pro christi fide pugnando morientes. Exemplum tertij vt martires qui communiter venerantur ab ecclesia qui mortem pro christo sine ꝓtrapugnatione passi sunt Loco autem hic contrapugnationē qua manu decertatur et viribus. Pro horum declaratione aduertendum est q sunt aliqua opera honesta et virtuosa tam stricti precepti vt pro loco et tempore nullo modo deserenda sint nec etiam pro morte ita q si alicui pro tempore et loco debitis offerat̄ cōditio/ vel deferendi illud opus vel sustinendi grauissimos cruciatus et mortem ipe potius debet eligere tollerantiam grauissimorum cruciatuum et mortis ꝯ opus illud tam stricti precepti deserere. Potest preterea esse aliquod opus tante honestatis vt recta ratio dicte opus illud esse dignum vt ne q pro morte deseratur vt quis sub pena mortis p̄ hiberetur ne venditis omnibus consilium paupertatis amplecteretur aut religionem ingrederetur licet enim talis sub pena peccati non teneretur pati mortem ne desereret ingressum religionis quod intelligo antevotum quodcunq emissum posset/ tamen virtuose agendo eam equanimiter pati vt pueri religionis effectum confirmaret. potest preterea aliquod opus tam esse turpe et tam inhonestum vt recta ratio dictet esse potius inter grauissima supplicia moriendum ꝯ illud turpe faciendum vt recta ratio dictat potius esse moriendum ꝯ idolis sacrificandum/ aut moriendum esse ꝯ mortē sponte necare ita q ad talia malus rationabiliter cogi non potest per quecunq supplicia et penas. vnde secundum Aristotelem. tertio ethicorum vbi agit de violento. alique operationes facte propter meum sunt laudabiles. Alique vituperabiles/ alique digne venia/ et alique non honeste sunt quando aliquid turpe aut triste sustinetur p rebus magnis & honestis vt cū sustinet virgo verbera & ptumelias & pditionē tēporaliū bonorum vt pudicitiā cōseruet. vituperabiles sunt qñ aliquid multum turpe aut triste pro nullo aut modico bono sustinetur

Acceptiones martyrij.

vt qui sustineret defloratione parui lucri consecutionem aut qui sustineret se plagis indecētibus affici vt mulierem vxorem se digna simularet ⁊ accedentes. ad eam deciperet/ sicut fecit vlixes secūdum q recitat eustratius super illum locum/ digne venia sunt quādo aliquis facit aliqua que nō oportet vt euitet quedam que tristicia et tam dolorosa sunt vt humanam naturam excedant et q̄ nullus sustineret vt si quis propter metum grauissimorum tormentorum reuelaret amicum querētibus eum/ hec enim operatio non laudatur sed tñ datur venia/ non digne venia sunt cum quis propter metus suppliciorum vel mortis facit operationez ad quā faciendam nullis supplicijs debet cogi sicut aimon qui matrem suam occidit vt in patrem pietatē seruaret qui patefactus ab ea in bellum certovt docebat moriturus proficiebatur. Exemplum etiam huius est si quis metu mortis idolis sacrificet aut fidem diffiteatur. hec que multum notāda sunt ponit Ari. sub his verbis in operationibus autem talibus quandoqz laudantur quando turpe aliquid vel triste sustinent pro magnis ⁊ hominis cum autem econuerso vituperantur turpissima enim sufferre pro nullo bono aut modico putāt in aliquib⁹ aut laus quidem nō fit sed venium/ quando ꝓpter hec talia operatur aliquis que nō oportet que humanam naturam excedunt ⁊ que nullus vtiqz sustineret. Quedam autem fortassis non est cogi ꝫ magis moriendum patientem durissima. etenim euripedis almeona derisoria videntur cogantia matrē occideret ex quibus verbis patent que dicta sunt.

Opera nō digna stelna.

¶ Si igitur prima cōclusio. Martirium est actus virtutis. Probatur quia omnis perpessio mortis pro christo actus virtus sed vt dictum est martirium est perpessio mortis pro christo ergo martiriū est actus virtutis. Secundo omnis actus quo tolerantur durissima etiam que facilitatem communem huiusmodi transcendunt pro rebus maximis/ et honestissimis est actus virtutis vt patet ex hijs que de Ari. paulo ante allegata sunt/ sed martiriū est perpessio durissimorum et grauissimorum cōmunem hominum facultatem transcendentium ergo martirium est actus virtutis. Tertio omnis persistentia in veritate et iusticia est actus virtutis/ sed martiriū est persistentia in veritate et iusticia igit. ¶ Secunda cōclusio. Martirium in gradu excellentissimo virtutis collocatum est. Probatur omnis virtus heroica in gradu excellentissimo virtutis collocata est sed martirium est virtus heroica et diuina igitur. Maior ꝓbatur ex Ari. in principio septum ethicorum vbi heroicam virtutem diuinam appellat propter excellentissimam eius et minor probatur quia martirium est actus qui aut ex natura sua aut ex circunstantia excedit omnem facultatem hominum quia est actus quo grauissima supplicia et mortem ipsam tolleramus ne fidem et iusticiam deseramus. ¶ Secundo non sunt secundum Ari. nisi tres gradus virtutū contnentia/ tēperantia/ et heroica virtus. sed constat ꝓpter rationem nuper dictam q heroica virtus excellit cōtinentiam et temperantiam ergo cum martiriū pertineat ad heroicam virtutem sequitur q collocatur in excellentissimo gradu virtutis. ¶ Tertia cōclusio. Martirium non exigit actualem perpessionem grauissimorum suppliciorum ⁊ mortis p christo. Probatur quia alias sequeretur q duo omnino equales in ꝓposito grauissimorum suppliciorū susciptendorum pro christo in hoc solum differentes q furor tiranni seuit in vnum et nō in alium sic in merito differrent q vnus esset martir et non alius sed consequens est falsum quod probatur sic. quorumcunqz actus interiores sunt eiusdem rationis ⁊ intensionis eorum merita sunt eiusdem rationis et equalia sed actus interiores istorum duorū sunt eiusdē rationis quia in vtroqz est volitio sustinendi grauissima terribilia ne deseratur fides aut ne idola colantur que volitio in vtroqz est formaliter imperatiua executiōis/ suppono enim q vterqz admoneatur a tirranno vt neget fidem et colat idola aut q grauissimis supplicijs afficietur/ q vterqz respondeat se nequaqz negaturum fidem sed ad que cūqz grauissima supplicia paratissimum/ q vterqz preterea ducatur ad locum tormentum/ ⁊ cum cruciatur vnus si ex ipsa ꝓpessione augeatur volūtas martirij in eo qui patitur q etiam augeatur i alio videndo socium patientem addatur casui q cum ille primus inter tormenta emittit spiritum/ tunc aut propter euidentiam miraculorum aut propter mortem tiranni relinquatur alius tunc non videtur quid desit isti quod ad martirium requiritur.

Martirij nō requirit martir.

Secundo nisi sic sequentur q per aliquid merevolentum quod non est in potestate virtuose operantis aliquis de non martire fieret martir sed consequens est falsum igitur. Et patet consequentia q per tollerantiam mortis virolente que nō est in potestate martiris de martire fieret martir. Tertio pauper non habens quid erroget liberalis esse potest ergo etiam fidelis non habens qui eum persequatur aut cruciet pro fide christi. non est tamē simile de liberalitate ⁊ martirio quia pauper dicitur esse liberalis per actum qui non est formaliter imperatiuus executionis sed tantum equivalenter fidelis autem non potest esse martir nisi per actum formaliter imperatiuum executionis qui actus differt a primo non tantum numero sed specie. ⁊ ideo magis propium est exemplum de diuite qui videns aliquem quem credit pauperem extrahit pecuniaz vt eroget/ pecunia autem extracta per aliquā circunstantiam apparet sibi manifeste eum non esse pauperem sed magis simliatorem paupertatis talis enim habet actum liberalitatis formaliter imperatiuum executionis. Quarto omnis habens actum immediate natum elici abhabitu martirij est vere martir sed talis habet actum emediate natū elici ab habitu martirij et non ab alio habitu ergo talis est vere martir. Minor probatur quia licet iste actus formaliter imperatiuus executionis respectu mortis gruissimi cruciatus tollerandi possit causari mediante actu alicuius alterius habitus vt patet de primo actu martirij q̄ nō elicitur ab habitu martirij quia mundum ille habitus est genitus nullus est tamē dabilis habitus alius ab habitu martirij a quo possit elici imediate iste actus.

Hec ista cula sunt matoris ꝓpositio. scz ois minor ꝓ 49.

Quinto ois actus ex puo frequētato natus est generari imediate hitus martirij est act⁹ martirij ꝫ ex istis volitionib⁹ formaliter iperatiuis executiōis etiā secluso morte per modū qci supradictis est natus est generari habitus martirij igit. Minor probatur q habitus martirij aut sufficienter generatur ex huiusmodi volitionibus et tunc habetur in-

tentum aut ad hoc q aliqua volitio generet habitum exigitur tollerantia z perpessio mortis/z tunc sequitur primoq nunc in aliquo viatore erit habitus martirij. Sequitur secundo q impossibile erit naturaliter habitum martirij ex pluribus volitionibus generari. sed semper ex vna. Sequitur tertio q nullus habitus martirij acquisitus inclinabit in actum martirij/et patet cōsequentia quia talis nō est plus capax actus martirij cuz iam sit mortuus. ¶ Quarta conclusio Ad martirium non sufficit q̄libet volitio grauissimorum suppliciorum et mortis etiam q̄tumcunq intensa. ℙrobatur ad martiriuz exigitur volitio grauissimorum suppliciorum z mortis etiam q̄tumcunq intensa. ℙrobatur ad martirium exigitur volitio grauissimorum suppliciorum et mortis pro christo formaliter imperatiua executionis sed multe sunt volitiones mortis pro christo que non sunt formaliter imperatiue executionis vt volitiones quas habent christi confessores cum abest tyrannus et fidei aut iusticie persecutor igitur. ¶ Quinta conclusio. Nemo tanq̄ martir ab ecclesia venerandus est nisi pro christo mortem efficaciter pertulerit. ℙrobatur quia de nullo ecclesia certa est q habuerit volitionem mortis pro christo formaliter imperatiuam executionis nisi eum de facto inter ipsos cruciatus et mortis dolores viderit in confessione fidei persistere licet enim quis in absentia grauium suppliciorum velit ferre mortē p christo dolor tamen cruciatiuum presentium ita effligit vt frequenter desinat miles christi vel quod voluit z quia mors ipsa semper acerba iudicatur et vitaz nostram vt plurimum nimium diligimus ideo non sufficit manere in huiusmodi confessione inter cruciatus nisi etiam constanter mortē feramus ad hoc q certa sit ecclesia q iste habuit actum circa mortem pro christo perfecte imperatiuum executionis. ¶ Sexta conclusio. Ad martirium non exigitur vniuersaliter in eo qui martir dicitur volitio mortis p christo. probatur innocentes fuerūt vere martires et tamen non habuerunt volitionem mortis p christo igitur. primo pars antecedentis probatur ꝑmo auctoritate ecclesie solēnitatem martirij eorum celebrat secundum q habet Augustinus in sermone innocentium hodie fratres illorum infantum natalem colimus quos ab herode infectos esse euangelij textus eloquitur. ℳinor probatur quia non habuerunt vsum rationis. et ideo in eodem loco habet Augustin⁹. si quidem ante vite ꝓpetue adepte sunt dignitatem q̄ vsum presentis acciperent. Secūdo probatur auctoritate iohannis episcopi in sermone eiusdem diei. ℙrobat nouos exercitus Christus legiones lactantes victoria perpetrata cozonat/si unt pro christo victores qui et vite fuerant coequales fiunt sine certamine fortes sine pugna victores mercantur pena martirium gloriam sanguine comparant/ecce ex his verbis patet primo q̄ innocentes fiunt victores et cozognantur et constat q non volendo mortem sed moriendo. patet secunda q tales pena nō volēte mercati sunt martiriū z gloriā. ¶ Tertio probatur auctoritate Seueriani in sermone innocentum dicentis. ℍoc loco attendat auditor et intelligat martirium non constare per meritum sed venire per gratiam in paruulis que volūtas quod arbitrium vbi captiua fuit z ipsa natura. ¶ Quarto probatur auctoritate beati Augustini in sermone de epiphania. O paruuli beati modo nati nuq̄ temptati non habebatis etatē in qua passuro christo crederetis sed habebatis carnē in qua pro passuro christo passionem sustineretis. Quinto probatur auctoritate Benardi in eozundem sermone Ille pro christo crucidatos infantes dubitet coronari qui renatos in christo non credit inter adoptionis filios generari. Et sicut tunc circuncisio nunc vero baptismus sine vllo proprie voluntatis vsu sufficit ad salutem sic pro christo susceptū martirium illis sufficit ad sanctitatem in quibus verbis Benardus videtur expressisse conclusionem positā et efficacissimam rationem eius. Et ideo sexto probatur conclusio non magis ad martirium exigitur actus proprie voluntatis q̄ ad baptismum sed constat q sine quocunq actu voluntatis aliquis verū baptismum suscipit et est ita vere baptisatus sicut ille qui per motum proprie voluntatis baptisatur. ergo etiam potest aliquis esse vere martir sine quocunq actu proprie voluntatis. maior ꝓbatur ex auctoritate beati Benardi in precedēti ꝓbatione adducta. Tum secundo quia ad id per quod fit quis de familia christi non exigitur vniuersaliter actus ꝓprie voluntatis. alias ad baptismum exigeretur/sed per martirium non existens ꝑus de familia christi fit de familia christi cuz tales vt tenet ecclesia in sanguine suo baptisantur igitur. Tertio non plus exigitur actus ꝓprie voluntatis ad esse de milicia christi q̄ ad esse de familia sed vt constat ad esse de familia non exigitur actus ꝓprie voluntatis ergo nec ad esse de milicia. ℳaior probatur quia quecūq ratio dabitur ad ꝓbandum ad esse de milicia christi exigitur actus ꝓprie voluntatis illa eque faciliter conuertetur ad probandum q hoc idem exigitur ad esse de familia. Septimo christus est longe misericordior q̄ quicunq rex temporalis terrenus q̄tumcunq prudens sit aut bonis/sed agere temporali bono et prudente z pio potest institui lex per quam omnes in quos furor hostium suorum seuierit iubebit honorifice sepeliendos et parentes eorum magnis honoribus remunerandos etiam siue actū habuerint respectu ꝓprie voluntatis horum malorum siue non ergo verisimile est q a christo optimo et pissimo christiane milities principe etiam sit instituta lex de martirio eorum qui ꝓnomine suo passi sunt siue etiam actum proprie voluntatis habuerint siue non. Ex qua conclusione infertur primoq non est verisimile q in innocentibus christus acceleraū erit vsum rationis quem sibi relicti pro etate habere nondum poterant. ℙatet hoc auctoritatibus Augustini z aliorum sacrorum doctorum ad precedentem conclusionem adductis. alias enim accepissent vsum presentis vite quod est cōtra Augustinū/nec fuissent facti fortes sine certamine nec victores sine pugna quod est contra iohannem episcopum nec pena sola fuissent mercati martirium cuius oppositum intendit idem/et veniret martirium per meritum ꝓprie voluntatis et non per gratiam quod est cōtra seuerianū q̄ intēdit apte negare fuisse in eis acceleratū vsu ꝓprie rōnis cum ait. In paruulis q̄ voluntas quod arbitrium. Neq̄ dixisset Bernardus/z sicut tunc circūcisio nunc vero baptism⁹ siue vllo ꝓprie voluntatis vsu sufficit ad salutē sic ꝑ xp̄o susceptū martiriuz illis sufficit ad sanctitatē. Scdo nihil qd cōsistit in facto asserēdū

Ad martirium non exigit̄ vōluntas.

est in sacris litteris nisi de hoc expressa habeatur auctoritas/ aut ratio certa aut experientia euidēs sed de miraculo acceleratiōis vsus rōnis nullum predictoꝝ habeꝫ igiꝫ. Tertio posset eque faciliter dici q̄ non est baptismus sine vsu rōnis ꝛ q̄ in oī baptismo deus miraculose accelerat vsum rōnis et voluntatis per quē credit et vult ea q̄ credere ꝛvel le ad baptismū necessarium est. ¶Hecꝫ etiā hec respō sio placet beato Thome questione de martirio arti culo primo in responsione ad primum cum ait.

¶Ad primum dicendū q̄ quidā dixerūt q̄ in innocentibus acceleratus est miraculose vsus liberi arbitrij ita q̄ etiā voluntarie martiriū passi sunt / sed q̄ hoc p auctoritatē scripture non ꝓbatur ideo melius dicendū est ꝛc. Sequitur scōo q̄ innocētes nō solum assecuti sunt gloriam vel coronā martirij sed etiā verum martiriū nec assecuti sunt hmōi gloriā per dei gratiā sic q̄ secludaꝫ rigor legis institute a xp̄o. Cuius oppositū videtur sentire beatus Thomas loco nuper allegato illa dicēs. Ideo melius dicendum est q̄ martirij gloria quā in alijs ꝓpria voluntas mereꝫ illi paruuli occisi per dei gratiā sunt assecuti nā effusio sanguinis ꝓpter xp̄m vicem gerit baptismi. vnde sicut pueris baptizatis per gratiam baptismalē meritū xp̄i operaꝫ ad gloriā obtinendam ita ꝛ occisis ꝓpter xp̄m meritum martirij xp̄i operaꝫ ad palmā martirij cōsequendā. vnde Augu. dicit in quodā sermone de epiphania quasi eos alloquens. ille. de vestra corona dubitabit in passione p xp̄o q̄ etiā paruulis baptismū non existimat ꝓdesse christi non habebatis etatem qua in passurum xp̄m crederetis/ sed habebatis carnē in qua pro passuro xp̄o passionē sustineretis / hec Thomas ex quibus verbis patet q̄ licet nō neget aperte fuisse in innocentibus martiriū tñ non concepit expresse eis nisi gloriam martirij ꝛ ideo ꝓbo primo corelariū. paruuli baptizati hñt verū baptismū ergo ꝛ paruuli occisi pro xp̄o hñt verū martiriū. Scōo susceptio baptismi cum fide ꝛ volitione ecclesie est meritoria vite eterne ergo effusio sanguis pro christo in paruulo cum fide ꝛ volitione ecclesie est meritoria corone et palme martirij. ¶Pro declaratione tamē secūde partis est aduertendum q̄ non intendo negare gloriam martirium dari nō solum paruulis sed etiā adultis ex mera gratia christi quia non sunt condigne passiones huius seculi ad futuram gloriaꝫ que reuelabiꝫ in nobis imo ipsa lex de coronatione martiriū est ex mera gratia christi/ sed hic ego voco gratiam q̄ secludit rigore legis illam gratiā qua si aliquod premium vel donum tribuit alicui q̄ si precise ageretur sm legem iam positā illud nō sibi tribueretur. Dico ergo q̄ sicut lex est posita de baptismo paruulorum ita ꝛ de effusione sanguinis eorundē/ ꝛ sicut baptismus paruulorū est meritorius vite eterne ita ꝛ eorum sanguinis effusio cum fide ꝛ volitione ecclesie. Secūdo oīs actio vel passio accepta a deo ad vitam eternā est meritoria vite eterne: sed effusionem sanguinis paruulorū acceptat deus ad vitam eternam ergo meritoria vite eterne ꝛ per cōsequens preter gloriā vite eterne habuerūt innocētes ꝛ martiriū: ꝛ martirij meritum. Aut aliter formatur ratio ista omnis actio vel passio que in aliq̄bus est accepta adeo ad vitam eternam et in quibuscunꝫ etiam similibus acceptaretur de facto ad vitam eternam est meritoria vite eterne de rigore legis posite sed passio innocentum est accepta a deo vitam eternam/ et in quibuscunꝫ similibus etiam acceptatur similis passio ad vitam eternā ergo hu iusmodi passio et effusio sanguinis pro Christo est de rigore legis meritoria vite eterne Tertio secundum Thomam effusio sanguinis pro christo vicem gerit baptismi ergo ipsa est meritoria omnium quorum est meritorius baptismus/ sed baptismꝰ est meritorius vite et erne igitur. ¶Contra primam conclusionem. Arguitur sic nullum illicitum est actus virtutis: sed martirium est illicitum ergo martiriū non est actus virtutis minor probatur quia occidere seipsum est illicitum sed aliqua martiria celebrā tur in ecclesia quibus martires seipsos interimerūt recitat enim Augustinus primo de ciuitate dei q̄ q̄ dam sancte femine tempore persecutionis vt insectatores sue pudicicie deuitarent se in fluuium dei jcerunt eorunꝫ modo defuncte sunt: earum tamen materia celebrantur in ecclesia. ¶Confirmatur nō licet occidere se pro quocunꝫ malo fugiendo ergo nec licet se alteri ad occisionem exhibere pro quocūꝫ malo fugiendo/ sed martires se tirannis exibent occidendos ergo martirium est illicitum ¶Secundo laudabile est q̄ aliquid offerat se ad exequendū actū virtutis: sed non est laudabile q̄ aliꝗs q̄ se martirio vngerat/ sed magis videtur presumptuosum ꝛ periculosum ergo martirium nō est actus virtutis. ¶Tertio pono casum q̄ tirannus cogens martirē ad idolatriam det ei hanc condictionē q̄ si steterit ante ydolum reputat eum coluisse ydolum quicqd verbo dicat incontrarium neꝫ pro cultura petit aliud ab eo nisi q̄ stet ante ydolum. in circuitu autē eius faciat profundissimā foueam in qua non sit possibile cadere sine morte. tunc sic iste aut stabit ante ydolum et tunc ipse adimplebit omnia que pertinet ad ocultum ydoli et sic erit ydolatria aut non ꝛ tunc mittet se in precipitium et ita se occidet.

¶Ad primam respōdet beatus Thomas q̄ vt ibidem dicit Augusti. non est impossibile q̄ aliquibus fide dignis testificationibus diuina auctoritas persuasit ecclesie vt dictarum sanctarum memoriam honoret. sed cum hac solutione adhuc stat vis rationis quia si occiderunt se actum illicitum et nō martirium habuerunt. ¶Respondeo ergo aliter negando minorem et ad probationem dico q̄ ista est distinguenda/ occidere se est illicitum vel occidere se intentione quod est facere actum aliquam ad quem sequitur mors et faciēdo eum intendere q̄ mors cō sequatur ꝛ sic concedo q̄ occidere se est illicitū vel occidere se preter aut contra intensionem cū scilicꝫ nos facimus actum aliquem ad quem sequiꝫ mors/ nos tamen faciendo actum illum vitam nostram saluere intendimus aut saltē non intendimus q̄ mors consequatur vt patet de eo qui fugiens hostes mittit se fluuium. ꝛ vltra dico q̄ femine ille mittētes se in fluuium nō intendebant q̄ mors inde sequeretur sed tantum intendebant pudiciciam suam cōseruare. ¶Potest etiam aliter responderi q̄ licet occidere se omnino sit illicitum tamen aliquādo sit per ignorantiam huius iuris et legis ne illa occisio imputetur adde meritum ideo licet mulieres ille intendissent se mittendo est fluuium occidere vt pudiciciaꝫ propter deum conseruarent et in hoc rem illicitam facerent/ tamen ignorātia huius iuris de quo apud multos sapientes aliquando dubitatū est vi-

Argumē Tho. vbi supra. 2. 2. 124. quest. articulo. 1

Solutio auctoris

Alia solu.

rum licitū esset vel non fecit vt nō imputaret ad demeritū quod alias fuisset ad demeritū imputatū z ad hanc ignorantiā faciebat circunstantia feruoris et vehementie q̄ erat in custodia pudicitie per quā etiā ibi alias congnouisset q̄ illud esset illicitū tunc tñ no considerabāt immo nec forte cōsiderabant q̄ essent se mittendo in aquā morture

¶ Ad confirmationē dico q̄ dupliciter p̄t intelligi se alteri exhiberi ad occasionez. Vno modo vt idem sit q̄ exhibere se alteri principaliter vt occidatur et hoc modo cōcedo cōsequens Alio modo vt idē sit q̄ exhibere se alteri vt in defensione operis honesti moris inferatur equanimiter tolleretur et hoc modo non est illicitū martires aūt nō se exhibent tyrannis occidendo primo modo/ sed se exhibent veritatis z iusticie defensores paratos mortem tollerare equanimiter si inferaf. ¶ Ad secundam dico q̄ ad aliquos actus virtutū laudabile ē se offerre/ ad aliquos aūt non est laudabile vt ad gerendū principatū vel pontificatū: z maxime vbi sunt multili alii qui vel comodius vel cū comode id gerere et administrare possunt Ad minorē dico q̄ aliquē se ingerere martirio potest intelligi dupliciter. Vno modo vt idē sit q̄ ingerere se supplicijs q̄ cruciatibus z petere z sibi inferaf hmōi supplicia z cruciatus z sic hoc non est regulariter laudabile. Alio modo vt idē sit q̄ ingerere se actu p̄pter quē solent inferri supplicia et cruciatus cū voluntate tollerandi eos si inferaf. et hoc modo dico q̄ hoc est laudabile si circunstātia p̄sone aut loci aut temporis aut aliqua alia nō obuiet. Et si dicas q̄ homo nō debet dare alteri occasionē iniuste agendi. sed se ingerens hoc modo dat occasionē iniuste agendi. igit. ¶ Respondeō negando minorē: sed ali⁹ ex prauitate sua ex occasione boni data scz cōuersionis sue z emendationis/ occasionē mali non datum elicit. ¶ Ad tertiā admitto casum et dico q̄ nulla conditio sibi proposita a tirāno potest facere q̄ illa statio eius sit adoratio ydoli cū et mente et voce ydolū detestef z exercet: et ideo si multitudo astans non inde offendaf potest securus aī idolum stare. Si aūt multitudo inde offenderef z crederet illū adorasse ydolū ex eo q̄ stat sm conditionem tiranni et nō pateat sibi alius regressus tunc potest se in foueā mittere vt nō moriaf: sed vt ydolatriam et euersionē multitudinis fugiat cōfidens in dño qui potens est a duriorib⁹ eripere z paratus etiam mortē equanimiter tollerare si accidat. nā et sancti martires gaudentes incedebāt ad locum supplicioꝝ nec ob hoc seipsos dicebātur occidere. ¶ Contra tertiā conclusionē arguit sic: eis tantū conuenit martirij quibus cōuenit aureola martirii: sed solis mortez passis conuenit aureola martirii igit. maior patet q̄ cū deus sit iustissim⁹ et misericordissimus iudex illis solis conuenit meritum quibus cōuenit et premium: sed aureola est martirij premiū. igitur. ¶ Secundo nulla volitio est actus martirii nisi fit volitio mortis p̄ xp̄o formaliter efficaciter imperatiua executionis: sed nō est formaliter imperatiua executiōis nisi mors cōsequatur. igit. ¶ Tertio ecclesia nullū veneratur tanq̄ martirē nisi passus sit mortē pro xp̄o: ḡ nullus est vere martir nisi passus sit mortem pro xp̄o consequentia tenet: q̄ omnē verū martirē potest ecclesia venerari tanq̄ martirē. ¶ Quarto martirij corona est purpurea. ergo ad martirij exigitur sanguinis effusio: antecedens p̄bat per illud Cipriani in epistola ad martires⁹ beatā ecclesiā nostrā quā sic honor dignationis illuminat quam temporibus nostris gloriosus martirum sanguis illustrat: erat ante in operibus fratrū cādida nūc facta est in martirū cruore purpurea/ floribus ei⁹ nec rose: nec lilia desunt/ certent nunc singuli ad vtriusq̄ honoris amplissimā dignitatem accipiant coronas vel de opere candidas vel de sanguie purpureas. ¶ Ad primā respondeō dupliciter ad primam negando maiorē/ sm cui aliquos aureola est premiū accidentale debitū actui interiori non cuilibet sed ei tantū quē de facto cōcomitatur actus exterior. Secundo modo respondeō negādo minorem licet cui non cuilibet volenti mori p̄o xp̄o debeatur aureola martirij/ cuilibet tamen volēti mori p̄o xp̄o volitione formaliter imperatiua executionis data etiā q̄ executio aliūde ut impedita detur aureola martirij. ¶ Ad secundā nego minorez et dico q̄ aliqua volitio quā non cōsequitur mors aliqñ est formaliter imperatiua executionis q̄ impeditur executio nō ab eo qui paratus est pati .ly vel ab eo qui volebat mortē inf̄igere vel a deo vel ab aliquo alio sm q̄ deus disponit. ¶ Ad tertiam concedo nisi aliquo legitimo documento sibi constiterit de volitione imperatiua executionis puta si diuina reuelatione aut alio certo testimonio: et hoc ideo est q̄ naturaliter non est possibile ecclesiam habere certū legitimū et sufficiens documentum de actu interiori martirij nisi p̄ passionē exteriorem mortis et ad p̄bationem nego assumptū p tēpore quo desunt ecclesie legitima documenta et testimonia quibus efficaciter p̄bet̄ q̄ fuit vere martir. ¶ Ad quartā concedo añs et nego consequentiā sed sufficit volitio effusionis sanguinis formaliter imperatiua executionis volitio in nō esset efficaciter imperatiua executionis si nullo impedimento posito non tollerarē de facto mortē z actualiter sanguinē vel vitā p̄funderet. ¶ Contra quartam conclusionē Arguit sic omne martirij est voluntarij: ergo quod non est voluntarij nō est martirium: ergo ad martirij exigit volitio mortis p̄o xp̄o: maior p̄bat. omnis actus virtutis est voluntarius martirij est actus virtutis: ergo martirij est voluntarij. maior est Ari. tertio ethicoꝝ/ z minor in prima cōclusione p̄bata est. ¶ Secundo oē martirij est meritorij: ergo quod non est meritorium non est martirij. sed nihil non voluntarij est meritorij: ergo nichil non voluntarij est martirij

¶ Ad istas rationes. Ad primā nego maiorē si intelligatur q̄ sit voluntarij voluntate eius qui patitur/ licet sit bone voluntate eius qui patitur vel ecclesie aut parentū sicut contingit de baptismo. Ad p̄bationē nego maiorē vniuersaliter intellectam si intelligatur de voluntario volūtate eius q̄ agit aut patitur. Et ad Ari. dico q̄ loquit de hiis que cōtingunt sm regionē et cursum cōmune moralis honestis/ non de hiis q̄ contingunt sm misericordiā et beneficentiā passionē nostrā pie ad premium acceptantis. ¶ Ad secundā cōcedo añs et ad p̄cessum vlteriorē nego q̄ illud quod nō est voluntarium voluntate propria non sit meritorium. Et dico q̄ christus aliquas passiones et etiam aliquas susceptiones duxit acceptare ad premium

ita voluit esse meritorias quis non essent voluntarie voluntati eox qui patiebanꝰ vel suscipiebant ¶ Contra primū corrolarium arguiꝰ auctoritate Johānis episcopi in sermone innocentū ita dicētis Fiunt pueri sine magistro discreti/ docti sine doctore/ eruditi sine eruditore/ agnoscunt xp̄m: predicant dominū: nō quē psuasio humana docuerūt sed quā diuinitas inspirabat. ¶ Ad hāc auctoritatem respondeo q̄ si Johānes episcopus accipiat verba in sensu ꝓprio tunc sibi in hac parte nō credimus cū asserat aliquid de facto cuius nec rationem habz nec auctoritatē. si aūt accipiat in sensu in ꝓprio vt dicat infantes agnoscere et predicare qz ita patiuntur ac si p̄dicarent et acognocerent tunc cōceditur et nichil cōtra conclusionē / quod aūt accipiat agnoscere hoc modo patet qz eodem modo videꝰ accipere agnoscere z p̄dicare: sed cōstat q̄ non accipit p̄dicare ꝓprie cum innocentes nullā vocē de xp̄o cū occidebātur emiserint: ergo nec ꝓprie accipit agnoscere. accipit ergo agnoscere et p̄dicare non p actu cognoscendi z loquendi sed p operibus aut passionibus que sm regularez cursum actus cognoscendi et loquendi cōcomitari solent. Cōtra vnū suppositū in tota q̄stione scz q̄ in habentibus vsum rationis ad martiriū exigitur volitio mortis. Cōtra hoc arguiꝰ si matres innocentū fuerūt martires et tamen non habuerūt volitionē mortis pro xp̄o. igitur maior probaꝰ auctoritate Crisostomi. dicētis erant videre maiorē dolorem in matribus remanentibus q̄ in paruulis morientibus vnū quidē paruuli sustinebant dolorem eꝫ nondū sciebāt mortis timorē / matres vero duplicem patiebanꝰ vnum qz interfici filios suos intuebātur alterū quoꝯ q̄ a filiis ipse desolabantur in paruulis denīq; mors beata/ finē faciebat doloris. In matribus aūt paruuloꝯ memoria semper erat renouatio doloris. Secundo idē probaꝰ auctoritate Seuerianꝰ dicentis in martirio filiorum matres passe sunt. nā gladius filioꝯ pertransiens mētia ad corda matrū deuenit: z necesse est vt sint ꝑmixi consortes q̄ fuerunt socie passionis martiriū matres tulerunt quicquid angoris extitit et doloris et ideo non carebunt martirij gaudio lacrime quas fuderunt. ¶ Ad primam respondeo negādo maiorē ad hūc sensum scz q̄ in tollerantia mortis filioꝯ fuerunt martires et hoc satis ꝓbant auctoritates adducte qz ex eis patet q̄ dolebant in morte filioꝯ z non tollerabant mortem eoꝝ equanimiterneq; volebant eā: sed si potuissent obsistere obstitissent/ credo tamen q̄ deus non reliquit eas irremuneratas et possibile est q̄ postea alique earū martiriū passe sunt pro xp̄o: sed dico q̄ passio mortis filioꝯ non fecit eas martires. ¶ Ad primā auctoritatē concedo q̄ matres maiorē tristiciam patiebātur q̄ illi. sed ex hoc non potest inferri q̄ tollerantia illius tristicie reddiderit eas martires. ¶ Ad auctoritatē Seueriani concedo q̄ matres graue tristiciā passe sunt et pie credendū est q̄ deꝰ fecit eas consortes p̄mii. i. eterne beatitudinis sicut fecit eas consortes z socias passionis z cū dicit vlterius q̄ non carebunt martirij gaudio/ cōcedo hoc ad rigorem sermonis qz matres gaudebunt in martirio et premio martirij filioꝯ suorum sed non habebunt gaudiū martirij ꝓprij aliū de pro cui' o passe sunt

Seuerianꝰ.

¶ Rationes solute sunt ex dictis

QUeritur 2do. Utrum martiriū sit actus maxime pfectionis Arguitur q̄ non: qz actus caritatis ē maioris pfectionis q̄ martiriū. igiꝫ. In oppositū videtur esse Augu. qui martiriū virginitati p̄fert in hoc satis denotans martiriū esse actū maxime pfectionis. ¶ Opinio beati Thome est q̄ martiriū comparatū ad virtutē elicientē ip̄z non est actus pfectissimus virtutis. pbat qz martirium hoc modo cōsistit in debita tollerantia mortis: sed tollerare mortē non est sm se laudabile/ sz solū sz q̄ ordinatur ad aliq̄d bonū quod cōsistit in actu virtutis puta ad fidē et dilectionē dei: z ideo actus illi⁹ virtutis cū sit finis est melior martirio sed martiriū comparatū ad primū motiuuz q̄ est amor caritatis: ex qua quidem caritate conuenit actui q̄ ptineat ad perfectionē vite martirium inter ceteros actus humanos est pfectissimus act⁹ sm genus suū qz est maxime caritatis signū. Ista opinio non videꝰ michi veritatē cōtinere. Et ideo arguitur sic contra eā idem est martiriū quod elicitur ꝓxime ab aliqua virtute et ad quod ꝓmo mouet caritas sed martiriū ad quod primo mouet caritas inter humanos actus est pfectissimus: ergo martiriū sm q̄ elicitur proxime ab aliqua virtute est pfectissimus actus. ¶ Ad hanc rationē respondebitur fortassis q̄ male concluditur inferādo cōclusionē de secundū q̄ eo q̄ nulla p̄missarū est sm q̄ sed tantū potest inferri mere cathegorica cōclusio: ergo martiriū quod elicitur ꝓxime ab aliqua virtute est pfectissimus actus cū qua stat q̄ nō sit pfectissimus actus sm q̄ comparaꝰ ad virtutē ꝓxime elicientem. ¶ Contra hanc solutionē sic. Arguitur virtus eliciens proxime martiriū aut elicit tollerantiā mortis sm se et hoc non qvt dicit idē doctor hoc non est laudabile aut elicit tollerātiaz mortis sm q̄ ordinatur ad fidē et dilectionē dei et tunc elicit martiriū per comparationē ad primum motiuū eius: ergo p comparationē ad virtutē elicientem q̄ elicit martiriū ꝓpter fidem z dilectionē dei martiriū inter humanos actus est pfectissim⁹. ¶ Secundo sm eandē opinionē: martiriū non est pfectissimus actus nisi qz signū maxime pfectiōis scz maxime caritatis sed perfectū in ratione signi non est nisi extrinseca denominatione pfectū ergo ex hoc q̄ est esse signū maxime caritatis ne potest ꝓbari q̄ martiriū sit pfectissimus actus inter humanos actus. et patet hoc p exemplū nā lz musca ex nichilo creata sit signū pfectissime potentie scz creatiue nullus tamen ex hoc cōcederet q̄ ipa eēt perfectior q̄ equus ex equo genitus. ¶ Sit igitur ꝓxima cōclusio omnis actus q̄ est martiriū est regulariter ceteris paribus omni alio actu qui non est martirio pfectior ego aūt hic non voco martirium passionē illam exteriorem mortis: sed actum interiorē formaliter imperatiuū tollerantie huⁱ⁹ passiōis. ꝓbatur cōclusio actus caritatis quo ita diligitur deus vt p nullo quod est contra rectam rationē nec etiā p morte velit dimittere eū ē actⁿ heroicus superans communē facultatē hominum actus autē caritatis in omnibus isti similis p̄ter hoc q̄ non habet hanc volitionis mortis imperatiuam formaliter executionis non est actus he-

Tho. 2. 2. q. 124. art. 3.

roicus: ergo primus est pfectior sed martirium in omni actu ponit volitionē mortis imperatiuā executionis: ergo ois actus qui est martiriū est ceteris paribus omni alio actu qui non est martirium pfectior. Secundo ois actus qui p sua excellētia et difficultate addit cōditionem cōstituentē eum supra communē hominū facultatē est melior ⁊ perfectior ceteris paribus eo qui non addit hmōi cōdictionem: sed actus qui est martiriū addit hmōi id conditionē qz addit vniuersalē rectitudinem ⁊ imperiū vniuersaliter circa oia que nata sunt huiusmodi rectitudinē impedire etiā circa mortē et durissimos cruciatus. igit. Confirmant iste rationes p illud Joh. xv. Maiorē caritatē nemo habet vt aiaz suā ponat quis p amicis suis: sed per actū martirii qs imperat formaliter animā suā ponit p amicis suis: ergo martirū est actꝰ excellentissimꝰ necz ego intelligo qd martirū sit actus quo qs feratur actualiter in volitionē mortis ēm se qz vt dicit Thomas hoc non est laudabile. sed dico qd per martiriū ego habeo volitionem alicuius excellentis operis aut nolitionem alicuius turpis: et quia proponitur michi conditio vel deserādi illud opꝰ excellens vel admittendi aliud turpe aut patiēdi mortem ⁊ graues cruciatus per actū qui est martirium ego ita volo illud opus honestum vel nolo opus illud turpe qd malo pati mortē ⁊ grauissimos cruciatus q̄ vel deserere illud vel admittere istud et qz actualiter est mihi pposita conditio illa ego actualiter impero tollerantiā mortis quocuncūqz cruciatuū. Constat aūt qd dato quocūqz actu q̄tū cunqz excellenti qui nō habeat istā cōditionē qua est formaliter imperatiuus tollerantie mortis / et grauissimoz cruciatuū. si detur alius actꝰ habēs omnia q̄ habet pcedens / et cū hoc istā condictionem reponentē eum in genere virtutis heroice qd iste secūdus actus est longe perfectio primo necz volo dicere qd vnus et idē actus interior primo sit carens ista condictione ⁊ nō heroicus ⁊ postea hz istā conditionē et sit heroicus imo isti actus nō solum numero sed etiā specie differunt qz aliquid est obiectū secūdi quod non est obiectū primi. sed dico qd vni actui potest alius succedere et qd secūdꝰ semp sit pfectior primo. ¶ Secunda cōclusio pōt esse aliquis actus q̄ non est martiriuz actu qui est martiriū pfectior. pbatur nā actus ille quo beata virgo diligebat deū ppter se erat pfectior eo quo eleazarus nolebat etiā pro morte vti cibis prohibitis in lege nolitione imperatiua executionis. nam aliquis actus aliquando ex obiecto commum siue vt alii dicunt ēm spē suā tantā habet pfectionē qd ei alius actus ppter pfectionem obiectū non communis siue circunstantia actus exterioris in perfectione equari non potest: et ideo notanter in p̄cedenti conclusione dicebaf ceteris paribus. intendo em̄ qd omnia q̄ possunt facere ad pfectionē p̄mi actus sint in secundo / et scōm addat sup primum grauissimoz supplicioz ⁊ mortis formaliter imperatam tollerantiā. ¶ Tertia conclusio multi habitus a quibus non elicif actus qui est martiriū nec mediate nec immediate sunt aliquibus habitibus a quibus mediate elicif martirium pfectiores probatur primo: conclusio p p̄cedentē conclusionem qz aliqui actus qui non sunt martiriū sunt actus q̄ est martirium pfectiores: ergo ⁊ habitꝰ eliciti primorum actuū sunt interdum pfectiores habitibus elicitis secundoz / habitus em̄ ille a quo beatavirgo elicuit excellentissimū gradum dilectionis dei erat excellentior habitu a quo Eleazarus eliciebat conseruationē legis cū volitiōe mortis formaliter imperatiua executionis. Scōo possibile erat et forte de facto ita fuit ipse eleazari qd aliquis habuerit tam pfectū habitū iusticie legalis q̄ perfectum habuit. Eleazaruscu de facto fuisset proposita conditio que fuit pposita eleazaro de morte subeūda aut deserēda a lege ipe potꝰ passus fuiss mortē et mille tormenta q̄ legem deseruisset quia tamen talinon fuit hmōi pposita conditio / eleazaro aūt pposita fuit: ideo ex habitu suo eleazarus elicuit actū martirii ⁊ non alius: ergo stat habitū ex quo non elicitur actus martirii esse eque perfectum ⁊ etiā interdū pfectiorem habitu illo ex quo elicif actus martirii. Tertio volo qd eleazarus et alter vt priꝰ habeant habitus iusticie legalis equalis et qd ille alius p multos actus ab habitu elicitos intendat habitū. Eleazarꝰ aūt non sed ppter conditionē sibi ppositam eliciat actum martirii. ¶ Tunc arguif sic primus habet habitū pfectiorē q̄ secundus et tū p̄mus non elicit actum martirii ⁊ secundꝰ elicit. igr. Sed ne misereris qd hic assignamus duos habitus a quoz vno elicif martirium ⁊ non ab alio. ¶ Ad duertendū qd hoc ideo non ptingit quia actu martirii non posset elici ab alio / quia vt dictū est si habenti alū habitū oblata fuisset cōditio mortis aut deserende legis habebat habitus per quā conseruationē legis cū tollerātia mortis elicuisset actū formaliter imperatiuū executionis hoc ergo non ideo contingit qz nō potest elici actꝰ martirii ab alio habitu / sed quia defuit circūstantia scz conditio mortis vel legis deserende.

¶ Ad duertendū pterea qd conclusio dicta intelligi potest comparando habitus martirii inter se. aliquando vero comparando duos habitus inter se quoz nullus est habitus martirii verbi grā / sunt duo quibus frequēter pposita est conditio deserē de fidei aut mortis tolerande et isti duo quotiens cunqz hec cōditio eis pposita fuit elicuerūt actū circa conseruationē fidei et tollerantiam mortis formaliter imperatiuā executionis p quos quidā actus frequentatos elicuerunt in se habitus conseruande fidei et volitionis mortis p fide conseruanda / constat qd isti habitus sunt habitus martirii promptitudinē ad similes actus faciētes Tūc volo qd tirannus vnū eoz muneribus velit allicere ad deserendū fidē et alium velit cogere p cōditionem mortis sibi ppositam / constat qd ille cui ponitur conditio mortis ex habitu suo eliciet actum martirii / secundus ex consimili habitu eliciet actū qui non erit actus martirii qz sibi non ponif cōditio mortis. Et si dicas qd virtute habitus martirii non eliciet ille defensionē fidei et contemptum mumerū sed tm̄ eliciet defensionē fidei et contemptum mortis. ¶ Ad hoc respondef qd ille habitus martirii est duplex vnus est qui non hz vniuersalē rectitudinē verbi gratis volitio qua quis vult defendere fidē non obstante conditione mortis ppo site et potius vult tollerare mortē actu formaliter imperatiuo executiōis q̄ deserere fidē. Et de isto concedo qd ab isto habitu non elicif immediate cō temptus munerum ne deseraf fides elicitur tamē

Martiriuz actus perfectissi.

Habitus martirii duplex.

ab eo mediate ita q̄ iste habit⁹ mediante actu suo elicito inclinat ad primū actum habitus contemptui munerū p defensanda fide. Alius est habit⁹ martirii qui habet vsum vniuersalē rectitudinem verbi gratia habitus quo quis vult defendere fidē et p nullo quod est contra rectā rationē eam defere non p morte: non p premiss: nec p quouis alio quod est contra rectā rationē et iste habit⁹ inclinat in actū contemptus p̄mioꝝ et munerum vt conseruet fides: potest tamen iste habitus haberi cū vniuersali rectitudine et nullo modo particulari/et tunc tantū inclinaret mediate in actū martiris: et etiā in contemptū munerū. potest etiā haberi cū vniuersali rectitudine et particulari vna vel pluribus/et tunc inclinat immediate in actū oēm cuiuus particularē rectitudinē continet z mediate in alios: aliter tamen z p alium modū q̄ precedens. ¶ Quarta conclusio non omnis martir est quolibet non martire in excellentiori vite gradu constitutus pbatur beata virgo maria est in excellentissimo vite gradu constituta et tamen ipsa nō fuit martir. igit̄. Secundo q̄ licet martirii sit ceteris paribus actus excellentior tamen vt dictum est dabilis: est aliquis actus virtutis actu martirij excellentior et similiter de habitibus ergo nō martir potest esse in excellentioti gradu vite vite constitutus q̄ martir. Tertio constat q̄ multi fuerunt martires qui non accesserunt ad excellentē gradū illum vite in quo fuit Johannes euangelista cōstitutus qui tamen non fuit martir cū ipse seipsū appellet discipulū quē diligebat Jhesus. ¶ Contra primā conclusionē arguit̄ sic ꝑter vnum quodq; tale et illud magis: sed tollerantia mortis in qua consistit martirii non est laudabilis nisi propter aliud magis amatū q̄ oppositū mortis scz vitam vel magis oditum q̄ ipsa mors: ergo volitio illius rei magis amate vel nolitio alterius rei magis odite est laudabilior q̄ actus martirii. ¶ Secundo velle aliquid volitione ptinente ad gradū temperantie est pfectissimus actus virtutis qui circa eandē materiā haberi possit: sed non ois act⁹ martirii est volitio ptinens ad gradū tēperātie: g̃ nō ois act⁹ martirii est pfectior act⁹ eo q̄ nō est martirii. maior pbatur q; volitio que fit sedatis oibus passionibus ita q̄ nō plus notabiliter insurgere possunt contra rationē est pfectissima volitio: hec aūt ēvolitio ptinens ad genus tēperantie. et minor pbat̄ q; multi martires passi sunt sunt interdū vehementes impulsiones a tristiciis cruciatuū z mortis interdū ex delectationibus p̄missionū et donorum. ¶ Tertio mors pugnando contra hostes fidei suscepta est virtuosior q̄ mors suscepta p martirium quod fit sine contrapugnatione: ergo actus fortitudinis ceteris paribus est pfectior q̄ actus martirii. antecedens pbat̄ q; p mortem illam simul defenditur fides z oppugnat̄ ac debilitat̄ hostes fidei ¶ Ad primā nego consequentiā argumentū enim ꝓcedit ac si vno actu quis vellet finē/et alio aliq̄d ꝑter finem non sic aūt est hic. sed vno eodē actu quis vult fidē vel honorē diuinū et mortis tollerātiam ne deserat fidē aut honorē diuinum alteri tribuat/actus enī martirij nec dicit volitionem fidei tantū/aut nolitionē ydolatrie tantū/nec volitionem mortis tantū/sed actus martirii est volitio fidei aut nolitio peccatitā firma v tneq; p morte vlit deserere fidem aut admitterre aliquid cōtra legem imperatiuā formaliter executionis respectu tollerantie talis mali pene ne vel bonū deseratur vel culpa admittat̄. ¶ Ad secundā dico q̄ virtus accipitur tripliciter. Vno modo generaliter p oi habitu electiuo immediate cōsistente. ꝛc. z hoc siue actus ad quē inclinat ille habitus sit sup facultatem cōmunē hominū siue non sit fine in electiōe actus sui patiatur pugnā passionū siue non et hoc modo gradus heroicus est virtus cōtinentia etiā est virtus et similiter pseuerantia. Secundo accipitur virtus minus cōmuniter p̄o habitu electiuo immediate consistente q̄ medietas non excedit cōmunem hominū facultatē: siue tamen hmōi habitus habeat passiones contra se impugnantes z perturbantes et impedimentū contra electionē act⁹ sui facientes siue non. et hoc modo heroicus gradus non dicit virtus sed dicitur esse supra virtutē: sed continentia z pseuerantia sunt virtutes. Tertio modo accipitur virtus strictissime p habitu electiuo immediate consistente non excedente cōmunē facultatē hominū neq; etiā turbato in electionib⁹ actuū suoꝝ pugna et rebellione passionū. Et hoc modo Ari. vocat temperantiā virtutē z negat cōtinentiā esse virtutē in. vij. ethicoꝝ cum ait. Post hec aūt dicendū aliud facientes p̄nciputū q̄m circa mores faciendoꝝ tres sunt species: malicia: incontinentia: bestialitas. contraria aūt duob⁹ manifesta. hoc quidē em̄ virtutē: hoc aūt continentiā vocamus. ad bestialitatē aūt maxime vtiq; p̄gruit dicere sup nos virtutē heroicā quandā z diuinam ecce vbi ari. diuidit et bestialitatē z virtutē que est oppositū malicie contra continentiā et virtutē heroicaz que est virtus sup nos existens. et ideo hoc modo accepto nōie virtutis virtus heroica nō est dicenda virtus sed virtus diuina q; ipa excedit facultatem cōmunē hominū nec cōtinētia est dicēda virt⁹ q; adhuc patitur pugnā et impetū passionum. si ergo accipiatur virtus tertio modo conceditur maior ei negatur ꝓña eo q̄ martirii non est actus virtutis: sed est actus virtutis heroice. nec sequitur est actus virtutis heroice: ergo est actus virtutis ꝑter alienationē termini a sua significatione. hec em̄ determinatio heroica alienat nomē virtutis a sua significatione. si autē accipiatur secundo modo virtus cōcedit̄ maior et minor z similiter negatur cōsequentia ꝑter eandē causam si accipiat̄ tertio modo negatur maior z dico q̄ volitio ptinens ad gradū temperantie. est volitio que nec fin se nec fin actum exteriorē nec ratiōe act⁹ nec ratione circunstantie excedit communē facultatem hominū. actus autē martirii aut ex natura sua aut ratione alicuius circunstātie communem hominū facultatē excedit. et ad pbatienem nego primā partē assumpti: si intelligatur vniuersaliter q; si volitio illa sit infra communē hominū facultatem tunc aliqua alia volitio eiusdem rei q̄ excedet communē facultatē hominū erit excellentior z nō in illa pria parte antecedētis debet addi hec clausula ceteris paribus que q; non addit̄ ideo vniuersaliter intellecta negauda est. ¶ Ad tertiā dicitur negando antecedēs immo dico q̄ mors suscepta p martirii est virtuosior: tū q; ceteris paribus ipsa est dolorosior q; vbi est contrapugnatio sicut contingit in actu fortitudinis ibi est actio sicut passio

Acceptiones virtutis.

Virtus heroica et continētia non sunt virtutes simpliciter loquendo.

et in ualio actiua sicut passiua ratione cuiusactionis diminuitur dolor patiẽdo tum etia ꝓpter cute factionẽ sanguinis. Cum ꝓpter diuisionẽ cogitationis ad inuadendũ ratione cuius minus colligũ turvires in apprehensione lesionũ et ꝑ cõsequens minus est dolor. Cum ꝓterea q; vbi est contrapugnatio ibi est spes euadende mortis q̃ nõ habetur nisi forte tenuissimaꝫ debilissima i martirio. ꝫ ideo ꝓpter has causas opus martirij est difficilius ꝫ ꝑ cõsequens ceteris paribus virtuosius. Et ad ꝓbationẽ nego cõsequentiã q; stat minor virtus cũ maiori vtilitate et econtra. Cõtingit tamẽ frequẽter q; ꝑ martirium spõte susceptũ magis defendit et multiplicat fides et magis debilitant hostes q̃ per contrapugnationẽ. Mã si cõtrapugnando hostes fidei vincat contẽpnit fidem et de virtute sua supra modũ superbit. Raro autẽ contingit in martirio quin ꝑ verba et ꝑ facta martirium et per multitudinem populi conuersi hostis fidei retundatur ꝫ cognoscat se nõ tantũ potuisse in torquẽdo q̃tũ martir potuit in patiendo. ¶ Contra secundã conclusionem arguitur sic aut martirium ẽm speciem suã est quolibet alio actu ꝓfecti⁹ aut per accidẽs tantũ/ si ẽm speciẽ suam: ergo nullus actus q̃ non est martirius est actu qui est martirium ꝓfectior: si per accidens: ergo non est necesse q; omnis actus q̃ est martirium sit quolibet alio qui non est martirium ꝓfectius. ¶ Secundo arguit̃ per illud Joh. xv. maior est caritatẽ nemo habet vt animã suam ponat quis ꝓ amicis suis/ ergo vniuersaliter martitium est ꝓfectius opere quod non est martirium. ¶ Ad primã dico q; martirũ nec per se nec per accidens nec ẽm speciẽ suam est quodlibet actu ꝓfectius q; non est de facto quolibet actu perfectius. Sed dico q; martirium ẽm speciẽ suam est quolibꝫ actu habente cetera oĩa paria ꝓfectius/ ꝫ cũ infertur ergo nullus actus qui nõ est martirium. ꝛc. nego consequentiã sed debet inferri: ergo null⁹ act⁹ qui non est martirius habens cetera paria ꝑterq̃ q; in vno est volitio mortis formaliter imperatiua executionis et in alio non est martirio perfectius. ¶ Ad secundaꝫ dico q; aliqua caritas dꝫ esse qua ponit̃ anima ꝓ amicis suis dupliciter. vnomodo actualiter/ alio modo ẽm ꝑparationẽ animi ꝫ ꝓptitudinem. primo modo non est verũ vniuersaliter q; caritas illa semp sit maior qua actualiter ponit̃ anima siue vita ꝑ re amata q̃ ea qua non ponitur sic actualiter/ nã in beata virgine fuit maior caritas q̃ in aliquo martire et tamen ipsa non posuit animã ꝑ amicis suis sicut fecerunt martires. Secundo modo dico illud esse verũ vniuersaliter nisi impediat dispositio subiecti. nã si caritas quã habuit beata virgo non reddidisset animã eius ꝓmptam et paratam ad hoc q; vbi fuisset sibi oblata conditio mortis q̃ oblata est aliis martiribus ipsa potuisset animã ꝑ amicis suis actu formaliter imperatiuo executionis ponere ipsa non fuisset tãta quanta fuit altoꝫ martirum caritas. Cum quo tñ stat q; duoꝫ vnus habebit maiorẽ caritatẽ q̃ ali⁹ et tamen qꝫ cetera in eis nõ erunt paria puta vn⁹ erit durior ꝫ patientior: alius erit delicatior ille q̃ habebit minorẽ caritatẽ ponet animam ꝑ amicis suis et non alius/ aut ꝓpter grauitatẽ supplicioꝝ qꝫ scꝫ vni cũ morte offerunt̃ grauiora supplicia et alteri minus grauia aut ꝓpter flexibilitatem arbitrij qꝫ caritas q̃tuncũq; magna sit non cogit nec necessitas liberũ arbitriũ sed semp ipsum in libertate sua relinquit/ aut ꝓpter magis auxiliũ speciale vni concessum q̃ alteri quod habet rationem cause efficientis respectu bone volitionis ꝫ operationis sequentis. ¶ Sed arguit̃ iterũ contra primam conclusionem. Actus obedientie est ꝓfectior actu martirii. igitur. Antecedẽs ꝓbatur qꝫ ꝑ obedientiã datur aliquis animã suã deo/ per martiriũ autẽ tñ dat ꝓpriũ corpus. Tũ secundo ꝓbatur ꝑ Gregorium vltimo moraliũ dicentẽ q; obedientia cunctis victimis ꝓfertur. ¶ Secundo actus docendi est ꝓfectior q̃ actus martirii. igit. Antecedẽs ꝓbatur qꝫ melius est alios ꝓdesse q̃ seipsum in bono cõseruare/ sed qui docet ꝓficit multis q̃ martiriũ sustinet sibi soli ꝓdest. igitur. ¶ Ad primã conseq̃ntia non valet: qꝫ dato q; obedientis esset ẽm se perfectior martirio hoc non est cõtra dicta/ sed dico q; obedientia q̃ est martirium semp est perfectior q̃ obedientia que non martiriũ. Ad antecedens tamen respondet beatus Thomas q; martirium est ꝓfectius obedientia qꝫ martiriũ complectitur id quod est summũ in obedientia scꝫ vt aliquis sit obediẽs vsq; ad mortẽ. ¶ Ad ꝓbationẽ autẽ antecedentis dico q; martir ꝫ animã ꝫ corp⁹ dat dño ꝓfectius q̃ ꝑ obedientiã detur. Ad secundam ꝓbationẽ dicendum q; Gregorius loquit̃ de victimis q̃ nõ habent id quod est summũ in obedientia qualis victima est martirium. ¶ Ad secundã dico q; vt ꝓius q; actus docendi qui est martiriũ quo ꝙs scꝫ ne deserat actũ docendi et instruendi populum dei in fide et moribus ecclesie vult suscipere mortẽ est melior q̃ actus docendi sine martirio. Dico vlterius q; martirium ꝑ fidem vel iusticia susceptũ est perfectior actus q̃ actus docẽdi ẽm se. Et ad ꝓbationẽ dico primo q; licet melius sit seipsum conseruare in bono ꝫ alios ꝓdesse q̃ seipsũ cõseruare in bono tãtum tamẽ non est melius. id est virtuosi⁹ alios ꝓdesse q̃ seipsum cõseruare qꝫ seipsum conseruare et non ꝓdesse alios est vnicuiq; simpliciter eligibilius q̃ ꝓdesse aliis et non cõseruare se ibõ ergo per regulã Ari. ꝓioꝝ positã seipsum conseruare in bono est operanti melius q̃ aliis ꝓdesse Et si dicas q; ẽm Ari. bonũ vnius gentis est meli⁹ q̃ bonum vnius hois cõcedo qñ illud bonũ est, eis codẽmodo bonum/ sed si sit eis diuersimode bonũ non oportet Ita est autẽ q; conseruatio sui est q̃ se conseruat bonũ honestum et virtutis. Actus nũ docendi non est genti bonũ virtutis sed tantũ bonum vtile ad virtutem tamẽ ordinabile ideo nihil potest ex hoc concludi. Non est dubiũ ẽm q; cõseruatio totius ciuitatis in virtutẽ est simpliciter melior q; conseruatio vnius hois in virtute et tamen virtus vnius hois est simpliciter ꝓfectius bonum q̃ pax aut immunitas vnius ciuitatis. Dico, vlterius q; ista consequentia nõ valet hoc est melius: ergo est a me magis appetendũ vel ꝓcurandum/ cõsequentia ẽm forte teneret in his bonis quib⁹ quis potest carere sine detrimento salutis eterne/ in aliis autẽ non sicut magis teneor ꝑseruare me ab adulterio vel ydolatria q̃ totã ciuitatẽ ꝫ inde est q; si offerret̃ michi conditio q; si ego vellẽ ydolatrare tota ciuitas sequeret̃ fidem xpi et confringeret ydola/ ego non deberẽ hoc velle vt ego ciuitatem ab ydolatria ꝑseruarem. Dico preterea ad

argu. tho. 2.2.q.124 articu.5.

argumentū q multi p martirium ꝓfuerunt multis et non solū sibi et multo plus patiendo q̄ ipsi vel aliqui alii p̄dicatores veritatis docendo. Et si dicatur cōtra conclusionē ponat q aliquis pro fide xp̄i velit pati grauissima supplicia non tñ mortem alius aūt velit pati mortē p fide sed nō habeat voltionē circa supplicia grauissima. prim⁹ istoꝝ nō est martir/et secundus est martir/ et tñ videtur q actus primus sit difficilior et virtuosior q̄ secūd⁹ qz difficilius est in tormentis viuere q̄ sine tormētis cito mori. igitur. ¶ Ad hanc rationē respōdet q vel in vtroq; est nolitio eius qō non est volitum vel non si sit nolitio tunc aut recta ratio dictat q p fide xp̄i vtraq; sunt tolleranda z tunc neutrius actus est bonus qz neuter est cōformis recte rōni. Si aūt non sit nolitio eis quod nō est volitū. tunc dico q secund⁹ actus est martiriū et non primus z q regulariter difficilior est volitio mortis formalit imperatiua executionis q̄ volitio grauissimorum cruciatuū licet forte apud aliquē secund⁹ sit difficilior/et cū infert ergo aliquis actus q̄ nō est martirium ceteris paribus est martirio ꝓfectior nego consequētiā qz ad hoc q cetera essent paria oportet q primus esset volitio cruciatuū z non mortis. Secundus vero esset volitio cruciatuū z mortis alias cetera non essent paria. ¶ Ad rationem ante oppositū nego cōsequentiā qz dato quocūq; actu caritatis q̄ non est martiriū ille est imperfectior q̄ actus caritatis q̄ est martiriū ceteris paribus et consequi dicendo negat antecedens sintelligat de omni actu qui est vel potest esse martirium quomodo intelligitur questio.

Altissimo repsi libro 3. tractatu vii. ca. pc.

Querit scdo. Utrū martirium sit actus fortitudinis. ¶ Arguitur q sic auctoritate sanctoꝝ q̄ martires fortes appellant. ¶ In oppositum arguit. Martinū vt dicit̄ est virtus heroica ergo aliquod martiriū est actus iusticie et aliq̄ actus alterius virtutis. ¶ Notandū q opinio Thome z aliorꝝ multoꝝ est q martiriū est actus fortitudis ꝓbat Tho. fortitudo cōfirmat hominē in bono virtutis contra pericula mortis et maxime eius q̄ est in bello/sed p martirū homo confir mat in bono virtutis dū fidem et iusticiā nō deserit propter imminētia pericula mortis q̄ etiā in quodā certamine particulari a p̄secutoribus imminent/ ergo martiriū est actus fortitudinis. minorē ꝓbat per illud Cipriani in quodā sermone vidit admirans p̄sentium multitudo celeste certamē/et in p̄lio stetisse seruos xp̄i voce libera mente incorrupta virtute diuina. ꝓbat secundo p illud quod de martiribus canit ecclesia fortes facti sunt in bello hec opinio non michi videt vera nec sufficienter ꝓbata. Et ideo est vlterius aduertendū q sm altissiodore. quinq; fuerunt genera martiruz/ quidā eōꝝ fuerunt martires p p̄dicatione veritatis sicut iohannes baptista z ꝓphete in veteri testamento.

Quidā p defensione legis diuine vt machabei.

Quidā p defensione fidei sicut beatus Stephan⁹ qui dicit̄ ꝓthomartir nō qz nō fuerūt ante eū martires: sed qz null⁹ fuit ante ipsuz sic martir scz pro fidei defensiōe. Quartomodo fuit specialiter xp̄s martir scz pro redemptione generis humani/ vnde inter pascha et pentecostē in festis martirū cantat ecclesia. Filie iherusalē veniteet videte martirem xp̄m scz cum corona supple martirū qua coronauit eum. ꝛc. verū q̄tum ad hoc cū corona pertinet antiphona ad festum. Quinto modo fuerunt martires innocentes in quoꝝ quolibz credebatur occidi xp̄s. Primi fuerunt testes veritatis secūdi legis diuine/ tertij fidei/ quarti summe dilectionis dei patris qua mundū sic dilexit vt vnigenitū suū daret p nobis innocentes vero fuerunt testes malicie tirannoꝝ et crudelitatis. Proprie tamē stricte dicunt̄ martires q̄ passi sunt pro fide xp̄i: sicut beatus stephanus dicitur ꝓthomartir/hec altissiodorē. ¶ Notandum est p̄terea q licet iste doctor non enumeret nisi quinq; genera martirū possunt tamen esse plura vt si alicui dictaret recta ratio q debet sub pena dānationis eterne pugnare pro patria z ꝓhiberet hoc aliquis magnus p̄rinceps sub pena capitis tunc si talis nollet deserere pugnam pro periculo capitis actu formaliter imperatiuo executionis talis videret esse dicendus martir si mortem pateret Similiter si q̄s iubet occidere matrē suā sub pena capitis z mallet hanc penā subire q̄ matrē occidere tunc talis si esset de familia xp̄i et haberet actio sua oēm aliam circunstantiā requisitam ad bonā et laudabilē operationē talis videt esse dicendus martir. Eodēmodo videret dicendū de iudice cui ꝓponeret vel tollerandi mortē grauissimā vel faciendi iniusticiā Ex omnibus tñ istis videtur esse ponēda duo martirū genera. quoddā est genus martirij in quo passio martirii infertur tanq̄ pena alicuius facti vel omissi sicut cū beato iohanni baptiste illata est truncatio capitis propter reprehensionē scz herodis et p̄dicationē veritatis/ita scz q tunc nō est plus in potestate martiris fugere penā illā. Aliud est genus martirii in quo passio martirii proponit̄ martiri sub conditione scz si nō desiterit ab aliquo opere quod ꝓhibetur sibi aut fecerit aliquod opus qō sibi p̄cipitur z tunc martir eligit p̄seuerare in opere non obstāte quacūq; pena illata vel inferenda vel etiā non facere similiter aliud opus qō iubetur/et tunc pena martirii est in potestate libera ipsius martiris qz si obediat tiranno non patiet mortem/si non obediat patiet. Primū genus adhuc diuidit̄ qz martir cū facit opus virtuosum vel omittit opus turpe p quibus mors z cruciatus grauis p pena postea reposcitur aut tunc sciebat verisimiliter sibi immineremortem pro tali opere sicut xp̄s de facto sciebat q ꝓpter p̄dicationē iudei summa inuidia aduersus est mouerent et eū morti traderent/et etiā vt puto iohannes baptista hoc p̄sciebat. z istud genus martirii nō puto differre a secūdo qz volitio equanimitatis in morte que postea infert non ptinet nisi ad executionē p̄cedētis volitionis qua volebat martir p̄dicationē veritatis aut defensionē fidei ita q nec ꝓmorte nec p quocumq; cruciatu eam dimissurus aut ille tunc sciebat mortē et alia supplicia sibi debere imminere p operevirtutis facto: aut opere vicii p̄termissoꝝ et de isto aliter michi videtur dicendū q̄ de primo. ¶ Tunc sit p̄ma conclusio. Equanimis tollerātia mortis z cruciatus q̄ inferuntur alicui p opere virtuoso facto vel omisso/ que tñ faciens nesciebat verisimiliter esse sibi inferenda p hoc opere cōmisso vel omisso/ nec vnq̄ volitionē circa tale opus non obstātibus pe

nis ꝛ cruciatibus formaliter vel equiualenter imperatiuā executionis nō ē martirium ꝓprie dictuz ¶Probatur oīe martirū ꝓprie dictū est actus virtutis heroyce ꝛ excedit cōmunē facultatē hominū sed hec equanimitas non est actus virtutis heroyce nec excedit cōmunē facultatē hominū imo plures sapientes viri cū vident se nō posse fugere penam que eis infertur/ se per patientiā ad equanimem tollerantiā ꝓparant ꝛ tanto magis ꝯto actus ꝓ quo patiuntur fuit virtuosior ꝛ laudabilior.

¶ Secunda cōclusio hmōi martirij genus ad patientie virtutem pertinet. ¶Probaꝫ qz est equanimis tollerantia aduersorū que ꝓ tunc nō est in potestate tollerantis. Contingit tamē interdū q̄ bonus vir in patiendo habēt passiones equiualentes martirio/puta cū nō obstāte pena q̄ eis inferꝫ nō dolet nec penitet eos de bono opere sed placet eis opus nō obstantibus oībus penis/ ꝛ ꝓponunt q̄ si essent facturi adhuc facerent. Iste em̄ sunt volitiones q̄ vel sunt martiria interioza vel equiualent martiriis/ ꝛ iste volitiones nō ptinent ad virtutem patientie sed ptinēt ad virtutē illā ad quā ptinet cōmissio vel omissio operis ꝑ qua plectuntur. Quo ptz oīs cōplacentia in actu virtutis ptinet ad illū actū virtutis q̄ nobis placet/ sed huiusmodi volitio nō est nisi cōplacentie de actu virtutis igiꝫ ꝛ pōt hec cōplacētia ptiuere ad gradū heroycum illius virtutis.

¶ Tertia conclusio ¶Martirium in quo passio martirij ꝓponitur martiri sub conditione modo supradicto aliquando ad iusticiam pertinet aliqñ ad temperantiā aliqñ ad aliquam aliam virtutem. ¶Probatur prima pars de martirio eius q̄ cogiꝫ sacrificare idolis aut penā durissimā pati. Secunda pars patet de martirio mulieris cui ꝓponitur conditio adulterij aut mortis. Tertia ꝓbatur de martirio eius cui ꝓponiꝫ conditio passionis ꝛ dominij aut mortis/ sicut contingit in eo qui contra voluntatem alicuius potentis vult a se abdicare omne dominiū ꝛ sequi xp̄m. q̄ autem primū ptineat ad iusticiam. ꝓbaꝫ volitio iusticie apud deum qui exhibeꝫ ꝓ religionem tam firma ꝛ stabilis vt nec ꝓ morte nec ꝑ quocūq̄ cruciatu velit eam deserere/ est actus iusticie. ſz hmōi martirium mentale non est aliud q̄ volitio religionis ad christum tam firma et tam stabilis vt nec ꝓ quocūq̄ cruciatu nec ꝓ morte velit eā dimittere ergo est actus iusticie. ¶Maior ꝓbaꝫ oēs volitiones q̄ habent idem obiectū cōmune et eodem modo ptinent ad idē genus virtutis licet ꝓpter diuersas circūstantias q̄ se habent vt obiecta partialia respectu volitionū et nolitionū possint ptinere ad diuersas species sed volitio iusticie absolute ꝛ sine cōditione mortis/ ꝛ volitio iusticie cuz cōditione circunstantie mortis ꝛ grauissime q̄ cruciatuum habent idem obiectū cōmune scz opus iusticie quod cuilibet actui iusticie est cōmune ergo ptinent ad idē genus virtutis licet etiā mors ꝛ cruciatus sint obiectū in scōa ꝛ nō in prima sed prima volitio vt cōstat ptinet ad iusticiā ergo et scōa. Secundo volitio cū cōtemptu mortis ꝛ cruciatuuz ne deseraꝫ iusticia imperatiua formaliter executionis/ aut ptinet ad iusticiā tm̄/ aut ad fortitudinē tm̄/ aut ad vtrūq̄. Si ad iusticiā tm̄ habetur intentum. Nec potest dici q̄ ad fortitudinem tantum quia virtus fortitudinis non inclinat ad actum iusticie per se et immediate/ ille autem actus est volitio iusticie. Nec potest dici q̄ advtrūq̄. Tum primo quia ille actus est vnus ergo pertinet ad vnum genus virtutis et non ad duo. Tum secundo qz omnis actus q̄ fertur in aliqua duo in vnū tāq̄ in substantiā actus ꝛ in alterū tāq̄ in circunstantiā ille ptinet ad illud genus virtutis ad quod ptinet substantia actus: sed ista volitio q̄ dicta est ferꝫ in opus iusticie tanq̄ in substantiā actus ꝛ tanq̄ in obiectū ꝓmū ꝛ principale ꝛ ferꝫ in mortē ꝛ cruciatus cōtēpnendo scz tanq̄ in circūstantiā actus qz vt ponit in casu facienti iusticiā ꝓponiꝫ cōditio mortis et cruciatuū ergo iste actus nō ad fortitudinē sed ad solā iusticiā ꝑtinet. ¶Maior probaꝫ qa alias idē actus pōt rōne substantie eius ptinere ad vnū genus virtutis et ratione vnius circūstātie ad aliud et rōne alterius ad aliud qđ est oīno absurdum ꝛ contra omnē doctrinā philosophoꝝ moraliū ꝛ sanctoꝝ q̄ i doctrinis suis declarant manifeste actū virtutis ꝑ nullas circūstantias variare genus virtutis. Tum tertio oīs actus q̄ est circa duo circa vnū tāq̄ circa finē ꝛ circa aliud tanq̄ circa id qđ est, ad finez ptinet ad illud genus virtutis ad quod ptinet actus ille qui est circa finē vt velle adulterari causa diuitiaꝝ acquirendarū quod ptinet ad auariciā et velle furari vt intēperare viuaꝫ ad intēperātiā Similiter velle repetere suū vt pauperibus erroretur ad liberalitatē/ velle potentatū vt iusticia administreꝫ ad iusticiā, hanc maiorē habet Aris. expresse quarto ethicoꝝ sed volitio iusticie vel religionis cū cōtemptu mortis ꝛ grauissimoꝝ supplicioꝝ habet opus iustitie ꝓ fine ꝛ contemptū mortis tanq̄ mediū ad finem ergo hmōi volitio ꝑtinet ad iusticiam. minor est expresse posita a beato Thoma q̄stione de martirio articulo tertio ita dicentē in responsione ad articulū ꝛ sic nō pōt esse q̄ martirium quod consistit in debita tollerantia mortis sit pfectissimus inter virtutis actus quia tollerare mortē nō est laudabile sm̄ se sed solum sm̄ q̄ ordinatur ad aliquod bonū quod consistit in actu virtutis puta ad fidem ꝛ dilectionem dei/ ꝛ sequiꝫ vnde actus ille virtutis cum sit finis melioz est. Aduerte tamē q̄ maior istius ratiōis multa discussione indiget qz tamen frequentissime ea vtitur doctor cuius opinionem recitauimus ideo eadem cōtra ipsum vsi sumus ¶Quarto ꝓcunduz Aristotelem circa mores fugiēdoꝝ sunt tres gradus quibus opponunt tres gradus circa mores ꝓsequendoꝝ sed malicia/ incōtinētia bestialitas quibus opponunt isti tres gradus virtutis/ ꝓtus cōtinentia/ ꝛ virtus heroica: sed constat q̄ vnus istorum graduū scilz malicia pluribus generibus vicioꝝ est cōmunis ꝛ similiter gradus oppositus scz virtꝰ ergo ꝛ alij gradus possunt esse cōmunes sed qua rōne ꝓbatur ꝛ defendiꝫ cōmunitas virtutis heroice ad plura genera virtutū eadē rōne ꝑbari vel defendi pōt cōmunitas martirij ad oēm virtutē in qua reperiꝫ actus quē ꝑ morte nō deserendum esse recta ratio diffinit ꝛ determinat q̄ autē heroica virtus sit multis virtutibus cōmunis. ꝓbatur ꝑ eustra. sup septimo ethicoꝝ ita dicētē. ¶Heroica autem ꝛ diuina virtus est cū aliquis vi-

rigit omnem virtutem super omnē hominem puta cum quis dirigit amorem hominum super omnem amorem hominū dicitur talis virtus heroica z diuina z cum quis dirigit temperantiā super omnem temperantiā dicitur talis virtus heroyca et diuina. Silr aūt et si quis fortis fiat super omnē fortē talis fortitudo q̄ ē super omnē ē heroica et diuina qđ secūdū rei veritatē nō ē aliud q̄ id quod supra diximus q̄ scz ḡdus heroicus ē actus virtutis cōmunē facultatē hoim excedens vl habitus ad talē actum inclinās que đr diuina quia diis z hoibus cōgruit Heroica qr hoibus q̄ semidei fūt ꝓuenit/ad mirabilis z supnaturalis qr cōmunem hominū facultatē excedit. vel đr diuina qr per eā maxime homines appropinquāt ad deū Ex his sic arguitur. Temperantia eleuata super oēm tēperantiā que scilz solet in hominibus reperiri pertinet ad genꝰ temperantie/z iusticia super omnē iusticiā eleuata que cōmuniter solet in hominibus reperiri ptinet ad genus iustitie z sic de ceteris ergo omnis virtus heroica pertinet ad genus aliquod virtutis z vna ad vnū z alia ad aliud. Et omnino eodē modo arguitur de martirio iusticia eleuata super omnē iusticiam pertinet ad iusticiā z temperantia eleuata super omnem temperantiā est temperātia sed aliquod martiriū non est aliud q̄ iusticia eleuata super omnem iusticiā z aliquod nō est nisi tēperantia eleuata super omnē temperantiam z sic de alijs ergo martirium aliquod ad vnā virtutem ptinet et aliquod ad aliā z aliquod ad aliā. Quinto ad omnē virtutē in aliquo gradu constitutā pti net vincere omnē difficultatē q̄ ei cōuenit ēm gradum illum vt ad virtutē ēm gradū cōtinentie pertinet inclinare vt vincant difficultates ꝓueniētes a delectationibus z ad virtutē ēm gradū perseuerantie cōuenit inclinare vt vincat omnes difficultates cōtra actū suū ꝓueniētes ex tristicijs. ergo etiā ad omnē virtutē in gradu heroico cōstitutaz ptinet inclinare habentē ipsā vt vincat oēs difficultates impedientes actū eius/sed excōditione mortis proposita ꝓuenit difficultas i actu heroico que non potest vinci nisi per contemptummortis ergo ad iusticiam in excellentissimo gradu suo cōstitutā p tinet facere cōtēptū mortis impedientis eam ab actu illo excellentissimo. Ex qua ratione patet improbatio fundamenti p̄dicte opinionis. Opinat em̄ p̄dictus doctor q̄ in martirio tria sunt scz actus p quo fuscimus martiriū puta p̄dicatio veritatis/defensio legis/aut fidei cōfessio. z iste actus nō ptinet ad fortitudinē Aliud est firmitas animi cōtra periculū mortis imm inētis z hec est quā ipse dicit ad fortitudinem pertinere. Tertiū est cōformatio in bono virtutis cōtra pericula z p̄cipue mortis/z hoc videt ex duob⁹ priꝰ ribus dependere: qr em̄ aliquis firmatus est in bono virtutis alicuius z habet firmitatē animi contra pericula mortis ipse cōfirmat⁹ est in bono virtutis cōtra ꝑicula mortis. ¶ Contra hunc modū dicēdi sit quarta ꝓclusio. Non oīs cōfirmatio in opere iusticie cōtra ꝑicula mortis est opus fortitudinis. ꝓbat primo ex vltima rōne p̄cedentis conclusionis ꝓbat scōo qr si sic seqret q̄ fortitudo haberet oēs materias virtutū p obiecto nō solū partiali z circūstātionali sz etiā p obiecto cōmuni et principali sed ꝓms est falsum z cōtra auctores moralis philosophie q̄ fortitudini ꝓpriā materiā tribuunt et non extendunt eam ad materias aliarū virtutū nisi forte aliqñ in materiā fortitudinis tā q̄ circūstantie veniant. ꝓbat ꝓma cōfirmatio hominis in bono iusticie aut fidei ꝓtra pericula mortis nō est aliud q̄ volitio iusticie nō obstante conditione mortis ꝓposita facienti iusticiā sed ꝓstat q̄ hec volitio est directissime volitio ꝓtinēs ad iusticiam/z q̄ mortis ꝓditio nō se habet nisi tā q̄ circunstantia igitur.

Tertio ois virtus inclinat ad tollēdū omne illud quod impedit actum suum ergo cum timor mortis interdum impediat iusticie actū sequit q̄ iusticia inclinat ad tollendū timorē mortis nō quēlibet sed impedientē actum suum: sed volitio iusticie cū sublatione timoris mortis est ꝓfirmatio in bono iusticie contra periculū mortis ergo ad iusticiam ptinet cōfirmare hominē in bono iusticie cōtra periculū mortis. Maior ꝓbat q̄ ois virtus q̄tum inclinat in actum suum tm̄ inclinat mediāte actu suo elicito in oppositum illius quod repugnat actui suo et ipsum impedit/sed timor mortis impedit actum iusticie cum ꝓponitur conditio mortis faciēti iusticiā ergo iusticia in tali casu inclinat in sublationem hmōi timoris siue in contēptum mortis q̄ opponitur timori mortis. Ad hanc conclusionem possunt reduci et applicari omnes rationes precedentis conclusionis. ¶ Quinta cōclusio Fortitudo siue magnanimitas multū facilitant actum martirij. ¶ Pro qua cōclusione est aduertendū q̄ in magnanimitate siue fortitudine cōmuniter dicta reperit duplex genus sicut supra dictū est vnum quod est positū in cōtemptu rerum externarum et vite quo fit vt nec aliquas res externas nec vitā nostram plus appreciemur q̄ appreciēda sunt z hoc magnanimitatis genus facit vniuersalem ꝓtemptū mortis z habens ipsum faciliter ad modum confirmat in operibus virtutum contra pericula mortis. Aliud genus est quod est positum in administratione difficiliū rerum/z ista rum rerum difficiliū quedā sunt bellice in quibus frequenter eminet mortis periculum cum contra pugnatione tamen. Alie sunt nō bellice. z iste etiā sunt pene laborum z periculorum rerum z mortis et istud genus fortitudinis non facit vniuersalem contemptum mortis sed vnum facit contemptum mortis que contrapugnando contingere potest aliud facit contemptum mortis. que in huiusmodi arduis administrationibus potest cuenire sine bello et contrapugnatione et frequenter experimur q̄ aliquis est inclinatus ad cōtemptum mortis vnomodo z non alio z aliqui sunt inclinati ad ꝓtēptū mortis istis duobus vltimis modis q̄ non sunt ĩclinati ad vniuersalē ꝓtēptū mortis. Dico ḡ q̄ habit⁹ inclinās adv̄niuersalē ꝓtēptū mortis multū facilitat actum iusticie heroice z ḡnaliter omnē aliū actū ad cuius elicitionē exigit hmōi contemptus mortis non tm̄ est elicitiuus hmōi actus iusticie vel alterius virtutis etiā p tpe p q̄ offert ꝓditio mortis facilitāti. Alie vero species magnanimitatis disponūt ad actꝰ heroicos z ad actus martirij sed remotius qr nō faciūt vniuersalē cōtemptū mortis ecōtra autē actus iusticie vel alteriꝰ ꝓtutis heroice multū disponūt ad cōtēptū mortis z vniuersalē z ꝑticularē nec ista fūt

reputanda extranea q; secũdum doctores sacros vna virtus oritur ꝛ generatur ex alia quod expo nit beatus Thomas ꝛ bene q; vna virtus mediãte scz actu suo elicito inclinat ad actum alterius vir tutis. ꝛ ppter hanc causam forte multi crediderũt q; martiriũ pertinet ad fortitudinẽ cõmuniter ac ceptam nõ quidẽ tanq; ad virtutẽ ꝓxime elicientem/ sed tanq; ad virtutẽ facultãte actũ martirij. ¶ Sexta conclusio. Martiriũ non est actus fidei. ꝓbatur quia omnis actus fidei est actus cogni tiuus sed martirium non est actus cognitiuus sed est actus voluntatis ergo martiriũ non est actus fidei. Et si dicas q; aliquod martiriũ est confessio fidei sed confessio fidei est actus fidei actus scz ex terior igit̃. Respondeꝯ nego minorẽ. sed dico q; actus fidei cũ actus exterior respectu volitiõis cõ fessionis fidei sicut patebit cũ de fide ageꝯ. Septi ma cõclusio. Aliquod martiriũ nõ est actus carita tis ꝓbatur aliquod martiriũ quod est actus bo nus moraliter tm̃ ꝛ nõ meritorie/ sed tale nõ est ac tus caritatis: cũ a caritate nec imperatũ sit nec elicitũ ergo aliquod martiriũ nõ est actus carita tis ꝛ añs videꝯ per se notũ. ꝓbatur tm̃ potest exi stens in peccato mortali nolle deserere fidẽ xp̃i p morte nec pro quocũq; cruciatu actu imperatiuo executionis. sed cõstat q; existens in pctõ mortali nõ habet caritatẽ igitur, q; si dicas q; sicut bapti sato datur gratia ꝛ remissio pctõꝝ ita ꝛ morienti pro xp̃o. si hoc intelligaꝯ vniuersaliter nõ videtur vez q; forte ponit obicem si tm̃ ita sit tm̃ caritas il la sequitur naturaliter actũ martirij/ nec se hz ad ip̃m iperatiue nec electiue. Octaua cõclusio. Ali martiriũ est actus caritatis tanq; totaliter p mo dum habitus vel actus inclinãtis ꝛ aliqꝺ est actꝰ caritatis tanq; partialiter p modũ habitus vel ac tus inclinantis. ꝓbatur prima pars de martirio eius qui sustinet mortem q; nõ vult deserere actũ dilectionis caritatiue nichil em̃ videꝯ elicitiue cõ currere ad illum actũ p modũ habitus vel actus voluntatis nisi caritas. dico per modum habitus vel actus quia volũtas bene cõcurrit sed non per modum actus vel habitus sed per modũ potẽtie. Secda pars ꝓbatur de martirio eius qui existẽs in caritate sustinet mortem quia nõ vult deserere actum iusticie ad quam inclinat habitus iusticie quẽ hz actus em̃ martirii in tali causatur inclina tiue et elicitiue tã ab habitu caritatis q; ab habi tu iusticie vt supponit̃ pro nũc: ꝛ alibi ꝓbabitur/ concursus caritatis ad omnẽ actum vite eterne meritorium. Nona conclusio. Martirium stricte acceptum nõ est actus patientie stricte accepte. ꝓbatur in patientia stricte accepta pena non est in potestate nostra vt patuit cũ agebaꝯ de pa tientia sed pena martirij est in potestate nostra q; si velimus deserere opus pro quo ꝓponitur cõdi tio mortis liberamur a morte/ illud autẽ opus de serere est in potestate nostra igit̃. Dixi autẽ in cõ clusione martirium ꝛ patientiã stricte accipi pro pter varias acceptiones martirij ꝛ patiẽtie supra positas. ¶ Contra tertiã conclusionẽ arguit̃ pri mo ratione Thome posita post argumenta q̃stio nis. ¶ Secundo arguit̃ per illud Cipriani in epi stola ad martires ꝛ cõfessores O beati martires quibus vos laudibus prędicem O milites fortissi mi robur corporis vestri quo preconio vocis expli cem. ¶ Tertio omnis virtus firmans nos contra pericula mortis in bello est fortitudo/ sed marty rium firmat nos contra pericula mortis in bello: ergo martirium ad fortitudinem pertinet. Minor ꝓbatur quia in martirio est pugna ꝛ certamẽ in q̃bus eminet mors vt ptz ex auctoritate supra alle gata. ¶ Quarto arguit̃ auctoritate Leõis pape qui vt Cipzianus vocat martires fortissimos. ¶ Ad primam respondeo negando maiorem vni uersaliter ꝛ dico q; fortitudo non confirmat homi nem in bono virtutis alterius a fortitudine: sed di co q; fortitudo facit vt homo mediocriter ꝛ bene se habeat circa terribilia et audibilia vt scilicet ti meat timenda et audeat audenda. et ad minorem concedo eam pro primis partibus: sed nego p vl tima scilicet q; illa pericula mortis contra que fir matanimũ martirium sint vel contingãt in bello. ¶ Pro quo est notandum q; bellum accipitur du pliciter. Uno modo ꝓprie pro bello in quo est pu gna et concertatio manibus et viribus corporis peracta et hoc est bellum quod exigitur ad fortitu dinem acceptam ꝓprie. aliud est bellũ similitudi narie dictum in quo est pugna nõ manibus sed li gua non viribus/ sed verbis peracta / sicut in vi ta martirum bene legimus contentionem que fa cta est inter martires ꝛ tirannos cum inter se aut de fide aut de lege disputabant ꝛ hoc bellum non sufficit ad fortitudinẽ ꝓprie dictam sufficit tamẽ ad similitudinariã fortitudinem quomõ accipiũt sancti Cipzia. Leo Augus. Jheroni. fortitudinem cum appellant martires fortes et per hoc soluunt omnes auctoritates ad hoc adducte. loquunt em̃ de fortitudine nõ proprie sed similitudinarie dicta quomõ etiam secundũ Ari. milites strẽnue pugnã tes vt cõsequãtur honores vel euitent opprobria vocantur fortes non ad fortitudinẽ ꝓprie dictã sz similitudinarie. ¶ Contra sextam conclusionẽ ar guitur sic martirium est actus illius virtutis cui⁹ est testimonium sed martirium est testimonium fi dei ergo est actus fidei. maior ꝓbatur q; martir in greco dicitur quasi testis in latino. et minor pro batur per illud actuum primo Eritis michi testes in iherusalem. ꝛc. ¶ Secundo martirium sicut dictum est pertinet ad illam virtutem p cuius actu mortem patimur sed martir pro actu fidei mortẽ patitur sicut beatus Stephanus fuit martir p fi de christi igitur. ¶ Tertio arguitur auctoritate Maxi. in quodam sermone martir inquit martirij fides catholica est in qua illustres athlete suo san guine subscripserũt ergo martiriũ ptinet ad fidẽ. ¶ Ad primam dico q; quando est eadem virtus in cuius actu pfistere volumus non obstante condi tione mortis nobis proposita et cui testimonium dare volumus tunc martirium est actus virtutis il lius cuius est testimonium quia est actus illius vir tutis in qua pfistere volumus/ si autem hec virtus sit alia ab illa tũc in tali casu maior est falsa. Exẽ plum primi vt cum suscipimus martirium pro cul tu diuino tunc eidem cultui etiam per martirium testimoniũ damus ꝛ ita martirium est actꝰ iusticie ꝛ religionis cui actui dat testimoniũ. In ꝓposito autem cum pro cõfessione fidei martirium suscipi mus nos damus testimoniũ fidei quia tamẽ fides est virtus itellectualis cõfessio aũt fidei vel defen sio est virtus voluntua ideo martirium est testimo-

Arg. tho. vbi supra arti. 1.

Arg. tho. vbi supra.

nium vnius virtutis et actꝰ alterius non nego tñ quin martirium in tali casu sit etiam testimonium virtutis volitiue sed dico ꝙ non est verum vniuersaliter ꝙ cuiuscūqꝫ virtutis martir est testis eiusdē martirium est actus. ¶ Ad secundā nego minorē et dico ꝙ martir non patitur ꝑ actu fidei sed ꝓ defensione aut confessione/ aut volitione fidei siue volitione actus credēdi. si em̄ ꝓposita conditione sibi cessaret a cōfessione vel defēsione fidei q̄tū cunqꝫ crederet nō pateretur. Aliter respondetur ꝙ martir dicitur pati mortē ꝓ duplici actu scilꝫ ꝓ actu habēte circunstantiaꝫ mortis ꝑ obiecto cuius est formaliter contēptuus ⁊ de isto vera est maiorꝫ Secundo ꝑ actu non habēte huiusmodi circunstantiam mortis ꝑ obiecto cuius formalit̄ fit contēptiuus ⁊ de tali maiorꝫ non est vera. primus actus est volitio cōfessionis fidei nō obstante morte ꝓposita formaliter imperatiua executionis. secundus est ipsum credere vel aliquid tale

¶ Ad terciam ⁊ ad primā respondet beatus Thomas ꝙ martirium cōparatur ad fidē sicut ad finē in qua aliquis firmatur ad fortitudinem sicut ad virtutē elicientē. Ista solutio non mihi videtur sacere. Tum quia falsa. Tū quia non satisfacit falsa quidē quia nō ideo quis firmatur in fide quia ꝑ fide suscipit martirium sꝫ econtra qꝫ firmatus est iam in fide ideo ꝓ fide suscipit martiriū. Est aūt insufficiens quia dato ꝙ fides sit finis martirij nō ꝓpter hoc tamen sequitur ꝙ sit mater/ qꝫ mater non est ꝑpter quā res est sed ꝑ quam res est. Dico ergo ꝙ fides dicitur martirii mater non ꝓxima
cōtra tho. et immediata seu mediata. Fides em̄ est causa dictaminis quo dictat intellectus quo nunc de necessitate vel ꝑ vtilitate salutis confitēda ē fides/ et istud dictamē ⁊ habitus ille voluntatis ad quā ptinet fidei confessio efficiunt ⁊ causant volitionē martirij q̄ est martirium mērale ꝙ si nondū sit genitus ille habitus tunc voluntas ex libertate sua cum dictamine rationi ⁊ speciali motione dei causant huiusmodi volitionē quam specialē motionē necessariam puto de cōmuni lege etiam si assit habitus ille. ¶ Contra septimā conclusionē. Arguitur actus laudabilis est actus illius virtutis que ad ipsum inclinat ab ipso manifestatus/ ⁊ sine qua non valet: sꝫ martirium istis tribus modis se habꝫ
argu. tho. ad caritatē: ergo omne martirium est actus caritatis vbi supra. Minor ꝓbatur ꝑ prima parte ꝑ illud Maximi in quodā sermone. Caritas christi in mēbris suis vicit. Ꝓo secunda parte ꝓbatur ꝑ illud Johannis. xv. Maiorē dilectionem nemo habꝫ q̄ vt animam suā ponat ꝑ amicis suis. Ꝓo tercia pte ꝑ illud. i. ad Corint. xiij. Si tradidero corꝑ meū ita vt ardeā/ caritatē aūt non habuero nichil michi ꝓdest. ¶ Ad terciam concedo maiorē nō tātum ꝑ modum eliciētis quia vt postea dicetur caritas elicitiue concurrit ad omnē actum meritorium concedo vlterius ꝙ omne martirium meritorium est a caritate inclinatiue ⁊ elicitiue aut totaliter aut partialiter ⁊ ideo cum hoc ꝙ ad caritatē ptineat stat ꝙ etiam ad aliquē aliam virtutē ptineat patꝫ de multis actibus meritoriis. Dico preterea ꝙ qꝫ non omne martirium ꝑ qualibet parte temporis ꝑ qua martirium est meritoriū: ideo nō est verum vniuersaliter ꝙ oē martiriū sit hoc modo a caritate ne ad tale martirium caritas inclinat/ neqꝫ per ipsum manifestatur quia nulla caritas est in tali martire/ quod intelligo de caritate infusa. Et cum dicis ꝙ sine caritate tale martirū non valet, verum est ꝙ non valet ad meritū eterne vite/ ꝙ si postea conferatur caritas ⁊ gratia sicut sit interdum ꝑ attritionem tunc martirium nō cō paratur ad eam sicut ad virtutem elicientē sed sicut ad donum quoddam ꝙ ipsum tributū/ nisi martir ꝑsisteret adhuc in actu martirii ⁊ tunc caritas ꝓ mensura illa ad actum martirii inclinatiue siue effectiue concurret

¶ Rationes solute sunt ex dictis

Queritur quarto Utrū

mors sit de ratione martirij. Arguitur ꝙ non quia tunc talis esset martir dū viuit cum nulli viuenti mors insit /, sed consequens est falsum. igitur. In oppositū arguit auctoritate Maximi dicentis in quodam sermone de martire ꝙ vicit ꝓ fide moriendo qui tamē vinceretur sine fide viuendo. Hec questio ꝑ maiorꝫ parte iam absoluta est in primum questioni de martirio. ¶ Ad hanc questionem respondet beatus Thomas ꝙ ad perfectam rationem martirii requiritur ꝙ aliquis mortem sustineat ꝑpter xp̄m ꝓbat ad martirium requiritur ꝙ homo sic testetur fidem ꝙ opere ostendat se cuncta presentia cō tempnere vt ad futura, inuisibilia bona perueniāt quia martirium dicitur quasi testis fidei christiane per quam nobis visibilia ꝓ inuisibilia contempnenda ꝓponuntur vt dicitur Hebre. vndecimo/ sed q̄diu remanet vita corꝑalis hominum nondum ostendit opere se cuncta contempnere. cum homines consueuerint ⁊ consanguineos et omnia bona possessa contempnere ⁊ etiam dolores corꝑoris vt vitam conseruent. vnde ⁊ sathan cōtra Job induxit pellem ꝓ pelle ⁊ cuncta que homo habꝫ dabit ꝓ anima sua ergo ad perfectam rationem martirii requiritur ꝙ aliquis mortem sustineat ꝑpter Christum. Hec oppinio non placet michi Tho. 2. 124. ar. 4

Et ideo sit prima conclusio nulla volitio vel nolitio est martirium nisi ipsa sit contemptus grauissimorum suppliciorum mortis actualiter imperatiua executionis. Ista conclusio ꝓbata est supra cōtra th
prima questione de martirio et eam ꝓbat efficaciter ratio per Thomam adducta nunc. Ꝓbatur preterea ad hoc ꝙ aliquis actus volūtatis sit martirium mentale oportet ꝙ homo per ipsum sic velit persistere in actu virtutis ꝙ ꝓ nullo qō contra rectam rationem velit desistere ab illo/ et formaliter imperet executionem illius /alias non esset supra communē hominum facultatē quia in absentia suppliciorum ⁊ mortis ꝓponere persistere/ et perducere in actu bono est pluribus commune. Martirium autem vt dictum est cū sit actꝰ virtutis heroice est actus supra communē facultatem positus: ergo oportet ꝙ sit formaliter imperatiuus executionis circa mortem maxime qꝫ forte aliorum non ꝓponitur conditio. ¶ Ex qua conclusione sequitur. Secunda conclusio Volitio vel nolitio que est contemptus integritatis carnis ꝑ christo ⁊ non mortis imperatiua formalitater executionis non est martirium. Ꝓbatur quia talis

volitio nec rectitudinem vniuersalē rationis habet nec impatiua executionis circa id quod inter contemptibilia p̄o x̄po p̄ciosissimum quod est vita corporalis. Hoc idē tenet Thomas. pbat q̄stione de martirio arti. iiii. in responsione ad secūdū D. q̄ in muliere que pdit integritatē carnis occisione fidei x̄piane vel ad pdendum eā dampnatur non est apud homines manifestū. Vtrum hec mulier patiat̄ ppter amorē fidei x̄piane vel magis p contemptu castitatis. Et ideo apud homines per hoc non reddit̄ testimonium sufficiens/ vnde hoc non habet ppriē rationem martirij sed apud eum qui corda scrutat̄ potest hoc ad p̄mium deputari sicut Lucia. Ista ratio beati Thome reliquit multa dubia. Primū quod est p̄ciosus vel integritas carnis vel vita quod tamen petebat argumentus ad quod hic respondet. Secundū quod est testimonium illud sufficiens quod requirit̄ ad rationem martirij/ et cuius esse debet testimoniū. Tertium apud quā debet exhiberi huiusmodi testimonium Quartum si de facto mulier illa patiat̄ ablationē integritatis corporis ppter x̄pm Vtrum ipsa sit vere martir apud deū. ¶ Ad primam dico q̄ vita corporalis est p̄ciosior q̄ integritas corporis nec credo q̄ recta ratio dictaret alicui q̄ deberet cōtempnere vitā corporalem p integritate corporis sed potius ecōtra nisi pbabiliter timeret q̄ ex corruptione integritatis sequeretur delectatio et ex delectatione consensus in quo casu deberet contēnere vitā corporalem non p integritate corporis sed p odio peccati quod pbabiliter inde timeret̄ sequi et ita credo illas mulieres fecisse: de quibus arguit Thomas argumento sc̄o illius articuli. ¶ Ad secundā q̄stionem respōdeo q̄ ad rationem martirij requirit̄ q̄ det testimoniū q̄ vniuersaliter omnē rem p x̄po et fide eius contempnit siue visibilem siue inuisibilem cuius cōtemptus nō est cōtra legem dei/ de re visibili hoc dicit Thomas de inuisibili vt cōstat de sapientia multis donis gratuitis que si possent a nobis auferri deberem⁹ potius pati ablationē illoꝝ q̄ deserere fidem immo etiā de actibus virtutū p tempore p quo non cadūt sub p̄cepto. Ad hoc aūt q̄ illud testimoniū sit sufficiens videtur exigi q̄ testificans iperet actualiter et efficaciter executionē circa tollerantiam mortis oīm maloꝝ que sibi ppenuntur vt fidē deserat/ et id signis exterioribus iudicet non fallacibus non duplicibus/ sed ppriis de quibus rationabiliter dubitari non possit quibus sint vera et certa signa contemptus istoꝝ. Dixi circa tollerātiam mortis quia qui tollerat mortem p fide dat sufficiens testimonium q̄ esset omnia alia mala ppter x̄pm tolleratus. Dicitur q̄ iudicet signis exterioribus quia non esset imperium actuale efficax nisi ad exteriores actus p̄cederet. Dicitur non fallacibus ppter signa que licet non sint duplicia non tamen signatum inferunt. aut ppter signa ficta z non vera/ sicut sunt vera et dicta multoꝝ quibus ptestatur se potius velle mori q̄ x̄pm et fidē eius deserere. Dicitur duplicibus ppter signa illa que indifferenter plura signata repsentant sicut scōm beatum Thomam perdere integritatem corporis aliquando ex amore fidei est aliquando ex contēptu castitatis et ita aliquando hoc aliquādo illō repsentat. ¶ Ad tercium videtur Thome sentētia q̄ de ratione martirij est q̄ illud testimonium fiat apud homines. Arguit sic Thomas Ad martirium pertinet vt homo opere testificetur se cuncta presentia propter fidem contempnere/ nō hoc autem sufficienter ostēdit q̄diu remanet vita corporalis. Et ex hoc concludit q̄ martirium de ratione sua requirit q̄ aliquis mortem sustineat propter Christum si minor rationis intelligatur q̄ talis non ostendit hoc sufficienter nec apud deum/ nec apud homines falsa est quia deus scrutat̄ corda et renes/ ideo per solam elicitionem volitionis bene contemptiue mortis et omnium p̄sentiū propter Christum sufficienter ostendit et testificatur apud deum. Si autem intelligatur q̄ talis nō ostēdit sufficienter apud homines hoc nichil ad ppositum vel de intentione sua est q̄ de ratione martirij est q̄ sit testificatio apud homines. Et ideo in responsione ad secundū argumentum hoc magis exprimere videtur cum ait de muliere que perdit integritatē corporis p Christo non apud homies manifestū. vtrum hec mulier patiatur ppter amorem fidei aut propter contemptum integritatis. Et statim post ideo inquit apud homines non est redditur per hoc sufficiens testimonium et ex hoc concludit q̄ hoc non habet ppriē rationem martirij et statim subiungit. Sed apud deum qui corda scrutatur potest hoc ad p̄mium deputari. non tamen dicit ad martirium nec ad premium martirij ex eo q̄ non fuit facta testificatio sufficiēs apō homines ¶ Ad quartam respondeo q̄ si mulier illa non patitur ad aliud q̄ non est dicēda martir accepto ppriē nomine martirij nec apud deū nec apud homines: sed de hoc postea.

¶ Tertia conclusio contemptus carceris p̄o fide Christi ad quem carcerem mors sequitur que tamen non fuit p̄ius propter fidei confessionem contempta non fuit martirium. Probatur in tali non est vniuersalis contemptus omnium rerū cōtemptibilium p̄o fide Christi nec formaliter nec interpretatiue non formaliter vt constat / nec interpretatiue quia non habet actualem cōtemptū eius quod homo inter omnia talia bona reputat p̄ciosissimum scilicz vite nec eius quod inter oia talia mala reputat terribilissimum scilicet mortis si enim talem haberet verisimiliter interpretaret̄ habere contemptum omnium aliorum. huic aut̄ conclusioni videtur contradicere beat⁹ Thomas dicens in responsione ad tertium argumentū articulo quarto questionis de martirio q̄ nec martirium proprie dicetur p̄sola tollerantia carceris vel exilij/ vel ratione diuitiarum nisi forte secundum q̄ ex his sequitur mors. q̄ est verum si vbi videt q̄ carcer incipit disponere ad mortem q̄ eam contempnat actu imperatiuo executionis/ sicut contempsit carcerem aut sibi complaceat in actu bono non obstante circunstantia mortis cum iam est dispositio necessitans q̄ si carcer alienauerit in eo vsum rationis tunc tollerantia mortis virtute violentis precedentis carceris si non affuit nolitio actualis mortis habet rationem martirij. sed si non habeat vsum rationis nec tamen cum vidit mortem consequi ad carcerem habet actualē contemptum mortis tunc nō videtur hmōi tollerātis

Dubia i rō ne Thome contenta.

habere rōnē martirii. ¶ Quarta conclusio ꝗuis ad martiriū exigatur contēptus mortis actualiter imperatiuus executionis non tñ ad ratione m martirij exigitur vniuersaliter tollerantia mortis prima pars satis patet ex dictis. secūda probatur potest esse pfecta volitio vel dilectio fidei cum contemptu vite ꝓpter eā formaliter imperatiua executionis indicta signis exterioribus nō fallacib⁹ nec duplicibus sed tam certis q̄ nullus apprehēdens hmōi signa rationabiliter poterit dubitare talem contēpnere mortē actualiter & interpretatiue oīa alia que dicūt bona pñtia ꝓ bono fidei sine actuali tollerantia mortis. sed positis prioribus ponitur perfecta ratio martirii: ergo ad perfectā rationez martirij non exigit vniuersaliter actualis tollerātia mortis. Maior videtur manifesta q̄ omnibus illis positis est sufficiēs testificatio non tantū apō deum sed etiā apud homines. minores probāt. volo q̄ tirannus se habeat ad virum catholicū oīno eodēmodo sicut se habuit Abraā ad Isaac filiū et quod sicut angelus impediuit Abraā volentē occidere filiū suū in holocaustū / ita etiā impediat tirannum extendentē brachium suū ad occisionem viri catholici omnimode preparati et iam collum extendētis ad susceptionē mortis. Tūc sic Abraā per illud factū testificatus est sufficienter tā apud deum ꝙ apud homines se credidisse deo et Isaac se obediuisse / sed factū istius viri fidelis est omnino simile et continet tot et tanta et tā euidētia argumenta dilectionis fidei sue & contēptus mortis sue sicut factū. Abraā. et Isaac ergo est sufficiens testimoniū q̄ iste contēpsit vitā & omnia bona presentia propter amorē fidei xpi. Secundo si ad rationem martirij exigat de necessitate tollerantia mortis aut actus martirij erit post mortē. et hoc non quia actus martirij est meritorius / post mortem aut non est martirij est meritorius post mortē autem nō est actus meritorius aut in instanti alicuo p̄cedente instans mortis et hoc non: q̄ inter tale instās et instans mortis est tempus mediū ergo potest naturaliter vel supnaturaliter non cōsequi mors / ponatur q̄ non cōsequat per potentiaz diuinā sequit tunc vel q̄ ad martiriū non exigitur actualis tollerantia mortis vel q̄ actus iste q̄ cessus est fuisse martiriū nunc̄ fuit martirium qō non concederet opinans. sit in tempore p̄cedenti tunc idem sequitur q̄ in secunda medietate eius poterit impediri ꝓ potentiā diuinā ne sequat mors & tamē in prima medietate actus ille fuit martiriū ergo actus q̄ fuit martiriū potest nunc̄ fuisse martirium quod non cōcederet opinans. nec pōt dici q̄ in instanti mortis q̄ tunc non est plus viator et ꝓ consequens nec tunc habet actum meritorium. ¶ Ad istā rationē respondet beatus Thomas vbi supra in responsione ad quartū argumentū q̄ meritum martirij non est post mortē: sed in ipa volūtaria sustinentia mortis put sez aliquis volūtarie patitur inflictionē mortis. ¶ Sed contra hanc solutionem omnino eodēmodo arguit & querit quā do est inflictio mortis meritoria merito martirij / aut ante instans mortis. aut in instanti mortis aut post instans mortis & prosequat vt prius. Et subdit contingit tamē qñq̄ q̄ aliquis mortalia vulnera susceptā ꝓ xpo vel alias quascūq̄ tribulationes continuatas vsq̄ ad mortem patitur pro fide xpi dū viuit in quo statu act⁹ martirii meritorius est etiā ipso eodē tpe quo hmōi afflictiones patit. ¶ Cōtra hoc omnino similiter arguit q̄ vel hmōi tollerantia afflictionum est actus martirij meritorius pro instanti terminante continuationē earuz ad mortem & hoc nō q̄ tale instans est instans mortis in quo non concederet opinans actum creature rationalis esse meritoriū vel in instanti vel in tē pore precedente & hoc non. Tum primo q̄ tunc nō est tollerantia mortis. Tum secūdo q̄ possibile est per patientiā diuinam q̄ impediat mors ne sequatur: ergo actus qui fuit martirium poterit nunc̄ fuisse martiriū. Tum tertio q̄ si de facto impedire tur ne mors q̄ ex illis naturaliter secutura erat se queretur sicut in multis martiribus queritur vtrū esset talis martir aut non / sī nō ergo ad martirium non sufficit tollerare afflictiones q̄ naturaliter cōtinuande sint morti. si sic ergo sine tollerātia actuali mortis pōt esse martirū. ¶ Quinta conclusio Nullus actus est martirium nisi ad ipsum regulariter & vt in pluribus sequatur tollerantia mortis. Probatur q̄ omnis actus qui est contēptus mortis formaliter imperatiuus executionis testificat⁹ signis exterioribus non fallacibus nec duplicibus & iunctis est actus ad quē regulariter & vt i plurib⁹ sequitur tollerantia mortis sed martiriū est hmōi actus ergo nullus actus est martiriū nisi ad ipsuz & quēlibet consimilem regulariter & vt in pluribus nata sit sequi tollerātia mortis. ¶ Contra primā conclusionem. Arguit beata virgo fuit martir et tñ nunc̄ habuit contemptū mortis ꝙ fide Christi actualiter imperatiuū executionis igit. ꝓma pars antecedentis ꝓbatur per Jeronimum in sermone de assumptione virginis ita dicētē. Recte dixerim q̄ dei genitrix virgo & martir fuit. ¶ Secundo Arguitur auctoritate Grego. dicentis ꝙuis occasio persecutionis desit habet tñ pax suū martiriū q̄ & si carnis colla ferro non subdimus spirituali tamē gladio carnalia desideria trucidamus. Ad istas duas rationes respondet beatus Thomas & bene q̄ ille auctoritates et si que simles inueniantur loquuntur de martirio per quandam similitudinem. ¶ Contra secundam cōclusionem Arguitur sic integritas corporalis est preciosior ꝙ vita corporalis ergo si tollerātia mortis ꝓ Christo faciat martirē tollerantia corruptionis integritatis faciet martirem. antecedens ꝓbatur quedam mulieres leguntur vitā contempsisse ꝓ integritate corporali: ergo apud eas maiores precij erat integritas corporis ꝙ vita corporalis. ¶ Secundo Arguitur de beata Lucia que tiranno minanti q̄ eā pstitueret nisi desereret fidem / et ydolis sacrificaret. respondit q̄ illud duplicaretur sibi ad coronā ergo ipsa intendebat q̄ tollerantia huius coronationis erat sibi ꝓfutura ad coronā martirij ¶ Tertio tollerātia corruptionis integritatis ne fides deseratur eleuat actum religionis supra cōmunem hominum facultatem: ergo est actus martirij. ¶ Ad primā nego antecedēs. Et ad ꝓbationem respōdet multipliciter. primo q̄ ille mulieres non ptulerunt integritatē corporis vite corporali sed ptulerunt innocentiā vite corporali / timebāt cīn virisimiliter q̄ ex corruptione carnis sequeretur delectatio et ex delectatione consensus et ita peccatū. Secundo respondet q̄ si ptulerunt inte

Argumentho. 2. 2. q. 124. ar. 4.

gritatem corporis vite corporali hoc nō fuit ex dictamine rationis recte sed errantis erroꝛe non insuincibili simpliciter: sed inuincibili aut pconditione personariū aut pro circūstantia temporis quia tunc persecutores non sinebant eas considerare: quid pro quo esset faciendum. ¶ Ad secundam dico q in beata Lucia rectitudo vniuersalis qua p nullo quod esset generaliter contra rectam rationem voluit fidem deserere nec pro corruptione integritatis nec pro grauissimis suppliciis nec pro mortez ideo in ea ptemptus integritatis erat martirium. Tum qz erat coniunctus cōtēptui mortis actualiter imperatiuo executionis. Tū qz manebat ex rectitudine vniuersali. ¶ Ad tertiā negat antecedens et dicit q hoc non excedit communē facultatē hominū cum etiā multi contēpnant integritatē corporis p minori bono cū̄ sit fides non quidē minori tantū fim veritatem etiā fim estimationem suā. Et dato q ita esset adhuc non valet consequentia qz non omnis actꝰ virtutis q eleuat virtutē supra facultatē hominū est martirium sed oportet q sit testificatio quedā apud homines q talis pter fidem contēpnit omnia bona presentia formaliter vel interpretatiue nullus autē actꝰ est talis testificatio nisi sit cōtemptus mortis formaliter et actualiter signis exterioꝛibus nō fallacibus sed certis iudicatꝰ. Et ita patet q cuius talis actus eleuaret religionis virtutem supra cōmunem hominum facultatem / non tamen esset martirium. ¶ Contra tertiā conclusionē. Arguit sic vbi propter carcerem seqtur moꝛs ibi est apud homines sufficiens testimoniū q talis cōtempnit vitam: et p cōsequens omnia bona p̄sentia p fide Christi et est ibi tollerantia mortis: ergo ibi sunt omnia requisita ad martirium. ¶ Ad hanc rōnez respondeo q si in tali sit contēptus mortis cū videtur dispositio non necessitans aut etiā necessitans ad mortē tunc est ibi verum testimoniū qz martirium. Si aūt hec non insit tunc nō est ibi verum testimoniū necverū martiriū. ¶ Contra quartam conclusionem Arguit ratione Thome do. posita post argumenta q̄stionis. Secundo vel moꝛs est de ratione martirij vel non si sic habetur intētum si non ergo ad rationē martirii nō exigit cōtēptꝰ mortis signis exterioꝛibus certis iudicatus. Tertio de beato Martino canit ecclesia. O felix aias quā licet gladiꝰ pcutoꝛiū non inuenit palmā tamen martirij nō amisit. ¶ Ad primā concedo maiorem et nego minorē et dico q per signa exteriora non mendacia neq; duplicia sed certa etiam seclusa tollerantia mortis id potest et apud deum qz apud homines sufficienti testimonio ostendi vt patuit in casu ad conclusionē adducto. ¶ Ad secundam dico q cōtemptus mortis imperatiuꝰ actualiter executionis est de ratione martirii sed nō est de ratione martirij vniuersaliter q moꝛs tolleret sicut multis rationibus ostēsum est. ¶ Ad tertiaz dico q in beato Martino fuit martiriuz per equipollētiā fim scz p̄parationē qz promptitudinē animi fuerunt etiā multe volitiones cōtemptiue mortis equiualenter imperatiue executionis sed non formaliter. Et ideo licet ecclesia non venerez eū tā̄ martirem pie tamē credit q ei est merces qz palma tanta quanta est martiribus qz tamen nō effudit sanguinem pro xpō nec visus est habuisse contemptum sanguinis qz vite formaliter imperatiuā executionis. ideo ecclesia non assignat ei coꝛonaz purpureā sicut ceteris martiribus. Contra quaz cōclusionē Arguitur rōne secūda posita ad quartam conclusionē. ¶ Ad illā rationē respondeo q cum primū volitio vel nolitio contēptiua mortis pter xpm formaliter imperatiua executionis est sufficientibus signis certis et manifestis indicata ipsa incipit esse martirium et qz hoc est p aliquod instans et tempus etiā ante mortē ideo do partez illam diuisionis. et cū dicis possibile est q ad hec signa non sequaꝛ moꝛs/ concedo qz si non sequatur non erit martirium nego/et dico cōformiter ad ea que dicta sunt postq̄ illa volitio est sufficientibus signis testificata siue sequatur moꝛs siue nō cuius tamen regulariter et in pluribus nata sit seq ipsa dicitur martirium. Et cū dicis ponaꝛ q nullꝰ assit qui huiusmodi signa apprehēdat in tali casu non erit testificatio aliqua apud homīes: ergo nō erit martirium. Ad hoc respōdeꝛ q aliqua facta dicūtur non esse sufficientes testificatiōes dupliciter. Uno modo quia nō sufficiunt ad causandum testimonium de re illa in creatura rationali apprehendente ea et hoc modo vbi deficit testificatio ibi deficit ratio martirij. Alio modo qz licet cū tum ex se nata sunt facere sufficienter fidē apprehendētibꝰ quia tamen non est q apprehendat ideo nō faciūt nec causant fidē aliquā. et hoc modo non oportet q vbi deficit testificatio q ibi deficiat martirium alias eē mortem in occulto sustinens p xpō nō diceꝛet martir qō non est verū nec rōni cōsentaneū.

QUeriturquito vtrum per sola fide sit tollerandū martiriū? ¶ Arguitur q sic qz non patimur rationabiliter martirium nisi propter veritatē q̄ nobis per christū innotuit: sed omnis virtus que per xpm nobis innotuit ad fidē pertinet: ergo p sola fide tollerādū est martiriū. ¶ In oppositū arguit per illud Mathei. v. beati q̄ persecutionē patiuꝰ pter iusticiā. sed huiusmodi pcutio est martirium. ergo pter iusticiam lz tollerare martirium ¶ Notandū q sicut supra dictū est quinq; de causis contingit pati martirium/ p p̄dicatione veritatis/ p defensione fidei/ p defensione legis/ p redēptione generis humani et p xpō quē qs in martire putat occidere sicut contingit de innocentib⁹. ¶ Notandū vlterius q veritas fidei sunt duplices quedā sunt formaliter practice vt nō est adulterandū/ non est furandum/ sanctificandū est sabbatum. alie sunt virtualiter practice que lz scz nō sint dictamina formaliter directiua operis: ex his tamen sequunt alie veritates que formaliter sunt practice/ vt ista tm̄ est vnus deus non est formaliter practica ex ipsa tamen sequitur ista veritas tantū vnum est summa veneratione colendū. alie sunt q̄ nec formaliter nec virtualiter sunt practice / vt q in diuinis vna persona est genita et alia est procedens ille que sunt formaliter practice habent rōnē fidei et rōnē legis fim q fide iubemur eis assentire credendo/ fim q leges debemus eis obedire operando et adimplendo. ille que nec formaliter nec virtualiter sunt practice habent tantū rationē fidei et sufficit eis assentire credendo: alie habent vtrāq; rationem aut fim se aut fim regulas practi

Cause martirij.

Veritas credibiliū.

cas in eis inclusas qui ergo patitur martirium p veritate catholica secūdū q veritas est ex eo scz secūdū q asserit aliquid esse verū qđ alis negatur esse verū/ z per testificationē huiusmodi veritatis morti se exponit z eam tollerat talis dicitur pati martiriū pro fide sicut sancti martires dicebāt gē tium ydola non deos esse sed demonia z i testificationē huius veritatis se morti firmiter et intrepide exponebāt. qui vero patitur martirium quia in sistit operi legis. aut vitat opus prohibitum a lege quod tamen sibi ne vl faciat illō vel istud omittat sub pena mortis iubetur talis dicitur pati martirium p lege/ sicut fecisse legitur Eleazarus. ita etiā pponeretur alicui cōditio mortis nisi adulterare et ille eligeret fugere adulteriū non obstante circūstantia mortis sibi pposite tunc talis diceretur pati p lege Christi martiriū Contingit autē interdum q quis simul patitur martiriū pro fide z p lege Christi vt martires quibus pponebatur cōditio vt colendi ydoli vel subeūde mortis simul patiebantur pro fide z p lege. p fide quia tirāni nitebātur vt ipsi abnegarēt veritatē catholicā de vnitate dei/ de deitate Christi/ z cōfiterētur tanq̄ verum et indubiū falsitatē de deitate ydolorū suorū. Pro lege vero quia iubebant eos facere opus lege Christi prohibitum scilicet sacrificare ydolis. Interdū patitur quis pro lege z non p fide cū scilicet opus quod iubetur cōceditur a tirāno esse vera et equissima lege phibitū aut quod prohibetur esse vera lege preceptū. nihilominus tamē volunt q illud quod sciunt phibitum fiat aut quod fuit p̄ceptum omittat vt cū tirannus phibet ne iusticia fiat/ aut iubet e necationē innocentū/ aut oppssionem populi Pro fide aūt cōtingit pati tripliciter Uno modo p virtute quā apud oēs recipientes fidē constat esse veritatē fidei et hoc modo p fide passi sunt fideles martires ab infidelibus. Secundo modo p veritate quā multi recipientes fidem negant ad fidē ptinere/ et hoc modo passi sunt catholici martires ab hereticis. Tertio modo p veritate aut falsitate que ēm veritatē non ptinet ad fidē multi tñ recipientes fidē dicūt eā ad fidē pertinere/ et istis duobus modis passi sunt catholici martires ab hereticis vt patuit in pfecutionibus ecclesie p hereticos pcuratis z factis. Exemplū vltimi, vt vicelff hereticus asserebat q ēm fidem z doctrinā traditam a xpo ecclesia non poterat habere dominū temporale/ q non debent cōstrui tēpla deo q ois fidelis tenetur sub vtraq̄ specie ad cōmunicandū et sic de multis alijs. catholici z fideles talia nec vera esse nec ad fidē ptinere z de multis ostēdunt q oppsita ad fidē ptinent. Hec tñ exempla nō ponimus nisi vt intelligat id quod dicere intēdim⁹. Dico ergo q aliqs aliqñ patitur martiriū cōtra dicēdo assertioni vere nō quiō asserando q falsa sit denegādo q ad fidē pertineat nā vt fidei nichil est detrahendū ita etiā ne qđ addamus et phibemus. Si ergo aliqs diceret q ēm doctrinam fidei paruulus baptisatus ab heretico est rebaptisandus: ergo possum cōtradicere dupliciter Uno modo negando talē paruulū esse rebaptisādum. Secundo modo dicendo q q̄uis esset rebaptisandus hoc tñ non est ex doctrina Christi nec potest ex doctrina xpi conuincti talē esse rebaptisandum q̄uis etiā oppositū non possit ex doctria xpi conuinci. Ex quo patet q non solū p veritatibus fidei pati possumus martiriū sed etiā pro aliquibus q̄ non sunt fidei. Contingit p̄terea adhuc triplicer pati p fide. Uno modo pro cōfessione fidei sicut multi sancti martires q iubebant a principibus terre abnegare fidē cōstantissime eā confitebant et cōfitendo inter grauia tormēta vitā finiebant. Secundo modo p publicationeveritatū fidei et exhortatione populi ad ita credendū z cō fortiter ad credulitatē suā operandū sicut legit in actibus apostolo capitulo quarto. q sacerdotes et magistratus populi et saducei doluerunt q apostoli docerent populū et annūciarent in iesum resurrectionē et iniecerunt in eos manus z posuerunt eos in custodia vsq̄ in crastinū et post nonā vocātes eos denūciauerunt ne oīno loqrent neq̄ docerent in noīe iesu q̄bus petrus et iohannes dixerunt/ si iustū est in cōspectu dei vos potius audire q̄ de fide iudicate nō em possumus quevidim⁹ z audiuimus non loqui q si passi fuissent p hac cā martiriū non passi fuissent nō pro assertiōe catholice veritatis qz non prohibebant eos ita credere aut hmōi veritates apud seipsos cōfiteri sed passi fuissent p publicatione hmōi veritatis quā principes et magistratus eis phibebant/ nec nego eos etiam passos fuisse in dicto dū pro lege xpi quia cum esset in eis iussum a xpo vt p̄dicarent euāgelium oī creature/ phibebant p̄dicare iudeis cuāgelicam doctrinā. Tertio contingit pati p veritate fidei non qz publicat et p̄dicat veritas fidei absolute sed qz ita p̄dicatur in hmōi p̄dicatione intelligatur z ephensio quorūdam mox contrarioz doctrine z regule fidei sicut iohānes baptista passus est martiriū quia p̄dicabat q non licebat alicui habere vxorē fratris sui z reprehendebat herodem propter herodiadē quā tulerat fratri suo vxorem. et istud martiriū dicitur esse proprie propter reprehentionem victorū: que reprehensio quomō debeat fieri non est hic dicendum. et ita si aspiciatur ad id propter quod talis proxime patitur non patitur pro veritate fidei sed patitur pro veritate particulari que nec est cōtenta in sacris litteris nec est ex veritatibus sacrarū deducibilibus nec patitur qz falsum dixerit: crimen em est notorium sed qz dixit quod non placuit maiestati principis esse dicendū qz non vult vitia sua reprehendi: hoc mō passus est Christus si inspiciamus ad motiuū eorum per quos passus est propter scz reprehensiones pharisecz et scribarū p quas reprehensiones cōcitati sunt in inuidiā et odiū aduersus eū posset fieri fere consimilis de martirio causa legis suscepto patitur em aliquis p defensione vel pmulgatione legis. et hoc non pono multū differre a martirio pro fide. patit secundo aliquis p lege quia dicit non ptinere ad legē xpi quod alij ptinere/ sed falso dicunt. Et istud modum etiā pono differre a martirio p fide. Patitur tertio pro lege qz propositā conditione mortis insistit operibus p legē preceptis: vel omittit opera a lege prohibita. Quarto patit aliquis pro lege priuata puta pro preuilegio sicut p libertate ecclesiastica et pro immunitatibus ecclesie/ quo modo passus est beat⁹ Thomas cantuarien⁹. Et ita extendendo nomē legis potest esse quadruplex lex pro qua quis potest pati martiriū scz consulens p̄cipiens/ prohibēs z lex

Fidei nihil detrahēdū vel addēdū

priuata scz priuilegium/ p libertate eiñ ecclesiastica potest qs decertare rõnabiliť vsq; ad mortẽ. ¶ Prima conclusio. Non p sola fide tollerandus est martiriũ. Probatur põt aliquis tollerare martiriumvt dictum est p operibus legis non qz negetur lex/ sed quia nõ placet principi hmõi opera fieri igitur. Antecedẽs satis pt; ex dictis. Secũdo qui patitur p reprehensione viciorũ que psone reprehense sciunt et cõfitentur esse vicia non patitur p fide sed multi hoc modo passi sunt sicut iohannes baptista et multi alij. igiť. ¶ Secunda conclusio non. Pro qualibet veritate catholica potest se qs rationabiliter exponere martirio. Patet nõ quelibet veritas catholica scita est esse catholica nec quãlibet catholicã veritatem teneť quis scire eẽ catholicã veritatem sed p sola veritate catholica quã quis scit vel teneť scire esse catholicã tenetur se exponere martirio. igiť. Minor patet quia ẽm Augu. sup genesim tandiu aliquid non ptinet ad fidem quandiu id nõ certissima ratione mõstratur ad fidem ptinere. Maior pbatur qz nõ quelibz veritas catholica scripta est in canone biblie s; multe sunt q̃ deducunť ex scriptis sed constat q inter dum cõsequentie p quas deducunť sunt multe dubie et incerte/ interdum etiã ppositiones biblie q̃ assumũtur p antecedente deductionis habẽt multos sensus ꝛ in vno cõsequentia est bona ꝛ in altero non valet et dubiũ est in quo sensu ptineant ad fidem. Interdũ etiaz discursus fit ex vna q̃ ptinet ad fidem et ex altera pbabili tantuz et constat q nullus predictorũ pcessuum facit certitudinẽ q̃ p positio de qua q̃ritur ptineat ad fidem. igitur

¶ Item constat q circa materiã fidei sunt multa pbleumate ꝛ multe assertiones doctorũ quorũ pro bleumatum altera pars est catholica et altera repugnat fidei et tamen doctores p hmõi assertionibus nõ exponerent se martirio quia nõ sunt certi sed tantũ probabiliter oppinãtur q ad fidẽ pertineant. ¶ Tertia cõclusio. sicut p qualibet veritate catholica potest quis scienseã esse catholicã se exponere martirio: ita p qualibet non catholica potest scienseam nõ esse catholicam se exponere martirio. Probať quia sicut catholica veritas potest negari ab aliquo esse catholica ꝛ pponere scienti eã catholicam cõditionẽ q̃ vel neget eam esse catholicã vel mortem subeat. Ita eam nõ catholica potest ab aliquo cõcedi et reputari catholica ꝛ scienti eã nõ esse catholicã pponere cõditionem q cõfiteatur eã tanq̃ catholicã aut mortem subeat sed in vtroq; casu vir catholicus nec debz eam catholicã negare nec debz nõ catholicã tãq̃ catholicam cõfiteri licet possit eam cõfiteri tãq̃ veram qz sicut blasphemiuz est detrahere deo qõ sibi cõuenit etiã tribuere quod nõ sibi cõuenit ita sacrilegium est impiũz fidei detrahere quod suum est et sibi tribuere quod non suum est. ¶ Quarta cõclusio. Non potest quis rationabiliter se exponere martirio p veritatibus non catholicis quo earum veritati testimoniũ afferat. Probatur soli veritati que ẽm pietatẽ eam possumus reddere testimonium nostris corporalibus passionibus vsq; ad mortẽ: sed veritates aliarũ scientiarũ non sunt ẽm pietatem qz omnis veritas que est ẽm pietatẽ ptinet ad cultum diuinitatis et nobis p christum innotescunt: ergo pro veritatibus non catholicis siue aliarum scientiarum nõ debet se quis exponere martirio. Hanc rationẽ innuit beatus thomas secũda secũde q̃stione de martirio articulo quito in respõsione ad scõm. Ad secundũ inquit dicẽdũ q veritas aliarũ scientiarũ nõ ptinet ad cultũ diuinitatis et ideo non dicitur esse ẽm pietatẽ: vnde nec eius cõfessio potest esse directa causa martirij ¶ Quinta conclusio. Non q̃libet veritas siue catholica siue nõ catholica potest ratione mendatij vitandi quod negando eã incurreret esse cã martirii. Probatur primo qz vt constat ẽm oẽs multe sunt veritates catholice de quibus nõ sumus sufficienter certi nec tenemur esse sufficiẽter certi qõ sint catholice/ et sunt multe alie veritates de qb⁹ etiam nõ solũ sufficenter certi q sint veritates: s; tantũ ista cognoscimur p quasdã persuasiones et pbabiles rationes que nõ faciunt certitudinem ergo talibus nõ debemus dare testimoniũ vsq; ad mortem probať cõsequẽtia. Omnis q̃ ex forma testimonij sui dicit se esse certũ de eo quod nõ est certus et forte scit se nõ esse certum q̃uis magis putet ita esse est falsus ꝛ mendax ꝛ ptinax sed reddẽs testimoniũ alicui veritati p passiones corporales vsq; ad mortẽ q̃ tum est forma testimonij sui nõ solum dicit ita esse s; dicit etiam ꝛ operibus ꝛ passionibus suis ostẽdit se esse certum ꝛ indubium q ita est ergo si nõ sit certus ꝛ indubius ipse est falsus ꝛ mẽdax q aũt sit ptinax probatur quia pertinax nõ solum ille est q̃ pfistit in tenendo quod nõ est tenẽdum/ s; etiam qui pfistit in tenẽdo aliquid aliter q̃ debeat tenere sed qui p veritate probabili ꝛ dubia patitur vsq; ad mortẽ pfistit in tenẽdo aliquid aliter q̃ debet tenere q̃ veritatẽ quã debet tenere tanq̃ probabilẽ tenet tanq̃ certã ꝛ indubiã et in hoc inter cruciatus duros etiã vsq; ad mortẽ pfistit ergo talis est ptinax ꝛ non martir. De veritate aũt non catholica certa ꝛ indubia probať eadem cõclusio/ quia si nõ est catholica p nullo tempore necessaria est ad salutẽ: si pro nullo tẽpore necessaria est ad salutẽ pro quocunq; siue hmõi veritatis cognitione põt esse salus/ ergo p ea asserenda vel testificanda nõ debet se vir doctus exponere martirio: sed debz cũ omni diligentia verbis etiã apertissimis exponere etiã rationẽ vel rationes quib⁹ facta est sibi de hmõi veritate certitudo ꝛ dubia si que circa eam explanare habeant/ qui si cõsenserint bñ actum est. Si eo nõ cõsenserint potius ꝛs eos in erroze eoz relinquere/ ꝛcedere furori ac impetui cecoz ꝛ errantiũ q̃ sepro tali veritate q̃ nũ q̃ ad cultũ diuinitatis p futura est exponere martirio. Ex quibus sequiť q nec abiuratio nec cõiuratio facienda est in assertione probabiles tantus siue catholice sint siue non. Sequitur secundo q nec faciende sunt in assertiones nõ catholicas qz in quancũq; assertionem licet comurare vel abiurare p ea licet patimartiriũ sed de his diffusius dicemus cum agemus de iuramento. ¶ Sexta conclusio. Me abiurenť doctrine vniuersaliter de quarum nullis aut paucis assertionibus cõstat q sũt aduerse catholicis veritatibus. Me etiã cõiurek in doctrinis de quarũ omnibus assertionibus non constat eas esse catholicas põt quis se exponere martirio. Probať quia taliter abiurare vel cõiurare est actus hereticalis ꝛ in auctoribus abiurationis ꝛ cõiurationis hereticali deterior quia au-

aug p õ M ibã ppõne l vel partẽ du mest martirium

Pertinax quis est

ctores talium abiurationū ⁊ cōiurationum nō solum sunt hereticī sed hereſiarche vt loco ſuo oſtēdemus/ ſed ꝑ vitando actu hereticali poteſt quis ſe exponere martirio igitur. ¶ Septima cōcluſio Non ꝑ quolibet virtutis opere pōt vir catholicꝰ ſe exponere martirio. ꝓbatur qꝛ quedā ſunt opera virtutis tā parue neceſſitatis ⁊ vtilitatis q̄ nō licet ſm dictamen recte rationis ꝑ eis ſe exponere mortī/ ſed recta ratio dictat q̄ cedendū eſt violētie ⁊ impetui/ ⁊ q̄ talia bona ꝑ tēpore ſunt intermittanda hec eſt exꝑſſa ſentētia Ariſto. in tertio ethicoꝝ vbi loquitur de his q̄ ꝑpter violētiā ſunt faciēda vel omittēda. ⁊ ſentētia textus eſt talis q̄ in his que per violentiam agimus aliquando laudamur quando aliquid doloroſum ſuſtinemus ꝓ magnis bonis/ quandoq; aūt vituperamur cū ꝓ nullo aut modico bono turpiſſima ſufferim⁹ qñq; non laudamur ſed daꝝ venia cū talia agim⁹ ꝑpter mala et doloroſa q̄ humanā naturam exceḋunt/ ⁊ que nullus ſuſtineret qñq; aūt ad ea q̄ volunt nos cogi ſunt talia q̄ magis moriendum eſt. duriſſima patiēdo q̄ ad talia cogi. Ex quibus verbis appareꝛ q̄ non ꝑ quolibet opere virtutis patiēdum eſt vſq; ad mortē. Secundo ꝓ operibus eutrapelie nemo ſapienſe debet exponi mortī nec ꝑ operib⁹ affabilitatis. Similiter neq; ꝑ paruis operib⁹ mie et liberalitatis ⁊ maxime cū eis cui volumus dare neceſſitatē nō patitur. Tertio q̄ iuſte ⁊ rationabiliter ꝓhiberi poſſunt a ſuperiori qꝛ nata ſunt eē cauſa egritudinis in facientē illa ꝑpter timorem mortis nō ſolum intermitti poſſunt ſed debent/ ſed aliqua opera virtutis rationabiliter ꝓhiberi ꝑſūt alicui ꝑſone qꝛ in eo nata ſunt eſſe vel de facto ſūt cauſa egritudinis ergo ſi imineret mors nobis facientibus illa tenemur ⁊ debemus intermittere. Maiorꝝ videtur certa qꝛ ſi ad fugiēdū munus malū aliquid poſſit rationabiliter ꝓtermittit ⁊ ꝓhiberi illud poterit ꝓhiberi ad fugiendū maius Et miorꝝ ꝓbatur ꝑ Grego. in regiſtro indictione. iiij. epla xv. quā ſcribit ad martinū epm rauennevomitum ſanguinis patientē q̄ incipit. Venientes quidā rauēnates homines grauiſſimo meroꝛe ꝑcuſſerunt qui fratermitatē tuā retulerunt de ſanguinis vomitu egrotare. Narrat poſtea quomodo cōſuluit ſtatiꝫ doctos medicos ⁊ infra. ꝓpterea nec horꝛor nec admoneo ſed diſtricte ꝓcipio /vt ieiunare minime ꝓſumas/ qꝛ dicunt medici huic moleſtie valde eſſe cōtrarium/ niſi forte ſi grādis ſolempnitas exigit qñq; in anno vicibus cōcedo. Idem ꝓcipit de vigiliis/ de ꝓcibus ⁊ expoſitionibus euangelioꝝ q̄ circa paſchalē ſolēnitatem in rauēnati ciuitate dici ſolent/ et vult q̄ ꝑ alium fiat. ¶ Octaua cōcluſio. non q̄ quolibet opere magno virtutis tenetur vir catholicus ſemp exponere martirio. ꝓbaꝫ oñe opus virtutis quod ꝑuno tēpore factum veriſimile eſt vergere in magnū detrimētū xp̄iane religionis aut illius rei ꝑpter quod debet fieri rationabiliter poteſt intermitti ⁊ in aliud tempus differri ſed aliquando q̄ reſiſtere malo totius religionis xp̄iane quod ſm ſe eſt magnū bonum aliquo certo tempore nō poteſt fieri niſi cū diſpendio totius religionis xp̄iane ⁊ nō reſiſtendo facilius et melius ꝑcuratur vtilitas xp̄iane religionis q̄ reſiſtēdo attentis circūſtantiis ꝑ tunc occurrētibus ergo in tali caſu vir catholicus nō debet ſe exponere martirio ꝑ reſiſtendo malo ſed potius debet facere ea ꝑ que ſm iudiciū recte rationis melius ꝑcurabit vtilitas xp̄iane religionis. Minoꝝ iſtius rationis ꝓbatur auctoꝛitate Grego. in regiſtro indictione xi. epiſtola. lxi. quā ſcribit ad mauricium imperatorē q̄ inter ceteras leges ſuas ſanxierat vt qſq; publicis adminiſtrationibus fuerit implicatus ei in monaſterio omnino conuerti non liceat vt nulli etiā qui manu ſignatus eſt in monaſterio conuerti liceat ⁊ requiſitus eſt ab impatore Grego. vt hāc legem q̄ eccleſias ⁊ monaſteria publicaret q̄cum ſciret eam iniquā ⁊ pernicioſam xp̄iane religioni non cōtradixit/ nec ſe mortī expoſuit ſed publicari fecit. Quod ita exꝑſſit in fine epiſtole. Ego quidem inquit iuſſioni ſubiectus eandē legē ꝑ diuerſas terrarū partes tranſmitto ⁊ qꝛ lex ipſa oīpotenti deo minime cōcordet ſcio ego per ſuggeſtionis mee paginā ſereniſſimis dñis meis nunciam. Vtrobiq; ergo q̄ debui exſolui qꝛ imperatori obedientiam ꝓbui ⁊ ꝓ deo quod ſenſi minime tacui. Arbitratus eſt eñ vir ſanctus ⁊ prudēs ſe magis poſſe flectere animū imperatoris ſibi obediendoꝛ nichilominus horꝛtando ⁊ ſuadēdo in oppoſitū q̄ aperte reſiſtēdo. Sunt eñ multa opera virtutum que remotis quibuſdā circūſtantiis opera virtutum ſunt. Ipſis aūt poſitis deſinunt eſſe opa virtutis: de quibus circūſtantiis reſpectu multoꝝ operum vna eſt periculū mortis veriſimiliter imminens. ¶ Nona cōcluſio. ꝓ quolibet opevirtutis quod nō obſtante circūſtantia periculi mortis ꝓtermiſſum: inimicitiam dei ⁊ eterne dāpnationis periculū inducit debet vir catholicus ſuſcipere martiriū. ꝓbatur qꝛ omnia talia ſunt de genere illoꝝ de quibus dicit Ariſt. in tertio ethicoꝝ Quedā aūt non eſt cogi: ſed magis moriendū eſt patientia duriſſima: ꝑpter irriſoria videtur euripedis almeona cogētis matrē occidere Et ſi quer as q̄ ſunt illa q̄ ſunt talia. Reſpōdeo ſicut reſpōdet ibidem Ariſto. eſt autē difficile q̄q; iudicare quale ꝑ quali eligendū ⁊ qui ꝑ quo ſuſtinendum. Adhuc difficilius immorari cognitis rationē aſſignat. Et eñ in multis eſt que quidē expectanꝫ triſtia que aūt coguntur turpia vbi vult dicere Ari. q̄ cum ꝑponitur alicui cōditio vel cōmittendi aliquod turpe vel patiendi detrimentum bonoꝝ vel vite quādoq; eſt difficile iudicare quid ꝑ quo eligendum ſit: aut quid ꝑ quo ſuſtinēdum ſit: hoc eſt quod triſte ꝑ hoc vel illo turpi ſit ſuſtinēdum: ⁊ qꝛ illud quod timemus nos paſſuros ſi non obedim⁹ cogētibus eſt triſte ⁊ doloroſum id vero ad quod cogimur eſt turpe ⁊ inhoneſtū/ ideo adhuc eſt difficilius immorari. i. ꝑſiſtere cognitis. i. iudicio rationis dictantis hoc vel illud eſſe ꝑ illo ſuſtinēdū vel eligēdum. Dico tamē q̄ ꝑ nullo triſti nec etiā ꝓ morte debemus cogi ad oppoſita ꝓceptoꝝ diuinoꝝ negatiuoꝝ quia illa obligant ſemp ⁊ pro ſp De ꝓceptis aūt affirmatiuis dico q̄ ꝑ tēpore ⁊ loco licet: ſed nō ſemp vbi ſcilicꝫ obſeruatio ꝓcepti nō eſſet magne vtilitatis ⁊ tamē nō fieret niſi cum mortis periculo. Ex q̄bus ſequiꝫ q̄ cōſeruatio boni publici poteſt eſſe cauſa martirii. ꝓbaꝫ quia interdum conſeruatio boni publici cadit ſub precepto diuino. Tum ſecundo qꝛ interdum ſit cōſeruatio boni que depēdet ex aliquo quod eſt ex precepto diuino: vt reſiſtendo oppreſſoribus ⁊ oppriāt

Non ſemp ꝓpe dicē dum martirium

tibus paupes ⁊ iudicia puertentibus. Si tñ probabile esse defensionē reipublice nec i toto/ nec in parte futurā potꝫ imo affuturā ⁊ pbabiliter sperarē q̄ postꝫ foret vtilius eidē intēdere sapiētis esset dissimulare ⁊ se ad tēpora magis congruētia reseruare. ¶ Decima conclusio. Pro conseruandis nonnullis operibus consilioꝝ pōt se quis exponere martirio: licet ad hoc nō teneaē. Probaē q̄ potest aliquis vere apud se iudicare q̄ vita quā ducit est turpis ⁊ inhonesta ⁊ q̄ magis vult carere vita q̄ in tali consuetudine turpis vite pseuerare: ⁊ q̄ ex viribus suis ⁊ auxiliis diuinis q̄ communiter hꝫ viuendo ciuiliter vt consueuit non pōt vitā suam turpē relinquere: spat tñ confidit q̄ p ingressum religionis se ab hac vite turpitudine faciliter absoluet. ergo si aliquis phibere nitaē eū ab ingressu religionis sub pena mortis poterit nō obstante circunstantia imminētis mortis ingredi religionem/ sed ingressus religionis est opus cōsilij. igit. Secundo ſm Augu. libro contra Faustum lꝫ nō piurare sit de p̄cepto non iurare tñ non est nisi de consilio/ qꝛ eñ p consuetudinē frequēter iurandi verū faciliter inducimur ad piurium. Ideo non solum phibuit xps piurare sed etiā ne omnino iurarem⁹ consuluit. Tunc volo q̄ aliquis princeps edictum faciat in domo sua q̄ null⁹ dicat sibi verū nisi illō cum iuramēto affirmet sub pena mortis/ ⁊q̄ sit aliquis qui alias p consuetudinē verū iurandi inductus est in consuetudinē piurandi a qua cum maxima difficultate recipiet ⁊ q̄ isti nō liceat familiā regis egredi ⁊ cum rex frequētem habeat sermonem tunc videē q̄ iste pōt se exponere morti ne incidat in periculum piurii alias volēs ac sciens se p̄cipitabit in laqueum peccati mortalis et eterne dampnationis. Eodēmodo dicēdum de integritate ⁊ castitate corporis vbi pbabiliter timeretur in corruptione consensus ⁊ in consensu peccatū.

Sed in hoc est grauis q̄stio si dato q̄ ex ipso opere consilij nec vtilitas alijs nec piculum peccati sibi pbabiliter secuturum videreē: vtrum posset q̄s rationabiliter se p tali ope exponere martirio

Verbi gratia non formidat in corruptione cōsensum nec peccatum/ iudicat tñ q̄ ꝑmium quod consecutura est ex virginitate conseruata nō obstante circūstantia cōditionis mortis ꝓposite sibi nisi p̄mitteret se corrumpi est maius bonū/ ⁊ etiam ipse actus virtutis qui p hanc circunstātiam sit heroycus ⁊ eleuatus est supra omnē virginitatē ſm modum loquendi eustracti est maius bonum q̄ vite p paruum tēpus plongatio ⁊ ita eligēdo seruare virginitatem nō obstante tali circūstantia videē maius bonum minori bono p̄ferre sed hoc est laudabile/ igit se exponēs martirio p̄o ope consilij modo supradicto virtuose facit. Ista ratio est multū apparens non tñ videē sufficienter demōstrare intētum. alias cessequerēē q̄ pvitando mēdacio ioco so aut officioso ego possem me exponere morti

Similiter p actu eutrapelie/ p dicto faceto ⁊ huiusmodi actibus virtuosis parue tñ vtilitatis seclusō merito ego possuz me exponere martirio qō iudicio meo nullus rationabiliter diceret. Ideo dico pbabiliter/ q̄ recte cōsilians quid p̄o quo pōt vel debet eligere Debet cōparare primo malū qō sibi ꝓponitur ad actū committēdum vel cōmittēdū de quo deliberat ⁊ vult ⁊ videre si seclusō merito/ quia adhuc de merito est questio afferaē p omissionem vel cōmissionē plus vtilitatis vel bonꝫ q̄ sit malum quod faciēti vel omittenti ꝓponiē. Si sic tunc insistēdo actui non obstāte circūstantia mortis erit laudabile ⁊ meritoriū. si nō nec laudabile erit nec meritorium. Et hic loquor in cōmissionibus vel omissionibus consilioꝝ qꝛ forte in p̄ceptionibus ⁊ phibitionibus aliter esse dicēdum. Verbi gratia p dictum facetum ⁊ iocundum ego delecto cōsuetēs ⁊ nichilominus cōminaē michi q̄s mortem si ego in eum vel in alium facete loquar/ constat q̄ cum mors mea sit multū maius malū q̄ sit bonum oblectatio consuetudinis: recta ratio nū q̄ dictabit q̄ hmōi actui eutrapelie ego possim insistere cū circūstantia mortis ꝓpositē. In hoc videē esse fundatum Gregorii dictum qō supra retulimus de phibitione ieiunij: videbat enī quod ieiunium operabaē macerationē quādam corporis q̄ in aliquibus est laudabilis: operabaē etiā grauez egritudinē ⁊ periculum vite: qꝛ ergo egritudo ⁊ periculum vite est maius malū q̄ macerationis est bonum. ideo ieiunium fuit phibēdum ne incurrereē mors/ ita etiā dicereē q̄ secluso consensu et peccato corruptio claustroꝝ pudoris nō est tā mala nec integritas corporalis eoꝝ tam bona q̄ mala est corruptio vite. ⁊ ideo seclusa phibitione vel p̄cepto mors non esset p hmōi integritate sub eunda ⁊ p consequens contra rectam rationē essꝫ q̄ quis morte p integritate corporali subiret/ quare nec meritorium esset ita faciēdum/ immo viturabile potius esse iudicandū. ¶ Contra primā cōclusionē arguiē primo p illud Petri. iij. Remove strum patiaē quasi homicida aut fur / aut aliquid hmōi. Si aūt vt xpianus non erubescat glorificet aūt deum iusto nomine: sed ex hoc dicē aliq̄s xpianus q̄ tenet fidē xpi: ergo sola fides xpi dat patiētibus martirij gloriā. ¶ Secundo aliquis dicitur martir quia testimoniū reddit veritati. Aut ergo reddēdo cuicūq̄ veritati testimoniū pōt dici martir: et tunc posset quis se exponere martirio p veritate geometrica vel pveritatibus aliaꝝ sciētiarum speculatiuaꝝ. Aut reddendo testimoniū veritati diuine tñ: ergo cū omnis talis sit veritas fidei sequiē q̄ sola fides est cā martirij.

¶ Ad primā dico q̄ beatus petrus in illis verbis hortaē xpianos vt non demereanē sibi penam legis ciuilis infligi sicut fures ⁊ homicide sed patiā tur tanq̄ christiani/ qui p̄o actibus bonis ⁊ laudabilibus et quos secundū legē christi faciūt cruciātur. Christianus autē aliquis dicē dupliciter. vno modo ex eo q̄ est de familia christi quod fit p susceptionē primi sacramenti ⁊ talis dicitur christianus nō tantū quia fidem sed quia sacramentū primum ⁊ consequenter fidem et caritatē ⁊ alias virtutes suscepit. ¶ Secundo modo aliquis dicitur christianus qꝛ spiritu christi nō solum in actū fidei susceptō sed etiam ad opera virtuosa pcedit ſm illud ad roma. octauo. Si quis spiritum christi non habet hic non est eius / et inuitando christum peccatis mortis secundum illud ad gal. v. Qui christi sunt carnem suam crucifixerunt cum vicijs et cōcupiscentijs ⁊ ideo non solum ille qui patitur p̄o christicōfessione que fit per verba patitur vt christianus/ sed etiam qui patitur p quocūq̄ bono opere faciendo vel quocunq̄ peccato

S p̄o opere consilii pōt pati martirium.

Augusti.

Hiero virginitate pōt quis pati martirium

Respondeo.

Grego.

Arg. thoꝫ 2.2. questi. 124. arti. 5.

T

Xpianꝰ dupliciter capitꝫ.

vitando ꝓpter christum ꝓ quo scilicet faciendo vel vitando mors rōnabiliter suscipi potest qz totum ptinet ad fidei ꝓtestationem. Jn fide eñ reperit ipsa credulitas que est actus mentalis et reperit fidei ꝓtestatio que interdum fit ꝑ verba z tunc dicit fieri confessio. Interdum factis z operibus secundū illud Jaco. secundo. Ego ostendā tibi ex operibus fidem meam contra quod de quibusdam dicit ad titum. i. confitentur se nosse deū factis autem negant. ¶ Ad secundam dico dicit martir non precise qz reddit testimonium veritati/ sed quia reddit testimoniū veritati diuine. Diuine quidem aut qz formaliter in diuinis litteris contenta/ aut qz ex illis consequentia necessaria deducitur aut qz ex illis formaliter elicita/ cū scilicet fit aliquid qđ faciendū est: aut omittit aliqđ quod omittendū est ꝓpter diuinas leges. z cū infert qz sola fides z cetera. negat cōsequentia quia huiusmodi veritas nō est diuina nec primo nec secūdo modo/ sed tantū tertio. ¶ Contra tertiam cōclusionem z maxime cōtra secundā partē arguit sic. Veritas que non est catholica nullo ꝓdictoꝝ modoꝝ est diuina ꝙ ꝑ ea nullꝰ se dz expone martirio. ¶ Secundo qz qui patit ꝑ tali veritate nec patit ꝑ fide xp̄i nec ꝑ operibus legis xp̄i nec ꝓ redemptione generis humani nec ꝓ christo ergo tollerantia sue passionis non est martirium.

¶ Ad primam concedo antecedens et nego consequentiam qz licet ipsa nō sit veritas diuina/ eā tū nō esse veritatē diuinā z catholicā est veritas diuina z cū infert ergo ꝓ ea nullus zc. distinguo vel ꝙ nullus se debet exponere ꝓ ea martirio vt ꝓhibet z testificet eam esse veritatē et sic cōcedo vel vt testificet eam nō esse veritatē diuinam z sic ego nego. ¶ Ad secundā dico ꝙ talis patit z ꝓ fide christi z ꝓ operibus legis. ¶ Ꝓ fide quidez christi vt in puritate sua remaneat z nichil sibi misceatur alienū quia vt supra dictū est ad integritatem fidei pertinet ꝙ nichil detrahat et etiam nichil addat z ita sicut alienū a fide est dicere catholicum non esse catholicū/ Jta et dicere nō catholicum esse catholicum. ¶ Dico etiam talis patitur ꝓ operibus legis/ qz lex est ꝙ qui detraxerit vel diminuerit verbis voluminis huiꝰ anathema sit. ¶ Contra quintam conclusionem arguit sic. Omne mendacium est peccatū diuine legi cōtrarium ergo vt videt mendaciū potest quis ꝓ cuiuscūq; veritatis testimonio martirium subire. ¶ Secundo quia aut ꝓ nullo mendacio vitando licet subire martirium. Aut ꝓ quolibet/ aut ꝓ aliquo sic z aliquo nō. Si ꝑ quolibet habet intentū. Nec potest dici ꝙ ꝑ nullo qz tunc aliquis licite timore ꝓbabili mortis posset dicere falsum testimoniū z deserere z fallere. Nec potest dici ꝙ ꝑ aliquo sic et ꝑ aliquo nō/ qz cū qlibet sit deo ordinatum est eadē de quolibet ratio. ¶ Ad primaz respondeo dupliciter primo negando antecedens mendacia enim iocosa et officiosa nō sunt peccata diuine legi contraria intelligendo ꝙ hoc totuz peccatum mortale: quia adhuc non cōstat ꝙ peccatum veniale sit diuine legi cōtrarium Nec adhuc etiā cōstat ꝙ omne peccatū est peccatū veniale vel mortale. Aliter respondeo ꝙ licet omne mendaciū secluſa circūstantia alicuius excessiue tristis z dolorosi sit peccatū mortale vel venale, multa tamen sunt que nec mortalia sunt nec venialia posita circunstantia alicuius excessiue tristis z dolorosi sicut grauiū cruciatuum aut incōmodoꝝ aut mortis. Et si dicas oppositum asserit esse ab Eustracio tertio ethicoꝝ cōmento secundo qui postēq; recitauit opinionē dicentiū mēdacium esse turpe/ sed si ꝑ vtilitate fiat nō turpiter fieri/ z misceri aliene esse turpe. sed si ꝓ tirānī oblatione non turpe subiungit. Christiana aūt religio fatet et tenet non esse peccandū alicuius incōmodi vitandi gratia. Unde cū mentiri z alienе vxori misceri vtrūq; sit peccare neutrū est aliquomodo faciendū. z sequit vnde superior doctrina/ non doctrina sed error est. non enim facienda sunt mala peccati vt eueniant bona sed mala pene tolleranda sunt. ¶ Ad hoc respōdeo ꝙ doctrina quā reprobat Eustracius est erronea et christiane religioni contraria quia ipse loquit de mēdacio pernicioso quod semp est peccatū nec ꝑ circunstantiam cōditionis mortis fit vt nō sit peccatum. similiter etiā de cōmixtione cum aliena que cadit sub ꝓhibitione diuina/ sed dico ꝙ nihilominus sunt aliqua q̄ secluſa conditione mortis/ aut alicui⁹ alterius excessiue dolorosi essent peccata q̄ nō sunt peccata hac conditione posita. Et hoc modo forte diceret de appellatione pauli ad cesarem paganum in causa fidei que fuit licita ꝓpter circunstantiā periculoꝝ imminentiū que ꝑ hmōi appellationem vitata sunt et tū secluſa huiusmodi circunstantia fuisset illicita. Jdem dicendū esse videt de occultatione veritatis in multis casib⁹. ¶ Contra septimam conclusionē arguit ratione Thome in omni opere bono qđ fit/ z in omni opere malo quod vitat ꝓpter christū fit ꝓtestatio fidei/ sed ꝑ ꝓtestatione fidei licz se exponere martirio ergo ꝑ quolibet bono opere faciendo z malo vitando ꝓpter xp̄m licet se exponere martirio. Tho. vlt. up. artis. ¶ Ad hanc rationem cōcedo antecedens z nego cōsequentiā qz est aliquod bonū opus secluſa circunstantia mortis quod posita huiusmodi circunstātia desinit esse bonū vt opus eutrapelie z opus ieiunij/ est etiam aliquod malum opus secluſa circunstantia mortis quod eadem posita non est malum opus vt verbū occiosum mendaciū iocosum occultatio veritatis vt de abrahā qui sororē ꝓrem esse dixit z tacuit eam esse cōiugem. ¶ Ad rationē ante oppositū dico ꝙ sicut dictum est ꝙ aliqua veritas dicitur diuina tripliciter ita z aliqua veritas nobis innotescit per christum tripliciter/ sed non quelibet que aliquo istorum trium modorum innotescit per christum est veritas fidei.

Querit sexto Utrū sancti martires meruerint' passiones suas. Arguit ꝙ sic ꝑ illud quod habetur id actibus apostolorum. Jbant apostoli gaudentes a conspectu consilij quoniā digni habiti sunt ꝓ nomine Jesu contumeliam pati: sed constat ꝙ non erant digni nisi ex merito ergo sancti martires meruerūt passiones suas. ¶ Jn oppositum arguit sanctis martiribus datum est non solum vt credant in deum sed etiā vt ꝓ deo patiātur vt vult apos. ad phil. ergo sancti nō meruerūt passiones suas. ¶ Ꝓ dubio est aduertendū ꝙ que stio ista potest intelligi de duplicibus meritis scilz

Altissio. libro. 3. tractatu. 7. c. penultimo.

de bonis z de malis. si de bonis tunc est q̄stio. vtrū sancti bene operando meruerunt q̄ p xp̄o paterent? si de malis tunc q̄stio est. vtrū sancti martires per malas operationes z demerita sua digni erant pena illa quam p̄o xp̄o passi sunt? ¶ Quātū ad primū respondet altissiodoren̄. q̄ martires nō merentur passiones suas sed bene merentur constantiam fidei z aliaꝝ virtutum robur z firmitatē z omnes auctoritates que videtur sonare q̄ sancti meruerunt passiones suas exponit de cōstantia z roboze in ipsa passiōe. ¶ Probat altissiodoren̄. quia duplex est gratia tm̄ vna est prima scz virtꝰ que nō cadit sub merito. alia est gratia secunda q̄ cadit sub merito que scilicet est virtutis augmentatiua. Virtꝰ em̄ est nata mereri augeri vt aucta mereat z p̄fici/ Cū ergo virtus passionis p̄tineat ad gratiā primā z p̄stātia ad scōam gr̄am sequit̄ q̄ passio martiꝝ nō cadit sub merito sed eorum in ipso passione p̄stātia. Ista opinio nō mihi videtur oīodā veritatē p̄tinere. Ideo sit prima cōclusio.

Contra altis.

B Diffinitio meriti.

¶ Multi sancti martires potuerūt p bonos actus suos mereri vt paterent̄ p xp̄o/ p̄ma ista videt̄ nota ex diffinitione meriti. ¶ Meritū em̄ est bonꝰ actꝰ ppt̄ quē dat̄ aliō/ z aīs videt̄ notū. ¶ Dat̄ tm̄ potuerūt impēdere obsequiū patiētibus p xp̄o. sicut Sebastianus q̄ cōfortabat sub ascōso clamide martirū ¦ alios potuerunt: hr̄e ardentissimū desideriū bz elū circa defensionē fidei/ potuerūt intrepide segerere rñdendo tiranis q̄ sm̄ fidē rñdendāda sunt/ z ppter ista pōt eis dare deꝰ vt patiant̄ p xp̄o igit̄. ¶ Scōo potuerūt sancti p actus remissos aut alios demereri ne paterent̄ p xp̄o ergo potuerūt etiā p bonos actus z feruentes mereri vt paterent̄ p xp̄o. Antecedens ¶batur de beato regulo siluanecien sium episcopo qui vt habet̄ in legēda sua ideo nō est datu ei pati p Christo q̄ timuit inter minas persequentiū fidem z fugit ergo ex cōtrario actu potest quis mereri vt patiatur p Christo. ¶ Tertio potest quis mereri continentiā z castitatē ergo etiā potest quis mereri p Christo/ cōsequentia ista videtur nota. Et antecedēs ¶batur quia potest quis orare deum vt det sibi castitatē et ad preces z ad orationes suas pōt z deus eam dare/ aut viriliter etiā certando cōtra tēptationes incōtinentie que omnia legit̄ fecisse beatus Thomas de aquino z multi alij sancti. ¶ Quarto ¶ Paulus orauit pie z p̄seueranter vt paterē̄ p xp̄o z oratio sua audita est a dño ergo paulus meruit vt meretur p̄o xp̄o. ¶ Ad hanc rationem respondet Altissiodorensis q̄ si ¶ Paulꝰ oraret dñm vt daret ei p̄o Christo/ aut nō oraret competēter. aut de constantia habenda in martirio intelligeret z nō de ipsa passione. ¶ Ista responsio satis mihi videtur extranea z maxime propter fundamentum in quo videtur eam fundare quia scz passio siue martirium est prima virtus z constantia non videtur nisi quoddam augmentū. Et ideo martirium nō cadit sub merito sed bene constantia in martirio. Ideo Arguitur sic. ¶ Pro illo possumus preces rationabiliter fundere quod nobis orantibus potest deus dare z concedere: Sed pati p̄o nomine Christi z primas gratias et primas virtutes p otest deus nobis orantibus cōcedere z dare ergo p his rationabiliter possumus preces fundere. Minor ¶batur. Nam in oratione dominica oramus vt faciamus volūtatem dei quod est primū in omni virtute. Dicimus em̄ Fiat voluntas tua sicut in celo z in terra. Confirmat̄ q̄ ecclesia orat vt det nobis spē fidem z charitatem que sunt p̄me virtutes z non solum vt det nobis perseuerantiā.

Confirmat̄ secundo quia orare possumus deū vt det nobis castitatem z p̄o ea consequentia debemus ieiunijs vigilijs operi z lectioni iugiter intendere nō q̄ speremus nos eam posse cōsequi exercitio huiusmodi rerū sed q̄ hoc cōtemplatione z intuitu speramus q̄ diuina largitas nobis eam p̄cedet vt vult Cassianus collatione duodecima. Ex quibus cōcludit q̄ p̄o ꝓpetuitate eius indefessis orationibus instare debemus. Tertio ibidem Cassianus aperit modū ꝓueniendi ad perfectam puritatē castitatis scilz inflammari desiderio castitatis totā puritatē suam diuine largitati tribuere/ ieiunijs/ vigilijs/ operi/ lectioni/ ac oīonibus iugiter intēdere/ Sed cōstat q̄ iste nomen modus ꝓueniēdi effectiue z causaliter ergo ē modus ꝓueniendi tm̄ meritorie. Quinto ad principale bonū omne quod potest a deo mere liberaliter dari nobis/ potest a deo nobis dari tanq̄ merces et p̄miū actuū nostroꝝ bonoꝝ/ sed pati p̄o Christo z quelibet virtꝰ pōt nobis dari a deo mere liberaliter ergo etiā pōt nobis a deo dari p nostris bonis actibus z per cōsequens possumus talia mereri. ¶ Maior ¶batur q̄ deus est mere liber non solum in dando bona sua: sed z etiaꝫ in modo dandi z maxime si ille modus non sibi repugnās: sicut dare necessario aut dare dependēter ergo in mera libertate sua dare ea vel mere liberaliter vt p bonis actibus nostris. Et si arguas ꝓtra istam rōnem retēta eadē maiore sic subsumēdo: sed primam gratiā deus pōt mere liberaliter dare ergo primam gratiam potest deus nobis dare p̄o meritis nostris. Ad hoc respondet̄ quicq̄d sit de cōclusione illata q̄ de ea videbit̄ soluendo argumenta cōtra cōclusionem. Dico tamen q̄ consequentia nō valet z q̄ dialeticus diceret q̄ in argumēto est manifeste fallacia figure dictionis q̄ mutatur quid in quale eo q̄ ly prima gratia non tantum significat gratiam. Sed significat gratiā aliqualiter se habentem scilicet ante quam nulla licet ergo illam gratiam possit deus dare nobis p bonis actibus nostris/ non tamen quando est prima quia si datur p̄o bonis actibus nostris eam precesserunt boni actus nostri. Sed actus nostri non fuerunt boni nisi deus nobis aliquis gratuitum cōtulerit. ergo eam p̄cessit aliqua gratia ergo nulla gratia que datur nobis a deo p̄o bonis actibus nostris est̄ prima gratia. Secunda cōclusio. ¶ Multi sancti martires meruerūt passiōes suas. ¶ Probat̄ q̄ multi sancti martires habuerunt feruētissimū zelum fidei/ z solaciū p̄stiterūt patiētibus p̄o christo z frequenter deprecati sunt deū vt daret eis pati p̄o xp̄o. Et ꝓpter hec omnia aut aliqua eoꝝ. deus dedit eis pati p̄o christo igitur multi meruerunt passiones suas. Scōo arguitur auctoritate inducta ante oppositū. Ad idem

Cassianus

L

potest applicari auctoritas post oppositum inducta qz datum est sanctis pati pro christo vt vult Apostolus ad Phili. et hoc non est prima gratia ergo datū est eis pro meritis suis. ¶ Ad hec oia respondet. Altissiodorēn. q iste auctoritates nō ꝯcludūt nisi q aposto. digni fuerunt dignitate meriti nō quidē pati sed habere i passione cōstātiā. Et similiter alia auctoritas vt dicit intelligēdo est de constantia habita in passione. ¶ Contra hanc solutionem possunt fieri replice que posite sunt in p̄cedenti conclusione Specialiter tamen sic arguit aut apostolus Petrus z nero ex equo se habuerunt quantū ad dignitatē et indignitatē pati contumeliam p xp̄o aut nō. nō est dicendum q sic qz nimis durum videret q aliquis qui tot sudores z labores z tam feruētam zelum habuerit pro defensiōe legis xp̄i nec dignior nec minus indignus esset pati pro christo q̄ ille qui semp xp̄m z legem eius persecutus est. Si non aut ergo petrus est dignus z nero indignus z tunc habet intentum. aut petrus z nero indigni: sed petrus minus indignus q̄ nero. Et tunc arguit sic q Petrus sit minus indign⁹ q̄ nero nō est hoc nisi aut ex bonis actibus Petri aut ex actibus malis ueronis. Si ex malis actibus neronis/ergo Patr⁹ ex bonis actibus suis redd̄t dignus. q si nō opz dicere q Petrus habuit malos actus. sed qz non fuerunt tam mali q̄ mali fuerunt actus neronis: ideo petrus non est tam indignus q̄ nero. Si dicatur q ex bonis actib⁹ petri. Tu⁹ sic Per quoscunqz actus tollitur paulatim indignitas ad aliquid per eosdem frequenter repetitos ponit dignitas ad illud sed per bonos actus Petri tollitur indignitas respecta huius quod est pati pro xp̄o ergo p bonos actus frequenter repetitos ponitur dignitas respectu eiusdē. Quod si dicatur q Petrus z nero nec digni sunt pati p xp̄o nec indigni sunt contrarie licet indigni sint negatiue: ergo Petrus z Nero ex equo se habent ad dignitatem z indignitatē respectu huius quod est pati pro xp̄o/ quia nullus est dignus/ nullus etiā est indignus capiendo indignum cōtrarie sed sunt eque indigni capiendo indignum negatiue/ z ita p malos nullus indisponit se ad hoc q patiat pro christo/ z p bonos actus nullus se dispōnit ad hoc q pro xp̄o patiat. ¶ Secundo argumentū fundatū in secūda auctoritate scilicet in auctoritate Apostoli ad Phili. equaliter concludit de voluntate patiendi sicut de constantia in passione. Patet sic voluntas patiendi pro christo est data a deo z non tanquam prima gracia cum huiusmodi volūtatis sequatur graciam aliam datam a deo q̄ partialiter ei speciali quodam mō huiusmodi volūtatem effecit ergo huiusmodi volūtas data est a deo pro meritis equaliter enim concludit de ipsa passione sicut de constancia in passione ergo vel non concludit de constancia vel concludit de ipsa passione ¶ Tertia conclusio. Multi sancti martires non meruerunt passiones suas. Probatur qz multi sancti martires passi sunt antequam haberent vsum rationis ergo tales nō meruerūt passiones suas. Antecedens cum consequentia nota sunt. ¶ Secunda deus est liberalissimus dator q̄ in dāndo a nullis causis dependet ergo sicut p actibus bonis potest dare alicui q patiat pro Christo ita et potest dare et de facto dat z dedit illud multis sanctis martiribus mere liberaliter z sine quibuscunqz bonis actibus. Ex his patet quid sit dicendum de questione in primo sensu. Pro secunda autem sit. ¶ Quarta conclusio. Passio martirū nō est debita peccato originali. Probatur quicquid est debitum peccato originali illud est commune omnibus qui nascendo peccatum originale contraxerunt/ sed passiones martirum non sunt communes omnibus qui peccatum originale contraxerunt ergo passiones martirum non sunt debite peccato originali. ¶ Quinta conclusio z si mors martirum non sit debita peccato originali secundum q per tales passiones z a causa extrinseca illata/ est tamen debita peccato originali secūdum q est anime a corpore dissolutio. Primum probatur quia si sic sequeretur q omnes per cōsimiles passiones ex vi peccati originalis deberēt et obligati essent morti/ sed consequens est falsum cū nō omnes sic moriantur. Secundum patet quia ex peccato originali omnes subditi sunt legi mortis et necessitati moriendi ergo mors martirum secūdum q est anime a corpore dissolutio est peccato originali debita Secundo nullum malum imputum est pena legis diuine: sed secundum legem diuinam mors est pena peccati originalis ergo peccatum originale est punitum in beato Laurentio morte/ sed constat q non nisi morte accelerata et per grauissimas passiones illa quia nullam aliam mortem passus est ergo tali morte peccatum originali in beato Laurentio punitum est/ sed cōstat q nō est punitum ea secundum q per tales passiones illata ergo punitum est ea secundum q est dissolutio anime a corpore. ¶ Sexta cōclusio. Multi martires de meritis actualibus passiones suas demeruerunt. probatur multi martires fuerunt q̄ fecerunt malos actus pro q̄bus deus voluit q eis multi cruciatus infligerent vt liberius z celerius martirij palma potirētur ergo multi martires demeritis actualibus passiones suas demeruerunt. ¶ Septima cōclusio. Multi martires demeritis actualibus passiones suas non demeruerūt. Probatur primo de illis qui nondum vsu rationis suscepto martirium susceperunt. Secundo probatur de illis qui ante martiriū sanctissime vixerūt et adhuc in hac sanctitate vite se ieiuniis/ laboribus/ vigiliis orationibus/ continuis afflixerunt/ talibus enim nō fuerunt passiones propter demerita illate. ¶ Octaua conclusio. Passiones martirib⁹ quadruplici de causa illate sunt scilicet/ aut probationis/ aut emendationis/ aut glorie dei manifestāde gratia. Probatur ex tot causis possunt inferri passiones martiribus ex quot tribulationes hominibus augēdo gloriā patiētis/ sed ex huiusmodi causis cōmuniter inferunt tribulationes hois igitur. Minor patet de prima de Abraham Job z multis sanctis qui vt pbarent multas z varias tribulatiōes passi sunt Patz etiā p illud q̄ in Deuteronimio legitur. Et recordaberis cuncti itineris illius per quod adduxit te dñs deus tu⁹ quadraginta annis pe desertū vt affligeret te et temptaret vt arta fierent que in tuo animo versabantur. Vtrum custodires illius mandata an nō.

Altissiodorensis vbi supra.

Hāc ꝯclusionē tz altissiodoren vbi supra.

¶ Tertio p illud ꝑsal. Probaui te ad aquas cõtradictionis. ¶ Quarto p illud dñi ad Job. An putas me tibi aliter locutũ quã vt apparẽs iust⁹ Pro scõa parte probat primo p illud Multe tribulationes iustoꝝ interdũ eñ vt inquit Cassian⁹ Justos p paruis z leuibus delictis humilians variis tẽptationibus tradit vt eos humiliet.

¶ Secundo p illud. Fili noli negligere disciplinã dei neq; fatigeris cũ ab eo increparis/ quẽ eñ diligit dñs corripit/ flagellat eñ omnem filiũ quẽ recipit. Tertio p illud apocal. Ego quos amo arguo et castigo. Quarto p illud ysaie. corripe nos deus verũtamẽ in iudicio z nõ in furore tuo. Pro tertia parte probatur p illud euangelii. Neq; hic peccat neq; parentes eius, sed vt manifestentur opera dei in illo. Sexto p illud Infirmitas hec nõ est ad mortem: sed p gloria dei q; ẽm quantitatez passionũ augetur gloria z merces patientiũ z inde est q; qui maiora z grauiora passi sunt. Illi tamen gloriosiores ab ecclesia venerant. Ad gliaz aũt dei est cũ hee passiones immittũtur ad multi plicandam fidem z augendã xp̃ianã religionem.

Ex hisptz respõsio ad q̃stionẽ. ¶ Cõtra primam conclusionem. Arguitur sic. Nulla virtus cadit sub merito: sed passio martirũ est virtus ergo nõ cadit sub merito. Maior probatur. Nulla prima gracia cadit sub merito: sed tñ augmẽtũ gratie sed oĩs virtus est prima gratia: ergo nulla virtus cadit sub merito. sed tñ augmentũ virtutis. Secundo nullũ malũ est premiũ bonoꝝ operũ q; premium bonoꝝ operũ debet esse bonũ/ sz passio martirum z mors eoꝝ est acerbissimũ malũ: ergo non cadit sub merito. ¶ Tertio nichil quod est supplicium demeriti est ẽmiũ bonoꝝ operũ / sed in oĩb⁹ martiribus mors est supplicii z pena peccati originalis z ĩ multis cruciatus z tormẽta sunt pene peccati actualis: ergo ĩ nullis sunt premia bonoꝝ operũ. Ad primã negaf maior. Ad ꝓbationez dico q; gra accipiꝫ tripliciter. Uno modo p quolibz dono gratis dato. Alio modo p dono gratuz faciente. Si accipiꝫ gra sco modo sic ego nego q; ꝑma gra non cadat sub merito. Mã z Cornel⁹ et Augustinus pcibus z colombus primã gratiam meruerunt. Cornelio eñ dictum est. Cornely exaudita est oco tua. Et de Augustino ptz ex legenda sua et multi etiã meruerunt primã gratiã ĩ parentibus et cognatis vt Martin⁹ in matre z btã Agatha in marito z fratre. Similiter lapsus in peccatũ mortale p attritionẽ merek sibi gratiam restitui. Si aũt accipiatur gratia pro modo tũc cõcedo añs q; nullum opus humanum est bonum nisi ad ipsum cõcurrat aliqua specialis motio dei que motio dei est donum gratis datũ. Et ideo prima motio vel primũ donũ gratuitũ non cadit sub merito q; nõ est meritum nisi aliquod donum tale p̃cesserit. Ad secundã concedo maiorẽ de malo quod non est bonũ Et ad minorẽ dico q; passio illa cum sit pro Christo est malũ pene sed est excellens bonum virtutis habet eñ huiusmodi passio duo/ vnum quod sit afflictiua/ aliud q; pro Christo tolleretur. Ex meritis ergo bonis interdum ptingit quod hoc afflictiuũ ꝓpo tolleretur.

Ad tertiam nego maiorem z dico q; huiusmodi passio z mors martirum habet duo scz quod sit afflictiua et quod sit pro christo tollerata.

Et ideo ẽm quod afflictiua potest esse supplicius demeriti: et secundum quod pro Christo tollerata potest esse meritoꝝ merces z premium. Cõtra quintam conclusionẽ Arguitur sic. Omnis mors hominum qui peccato originali fuerunt interfecti est pena peccati originalis/ sed mors martirũ talibus passionibus et a causa extrinseca illata est huiusmodi mors/ ergo mors martirũ talibus passionib⁹ inflicta est pena peccati originalis. Sexto beatus Laurentius aliquã mortẽ ex peccato originali debitã soluit/ sed non soluit nisi mortez tam grauibus passionib⁹ inflictam. igitur. Tertio ista cõsequentia nõ valet. Peccatum originale punitũ est in beato Laurentio morte acceleratez acerba: ergo mors acceleratz acerba debebatur peccato originali. Antecedens ꝓbatur a simili. Non sequitur peccatum mortale punitur pena contritionis/ ergo pena contritionis debita est p peccato mortali: q; peccato mortali debetur pena eterna nõ tẽporalis tñ dñs cõmutat penã eternã ĩ tem poralem ne peccatum remaneat impunitum. Argu. altissimo, vbi su.

Ad istas rationes. Ad duas primas concedo conclusiones illatas quia sunt mere cathegorice et non specificatiue quia non contradicunt cõclusioni que specificatiua est z non mere reduplicatiua. Nam iste multũ differunt Johannes baptisatus dampnatur: z Johannes ẽm q; baptisat⁹ tãpnatur. Ad tertiaz opinio Altissiodorẽñ. est q; mors martirum que scz est cũ vehementib⁹ passionibus non debetur peccato originali/ quia peccato originali tantum debetur mors que ꝓuenit ex necessitate moriendi Martirum aũt mors nõ pro uenit ex necessitate moriendi sed est causa extrinseca illata. Ista opinio michi videtur difficilis ad intelligendum. Neq; possum benevidere quod peccatũ actuale vel originale puniatur aliqua pena q̃ nec in se nec in equiualenti sit ei debita/ quẽadmodũ pena minor est debita peccato in equiualenti cũ eidẽ peccato est debita pena maior. Ideo respõdeo ad rationẽ negando antecedens scilz q; illa cõsequentia nõ valeat accipiendo cõsequens mere in sensu cathegorico. Ad ꝓbationẽ nego assumptum. Et respondeo dupliciter. Primo q; pena contritionis debetur peccato mortali actuali vel in se vel in equiualenti quia in pena eterna que equiualet omnibus peccatis temporalibus.

Secũdo respõdeo q; peccato mortali viatoris debeꝫ disiunctiue pena duplex scz eterna z cõtritionis et quã diu est viator sufficit soluere vnam

Si aũt nõ soluat penam cõtritionis quam diu est viator tunc quia iam impossibile est eam soluere: ido tenek simpliciter ẽm legem ad penã eternam. Et si dicas q; secundum hoc ista non esset simpliciter concedenda peccator est dignus pena eterna quia peccator dignus duabus penis disiunctim est obligatus ad nullam earum simpliciter.

Respondeo quod ad quamlibet earum est in solidum obligatus / sed soluta vna absoluitur ab altera. Soluta eñ p na contritionis secundũ legem misericordie dei absoluiꝫ a pena eterna z preter hoc adhuc quãdiu non conteritur in via simpliciter cõcedendum esse videtur quod est obligatus ad penã eternam quta quã diu est in via z non conteritur cũ possit conteri censetur nolle cõteri et per consequens censetur tenerꝫ obigari ad pe

p.ii.

nam eternã. ¶ Aut tertio. ℜspondeo ꝛ meliꝰ ere do quod pena eterna est debita peccato mortali/ est tamen in potestate eius qui peccauit vt faciat eam non esse debitã. sed ꝓ ea faciat penã tempora lem in se debitã peccato mortali/ cũ scz voluntate efficacivult cõteri de peccato suo/ et ita nunc̃ pu nitur peccatoꝛ pena q̃ non sit peccato suo debita. ¶ Contra sextã cõclusionem arguit sic Job non est demeritus meritis actualibꝰ passiões suas er go nec martirem. antecedens ꝓbatur Job non demeruit tantã penã quã passus est. igitur. Ante cedens ptz ꝓ illud eiusdẽ. ℜon eque iudicia agis mecum. ¶ Secundo ꝓ illud eiusdem. Vtinã pec cata mea appenderenꝯ in statera. ꝛc. vbi expresse vult Job q pena sua est maioꝛ quã demeritũ suu ¶ Ad hanc rationẽ potest respõderi primo negã do consequentiã quia multi martires multo plus peccauerunt quã Job. Ideo multis martiribꝰ po tuit infligi pena gauis in supplicium demeritoꝛũ que Job: ideo fuit inflicta nisi ꝓbationis vel glo rie sue augẽda causa. Et ad ꝓbationem q vtꝫ vult Altissiodoꝛeñ. dicunt aliqui q Job in illis verbis peccauit: sed postea penituit sed hoc est falsuꝫ: qꝛ circa principium dicit In omnibus his non pecca uit Job labijs suis. Et ideo respõdet aliter quod cũ Job dicit non equo iudicio contendis mecum ipse intelligit non equo iudicio quantũ ad merita mea sꝫ equo q̃tũ ad dei iudiciũ. Quod si altissio doꝛeñ. intelligat quod iudiciũ dei in penis infligẽ dis est duplex. Vnũ est punitiuũ aut castigatiuũ et tale sumitur ꝓ cõparationem ad demerita. Aliud est q non est punitiuũ: sed fit aut ꝓbatiõis aut glorie augende: aut glorie dei manifestande: aut exempli causa: et tale est equũ iudicium et tñ non est ꝓ cõparationem ad demerita sumptũ. Si inc̃ hoc modo intelligat placet optimo eius. Et ad confirmationem huius cõsequenter addit: vti nam appenderentur peccata mea in statera. ꝛc. ¶ Contra quartam conclusionem arguitur sic. Nulla pena temporalis est grauioꝛ morte: sed moꝛtis penã deus infligit ꝓ peccato originali: er go et quãlibꝫ aliam penã etiã martiribus infligit pro peccato originali/ ꝛ ꝓ consequens passio mar tirium est peccato originali debita ¶ Ad hanc ra tionem respondet Altissiodoꝛeñ. quod taxata est pena: dominus infligere põt ꝓ peccato originali de iusticia. Vnde non posset infligere quantã licꝫ penã pro originali/ quantam tñ posset ipse nouit. Credimus tñ quod non posset tantã quantã Job sustinuit. ¶ Aliter tñ dico quod licꝫ moꝛs sit inter oẽs penas temporales cuius ipsa nõ est pars ma ioꝛ pena. Tñ aggregatuꝫ ex moꝛte ꝛ grauissimis cruciatibꝰ est maioꝛ pena quã moꝛs/ ꝛ qꝛ moꝛs sꝑ soluit ꝓ pctõ originali/ ideo ꝓ eo alie pene nõ solu untur. ℜeqꝫ etiã pro eo infliguntur.

Queritꝰ Utrũ passiões

sanctoꝛ sint vite eterne meritoꝛie

Arguitur quod non: qꝛ passiones sunt eiusdem rationis in rationabilibus ꝛ irrationabilibus. Sed in irrationabilibꝰ nõ sunt me ritorie vite eterne. ergo nec in rationabilibus. In oppositũ arguitur ẽm ℙsalmistã Mors sanc toꝝ pretiosa in conspectu domini/ sed hoc nõ est ꝓpter tempoꝛale p̃cium ergo hoc est ꝓpter p̃cũ vite eterne. ¶ Circa hanc questionẽ. Opinio al tissiodoꝛeñ. est quod passiones sanctoꝝ non sunt meritorie vite eterne nec faciunt dignũ vita eter na. Quia quis subiaceant quodã modo libero ar bitrio quia si vellent negare xp̃m non paterentur tamen non sunt ex libero arbitrio tanc̃ opus eiꝰ immo a causa extrinseca ꝛ coꝛruptione coꝛporis ꝓcedunt. Ista opinio non videtur michi vniuersa liter vera ideo dico q duplices sunt passiones: q̃dã sunt volite a nobis: alie sunt q̃ nõ sunt volite a no bis. Exemplũ primi vt cũ quis desiderat pati/ vt per huiusmodi passiones puniantur delicta sua. Et per hoc liberetur a penis future vite. Exem plum secundi vt cum quis vult confiteri fidem nõ obstante circunstantia grauissimoꝝ cruciatuuꝫ et moꝛtis. Exemplum aliud: vt si beata Lucia fuisset coꝛrupta passio illa coꝛruptionis nõ fuisset ab ea volita. Circa primas passiones habꝫ vir bo nus triplicem volitionem vnam circa id quod est finis harum passionum. Vult enim liberationem a futuro supplicio. Aliud est circa ipsam passionẽ vult enim ipsam passionem volitione ꝓpter hoc vt Aristotelis terminis vtar nonvolitione simpli citer. Habet tertio volitionem circa equanimita tem in tollerando quia vult non deici a vera digni tate hoꝝ ꝓpter tollerãtiã huiusmodi passionũ In alijs autem passionibus non sunt nisi duo voli ta. Habetur enim volitio actus cui non obstãte ꝓsentia passionum volus incumbere. habetur se cundo volitio equanimitatis in tollerando huius modi passiones sed non habetur volitio huiusmo di passionis: sicut volunt ꝓpositiuus ꝛ Altissiodo rensis. Tunc sit prima conclusio. Omnes p̃dicte volitiones nate sunt esse eterne vite meritorie/ pro batur quia omnis actus intrinsece bonus secũdũ se vel secundũ similem in specie natus est esse eter ne vite meritoꝛius/ quia omnis talis natus est eli ci a caritate/ sed omnes huiusmodi volitiões sũt bone: ergo nate sunt esse eterne vite meritorie ¶ Secunda conclusio passiones martirum ꝓ xp̃o caritatem habentium que sunt ab eis volite non sunt intrinsece eterne vite meritorie/ ꝓbatur qꝛ vt nunc supponꝫ actus exterioꝛ non est intrin sece bonꝰ/ sed tantũ extrinsece scilicet a bonitate actus interioꝛis sed huiusmodi passiões sunt actꝰ exterioꝛes. igit. Tertia cõclusio/ passiones hmõi sunt extrinsece meritorie vite eterne. ꝓbatur. Omnis actio vel passio volita recte rationi ꝓxi mis quã eliciendo vel sustinendo intendimus nos cõformre recte rationi ꝛ vitã eternam mereri est meritoꝛia vite eterne si fiat vel sustineat ab habẽ te caritatem sine qua non est meritum vite eterne sed hmõi passiones sunt volite conformiter ad re ctam rationem/ ꝛ eas sustinendo intendimus nos recte retiom conformari et vitam eternam mere ri. igitur. ¶ Dicitur aũt in maioꝛe volita ꝓpter passiones non volitas/ dicitur quã eliciendo / vel sustinendo quia actus interioꝛ bonus nõ denomi nat quẽlibet actum exterioꝛem sibi conformẽ bo num moꝛaliter qꝛ non denominat actũ creature irrationalis lꝫ (etiã sit sibi conformis) bonum/ pu ta recta ratio dictat q bonũ est asinũ facere fedi tatẽ suã extra ecclesiã ꝛ percutiat ita iudicãs asi num vt egrediat ecclesiã/ ille egressus asinꝰ et ster coꝛatio extra ecclesiã est cõformis recte rõni/ qꝛ

tamen a sinus ita faciendo non intendit se conformare recte rationi. Ideo actus eius nō est bonus moraliter. Similiter si dictet ratio q lapis ꝑpter cultum diuinū est quadrandus quadratio passiua non est fm q huiusmodi bona moraliter/ quia lapis non intendit per hāc quadrationem se cōformari recte rationi. ¶ Quarta cōclusio passiones sanctorum nō volite nec intrinsece nec extrinsece sunt meritorie / patet quia nichil est meritorium nisi sit volūtarium/ sed huiusmodi passiones nec intrinsece nec extrīsece sunt volite ergo huiusmodi passiones nec extrinsece nec intrinsece sunt meritorie. Secundo Tales passiones nō sunt recte rationi ipsius sustinentis cōformes ergo nō sunt bone moraliter ⁊ per ꝯsequēs nec meritorie/ añs ꝓbatur q: nulla recta ratio dictabat lucie q deberet sustinere corruptionem corporis licet recta ratio bene dictabat q minus erat fugiēda hmōi corporis corruptio quam abnegatio fidei / dictabat etiaz recta ratio lucie quod si ꝓpter fidē inferret sibi corruptio corporalis itegritatz/ quod ipsa debet seruare equanimitatē mentis nec ꝓpter hanc a vera hominis dignitate deiicj. ¶ Quinta ꝯclusio/ Sustinētia hmōi passionum nec intrinsece nec extrinsece est meritoria/ ꝓbatur q: tollerantia huiusmodi passionum nō est plus volita quam ipsa passio oīs volens sustinere aliquā passionem vult modo volēdi talē passionē ergo in quibus passio nō est volita necipsa sustinētia passionis ē volita. ¶ Secundo aliqnas tales passiones nolle sustinere est virtuosum ergo aliquas tales velle sustinere est vicioſum/ ceteris paribus remanentibus ergo sustinentia respectu talium non est meritoria vite eterne. antecedēs patet. ¶ Nam erat i lucia virtuosum nolle sustinere corruptionem integritatis corporalis ergo ipsa nūcꝫ voluit sustinere corruptionem integritatis corporalis. ¶ Tertio eadem est virtus et discretio oppositoꝝ liberalitas enim est in nō dare non danda/ sicut in dare dāda ergo etiam eadem patientia est in sufferēdo sufferēda et nō sufferēdo non sufferenda sed multe tales passiones non sunt sufferēde ergo virtus que est circa eas nō est in sufferendo sed in nō sufferēdo/ minor patet de illis que sunt inhoneste et turpem exitum habēt/ in quarum sufferētia dicit altissiodorenſ. nō consistere virtutem sed in recusando eas/ et in hoc prepositiuum sequitur. Ita dices. Solutio sicut prepositiuus distinxit quedam sunt passiones q̄ secūdum naturam suam in turpē vergunt exitum sicut violēta corruptio virginitatis violēta penarum susceptio cum quis cogitur adorare ydolum. Alie sunt passiones que secūdū naturam super inducūt honestatem vel vtilitatez sicut flagellorum susceptio ꝓ fide chri sti/ dicimus ergo cū ꝓpositio quod patiētia duos hz vsus scilz sufferre sufferēda et respuere respuēda licet non sit nominata nisi fm alterum istoꝝ. ¶ Unde cōcedimus quod in ꝓdicto casu nō meretur sancta Lucia ex sufferētia possionis sed recusatione et rebellatione et ita nō ex volūtate nō patiēdi sed ex volūtate nō patiēdi merebatur. ¶ Istud dictum est est multum rationabile/ sed iudicio meo potest addi adhuc vnum membrum diuisionis scilicet q̄ quedam sunt passiones que nec honestatem nec vtilitatem habēt nec etiam exitū turpē, sicut cū quis patitur. flagella ꝓ fide xpi nec tñ sperat per hoc cōuersionē hominū aut aliquid aliud q: forte patitur in loco secreto nec per hoc magis defendit fides quā si nō pateret eo q nō esset sibi ꝓposita patiēdi ꝯditio/ ⁊ in talibus potest velle sustinentiam passionis/ potest etiā nolle/ dum tñ semp magis velit fugere negationem fidei quā tollerātiaz passionis nō tamē placet michi idē q doctor concludit ⁊ in eadem questione frequēter repetit nisi acciptat sustinentiam ꝓ actu interiori scilicet ꝓ volitione qua volo passionē tollerare ꝓpter deū. Nec video aliter quomodo differāt passio et tollerantia passionis nec video possibile esse quod aliquis nollit pati flagella vel mortem et tamen velit sustinentiā flagellorum ⁊ mortis. ¶ Sexta cōclusio velle minus fugere hmōi passiones quam ydolatriam aut negationem fidei est eterne vite meritorium maxime si sit ab habente caritatem. Patet quia huiusmodi velle est actus conformis recte rationi dictanti quod minus male semp est minus fugiendum. ¶ Septima conclusio nō fugere huiusmodi passiones cum ꝓponūtur in comparatione ad ydolatriam vel negationem fidei vel iniusticiam est meritorium vite eterne/ ꝓbatur q: tale non fugere est sub ordinatum bone volitioni ⁊ meritorie ergo est meritorium vite eterne extrinsece/ licet non intrinsece et hoc forte intelligebat altissiodorensis cū dicebat q sustinētia hmōi passionū erat vite eterne meritoria ⁊ nō ipe passiones. ¶ Contra tertiam cōclusionem arguitur sic. huiusmodi passiones nō sunt ex libero arbitrio tāc opus eius immo ꝓcedunt a causa extrinseca ⁊ ex corruptione corporis ergo nō sunt meritorie vite eterne. ¶ Secundo dolor ex p̄sentia ignis aut vehementia ictuum causatur mere naturaliter sicut et labor ex opere p̄dicationis et fatigatio ex opere peregrinationis ergo ista nō sunt in libera potestate faciētis ergo nō sūt meritoria vite eterne.

Tertio sustinere passionē est meritorium ergo sustinere maiorem passionem est magis meritoriū sed consequens est falsum igitur. Minor ꝓbatur. Volo q duo velint sustinere penas eiusdem quantitatis vnus tamē ex maiori caritate alius ex maiori. Tunc sic Ille qui vult sustinere penam tante quantitatis ex maiori caritate magis meretur et tamen minus patitur ergo minorem penam sustinet ergo nō est verum quod sustinere maiorem penam semp sit magis meritoriū. Quarto. Volo q aliquis ꝓpter demerita ducat ad patibulū ⁊ quod ei iungat sacerdos quod in remissionē peccatorum voluntarie et equanimiter sustineat penam ⁊ opprobriū suspēsionis tūc sic talis sustinentia est volita ⁊ tñ nō est meritoria vite eterne. Tū primo q: nō est satisfactoria ꝓ peccatis suis quia alias statim euolaret ad celū. Tum secōdo quia fur velit nolit sustinet hmōi passionem. Tum tertio q: ille qui est i purgatorio quātus velit pati vt citiꝰ euolet ad celum tamē patiendo nō meretur quia velit nolit patitur. Ad primum dico quod aliquid dicit opus libertate arbitrij quadrupliciter. vnomō tanquam elicitum ⁊ sic nō valet ꝯsequētia q: tūc nullus actus alteriꝰ potētie a volūtate eēt nec intrinsece nec extrinsece meritoriꝰ vite eterne. Secōdo tanꝯ imperatū ⁊ hoc tripliciter vnomō tanꝯ imperatum vt fiat ⁊ de tali nego etiam ꝯsequēti am

Argumentum altissiodoren.

Alias enim tollerantie passionum que secundum naturā suam honestatē habent vel vtilitatem nō essent meritorie vite eterne cuius oppositū dicit idem altissiodorensis cuius ratio hic soluitur.

¶ Tertio modo tanq̄ imperatum vt sustineatur. Quarto modo tanq̄ imperatū vt non fugiat dico ergo q̄ ad hoc q̄ aliquid dicat opus liberi arbitrij sufficit q̄ sit volitio q̄ contingit si imperāt fieri vel sustineri Si autē imperant vt nō fugiantur q̄ cū hoc stat q̄ nō sint volite ideo etiam stat q̄ non sint meritorie. Non fugere tamē eas quod est actus imperatus est meritorium vite eterne.

¶ Ad secundā concedo antecedens & nego cōsequentiā q̄ licet nō sit in libera potestate merētis vt causa applicata nō agat eo q̄ naturaliter agit quia tamē est in libera eius potestate vt causa nō ponat ideo est simpliciter concedendū q̄ et labor et dolor & defatigatio sunt in potestate merentis.

S Ad tertiam posset faciliter dici q̄ cōsequentia nō valet eo q̄ stare potest q̄ ferens paruā penā sponte nō fert maiorē nisi inuite. Sed q̄ hoc non euacuat difficultatē Ideo dico q̄ aliqua pena potest dici maior pena quam altera quadrupliciter vno modo cōparando penam ad penā absolute sicut ieiuniū triū dierū est maior pena quā ieiuniū vni⁹ vel quā peregrinatio vnius horæ. Secūdo modo cōparando penam ad suscipiētem sicut ieiunium vnius diei est maior pena colerico quā flegmatico. Et hoc tripliciter quia vel maioritas illa p̄uenit ex bonis aut malis naturalibus vel fortuitis. Exemplum p̄imi sicut colerico ex cōplexiōe sua magis penale est ieiunare p̄ vnum diem quam flegmatico. Exemplū secundi sicut regi ꝓpter copiam diuitiarū minus penale est dare tria quā vetule pauperi ꝓpter paupertatē suam aut p̄uenit maioritas illa ex bonis & malis moris/ ex bonis sicut habenti multā intensam caritatē aut habitū tēperantie minus penale est ieiunare p̄ tres dies quā hos habitus nō hobenti aut habenti sed minus intensos. Ex malis habenti habitū auaricie intēsum magis penale est dare tria quā talem habitum malū nō habenti. Ideo ad argumentū concedo q̄ sustinere maiorē penā libere & sponte maioritate sumpta ex cōparatione pene ad p̄sonam suscipientis p̄uenīte ex bonis vel malis naturalibus vel fortuitis sed non p̄uenīte ex bonis aut malis moris est magis meritorium q̄ sustinere et mortē ceteris paribus. Non ex bonis q̄ nulli sua strēnuitas ob esse debet. Nō ex malis q̄ nulli sua malicia debet ꝑdesse Argumentū aūt p̄cedit de bono moris scz de bono caritat' & ideo nō ꝓcludi.

¶ Ad quartā dicit altissiodorēn. q̄ sustinentia pene nō est meritoria plene liberationis licet valeat sustinēti. Hec solutio nō michi satisfacit. Tum q̄ si valeat sibi adminutionē pene cū pena nō sit infinita sed finita tunc posset tm̄ intendi hec volitio et diuini possent circumstantie peccati q̄ valeret ad plenā liberationē. Tum scdo q̄ possibile esset quod nō sciret se ad iudicatū morti et ideo in tali casu tm̄ valeret acsi oīno mere libere pateret. Et ideo dico q̄ vel talis scit se irreuocabiliter adiudicatum mortiuel nō. Si nō eodēmodo dicēdū esset acsi nō esset adiudicatus. Si sic aut talis in actu exteriori habet circūstantiā iudicij ꝓ obiecto q̄ scilicet videt se nō posse euadere mortē ꝓpter iudicium factum vult de necessitate virtutē facere et tollerare penam cui adiudicatus est equanimitatem seruare et hoc est multū meritoriū licet nō valeat ac remissionē totalē illius pene que volitionem mere liberā et talem circunstantiā non habentem posset totaliter dimitti ymo etiā ꝓ aliquā to minorē penā. Et in hoc casu bene dicit altissiodorensis. Et ideo sm eum nō valeat ista cōsequētia. Iste sustinet penā iniunctam & minor illi sufficeret ad plenam liberationē ergo ꝓ istam penā plene liberatur quia nō sustinet voluntate plena libera.

¶ Aut in actu interiori nō habet hmōi circunstātiam ꝓ obiecto/ aut si habet gaudet eam habere & sibi placet hmōi circūstantia vt digne puniat in eo delictū quo legē trāgressus/ & libereť totaliter a pena cui est ꝓ hanc trāsgressionē obligatus.

¶ Est in isto casu videtur michi quod nō est min⁹ meritoria. Et ad p̄mā ꝓbationē dico quod si nō habeat aliud peccatum statim emolat ad celum.

¶ Ad secundam ꝓbationem dico quod licz velit nolit sustineat tamen ita vult sustinere in isto casu acsi in potestate sua esset non sustinere.

¶ Ad tertiam dico quod ille qui est in purgatorio extra statum merendi. Et ideo siue pati possit siue nō nō mereť ꝓ illam passionem/ cuius tamen a pena cui erat obligatus patiendo liberetur.

¶ Contra quartam & quintam conclusionē arguitur p̄imo argumento post oppositum. Secundo arguit gaudendū erat sanctis de suis passionib⁹ et non ꝓpter vtilitatē aliquā tēporalē ergo ꝓpter vtilitatem eterne vite ergo hmōi passiones sunt eterne vite / antecedens ꝓbat p̄imo ꝓ illud Jacobi Omne gaudiū existimare fratres cum in varias temptationes incideritis ergo cū passiones martiriū sint grauissime temptationes sequit quod de hmōi passionibus est sanctis gaudendū.

¶ Tum secundo ꝓ illud actū ibant apostoli gaudentes a conspectu consilij quoniam digni habitati sunt ꝓ nomine ihesu contumeliam pati.

¶ Tum tertio ꝓ illud apostoli ad philipēses. gaudete q̄ datum est vobis non solum vt credatis in eum sed etiā vt patiamini ꝓ eo. Tertio sancti meruerunt aureolam martirio suo/ aut ergo voluntate patiendi aut ipsa passione. Non voluntate patiendi q̄ ipsam voluntatē habebant ante martirium & tamen nō merebant aureolam. Tum etiaz q̄ in casu nō habēt voluntatē respectu hmōi passionum quia cōclusio expresse posita est de passionibus nō volitis ergo martires aureolam meruerunt ipsa passione martirij. ¶ Quarto ois passio que est actus bonus et voluntarius recte rationi cōformis est meritorius. sed hmōi passio est actus bonus cū ita patientes laudent & voluntarius q̄ si non vellent non paterent igitur sunt meritorie.

¶ Quinto tam actiones q̄ passiones spirituales sunt meritorie vt sunt amor/ spes gaudiū ergo et passiones corporales. ¶ Sexto si beata Lucia fuisset corrupta fuisset duplicatum meritū sue castitatis secundum illud q̄ ipsa respondit tiranno Si inuitā me violaueris castitas mihi duplicabitur ad coronā/ & hoc quia merito castitatis additum fuisset meritum patientie sed cōstat q̄ beata Lucia nō meruisset volūtate patiendi corruptionem ergo meruisset ipsa passione corruptionis. Minor patet quia tūc nō fuisset inuita corrupta.

Quo mō vna pena ē maior alīa

Contra altissiodorensis libro. 3. tractatu. 7 capō ante penultimo.

Maior pena nō tm̄ liberat q̄ minor.

Argumēta altissiodorēsis. vbi s.

Altisiodo/ resp.

¶ Ad primam respondet Altisiodorēn. q̄ mors sanctorum dicitur preciosa ratione sustinētie cui ipsa mors est annexa frequēter eām vt dicit attribuitur passioni quod cōuenit motui cui passio est annexa/ sed q̄ hoc est cōtra quintā conclusionem ideo aliter dicendū est q̄ mors sanctoꝝ dicit p̄cio sa ꝓpter bonos motus ⁊puritate ꝓscientie quam habent sancti cū moriunt. ¶ Secundo dico ſ auctoritas intelligat tm̄ de sanctis qui pro Christo aut fide eius occidūt tūc mors eoꝝ preciosa dici tur ſ sit abeis ꝓpter aliq̄ causam rationabilem volita sicut contingebat in Apostolo cū dicebat/ cupio dissolui ⁊ esse cum Christo q̄ ſ nō sit volita dicit preciosa q̄ p̄ciosum est ⁊ laudabile minus fu gere eam q̄ ydolatriam vel aliud minus malum.

Marti. de passionib⁹ gaudent.

¶ Ad secundam dico q̄ sanctis est gaudendū de suis passionibus. tum primo ſ ꝓpter aliquā ratio nabilem causam nō sint volite. tum q̄ actus inte rior cōcomitante passione est meritorius alicuius premij cuius non erat meritorius nō cōcomitāte passione. tum tertio q̄ frequēter p actum patiendi augetur ⁊ intenditur actus interior qui ꝓprie et per se est meritorius. tum quarto quia in p̄scentia passionis frequenter multi boni motus et laudabiles habent qui sine ea nō haberent. Tū quinto q̄ hoc quod est nō fugere passionē est laudabile ⁊ meritoriū saltē extrinsece. ¶ Ad tertiam dico q̄ duplex est voluntas patiendi vna est imperativa executionis formaliter Et non loquēdo de tali voluntate dico q̄ cū martir vult passionē suam ipsa voluntate patiendi merē aureolam q̄ eām talem voluntatē cōcomitat passio. Alia est q̄ nō est formaliter imperativa executionis ⁊ de tali vo luntate concedit q̄ non merē p eam aureolā sicut bene cōcludit prima. ꝓbatio. ¶ Ad secundaz ꝓbationem dico q̄ in casu ꝓclusionis tales nō me rentur voluntate patiendi sed merent aureolam aut voluntate defendendi fidem vel iusticiā nō ob stante circunstantia passionis aut voluntate non fugiēdi hmōi passionem p defertionem fidei vel iu sticie formaliter imperativa executionis hec solu tio satis est conformis solutioni altisiodorēn. ita dicentis. ¶ Ad tertiū dico q̄ martires merent au reolam voluntate patiēdi ⁊ nō ipsa passione. Sz distinguenda est duplex voluntas vna est precedens passionem. Alia cōcomitans voluntate pri ma nō merē sanctus aureolam sed voluntate cō comitante merē q̄ñ efficatioꝝ est voluntas con comitans ⁊ strenuioꝝ ꝓpter operis excellentiā et priuilegiū. Et ideo aliquid p eam merē quod nō merebat ante passionem/ sicut predicatoꝝ in actu predicationis merē aureolam/ quā tamē non me retur ſ nō p̄dicaret ⁊ hoc ꝓpter excellentiā ⁊ pri uilegium predicationis. Si ista opinio intelligat ad sensum iam dictū ſ scz q̄ per voluntatē antece dentem intelligat voluntas non imperativa for maliter executionis ⁊ p̄ concomitantē intelligatur voluntas vel volitio formaliter imperativa execu tionis est vera. Si autē intelligat vt videat sona re verba q̄ scilz eadē voluntas siue ēm numerum siue ēm speciē sit primo p̄uia actu vel operi ex teriori ⁊ postea sit cōiuncta actui et p cōiunctio nem ad actū ipsa nec ēm speciem nec ēm intentio nem mutata sit meritoria alicuius p̄mij cuius ipa prius nō erat meritoria cuius etiā ipsum opus nō est meritorium non videt michi rationabiliter dictuz nisi hoc totaliter attribueret institutiōe cau se premitiue ⁊ nō nature actū cuius tm̄ videt op positū dicere cum dicit q̄ hoc habet voluntas cō comitans ꝓpter excellentiā ⁊ priuilegiū operis.

Duplex vo luntas.

declaratio opinionis; altisiodo= rensis.

¶ Dico ergo q̄ voluntas formaliter imperativa executiōis differt spem ⁊ merito a voluntate que non est formaliter iperativa executionis. Et ideo tali voluntate merentur aureolam et non alia.

¶ Ad quartam cōcedo maiorē et nego minorem. Talis eām passio nō volita nec est actꝰ bonus nec voluntarius. Et ad ꝓbationē cū dicit ſ nō vellēt non paterent. Dico q̄ ista ꝓpositio est truncata ⁊ ad eam respōdendū tuerſimode pfici potest vno mō pōt sic pfici ſ nō vellent pati non paterentur. ⁊ sic ego nego q̄ de facto ita est q̄ nō volunt pati ⁊ tamen patiunt. Alio modo sic q̄ pro ꝓstructibili ponat terminus significās rem principaliter vo litam puta iusticiā vel fidei defensionē vel aliquid simile ita q̄ sit sensus ſ non vellent fidei defensio nem vel ſ non vellent minus fugere passionem q̄ negationē fidei nō paterent ⁊ sic ꝓcedo. sed nego consequentiā qua infert/ ergo volūt pati/ ⁊ cum di citur q̄ ita patientes laudātur/ dico q̄ laudantur nō ꝓpter passionē ipsam quā nō volunt sed ꝓpter multas alias causas quas assignamus cū ostendi mus causas ꝓpter quas est eis esse gaudendū ex passionibus suis. Ad quintam respondet altisiodorēn. negando cōquentiā q̄ passiones spirituales sunt voluntarie/ sed non passiones corporales distinguit tamen de passionibus spiritualibus q̄dam sunt que simul sunt passiones ⁊ actiones siue agens vt amor dei q̄ simul illate sunt ⁊ inferūt illate quidē a deo ⁊ inferūt delectationē ⁊ iocundi ditatē: tales sunt meritorie suis motibus non ēm q̄ passiones sed ēm q̄ actiones/ sunt alie passiōes q̄ pure passiones sunt vt suauitas cōscientie iocū ditas mētis ⁊ tales nō sunt meritorie q̄ licet sub iaceam libero arbitrio non tamē sunt opus liberi arbitrij imo dulcedo dei est causa illaꝝ/ sicut dul cedo causata ex gustu mellis non est a gustu sed a melle. Ista solutio non michi placet q̄ siue passio sit passio tantū siue simul sit actio ⁊ passio ipsa tm̄ est voluntaria ⁊ meritoria vel demeritoria dum tm̄ ipsa ēm se vel secundū suas causas ꝓximas sit in potestate voluntatis immo ēm aristotelem secun do ethicoꝝ omnis virtus est circa delectationes et tristicias ⁊ tamē cōstat q̄ cause delectationis naturaliter causant eam nec in potestate volunta tis est q̄ oppositis causis delectationis non ponatur delectatio. Ideo aliter dico ad argumentū q̄ si accedens intelligat vniuersaliter falsum est si cut enim passionū corporaliū aliq̄ sunt meritorie ⁊ aliq̄ non ita ⁊ passionū spiritualiū tristicia eām ꝓueniens ex passione corporali nō volita con est meritoria sicut nec ipsa passio corporalis ⁊ de lectatio mentalis proueniens ex corporali passio ne non volita non est meritoria. ¶ Ad sextam cō cedo maiorē. habuisset eām meritū castitatis/ ha buisset ꝓpterea velle minus fugere corruptiones corporis q̄ fidei habuisset preterea meritum recu sationis corporalis corruptionis et cum dicis q̄ nō meruisset voluntate patieddi cōcedo assumptū et ne ꝓñam q̄ multis alijs volitionibus meruisset scz nō patiēdi/ ꝓferēdi fidē corruptioni corporis.

Solutio al tisiodorēn

Cōtra altisiodorēsem.

Solutio auctoris.

Ratio qua re duplica= tafuisset co rono linie.

¶ Contra sextam z septimã conclusiones arguit sic. Sustinere hmõi passiones nõ meritoriumvite eterne: ergo nec fugere hmõi passiones est meritoriumvite eterne. Añs est notum ex conclusione quinta z p probatione cõsequentie supponitur q tota cã propter quã hmõi sustinentia nõ est meritoria z qz non est volita. Tunc sic bene sequit Tu negabis fidem vel sustinebis acerbissimã mortem sed non negabis fidẽ ergo sustinebis acerbissimã mortẽ sed añs est a te volitum: ergo z cõsequens et p cõsequens tu vis sustinere mortẽ acerbissimã ne fidem neges. Secundo bñ sequit. Tu nõ fugies mortẽ ergo sustinebis mortẽ sed antecedẽs est a te volitũ ergo z cõsequens. Tertio ẽm Ari. que per violẽtam fiunt sunt magis volita q̃ nolita qz ad talia mouemus potentia organicas quarũ motus est in potestate nostra sicut patz de proiciere merces i mare: ergo licet ad talia violẽtemur hoc tñ non impedit quin sint volita. ¶ Quarto volitio conditionata sufficit ad meritũ z demeritũ sicut ad tristiciam z delectationem sed in martirib⁹ fuit volitio cõditionata respectu sue passionis Si eĩ non poterant euadere negationem fidei aliter q̃ patiendo volebãt pati ergo in eis erat volitio passionis sufficiens ad meritũ z p consequens passio ipsa erat sufficienter volita vt esset meritoria

¶ Ad primã negat consequentia z ad probationem concedo assumptũ q bñ sequit Et cum dicis q antecedens est a te volitum negat/ licet cĩ vna pars antecedentis sit volita scz non negare fidez tamen altera non est volita scz vel negare fidem/ vel sustinere mortẽ acerbissimã. ¶ Ad secundam nego antecedens scz q bñ sequat. In multis enĩz antecedens est verũ scz in his in qbus non est posita conditio supradicta z tñ consequens ẽ falsum. ¶ Quod si dicas q consequentia est bona vt q nunc scz retento casu supradicto. dico dupliciter. Primo q dato q cõsequentia sit bona z nunc scz posito casu z antecedens sit volitũ qz tamẽ casus ex quo partialiter dependet ꝓña non est volitus. ideo hoc non infert cõsequens esse volitum. Secũdo dico q in omni cõsequentia q̃ non tenet nisi casu posito ꝓpositio exprimẽs positionem casus est pars añtis: z ideo negatur q antecedens sit volitum. qz casus non est volitus. ¶ Ad tertiã dico q eoz que pviolentiã fiunt: quedam sunt q̃ a nobis fiunt. alia sunt q̃ non fiũt a nobis sed respectu eorum nõ habemus nos nisi passiue. Exemplũ ꝑmi vt cũ ad pñtiam tempestatis ꝓicio merces i mare et de talibus concedo q sunt volita. Alia autẽ respectu quoz non habemus nos nisi passiue fiũt dupliciter. quedã sunt quoz tollerantia potest a nobis esse rationabiliter volita. vt in punitionẽ delictoz nostroz possumus rõnabiliter velle nos pati grauia supplicia. z si esset nobis certum aut verisimile q patiendo z tollerando mortem pro fide augeretur notabiliter fides. possumus rationabiliter velle tollerantiã mortis/ sicut xps voluit passionẽ z mortẽ suã. qz sciebat genus humanũ esse p eam redimendo z ralia possunt esse volita a nobis Non est tamen necesse q quotiẽscũq; tolleram⁹ ea q ea velumus. Alia sunt quoz tollerantia non potest esse a nobis rationabiliter volita licet rationabiliter possumus velle ea non fugere sicut corruptio integritatis corporis non est a nobis volita Aliquando tamen conditio rerum est talis q eam nolimus fugere qz non patet nobis p tunc via fugiendi eam nisi deserendo aliquid ad cuius cõseruationem magis tenemur. Et hec sunt q̃ altissiodorẽ. z ꝑpositiuus dicunt habere turpẽ exitum.

¶ Ad quartã dico q non oẽs martires habuerũt hmõi volitionem conditionatã. sed multi habuerunt volitionem tantũ circa fide cõfessionem non obstante circunstantia mortis ꝓpositi q̃ non erat nisi velle fugere negationem fidei q̃ tollerantiaz mortis z quicqd sit de morte/ tñ de passionib⁹ que turpẽ exitum habebant hoc est magis manifestũ.

Sed circa materiam de martirio adhuc sũt duo dubia Primũ est vtrũ martiriũ sit de consilio aut necessitati p̃cepti. Ad hoc dubiũ respondet q martirium aliquãdo suscipit ne quis cõtraueniat p̃cepto Aliquando vt obsequatur cõsilio. verbi gra p pauptate amplectenda aut p virginitate ꝺa. Primo modo dupliciter. Uno modo ne cõtraueniatur p̃cepto negatiuo. Alio modo ne contraueniat p̃cepto affirmatiuo ego hic p̃ceptum affirmatiuum includens negatiuũ/ reputo negatiuum vt in p̃cepto quo p̃cipitur colere vnũ deum includitur non colere deos alienos. Tum dico q martirium susceptũ ne quis contraueniat p̃cepto negatiuo cũ necesse esset aut eidẽ p̃cepto cõtrauenire aut subire grauissimos cruciatus z mortẽ est de necessitate p̃cepti. ꝓbatur qz quanta necessitate subimus p̃ceptum tanta necessitate subim⁹ id sine quo cadimus a p̃cepto: sed in casu iam dicto sine martirio cadimus a p̃cepto ergo in tali casu martirium cadit sub p̃cepto. Tunc eĩm quis obligatur ad martirium cũ conditio rerum talis est vt vel ipsum subeundũ sit/ vel cõtraueniendũ sit precepto ad quod p tunc de necessitate salutis obligamur.

¶ Dico secundo q martiriũ susceptum ne cõtraueniatur p̃cepto affirmatiuo ẽm illud quod affirmatum est in eo non est semp de necessitate p̃cepti probatur qz p̃ceptum affirmatiuum nõ obligat p semp sed tantũ p loco z tempore. Dixi añt ẽm id quod affirmatũ est in eo qz in multis p̃ceptis affirmatiuis affirmatur vnũ et ꝓhibetur sine negatur aliud vt in hoc p̃cepto sabbata sanctifices precipitur opus sanctũ z ꝓhibet opus seruile/ z qz hoz vnum est affirmatum z aliud negatũ ideo in nulla parte diei dominice faciendũ est opus seruile licz in multis partib⁹ possit quis ab ope sancto cessare. ¶ Tertio dico q hmõi martirium p loco z tempore est de necessitate p̃cepti patet qz pro loco et tempore obligat sub periculo salutis eterne.

¶ Quarto dico q si violentans intendat vt p hoc irritetur p̃ceptum ita q faciat in contemptũ p̃cepti q martiriuz pro eo susceptũ est de necessitate salutis probat quia licet p̃ceptum non obliget pro semp ad faciendum quod eo p̃cipitur / tamẽ obligat p semp ad non contemnendũ ipsum ergo obligat pro semp ad non faciendũ vel omittendum aliquid quod faciendum vel omittendum iubetur vel contẽpnatur z irritetur p̃ceptum.

non omne precepti affirmatiui obligat semper

¶ Quinto dico q si in obseruatione p̃cepti verisimiliter insit vtilitas tã magna vt equipolleat necessitati subire martiriuz est de necessitate p̃cepti vt si p confessionem fidei non obstante circunstan

tia duriſſimoꝝ cruciatuum veriſimiliter vna tota regio cõuertanda eẽt ad fidẽ ille cui probabiliter de hoc cõſtaret teneretur ad cõfitendum fidẽ non obſtante tali circũſtantia/ꝛ per ꝓſequẽs ad ſubeũdum martirium ſi eẽt ſibi ꝓpoſita denegatio fidei conditio¶ Sexto dico ꝙ martiriũ aliquando nec eſt de precepto nec de cõſilio ſed potius cadit ſub prohibitione. ꝓbatur ſi quis veriſimiliter cognoſceret ꝙ manifeſtando ſe ꝛ palam fidem cõfitendo magnus populus nondum in ſatis fide firmatus deſiſtere a fide expectando tam ꝛ differẽdo poſſet nõ ſolum iſtum populũ ſed multos alios ſtabilire in fide Tunc recta ratio non dictaret tali ꝙ debeꝛet palã cõfiteri fidem ꝛ ſe exponere martirio: ſed potius debet diſſimulare paululũ. Eodem modo videtur feciſſe Paulus qui ne reparetur ad ſupplicium ꝓ fide ceſarem appellauit. Eodemmodo feciſſe legũtur multi ſancti qui captiuoꝝ animos in agone ꝓ fide diſſimulato habitu cõfirmabant ꝛ roborabant. ¶ Septimo dico ꝙ aliquando martirium eſt de conſilio cum ſcz ad id nec neceſſitate/nec vtilitate equipollente neceſſitati cogitur/ nec ab eo ꝓpter detrimenta inde ſecutura rationabiliter ꝓhibetur iſtud ſatis patet ex dictis.

Dubium ſecũdũ Utrũ

martir qui durius reſpondendo tirãno paſſione ꝛ morte accelerat peccet ¶ Reſpondeo ꝙ vel tirannus ꝓcedit ex ſimplicitate ꝛ ignorantia ꝛ quadã affectione ad patrũ nõ leges ſed coꝛruptioneſꝛ et in tali caſu decet martirem eſſe circunſpectũ vt potius nitatur ꝛ tentet inſtruere eũ in his q̃ ſunt fidei et rationabilitate eoꝝ ſicut fecerunt multi martires qui aliquando ita fidem tirannis explicauerunt vt partim erudictione partim miraculoꝝ euidentia cõuerteretur ad fidem. Si ſecundo modo tunc dico ꝙ aliqua reſponſio vel ꝓpoſitio dicitur dura dupliciter. Uno modo qꝛ nimis actua ita ꝙ acumine ſuo cõfundit aduerſariuꝫ qua confuſione incenditur ad ſupplicii reſpondentiſeo ꝙ non põt hmõi reſponſionem ratione confutare. Et tunc dico ꝙ hocmõ martir non modo non peccat ſed multũ meretur et prouocat non credentes ad fidem ꝛ in credentibus eam auget. Secundo modo aliqua reſponſio dicitur dura qꝛ tiranno non impendit honoꝛ a martire/qui eidem a ceteris cõmuniter impendit Et hoc non videtur faciendum ſine multa diſcretione ꝛ niſi poſtq̃ martir multipliciter temutauit reuocare tirannũ rationibus apertis et manifeſtis ab erroꝛe ſuo. Tertio modo aliqua reſponſio dicitur dura cũ in ea ponuntur cõuicia ꝛ cõminationes ꝛ reꝓhenſiones varie de reꝓhenſionib⁹ vt fecit Johannes cũ reꝓhendebat herodem ꝓpter herodiadem/de cõuicijs vt idem cũ dicebat genimina viperarũ quis vos liberabit a ventura ira: vbi etiam cõminatio poſita eſt. ¶ Item de cõminationibus vt ſilueſter tarquino penã mortis cõminatus eſt. Eſt hmõi reꝓhenſione dura non videtur vtendũ cũ nota eſt ꝛ manifeſta ptinacia tiranni ꝛ totaliter deſperaꝫ de cõuerſione eius ad fidẽ Et adhuc conſiderandũ eſt ſi aſtantes ex talibus verbis duris offenduntur ad fidem excitantur Si veriſimiliter offenderenꝫ non eſſet eis indulgẽdũ Si aũt ad fidem excitarentur/ cũ etiam valeant ad excitamentum ꝛ confirmationẽ reſpondenti ꝙ videtur melius eis vtendum. Et ſi dicas ꝙ mollis reſponſio frangit iram. Reſpondeo ꝙ in tali caſu non tantũ ira frangenda eſt ſed etiã furoꝛ ꝛ ptinacia que frangi nõ poſſunt molli reſpõſione. Similiter nõ ſolum attendendũ quomodoſe dari poſſit tirannus. ſed etiam quomodo melius ꝛ fidei ꝛmultitudinis ſaluti cõſuletur/ et ſm hoc vel molli vel vel dura reſpõſione vtẽdum. Et hec de martirio dicta ſunt ꝛ ꝓ cõſequens vniuerſaliter de virtute fortitudinis et ſpẽbus eius. Nũc dicendum eſt de vitiis oppoſitis ꝓ ordinem. Et primo.

Queritur vtrũ caymotes ſit vitium magnanimitati oppoſitum¿ ¶ Arguitur ꝙ nõ/ qꝛ ſm Ariſto. quarto ethicoꝝ. Caymus nõ eſt malus g̃ caymotes non eſt vitium. ¶ In oppoſitũ aꝛ. auctoꝛitate eiuſdẽ ari. loco eodẽ qui hoc exꝑſſe diffinit.

¶ Notandum ꝙ ſub fortitudine cõmuniter dicta ſicut ex ſupradictis apparet cõtinẽtur fortitudo ꝓprie dicta/et magnanimitas ſub magnanimitate cõtinentur/ fiducia/ magnificentia/ patientia ꝛ humilitas. Nam de ꝓſeuerantia ꝛ martirio dictũ eſt ꝙ ſub nulla virtute cõtinẽter ꝛ ꝙ faciũt gradꝰ in virtutib⁹ et ꝙ Ari. non aſſignat inter vita magnanimitati oppoſita niſi caymotẽ ꝛ puſillanimitatem/extendenda videnꝫ iſta noia ad hoc ꝙ cõtineant oia vitia oppoſita ſpẽbus magnanimitatis. ¶ Notandum ergo ꝙ caymotes eſt ſuperhabundans appetitus honoꝝ. Ea autẽ q̃ cõmuniter nata ſunt appeti tanc̃ honoꝛabiliora ſunt in multiplici differentia. quedã ſunt opa honeſta ardua et magna. Alia ſunt res ſiue adminiſtrationes honoꝛabiles circa quas hmõi opera honeſta verſantur. Alia ſunt gloria ſiue opiniones honoꝛabiles ex hmõi honoꝛationibus cauſate. Alia ſunt excellentie que oꝛiuntur ex bonis in hominibus exiſtẽtibus. Alia ſunt ſigna operũ honoꝛabiliũ ꝛ maxime benefactiuoꝝ vt genuflexo laudatiua oꝛatio ſiue ſoluta ſiue numeroſa imagines ꝓmitas ſedis et reliqua huiuſmodi Circa que omnia poteſt eſſe caymotes extenſo noie. Unde vera ꝛ per ſe honorabilia ſunt opera honeſta ꝛ habitus ex q̃bus cuꝫ bonis nature vel gratie hmõi opera honoꝛabilia ꝓcedunt. Et iõ reliqua oia ſunt appetenda ꝓ cõparationem ad huiuſmodi opera honoꝛabilia: et per comenſurationẽ ad ipſa. Honoꝛabiles eñ ad miniſtrationes ſunt appetende ſm cõmenſurationem bonoꝝ nature vel gratie vel moꝛis in nobis exiſtentium per que redimur potentes tali adminiſtrationi ſatiſfacere. Et ita ſuꝑhabundat ꝑmo in appetẽdo qui appetit dignitates ꝛ adminiſtrationes vires ꝛ facultatẽ ſuam excedẽtes quas ſcz nõ poteſt bene ꝛ comode ꝛ ad vtilitatẽ publicam gerere. Scõo cum quis appetit hmõi dignitates quas licz bene poſſit gerere ꝛ adminiſtrare/ tamẽ honoꝛ dignitati cõiunct⁹ notabiliter excedit qualitatem perſone/ aut ſimpliciter ſibi diſcõuenit vt ſi nõ nobilis aſſumeret ꝛ ſibi dignitatẽ vel officiũ quod ſoli nobilibus committi poſſet aut ſi laicus aſſumeret ſibi dignitatẽ vel officiũ eccleſiaſticum vel econtra q̃uis in ſcõo videreꝫ eſſe quedã ſpẽs puſillanimitatis. Tertio cũ quis nõ aſſumpt⁹ ad dignitatẽ vel officiũ exercet ſine legittima aucto

ritate actꝰ illius/aut attribuit sibi honores ei debitos vt simplex sacerdos vel archidiaconꝰ vsurparet vel officio vel sedem vel aliquē alium honorem episcopi. Et istis omnibus modis ꝓtingit dupliciter/vel qz talis sine quacūqz deliberatiōe appetit z ꝓsequitur ista nec multū cogitat aut deliberat vtrum possit satisfacere Aut vtrū talia sint vel possent esse rationabiliter debita vel de talibꝰ deliberat/z existimat licet falsa q talia non excedunt facultatē suam. Et hec estimatio aliquādo est visibilis aliqñ nō z quomōcunqz fiat semp erit caymotes ſm vnam speciē eius que dicit ꝓsumptio. Sed bene verū est ꝙ si error non sit vincibilis tunc ꝓsūptio illa non imputat ad culpā Ex quo patet q ꝓsumptio opponitur directe fiducie. Contingit preterea excedere in appetitu honoris ratione finis ratione mediꝯ ratione quātitatis. Ratione finis dupliciter. Uno modo qz facit honorem finē illaꝫ rez que ſm reiveritatē debēt esse finis honoris vt qz appetit res honorabiles nō vt eas bene administret nō vt alijs ꝓsit sed vt eaꝫ assecutione honoret. Secundo mō cum nō refert honorem in finem in quem referendus est/vt quia honorē sibi cupit nō referendo in deum sed totam gloriā honoris sui vsurpendo sibi. Rōne mediꝯ vt cum quis largitionibus/ꝑcibus/ambitu alijs falsis modis huiusmodi honorabiles res sibi ꝓcurat. Ex parte numeri vt cū quis reperitur inflatis bilis circa hec et vno vel duobus habitis ad alia cupidissime inhiat. Constat cm talem superhabundare in honoribus appetendis z eum esse caymuꝫ ſm illā ſpēm caymotis q̄ dicitur ambitio. Preterea circa excellentie appetitū cōtingit multipliciter superhabundare. Uno modo cū quis estimat se plꝰ excellere. Et multipliciter. Uno modo cum quis estimat se bona habere excellentia q̄ non habet. Secundo modo cū quis estimat se malis carere quibus non caret aut ea non tanta habere quāta habet. Tertio modo cū quis sibi ex aliquibus bonis excellentiam tribuit q̄ non sunt nata causare excellentiā/aut saltem que nō sunt nata causare excellētiam tātam quātam se ꝙ hec habere putat Quarto modo cum nō habet comodo talia bona quomodo putat se habere puta cū non habet totaliter a se sed partialiter ab alio cum nō ex meritis habet sed ex dono mere gratuito aut cum habet ea defectibiliter que stabilit se habere credit. Quinto modo cū ex bonis alicuius sibi excellentiam magnam tribuit vt qui ex generositate/aut diuitijs/aut sapientia parentū se excellentes maxime putant. Sexto modo cū quis ex his que nata sunt causare detectionē se excellentem esse putat ista aūt excellentia potest appeti dupliciter. vno modo absolute cū quis estimat se esse magne excellentie. alio modo comparatiue vt cum quis putat se alio excellentioꝛē esse z tunc ex omnibus ex quibus se excellentem putat ex eisdē cōtrario modo ductus estimat alium minus excellētē z quo modocūqz hec fiat causatur caymotes ſm speciē illā que est superbia que quidē est ꝓtraria humilitati. Deinde habundat quis in honoribus appetendis cū inordinate fertur appetitus eiꝰ in ea ꝓpter q̄ honores appetunt z q̄ immediatissime excellentiā repsentant sicut sunt bona opinio z gloria. Propter hec cū appetuntur honores vt habeatur bona opinio/vt quis appareat glorioſus: gloria aūt et bona opinio immediate repsentant ꝓsone excellentiam. Et licet omnis appetens honores appetat gloriam quia ꝓpter gloriam z bonā opinionē ſm Arist. ij. rhetorice. Honor est delectabilis non tamen inanis gloria est ambitio. Nā qui appetit gloriam ꝙ honores est ambicioſus qui aūt nō per honores sed modis qui infra dicendi sunt / ille est inani gloria repsus qui aūt se plus iusto excellere putat aut alium superiorem vel equalē/et interdum inferiorem inordinate estimat antecellere/ ille dicendus est superbus. Ex quibus omnibus patet distinctio inter ꝓsumptionē/ambitionem/superbiam/ et inanem gloriā: que multā affinitatē inter se habere videntur adeo vt interdum cōfundantur ab auctoribus z alio ꝙ alio vtātur. Quot modis autem pusillanimitas ex opposito dicaſ videbiſ cū agetur de his vitioꝛ speciebus. ¶ Tunc sit cōclusio respōsiua. Caymotes est vitium magnanimitati oppositum. Probatur qz magnanimus digni ficat se honoribꝰ q̄bus ꝓpter que quomodo z qualiter est dignus z ꝓpter finem quem dignum est se dignificare honoribus/sed omnis caymꝰ se digni ficat honoribus vel quibus non est dignus vel nō ꝓpter que vel non quomodo vel qualiter ē dignꝰ vel non ꝓpter finē ꝓpter quē oportet se dignificare honoribus vt ex deductione superiori latius ptz ergo omnis caymotes est vitium magnanimitati oppositum. ¶ Sed contra cōclusionem. Arguitur primo ratione ante oppositum. ¶ Secundo sic summe appetere honorem nō est vitium ergo nec caymotes nō est vitium/cōsequentia tenz qz caymotes cōsistit in summo appetitu honoꝛ. Antecedens ꝓbatur nullus appetitus est malus qui nos vehementer incitat ad opera virtutū/ ꝫ summe appetere honorē nos vehementer incitat ad opera virtutum. Cū solis operibꝰ virtutū debeatur honor. ¶ Tertio. Non est vitiosum q ꝙs apetat honores q̄bus non est dignus ergo caymotes nō est vitium. Antecedēs ꝓbatur qz ꝙs rōnabiliter appetit virtutes quas nō habet: sed ꝓ huiusmodi virtutes fiet dignus honoribus q̄bus nō est nunc dignus. ergo non est vitiosum q quis appetat honores quibus non est dignus.

¶ Quarto nihil quod est ignorantia fit vitiose sit sed caymus ex ignorantia appetit honores q̄bus nō est dignꝰ cum de eo z de pusillanimo dicat ari. q̄ est insipiēs. ¶ Quinto nullus vitiosus ē dignꝰ honoribus: sed caymus est dignus honoribus cū ſm Ari. aliquis non sit caymus qz ꝙis magnis dignus sit honoribus maioribus tamen se dignificat ꝙ dignus sit. ¶ Sexto si caymotes sit vitiuꝫ vel est deterius ꝙ pusillamitas vel minus malum non ſm vt ptz ꝓ Ari. qui expresse diffinit pusillanimitatem esse deteriorem. nec primū qz caymotes magis accedit ad superbiam: z pusillanimitas ad humilitatem. Tum secundo qz caymotes magis declinat ad iniusticiam scz ad depssionem alioꝛuꝫ Tum tertio qz vt ptz ex textu Ari. caymus est indignus honoribus z pusillanimus est indignus ergo caymus est deterior pusillanimo. ¶ Ad primā dico q malicia accipitur tripliciter. Uno modo ꝓ iniusticia qua aliquis iniuriam affert alteri Et hoc modo accipit Ari. cum ait. caymū nō eē malum quod ptz ex causa ꝙ assignat. Non enim

Multipli. fit aliquis caymus.

Argumen

na. 4. eth. questio. 1.

malefactores. Secundo modo accipitur malicia p vitio in gradu opposito gradui temperantie/ z sic cōsummatus in caymote est malus. Tertiomodo accipitur malicia p omni habitu inclinante in opus recte rationi diffome. z hoc modo caymus est malus. Et ideo subiungit Ari. Non eīm male factores/ peccantes aūt. ¶ Ad secundā nego añs et ad pbationē nego antecedēs z dico ad opa virtutum possumus z bene z male incitari/ bene/ cum incitamur ad ea vel ppter deū/ vel ppter honestatem operis/ male/ cū incitamur ad ea ppter honorem vel ppter lucrum vel libidinē licet eīm pentētia sit bona et ad eam nos peccatū incitet nō tamen peccatū est bonum. Et ad minorē dico q caymi magis appetunt apparere virtuosi q̄ esse. Et ad pbationem dico q licet honores debeātur solis virtuosis: tamen tribuunt de facto non solum nō virtuosis: sed etiam multis pessimis moribꝰ infectis/ lenonibus/ adulatoribus/ et psonis ridiculosis etiam ppter ipsa ridicula. ¶ Ad tertiam dico q licet nō sit virtuosum vt quis appetat honores quibus nō est dignus faciendo se dignū illis z vt habeant postq̄ fuerit illis dignus/ tamē vitiosum est q quis appetat habere honores q̄bus nō est dignus etiaz ppter tempore p quo nō est illis dignus quod facit caymus. ¶ Ad quartam nego maiorē de ignorantia crassa aut affectata si autē fiat ignorantia inuincibili vitiosum est tamen nō imputabile. ¶ Ad quintā nego minorē. Nam cū nō quodlibet vitium cuilibet virtuti repugnet: ideo stat aliquem esse vitiosum vno modo/ et virtuosuz virtute non repugnate illi vitio z ratione illiꝰ virtutis erit dignus honoribus/ sed bene verū est q non est virtuosus sm q dignus honoribus. Et ad minorem dico q licet nō sit caymus sm q caymꝰ dignus honoribus/ est tamen caymus aliqs propter aliquā virtutem benefactiuam quā habz honoribus dignus. ¶ Ad sextam dico q sm Ari. in quarto ethicoz. pusillanimitas ē deterior q̄ caymos. Et ad primaz pbationē dico q aliqua caymotes bene est supbia/ sed nulla pusillanimitas ē humilitas q̄tuncūq̄z simlitudinē habeat. Auaricia eīm magis accedit ad psimoniam q̄ pdigalitas z tamen auaricia est prodigalitate deterior. ¶ Ad secundā pbationem dico q licz caymotes inclinet ad iusticiam/ tamen ipa non est iniusticia sicut luxuria aliquando inclinat ad ydolatriam z tamen ipa non est ydolatria. ¶ Ad tertiam pbationez nego assumptū/ sed bene verū est q caymꝰ est indignus honoribus q̄bus se dignificat quia dignificat se maioribus q̄ dignus sit. Dico pterea q dato q caymus sit indignus honoribus: z pusillanimus dignus. q; tamen nō habet hanc dignitatem a pusillanimitate: ideo nihil cōcludit sicut nō sequit iste iniustus est dignus honoribus quia habet aliā virtutem ppter quam sit dignus. Iste homolochus nō est dignus honoribus ergo homolochia est deterior iniusticia. ¶ Jam agenduz est de spēbus caymotus. Et primo de psumptione.

ad ſtutes sepe. male mutantur.

Queritur primo Utrū

Presumptio sit peccatū. ¶ Arguit q non. Non est peccatū tendere i ea que sunt supra se: ergo nec psumptio est peccatū quia tendimus in ea q̄ sunt supra nos. Intecedēs pbatur per illud apo. ad Phil. iii. que retro sunt obliuiuiscens ad interiora me extendo. ¶ In oppositum arguitur p illud ecclesia. xxxvii. O psumptio nequissima vnde tāta es. Ubi respōdit glosa de mala voluntate creature/ sed omne quod pcedit ex mala voluntate est peccatū ergo psumptio est peccatum. Notandū est q presumptio est qua quis assumit sibi aliquā rem honorabilem facultatē suam excedentē. accipitur autez res honorabilis dupliciter. Uno modo p dignitate honorabili arduā aliquā administrationem habente. Secundo modo accipiť pro honore aliquo magno vel actu honorabili. Primo modo contingit dupliciter q res aliqua honorabilis facultatē excedat. vno modo ex parte administrationis sicut doctoratus theologie excedit facultatē grāmatici: vel dialetici: quia purus grāmaticus vel dialeticus nō posset sufficere lecture theologice. Secundo modo ex parte honoris sicut doctoratus ex parte honoris excedit facultatē laici etiā periti in sacris litteris. Si aūt accipiatur p honore vel actu tunc etiā contingit psumere duppliciter sicut patuit in pcedenti questione.

AB

psumptio quid est.

Inceptiones rei honorabilis.

¶ Secundo Notandū q aliquando aliquis psumit q̄ tamen non assumit aliquid quod facultatez suam excedat: sed ideo psumit quia non satis sibi cōstat quod illud qđ assumit sit infra facultatem suam positū. Et ita q̄tuz est ex modo assumendi psumit quia pcedendo modo quo pcedit assumeret rem excedentē facultatē suam sicut non excedentem. Et huic simile est cū quis sine meditatione respōdet ad interrogata nō curans nec sciens vtrum vere vel falsē respōdeat. Talis eīm licet aliquando verū dicat tamen nō mentitur. quia non est sufficienter certus de eo quod affirmat/ z si nō fuisset ita sicut affirmat nichilominus eque affirmasset sicut affirmat. Antecq̄ enim quis assumat vel pcuret rem aliquā honorabilē debet diligēter cōsiderare q̄ administrationē habet z quibꝰ opꝰ sit ad eam bene gerendā: et deinde debet cōsiderare vires suas et videre si habeat omnia q̄ requiruntur et sufficiunt ad administrationē talē bene gerendam: et ideo q̄ deficit in hac cōsideratione et rem honorabilē non pūia sufficienti de liberatione psumit et assumit. ¶ Notandū tertio q pre ter quatuor modos psumptionis est adhuc vnus modus quo quis cōfidit se aliquā grauem administrationem bene gerere immo etiā quodcūq̄ bonum opus facere sine fiducia diuini auxilij: quia talis psumit de viribus suis z credit eas p se sufficientes vbi tamen p se sunt ineptissime: et hec est sententia beati Thome. Et ideo inquit nō est presumptuosum si aliquis ad aliquod opus virtuosū faciendum tendat. Esset aūt psumptuosum si ad hoc aliquis tenderet ab sed fiducia diuini auxilij. Maz secluso diuino auxilio nō habentur oīa q̄ requiruntur ad opus illud pficiendum. Et hoc est pessimū genus psumptiōis qđ omnes virtutes pariter necat/ non eīm est possibile in eo qui ita psumit esse aliquod bonū virtutis opus Sed de hoc latius dicemus cū agemus de supbia. Tūc sit prima conclusio. Omnis psumptio est peccatū: probatur: omnis assumēs sibi aliquid vel aliquo modo quod vel quomodo recta ratio dictat non assumendum esse peccat/ sed omnis psumēs assu-

alius modus psumptionis.

tho. 2. 2. q. 130. ar. 1. in

mit sibi aliquid puta dignitatem vel officium vel actum aut dignitatis vel officii quod recta ratio dictat se non esse assumendū. Aut eomodo assumet quomodo recta ratio dictat nō esse assumendum puta vel sine sufficienti p̄meditatione vel sine cōfidentia diuini auxilii ergo p̄sumptio est peccatum. ¶ Secuda cōclusio ꝓpositio simplex non est omniū peccatoꝝ grauissimū/ appello aūt p̄sumptionem simplicem eam qua quis sine multa p̄meditatione assumit sibi aliquā rem honorabilē cui non sufficit sed tamē sic assumēdo nec est blasphemus in deum nec iniurius in ꝓximum. Nam q̄ vsurpat honorem vel actū non sibi sed alteri debitum est iniurius in ꝓximum q̄ autem bonum opus attentat sine fiducia diuini auxilii est blasphem⁹ in deum ꝓpabatur quia in hmōi p̄sumptio simplex non est tazvitiosa sicut pusillanimitas vt dr Ari. ¶ Tum secundo quia tales p̄sumptuosi ideo p̄esumunt quia ignorant aut vires suas: aut rei suscepte gratuitatem: difficilitatem/ z ideo Aristote. dicit eos ignorantes/ ignorant aūt quia nō considerant. Tertio iste p̄sumptuosus nō est itavitiosus sicut ambitiosus: gr̄ antecedēs ꝓbatur quia ambitiosus assumit rem honorabilem ꝓpter honorem nec multū curat de administratione cōiuncta dignitativel honori. ꝓesumptuosusvero nō assumit eam ꝓpter honorē z nititur q̄tum potest satisfacere administratiōi q̄uis nō possit nec sufficiat. Et inde est q̄ res publice frequenter grauia detrimenta capiunt ꝓpter huiusmodi p̄sumptionem eoꝝ q̄ eis p̄feruntur. Ideo difficile est reperire p̄sumptuosum qui nō afferat dampnū rei cui p̄fertur quia tamē res publica eum p̄ficit. aut habens auctoritatē eius nec ipe intendit damnum inferre sed vtilitatē: ideo non dr̄ ꝓprie iniuriā facere. ¶ Contra primā cōclusionem. Arguitur sic homines debent appetere q̄ supra se sunt ergo nō est p̄sūptiovitiosa qua q̄ supra nos sunt appetim⁹ Antecedēs ꝓbatur p Ari. ꝓmo ethicoꝝ dicētem. Oportet aūt non ēm suadentes humana sapere hominem: neq̄ mortalia mortalē/ sed inq̄tum cōtingit immortalē facere. Et primo methaphisice dicit q̄ homo debet se trahere ad diuina q̄tū potest: sed immortalia z diuina sunt sup nos: igitur. ¶ Secundo quia vel homo dz reputare ea eē infra facultatē suam q̄ potest mediante speciali auxilio deivel ea tantū que potest sine hmōi auxilio speciali: si ꝓmum tunc cū omnia possit homo cuz tali auxilio sequit̄ q̄ nichil debet estimare esse supra facultatem suā. Si secundū tunc nullū bonū possit sine huiusmodi auxilio sequitur q̄ nullū bonum dz estimare esse infra facultatē suam. Et cōfirmatur p illud Apostoli. ii. ad Corinth. x. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis: ergo nichil bonum cogitandum sufficimus: ergo attētare aliquod bonū cogitare erit p̄sumptio. ¶ Tertio opus virtutis pfecte est supra vires eius q̄ non habet virtutem nisi imperfectam: sed habens virtutē impfectam pōt appetere opus virtutis pfecte: cū vnusquisq̄ debeat sp̄ficere in melius: ergo attētare aliquid supra vires suas non semper est vitiosum.

¶ Ad primam distinguitur antecedēs q̄ aliqua dicuntur esse supra hominē dupliciter. Vno modo sicut res dicitur esse supra rem ratione dignitatis et gradus altioris. Aliomodo sicut operatio dicitur esse supra causam efficientem. ꝓmo modo res vna dicitur esse supra aliam / q̄ est dignior et excellentior: et hoc modo possumus appetere res q̄ sunt supra nos: nō quidem vt operemur eas sed vt operemur circa eas vt cognoscamus scilz et diligamus. Secundo modo res aliqua dicitur esse supra nos sicut operatio dr̄ esse supra causam efficienter et tūc illud dr̄ esse supra nos q̄ est operatio quā viribus nostris cum auxilio dei speciali quod scz solet regulariter tribuere sic operantibus facere non possumus/et sic non debent hoies appetere q̄ supra eos sunt nisi ad hoc speciali instinctu aut reuelatione diuina moueātur sicut cōtingebat in apostolis et aliis sanctis q̄n testimoniumveritatis fidei mortuos suscitabāt: aut alia queuismiracula faciebant/ et hec solutio satis cōformatur solutioni Thome dicentis. Et ēm hoc dicit phūs q̄ oportet hominē se attrahere ad immortalia et diuina/ nō quidem vt operet ea q̄ decet deum facere sed vt ei vniatur p intellectum et voluntatem. ¶ Ad secundum dico q̄ bona opera q̄ potest facere mediantibus viribus suis et auxilio dei speciali quod regulariter immittit talibus et taliter operantibus debz reputare esse infra facultatem suā/et ea etiā in quibus opandis se vel instinctu diuino vel reuelatione diuina cōfidit sibi adhuc specialius auxiliū diuinum affuturū aut illa ad intercessionē suam deū esse facturum. Nō em̄ p̄sumpserunt sancti cū ea attentabant que nō nisi diuina opatione fieri poterant. Et ad ꝓbationem dico q̄ non omnia potest homo cū auxilio dei speciali quod regulariter immittit talib⁹ z taliter opantibus. Quod si arguatur de auxilio specialiori tunc oportet q̄ habeaturvel reuelatio de eo q̄dam diuinus instinctus. ¶ Ad confirmationem concedo q̄ si excludatur speciale auxilium dei q̄ ad nullum bonū sufficimus/ sed dico q̄ sine p̄sumptione attentare possumus omne illud quod viribus nostris et speciali auxilio dei tali quale diximus pficere possumus. Et in hac solutione satis cōuenit beatus Thomas dicens q̄ que per altos possumus p nos quodammodo possumus/ et ideo quia cogitare et facere bonum cū auxilio diuino hoc non totaliter excedit facultatem nostram ¶ Ad tertiam dico primo q̄ maior est falsa loquēdo de virtute morali. Nam nullo modo habēs virtutem nec perfectam nec impfectam potest ex arbitrii libertate et noticia rerum agendaruz exiri in actum pfectissime virtutis. Et ad minorem dico q̄ potest dupliciter intelligi. Vno modo sic q̄ aliquis possit rationabiliter appetere q̄ p tempore p quo habet virtutem imperfectā habeat op⁹ pfectissime virtutis et in hoc sensu multi hoc falsum esse dicerent. Alio modo sic q̄ aliquis possit dum habet virtutem impfectā appetere opus pfectissime virtutis: non quidem q̄ appetat exire in actum pfectum dū habet virtutem imperfectam sed quia dū habz virtutem impfectam appetit eā pfici et virtute pfecta in opus exire pfecte virtutis et hoc est verū. Et hec solutio concordat cuz beato Thoma questione. cxxx. articulo ꝓmo i responsione ad primum. Sic etiam inquit vitiosum esset et p̄sumptuosum q̄ aliquis existens in statu impfecte virtutis attentaret statim assequi ea q̄

Drīa iter p̄sumptuosum z sūp.

Argu. tho. 2. 2. questi. 130. arti. 1.

Approbat solutio tho me.

sunt perfecte virtutis/ sed si quis ad hoc tendat vt perficiat in virtutem perfectam hoc non est ꝑsumptuosum nec vitiosum. Et hoc modo apostolus se in anteriora extendebat scilicet per continuū profectum. Hec solutio pro secundo mẽbro michi placet pro primo vero non sine difficultate est. Mã primum mẽbrum ad intellectum beati Tho. videt innuere duo. Primum est q nullus existens in statu imperfecte virtutis pōt statim attentare actum perfecte virtutis sine presumptione quod si intelligat vr non michi videtur verum nec historijs ecclesiasticis nec morali rōni consonū. Non quidē historijs ecclesiasticijs cū legamus multos qui erāt in statu impfecto volasse ad heremum/ aut religionē ingressos z vitam maxime austeram z pfectam duxisse. Alios se pro fide Christi exposuisse martirio quod est opus excellētissime virtutis. Rationi morali. nam cuilibet virtutis moralis act⁹ est in plena facultate liberi arbitrij adiuti specialiter a deo maxime suppositā cognitione requisita ad actum illum/ ita q habitus nō facit vt liberum arbitrium possit quod prius nō poterat licet reddat facilitatem z prōptitudinem in operante ergo existens in statu impfecte virtutis pōt appetere opus pfecte virtutis. Tertio post habitū virtutis impfecte generatur opus impfecte virtutis z non p actus impfectos ergo p actus pfectos ergo opus pfectū precedit habitū pfectum ergo opus pfectū habeꝫ pro tempore p quo non habeꝫ adhuc nisi habitus imperfectus ergo nō est ꝑsumptuosum vniuersaliter q aliquis habens infectum habitum attētet opus pfecte virtutis. Aduerte tamen q opinio Thome magnā apparentiā habet. Pro cuius intellectu dico primo q regulariter z vt in pluribus cōtingit q ꝑsumptuosum est q habens habitū impfecte virtutis attentet opus virtutis perfectissime/ licet in paucis in quibus scilcet est speciale auxiliū maius et efficacit⁹/ quedā impulsio diuina z instinctus de confidentia diuini auxilij/ hoc nō sit ꝑsumptuosū. Dico secundo q si opus illud sit opus administratorium z pertinens ad vtilitatē publicā quod hoc est ꝑsumptuosum. ¶ Dico tertio q si opus sit op⁹ virtutis intellectualis sicut est opus ꝓdicationis/ aut lectionis q hoc vt in pluribus est ꝑsumptuosū q difficile est q parū erudit⁹ doceat z exponat res difficilimas. Dico quarto q hoc veritatem habet cum fit attentatio operis quod cum difficultate grauj multam diuturnitatē habet vt annua tollerantia duri cruciatus Si quis etiam habens virtutem imperfectam statim ꝑiteretur durissimā religionem hoc non videretur ꝑsumptione carere nisi esset sibi instictus diuinus de confidentia diuini auxilij. ¶ Ex quibus patet q regulariter z vt i pluribus habens imperfectam virtutem sine impulsione diuina non debet attentare opus perfectissime virtutis. Potest tamen licet raro z extra casus dictos. ¶ Ad rationem annte oppositum de antecedente dictum est supra. ¶ Dico enim q ꝑsumptuosum est tendere in ea que sunt supra facultatem nostram ad intellectum iam datum. Et ad Apostolū dico q Apostolus nō tendit in ea que sunt supra facultatem suam speciali auxilio dei adiutam sed bene tendit in anteriora id est in opera perfectiora et excellentiora ꝙ erant ea quibus prius intenderat Hec hoc est tendere supra facultatē suam Sed est vsus facultis sue excellentior et melior quia supra dictum est oportet q actus excellentiores habitus precedant ipsum habitum loquendo de habitibus acquisitis, alias nū ꝙ posset quis proficere de gradu in gradum virtutis. Licet enim tale opus excedat gradum habitus tamen quia tale opus est in plena facultate liberi arbitrij specialiter adiuti etiā sine quocunq habitu perfecto vel imperfecto ad quod tamen habitus imperfectus disponit et inclinat licet imperfecte. ideo simpliciter concedendū est illud opus non esse supra facultatem operātis.

Declaratio opinionis Tho.

Ꝛ Nisi virtutē ipfectaz nō attētet ardua opa

Queritur secundo vtrū presumptio opponatur magnanimitati secundum excessum. Arguitur quod non quia si sic sequeretur quod aliquid esset oppositum presumptioni quod opponeretur magnanimitati secundum deffectum sed consequens est falsum igitur. ¶ In oppositū arguitur. Presumptio opponitur magnanimitati et non secundum defectum vt ex dictis patet ergo secundum excessum. Notandum quod presumptio accipitur dupliciter vno modo generaliter pro quocunq actu vel habitu quo assumitur aliquid honorabile siue magnum siue paruum facultatem assumentis excedens aut vt facultatem assumentis excedens. Secundomodo accipitur presumptio pro actu vel habitu quo assumitur aliquid multum honorabile facultatem assumentis excedens aut vt huiusmodi dico autez aut vt facultatem et cetera propter eum qui assumit aliquid quod in rei vetitate non excedit facultatem eius sed tamen assumens credit quod facultatem suam excedat aut saltem non est sufficienter certus certitudine morali quod facultatem suam non excedat. Quilibet enim talium licet assumat rem que nō excedit facultatem suam sic tñ assumit eam ac si excederet facultatem suam excederet nichilominus tamen eam assumpsisset. ¶ Prima cōclusio/ ꝑsumptio primo modo dicta non opponitur adequate magnanimitati/ ꝓbatur q ꝑsumptio illo modo dicta continet sub se ꝑsumptionem oppositam magnanimitati et ꝑsumptionem oppositam modestie sicut enim in appetitu magnorum honorꝫ cōtingit ꝑsumere ita z in appetitu paruorꝫ. hoc tñ differt quod rectus appetitus honorum magnorū et paruorꝫ nō est nominatus vno nomine sed diuersis primus enim dicit magnanimitas/ secūdus modestia. Inordinatus tñ appetitus tam magnorꝫ quā paruorū honorꝫ est vno nomine nomiat⁹ scz nomine ꝑsumptiōis z ideo ꝑsūptio opponit adequate alicui cōmuni magnanimitati z modestie. ¶ Secunda conclusio/ ꝑsumptio secūdō mō dicta opponit magnanimitati secundum excessum/ ꝓbatur. Omnis magnanimitas inclinat ad appetendū magnos honores qui sciuntur esse intra facultatem ipsius appetentis sed presumptio inclinat ad appetendū magnos honores qui nesciuntur esse infra facultatez appetentis et hoc est superhabundare in appetendo ergo ꝑsumptio hoc modo dicta opponitur magnanimitati secundū excessum: minor istius ratiocinis satis patet ex his que supra dicta sunt et intelligenda est ad sensum supradictum: nec tamen intelligo quod ꝑsumptio sit opposita magnanimitati secundū omnē ambitum suum: sed tantum proprie ꝙm speciem illam magnanimitatis que est fiducia.

S Presumptio dupliciter accipit

T

Excedentes appetitu honozis

¶ Secundo posset pzobari inductiue per oēs spēcies p̄sumptionis: cōstat eīm quod ille qui appetit res honozabiles habentes administrationē aliquā vires suas excedentē excedit in appetendo honores Similiter ille qui appetit res honozabiles habentem honozē excedentē cōditionem p̄sone appetentis: excedit in appetendo honozes magnos. Similiter qui appetit honozem vel opus illi rei honorabili ꝓpzium que nō est sibi adhuc cōmissa quamuis etiam dignus sit vt sibi cōmittatur excidit in appetendo honozē. Similiter ille qui appetit rem honozabilē vel honozē quo nescit se esse dignum excedit in appetendo honozem. Deinde ille etiam q̄ appetit rem aliquā cui ex viribus suis credit sufficere excedit in appetendo honozem quia talis directe et pzecedēs peccant cōtra fiduciā quia talis aliqualiter putat se dignū qualiter nō est dign⁹ quia putat se etiam nō specialiter adiutum dignuz et ipse nō specialiter adiutus non est dignus.

¶ Tertia conclusio. Omnis p̄sumptuosus peccat ignozans ꝓbatur: oīs p̄sumptuosus putat rem quā appetit esse infra facultatē suā aut nescit eam esse supza facultatē suam que tamen sm rei veritatem est supza facultatē suam ergo oīs p̄sumptuosus est peccans ignozans. ¶ Secundo oīs p̄sumptuosus vel credit facultatē suā esse maiozē quā sit vel rem honozabilē quā appetit esse minozē quā sit minozē quidē aūt in administratione aut in honoze aut de facto caret deliberatione z inquisitione qua cōparet vere rem quā appetit advires suas. Sed oīs talis peccat ignozās igit̄. Et si dicas q̄ aliquis est p̄sumptuosus qui appetit rem honozabilē quā scit excedere vires suas. Et quā scit se nō debere appetere ergo aliquis est p̄sumptuosus nō ignozās. ¶ Ad hoc rn̄deo quod si aliquis appetat rem honozabilem cui se nō posse sufficere iudicat/ipse non appetit eā rōne administrationis neq; ꝓprie dignificat ea sed eam appetit rōne honozis annexi z ita est magis ambitiosus q̄ p̄sumptuosus. Et si dicas q̄ talis appetit eā vt exerceat se in opibus ad que nō sufficit adhuc se exercitādo fiat sufficientioz et cū hoc tm̄ ipse iudicat q̄ nō debet appetere qz plures detrimentū patiunt̄ ꝓpter insufficiētiā. ¶ Ad hoc rn̄deo q̄ talis p̄sumptuosus raro et in paucis reperit̄. conclusio aūt que posita est cōformiter ad doctrinā arist. veritatē habet vt in pluribus sicut z reliqui sermones vniuersales ad quos vt determinat aristo. libzo ꝓmo ethicoz nō exigit̄ necessaria veritas sed sufficit q̄ vt in pluribus veri sint. ꝓbatur ꝓterea cōclusio per arist. in quarto ethicoz dicentem caymi autē insipientes z seipsos ignozantes ex hoc manifestū vt eīm digni existentes ad honozabilia conant̄ deinde redarguūtur. Vbi Eustracius insipientes aūt manifeste seipos ignozantes sunt/p̄dicant eīm vel in mediū ferūt ipsoz insipientiam conantes ad ea que honozabilia quoz nichil ipsius inest ꝓpter qō z velociter manifeste fiūt Ex quibus verbis apparet q̄ caymi z ignozantes sunt z insipientes: aut vt vult alia trāslatio demētes qō ideo est qz demētia est ignozātiā suā in publicum afferre qō faciūt caymi/pusillanimi aūt ignorantes sunt sed nō insipientes ꝓpter cōtrariā cām dicente de pusillanimo Arist. sed et ignozare seipm appeteret eīm quibus dignus erat bona existentia. nō tamen insipientes vident̄ esse sed magis pigri.

Dis p̄sumptuosus ignozans.

Eustraci⁹.

¶ Quarta conclusio. Et si non omnis p̄sumptuosus maiozem honozem appetit q̄ magnanimus. Omnis tamen p̄sumptuosus superhabundantius appetit q̄ magnanimus. ꝓbatur ꝓma pars Volo q̄ sint duo inequales notabiliter in facultate z viribus z alijs bonis que possūt esse principia arduarum operationum et isti appetāt aliquam rem honozabilem habentem difficilem administrationē q̄ nō excedat facultatē vnius z tm̄ excedat facultatē alterius/Tunc sic. Istoz vnus est magnanimus et alius est p̄sumptuosus et tamen ambo equalem honozem appetūt ergo p̄sumptuosus nō semper appetit maiozē honozem q̄ magnanimus. Secunda pars. ꝓbat nullus mognanim⁹ appetit rem honozabilem supza vires suas existentē. Sed omnis p̄sumptuosus appetit rem honozabilem supza vires suas existentē ergo oīs p̄sumptuosus superhabūdantius honozē appetit quam magnanimus Secundo in omni p̄sumptuoso est superhabūdantia appetitus rerum honozabilium sed in nullo magnanimo est superhabundantia appetitus rerū honozabiliū igitur. Vnde multū differt dicere iste appetit maiozem honozē quā ille et iste superhabūdantius appetit honozē q̄ ille. In ꝓma enim istud cōparatiuum maiozē non dicit cōparationem honorum appetitoz ad facultatem appetentiū sed tm̄ cōparationū honozis appetiti ab vno ad honozez appetitum ab alio. Sed in secunda hoc aduerbiū superhbundantius nō dicit cōparationē vnius honoris ad alium sed tm̄ dicit comparationem z pzoportionem ipsoz honozum ad facultates appetentium et significat q̄ honoz appetit⁹ p istum magis excedit vires suas quā honoz appetitus per illum excedat vires illius. Quinta conclusio. Et si p̄sumptuosi vt in pluribus sint superbi potest tamen reperiri sine supbia p̄sumptio ꝓpzo ista cōclusione est aduertendum quod ad magnanimum ptinet cōparare vires suas ad rem honozabilem assumēdā et si comparatione debite facta inueniat q̄ nec ex se nec ratione alicuius circūstantie res honozabilis excedit facultatem suam potest eam assumere si inuenit quod excedat debet eam reliquere. Ad huiusmodi autē cōparationem exigitur duplex cognitio scilicet cognitio facultatis ꝓprie q̄ consistit in bonis nature/in bonis gratuitis z in bonis acquisitis tam voluntatis quā intellectus quā etiā potentiarum executiuarū z etiā in bonis fortune tanquā in auxilijs quibusdā virtuosaz operationū. Et generaliter oīa cōsiderāda sunt que possunt esse principia arduaz operationū aut etiā impeditiua earum. Et hoc sine illa nobis insint siue p aliquos nobis aliqua necessitudine cōiunctos sint in ptāte nostra qz sm aristo. ea p nos possumus que p amicos possumus. Ex igit̄ etiā ꝓsideratio rei honozabilis assumende tam sm administrationē quā habet sm honozem ei annexū. Tunc ꝓbat ꝓma pars conclusionis. In pluribus cōtingit q̄ aliquis p̄sumptuose appetit rem honozabilem ex eo q̄ credit facultatem suam esse maiozem quā sit z ex eo q̄ credit q̄ ex aliquibus bonis exterioribus oriatur excellentia et facultas et appreciatio in hoīe que sm reiveritatem non oriunt̄ sicut diuites credunt q̄ ex diuicijs suis oriatur excellentia z appreciatio et facultas bene administrandi rem aliquā/que tamen potissime oriunt̄ ex virtutibus siue acquisitis siue gra

Comparatio magnanimi ante q̄ opus aggrediatur.

tuitis sed estimare se excellentiorē quā sit aut ex illis rebus habere excellentiā que non sunt nate facere excellentiā superbie est igitur. Secūda pars ꝓbatur aliquis nō plus estimens de facultate ꝛ viribus suis quam estimare debeat potest ꝑsumptuo se assumere sibi rem honorabilem vires suas notabiliter excedentē ex hoc ꝙ nō sufficiēter inquisiuit pondus ꝛ difficultatem administrationis illius rei aut mugnitudinē honoris annexi illi rei/ sed ꝓstat talem esse ꝑsumptuosum ꝛ tī nō est supbus qz non plus estimat de excellētia sua quā sit estimādū igr.

Bona fortune ad ꝑsumptionē inducunt.

Sexta conclusio bona fortune sine virtute ꝓfecta inexistēti nata sunt habentē ad ꝑsumptionē inducere ꝛ ad supbiam ꝛ petulantiam ꝓbaf ꝙ habēt bona talia sine virtute ꝓfecta estimant se superexcellere alios ꝛ attentant indifferēter quascūqz administrationes etiā que facultatē ꝛ vires suas excedunt cū nō habeant virtutē ꝓfectam qua hmōi inclinationi resistant qua etiam grauibus administratiobus gerendis sufficiant igr: sine em̄ virtute ꝓfecta vt habet aristoteles nō facile ferre moderate bonas fortunas: nec etiam res graues debite administrare. ¶ Secunda pars et tertia ꝓbaf qz habentes hmōi bonas fortunas sine virtute sunt despectores. i. superbi ꝛ iniuriatores. i. petulantes vt habet alia translatio. Secundo tales imitātur magnanimū ꝛ quantū possunt conanf vt appareāt magnanimi ꝛ magnis honoribus digni/ sed nō pñt imitari eum i arduis operationibus ꝛ administrationibus iniusto cōtemptu indignorum ꝛ vera glorificatione indignoꝝ ergo cum oporteat quod habeant aliquas operationes accedentes ꝑm apparentiam ad operationes magnanimi necesse est vt attentent administrationes quibus nō sufficiūt ꝑ ꝑsumptionem ꝛ contēnant meliores et prestantiores ꝑ superbiā et eis conuicienf ꝛ iniuriā afferant ꝑ petulantiam Et hanc conclusionem cum rationibus suis videf posuisse aristoteles quarto ethicorum cū ait. Qui aūt sine virtute bona talia habēt neqz iuste magnis se ipsos dignificāt neqz recte magnanimi dicunf. Sine virtute enim ꝓfecta nō sunt hec: despectores autem et iniuriatores et talia habentes mali efficiuntur: sine virtute enim non facile ferre bonas fortunas moderate nō potentes autem ferre et existimantes alios superexcellere: illos quidē cōtēnunt ipsi aūt ꝙcūqz vtiqz cōtinget operanf. imittanf em̄ magnanimū nō similes existentes hec aūt operanf in ꝗbus possunt ꝙ quidē igr ꝑm virtutē non operanf cōtēpnunt autē alios: magnanimus autem iuste contēpnit: glorificat enim vere multi autem contingenter. ¶ Septima conclusio. Non solū ꝑm apparentiā sed ꝑm rei veritatem ꝑsumptuosus se habet in excessu ad magnanimum ¶ Presumptuosus sic se habet i omni actu suo respectu appetitus rei multū honorabilis ꝙ si tdē ipse esset vere magnanimus et circunstantie essent omnino pares ipse nō appeterit illam ꝛ iudicare se sic appetendo supabundare ꝛ excedere ergo presumptuosus semp in excessu se habet ad magnanimum añs posset ꝓbari inductiue in oībus actibus ꝑsumptuosi. ¶ Secūdo si nō hoc maxime ideo eēt qz ꝑsumptuosus in multo ꝓcio habet bona exteriora que magnanimus reputat parua ꝛ quasi nullī pretij sed nō ob hoc se habet ꝑsumptuosus in defectu ad magnanimū igitur/ ꝓma pars antecedentis est Thome qui ex hoc infert quod presumptuosus secundum rei veritatem quandoqz deficit a magnanimo sed secundum apparentiam in excessu se habet. Et secunda pars ꝓbatur quia nullus ꝓcise ex hoc est presumptuosus quod diuitias multi facit sed si per hoc credat se excellere aut velit haberi in maiori precio quam docti et virtuosi est superbus et si etiam velit ad arduas dignitates preceteris bonis et virtuosis ꝓmoueri est ꝑsumptuosus: et in hoc superhabundat in appetitu honorū. Tertio si sic hoc maxime esset quia presumptuosus appetit precioſis vestibus indui despicit alios ꝛ iniuriatur eis que nō sunt magna ꝑm veritatem sed ꝑm opinionem stultorum/ sed ꝑsumptuosus in hoc nō deficit a magnanimo sed se habet in excessu respectu eius igitur. Minor patet quia ista duo nullus reprehendere et reprehendere omnes indifferēter tam bonos quam malos se habent ꝑm defectum ꝛ excessum et primum quidem secundū defectū ꝛ ꝑm excessum et inter est medietas quedam scilicet reprehendere reprehendendos et contemnere contēpnendos que est magnanimi. Tunc sic nullum reprehendere se habet ꝑm veritatē vt extremū in defectu respectu huius medietatis que ptinet ad magnanimum ergo indifferenter omnis reprehendere se habet ꝑm veritatem vt extremum in superhabūdantia respectu medietatis pertinētis ad magnanimum. Et eodē mō argueref de ꝓciositate vestiū.

Tho.2.2. q.130.ar.2.

ꝑsumptuosus excedit magnumuꝫ in appetitu honoris.

¶ Secundo ꝓbatur auctoritate senece libro de quattuor virtutibus quam pro se inducit beatus Thomas/ magnanimitas inquit si se supra moduꝫ suum extollat faciet virum minantem inflatū turbidum inquietum et quascūqz excellentias dictorū factorumqz neglecta honestate festinum/ vbi seneca non dicit si se infra modum suum deiiciat sed si se supra modū suum extollat. ¶ Contra primā cōclusionem arguif sic nullum peccatum in spiritum sanctum opponif magnanimitati qz quodlibet tale opponitur caritati sed presumptio est peccatum in spiritum sanctum ergo non opponif magnanimitati. Secundo nullum peccatum ex ignorantia opponitur magnanimitati ſz presumptio siue caymotes ꝑm aristotelem est peccatum ex ignorantia/ qz secundum eum caymi insipientes sunt et ignorantes. Tertio vitium oppositum secundum excessum magnanimitati non est magnum cum sit minus pusillanimitate ꝑm aristotelem quarto ethicorum sed presumptio est peßimum vicium ꝛ multo magis detestandum quam pusillanimitas ergo presumptio non opponitur magnanimitati secundū excessum.

Seneca.

Arg.tho. 2.2. questi. 130. arti. 2.

Arg.buri. 4. ethi. q. 12.

¶ Ad primam respōdet beatus thomas ꝙ nō quelibet presumptio ponitur peccatum in spiritū sanctum/ sed illa qua quis diuinam iusticiam contempnit ex inordinata cōfidentia diuine misericordie/ et talis presumptio ratione materie inq̄tū scilz ꝑ eam cōtempnif aliquid diuinum opponif caritati vel potius dono timoris cuius est deum reuereri in q̄tum tamen talis contemptus excedit ꝓportionē ꝓprie facultatis potest opponi magnanimitati.

Nō ois ꝑsumptio est pctm̄ isp̄m sanctum.

¶ Hanc solutionem pro nunc non reprobo nec approbo quia alibi terminandum est quid sit peccatū i spiritumsanctum/ et an sit aliqua talis ꝑsumptio qualis hic describif et si sit aliqua talis vtrū opponaf magnanimitati qz nō videf qō aliquis cōtemptū illū diuine iusticie affectat tāq̄ rē honorabilē

nec ℈m veritatē nec ℈m apparentiā. Ideo si aliqua
sit talis ꝑsumptio ipsa nō est illa q̄ est spēs vicij op
positi magnanimitati nec etiā ꝓprie caritati/ sed
magis spei ℈m qđ ait Thomas q̄stionibus de ma
lo q ꝑsumptio est inordinata spes. q si dixisset bea
tus Thomas q cōfidentia illa inordinata de diuina
mia fuisset ꝑsumptio ꝓprie habuisset maiorem
apparentiā eo q ꝑsumptio opponit ordinate fidu
cie q̄ est spēs magnanimitatis/ z tñ adhuc ita non
eēt qz fiducia illa q̄ est spēs magnanimitatis est re
spectu rez arduaz z difficiliū agendaz/ cōfidētia
aūt illa de diuina mia in extremo iudicio nō est re
spectu rez agendaz sed est respectu impunitatis.
Ad secūdā negat maior aliqs em̄ interdū ex igno
rantia cōfidētiā hz alicui⁹ rei ardue agēde qz non
satis cognoscit facultatē suam vel difficultatē rei
agende z hmōi cōfidētia mediāte tali ignorantia
suscepta est ꝑsumptio/ z minor rōnis vniuersaliter
intellecta est falsa. Et ad ꝓbationē dico q lz cay
mi ignorātes sint z insipiētes licz etiā ignorantes
peccent nō tñ ex ignorantia peccant/ aliud est em̄
peccare ignoranter z aliud peccare ex ignorantia
vt declarat. ari. in tertio ethicorum. ¶ Ad tertiaz
dico q sicut supra dictum est vna species ꝓesump
tionis est maxime detestanda/ sed de ea nō est lo
cutus arist. nec eam forte cognouit. Similiter ꝓe=
sumptio est pessima ℈m vitia illa ad q̄ regulariter
inclinat sed vt dictū est ꝑsumptio simplex nō est tā
vitiosa q̄ vitiosa est pusillanimitas. ¶ Cōtra quar
tam conclusionē arguit sic Nullus magnanimus
appetit honorem supra facultatē suam ois ꝑsump
tuosus appetit honorē supra facultatē suam er
go omnis honor appetitus a ꝑsumptuoso est ma
ior q̄ honor appetitus a magnanimo. cōsequētia
tenet quia honor qui est supra facultatē appetētis
illum est maior q̄ honor qui nō est supra facultatē
illum appetētis. Ad hanc rōnem nego ꝓmā con
sequentiam et ad ꝓbationē nego assumptū quia q
aliquis honor sit supra facultatē appetentis/ con
tingit interdum ex magnitudine honoris vbi scilz
esset paritas facultatū. Aliquādo cōtingit ex par
uitate facultatis verbi gratia vbi esset paritas ho
norum appetitoz. Et ideo argumentū illud nō cō
cludit nisi q ꝑsumptuosus suphabūdantius appe
tit q magnanimus sicut ista cōsequentia nō valet.
iste eger plus comedit quā possit digerere. Iste sa
nus nō plus comedit quā possit digerere/ ergo iste
eger pluri cibo vtitur quā sanus. Constat q cōse
quentia nō valet. Sed bene sequitur ergo iste eger
superhabūdantius cōmedit vel plus excedit in co
medendo quā ille sanus. Contra septimā cōclusio
nem arguitur rōnibus quas innuit thomas/ ꝑsum
ptuosus excedit magnanimū i appetitu bonoz ex
teriorum/ sed hmōi bona non sunt maiora aliis ℈m
veritatem sed tantū ℈m apparentiā igitur. Secun
do ꝑsumptuosus excedit magnanimū in appetitu
ornatus exteriorꝭ sed ornatus exterior nō est ma
ior secundū veritatē bonis q̄ appetit magnanimus
sed tantū secundū opinionē stultoz igitur. Tertio
ꝑsumptuosus appetit despicere bonos et eis inui
riari/ magnanimus aūt no despicit nisi malos z re
prehensibiles sed primū non est maius secundo ℈m
veritaten sed tñ ſcōm apparentiam et opinionem
stultorum igitur q̄ꝫ ꝑsumptuosus nō se habet in
excessu ad magnanimū secūdū veritatē sed solum
secundum apparētiam. ¶ Ad primā dico quod ali
quid dicitur appetitu ab aliquo dupliciter vnomō
tanquā finis. Aliomō tanquā ordinatū in finem di
co q ꝑsumptuosus non appetit diuitias/ ꝓciosum
ornatū reprehensionē bonoz tanquā finem ex cuius
scilicet appetitu dicatur ꝑsumptuosus sed appetit
ea tanquā quedā ordinata in finē quia enim caret
virtutibus quibus solis debet honor z ex quib⁹ ve
ra excellētia nascit necesse est qđ ipse sibi falsis ar
tibus apparentē excellentiā cōparet vt ea cōpara
ta ꝓuehatur ad honores quibus est indignus z ad
grauissimaz rerum administrationes. Et ideo licz
ista que appetit tā q̄ media nō sint maiora hijs q̄
appetit verus magnanimus honor tñ quem inten
dit p hec sibi cōparare magis excedit facultatem
suam q̄ honor que appetit magnanimus facultatē
magnanimi excedat nō tantū ℈m apparētiam sed
etiam ℈m veritatem: dico ꝓterea q hec oia que ap
petit ꝑsumptuosus etiam ℈m veritatē sunt maiora
quā illa eiusdē generis q̄ appeteret si ipse esset mag
nanimus puta si ceteris paribus ipe esset magna
nimus/ nec tātas pecunias nec tam ꝓciosas vestes
nec tot z tam graues reprehēsiones appeteret neq
valet ista ꝓña/ aliqua q̄ appetit ꝓesumptuosus sunt
multo minora ℈m veritatē his que appetit magna
nimus ergo magnanimus q̄ꝫ ℈m veritatē ꝑsum
ptuosum excedit in appetēdo quia lz hec sint muno
ra illius qz tñ p hec minora ꝑsumptuosus tēdit i alia
maiora quia excedūt facultatē suam: magnanim⁹
autem non tendit in aliqua que facultatē suam ex
cedant ideo ꝑsumptuosus semper se habet secundū
veritatem in excessu ad magnanimū. Aduerte tñ
q facultas honoris que appetit pōt dupliciter cō
parari ad facultatē appetentis vnomodo cum vnū
absolute cōparatur ad aliud. Aliomō cū sit cōpa
ratio vnius ad aliud secundum circunstantias oc
currentes. Contingit em̄ interdum q in ꝑsumptuo
so est simpliciter maior facultas agendi z adminis
trandi et q in eo sunt plura z excellentiora princi
pia arduaz operationum quam in magnanimo et
tamen honor appetitus ab vtroq̄ est equalis z ni
chilominus qui habet minorem facultatē in eo ap
petendo est magnanimus et qui habet maiorē fa
cultatem in eo appetendo est ꝑsumptuosus ꝓpter
circunstantias occurrentes ꝓpter quas principia
agendi in vno sint impedita notabiliter z nō i alio
aut ꝓpter egritudinem/ aut ꝓpter aliaz rerū ad
ministrationem/ aut ꝓpter ꝓhibitionē alicuius po
tentis/ aut ꝓpter alias causas que infinite possunt
accedere/ potest etiam dari casus in quo quis assu
mit rem honorabilem quam scit esse supra faculta
tem suam et tamen in hoc est magnanimus et non
ꝑsumptuosus Casus est talis/ si sit ꝓuidendū ali
cui grauissime dignitati administrationem difficī
lem habenti et nullus sit qui eam sufficiat gerere.
Tunc ille qui est maioris facultatis inter ceteros
licet nō sufficiat p consensum alioz potest eam cū
confidentia iuui auxilij suscipere/ quo auxilio tā
to magis eum indigere constat quanto minus ad
dignitatem illam gerendam sufficit.

Peccare ignoranter et peccare ex ignorantia.

Tho. 2. 2. vbi supra.

Nota.

Duplex cō paratio.

Nō omnis appetens honorē qui nō est dignꝰ est ꝑsumptuosus.

QUeritur tertio. Utrum cuilibet ꝓesumptioni sua pusillanimitas opponatur. Arguitur q non/ ꝓe=
sumptioni q̄ est ex virium suarum cōfidentia nulla

pusillanimitas opposita est cū virtuosum sit in nullo de viribus suis cōfidere igit. In oppositum arguitur quot modis cōtingit superhabundare tot modis cōtingit deficere ergo quod sunt modi presumptionis tot sunt modi pusillanimitatis. ¶ Notandum est q sicut plures sunt modi siue species p̄sumptionis ita z pusillanimitatis. Contingit enim q aliquis recusat rem honorabilem quia quamuis sufficiat administrationi z honori diffidit tñ de viribus suis z ꝓpter metū deficiendi z fugā laboris sine inquisitione sufficiente iudicat se non sufficere. Secundo quia quāuis sciat ꝓbabiliter se sufficere tamen fugit honorem et magis vult agere priuatā vitam z sectari ocium sicut habet Tullius p̄mo de officijs quāuis tamen honor ille sibi ꝓpter conditionem ꝓsone debeatur. ¶ Tertio cum quis assumptus ad dignitatem vel officiū non exequiturea q̄ sunt dignitatis vel officij sui neq; attribuit sibi honores ad dignitatē vel officium suum ꝓtinētes nō quidē humilitatis aut exempli causa sed ꝓpter quādam incuriam. Quarto recusat aliquis rem honorabilem eo q ipe certitudinaliter scit q sine auxilio diuino nō pōt bene geri q; tamen diffidit de auxilio speciali quod deus regulariter solet immittere inuocantibus eum. Ideo estimat se non sufficere z recusat. ¶ Tunc sit conclusio prima Cuilibet p̄sumptioni sua pusillanimitas opponit/ posset ꝓbari cōclusio inducendo p singulas species p̄sumptionis. ¶ Secunda cōclusio/ Prima species pusillanimitatis est deterior p̄sumptione sibi opposita/ probat. ¶ Pusillanimus ex vi sue pusillanimitatis nullo etiā vicio alio adito priuat se multis z laudabilibus exercitijs p quoz cōtinuationē posset de virtute in virtutē ꝓficere z bonas artes z disciplinas quas hñt cōtinue augere p̄sumptuosus aūt ex vi sue p̄sumptionis se bonis artibus z disciplinis z in re q̄ facultatē suam excedit se cōtinue exercet igitur. Secundo viciū pusillanimitatis est cōmunius et magis inūtū z cōplātatum nobis vt vult eustracius ergo iste deterius. Et confirmatur p aristotelē quarto ethicoz. Opponit aūt magnanimitati pusillanimitas magis quā caymotes z fit magis z deterius est vbi eustracius dicit pusillanimitatem esse nobis magis a natura cōplātatam. ¶ Tertia cōclusio Scda species pusillanimitatis est deterior p̄sumptione sibi opposita ꝓbat vt ꝑcedens. ¶ Quarta cōclusio tertia spēs pusillanimitis est minus vicium quā p̄sumptio/ ꝓbat q; p̄sumptio nūq; est sine iniusticia q; p ipsam vsurpat vel actus vel honor ad aliū ꝓtinens. ¶ Quinta cōclusio presumptio opposita quarte speciei est deterior pusillanimitate. Pro ꝓbatione Aduerte q̄ tā pusillanimus quā p̄sumptuosus ẽm istā speciē detrahunt deo beneficiū q̄ est hoibus largiturū scz specialem assistentiā in rebus difficilibus z bonis q; p̄sumptuosus dicit se nō egere illo beneficio/ pusillanimus dicit se indignū eo et ideo nō habiturū eū. Sed in hoc differunt q; p̄sumptuosus detrahit beneficium illud tanq; eo non egeat et tanq; sibi ipsi sufficiat/ pusillanimus vero confitet illud esse sibi necessariū sed q; putat se non ꝑmeruisse illud ideo detrahit tanq; nō sit habiturus eū Ex quibus satis patet veritas cōclusionis q; p̄sumptuosus presumit de viribus suis q̄ nō facit pusillanimus imo q̄tū ad hoc recte se hz pusillanimus p̄sumptuosus est blasphemius in deum in hoc quod dicit auxiliū suū nō esse nobis necessariū in bonis operationib⁹ pusillanimus nō blasphemat in hoc sed recte sentit pusillanimus dicit se indignū diuino auxilio q̄ frequenter verū/ p̄sumptuosus dicit se tali nō egere/ pusillanimus diffidit diuinū auxilium sibi adesse in quo grauiter peccat/ p̄sumptuosus vero nec diffidit nec sperat q; dicit illud nō esse sibi necessariū. ¶ Cōtra ꝑmā cōclusionē arguit sic. Prius sunt posite quinq; spēs p̄sumptionis sz hic nō ponūtur nisi q̄ttuoz spēs pusillanimitatis igit. Ad hāc rōnē Rñdetur q ꝑma spēs pusillanimitatis opponitur ꝑme z q̄rte spēi p̄sumptiōis/ q; q̄rta spēs ob hoc cōtingebat q; nōdū satis cōstabat appetēti q̄llō q̄ appetebat esset infra facultatē suā/ cuius oppositus defectus satis cōtinetur in ꝑma spē. ¶ Cōtra scdam cōclusionē. Arguitur sic. Caymi ẽm Aris. insipiētes sunt z seipsos ignorātes/ z pusillanimus est ignorās seipm sed nō insipiēs ergo caymus siue p̄sumptuosus est deterior pusillanimo. ¶ Secūdo caymi rōnabiliter redarguūt pusillanimi nō redarguunt igit. ¶ Tertio. Presumptuosi ornant vestibus p̄ciosis z manifestāt bonas fortunas suas exterius: z de se ipsis magna dicūt vt p hoc videant honorabiliores: pusillanimi vero his oīb⁹ abstinēt igitur. ¶ Ad ꝑmā cōcedo antecedēs z nego consequentiam q; pusillanimus lz nō sit insipiēs: est tamen ignorās z piger dicēte Aristotele non tñ insipientes tales vident esse magis pigri: dicta autem est supra causa ꝓpter quā dicunt caymi insipiētes q; scilz ignorantiā suam publicant. ¶ Ad secundā cōcedo antecedens et nego cōsequentiam quia q illi redarguant et nō isti non est q; illi vitiosi sit et non isti: sed quia illi ignorantiam et defectus suos publicant z nō isti Publicatio autem vitij antecedit semper redargutionem que fit a multitudine. Ad tertiam nego consequentiam quia licet pusillanimi non habeant ista: habent alia q̄ sunt his deteriora ita dicente Aristotele de pusillanimis. Talis autem opinio videt deteriores facere. Singuli enim appetunt que ẽm dignitatē. Discedūt autē z ab operationibus bonis z ab inuentionibus vt indigni existentes. Similiter z ab exterioribus bonis. Ecce quō pusillanimus vt sue pusillanimitatis se multis z magnis bonis priuat. Et hec de q̄stione.

Quod pusillanimitas ꝑtinet ad ꝑsumptionē.

Pusillanimitas pōt est presumptione.

Consequenter. Queritur de ambitione. Et ꝑmo. Utrū ambitio sit pctm̄. ¶ Arguit q nō appetitus honoris nō est peccatū cū honor sit maximū bonū inter externa bona sed ambitio nō dicit nisi appetitum honoris g ambitio nō est peccatū. ¶ In oppositum arguitur p illud apli ad cozin. xiij. caritas nō est ambitiosa non querit q̄ sua sunt/ sed quicqd repugnat caritati est peccatū ergo ambitioest peccatum. Notandum q ẽm beatum Thomam. q.c. xxxj. articulo ꝑmo tripliciter cōtingit appetitum honoris esse inordinatū. Uno mō p hoc q aliquis appetit testimoniū de excellentia quā nō habet q̄ est appetere honorem supra suam proportionem. Secūdo mō p hoc q honorem sibi cupit nō referēdo in deū. Tertio mō per hoc q appetitus eius in ipso honore q̄escit nec refert ipm ad vtilitatē aliorum z q; ambitio importat inordinatū appetitum honoris ideo manifestū est q ambitio est peccatū.

Diuisio thome insufficiens.

Ista opinio assignat tres modos ambitionis sed videntur michi esse alij preter istos ideo magis placet diuisio suprapositā. Dico ergo q appetitum honoris contingit esse inordinatū quadrupliciter: scz ratione q̄titatis/ rōne finis: z rōne mediorum/ z ratione vehemētie. Ratione quātitatis dupliciter. Unomō ſm magnitudinem. Aliomō ſm multitudinem. Secundū magnitudinē cōtingit dupliciter Unomō ſm magnitudinez absolute quādo honor quē appetit excedit cōditionē appetentis z est signum excellentie alicuius quā nō habet appetens vt si ineruditus in sacris litteris appeteret magisteriū in theologia. Et iste est primus modus quez ponit sanctus Tho. Aliomō ſm magnitudinem ratione alicuius circūstātie. Et hoc dupliciter. Unomō rōne circūstantie debiti iusti z simpliciter obligatorij. Aliomō rōne circunstantie debiti moralis siue ſm moralem honestatē. Verbi gratia si sit honor aliquis distribuēdus quē ticius appetit qui honor ſm rei veritatē nō excedit excellentiā ticij/ est tamē aliquis alius ita excellēs (aut magis) sicut ticius qui multis officijs in rem publicā aut aliomō pmeruit istum honorē/ ticius aūt nullis. Tūc ſm iusticiā distributiuā iste honor nō debetur ticio sed debeť alteri z ticius appetēs ipsum ambitiosus ē. Si vero sit alius multis cōditionibus ticium excellens puta scientia nobilitate virtutibus licet etiaz nō pmeruerit honorē istū vllis officijs sicut nec ticius petit/ tñ iudicabiť ticiꝰ ambitiosus si se velit alteri pferri nō q̄ honor excellat simpliciter z absolute sed q̄ excellit ex circūstōtia aūt q̄ alius notabiliter excellit cui ticius nō potest sine ambitione velle se pferri. Secundū numez cōtingit etiam dupliciter. Unomō obsolute cū quis appetit multitudinem honoz quoz quolibet seorsum est dignꝰ nō tamē est simul omnibus dignus. Et iste modus continek sub primo modo beati Thome. Scōomō ex circūstantia vt cū quis cupit honoz multitudinem quibus z diuisim z cōiunctim est dignus multi tñ sunt digni honore etiā eque aut plus q̄ iste: z q̄ iste ambit oēs multi alij priuank honoribꝰ quibus vel sine iniuria vel sine inhonestate carere nō pñt. ideo in tali casu q̄ multitudinē honoz appetit est ambitiosus. Rōne finis cōtingit appetitū honoris esse dupliciter inordinatū. Unomō cū id qō debet esse finis honoris non appetimus tanq̄ finē honoris: sed potius appetimus ipsum propter honorem tanq̄ propter finem vt cū honor habet administrationem publicā z appetimus administrationem propter honorem z nō ecōtra tunc superhabundamus in appetitu honoris. Et iste est tertius modus quē ponit Thomas. Et hic peccak q̄ honor nō refert in finem particularē in quē referri debet. Scōomō cū nō referimus honorē in finē vniuersalē in quem referendus est scz in deum neq̄ in eo suscipiēdo de excellentia diuina sed de nostra magnificanda cogitamus. Et iste est secūdus modus beati Thome Rōne medioz appetitus honoris est inordinatus cū quis siue dignus siue indignus procurat sibi res honorabiles pcibus ambitur z alijs falsis aut subdolis artibus ſm q̄ ait. Sallustius bonꝰ z Ignauus gloriā honorē z imperiū sibi expetunt: sed ille vera via nititur iste q̄ bone artes desūt dolis ac falacijs contendit. Et hoc genere ambitionis captus videbatur ille qui dicebat q̄ non nisi pro imperio fides frangenda est. Quarto modo cōtingit rōne vehementie cum scz vehementius et ardentius honorē etiā sibi debitū q̄ idem sit appetendus cupit ac desiderat. Oibus eñ rebus suus modus addendus est. ¶ Prima cōclusio. Omnis ambitio est peccatū Probak oīs ambitio est appetitus inordinatus honoris ergo oīs ambitio est pctm̄. ¶ Secunda conclusio. Non cuilibet ambitioni sua pusillanimitas opposita est. Probak q̄ ambitioni ex parte finis nulla est pusillanimitas ex parte finis opposita cū liceat totaliter honores in deum et propter deū in vtilitatem publicam referre neq̄ eñ pusillanimus ideo est pusillanimus q̄ totaliter refert honorem in deum et nullo modo ppter se honorem appetit. ¶ Tertia conclusio. Cuilibet reliquoz modorum ambitionis sua opponitur pusillanimitas. Probatur ambitioni ſm q̄titatē opponiť pusillanimitas ſm q̄titatem qua scz vel non tm̄ honorē vel nōtot appetimus q̄tum vel tot recta ratio dictat nos debere appetere. Similiter ambitioni ex parte mediorum opponit pusillanimitas qua medijs veris z honestis z bonis artibus honorem prosequi nolumus et ambitioni secundū vehementiā opponiť pusillanimitas qua remissius q̄ oportet honorem appetimus cū scz volitio est tam remissa vt non possit esse regulariter principium actionis/ aut cum pro tempore pro quo debet esse imperatiua executiōis ipa non est imperatiua executionis/ aut est ita remissa q̄ aliqua parua bona nolumus exponere periculo pro honore consequendo que tamen recta ratio dictat esse periculo exponenda. ¶ Contra primā cōclusionem. Arguitur sic quilibet absq̄ vitio potest appetere id quod sibi debetur pro premio/ sed honor est premium virtutis vt vult Philosophus primo secundo z octauo ethicoz ergo appetitus honoris non est peccatum. ¶ Secundo oīs honor q̄tuscunq̄ sit est imperfectum premium virtutis/ sed tm̄ tribuimus virtuoso q̄ nō habemus aliquid maius quod sibi inferamus vt habet aris. quarto ethicorum ergo nullus virtuosus excedere potest in appetitu honoris. ¶ Tertio michi per quod homo puocatur ad bonum z reuocatur a malo est peccatū sed per appetitū honoris hō puocak ad bonū z reuocak a malo ergo nullꝰ appetitus honoris est peccatum. minor probatur per aris. quarto ethicoz dicentē q̄ fortissimi videnk esse apud quos timidi inhonorati fortes aūt honorati Et Tullius in libro de tusculanis questionibus ait q̄ honor alit artes. ¶ Ad primam respondet beatus Thomas q̄ honor non est p̄mium virtutis quo ad ipm̄ virtuosum sed beatitudo eterna sed est p̄miū virtutis ex parte honorantiū qui non habent aliud maius qō tribuant q̄ ex hoc ipso magnitudinē hz q̄ phibe testimoniū virtuti z ita nō est sufficiēs p̄miū. ¶ Hec solutio nō michi placet. Tū primo quia nō est verum q̄ cuiuslibet virtutis beatitudo eterna sit p̄mium/ sed virtutis meritorie. Actui eñ bono moraliter z nō meritorie nō debeť beatitudo eterna pro p̄mio Dico p̄terea q̄ solutio non eneruat argumenū sed corroborat. nam si honor sit premium insufficiens virtutis z nichil aliud obstet hmōi insufficiētia nō concludit q̄ appetitus eius sit inordinatus z vitiosus sed magis oppositum imo si non aliud obstet videtur ex hoc sequi q̄ q̄tuscunq̄ honor appeti potest tanq̄ p̄mium ab habēte exiguissimā virtutem

Tho. 2. 2. questio. 131 articu. 1.

Ambitiosꝰ ſm numez

Primus modus auctoris.

Secūdus modus auctoris.

Quartus modus autoris.

Argumenta thome fcōa scde q̄stionis in argumento p̄mo.

cōtra tho M

Solutio auctoris

cum hmõi exigua virtute honor maximus sit indignus. Ideo aliter respõdeo et cõcedo maiorẽ minorem et nego cõsequentiã sed tantũ potest cõcludi ex illis p̃missis q̃ quilibz põt absq; vitio honorẽ appetere quod est verũ sed tñ cũ hoc stat q̃ appetendo ipsum põt quis superhabundare et defendere modis supradictis sicut licet quilibet sine vitio possit appetere beatitudinẽ que est p̃miũ virtutis meritorie. põt tamen quis appetendo beatitudinẽ superhabundarevt si quis appeteret eã sine meritis aut ex viribus pprijs / aut aliter q̃ recta ratio dictat eam esse appetendã q̃ si ad rigorem sermonis respondendũ sit maior est falsa rebus stantibus vt stant qr homines aliqui sunt boni q̃bus debet̃ premium aliqui vero sunt mali quibus nichil p̃mij debetur quia tñ simpliciter possibile est oẽs esse bonos ideo simpliciter hec cõcedenda ee quilibet potest appetere absq; vitio id quod sibi debetur pro p̃mio. ¶ Ad secundã concedo añs et nego ꝓñam: quia licet honor q̃tuscũq; sit minus bonus q̃ virtutis p̃mium nõ tamen q̃libet honor est cuiuslibet virtutis p̃mium sed solũ illius est virtutis p̃mium cuius est signũ. exhibetur em̃ in testimoniũ excellẽtie ideo si aliquis habens vnã virtutẽ appetat honorem qui solet exhiberi in testimoniũ alterius virtutis peccat in appetendo. Et ideo s̃m Tho. peccat q̃s appetendo honorẽ cũ appetit testimoniũ illius excellentie quã non habet et circa honorẽ quo est dignus adhuc multipliciter peccare ꝓtingit sicut dictum est. ¶ Ad tertiã nego maiorẽ. Offensa em̃ dei ꝓuocat hominẽ ad implorandũ diuinã miam z tamen offensa dei est peccatũ. Dico secũdo q̃ licz appetitus moderatus honoris ꝓuocat ad bonum et reuocet a malo. non tñ appetitus inordinat⁹ honoris quia licet interdũ ad aliqua bona ꝓuocet et reuocet ab alijs malis puta a malis ex quibus potest iudicari indignus honore et ab honorib⁹ repelli simpliciter tñ ad plura mala ꝓuocat q̃ reuocat et etiã ad deteriora s̃m q̃ declarat Salust⁹ in catilina q̃ ex ambitiõe et auaricia omnia mala orta sunt. Dico tertio q̃ appetitus inordinatus honoris non ꝓuocat adverũ sed ad ostentionẽ z simulationem boni quia bona q̃ fiunt causa honoris nõ sunt vera bona sicut nec s̃m Ari. iiij. ethicoꝝ. qui fortes sunt ꝓpter honorem et p̃mia non sunt vere fortes nec reuocat a malis ꝓprie: sed tñ occultat mala / et reuocat a publicatione eoꝝ. Aliter autez de appetitu ordinato honoris. ¶ Contra secundã conclusionẽ arguitur sic. vbicũq; contingit superhabundare et medio modo se habere ibi cõtingit deficere / sed ambitionẽ ex parte finis cõtingit superhabundare z medio modo se habere. ergo in ambitione ex parte finis contingit deficere. ¶ Secũdo ille deficit ex parte finis in ambitione qui appetit honorem inordinate inordinatione finis: sed constat q̃ quis potest appetere honorẽ inordinate ex parte finis ergo potest esse aliqua pusillanimitas opposita ambitioni ex parte finis. ¶ Ad primã dico p̃mo q̃ concessus maiore et minore ꝓñs non valet: quia plus concluditur in cõclusione q̃ assumatur in maiore. In maiore em̃ assumebatur q̃ in tali cõtingebat deficere / et in cõclusione concludit q̃ in tali ex parte finis contingit deficere. ¶ Dico secũdum q̃ si in maiore sit distributio p̃ singulis generum ipsa est simpliciter falsa qr significat q̃ omnis qui potest esse superhabundans et moderatus potest esse actus deficiens et hoc est falsum qr nullus actus p̃ se bonus potest esse malus / nec vllus p̃ se superhabundans potest esse defectuosus. Si sit distributio p̃ singuloꝝ etiam falsa est quia si aliquis actus sit p̃ se bonus null⁹ actus eiusdẽ speciei erit superhabundãtia aut defectus manente p̃cepto. si sit distributio p̃ gñibus singuloꝝ cõcedo eã / sed tũc dico q̃ non oportet q̃ in actu eiusdem generis qui est defectus defectus ipse et inordinatio ꝓueniat ex parte finis: sed ꝓueniet ex aliqua alia circũstãtia. ¶ Ad secundam dico q̃ deficere ex parte finis accipitur dupliciter. Uno modo vt deficere idem est q̃ inordinate agere et sic concedo maiorẽ. Mã qui superhabundat hoc modo deficit et nego consequentiã. Alio modo accipitur deficere vt opponit̃ ad superhabundare et sic negatur maior. dico q̃ talis superhabundat et nõ deficit. ¶ Ad rationẽ ante oppositũ dico q̃ licet appetitus honoris ordinat⁹ et moderatus nõ sit peccatũ. appetitus tñ inordinatus qui dr̃ ambitio est peccatũ. Et ad ꝓbationẽ nego consequentiã quia vt dictum est in maximoꝝ appetitu bonoꝝ potest esse inordinatio vt ostẽsum est de appetitu beatitudinis.

QUerit̃ secundo. Utrũ ambitio opponatur magnanimitati q̃ excessum. ¶ Arguitur q̃ nõ: quia vni medio tantũ opponitur vnũ extremũ ex vna parte sed magnanimitati q̃ excessum opponit̃ p̃sumptio ergo nõ ambitio. ¶ In oppositũ arguit̃ auctoritate Tulij primo de officijs sicut quisq; inquit magnitudine animi excellit. Itz vult omnium solus princeps esse sed hoc ptinet ad ambitionẽ: ergo ambitio opponitur magnanimitati q̃ excessum. ¶ Notandum q̃ ambitio accipit̃ dupliciter. Uno modo generaliter p̃ superhabundanti appetitu honoris siue parui siue magni. Alio modo p̃ superhabundanti appetitu honoris magni. ¶ Tunc sit p̃ma conclusio. Non q̃libet ambitio p̃mo modo dicta opponit̃ alicui magnanimitati. ꝓbatur: quia aliqua ãbitio opponit̃ modestie: ergo non q̃libet magnanimitati opponit̃. ¶ Secunda cõclusio q̃libet ambitio secundomodo dicta magnanimitati opponit̃. ꝓbat̃: magnanimus dignificat se magnis honoribus quibus quomodo et qualiter dignus est / sed ois ambitiosus dignificat se magnis honoribus q̃bus non est dignus: vel quomodo: vel qualiter nõ est dign⁹ igitur. ¶ Tertia cõclusio. Nõ quelibz ambitio cuilibet magnanimitati opponit̃: ꝓbatur. qr nulla ambitio opponit̃ illi magnanimitate q̃ est appetitus rerum honorabiliũ graues administratione habẽtium nec opponit̃ magnanimitati q̃ est fiducia igr̃ Añs ꝓbatur cũ ordinato et moderato appetitu rerum honorabiliũ administrationẽ difficilẽ habentium stat ambitio: ergo ambitio non opponit̃ magnanimitati ad talem rectitudinem se inclinanti. Assumptum patz: qr stat q̃ aliquis appetat honores et signa excellentie plus q̃ dignus est et tamen nunq̃ inordinate appetat res honorabiles difficiles administrationes habẽtes. Aliqui aliter hoc ꝓbant impossibile est q̃ alicui eidem medio s̃m speciem opponant̃ duo vitia superhabundantie nisi vnum eoꝝ formaliter vel virtualiter includatur in alio sed ambitio et p̃sumptio sunt specie distincta tho. 2. 2. q. 131. arti. 2.

duplex distributio communis

et vnū eoꝝ non inclusum in alio nec formaliter nec virtualiť. ergo nō opponiť magnanimitati eiusdē speciei. ¶ Ad quā rationem rñdet beatus Tho. q magnanimitas ad duo respicit ad vnū q̄dem sicut ad finē intentuꝫ quod est aliquod magnū opus qđ magnanimus attentat ſm suā facultatē ⁊ q̄tū ad hoc p̄sumptio opponiť magnanimitati p excessuꝫ q̄ attentat aliquod opus magnū supra suā facultatem. ad aliud aūt respicit magnanimitas sicut ad materiā qua debite vtitur scz ad honorē et q̄tum ad hoc ambitio opponiť magnanimitati p excessū non est aūt inconueniens ſm diuersa esse plures excessus eiusdem medij. ¶ Hec Tho. lz ratio facta non sit bona tamen solutio non michi videť sufficiens nisi intellecta ad alium sensum q̄ sit ille q̄ communiter accipitur in dictis verbis. ¶ Potest eñ dupliciter intelligi q aliqua virt⁹ respiciat duo vel tria vnomodo tanq̄ obiecta p̄ncipalia ⁊ hoc modo nullus actus vel habitus vnus respicit aliqua duo sed vnus habitus respicit vnū et alius aliud: ⁊ habit⁹ et actus nō solum sunt alterius speciei/ immo etiā sub diuersis generibus subalternis cōtinenť. Alio modo aliquis habitus vel actus dicitur respicere plura: vnum tanq̄ obiectū p̄ncipale et commune: et aliud vel alia tanq̄ obiecta circunstantionali: ⁊ hoc modo concedo q idem habitus vel actus potest respicere plura: ⁊ q eidē habitui hocmodo plura respicienti possunt multa opponi ſm excessum vnum. quia fit excessus ſm vnam circunstantiam. aliud quia fit excessus ſm aliam circunstantiam: ⁊ hoc est q actus bonus integratur ex omnibus circunstantijs: ideo omnis actus est vitiosus q̄ deficit ab vna circunstantiarū ad integritatē actus boni req̄sitarū: et repugnat et opponiť illi actui bonoꝫ hoc loquendo de actu vel habitu q̄ respicit plura. vnum tanq̄ obiectum p̄ncipale et cōmune: et alia tanq̄ obiecta secūdaria et circunstantionalia ita est aūt q aliqua est magnanimitas q̄ habet rē honorabilem p̄obiecto p̄ncipali: et non hz honorē p circunstātia. aliqua est etiā q̄ habet honorē p obiecto ⁊ rem honorabilē p circunstātia sicut illa qua q̄s cupit honorē debitum dignitati suę vel nobilitati ppter deum. ergo ambitio non cuilibet magnanimitati neq̄ etiā p̄sumptio cuilibet magnanimitati opponitur. Dico tñ q eidem magnanimitati potest opponi p̄sumptio et ambitio. Mā volitioni q̄ volo me dignificare honor q dignus sum habente administrationē nō excedēte vires meas ppter vtilitatem publicā opponiť ambitio quo volo huiusmodi honorem ppter se et administrationē ipsam ppter honorez: et eidem opponitur p̄sumptio qua volo honorē quo nō sum dignus. Ex quo patz q ratio illa non bene concludit. licet solutio Tho. non eam sufficienter euacuet. Et ideo potest poni quarta cōclusio q eadem magnanimitate opponi possunt ambitio et p̄sumptio. ¶ Patet ex dictis.

¶ Quinta conclusio. Ambitio opponiť magnanimitati p excessum: ꝓbatur. oīs habitus inclinans ad appetitum honoris supabundātius q̄ oportz opponiť magnanimitati p excessuꝫ: sed omnis ambitio inclinat ad appetitū honoris supabundantius q̄ oportet: quia aut ad maiorē q̄ oportz aut ppter alium finem q̄ oportet: aut quomō non opz vt inductiue ꝓbari posset. igiť. ¶ Contra secundā conclusionem arguiť sic. Magnanimitas est circa honores: sed ābitio est circa dignitates: ergo ambitio nō opponitur magnanimitati. minor ꝓbatur q illud scđi Machabe. quarto q Jason ambiebat summum sacerdotium. ¶ Secundo ambitio est circa exteriorē apparatū. sed magnanimitas non est circa exteriorē apparatū. ergo magnanimitati non opponiť ambitio. añs ꝓbatur p illud quod habetur Actu. xxv. q agripa ⁊ bernice cum maxima ambitione introierunt p̄torium. Et. 2. paralip. xv. dicitur q sup corpus asa mortuum combuscerunt aromata et vnguenta ābitione nimia. ¶ Ad p̄mā cōcessis p̄missis negatur cōsequētia. ex puris eñ affirmatiuis infertur conclusio negatiua qđ nullo modo fieri potest nisi in qualibet parte antecedentis intelligatur vna negatio vt si argueretur sic. Magnanimitas est circa honores et non circa dignitates ⁊ non circa honores. quomodo intelligēdo constat q vterq̄ pars antecedentis erit falsa. Dictum est eñ p̄us q magnanimitas est circa res honorabiles et posite sunt tbi diuerse species rerū honorabilium et quia dignitates sunt res honorabiles habentes tā honorem annexū q̄ etiam difficilem administrationem: ideo aliquis appetit⁹ dignitatum potest pertinere ad magnanimitatē/ puta si appetantur dignitates neq̄ ratione honoris/ neq̄ ratione administrationis nullo modo facultatem nostrā excedētes: vt quando et gr̄a cuius opz aliquis etiā potest ptinere ad p̄sumptionem: vt si appeterenť dignitates ppter vsum dignitatis facultatem appetentis excedentem. Si aūt appetatur dignitas ratiōe honoris annexi tū ptinebit appetitus ille ad ambitionē. Et in hoc cōcordamus cū beato Thoma ita dicente q illis q̄ sunt in dignitate constituti ppter q̄dā excellentiā honor debetur. Et ſm hoc inordinatus appetitus dignitatuꝫ ptinet ad ambitionem. Si q̄s ante inordinate appetere dignitatem non ratione honoris sed ppter debitum dignitatis vsum suā facultatem excedentem non esset ambitiosus sed magis p̄sumptuosus ¶ Ad secundam distinguo antecedēs vel q sit ambitio circa exteriorem apparatū ſm q apparatus et sic ego nego: vel ſm q signum honoris ⁊ sic ego concedo. ambitiosus eñ vtitur exteriore apparatu: vt p hoc maior honor sibi exhibeatur: quia eñ non sufficienter comparat sibi virtutibus et disciplinis tantum honorem q̄tum appetit nitiť ipsum comparare rebus extrinsecis et que apud vulgus non apud sapientes honorabiles habentur. Et ad minorem dico q magnanimitas est etiam circa exteriorem cultum tanq̄ circa signum honoris: vbi oportet et quando/ et quomodo oportet: ⁊ hoc vel volēdo vel nolendo appetēdo vel contēpnendo ſm q recta ratio iudicat aliter ⁊ aliter ppter diuersitatē circunstātiarū. ¶ Cōtra tertiā conclusionem arguiť sic. oīs suphabūdātia circa honores cuilz moderato appetitui honoꝝ opponiť: sed ambitio est suphabundantia circa honores ⁊ oīs magnanimus est moderatus appetitus circa honores. ergo cuilz magnanimitati ābitio opponiť. Scđo alicui eidē magnanimitati opponunť ābitio ⁊ p̄sumptio ergo cuilibet magnanimitati opponūtur ambitio et p̄sumptio. ergo vlr cuilibet magnanimitati opponuntur ambitio ⁊ p̄sumptio. p̄ma ꝑña. ꝓbať. q nō est maior rō de vna q̄ de ea. et scđa ꝓbať q nulla ē magnanitas cui nō opponiť p̄sūptio vel ābitio

contra tho.

arg. tho. 2. 2 q. 131. ar. 1

Appetitus honoris multa appetere pōt

tho. vbi supra in solutione ad scđm

arg. tho. vbi supra ar. 2

tertio ꝓsumptio et ambitio non differunt spē: ergo cuicūq; magnanimitati opponit ꝓsumptio: eidem opponit ambitio et econtra. añs ꝓbatur quia idē actus est ꝓsumptio et ābitio vt ptz de actu quo q̄s cupit dignitatē cuius a dministrationi non sufficit et cuius honore nō est dignus ptinet ꝓpter debitū vsum dignitatis ptinet honorem annexū talis eīm actus simul est ꝓsumptio et ābitio vt cōstat ex diffinitionibus ambitionis et ꝓsumptionis. igitur.

¶ Ad primā nego maiorē. est eīm aliqua suphabundantia honor q̄ stat cū aliquo appetitu moderato honor vt supra ostēsum est: ideo. ꝛc. cuilz. ꝛc. opponitur. ¶ Ad secundā concedo añs et nego ꝑmā cōsequentiā: qz est aliqua magnanimitas q̄ habz rem honorabilē habentē administrationē ꝓ obiecto ꝑncipali et honorē ꝓ circunstātia. aliqua aūt est que habet honorē ꝓncipali obiecto ꝛ non hz rem habentem administrationē nec ꝓ obiecto nec circunstantia ideo est aliqua magnanimitas cui opponit ambitio ꝛ ꝓsumptio. aliqua cui opponit ꝓsumptio tantū ꝛ aliqua cui opponit ambitio tantū. Et iste magnanimitates ꝓpter diuersitatē obiectoꝝ differunt specie. ¶ Ad tertiā nego añs. ꝛ ad ꝓbationē distinguo vel formaliter et specifice et sic ego nego vel ꝓ equiualentiā et sic ego concedo ꝛ ad ꝓbationem dico q̄ talis actus nec est ambitio nec ꝓsumptio formaliter ꝓ equiualentiā. Et ad ꝓbationem dico q̄ diffinitiones intelligende sunt cum debitis ꝑcisionibus/ si sint diffinitiones eorū q̄ formaliter talia sunt. aliq̄ diffinitūtur non solum q̄ talia sunt formaliter sed etiā que talia sunt ꝓ equiualentiam et in tali casu eisdē possunt cōpetere hmōi diffinitiones. et si q̄ras talis actus aut est formaliter ꝓsumptio: aut formaliter ambitio. dico q̄ neutrū sed formaliter et specifice ab vtroq; distinguit. dico tū q̄ vtrūq; est ꝓ equiualentiā. ¶ Contra quartā cōclusionem arguit sic si eidē actui opponuntur ambitio et ꝓsumptio aut hoc est ꝑm idē/ aut ꝑm diuersa. non ꝑm idem/ qz nulli eidē medio opponūtur diuersa extrema suphabundantie ꝑm idem. neq; ꝑm diuersa qz actus vel habitus q̄ est magnanimitas est simplex qualitas non composita ex partibus diuersarum rationū. ¶ Ad hanc rationē respondeo distinguendo primā partē añtis quia vel idē et diuersa dicunt aliqua intrinseca actui vel extrinseca si primū dico q̄ scōm idem ꝛ q̄ idez oīno actus ꝑm q̄cumq; eandē partem opponitur ꝓsumptioni et ambitioī. sed dico q̄ ꝑm aliqua diuersa extrinseca actui obiecto ipsius actus opponit ipis ꝑm vnum et alteri ꝑm aliud. Vel potest dici ꝛ forte melius simpliciter ꝛ sine distinctione q̄ scōm idem quia licet actus talis sit simplex ꝛ nō sit diuisibilis in partes diuersarū rationū ipse tū omnino idez manens est voluitio vel nolitio diuersoꝝ obiectoꝝ non ꝑm diuersas eius partes: sed ꝑm quodlibet sui. Et ad ꝓbationē negat assumptū quia licz actui correspōdeant diuersa tanq; obiecta: tamen ipe actus respectu quorū cunq; obiectoꝝ idem est ideo simpliciter cōcedendū est q̄ ꝑm idem argumentū tū magnam apparentiā habet ad ꝓbandū q̄ nisi vni actui corresponderent diuersa tanq; obiecta ei vitia suphabudātie spē drīa non opponerent: nisi alterū esset ab alio inclusum. quicquid autē dixi volo intelligi de actibus ꝓ se bonis et malis. et hec de questione

De Inani gloria.

arg. thom. vbi sup. articu. 2.

A

Queritur htrum appetitus gloie sit peccatū. arguitur q̄ sic auctori. Aug. v. de ciuitate dei dicentis. sanius vide tqui ꝛ amorem laudis vitium esse cognoscit. ¶ In oppositū arguit gloria non est aliud q̄ clara cū laude noticia q̄ nō est aliud q̄ bona opinio. sed appetere bonā opinionē et famā non est peccatū ꝑm illud eccle. ix. li. curā habe de bono nomine. igit. Notandū q̄ glia quatuor iportat. importat eīm aliquod decoꝝ ꝛ excelēs puta actū vel habitū: ꝛ hoc siue corporale siue spirituale. aliud est manifestatio illius decoris et excellentis. tertio q̄ illa manifestatio fiat apud multos; etiā remotos ꝛ distantes. quarto q̄ ita esse iudicent et cōprobent. Addit tñ Tho. q̄ largius accepto nomine gloie non solū consistit in multitudis cognitione: sed etiā in cognitiōe paucoꝝ: vel vni⁹ aut sui solius dū sez bonum ꝓprium considerat vt dignū laude. quoꝝ vltimū non michi placet: q̄ ꝑm oēs gloria iportat quandā bonā opinionē vt hominē que ab alijs habet et ideo scōo rethorice videtur frequenter ponere bonā opinionē pro gloria eīm inter bona externa habita est quod non esset si gloria in opinione ea cōsisteret quā q̄s habet de se ꝛpō. ex quo ptz q̄ et quot addit glia sup excellentiam: et ideo bene diffinit ab ambro. glia cum ait. gloria est clara cū laude noticia. vnde glia claritatem quandā iportat. q̄ claritas ꝑm Augusti. sup Jho. et decorē quēdam hz et manifestationē. Glia potest dici vna tripliciter ꝑm Thom. vno modo ex parte rei de qua q̄s gloriam querit: puta cum quis querit gloriam de eo quod non est: aut de eo quod non est gloria dignum sicut de aliqua re fragili et caduca. Secundo modo ex parte eius a quo quis gloriam q̄rit puta hominis cuius iudicium non est certum. tertio modo ex parte ipius q̄ gloriā appetit. q̄ videlz appetitum glie sue nō refert in debitū finem puta ad honorē dei vel ꝓximi salutem. Sed isti modi magis explicandi sunt ꝛ alij si qui desunt addendi ex eo quod nō est vt si quarus de liberalitate: aut luxuriosus de castitate. aut tirānus de iusticia gloriam q̄reret/ de eo q̄ non est glia dignum hoc cōtingit dupliciter. vnomodo simpliciter ꝛ ex natura et genere rei. Aliomō ex circunstātia: ꝑmo modo tripl̄r. vnomodo quia ꝑm veritatem illud de quo q̄rit glia non est gloria dignū vt cū de re fragili et caduca aut de actu ad modū facili glia q̄rit secundo modo cū illud est glia dignū sed nō tanta q̄ta q̄ritur. vt Alexā. virtutes erāt glia digne sed nō tanta q̄tā q̄rebat nec poterat animus eius glia satiari q̄ cū audisset anaxarchū dicentē infinitos esse mundos se miserū dixit q̄ nec vno q̄dez adhuc esset potius. tertio modo cū illud ꝓ quod q̄rit gloria dignum esse supplicio aut infamia ꝑm illud ps. Quid gloriaris in malicia q̄ potens es in iniq̄tate sicut cū luxuriosus ex luxuria sua gloriant: ꝛ potētes ex oppressionibus quomodo pausam⁹ se futurux clarum ꝛ gloriosum credidit si philippū occidisset et ob hāc scelerate glorie cupiditatē eū interemit et q̄dam alius se gloriosuz futurū arbitrat si diane epheſie templū incendisset. Ac circūstātia aūt vt Caius fabius q̄ cū in ede salutis partetes pinxissz nomen suū hīs inscripsit vt esset gloria ꝓpetua tātus eīm vir cuius familia tot consultatibus sacer-

B

tho. 2. 2. q. 131. artic. 1.

ꝑtra. tho.

gloria vana q̄d est.

Alexāder non poterat hīa satiari

pausamus occidit philippum Caius fabius

dotijs z triumphis ornata fuerat ex tã sordido labore nõ debeat gloriã petere. Ex parte vo eius a quo quis gloriã q̃rit. puta hominis cuius iudiciuz nõ est certum. hoc cõtingit multipliciter intellige re. Uno modo q̃ oĩs illa gloria fit vana q̃ apud homines q̃runus quia iudiciũ hominũ nõ est certum Et de hoc modo dicemus in q̃stionibus. alio modo q̃ nõ a quibuscũq̃ hoĩbus debemus gloriam q̃rere sed a bonis sapientibus z nõ a vulgo quia iudiciũ vulgi est incertum. et hoc adhuc dupliciter cõtingit intelligere. vno modo q̃ oĩs glia vana sit quaz ab hoĩbus incerti iudicii q̃runus: et hoc monstrabitur esse falsum in q̃stionibus. secũdo modo sic q̃ cum boni et sapientes cõtrariañ in iudicando de aliquibus rebus vulgaribus nos nõ debemus contra iudicium bonoz et sapientum q̃rere gloriam a vulgo ex illis rebus vel factis quas vulgares comprobant z sapientes ac boni reprobant vel nõ laudant et hoc est verũ quia hoc esset q̃rere gloriã ex rebus q̃ non sunt gloria digne. exemplũ huius non debet q̃s q̃rere gloriaz ex loquacitate: sed potiꝰ ex dicts disciplinatis quia lz vulgꝰ reputet loquaces sapientes et doctos. Tum q̃ nesciunt discernere inter dicta ptinentia vero et apparenter. Tũ quia in multitudine frequenter cõtingit q̃ vnũ aut plura eorum placet audientibus/ tamen sapientes et docti que huiusmodi dicta discernere queunt: non ita reputant. Tertio modo inquit Thomas ex parte eius qui gloriam appetit quia scz appetitus glorie sue nõ refert in debitum finem maluisset hic dicere contingeret q̃ sit vana gloria ex parte finis quia scilz gloria non refertur in finem in quem referri debet tam creatum q̃ increatum. Increatum quidem quia nõ refertur in deum. Creatum quia nõ refertur in vtilitate et primi de quo dicetur in cõclusionibus. Michi autem videtur q̃ preter istos modos sunt alij modi vane glorie. vnus est cum q̃s psequitur gloriam suam cũ detrimento glorie alterius. vt cum q̃s non putat q̃ de eo non possit haberi fama honesta nisi cum diffamatiõe alteriꝰ nisi aut detrahat gloriam alteri. Et hoc dupliciter. Uno modo cum detrahit alteri gloriam qua tamen est dignus: Alio modo cum detrahit gloriam z in se refundit quam tamen voluit exhiberi alteri quomodo de cupiditate glorie reprehendunt nonnulli Ari. q̃ postq̃ donauit ret horice artẽ libros Theodoto discipulo vt ederet in lucez postea moleste tulit eoz titulum alteri cessisse. ob hoc vt hanc gliam Theodoto detraheret z i se refunderet in alio quodam volumine adiecit planius de his in Theodoti libris dictum esse q̃ quod significauit libros suos non a Theodoto sed a se confectos fuisse. Alius modus est cum gloriam ardentius et cupidius q̃ opz/ et res gloria pstantiores appetimus vt Temistocles interrogatꝰ q̃ vox sibi esset auditu grauissima respondis fertur eius a quo artes mee optime canentur. Ecce quomodo inter cetera maxime desiderio glorie tenebatur alius cũ subdolis artibus et nonveris gloriã q̃rit sicut qui adulatoz officiis famam et gloriam sibi comparant. aut q̃ simulatione contemptus glorie gloriam q̃runt sicut contingit de his qui voluminibus q̃ scribũt de contẽpnẽda gloria nomina sua inscribunt: sed hiꝭ ad primum modum reducendi videntur/ quia de eo quod non est gloriam querunt.

tho. vbi su.

Opinio authoris.

aristoteles nimis honoris cupidis

Temistocles.

¶ Prima conclusio. non omnis appetitus glie est peccatum: probatur. quia si cupiditas glie est pctm̃ hoc ideo est q̃ vel malũ est habere bona gloria digna et hoc nõ vt constat immo malũ est his carere aut quia malum est bona sua a se cognosci. et hoc nõ cum dicat Aposto. j. ad Corinth. 2. Nos autez nõ spiritum huius mundi accepimus: sed spiritum q̃ ex deo est vt sciamus q̃ a deo donata sunt. nobis tamen etiã quia illa verũ esse maxima hominis sapientia seipsum cognoscere. neq̃ malũ est q̃ bona nostra ab aliis cognoscuntur ẽm illud matthei. v. Luceat lux vestra coram hominibus. Tum etiã quia bona nostra possunt esse pnicipium et causa benevoluendi aliis p hoc q̃ ab eis cognoscuntur et approbantur. ergo non omnis cupiditas glorie est peccatum. Secundo quicquid ad multa laudabilia z honesta est vtile rationabiliter appeti potest. sed gloria est vtilis ad multa laudabilia et honesta: puta ad amicitias comparandas ad opiniones virtuosas et ad alia multa. primum patet per titulum secũdo de officiis ita dicentem vehementer: aut amor multitudinis commouetur ipsa fama et opinio liberalitatis beneficẽtie iusticie fidei/ omniumq̃ earum virtutum que pertinent ad mansuetudinẽ morum ac facilitatem. Secundum probatur per illud eiusdem in questionibus tusculanis omnes ad studia impellimur gloria videmus etiã q̃ omnes qui laudẽ de aliqua virtutis operatione suscipiũt multum incenduntur ad consimiles operationes.

Licero

Glia põt appetilicite.

¶ Tertio Istud quod est merces bonoz operum sive perfecta sive imperfecta potest sine vitio appeti: sed glia est huiusmodi vt patet per apostolum. ad Ro. ij. huic q̃ ẽm patientiam boni operis gloriam et honorem. ¶ Quarto illud q̃ dõ est summũ bonum quod debent subiecti regibus et pter quod nihil debent ab eis requirere potest sine vicio appeti: sed gloria est huiusmodi. vt patet per Aristotelẽ quinto ethicoz dicentem. Est autem pnceps custos iusti et paulopost merces. ergo q̃dam danda hec autem honor et gloria q̃bus aut nõ sufficient hec iusti fiunt tiranni. ¶ Quinto illud quod iubemur diligenter procurare nobis potest sine vitio appeti: sed gloria est huiusmodi. igitur. ¶ Sexto oẽ illud põt sine vitio appeti quod directe et p se et regulariter potest esse cã salutis primi sed gloria est huiusmõi Mã p hoc q̃ ille q̃ pdicat est bone fame z habz gloriosuz nomẽ auditores libẽtius eũ audiunt magis sibi credunt et eũ sequunt. ¶ Secunda cõclusio. gloria põt laudabiliter appeti tã ppter finẽ creatum q̃ ppter increatũ de fine increato pbat quicquid potest laudabiliter appeti potest laudabiliter appeti ppter deum: sed vt dicit pcedens conclusio gloria potest appeti. ergo gloria potest laudabiliter appeti ppter deum. De fine creato patet quia potest appeti ppter salutem primi vt dictum est nec enim opus esset vt lux nostra coram hominibus luceret nisi p splendorem lucis nostre homines ad meliora adduci posse viderentur hoc eñ modo temistocles cõfessus est se ad virtutes excitatum fuisse tropheis nulciadis. Interrogatus eñ quid ineptas noctes transigeret respõdisse fertur q̃ metrophea nulciadis de sompno excitant. Confirmatur auctorit ate gregorii super ezechielem / gloria inquit predicatoris est profectus auditoris vtraq̃ etiam probatur per Gregorium libro. xix. moralium

dicentem aliquando sancti etiã coram hominibus cõpelluntur bona facere: aut etiam hominibus sua bona facta narrare: sed ad eũ finez referunt oĩa vt non ipi eisdem opibus sed deus glorificetur dũ eũ sancta pdicant. ipa eoz pdicatio forte despicitur quoz vita nescit cõpellunt ꝯ vitã suã dicere vt auditoz suoz valeant vitã mutare et facta sua referunt et venerari appetunt vt reuerenter audiãtur Scriptum ꝙppe est animalia eleuabunt simul z rote quia vez cum auditoz mentes pdicantiũ vitam cõspiciunt necessario et in pdicatione admirãtur hinc est ꝙ boni honorẽ ppter elationem fugiunt/ z honorari ppter imitationẽ volunt/ et libro. xx. Sepe omnipotens deus selectos suos cum donis interioribus etiam honoribus subleuat. cumq eos pferendo ceteris honoribus latius reddit: latius imitabiles ostendidit. ¶ Tertia cõclusio. Et si in solo deo gloriari sit consilij z magne pfectionis. In bonis tamen q̃ quis non ex solo deo habet gliari põt ꝺs fine pctõ/ ꝓbatur ꝓma pars multis auctoritatibus sanctoz. ait eñ ambrosius de iacob. libro primo. non habeo vnde gloriari possim in opib⁹ meis non habeo vnde me iactem. Et ideo me gliabor in xpõ. non gliabor quia iustus sum. sed quia michi remissa sunt peccata. non gliabor ꝙ ꝓfui cuiq̃: neq; quia ꝓfuit michi quisq̃/ sed quia ꝓ me apud pfem aduocatus est xps/ quia ꝓ me xpi sanguis est effusus facta est michi culpa mei merces redẽptionis ppter quam xps aduenit: ppter me xps mortẽ gustauit fructuosior culpa quã innocentia arrogantẽ culpa subiectum reddidit. ¶ Aduerte tñ quod hi auctoz sermones nec ampliandi sunt: nec semper in extremo sermonis rigore accipiendi. ¶ Nã hec ꝓpositio fructuosior culpa: quã innocẽtia de rigore sermonis significat/ qđ omni innocentia aliqua culpa est fructuosior quod tñ nõ intẽdit ambrosi⁹. innocentia eñ xpi aut marie nulla culpa fuit fructuosior/ sed vult dicere ꝙ aliqua culpa est aliqua innocentia fructuosior. verbi gra/ do culpã ppter quã quis conteritur et se subditũ reddit: z do innocentiam ppter quã quis gloriatur supbit et arrogantior reddit. constat ꝙ ille ex culpa sua maiorem fructum cõsequit quam iste ex innocentia sua Eadem cõclusio ꝓbatur auctoritate pauli dicentis. absit michi nisi in cruce dñi nostri iesu xpi gloriari. tertio modo ꝓbatur aucto. Bernardi sup cãtica ser. xiii. nemo velit laudari in ista vita: qz quicquid hic fauoris captas qđ ad deum non retuleris ipsi furaris eñ tibi vnde gloria putride puluis.

Si sanctitate fulges: spũs est ꝙ sanctificat spũs. dico non tuus sed dei si ꝓdigijs z signis effulgeas qui in manu tua fiunt sed virtute dei. Et idẽ in eodem securus glorior si teste cõscientia de gliã conditoris nichil michi vsurpo securus plane quia nõ contra dñm sed in dño hec gliatio non solũ ꝓhibetur sed suadet/ reuera eñ in solo deo gloriari est.

¶ Aduertendũ tñ ꝙ cõtingit gliari in dño triplici ter. vno modo cõtingit gliari in dño quia gli amur de beneficijs q̃ totaliter a deo recepimus. Et hoc modo gloriandũ esse vult in dño ambrosius in auctoritate allegata ad ꝓbationẽ huius cõclusiõis. Secundo modo contingit gloriari in dño: hoc est apud deũ cum maxime petimus eum esse cõsciũ et approbationem factoz nostroz. Et hoc modo accepit gliari in dño bernardus sup cãtica. sermone xxvj. cum ait. Non põt quicquid deo esse acceptius ymagine sua si ꝓprio fuerit decore vestita propterea et omnis glia sanctoz intus non fortis est hoc est non in flore frui z ore vulgi sed in dño. vnde dicit. gloria nostra hec est testimoniũ cõscientie nostre ꝙ conscientie nr̃e arbiter solus sit deus cui soli placere desiderat et cui soli placere sola vera z sincera glia est. Tertio modo cõtingit gliari in dño: quia de gloria nostra semp aliquid etiã qđ est in ea potissimũ deo tribuimus z hoc modo gliari in dño non cõcilij tantũ sed etiã ꝑcepti quia nullum vere bonũ habere possumus nisi deo specialiter adiuuante. Quarto modo cõtingit gloriari in dño quia ꝓpter deũ gloriamur. Et hoc dupl̃r. vno modo quia gloriã nostram sicut z virtutes nostras in deũ tãq̃ in vltimũ finem referimus. Secundo mõ quia gloriam nostrã ppter dei gloriã finaliter q̃rim⁹ istos varios modos posui quia sancti et auctores antiq̃ non semp eodẽ modo visi sunt in ista aũt cõclusione ergo accipio gloriari in dño ꝓmo mõ z nõ alius modis. Et ideo ꝓbatur illa pars ꝓma rõne illud est cõcilij et pfectionis et non ꝑcepti qđ ideo suademur facere tantũ vt ab eo quod ꝙ se malum est z ꝓhibitus magis elõgemur sicut ẽm Augu. contra faustum nõ iurare verũ non ꝑcepti qz ideo tantum suademur nõ iurare verũ vt elõgemur a periurio z ne ꝙ cõsuetudinem iurandi verũ inducamur in facilitatem periurij sed suademur nõ gloriari de bonis q̃ partum dicunt esse nostra. sed tñ de his q̃ tantũ a deo habemus nisi vt ꝙ hoc elõgemur ad inordinato glorie appetitu. igit gloria in solo deo illomodo nõ est ꝑcepti sed cõsilij et pfectiõis. Secũda pars ꝓbatur ꝙ glosam inditii secũdo dicẽtem. Justũ est vt qui dei fruetur amore ab omnibus habeatur dignus honore. Tũ ꝙ illud glose sup psalmos pentẽtiales. Gloria est honoz actuũ frequens laudatio de qua iusti lentent in cubilibus suis. i. in cõsciẽtia nõ illud gregorii in registro. Quid me os dñi quid lucernã dicitis qz loquendo multis ꝓdesse multisq; lucere ꝓhibetis estimationẽ meam in dubietatem maximã ꝓduxistis cõsidero eñ quis sim z nichil in me ex his bonis deꝑhendo cõsidero etiã qui estis et vos mentiri posse nõ arbitror. Cum ergo credere volo quod dicitis contradicit michi infirmitas cũ disputare volo qđ in laude mea dicitur cõtradicit michi sanctitas vestra. ex q̃bus patet ꝙ in his q̃ habemus mediante libertate arbitrii nr̃i cõcurrente. tamẽ deo spãliter licz gloriari sicut sunt operationes virtuose z laudabiles. Quarto ꝙ illud secundum quod in homine id laudandũ est qđ ipius est familiã formosam habet et domũ pulchram multũ sit multum fuerat. nichil in xpõ: sed circa ipsum lauda in xpõ quod nec eripi/ nec dari potest qđ ꝓprium est hominis. ¶ Quarta cõclusio. Et si in alio quaz in deo gloriari possumus. secũdo modo talis tñ appetitus glorie est multũ periculosus ꝓbatur ꝓma pars quia possumus gloriari etiam licite de opationib⁹ nostris non tñ apud deum/ sed etiam apud homines: et possumus capere nõ solum habere deũ testẽ opi nostroz bonoz: sed etiam homines vt supra ꝓbatũ est. Secunda ꝓbatur qđ in hominibus est maxime naturale illud facile fit inordinatus sed appetitus glorie est hominibus q̃ maxime naturalis. igitur minor habetur a cicerone in multis locis ab Ari. etiam in multis locis imo ppter hoc ỹ sudos/ vi-

In domino gliari multipharian cõtingit.

Gloſa sup psalmos penitentiales

Senecs.

ctozias/et honozes.ꝛc.hmõi esse delectabilia q; in eis sit opinio excellentie. Secundo ꝓbatur ꝑ illud Crisostomi in epistola ad hebzeos quãvalde appetens est glozie genus humanũ ꝓpterea oppzobzii etiam facile captiuaꝝ. ¶ Tertio ꝑ illud Augu. lib. decimo tertio de ciuitate caꝝ. xiii. Poeta dt, oẽs homines sese laudari optant. ¶ Secundo quicqd natum est cozrumpere mozesnõ nisi periculose appetitur/sed gloria est cozrumpere bonos mozes sicut et honozes sicut et honozes ſm illud Radulphi sup leuiticũ. Solent honozes cozrumpere mores. ¶ Tertio bonũ est glozioſuz esse. ergo est piculosum gloziã appetere/añs est certum etiam apud eos q̃ gliam appetunt/et consequentia ꝓbaꝝ. quia gloria quo magis appetiꝝ: eo magis fugit/et quo minus appetiꝝ eo minus habeꝝ quod ꝓbatur ꝑmo ꝑ bernardũ in epistola ad episcopos acqtante dicente quo glia plus affectaꝝ: tanto minus appẽdi depẽndiꝝ. Quid demqꝫ tã in gliosum q̃ depẽdi glozie cupidũ. Secundo patet ꝑ illud theophili sup marcum. q̃tum fuges gliam tm̃ ꝓsequitur. ꝛ si tu ipam ꝓsequris: ipa te fugiet. Tertio ꝑ illud consẽne gliam: et eris glozioſus. ¶ Quarto quicqd faciliter nos inducit ad vsurpãdũ gloziã deo debitã facile sit inozdinatũ et illa nõ nisi cũ piculo appetitur si appetit⁹ glozie nos faciliter iducit advsurpandum gliam deo debitã. ergo nõ nisi cum piculo gloria appetitur/minoz ꝓbatur. nam ꝓpter hoc sacri doctozes cupidos glozie tanq̃ vsurpatozes glozie diuine repẽndũt/quod ꝓbatur ꝑ cassianũ sup psalmistã. xlvj. dicẽtem. homo ꝛelat gloziã suam: ꝛ deum audet velle defraudare de sua quasi nõ ꝛelãtem. audi q̃d dicat gloziã meam alteri nõ dabo/et maioz ꝓbatur ꝑ illud ysidozi de summo bono, nulla est iniq̃tas maioz q̃ nõ in deo sed in se velle quẽpiã gloziari. Cõfirmatur hec ratio: quia appetit⁹ glozie faciliter inducit homines ad hoc q̃ glozientur in bonis suis: acsi nõ acceperint ea/sed sint totaliter ab eis. sed hoc est viciosum vt patet ꝑ illud bernardi de diligendo deũ. Si acceperis q̃d gloziaris quasi nõ accepis nõ ait simpliciter ad gliaris quasi non accepis vt asserat repẽnsibilem nõ q̃ in habitis: sed q̃ tanq̃ in non acceptis gloziaꝝ. Quinto omnis appetitus in quoveriſiꝝ timetur cõfusio et detrimentũ salutis est piculosus. sed appetitus glie in alio q̃ in deo est hmõi igiꝝ: maioz est certa. Et minoz ꝓbatur ꝑmo ꝑ glosam sup matthei. v. c. Quãto qs de laude hominũ letatur/tm̃ de opprobzio tristatur/q̃ laus extollit vituperatio deprimit vbi qs q̃rit gloziam ibi timet cõfusionem. q̃ q̃rit tãtum gloziã apud deũ: non timet cõfundi in conspectu hominũ. Secundo ꝑ illud Crisosto. sup math. q̃tum qs de laude hominũ letatur: tm̃ de vituperatione tristaꝝ. q̃ vero gliam cõcupiscit in celo opprobzia nõ timet in terris. Tertio patz idẽ ꝑ illud Augu. in sermone die cõsecrationis sue. Laudari a male viuentibus nolo et detesto⁹/laudari autẽ a bene viuentibus si dicã nolo: mentioz. si dicã volo: timeo ne sim hũanitatis appetẽtioz q̃ soliditatis. Quid ergo dicã/ne plene volo nec nolo/non plene volo in laude humana ꝑiclitari/non plene nolo ne ingrati sint q̃busꝑdico. Cõfirmatur ꝑ illud gregorij in pastorali. Cũ recto operi laus trãsitoria q̃ritur eterna retributione res digna vili ꝑcio vendiꝝ. Sexto omnis appetitus est piculosus et faciliter

radulphus

Theophilus.

Cassianus

Isidozus.

Bernard⁹

crisostom⁹

Augustin⁹

Gregozi⁹.

fit inozdinatus q̃ maxime inducimur ad statuẽdũ opationibus nostris finem a quo ꝑdent omnem rationez bonitatis licet appetitus glozie faciliter inducit nos ad hoc q̃ opemur ꝓpter gloziam tanq̃ ꝓpter finem vltimũ quod si faciam⁹ opatio nostra nõ erit bona nec laudabilis/et deum sibi gloria sibi debita frustrabimur igiꝝ. maioz ꝓbatur quia sicut actus fortitudinis ꝓpter honozẽ factus finaliter non est fortitudo/ita nec opus factum finaliter ꝓpter gloziã est virtuosum: et ideo in bonis opib⁹ tutius est multo q̃ laus subsequatur quã appetaꝝ ſm illud glose mathei. v. Cũ bona opa facis laus hominũ non debet appeti: sed subsequi. Septimo quicqd inclinat ad appetendũ falsam et vanã gloriam illud est piculosum/sed appetitus glie etiam vere inclinat ad falsam et vanã gliam sicut cõsuetudo iurandi verum inclinat ad piurium igiꝝ. maioz ꝓbatur quia falsa gloria est fugienda. ſm illud Cesarienſis laudes si vere sint ꝓconia sunt si false cõuitia. Cũ etiam ꝑ illud augustini cõfessionum libzo. x. Qui laudari vult ab hominibus vituperante te nõ defendiꝝ ab hominibus iudicãte te. nõ eripietur dãpnante te. Ex q̃bus omnib⁹ apparet euidenter q̃ piculosus est appetere gliam ab omnib⁹ siue laudari in alio q̃ in deo. ¶ Quinta cõclusio. Et in deo gliari ꝑmo modo sit tutissimũ glia tamẽ ex virtutibus et bonis opibus rationabiliter ꝛ ozdinate susceptа est virtuoso magis ꝓpria ꝓbatur quia q̃ gloziaꝝ in dño/ hoc est de beneficijs totaliꝝ a deo susceptis de bñficio et ope bono alieno gloriatur et taꝝ commendando hmõi bona aliena laudat. q̃ vero recte ꝛ ozdinate de virtutibus suis gloriatur non laudat totaliter aliena. Cum nichil sit magis ꝓpriũ homini q̃ virtutis opus. igiꝝ. Secũdo glioſus est bene egisse q̃ bene passuz esse: sed dicto modo gliatur in dño q̃ bene passum sit. q̃ vero gloziatur de virtutibus suis gloziaꝝ q̃ bene ꝛ laudabiliter egit: igiꝝ. Tertio gloria q̃ est cõmunis tã bonis q̃ malis nõ est ita ꝓpria virtuoso sicut gloria q̃ cõuenit virtuosis ꝛ bonis tantũ: sed glia que est in dño cõuenit tã bonis quã malis/ nam mali redempti sunt sicut boni: ꝛ malis interdũ remittũtur peccata sua et mali apud patrẽ habent xp̃m aduocatum sicut bom: et effusus est sanguis Christi in terra ꝓ malis sicut ꝓ bonis. Et si q̃ras q̃d ergo voluit Ambzo. alii sancti doctozes cũ dixeruut tantũ esse gloziãdũ in xp̃o illo ꝑmo modo. vt patuit in auctozitate supza allegata ¶ Respõdeo q̃ dupliciter vnomodo q̃ sancti doctozes voluerunt nos ex intẽtione reuocare et retrahere ab appetitu inozdinato laudis. hoc aũt maxime cõsequimur cũ gloziamur in dño siue ꝑmo/ siue secundo/ siue tertio modis maxime tñ cuz gloziamur in dño ꝑmo mõ quia ille modus gliandi nullo modo inducit nos ad appetitum inozdinatũ glie. Et ideo nisi sunt nobis q̃ in lubzico versamur suadere vt tantum in dño gliamur. Dico secundo q̃ Ambzo. et alii sancti dicunt q̃ tantũmodo in xp̃o gliandum est isto. ꝑmo modo intelligunt de laudibus oze nostro exꝑmendũ quãtacũqꝫ eẽ virtute et scientia polleremus laus nra in dño nõ solum in oze nostro nõ sozde erit: sed etiã nunq̃ satis a nobis ꝓpellari potest. hec eẽ est quã ꝑ theatra ꝑ vicos et plateas infatigabili i deuotione ꝓpellare debemus. Et ita ꝑ istos duos modos dissoluuntur multe auctozitates q̃ forte multis vi-

deretur extranee. ¶ Sexta cõclusio põt ordinate quis appetere gloriã ꝓpter nullus finem creatum alium a se. ꝓbatum quicquid secluſa omni vtilitate potest esse ornamentũ habetis illud potest appeti ꝓpter nullũ finem creatũ alium ab appetẽte sed gloria secluſa vtilitate est ornamẽtũ habẽtis causa etiã multo excellentis ꝯ̃ sit pulchritudo corporalis ergo gloria põt appeti modo dicto ¶ Secundo quicquid est simpliciter in quocũq; melius ipsus quã nõ ipsum potest ꝓpter nullũ finẽ creatũ alium ab appetente rationabiliter appeti sed gloria simpliciter & in quocũq; est melior ipsa quã nõ ipsa vt cõstat igitur Dixi aut in ꝓdicta cõclusione ꝓpter nullũ finẽ creatũ q; non nego omnẽ appetitũ gloriæ esse in deũ tanq; finem increatus referendũ dixi alium ab appetente q; ornatus fm q; hmõi appetitur ꝓpter eum qui eo ornatur. ¶ Septima conclusio. Gloria de ꝓpriis virtutibus est simpliciter magis fugienda quã appetẽda ꝓbatur illud cuius appetitus fm naturam est periculosus magis fugiendum quam appetendũ sed glorie appetitus est huiusmodi vt patuit in quarta cõclusione & multis rationibus ꝓbatum est. Cuilibet etiam pñt addi alie omnis appetitus inclinans & inducẽs ad periculosus/ maior ꝓbatur quia qui detrahit alteri laudem est iniurius. Et minor ꝓbatur quia vt plurimũ homines non sibi videntur satis magna gloria affecti nisi alii qui gloria digni sunt reddantur ingloriosi. Secundo quicquid impedit fugere laudem cũ recta ratio dictat eam esse fugienda illud est periculosum sed appetitus laudis est huiusmodi igit/ minor ꝓbatur per illud gregorij in registro. Nescit laudem cũ supperit fugere qui ad hanc didicit cuz deesset anhelari. Tertio quid inclinat ad excessuã delectationem illud est periculosum sed appetitus glorie est huiusmodi igitur/ minor ꝓbatur ꝑ illud glose. 1. thessa. ij. quas vires nocendi habeat humane glorie amor non sentitur nisi et bellum indicetur quia et si nunq; facile sit laudẽ non cupere dum negatur difficile tamen est ea nõ delectari cum offert Hec dicta sint de appetitu glorie / de inani autem gloria dicetur in sequentibus. ¶ Contra primam conclusionem et etiam contra sextam arguitur. auct. ysidori de summo bono nulla est iniquitas maior ꝯ̃ non in deo sed in sevelle quẽpiam gloriari. Secõ arguitur. per augustinũ libro. x. confessionũ video me non laudibus meis ꝓpter me sed ꝓpter ꝓximi vtilitatem moueri oportere. Tertio arguitur. ꝑ illud virtuosum nõ decet honores petere sed et non petenti dandi sunt multa alia possent adduci contra istas conclusiões que prius aducta sunt/ q; his dissolutis satis patebit eorum intellectus. Quarto omnis appetitus periculosus periculo spiritualis est peccatum: sed appetitus glorie saltem inanis in deo est periculosus periculo spirituali igitur: maior ꝓbatur qui se exponit periculo peccati peccat licz eis habens appetitũ periculosum se exponit periculo peccati ergo eis talis peccat. Ad primã dico q; auctoritas ysidori intelligit de gloriari in deo. Tertio modo: qui enim gloriatur et non in domino illo. Tertio modo furatur id quod est dei & sibi ipsi illud attribuit: ideo omnis talis peccat. ¶ Ad secundã concedo q; augustinus et alij sancti viri mouebãt laudibus non ꝓpter se sed ꝓpter ꝓximi vtilitatem non quia malum erat appetere gloriam: tãq; ornatum quendam referendo tamen in deum sed q; appetitus quo appetitur gloria ꝓpter vtilitatem ꝓximi erat perfectior & excellentior quã ille quo appetitur vt ornatus quidem appetentis. sancti enim viri q; tam cacumen perfectionis conscenderant nõ solum fugienda eis esse mala: sed etiã maiora bona minoribus esse ꝑferenda sensebant. ¶ Ad tertiam cõcesso añte negatur cõsequẽtia q; petere honorẽ plus importat ꝯ̃ appetere: licet enim ego nõ possim petere honorem possum tamẽ appetere honorẽ dari michi etiã non petenti petere enim honorem vltra appetere importat ꝓsecutionem & solicitudinẽ quandã de honore habendo importat etiã ꝓpriarũ laudũ recitationẽ que tamẽ in ore ꝓpio sordescũt nullus enim honorẽ petit quin curis sibi debeatur referat. Dico vlterius qõ sicut supra allegatum est licet etiã in casu se laudare et ita etiam gloriam petere sed nõ regulariter. ¶ Ad quartam nego maiorem vniuersaliter intellectam & ad ꝓbationem dico q; duplex est periculũ scz obruens et circũstans concedit assumptũ de periculo obruenti & cõfundẽti sed negatur de periculo circunstanti et maxime cum is qui subit illud periculuz videtur quomõ sit illud euasurus. Et ad secundã partẽ assumpti dico q; periculũ illud nõ est obruens et cõfundẽs sed est periculũ circũstãs tm̃. Contra secundã partẽ tertie cõclusionis arguit auctoritatibus ꝑ ꝓma parte adductis. Ex ꝓma enim auctoritate habet qõ nõ habemus vñ gloriari possumus in opibus nris & q; est mihi gloriandũ q; iustus sum: aut q; ꝓfui cuiq;. Ad has oẽs auctoritates rñdeo triplr: primo q; multe earũ intelligẽde sunt de gloriatione q̃ ore nostro fit/ & hoc significauit ambrosius qui post ꝯ̃ dixit/ nõ habeo vnde me iactã. ¶ Secũdo dico q; sancti dehortantur a gl̃ia ꝓpriorũ operum non quia mala sit sed q; cõsuetudo eius faciliter inclinat ad gloriam falsam & manẽ. Tertio dico q; multe earũ intelliguntur de gloria in ꝓpriis operibus q̃ non refertur in gl̃iam dei et per quam deo gloria sua quã etiam ex ꝓpriis operibus nostris debemus substrahitur vt expresse patet ex auctoritate bernardi ad eandem coclusionem adducta. ¶ Contra sextã cõclusionem. Arguitur. Non potest quis rationabiliter appetere gloriam nisi ꝓpter gl̃iam dei: sed gl̃ia dei est quid creatum igitur. Secundo gloria que non ordinatur in aliquem finem creatum est vana & inanis sed nulli licet vanam gl̃iam appetere ergo nulli licet ꝓpter nullum finem creatum gl̃iam appetere. Tertio ꝓbo q; licet etiam ꝓpter nullum finem tam creatum quam increatum gl̃iam appetere. Cuius oppositum in eadem conclusione dicitur quia secundum aris. primo ethicoz/ honor est ꝓpter se eligibilis ergo & gloria cum gl̃ia maius sit bonũ quam honor et per consequens gl̃ia potest appeti ꝓpter nullum finem tam creatum quam increatũ. ¶ Ad primam dico q; gloria dei accipitur dupliciter. vno mõ ꝑ bonis diuinis innotescẽtibus actualiter vel aptitudinaliter et sic concedo maiorem et nego minorem quia huiusmodi bona diuina sunt in creata cũ sint ipse deus/ secundo mõ accipitur gl̃ia dei ꝓ noticia huiusmodi bonorum diuinorum et sic nego maiorem et concedo minorem.

¶ Ad secundum nego antecedens quia stat q; non ordinetur in finem creatum / et tamen q; debite in

Ysidorus.

Drña inter appete honorem & petere.

Acceptio gl̃ie dei.

finem increatum referatur/et nichil glorie deo subtrahatur. Ad tertiam dico q̄ si ly ꝓpter se excludat omnem finem tam creatum quam increatū sic ego nego maiorem/ si autem excludat finem creatū sic ego concedo/et q̄ ista sit intentio aristotelis ꝑ ex ꝓbatione sua/nullo enim aduenīente eligerem⁹ vnū quoq; ipsorum. Ex quo patet q̄ aristoteles nō vult dicere nisi q̄ possumus eligere honorem etiaꝫ si nichil boni debeat nobis per ipsum euenire constat autē q̄ ea que possunt euenire non sunt creata vel creabilia tm̄: Et ibidem cuꝫ ꝓbat q̄ ista etiam ꝓpter aliquid eliguntur aliq̄ seipsi manifeste explicant q̄ aliq̄ eliguntur ꝓpter aliud bonum creatum. Eligimus autē inquit et felicitatis gratia cōstat autez quod felicitas de qua loquit aristoteles est bonum creatū. Et hec solutio confirmat: quia quod dicit de honore idem dicit de voluptante ⁊ intellectu et omni virtute. ¶ Respondeo secundo q̄ vbi aristoteles oppositū assereret non esset sibi credendum quia hec veritas quod omnium bonorum appetitus ⁊ amor in deum referēdus est: est veritas q̄ non ex principijs aut traditionibus philosophie moralis accipitur sed inspiratiōe diuina sanctis viris potius reuelata est quam ab eis vi naturalis inquisitionis inuēta: ideo si qui passus Aristotelis videretur in oppositum sonare melius est eos benigne interpretari quam per hos huic veritati cōtradicere. ¶ Contra vltimam conclusionem. Arguit ꝓmo. nichil per quod homo deo assimilatur et ipm imitatur est fugiendū sed in hoc q̄ quid querit gloriam imitamur deum ergo gloria est magis appetēda quam fugienda maior ꝓbatur quia Apostolus ad ephesios quinto. Suadet vt simus imitatores dei/ et minor ꝓbatur quia deus ab hominibus queriam suam secūdum illud ysaie. xliij. omnem qui invocat nomen meum in gloriam meam creaui eum. ¶ Secundo illud nō est fugiendum per quod quis prouocatur ad bonum sed per appetitum glorie ꝓuocantur homines ad bonum ergo appetitus glorie non est fugiendus/ minor ꝓbatur per illud tullij Omnes ad studia impellimur gloria. ¶ Tertio illud quod ꝓmittitur tanquā merces bonorū operū nō est fugiendum sed gloria ꝓmittitur ꝓ bonis operibus secundum illud ad romanos secūdo. his qui sunt secundum patientiam boni operis gloriaꝫ et honorem. ¶ Quarto ad petitus laudabilis fame nō est fugiendus secundum illud ecclesiastici. xli. Curam habe de bono nomine et ro. xij. prouidētes bona non solum coram deo sed etiam coram hominibus sed gloriam non est nisi laudabilis fama secūdum illud tullij in sua rethо. Gloria est frequens de aliquo fama cum laude. Tum etiam secūdum illud ambrosij. Gloria est clara cum laude noticia.

¶ Ad primam dico q̄ imitari deum querentem gloriam in omnibus creaturis nomen suum confitentibus non est querere gloriam nostram in bonis nostris sed in eis gloriam diuinam querere secundo dico q̄ duplicia sunt in quibus imitari possumus deū quedā sunt que sine periculo imitari possumus ita q̄ in tali imitatione non est periculum aut si est rare est et facile euitabile ⁊ in talibus vult apostolus q̄ deum imitemur sicut in susceptione sacramentorum in operibus preceptorum et interdum consiliorum alia sunt que sine periculo imitari non possumus aut saltem periculum est frequens et graue et falsa nō sunt imitanda aut sine necessitate aut sine magna et diligenti cautela sine necessitate vt si hoc exigat euidēs vtilitas ꝓximi sine magna cautela ne ꝙ hoc inducamur in substractionē honoris diui aut in appetitū glorie inanem et pernicioſum. Ad secundam nego maiorem et dico q̄ ꝓuocantia ad bonum sunt duplicitia/ quedam sunt que prouocant ad bonum et non ad malum per se et directe/ et de talibus concedo/ alia sunt que prouocant ad bonum ⁊ cum hoc etiam ad mala quedā/ ⁊ ista sunt duplicia quia quedam sunt inquibus bona excedūt mala aut magnitudine multitudine/ alia sunt in q̄bus econtra mala excedunt bona ⁊ de istis vltimis dico q̄ appetitus eorum est periculosus de quoruꝫ numero sunt honor ⁊ gloria. Et ideo taliū appetitus melius fugitur quā habetur nisi necessitas aut euidens vtilitas cogat et tunc in huiusmodi appetitu magna cautela adhibenda est. ¶ Ad tertiā nego maiorem quādo illud est tale q̄ appetitus eius est periculosus et dico q̄ aliquid dicitur merces bonorum operum dupliciter/ vnomodo ex prestitutione operantis et si nō habetur q̄ gloria sit merces/ alio modo subsecutione muneris ⁊ sic bene concedi tur gloria enim munus quoddam est quod non debemus prestituere operibus nostris tāquam finem sed datur etiam nobis nō querentibus tanē̄ p̄mitū imo tanto magis datur quanto magis fugiemus. ¶ Ad quartam dico q̄ aliquid dicitur esse fugiēdū dupliciter/ vno modo/ tanquam malum et culpabile et sic concedo maiorem. alio modo tanquam periculosum et faciliter inductiuum in culpam et sic ego nego ⁊ hoc modo diximus gloriam esse magis fugiendam quam appetendam/ quomodo autē laudabilis fama appeti possit potest satis apparere ex his que dicta sunt de appetitu glorie ꝓpter deum enim propter gloriam diuinam propter vtilitatem proximi /propter nostram et postremo tanquam ornatus quidam virtuosi potest appeti dum tamē in deum finaliter referatur.

Queritur secūdo Utrū

omnis gloria vana sit quam ab hominibus querimus. ¶ Arguitur q̄ sic/ oēs homines sunt incerti iudicij et frequenter laudant non pro opinione sed pro adulatione non pro veritate sed ꝓ amore inordinato ergo omnis gloria est vana quam ab hominibus querimus.

¶ In oppositum sunt multi doctores sacri quivt allegatum est in precedenti questione volūt q̄ saltem causa ⁊ gratia vtilitatis proximi potest appeti gloria ab hominibus. Notandum est q̄ in hac questione maxime inquirendum videntur modi inanis glorie hoc est appetitus inordinati glorie/et procedemus per modos positos in precedenti questione.

¶ Prima conclusio omnis appetitus gloriе quo de eo quod non habemus gloriam petimus. aut de eo quod non est dignum tanta gloria tantam gloriam petimus/ aut de eo quod supplicio aut infamia dignum est petimus gloriam est inordinatus/ primum patet quia illud non potest fieri sine mendatio pernicioso/ secundū patet quia inter gloriam peritam/ et id pro quo petimus non est conueniens proportio sicut qui pro opere diurno peteret mercedem duorū dierum Tertium etiam patet ex se/ in omnibus eīm his est mendatum vel formaliter vel equiualenter/

Aristote.

ꝓ

Arg. 2. 2. questi. 132. articu. 1.

R

S

T

mus enim dicit se habere quod nō habet/ secundus bonū quod habet maius esse quem sit/tertius dicit malum esse bonum ⁊ ꝑter hoc desiderium ⁊ vehementem delectationem in malis operibus suis/ ꝓbatur eadē cōclusio quo ad omnes partes suas auctoritate bernardi in epistola ad petrum cardinalem dicentem de vniuersali vanitate ineſt nobis et velle laudari cum sumus vituperabiles et nolle laudare quos scimus esse laudabiles sed et hoc vanum est quia nostra plerumq; ignorātia et tacetur quod est et predicatur quod non est/ laudamur mēdaciter delectamur inaniter vt vani sint qui laudātur ⁊ mendaces qui laudant/ alij laudant qđ sciūt et ficti sunt/ alij laudant quod putant ⁊ falsi sunt/ alij vtrozumq; preconijs gloriantur et vani sunt.

¶ Secunda conclusio nō omnis gloria quā apud homies querimus vana est licet sit periculosa/ ista cōclusio ꝓbatur diffuse in precedēti questione cōclusione quarta. ¶ Tertia conclusio/ ois appetitus glorie apud eos hoīes qui sunt incerti iudicij contra sententiā eoz qui sunt vt plurimū certi iudicij est inanis ⁊ vanus quod intelligo de re i qua sunt incerti iudicij. Exemplū huius vt si quis gloriam disputationis quereret ab idiotis ⁊ simplicibus ⁊ nō a sapientibus sicut faciunt loquaces ⁊ litigiosi/ ꝓbatur tales nō querunt gloriā veram ⁊ solidam et in operibus verarum virtutū fundatam: sed apparentē tantum nam cum quedā sint virtutes quibus aliqua vicia sunt multum similia/ sicut auaritie frugalitas/ disputationi loquacitas/ magnanimitati arrogātia/ humilitati pusillanimitas de talibus nō est querenda apud eos gloria quoz vis iudicandi est debes ⁊ obtusa sed a doctis et sapientibus ⁊ bonis viris ⁊ qui ab alijs gloriā capta ti affectat gloriam vt idem sit sibi de bonis ⁊ de malis operibus/ bonitatis tamen apparentiam habētibus gloriari quod vanum est. ¶ Quarta conclusio/ ois appetitus glorie quo gloria non ꝓpter deū queritur est vanus/ probatum est ista conclusio in precedenti questione. ¶ Quinta conclusio omnis appetitus glorie quo gloriam ita nobis querimus vt quod habetur deo subtrahamus est vana et pniciosa patet ex precedenti questione.

¶ Sexta conclusio omnis appetitus glorie est vanus inanis quo gloriam finaliter ꝓpter minus bonum querimus vt qui gloriam appetit propter honorem aut propter diuicias patet quia talis ordinem rerum prestitutione voluntatis peruertit.

¶ Septima conclusio ois appetitus glorie est vanus quo quis gloriam sibi cum detrimento glorie aliene querit ꝓbatur q; talis cupit gloria cū iniuria primi. ¶ Octaua conclusio ois appetitus glorie quo ardentius q̄ debemus aut mediis quibus nō debemus q̄rimus gloriam est inanis patet quia hoc mō cupit gloriā nō adhibet actui suo oēs circunstantias debitas inesse. Ex supradictis patet q; non omnis gloria vana est quam ab hominibus q̄rimus licet frequenter sit periculosa sicut probatum in p̄cedenti q̄stione. ¶ Contra primā cōclusionem arguit sic gloriam querere per contemptum glorie non est inane et vanum q; contemptus glorie dignus est gloria et tamen hoc est querere gloriam de eo quod non est quia quis querit gloriam non contempnit secundum veritatem gloriam igitur querere gloriam de eo quod non est vanum et inane. Secūdo non est vanum querere gloriam q̄s nō ineſt luxuria aut furtum idolatria ergo nō omnis appetitus glorie de eo quod non est: est inanis et vanus. ¶ Tertio de bono quod non ineſt sed ineſſe potest quis appetere gloriam vt predicator de predicatione non quam de facto facit. sed quaz facere potest ergo non omnis appetitus glorie de eo quod non est: est inanis. Ad primam dico q; hec est implicans contradictionem iste q̄rit gloriā per contemptum glorie quia sequitur iste q̄rit gloriam ⁊c. ergo querit gloriam et vltra ergo non cō tempnit gloriam et vltra ergo non per contemptū glorie querit gloriam/ et ex altera parte sequitur iste contempnit gloriam ⁊c. ergo contēpnit gloriā ⁊ vltra ergo nō q̄rit gloriam ⁊ vltra ergo nō p contemptum glorie querit gloriā et ita ista propositio includit istas contradictiones iste querit gloriam et non querit gloriam iste contempnit gloriam et non contempnit gloriam/ ⁊ infert contradictoriam suam scilicet iste non per contemptum glorie q̄rit gloriam. Et ita respondendo ad formam cōcedo maiorem q; est negatiua cuius subiectum p nullo supponit. nullus enim est nec potest querēs gloriam per contemptū glorie. ⁊ nego minorem nullū enim est tale querere gloriaz. Et si dicas q; auctores reprehendunt illos qui per contemptū glorie q̄runt gloriam. Iam vt dicit Ysido. de summo bono libro. ij. sepe vanam gloriam cōtempnēdo in aliud genus elationis inciditur siue in se quisq; gloriat eo q; ab omnibus laudem contempnat. Respōdeo primo q; aliud est querere gloriam per contemptū glorie et aliud est ex consideratione contemptus glorie quem secundum veritatē quis habuit ⁊ laudatur efferri et gloriari quia primum implicatur/ et non secundū. Et de secundo loquitur Ysido. Secundo respondeo q; auctores non reprehendunt illos qui per contemptum glorie querunt gloriā sed illos qui per simulationem contemptus glorie querunt gloriam ⁊ hoc est querere gloriam de eo quod non est quia querunt gloriam de contemptu glorie quem tamen non habent. Ad secundam concedo antecedens ū fiat cum debitis circunstantijs ⁊ nego consequentiam quia ille qui querit gloriā de eo quod non ineſt luxuria si ordinate querit caret luxuria/ et sibi ineſt hoc bonū quod est carentia luxurie. Et si dicis q; luxuria sua nō est concedo nec de luxuria gloria sed de carentia luxurie q̄ est bonum inexistens. Ad tertiā nego antecedens et ad ꝓbationē nego assumptū/ p̄dicator em̄ nunq; q̄rit gloriam de p̄dicatione quā pōt facere: sed de facultate predicandi huiusmodi autem facultas p̄dicandi tam ineſt.

Contra tertiam conclusionē arguit sic ois appetitus glorie ꝓpter vtilitatē primi est bonus et ordinatus: sed aliquis appetitus glorie apud homines incerti iudicij fit ꝓpter vtilitatem primi ergo aliquis talis est bonus ⁊ inordinatus. Secūdo volo q; aliqs gloriā appetat apud vulgares de predicationibus suis q; vt dicit vtilia populo ⁊ modum tradendi ⁊ declarādi cōuenientē popularibus habeat quē tamen sapientes censeant esse parue vtilitatis ⁊ parum fructuosum ⁊ volo q; hmōi gloriam iste ordinet ad vtilitatem primorum. Tunc sic iste appetitus glorie est talis qualis describit in tertia conclusione et tamen non est inordinatus igitur.

Bernar.

Disputatio virtus.

Ysidorus.

Carentia luxurie bonū ineſistēs

¶ Ad primam nego maiorem vtilitas enim proximi sicut et nostra non dolis fallacijs et mendacijs querenda est: sed bonis et honestis mediis.

equocato multiplex.

¶ Ad secundam admitto casum vsq; ad illam partem qua dicitur quem tamen sapientes ꝛc. dico q; istud potest dupliciter intelligi. Vnomõ q; sapientes p̃dicationes esse parue vtilitatis q; iste p̃dicatores veritatibus imiscet errores. Et hoc modo magis credendum est sapiẽtibus q; vulgaribus. Alio modo q; sapientes dicant ideo predicationes esse parue vtilitatis quia non alta ꝛ subtilia p̃dicat et in hoc credendum est sapientibus sed nõ tamẽ eis ꝓpter hoc est credendum q; sint parue vtilitatis. Tertiomodo q; sapientes dicant modum exprimẽdi et declarandi non esse conuenientem popularibus non ꝓpter errores immixtos sed ꝓpter genus et modum doctrine et tunc magis videtur esse credendum vulgaribus/ q̃s sibiipsis conscij sunt de cõuenientia modi tradendi et de fructu per huiusmodi predicationes suscepto. ¶ Ad rationẽ ante oppositum dico q; triplex est certitudo iudicij scz summa naturalis ꝛ moralis. Et per oppositum triplex est incertitudo cõcedo ergo q; homines sunt incerti iudicij incertitudine opposita certitudini summe. sunt tamen in multis certi iudicij certitudine aturali et in multis certitudine morali.

A

Queritur tertio vtrum

inanis gloria opponatur magnanimitati? ¶ Arguit q; non. Iactantia et inanis gloria idẽ sunt sed iactantia opponit veritati: et non magnanimitati ergo nec inanis gloria magnanimitati opponit. ¶ In oppositũ arguit inordinatus appetitus honoris opponit magnanimitati ergo ꝛ inordinatus appetit⁹ glorie ergo ꝛ inanis gloria. ¶ Ad hanc questionẽ respõdet beatus Thomas q; inanis gloria opponitur magnanimitati ꝓbatur gloria est quidam effectus honoris et laudis et hoc enim q; aliquis laudatur vel quecũq; ei reuerentia exhibetur redditur clarus in notitia aliorum ꝛ quia magnanimitas est circa honorem vt dictum est cõsequens est vt sit circa gloriã vt scilicet sicut moderate vtitur honore ita et moderate vtatur gloria et ideo inordinatus glorie appetitus directe opponitur magnanimitati. Ista ratio non videtur michi bene concludere licet cõclusio vera sit. ista enim consequentia non valet hec se habent sicut causa et effectus ergo ad eandẽ virtutem pertinent quod tamen ꝓsupponit ratio. fortitudo enim bellica est causa q; huic distribuat honor/ et tamen fortitudo bellica et distributio honoris non pertinent ad eandem virtutem quia distributio honoris pertinet ad iusticiam distributiuam ad quam non pertinet honor: similiter oñis virtus est causa p̃mij et tamen non omnis appetitus p̃mij pertinet ad virtutem que est causa p̃emij talis.

Thp. 2. 2. questi. 132. articulo. 2.

B

¶ Sic igitur p̃ma conclusio. Inanis gloria opponitur magnanimitati ꝓbatur omnis appetitus inordinatus alicuius magne dignificationis opponitur magnanimitati sed aliqua inanis gloria est appetitus inordinatus alicuius magne dignificationis scz alicuius magne glorie qua est indigẽs aut quomodo aut qualiter nõ est dignus igitur aliqua inanis gloria opponitur magnanimitati. Pro ista conclusione est aduertendum q; aliquis potest se dignificare aliquo dupliciter. Vnomõ tanq; eo quo est dignus debito iusticie/ sicut fortis dignificat se primo stabilito et in instituto fortiter facientibus. Et huiusmodi dignificatio ordinata ptinet ad iusticiam: inordinata autẽ ad iniusticiã. Secũdomodo tãq; eo quo est dignus debito moralis honestatis et talis dignificatio si sit res multum honorabilis ptinet ad magnanimitatem. si sit parua ptinet ad modestiã/ et hoc inordinatis dignificationibus in inordinatis autem pertinet ad vitia opposita/ constat autem q; cum quis dignificat se gloria non dignificat se aliquo quo sit dignus debito iusticie: sed tantum debito moralis honestatis. ideo cũ gloria qua quis se dignificat est magna hmõi dignificatio ordinata pertinet ad magnanimitatem cum autem est inordinata pertinet ad vitia opposita.

C

¶ Secundo omnis appetit⁹ inordinatus alicuius rei multum honorabilis opponitur magnanimitati. sed aliqua inanis gloria est appetitus inordinatus alicuius rei multum honorabilis vt puta opinionis de aliqua magna virtute, aut de aliquo bono multũ arduo ergo aliqua inanis gloria opponit.

¶ Secunda conclusio. Aliqua inanis gloria opponitur modestie ꝛ nõ magnanimitati. ꝓbatur aliqua inanis gloria est appetitus inordinatus parue glorie vt cũ quis appetit q; estimetur industriosus in aliquo ludo aut liberalis aut mediocris artifex lignarius aut mediocris cantor in quibus nõ potest esse magna gloria nec magna dignificatio. ¶ Tertia cõclusio. Inanis gloria repugnat magnanimitati primi generis ꝛ nõ secũdi. q̃ hmõi autẽ sunt genera dictum est cũ magnanimitate agebatur. ꝓbatur q; magnanimitati primi generis cõuenit contẽptus rerum caducarũ b externarũ ergo eidem magnanimitati repugnat huiusmodi res ita appciari vt de eis quis gloriã magnã querat. Similiter repugnat magnanimo q; de eis q̃ nõ sunt glorietur. Nam sm Arist. in quarto magnanimus magis curat veritatem q̃s opinionem. Simililiter repugnat magnanimo q; glorietur in testimonio laudis hoim in re in qua sunt incerti iudicij q; in his magis viget opinio q̃s veritas. Et si dicas q; sm Aristo. 4. ethicorum non est magnanimo cura vt laudet: ergo omnis gloria que tribuitur magnanimo ex testimonio hominum est reputãda inanis cuius oppositum dictum est supra. ¶ Ad hoc respondetur negando primã ꝓnam. Nam sm Aristo. secundo rhetorice gloria est maius bonũ q̃s honor cum ideo delectet honor q; ille cui tribuitur estimat per hoc qõ creditur bonus et benefactiuus a hijs qui tribuitur et ita gloria prestituitur rationabiliter ab homine tanq; finis honoris: laus autem et si sit signũ etiam glorie/ est tamen signum magis caducum et transitorium quia laus in proposito nõ est nisi laudatiua oratio que cito transit. similiter est signum glorie magis ficticium et mendax quia multi homines ore frequenter laudant quod mente vilipendunt: sed graues administrationes et honores permanentes sunt magis veracia signa glorie et magis ꝑmanentia. Et ideo ista cõsequentia nõ valet. Iste non curat de laude hominum/ ergo non curat de gloria ex hominũ testimonio q; homines habẽt multa alia signa glorie certiora et permanentiora. Hoc dixi ꝓpter opinionem Tho. qui in hoc articulo secundo de inani gloria videtur ex intentione

Obiectio. D

Laus: gloria differũt

probare q̄ omnis gloria est inanis quam quis per testimonia hominum querit/ quod etiam dixisse videtur primo articulo cuius tamen etiam dixisse visus sit oppositum in his verbis. Similiter autē nō est peccatū q̄ aliquis velit bona sua approbari ab alijs. Dicitur enim Mat.v. luceat lux vestra coram hominibus/ ex quibus verbis patet q̄ non ois gloria quesita ex testimonio hominum est peccatum/ ergo non omnis est inanis/ cōsequentia tenet quia fm Tho. ois inanis gloria est peccatū. ¶ Quarta conclusio inanis gloria opponitur magnanimitati fm excessum non solum fm estimationem. sed etiam fm veritatem patur quia cupidus inanis glorie ex aliquib⁹ bonis etiā dignis magna gloria cupit maiorem gloriam cū dignum sit et ex his que nō sunt digna gloriam querit/ magnanimus autē ex postremis non quereret gloriam et exprimis nō tantam gloriam quereret ergo inanis gloria secūdum rei veritatem opponitur magnanimitati fm excessum. ¶ Ad hanc rationem possunt adduci rationes supra de presumptione posite. Contra primam cōclusionem. Arguitur sic gloriari in his que nō sunt ptinet ad falsitatem gloriari in rebus terrenis et caducis pertinet ad cupiditatē/ z gloriari in testimonio hominum quorum iudiciū est incertum pertinet ad imprudentiā ergo inanis gloria non opponitur magnanimitati. Secundo glosa super illud Phil.ij. nichil per contentionem aut inanem gloriam(dicit)erāt autem aliqui inter eos dissentientes inquieti inanis glorie causa contendentes sed constat q̄ contentio non opponit magnanimitati igitur nec inanis gloria. ¶ Tertio vitia opposita magnanimitati sūt circa magnos honores et magnā gloriam: sed ois gloria inanis est parua z caduca ergo inanis gloria non opponitur magnanimitati. maior patur q̄ magnanimitas est tantum circa magnos honores. ¶ Ad primam nego cōsequentiam sicut em̄ quedā virtutes ad executionem sui actus alias coexigunt ita z vitiorum quedā coexigunt alia et tamen non ppter hoc hec virtus est illa aut hoc vitū illud. Pro declaratione huius solutionis aduerte q̄ appetere gloriam de his q̄ nō sunt/ est actus interior/ z gloriari de his que nō sunt est actus exterior q̄ fit aut verbis cum quis de se dicit aut procurat dici bona que non sunt factis cum quis ea facit que vt plurimum signa sunt aliquorum bonorū inexistentium q̄ tamen de facto non sibi insunt. Dico ergo q̄ velle ista dicere vel facere est velle mentiri dicere vel facere ista mentiri z nō est dubiū q̄ iste operationes repugnant veritati appetere autem gloriā p ista non est mentiri formaliter nec velle mētiri formaliter sed per equiualentiā q̄ ille actus simplex equialet duob⁹ actibus quorū vnus est appetitus glorie. alius est velle mentiri vt habeat glia. Dico vltra q̄ sicut non est inconueniens q̄ idem actus exterior pertineat ad duas virtutes ita nec est inconueniens q̄ idem actus exterior malus ptineat ad duo vitia. Et sicut nō est incōueniens q̄ idē actus exterior ptineat ad duas virtutes ad vnam formaliter z ad aliam per equiualentia/ ita nec de vitijs sed sicut est incōueniens q̄ idem actus interior ptineat ad plures virtutes per se et formaliter ita similiter de actu interiori inuitioso cōtingit. vtrum autem actus appetendi gloriam p mendacia pertineat ad vitia opposita magnanimitati vel veritati dicetur post. ¶ Ad secundam partem eiusdem argumenti nego eam nō enim cupiditatis est gloriari in rebus terrenis sed magis auaritie. Nego etiam tertiam partem vitium enim imprudētie est vitiū intellectiue partis sicut prudentia est intellectiue partis virtus hmōi autem gloriari nō est vitium partis intellectiue sed affectiue. ¶ Ad secundam respondetur q̄ contentio non est idem q̄ inanis gloria: sed est effectus cupiditatis glorie/ quia em̄ quis cupit gloriam inaniter ideo contentiosus redditur vt contēpnendo vincat aut appareat habere in se bona digna Ad autē dicit philosophus q̄ magnanimus nō est contentiosus non dicitur q̄ contentio est obiectū immediatum magnanimitatis sz quia magnanimo sua magnanimitas aufert causam contentionis eo q̄ p magnanimitatē suam nichil estimat magnum et inde est q̄ non contēdit. ¶ Ad tertiam concedo maiorem. Et ad minorem dico q̄ aliqua gloria dicit inanis dupliciter. Uno modo quia inaniter appetita z concupita z sic cōcedo. Secundo modo quia appetitur secundum exilem gradum et sic nego verbi gratia viro multum iusto debetur gloria vt decem est aliquis simulator iusticie qui appetit gloriam vt duodecim et de facto appetit reputari iustior q̄ reputet illevere iustus gloria quam appetit iste est magna hoc est appetit gloriam fm magnum z excellentē gradum et tamē gloria sua est inanis id est infructuosa inutilis z in inutiliter appetita. ¶ Contra omnis gloria vera secundum q̄ tumcunq; paruū gradum eius est simpliciter maior q̄ falsa gloria secūdum q̄ tuncunq; magnum gradum eius: sed inaniter appetens gloriam non appetet nisi falsam gloriam. alius autem veram gloriam appetit igitur. ¶ Ad hanc rationem dico q̄ gloria accipitur dupliciter. Uno modo absolute et tunc gloria non est aliud q̄ estimatio laudabilis de aliquo que dicitur maior. alia gloria aut ex parte obiecti cum habet estimatio de maiori bono aut de pluribus bonis/ aut ex parte subiecti cum plures aut sapientiores aut magis in tali reperiti estimationem huiusmodi de illo habent et tunc gloria vera est estimatio vera/ et gloria falsa est estimatio falsa cum scilicet aliquis estimatur habere aliqua bona que non habet. Et hoc mō acceptio nomine glorie nego antecedens imo aliquando gloria falsa est maior q̄ vera. Secundomō accipit gloria connotatiue et tunc gloria significat hmōi estimationem et cōnotat q̄ illa bona que estimant inesse insunt. Et hoc modo accepisse videntur gloriā qui eam diffiniunt per noticiam quia nulla estimatio est noticia nisi vera/ et gloria hoc modo dicit maior et minor dupliciter/ scz tam ex parte obiecti q̄ ex parte subiecti. Sed gloria vera eū gloria q̄ videtur esse gloria et est et gloria falsa est estimatio que apparet esse gloria et nō est gloria. Et hoc mō accipiendo gloriā cōcedo antecedens q̄ gloria falsa non est gloria. Primomō autem gloria falsa est vere gloria licet nō sit vera gloria sicut dialetici cōcedūt q̄ ppositio falsa vere est propositio quia sibi cōuenit perfecta ratio propositionis et tamen non est ppositio vera sillogismus autem falsus non est vere sillogismus nec verus sillogismus quia non sibi cōuenit p fectā diffinitio silliogismi q̄ sillogismus

r.iij.

Tho.2.2. questi. 132. articulo.3.

Arg.tho. vbi supra arti.2.

Contēptio et inanis gloria differunt.

Acceptiones glorie.

Ambrosij.

Dicit vera gloria z vana gloria.

non solū significat duas aut tres ꝓpōnes sed cōno
tat q̄ sic ordinate sintq̄ tertia ex necessitate sequa
tur ex duabus p̄mis. ¶Hoc eodēmō capitēdo gloriā
primomō falsa gloria est vere gloria q̄ ꝓfecta ra-
tio glorie cōuenit false glorie: et tamen nō est vera
gloria q̄ gloria siue estimatio laudabilis est signū
rei de qua habetur estimatio et vera gloria est vex
signū cū ergo falsa gloria nō sit verum signū ideo
falsa gloria nō est vera gloria. Exemplū huius est
J aliquis est vere homo qui tñ est falsus homo. i. fm
q̄ mendacē z dolosum falsum dicimus. ¶Ratio oīm
istorum q̄ in omnibus istis vere ꝓpositio/ vere glo
ria/ vere homo/ li verum significat veritatez entis
importati p p̄dicatū cōuenire rei importate p sub
iectum. sed in istis vera ꝓpositio vera gloria verus
homo/ li verū sig̃t veritatē enūtiationis z cōuenire
rebus importatis p subiecta. differenter tñ in duo
bus primis et in postremo/ quia in postremo sig ni-
ficat huiusmodi veritatē adiacere homini tanquā
enuncianti z dicēti/ in duobus p̄mis tanq̄ signis.
Aduerte p̄terea q̄ gloria primo modo z gloria se-
cundomō scilicet connotatiue accepta differunt q̄
gloria primomō significat bonum extremum tan-
tum q̄ significat tantam illam estimationem que
sine aliquid intrinsecū sibi respondeat siue nō ipsa
semper dicitur gloria. Sed accipiendo gloriā con
notatiue/ tunc ipsa partim est bonum externum et
partim bonum intra eum/ externum quidem q̄ est
res extra eum cuius est ipsa: sed tamen partim est
bonum intraneum quia ipsa estimatio ad hoc q̄ sit
gloria dependet ex bonis intraneis itaq̄ si nō assint
hmōi bona eomodo quo estimantur adesse ipsa nō
est gloria, si assit ipsa est gloria z hoc est ꝓpter cō-
notationem nominis. aliquando tamen accipitur
gloria pro bonis ipsis laudabilibus z tunc connota-
tat q̄ de eis habeatur clara noticia vel estimatio.
Bernar. hocmō accepisse videtur honorē Bernardus cum
ait. honor verus virt⁹ est animi/ z Crisosto. vbi oī
dit q̄ nemo leditur nisi a seipso/ honor inquit neq̄
a cesaribus prestatur/ neq̄ adulatione acquiritur/
neq̄ pecunia comparatur/ nichil ficti habet/ nichil
occulti/ huius honoris nullus est accusator nullus
ingratus/ hic honor tēporibus nō mutatur neq̄ ti-
Tho. vbi rannos patitur nec picturam tabule metuit aliqñ
sup. ar. 2. delendam. ¶Contra secundam cōclusionē Argui
tur sic rationibus Thome. Omnis gloria est effe-
ctus honoris: ergo ois inordinatus appetitus glo
Cicero. rie opponit magnanimitati. ¶Secundo arguitur
auctoritate Tullij p̄mo de officijs dicentis. Cauē
da est cupiditas glorie erigit em̄ animi libertatem
p qua magnanimis viris ois debet esse cōtempto.
¶Ad primam iam responsum est negando con se-
quentiā q̄ non oportet q̄ causa et effectus ad ean
dem virtutē pertineāt nec ad idem vitium. Aliter
etiam respondet negando cōsequentiam quia non
ois honor ptinet ad magnanimitatē sed tm̄ honor
magnus ideo etiā nec ois gloria ad magnanimita
tem ptinet sed tm̄ gloria mahna. ¶Ad secundā di
co primo q̄ Tulli. ibi loquit de cupiditate magne
glorie vt satis patz ex textu. Dico scdo q̄ sicut ma
gnanimitas inclinat in aliquos actus imediate in
alios mediāte actu suo elicito ita etiā magnanimi
duplex op- tati aliqua vitia opponunt dupliciter vnomō ime-
positio ac- diate aliomō mediate q̄. f. sunt impeditiua actuū
tuum. ipsius magnanimitatis sicut iustitia impedit ma
gnanimitatem ab elicitione sui propij actus z hoc
secundomodo concedo q̄ cupiditas glorie oppo-
nitur magnanimitati sed nō primomō/ constat au-
tem q̄ loquimur oppositione primo mō/ legenti em̄
textum Tullij in eodem loco cōstat q̄ ipse enume-
ratur multa que cauenda sunt magnanimo que ta
men non opponitur immediate magnanimitati ar
rogantiam inter cauēda et humilitatem inter am
plectenda et tamen secundum Thomam nec humi
litas continetur sub magnanimitate nec arrogan
tia magnanimitati opponitur. ¶Contra primam
partem quarte cōclusiōis arguitur sic. Inani glo-
rie nichil est oppositum secundum defectum ergo/
nec inanis gloria opponitur magnanimitati secun
dum excessum/ consequentia tenet q̄ omne vitiuz
oppositum virtuti fm excessum habet aliud vitiuz
et sibi et etiam eidem virtuti oppositum fm defe- cōtra tho,
ctum vt caymotes habet pusillanimitatem ¶Con vbi supra,
tra secūdam partem arguitur rationibus Thome
cupidus glorie gloriatur in his que magnanimus
parua estimat ergo fm veritatem cupidus glorie
deficit a magnanimo. Antecedens patet cupidus
glorie gloriā quā appetit reputat magnā z eam ma
gnanimus paruam estimat. ¶Secundo illa que
appetit magnanimus sunt maiora q̄ que appetit
inanis glorie cupidus ergo inanis glorie cupidus
deficit secundum veritatem a magnanimo. antece
dens ꝓbatur. Tum p̄mo quia magnanimus appe-
tit virtutes q̄ sunt maiora bona q̄ gloria. Tum q̄
magnanimus appetit veram gloriam q̄ est maius
bonum q̄ gloria falsa. Ad p̄mam nego antecedēs
et dico q̄ inani glorie opponitur non appetere glo-
riam quādo et vbi z quomō appetenda est Et si di-
cas q̄ defectus in appetitu inanis glorie nō est vi-
tium dico q̄ inanis glorie appetitus habet inuolu-
tum in suo nomine vitium ideo defectus eius z me
diocritas nō est sumenda sub nomine huiusmodi vi
tium inuoluente sed sub nomine importante rem si
ne eadem inuolutione sicut defectus oppositus p-
digalitatis non est defectus prodigalitatis sed est
defectus dationis pecunie vbi quando et quomo-
oportet qui defectus significatur p hoc nomen illi-
beralitas. ¶Ad primā contra secundā partem cō
cedo antecedens z nego cōsequentiam z dico q̄ vitiū in ex
cessu fm veritatem nō attenditur in hoc q̄ illud qđ
appetitur a vitioso est fm veritatem maius qui il-
lud quod appetitur a virtuoso virtute opposita il-
li vitio sed attenditur in hoc quod ipse vitiosus se
cundū inclinationē sui vitij appetens appetit ali-
quid maius q̄ appeteret si ceteris paribus appete
ret fm inclinationē virtutis oppositę verbi gratia
iste cupidus inanis glorie appetit gloriaz vt sed et
magnanimus vt duodecim z licet duodecim excē-
dant sex tñ iste vitiosus fm veritatem se hz in ex-
cessu respectu magnanimi nō q̄ illud qđ appetit sit
maius: sed q̄ si appeteret fm inclinationē magna
nimitatis et cetera in eo essent paria nō appeteret
tantū gloriā. Et ad ꝓbationem cōcedo assumptū
z nego consequentiā. ¶Ad secundā cōcedo añs z
nego cōsequentiam ꝓpter causam dictā in p̄cedendi solu-
tione q̄tūcunq̄ em̄ falsa gloria sit minus bonū q̄
vera gloria si tñ cupidus inanis glorie appeteret
fm inclinationem magnanimitatis z̄. in eo essent
paria non appeteret falsam gloriā aut nō tantum
de gloria appeteret q̄tum de facto appetit.

Queritur quarto Utrū omnis inanis glia sit peccatum mortale? Arguitur q sic. quia inanis gloria mercedē eternaz excludit. ergo inanis glia est peccatū mortale. añs pbatur p illud Mathei. vi. Attendite ne iusticiā vestram faciatis coram hominibus: vt videamini ab eis. ¶ In oppm arguitur aucto. Crisō. sup Math. dicentis q cum cetera vitia locum habeant in seruis dyaboli inanis glia locum habet etiā in seruis xpi: sed in seruis xpi nullū est peccatū mortale. igit non omnis inanis gloria est peccatum mortale. ¶ Ad hanc q̄stionem respondet beatus Tho. sub aliquibus pposi-
Tho. 2. 2. q 132. arti. 3. 2 tionibus. Prima est inanis glia q̄ cōtrariatur caritati est peccatum mortale: q̄ autem non contrariatur caritati nō est peccatum mortale istā supponit beatus Tho. Secunda ppositio inanis gloria non cōtrariatur caritati ꝯtum ad dilectionē pximi. Hanc etiā supponit beatus Tho. Tertia inanis glia qua q̄s de falso gloriatur cōtrariatur caritati ꝯtum ad dilectionem dei. pbatur quia cōtrariatur diuine reuerentie. ꝟm illud Eze. xxviii. Eleuatum est cor meum et dixisti deus ego sum. 4 Quarta pposītio inanis glia qua quis ita de aliquo bono gliatur tanꝯ nō acceperit cōtrariat caritati. pbat quia etiā cōtrariatur diuine reuerētie. ꝟm illud Corinth. iii. q̄ habes quod nō accepisti: quid gloriaris qua si nō acceperis. 5 Quinta pposītio. inanis glia qua q̄s bonum tēporale de quo gloriatur p̄fert deo cōtrariatur caritati. pbatur p illud Jere. ix. non glorietur sapiens in sapiētia sua/ nec fortis in fortitudine/ nec dives in diuitiis suis. sed in hoc glorietur qui gloriatur scire et nosce me. Sexta pposītio. inanis glia qua q̄s p̄fert testimonium hominū testimonio dei cōtrariat caritati. pbat p illum quod cōtra quosdam Joh. xii. dicit. q̄ dilexerunt magis gloriā hominū ꝯ dei. 7 Septima pposītio. inanis gloria qua glorians refert intentionem suā ad gloriā tanꝯ ad vltimū finez ad quē ordinat opera sua virtuosa: et p illa cōsequēda. nā p̄termittit facere ea etiaz q̄ sunt cōtra deū est peccatum mortale. pbat p Augu. v. de ciuitate dei dicentem. q hoc vitiū scz amor humane laudis tam inimicū est pie fidei si maior sit in corde cupiditas glorie ꝯ dei timor vt dīs diceret Johā. v. quomodo potestis credere gliam ab inuicem expectantes et gloriam q̄ a solo deo est nō q̄rentes. Augusti. Octaua pposītio. si amor humane glie ꝯuis sit inanis nō repugnat caritati neq ꝯtuz ad id de quo est glia: neq ꝯtum ad intentionē gloriam q̄rentis nō est peccatum mortale sed venziale. nō omnes iste pposītiones michi videnť vere. ¶ Et ideo sit ꝓma conclusio. Inanis glia interdum cōtrariatur caritati ꝯtum ad dilectionem pximi. pbatur omnis inanis glia qua ita nobis appetimus gliam: vt gloriā qua dignus est pximus sibi subtrahamus. cōtrariať caritati ꝯtuz ad dilectionē pximi. sed aliqua est inanis gloria qua ita nobis gliam cupimus: vt gliam pximo debitam subtrahamus igiť. minor pbatur multis exemplis. nam cōtingit frequenter q aliq̄ magnū opus a duobus factum est: et tū q vnus totam gliam huius rei sibi tribuat. In quo casu constat q iste q̄ gloriam totā sibi tribuit ledit pximuz et malus affert sibi detrimentum ꝯ si p̄uaret eum veste vel pecunia. Alius casus est vt si sit aliquod egregiuz opus sup euangelia ab aliquo magno doctore cōpositum: z alius furtim sublato ope tanꝯ suum publicet et gliam/ z titulum opis sui tribuat cōstat q grauiter offendit pximum et facit opus cōtrarium inclinationi caritatis in dilectionē pximi. Cōfirmať quia ꝟm Thom. illa inanis glia qua quis p̄uat deum gloria totā gloriam sibi tribuēdo cōtrariatur caritati ꝯtum ad dilectionē dei ergo etiam illa inanis gloria cōtrariatur caritati ꝯtuz ad dilectionem pximi qua q̄s frustrat et p̄uat pximum glia sibi debita. ¶ Secunda cōclusio nō ois inanis glia qua q̄s de falso gloriatur cōtrariať caritati ꝯtum ad dilectionem dei. pbatur ista cōclusio in omni iactantia qua q̄s fingit de se bona non inexistentia gloria causa est inanis gloria qua q̄s de falso gloriať. inanis q̄dem gloria quia fingit talia sibi inesse glorie causa. de falso autez gloriatur quia fingit z simulat glorie causa ea bona sibi ineē q̄ non insunt/ sed aliqua iactātia est qua q̄s fingit de se bona nō inexistentia aut maiora ꝯ insint glorie causa igitur. aliqua inanis glia qua q̄s de falso gloriatur nō est cōtraria caritati ꝯtum ad dilectionem dei. minor pbatur q Ari. iiii. ethico. ca. de veritate dicētem. maiora aūt existentibus fingens nullius gratia p̄uo quidem assimulatur. ꝛc. z ista tim post si autem gratia alicuius q̄ quidem glorie vel honoris nō valde vituperabilis vt iactator: vel vt habet alia translatio vt ostentator. Ex quo sic arguitur. omnis peccās mortaliter et similiter ois actus contrarius caritati est multū vituperabilis sed talis iactator nō est multum vituperabilis nec actus eius igitur talis non peccat mortaliter nec habet actum cōtrarium caritati. Cōfirmatur auctoritate Eustra. dicentis q tam ille ꝯ nulli⁹ gratia ꝯ qui gratia gloria aut honoris ꝯ qui gratia lucri iactatores sunt et ꝓprie ꝑmus vltimus autez aliquid habz iniusticie. ergo scōm eum scōus nihil iniusticie habet. ergo actus suus nō cōtrariatur diuine reuerentie. ¶ Tertia cōclusio. nō omnis inanis gloria qua quis in bono creato quod habz gloriatur est peccatum mortale. pbatur quia sicut dictum est in p̄cedenti. Non omnis inanis glia qua q̄s gloriatur in bono quod nō habet est peccatum mortale. ergo multominus inanis glia qua q̄s gloriatur in bono tēporali quod habet. Secūdo potest quis gloriari in bono quod hz etiam inaniter: puta iactando aut ostentando: et tū nec deum nec pximuz mortaliter offendere: vt puta si ardentius p̄curet sibi gloriā de his bonis ꝯ debeat/ aut si nō loco aut tēpe. aut imp̄ortunus hoc fecerit ꝯ oportz igitur. Tertio potest quis sine peccato gloriari in bonis tēporalibus vt in sapientia et fortitudine et tali bono actu potest addi circunstantia tantū venialis puta aut bono fini miscendo maluz finem venialiter: aut ꝓpter circunstantiam feruoris: aut loci: aut tēporis. ergo aliqua inanis gloria qua q̄s de bonis tēporalibus gliatur est peccatū veniale. Et si dicatur q beatus Tho. nō negat hoc/ sed addit qua quis bonū tēporale de quo gliatur p̄fert deo. respōdeo q auctoritates p eum adducte nichil penitus dicunt de hoc addito. Item aliquid dicitur p̄ferri deo ab aliquo dupliciter. Uno modo cum cōditio reruz est talis vt vel deus vel illud deseruendum sit p tēpe p quo ipse tenetur deū nō dese-

Aristoteles

Eustratij

D

rere et tamen hoc nondbstãte ipe adhereret rei tẽ porali ⁊ tunc certũ est q̃ p hoc facit peccant mortaliter. Tertio modo aliqs dicitur p̃ferre. ꝛc. quia de facto amat et diligit actualiter rem illã tp̃alem et nõ diligit actualiter deum ⁊ tunc dico q̃ ista p̃latio rei tp̃alis deo non semp est peccatum mortale.

¶ Quarta cõclusio. non ois inanis gloria qua qs p̃fert testimoniũ hominũ testimonio dei est peccatum mortale ꝓbatur. omni appetitu glorie inanis p̃fert qs testimoniũ hominũ testimonio dei: sed ꝛ3 Tho. non ois appetitus inanis glie est peccatũ mortale. ergo nõ omnis inanis glia qua qs. ꝛc. maior ꝓbatur quia stat de gloria inani non q̃ritur testimoniũ apud deũ. ergo q̃ritur tantũ testimoniuꝫ apud homines ois em̃ inanis glorie cupidus magis vult laudari apud homines q̃ apud deum. Si apud deũ laudari vellet tunc non esset cupidus inanis glorie: sed vere ⁊ solide verũtamen aliqs dicit p̃ferre testimoniũ hominũ testimonio dei tripliciter/ vno modo quia p tp̃e p quo potest ꝓcurare sibi testimonium hominum. Et hoc modo cõstat q̃ p̃ferre testimoniũ hominuꝫ testimonio dei nõ est peccatũ mortale. Secũdo qz p tempore p quo tenetur sub pena peccati mortalis ꝓcurare testimonium dei hoc est facere bonum actum ⁊ laudabile ꝓcurat sibi testimoniũ hominũ et non dei faciendo sc̃z actũ hominibus apparentẽ bonum q̃ tamen nõ est bonus ⁊ hoc modo est pctm̃ mortale quia omittit facere actũ ad quã tenetur. tertio modo contingit quia vtroq; simul ꝓposito talis iudicat testimoniũ hominũ esse melꝰ testimonio dei sicut forte cõtingit in habente habitum vane glorie s̃m gradũ intẽperantie. Et hoc videtur peccatũ mortale. Quarto quia talis iudicat illud esse sibi vel delectabilius/ vel facilius et hoc modo nõ est peccatũ mortale. ¶ Quinta cõclusio. Ois inanis gloria qua qs tã ardenter affectat gloriam vt p ea cõsequenda ꝓmptus sit facere cõtra p̃cepta diuina est pctm̃ mortale. ꝓbatur hec cõclusio ꝓbatione thome septima ꝓpõne posita. Tũ secundo qz talis inanis glia repugnat caritati. ergo est peccatum mortale. ¶ Sexta cõclusio. Omnis vana gloria qua qs de nequitia mortali gloriatur et se iactat est peccatũ mortale/ ꝓbatur omnis delectatio morosa in peccato mortali est peccatũ mortale. sed ois vana gloria qua qs. ꝛc. est delectatio morosa in peccato mortali igit̃. ꝓbatur sc̃o auc. greg. libro septimo moralitũ dicentis. omni culpa grauius est de cõmisso vicio superbie. Nam q̃uis de virtute nasci elatio soleat: nonnunq̃ tamen stulta mens de ꝓpetrata malia se exaltat. vbi licet loq̃t̃ de supbire tamẽ ratio etiã cõcludit de gliari/ ꝓbatur tertio auctoritate bernardi sup cantica. s̃mone. xvi. dicentis. nõnunq̃ audiuimus quosdam religiosis remisci ⁊ iactare impudentissime mala sua ꝓterita q̃ verbi gratia vel fortiter gladiatorie vel actiue litteratorie gesserunt q̃ est sc̃o mũdi vanitatem fauorabile sc̃m anime salutẽ nociuũ ⁊ secularis animi indiciũ. Et paulo post nõnulli talia q̃si dolendo ⁊ pentendo rememorant. sed gliam intentionem captantes cõmissa sua nõ diluunt: sed seipsos illudunt.

¶ Cõtra ꝑmam cõclusionem Arguit sic. Inanis glorie appetitus est tantũ respectu sui et non respectu ꝓximi. ergo nulla inanis glia contrariatur caritati q̃tum ad dilectionem ꝓximi.

Ad hanc rationem respondet q̃ sicut dictũ est per inordinatum appetitum glie aliquãdo leditur ꝓximus in hoc q̃ ꝓximo subtrahitur gloria sibi debita: et licz huiusmodi appetitus nõ sit respectu ꝓximi tã q̃ respectu eius cui desideratur gloria ẽ tamẽ respectu ꝓximi tã respectu eius cui gloria subtrahitur et qui gliam inaniter appetendo leditur.

¶ Contra secũdã cõclusionẽ arguitur sic. Omnis actus quo qs falso gloriat contrariatur diuine reuerentie. ergo omnis talis cõtrariatur caritati. q̃ est peccatũ mortale. Secũdo omne mendatiũ ꝓmitiosum est peccatuꝫ mortale: sed q̃ de falso gliatur ꝓmitiose mentitur. igitur minor ꝓbatur quia tali nec ociose nec officiose mentit̃ ergo perniciose

¶ Ad ꝑmam nego matorẽ: et si ꝓbes per illud eze chie. eleuatuꝫ est cor meũ. ꝛc. dico q̃ omnis qui ita eleuatur vt dicat se esse deum peccat mortaliter qz blasphemando irrogat irreuerentiaꝫ deo: sed dico non omnis q̃ de falso gloriatur se esse deũ dicit imo plurimi tales dicentẽ se esse deum detestantur. Ad secundã cõcedo maiorem et nego minorem. Et ad ꝓbationeꝫ dico q̃ talis mẽtitur officiose: qz ꝓpter argumẽtum glie sue ⁊ nõ perniciose quia nec deuꝫ ita mentiendo ledit nec ꝓximũ. Si quis esset iactaret se causa lucri talis iactantia s̃m Ari. esset multo deterior q̃ si se iactaret causa glorie vel honoris: et tamẽ s̃m thomã questio. c. xii. aliquis potest iactare se causa lucri ⁊ non peccare mortal̃: vt puta si intẽdat lucrũ et ꝓcuret sine detrimẽto ꝓximi ita etiã cum aliqs cupit gliam de hois q̃ non habꝫ et nõ affert detrimentum de ꝓximo nec alia circũstãtia mortalis addit̃ talis nec peccat mortaliter nec mentit̃ pniciose sed officiose. Est tñ multiplex mẽdaciũ officiosum sicut alibi dicet̃. ¶ Cõtra tertiam cõclusionẽ. Arguit̃ sic. Quicũq; p̃fert bonũ creatũ deo peccat mortaliter: sed quicũq; gloriat̃ inaniter in bono creato p̃fert bonuꝫ creatũ deo. q̃ ois talis talis peccat mortaliter. ¶ Sc̃o nullum bonũ creatũ a nobis habemus: ergo de nullo bono creato gliari debemus. ¶ Tertio cũ quis gloriat̃ de bono creato/ aut tota gloriã sibi tribuit. et tunc peccat mortaliter aut nõ: ⁊ tunc nõ gloriat̃ inaniter. Ad ꝑmã dico q̃ sicut ꝓtingit quadrupliciter p̃ferre testimoniũ hominũ testimonio dei ita et bonum creatum bono increato/ ꝑmo ⁊ vltimo modis nõ est peccatum mortale secũdo tertio modis est peccatũ mortale. ¶ Ad secundã nego añs saltem partialiter/ et cõcedo quod de his bonis q̃ nõ habemus totaliter a nobis non debemus gloriari tanq̃ totaliter auctores horũ bonorum. De his autem q̃ non habemus a nobis nec totaliter nec partialiter nõ debemus gloriã auctoris appetere: sed gliari possumus in casu glia suscipientiũ. Et ideo apostolus non reprehendit quod gliemur in hmõi bonis sed gloriemur quã si non acceperimus. ¶ Ad tertiam cõcedo quod si totã gliaꝫ sibi tribuat peccat mortaliter ⁊ cum dicis si non/ non gliatur inaniter nego consequentiã: quia licz non totam gliam sibi tribuat tñ tribuit sibi maiorem quã debz: aut ardẽtius: aut importunius: aut nõ loco et tempore debitis: aut non ꝓpter finem debitum gloriatur: et ita inaniter gloriatur. Contra quartam cõclusionem arguit̃ sic: primo per illud q̃ contra quosdam dicitur. Johan. xii. qui dilexerũt magis gloriam hominum quam dei.

Arg. tho. vbi sup. 2. eisdem in materia de iactantia

Arg. tho. vbi sup.

Multiplex honoꝛ testimoniũ p̃ferr̃ diuino

Gregorius

Bernard⁹

¶ Secundo/oēs tales auertunt a deo: et cōuertūtur ad bonum cōmutabile: ergo peccant mortaliter ¶ Ad pmam dico q̄s multa in sacra scriptura reprehenduntur q̄ non sunt peccata mortalia/ potest tñ distingui de hoc quod est magis diligere gloriā hominum quā dei sicut distinctū est. de pferre testimonium hominū testimonio dei. ¶ Ad secundam dico q̄ duplex est auersio. vna est q̄ fit p negationē actꝰ volendi ita q̄ omnis ille dicatur auerti a deo q̄ nō vult deum et de tali dico q̄ nō omnis est peccatum mortale. Alio modo est auersio q̄ fit p actum nolēdi: et de ista argumētū esset pbabilius: sed nō opz q̄ talis auersio sit in omni tali appetitu inanis gloriefit eñ in taliter appetente auersio a deo non qz nolit vel odiat deum/ sed quia intensa volitione fertur in bonum creatū z tunc vel remittit volitionez in deum vel eam suspendit. ¶ Contra septimā cōclusionem arguitur sic. Quicūq̄z surripit sibi illud q̄ est pprium dei peccat sed p appetitū inanis glorie aliquis sibisp̄i tribuit q̄ est pprium dei sm illud .1. thi. j. soli deo honor et gloria. ergo inanis gloria est peccatū mortale/ maior pbatur p illud ysa. xlij gloriam meā alteri nō dabo. Secundo oñe pctm̄ quod est maxime piculosum z nociuū est peccatum mortale: sed oñe peccatū inanis glie est hmōi. igr pbatur minor pmo p glosaz augustini super illo. 1. ad thessa. 2. Deus qui pbat corda nostra dicentis quas vires nocendi habeāt hūane glie amor non sentit nisi q̄ bellum ei indixerint et cetera vt supra allegatum est. Tū secundo p illud Chrisost. super mat. ca. vi. inanis glia occulte aggredit: et omnia q̄ intus sunt insensibiliter aufert. ¶ Ad pmam concedo maiorem et nego minorē: et ad pbationē cōcedo q̄ soli deo debetur glia impēdens z tanq̄z auctoris indepēdentis: sed creature bene habet gloria dependens. Et ideo bene dicit thomas in solutione huius argumēti q̄ nō omnis q̄ est inanis glorie cupidus appetit sibi illā excellētiā q̄ competit soli deo. Alia eñ est gloria q̄ cōpetit soli deo z alia q̄ debetur homini virtuoso vel diuiti. ¶ Ad secundum dico q̄ aliquod peccatū dicitur piculosum dupliciter. vnomodo ppter grauitatē et enormitatē sui: et sic cōcedo q̄ oñe tale peccatuz est mortale/ alio modo aliq̄ peccatū dicitur piculosum ppter inclinationē quā facit ita peccāte. Et hoc modo inanis glia dicitur piculosissimū peccatū: quia p hoc inclinat homo ad p̄sumptionē et cōfidentiā sui/ et ad p̄uationē interiorꝫ bonoꝝ: ad hoc q̄ frustretur deū gloria sibi debita sicut dictū est supra vbi ostēsum est quā piculosus sit appetitus glorie etiā ordinatus. ¶ Ad rationē ante oppositū dico negando antecedēs/ licet eñ inanis gloria sicut nec peccatum veniale mereat vitam eternā: quia nullus peccando vitā eternam meret: non tñ excludit eā. q̄ si alunde sit debita peccādo venialiter nō p̄ditur Et ad pbationem dico q̄ nō pbat aliud nisi quod inanis gloria nō meretur vitā eternam et nō pbat q̄ eā excludat nisi sit illa inanis glia q̄ est peccatū mortale sicut est illa qua q̄s ita gloriat vt gloriam vel deo vel primo debitam subtrahat.

S Duplex auersio

Argumenta thome vbisu. ar. 3.

Augusti.

Crisosto.

Tho. 2. 2. q 123. ar. 1. 4

Superbia vicium capitale.

cōtra tho.

nō semper ex appeti. sequitur pfectio.

Thomas

Queritur quinto. Vtrū inanis gloria sit vitiū capitale. Arguitur q̄ nō. Inanis gloria semp ex superbia oritur. ergo nō est vicium capitale: cōsequentia tenet. quia nichil quod semper ex altero oritur est viciū capitale. ¶ In oppositū arguitur auctoritate gregorii. xxxi. moraliū. Inanē gliam inter septem vicia capitalia enumerantis. ¶ Notandū q̄ vt refert beatus thomas de vicijs capitalibus aliqui loquūtur dupliciter. ¶ Quidā eñ ponunt superbiam vnū de vicijs capitalibus z hi nō ponunt inanē gliam inter vicia capitalia. Gregorius aūt in. xxxi. moraliū superbiam ponit reginā omnium viciorꝫ z inanē gloriam q̄ ab ipsa immediate oritur vicium capitale. Et hoc rationabiliter. Superbia eñ vt infra dicetur importat inordinatum appetitū excellentie/ ex omni autē q̄ quis appetit quandā pfectionem et excellentiā cōsequit. Et iō fines omnium viciorꝫ ordinant in finem superbie. Et ppter hoc videtur q̄ habeat quandā generalē cāritatem sup alia vicia et non debeat cōputari inter spiritualia viciorꝫ p̄ncipia q̄ sunt vicia capitalia. Inter bona autē q̄ p excellentiā homo cōsequitur p̄cipue ad hoc operari videtur gloria inq̄ntum importat manifestationē bonitatis alicuius. Nā bonum naturaliter amatur et honorat ab omnibus. Et ideo sicut p gloriam q̄ est apud deū cōsequitur homo gloriā in rebus diuinis: ita et p gloriam hominum consequitur excellentiā in rebus humanis. Et ideo ppter ppinquitatē ad excellentiā quā homines maxime considerant consequens est. q̄ sit multum appetibilis z q̄ ex eius inordinato appetitu multa vicia oriant et ita inanis gloria est viciuz capitale. hec beatus thomas. Ista opinio nō videtur michi in omnibus punctis cōtinere veritatem primo eñ nō placet michi q̄ alt q̄ finis omnium viciorꝫ ordinat in finem superbie. ¶ Finis eñ pusillanimitatis/ timoris/ luxurie/ accidie et hmōi nō ordinantur in finē superbie: sez in excellentie appetitum: sed de hoc dicetur posterius cū de superbia tractabitur. nec verus est q̄ ex omni bono quod q̄s appetit quandā pfectionem etiā excellentiam cōsequitur quia vel esset sm veritatem aut sm opinionem opinantis/ nō sm veritatem. quia p omnē appetitum inordinatum boni delectabilis vel vtilis q̄s fit imperfectior sm veritatē/ nec sm opinionē: quia concupiscens cōcupiscentia carnis: aut auaricie opinantur se p hec esse impfectiorem z unde est q̄ cōia hominibus ista refugit facere sciens q̄ minus estimabitur apud deū et homines si in hec vicia fuerit plapsus. Et cōsequenter loquendo/ superbia non videtur michi dicenda regina oīm viciorꝫ ppter causam a dicto doctore assignatam/ non michi pterea videt differentia inter superbiam et inanem gloriam assignata in hoc sez q̄ superbia est inordinatꝰ appetitus excellentie. Inanis aūt glia importat manifestationez hmōi excellentie sufficere quia superbus: aut appetit esse excellens sm veritatem/ aut appetit videri excellens. Si appetit esse excellēs sm veritatem hoc nō videtur malū: quia esse excellentem sm veritatem est realiter habere multa bona et excellentia: z carere magnis z multis malis. Si appetit videri excellens tunc non appetit nisi manifestationē excellentie seu quā hz: seu quā nō habet: seu quomodo nō habz: et ita nō differt a cupido inanis glie. Et quo ptz q̄ ille doctor nō sufficienter assignat differentiā inter superbiam z inanē gloriam. Et ideo etiam nō est mirū si causa quam assignat ad pbandū q̄ superbia nō est regina omniū

vicioꝝ nō est sufficiens. Sed de his posterius differetur latius. Sed ꝓ questione sit. Prima cōclusio Inanis glia nō est viciū capitale respectu vitioꝝ carnaliū. ꝓbatur nichil q regulariter inclinat ad actus oppositos vicijs carnalibus est vitiū capitale respectu vicioꝝ carnaliū: quia illud nō inclinat regulariter ad vicia carnalia: sed inanis gloria regulariter inclinat in actꝰ oppositos vicijs carnalibꝰ ergo inanis gloria nō est respectu taliū vicioꝝ vicium capitale. maior est certa ex diffinitione vicii capitalis ꝛ minor ꝓbatur. quia inanis glorie cupidus inclinatur ad sequendū ea ꝙ que assequi poterit gloriā sicut lucricupidus ad sequendū illud per quod lucrū cōsequitur/ sed ꝙ actus opposito vicijs carnalibus cōsequitur gloriā et actus hmōi vicioꝝ deperdit. ergo inanis gloria regulariter iclinat in actus oppositos vicijs carnalibus. Secundo ꝓbatur ista conclusio auctoritate cassiani collatiōe. v. vbi exꝑsse et ex intensione ꝓbat q de octo vicijs q enumerat duo postrema. s. iactantia ꝛ superbia nō sunt simili societate cū sex ꝓximis cōnexa: sed ab eis penitus distinguitur/ q ꝓbat quia nullā ex eis occasionē sue generatiōis suscipiunt: sed etiā mō ꝓtrario atq; ordine gñant. Nā sex ꝓximis corruptis ꝛ euulsis hec duo vehemēti⁹ ꝛ viuati⁹ pullulāt et fructificāt: ita q cū sumus victores in aliis tūc maxime in hec incidim⁹. Et si dicās q ex ista ꝓbatione sequit̄ q superbia et iactantia nō essent vicia capitalia: quia nō sunt nisi octo vicia quoꝝ sex nō oriunt ex istis duobus. ḡ nulla ex istis duobus oritur et ꝓ ons nō sunt vicia capitalia. Ad hoc respōdetur q ista vicia ꝓmo ꝛ immediate inclinant in actus suos/ ꝛ sm talē inclinationē non habent q dicantur vicia capitalia/ aliā inclinationē habēt mediantibus actibus suis. Et ista est duplex. quedaꝝ est q̄ totaliter sit ab hmōi viciis et ratione dictante de aliquo medio cōsequendi gloriā/ ꝛ hoc modo inclinat in opus castitatis castrimargie ꝛ alios actus aliis vicijs oppositos. Inclinant etiā interdū in ypocrisim ꝛ simulationē hmōi actuū et ꝓductionem in ablationē glorie ꝓxim⁹ ꝛ glie dmine. aliqñ vero cōcurrit cum hmōi actu appetendi gloriā cognitio glīeve nō consecute: vel detracte: vel aliqd hmōi/ et tunc inclinant in framin tristiciā: in sublationē beneficioꝝ et operū q̄ ꝓpter gloriā consequendā facere solent nunq; tamen videntur inclinare in vicia carnalia q̄ nō stat q̄ ꝙ appetitū glorie quis inclinetur ad illa vicia ex quibus non nisi diffamationem contēptum ꝛ vitꝫ. perisi conseqūtur.

¶ Secunda conclusio. Inanis glia est vicium capitale respectu multoꝝ alioꝝ vicioꝝ/ ꝓbatur. Dē vicium regulariter inclinans in multa vicia genere differentia est vicium capitale respectu illoꝝ sed inanis glia regulariter inclinat in multa vicia vt nuper deductum est. igit̄. ¶ Tertia conclusio. Inanis gloria est vicium capitale respectu superbie ꝓbat. quia ex hoc ꝙ q̄s appetit gloriam ꝛ eam ꝓcurauit sibi modis omnibus possibilibus ꝓuenit q ipe adequet se aut ꝓferat maioribus et meliorib⁹. Secundo ex hoc em̄ ꝙ lucifer vidit se laudabilem et glorioſum ꝛ multis bonis clarum ꝛ fulgētem quodāmodo ꝛ ipe in illam temeritatē prorupit q̄ diſceret ascendam in celū et ero similis altissimo. Secundo ꝓbatur aucto. cassiani collatione quinta qui ita inanem gloriā et superbiā connectit vt incremētuꝫ ꝓtioris. s. inanis glorie sit origo posterioris scz superbie. Nam vt dicit adaucta iactantia oritur superbia.) Tertio quicquid diminuitur ex diminutione alterius originatur ab eo: sed superbia diminuitur ex diminutione inanis glorie: ergo superbia oritur ex inani gloria. Et ideo Cassianus eadē collatione vbi. q̄ sicut hec vicia incremento ꝑcedentium generantur ita ꝛ eoꝝ diminutione purgatur. Nam si sit superbia excludēda ꝓuocanda est iactantia. Et ita semper ꝓtioribus superatis posteriora conquiescunt. Et ne quis me reꝓhendat q̄ in hoc deuio a traditione communi aduertat hanc conclusionem non esse meam. sed cassiani doctoris quidem in morū et religionis institutione excellentis.

¶ Quarta conclusio. Inanis gloria est vicium capitale. patet satis ex dictis/ ꝓbatur secūdo auctoritate Gregorij post oppositum ꝓbatur. tertio gloria inter bona externa est maxime appetibilis. ergo appetitus eius inordinatus in multa vicia inclinat: ergo ex inordinato appetitu eius nata sunt multa vicia oriri: ergo inanis gloria est vicium capitale. ¶ Contra ꝓmaꝫ conclusionem Arguitur sic. quicquid est in excellentiā appetētis illud i gloriam eius cedit/ sed omne bonū appetitum et consecutum est in excellentiam appetentis: ergo et in gloriam et ꝙ consequens bonum carnis quod per vicia carnalia consequimur cedit in gloriam appetētis: sed inanis gloria inclinat in oīne illud quod cedit in gloriaꝫ appetentis: ergo inanis gloria est vicium capitale respectu vicioꝝ carnalium. Secundo sequitur: q vtile est incipientibus viam honestatis labi in vicium inanis glorie: sed consequens est falsum. Et patet consequentia quia satius est aliquam iactantie vicio pulsari quam incidere in fornicationem a qua vix valeat post ruinā resurgere/ a qua tamen fornicatione cum teꝑtat⁹ est per iactantia se liberat: vt puta cum considerat dignitatem officii sacerdotalis qua insignitus est vel opinionem hominum qua sanctus ꝛ immaculatus creditur que opinio dimittitur per huiusmodi vicia carnis. Tum secundo quia minus malum cōsulte assumitur vt maius fugiatur. Tū tertio quis iactantia sic hominem infatigabilem reddit vt faciat ieunia biduana et triduana ab eo non sentiri vt patet per experientiam: ergo iactantia potest refrenare corruentem in fornicationem. antecedens ꝓbatur auctoritate Macharii abbatis qui interrogatus quare in cenobijs constituit carentia cibi sine labore quinis diebus tollerant. Ipsi autem in heremo positi tanta fame vrgentur vt vix possint cotidianum ferre ieiunium. Respondit q in heremo nullus est ieiunii testis qui te suis laudibus nutriat atq; sustentet. In cenobio autem lingue hominum ꝛ iactantie refectio sanginant.

¶ Ad primam nego minorem. Sunt enim quedaꝫ bona appetita ꝛ desiderata q̄ tendunt ad infamiā appetentis quia sunt inhonesta.

¶ Quod si restringat bonum ad bonum honestum tunc bonum carnis inordinate appetitum non est bonum sed malum.

¶ Ad secundam potest responderi dupliciter/ vnomodo concedendo consequens sicut concedit ipsum Cassianus collatione quinta. vbi probat q ab incipientibus carnalibus adhuc vitijs impli-

Cassianus

Cassianus

Cassianus

macharius

catis et solum ad his iactantia vtiliter assumitur. Opinio cassiani

Et ꝓbat rationibus arguēdo adductis q̄ si alicui non placeat hec solutio. Respondeo aliter negādo cōsequentiam. Et ad p̄mam ꝓbationem concedo assumptū exponendo satius. i. minus malū z nego p̄iam: quia nō est necesse nec in hoc nec in illud incidere/ aliter aūt non valet cōsequentia nisi vbi in alterum vrget necessitas. ¶ Ad secundā ꝓbationē concedo assumptū ibi necesse est in alterutrum incidere. ¶ Ad tertiam concedo assumptū et ob hoc bene dictum est q̄ inclinat ad actus oppositos vicijs carnis et cū infertur. ergo vtiliter assumit̄ nego consequentiam: quia nunq̄ est vtilis assumptio malivt inde bonū eueniat/ aliam rationē addit idē cassianus fundatā in quadā figura sumpta ex libro Regū: sed quia talia argumenta non sunt multuz efficatia. ideo nō est opus eā repetere vt soluatur. Defensio cassiani

Quod si q̄ras: vtrum opinio illa cassiani sustineri possit. Respōdeo q̄ cassianus vult dicere q̄ simpliciter melius est hominē esse cupidū cupidū inanis laudis et carere fornicatione et castrimargia quā habere fornicationē z castrimagiā z carere iactātia. Dicere vlterius q̄ ad hoc q̄ in moribus de duobus alterū eligatur. nō est respiciēdū ad necessitatez simpliciter: nec ad necessitatē naturalē: sed ad necessitatem moralē/ quia hoc vel illud dicitur necessarium: eo q̄ pensata cōditionem hominū vt in pluribus hoc vel illud eueniet. ex tali em̄ necessitate diceretur q̄ pensanda esset moralis vtilitas. diceretur ꝓterea q̄ sicut Aristo. in. ij. ethicoz. z oēs expositores cum eo cōsulunt/ q̄ habenti vnū vicū et volenti se absoluere ab illo expedit vt trāseat in vicium oppositū. Ita etiā nō videtur incōueniens q̄ implicatus vicijs carnalibus transeat in desiderium vane laudis vt ab his eripiat cū fm̄ documentum aristotelis vtile sit sibi transilire in vicia opposita vitijs carnalibus. Diceret ꝓterea q̄ iactantia vel inanis gloria eo tātū fine assumpta vt ab aliis grauioribꝫ vicijs liberemur: et tandē vt deo immaculato corpore seruiamus vt cōstat nō est peccatū mortale. Et si est peccatum veniale est multum remissum z debile: et bene posset sustineri quod in tali casu nec mortale pctm̄ esset: nec veniale/ sed actus bonus z laudabilis. Sed tūc etiā cōcedendū esset quod nō esset inanis gloria: sed esset appetitꝰ gloriē alias. i. remota huius finis circunstantia esset inanis. ¶ Nam si ꝓpter vtilitatē ꝓximi ego possū rationabiliter appetere laudez et gloriā quare nō potero causa rationabiliter appetere ꝓpter vtilitatem meā moralē vt scilz q̄ hanc ego ad virtutes. Inciter z a vicijs detrahat cū ego sim magis obligatus ad salutē meam ꝓcurandā: quā ad salutem ꝓximi. Et ideo opinio cassiani nō videtur esse leuiter reꝓbanda in hac parte sicut nonnulli putant q̄cunq̄ em̄ ratio habet apparentia cōtra hāc opinionem tantā apparentiā cōtra opinionē aristotelis dicentis q̄ volenti fugere vnū vicium transeundum est in oppositum vicū. ¶ Cōtra tertiā cōclusionem Arguet cum agetur de supbia. ¶ Contra quartā conclusionem Arguit sic. nullum vicium q̄ semp ex alio vicio oritur est vicū capitale: sed inanis gloria semp ex altero oritur Tum quia ex supbia. Tū quia oriē ex aliquo: aut ergo ex bono: aut ex vicio/ nō ex bono vt cōstat/ cum originatū semp sequatur cōditionem originis et cuius randix sanc

Rationes tho. vbi su. articu. 4.

eta eius et rami sancti sunt: ergo originantur ex vicio. Secūdo ambitio nō est vicium capitale: ergo nec inanis gloria. cōsequētia tenet: quia honor circa quē est ambitio est aliquid ꝓcipalius gliā circa quā est inanis gloria. Tertio omne vicū capitale habz aliquā ꝓncipalitatē scz aut in grauitate peccati: aut in appetibilitate obiecti sui. sz inanis gloria nō habet aliquā talē ꝓncipalitatem nō in grauitate peccati quia nō semp est mortale peccatū nec in appetibilitate obiecti: quia gliā hūana est quid fragile et extra hominē existens. ¶ Quarto omne vicium capitale est mortale duz ōm̄e tale sit ꝓculosissimum. sed non oīs inanis gloria est peccatum mortale vt supra dictū est: ergo non inanis gliā nō est vicium capitale. Quinto ex vicio capitali oīa vicia nata sunt oriri/ sed nō omnia vicia nata sunt oriri ex inani gliā cum sicut supra dictū est nō oriātur ex ea vicia carnalia. Ad ꝓmam negat maiorez beatus thomas quia vt dicit oīa vicia etiā capitalia ex supbia oriuntur: sed vt dictum est hec opinio non videt vera. Ideo dico q̄ vicū capitale potest dupliciter diffiniri. vno modo ꝓ affirmationē et negationem sc̄z per nō esse ab alio vicio et esse a quo alia/ ita q̄ vicū capitale sit vicū quod nō regulariter z vt in pluribꝫ originat ab alio sed a quo multa vicia genere differentia regulariter z vt in pluribus originant: et sic cōcedo maiorem. Secundo modo potest diffiniri ꝓ affirmationē tantū: et tunc vicium capitale est a quo multa vicia genere differentia nata sunt regulariter z vt in pluribus originari: z sic nego maiorem. Et ad ꝓbationē nego minorem. Et ad primā ꝓbationem nego assumptum. Et ad ꝓbationem secundā cōcedo q̄ originantur alij ex aliquo puta ex cognitione alicuius excellentie vere vel apparentis z teptationem vel impulsu ad hmōi inanem gliam que teptatio non habet rationem vicij/ sed cōsensus in teptationem nec rōnē virtutis sed dissensus a teptatione: ideo ꝓpter loquēdo nec ex bono nec ex malo oritur loquēdo de bono z malo moris. Ad secundā cōcedo aūs et nego cōsequentiā. Et ad ꝓbationē nego assumptuz imo extra gloriā cū sit finis ꝓpter quem appetunt laus et honor est aliquid ꝓncipalius z melioꝰ honore. Et si dicatur q̄ causa semp est melioꝰ effectu. dico q̄ licet ratio causandi sit potior quā ratio huiꝰ q̄ est causari: tñ entitas que est effectus in genere cause efficientis aliquando est melior q̄ entitas q̄ causa quia talis effectus aliquando est causa finalis que semp est potior his q̄ sunt ad finē. Ad tertiam nego minorē. quicqd sit de maiore gloria em̄ hz quandā ꝓncipalitatē in appetibilitate nō quia ex inclinatione recte rationis: sed ex inclinatione nature rationalis create/ aliqd em̄ dicitur habere ꝓncipalitatem in appetibilitate dupliciter. vno modo quia recta ratio ꝓncipaliter inclinat ad appetendū illud. alio modo quia nature hominū aut creature rationalis vt sibi derelicta ad appetitū illius vehementer inclinatur. Et hoc secūdo modo intelligitur ꝓncipalitas gloriē in appetibilitate. Et ad ꝓbationem cōcedo assumptū et nego consequentiā loquendo de ꝓncipalitate secūdo modo dicta licet bene cōcludat de ꝓncipalitate primo modo.

¶ Ad quartā nego nego maiorem immo oppositū eius sc̄z q̄ non est mortale est verissimilius quia videtur esse magis rationabile concedere q̄ in vicijs

Descriptio vicij capitalis.

ficut et in virtutibus ꝓgreditur a minoribus ad de
teriora ꝯ econtra sicut riuus vt in pluribus est ma
ior fonte et ideo nō multū ꝓbabilis videtur opinio
eoꝝ q̄ dicunt q̄ a supbia omnia vicia oriunt nisi in
telligatur ad sensum posterius declarandū. ¶ Ad
quintā si intelligatur de ortu regulariꝫ vt in plu
ribus negat maior. Si aūt intelligat tam de ortu re
gulari quā non regulari tā in pluribus quā in pau
cioribus/ tūc concedo maiorē ꝫ nego minorē. Sūt
em̄ vt dictū est q̄dam q̄ gloriant in malicia ꝫ in vo
luptatibus suis etiā carnalibus ꝫ ꝓ hoc q̄ iactant
se de vicijs carnalibus q̄runt gloriā de aliq̄bus bo
nis carnalibus et q̄ gloriat de luxuria vel de inglu
uie magna de virtutib⁹ suis aut pulchritudine aut
affabilitate gloriam q̄rere videntur: sed hoc nō cō
tingit nisi in paucioribus: et in his qui iam vicijs
ipsis corrupti sunt.

duplex ortꝰ vicioꝝ

F

Queritur Sexto Utrum
inobedientia: ypocrisis: contēsio: per
tinatia: discordia: et nouitatum ꝑsum
pti or: cōueniēter dicantur filie inanis
glorie. ¶ Arguit quod nō. Hec omnia ex aliis oriū
tur quā ex inani gloria: ergo nō conueniēter dicū
tur filie inanis glorie. In oppositū est grego. xxxi.
moralium. ¶ Notādum q̄ sm Ari. ethico. iiii. Ja
ctator est q̄ est simulatiuus glorioſoꝝ ꝫ nō existen
tium et maioꝝ quā existunt/ quod cōtingit triplici
ter: verbis: operationibus: et fictione. Verbis vt cū
quis voce exprimit aliqua laudabilia sibi ineſſe q̄
nō insunt: aut maiora ineſſe quā insunt operationib⁹
vt si q̄s frequentādo loca disputationuꝫ simularet
se doctū/ aut frequēter legendo theologiā se theo
logum simularet/ aut frequenter laudādo religio
sam vitā seu religionē amare ꝫ desiderare fingerēt
Tertio fictione et ypocrisis: vt q̄ vilit ate vestis fin
gunt se ꝫ gliam reliqua humana cōtemnere vt la
tomi/ tales em̄ simulant cōtemptū vt inde vel glo
riam: vel lucrū consequātur/ et hmōi simulatio ia
ctantia est. Nam vt ibidē dicit aristoteles. Et em̄
supabundantia et valde. i. minimus defectus ia
ctātium. Ex q̄bus patꝫ falsum esse q̄ iactantia fit
tm̄ verbis vt vult thomas. Inobediēcia est qua q̄s
recusat adimplere q̄ sibi a superioꝛe ꝓcepta sunt/
ypocrisis est deuotionis et religionis religioſoꝝ
factoꝝ imitatione simulatio. Cōtentio est duplex/
vna opinionū ꝫ est verbis ꝫ argumētis clamoꝛosis
de veritate peracta aliqua dissentio. alia honoris
aut lucri vt cū duo de officio aliquo vel dignitate
vt lucro cōtendunt. ptinacia est in sententia vel ele
ctione cōtra rationē immotatio. Discordia est ois
animoꝝ etiā si verbis cōtentiosis nō sit explicata
dissentio. Nouitatum ꝑsumptio est rerū nouiter in
uentarum et a cōmuni hominū sensu alienarū qua
rum nōdum satis ꝓspecta est ratio asseueratio vel
publicatio/ ꝓ nunc simus istis diffinitionibus con
tenti inq̄situri de eis cum de ꝓdictis suis locis sin
gulatim dicemus: nec placet q̄ ait thomas de pti
nacia q̄ ad intellectū ptinet cum ipe ponat eā op
positam vicio malicie et virtuti ꝑseuerantie q̄ sunt
habitus appetitiue partis et non intellectiue. No
tandum est scō quod sm Aristo. loco supradicto
cōtingit fingere maiora in existentibus tripliciter
aut gra nullius cum scz q̄s hoc fingit nō vt lucrum
nec vt gloriaz/ aut aliq̄d aliud assequatur: sed quia
ita habituatus est et delectatur in hmōi opationi
bus etiam si nichil de cōsecutus videatur. Secun
do modo gra glorie vel honoris. Tertio modo gra
lucri. Ex q̄bus patet q̄ triplex est iactantie spēs.
Eodem modo dicendū est de cōtentione ypocrisi ꝫ
reliquis/ quod interdū fiunt gra nullius interdum
gra honoris ꝫ glorie/ interdū gratia lucri. ¶ Tum
sit ꝓma cōclusio. Sex ꝓdicta cum gra lucri aut
nullius fiunt nō sunt filie inanis glorie/ ꝓbat quoꝝ
finis nō gloria illa nō sunt filie inanis glie: sed ꝓdi
ctoꝝ finis est gloria vt satis cōstat: ergo non sunt
filie inanis glorie/ hoc idē etiam ptz de inobedien
tia cum sit ꝓpter consecutionem delectabilis aut
fugā tristabilis. ¶ Secūda cōclusio. Sex ꝓdicta
cum fiunt gra glorie sunt filie inanis glie/ ꝓbatur.
Omnia vicia in que nos appetitus glorie impellit
sunt filie inanis glorie/ sed omnia ꝓdicta sunt vicia
in q̄ nos appetitus glorie impellit: ergo omnia pre
dicta sunt filie inanis glorie. ¶ Tertia conclusio.
Sex ꝓdicta q̄ sunt filie inanis glorie specie differt
a sex ꝓdictis que nō sunt filie inanis glorie/ ꝓbat
Sex filie inanis glorie habent gloriam ꝓ obiecto
sed illa, que nō sunt filie inanis glie non habēt glo
riam ꝓ obiecto igit̄/ minor ꝓbatur. actus ꝫ habit⁹
ꝑ se bonus vel malus habet finem et qualibz circū
stantiā actus exterioris q̄ facit bonitatem vel ma
liciam in actu ꝓ obiecto: sed gloria est finis huius
modi actuum/ in aliis autē gloria nec est finis/ nec
circunstātia igitur. Quātum aūt ad maioꝛes hui⁹
rationis. Est aduertendū q̄ si accipiat nomē filie
ꝓ originato siue sit eiusdē generis siue nō dicta ma
ior esse vere. Si aūt acciperetur nomē filie ꝓ origi
nato ab alio quod est eiusdem nature specifice vel
saltem generice cū eo/ tunc maior illa nō esse vni
uersaliter vera sed esset limitanda ꝫ modificanda.
¶ Cōtra primam cōclusionem Arguit̄ sic. Cū pre
dicta fiunt gra lucri habent ꝓ fine gloriā: ergo ad
huc sunt filie inanis glorie añs ꝓbatur/ quia ideo
fiunt manifestetur excellentiā aliq̄s in faciente: vt
ea manifesta cōsequatur lucrū. sed manifestatio ex
cellentie non est nisi g̃ia vel gloriatio. igitur. Ad
hāc rationem negat̄ antecedens loquendo de fine
ꝓncipali ꝫ vltimo lz bene de fine subordiato Et ad
ꝓbationem cōcedo ꝓmam patet assumpti. Et ad
secundaz dico q̄ est gliatio subordinata lucro et q̄
habet etiā gloriam ꝓ fine subordinato sed nō ꝓ fi
ne vltimo/ finis aūt vltim⁹ est gra cui⁹ cetera fiūt
¶ Contra secundā conclusionem Arguit̄ sic ꝓmo
de iactantia sm Grego. est species supbie: sed su
perbia nō oritur ex inani gloria ergo nec iactantia
Secūdo arguit̄ de cōtentione ꝫ discordia. Cōten
tioꝝ discordia oriuntur ex ira: ergo nō ex inani glo
ria cōsequentia tenet quia ira est vicium capitale
iani glorie cōdiuisum. Tertio arguit̄ de inobediē
tia quia inobedientia vel est supbia vel supbie filia
ergo nō inanis glorie. Cōfirmatur quia inobedien
tia frequēter cōtingit ex infirmitate vel fragilita
te humana et inobediens iudicat̄: censet se magis
dignum vituperio quā glia: nec in obediendo quan
cūcz excellētiam vel ꝓtendit vel manifestat. igitur
nō est filia inanis glie. ¶ Quarto sm Crisost. sup
Ma. vana glia vbicz est malum sed maxime in phi
lantrophia. i. in mia vel elemosina: sed ꝓsumere ele
mosinam nō est ꝑsumere nouitatem aliquā cum ele
mosinam nō sit in admiratiōe sed in cōsuetudine ho=

Tho. 2. 2. q 132. arti. 5.

Duplex cō tentio.

pertinacia'

Discordia

Nouitatuꝫ ꝑsumptio.

Arg. tho. vbi supra articu. 5.

minum igitur. ¶ Ad primã dico q si iactantia ordi
tr netur vt quis alteri equalt vel superiori preferatur
sic est superbie filia sed si iactantia que ordinatur
ad manifestationem bonoꝝ que nõ insunt vel malo
rum q̃ insunt vt inde gloriã et laudem reportet sic
est filia inanis glorie. ¶ Ad secundã dico q aliqua
cõtentio exira ꝛ nõ ex inani gloria oritur vt cum
quis irascitur ꝛ cõtendit qz passus est dispendium.
in bono vtili vel delcãbili et talis nõ est filia inanis
glorie. aliqua vero oritur ex ira ꝛ inani gloria vt cũ
quis contendit quia passus est ab alio dispẽdiũ glo
rie ꝛ qz in tali ira ꝛ vindicta ordinanꝫ in gloriam/
ideo dicitur filia inanis glorie. alia vero ex gloria:
et non ex vindicta/ alia ex cupiditate lucri. alia ex
nullo horum oritur. Hec puto verũ quod ait Tho.
q ira non causat cõtentionem ꝛ discordiam nisi cũ
adiunctione inanis glorie Nam vt dictũ est cũ ve
nit ira ex dispendio lucri nõ fit cõtentio de gloria:
sed de lucro et elumento. Nec talis cõtendit quia
gloriosum reputat non cedere voluntati alterius:
sed quia nõ cedẽdo sperat lucrum quod cupit aut
aut ꝓpter lucrũ impeditũ lingat ꝛ cõuiciaꝫ. ¶ Ad
cõtra tho. tertiam cõcedo añs de aliqua inobedientia sed nõ
vbi supra. de qualibet ꝛ adhuc cõsequẽtia nõ valet quia sicut
supradictum est superbia nascitur ex inani gloria.
¶ Ad confirmationem concedo q talis inobedien
tia non est filia inanis glorie ꝛ hoc est satis confor
me hijs que supradicta sunt. ¶ Ad quartã dico q
opus mĩe ꝓpter vanam gloriam non est p̃sumptio
nouitatum. sed p̃sumptio nouitatũ esset si quis vel
let ꝛ proponeret ꝓpter summam perfectionẽ suam
pasci solo cibo sibi diuinitus allato. aut crederet se
tante perfectionis vt nichil sibi nociũ putaret etiã
si se precipitez daret quoꝝ exempla recitat. Tasit.
L presumptio nouitatum est si quis falsa ꝓ veris com
muni omniũ ore et sermone de rebus publicet. aut
si quis contra omnium doctorum scolasticoꝝ vsum
et consuetudinem prohibeat aliquarum probabi=
lium opinionum impugnationem ꝛ aliarum magis
ꝓbabilium mutationẽ quod nõnulli diebus nostris
fecisse dicunꝫ qui cum alios velut nouitatum p̃sum
ptores accusabant in presumptuosissimum genus
nouitatis inciderunt. ¶ Pro intentione tamen Chri
so. q̃uis parum sit ad propositum dico q vanã glo
riam maxime malum esse in opere misericordie po
test ĩtelligi dupliciter. Vnomodo quia ipsa malus
malum sit in tali opere q̃ in alijs et hoc non videꝫ
verum. Nam si est malum in elemosina vt dicit
Thomas quia prefert vanam gloriam vtilitati pro
ximi/ erit multo deterior in cultu diuino qz ꝑ ipam
prefertur vana gloria honori diuino constat etiam
q vana gloria qua quis furripit gloriam deo aut ꝓ
ximo adhuc est deterior.
¶ Aliomodo potest intelligi quod maxime sit ꝛ̃,
quia frequentius incidit in opere misericordie. In
cidit enim in omni opere alias bono et laudabili/
sed adhuc plus in opere misericordie q̃ in alijs qz
vix aliquis est q̃ non desideret nomen et opinionẽ
beneficentie et liberalitatis glorie causa/ ideo in
operibus pijs que facilioris beneficentie sunt ma=
xime est malum vana gloria quia frequentius ab
eis bonitatem furripit ꝛ aufert q̃ ab alijs. Et hoc
maxime in viris christianam religionem profitẽtis
que vehementer ad huiusmodi opera misericordie
instigat et stimulat.

Queritur consequenter de superbia eo q affinitatẽ habet cum supradictis eo q ratio eius in quoda excellentie appetitu posita est. Circa quã Querit primo Vtrum sit peccatũ? ¶ Arguit q nõ nullũ vi
tium cõtrariaꝫ supbie ergo supbia nõ est peccatũ.
ppa tenet qz cuilibet pctõ nõ solũ virtus sed etiaz Tho.2.2.
peccatũ cõtrarijũ est. In oppositũ est illud qõ ha- questi.162.
betur thobie.4. superbiã nũq̃ in tuo sensu aut tuo articulo.1.
verbo dominari ꝑmittas. Circa hanc questionẽ de
clarat beatus Tho. primo quid sit supbia. Secũdo
ex hoc soluit questionẽ. Et ita eius ꝓma ꝓpositio
est supbia noiaꝫ ex hoc q aliquis ꝓ voluntatẽ ten
dit supra id qõ est ꝓbaꝫ auctoritate Isi. dicẽtis in
libro ethimo. supbus dictus qz sup vult videri q̃ est
qui eñ vult supgredi quod est superbus est. Secun
do superbia est peccatũ/ ꝓbat omne quod aduersa
tur rationi recte est peccatũ supbia aduersatur ra
tioni recte ergo superbia est peccatum minor ꝓba
batur qz recta ratio habet vt feratur vniꝰ cuiusq̃
voluntas in id quod est sibi ꝓportionatũ. Hec opi
nio nõ michi videtur in toto vera. ¶ Ideo sit ꝓma
cõclusio. Superbia stricte accepta nõ est diffinitiue volũtas vel appetitus quo aliquis tendit supra
id quod est ꝓbatur ꝓesumptio est qua quis ten=
dit supra id quod est quo ad administrationes/ am
bitio est qua quis tendit supra id quod est quo ad
honores. Inanis gloria qua quis tẽdit supra id qõ
est quo ad gloriã ergo hec diffinitio est qua quis tẽ
dit supra id quod est nõ est diffinitio ꝓpria superbie
sed est sibi ꝛ omnibus predictis cõmunis. Secun=
do si superbia est diffinitiue voluntas qua quis ten
dit supra id quod est aut hoc est quo ad aliquod p̃=
dictorum: aut quo ad omnia simul. aut quo ad ali=
quid aliud ab his. si primum tunc superbia erit ali=
quod predictorum. si sim tunc non erit nisi aggre=
gatum ex omnibus. si tertium tũc nullũ tale videꝫ
nisi excellentia/ aut ergo tendit in excellentiã ma=
iorẽ q̃ habeat aut in manifestationẽ. si sim tunc nõ
videꝫ distingui ab inani gloria sim eundẽ doctoreꝫ
q̃ rationẽ eius ponit in manifestatione excellentie
sue. si primũ tũc nõ videtur posse intelligi nisi du- M.
pliciter. vnomõ q tendat in maiorẽ excellentiã id
est q laboret et nitatur fieri excellẽtior q̃ sit/ ꝛ hoc
non est vitij sed virtutis. secundomõ q existimet se
excellentiorẽ q̃ sit ꝛ hoc bene cõuenit supbo et est
frequenter initiũ supbie/ ꝛ etiã cõuenit alijs. Nam
vanus se vt plurimũ gloriosiorem q̃ sit existimat ꝛ
ambitiosus maioribus honoribus dignum/ ꝛ ꝑsum
ptuosus grauioribus administrationib9. ¶ Est te- Augustin
men aduertendũ q diximus in conclusione supbia
stricte accepta/ qz supbia accipiꝫ dupliciter. Vno
mõ cõmuniter ꝛ hoc mõ cõtinet sub se p̃sumptionẽ
ambitionẽ/ inanẽ gloriã/ iactantiã/ ꝛ supbiam stri=
cte acceptam. Aliomõ accipitur stricte ꝛ vt est vi=
tium omnibus predictis cõdistinctum. Et de super
bia hoc mõ intendimus hic/ vt tamen videatur no
men superbie frequẽter a doctoribus sacris acce=
ptum esse cõmuniter. ¶ Sit scõa cõclusio. ¶ Sup
bia communiter accepta est voluntas qua quis tẽ
dit supra id quod est. ¶ Probatur primo per illud Au
gust. supra genesim quid est superbia nisi peruerse Bernar.
celsitudinis appetitus. secundo ꝓbatur auctoritate. Ber. in epistola ad senoñ. diuidẽtis superbiam

in duas species scilicet in cecam & vanam. cecā dicit vicium mētis quo quis se estimat esse bonum q̄
Duplex superbia. nō est vel a se esse q̄ō est. vanā dicit vitiū quo quis tā de eo q̄ō est q̄ de eo q̄ō nō est suis magis laudib⁹ q̄ dei delectat Jn istis autē cōstat & vanā gloriā &
Hugo. multa alia vitia cōtineri. ꝓbatur tertio auctoritate Hugo. libro de sacramētis li. ij. ꝑte tertia ca. j. dicentis. Superbia est amor ꝓprie excellentie. Cuius duo sunt genera vnū intus/ aliud foris/ intus est superbia/ foris est iactātia. Superbia in elatione cordis iactātia in ostētione operis/ ecce vbi primo diffinit superbiā & diuidit & facit eam mēbrum diuisionis et ita oportet q̄ eam accipiat in eadē sententia equi-
Triplex superbia. uoce scz cōmuniter & stricte. ꝓbatur quarto auctoritate Ber. ponentis triplicē superbiā cordis quā do homo in oculis suis magnus est oris q̄ iactācia dicit operis quando homo quadā superbia agit vt magnus appareat. Ex quibus auctoritatibus satis apparet q̄ superbia a doctoribus sacris accipitur cōmuniter ad inanē gloriā & iactanciam et ambitionē & ꝓsumptionē. ¶ Tertia cōclusio. Superbia est inordinatus amor excellentie cōtēptiuus. ꝓpter qua cōclusiōe aduertādū q̄ omnibus p̄dictis commune est amor inordinate excellētie p̄sumptuosus in administrationibus ambitiosus i honoribus. vanus in gloriā et ideo per inordinatum amorē excellentie non distinguuntur superbus a reliquis sed superbus habet ūbi ꝓpriū q̄ cōtēptiuus ē maiorū equalium & minor quod nulli alio⁹ ex ratione sui habitus cōuenit. Contempnit em superioritatē in maioribus/ equalitatem in equalibus/ et inferioritatē in minoribus. Dico ergo q̄ superbia est inordinat⁹ amor excellentie nō cuiuslibet sed illius quē inclinat per se & immediate ad cōtemptū & hoc est quod cōtēptiue describit nobis excellentie genus q̄ quā
Ø superbus inordinate affectat eo q̄ non aliter nobis satis cōpetenter innotescit. Est em quidem appetitus excellentie qua quis vult videri magnus & ctiā maior q̄ sit vt cōtingit in iactatore glorie/ in ambitioso et frequenter in p̄sumptuoso/ sed tamen appe-
Drīt p̄sumptuos⁹ ambitiosus p̄sumptuos⁹ et vanus. titus excellentie in eis nō inclinat eos tam ꝓprie ad contemptum aliorum sicut inclinat in superbo/ q̄ vt distinctionē inter hec magis aduertamus appetitus excellentie est his omnibus cōmunis. Sed p̄sumptuosus appetit opinionem excellētie ꝓpter administrationes et nō appetit administrationes ꝓpter excellentiā. Ambitiosus appetit opinionem excellentie ꝓpter honores et nō honores ꝓpter ex excellentiam. Vanus appetit excellentiam ꝓpter gloriam & non ecōtra. Superbus vero excellentiā ꝓpter se appetit gloriam autē honores et administrationem ꝓpter excellentiam nō quālibet sed cōtemptiuam: q̄ autē superbia stricte accepta dicat
Augusti. ℙ appetitum excellentie contemptiue ꝓbatur primo auctoritate Augu. de verbis dñi in sermone. lviij. prior est in vitijs superbia sed superbia parit inuidiā non em inuidet nisi amor excellentie. ℙro hac auctoritate Est aduertendum q̄ inuidia ꝓprie nō est aliud q̄ nolle alteri bonū nō q̄ malē michi illud in esse sed quia nullo sibi bene esse q̄ō singulariter con-
Duplex excellētie ap̄ petitus. tingit ex eo q̄ ego appeto excellere ip̄m. Tunc forma sic ratio omnis appetitus excellentie tam inordinatus vt inclinet ad nolendū bonū ꝓximo est appetitus excellentie cōtemptiue: sed superbia est huiusmodi vt patet ex auctoritate allegata igitur.

Nota tamen q̄ vt dictum est duplex est appetitus excellentie vnus non contēptiuus/ & iste est regulariter prior in vitijs et est communis vitijs contrarijs magnanimitati de quibus iam dictum est & est superbia cōmuniter dicta. Alius est contemptiuus et iste oritur ex p̄mo sicut appetitus qui est superbia stricte accepto nomine oritur ex appetitu excellentie qui est superbia nomine cōmuniter accepto. Secundo nullum vitium est cunctis importabile nisi cōtēptiuū: sed superbia est viciū cūctis importabile: ergo est cōtemptiuū ergo cū ipsa sit appetitus inordinatus excellentie ipsa est inordinat⁹ appetitus excellentie contemptiue maior videtur nota quia nichil ita excitat in iram et odium sī Innocen.
cut cōtemptus. et minor ꝓbat̄ p Innocē. li. de misera homīs. superbia cūctis importabilis est et oibus odiosa. Tum per illud eiusdē omnis vere vitio sus diligit sibi cōsimilē: superbus autem odit elatum Tertio ꝓbatur cōclusio ois habitus inclinans ad appetēdū insolita fastidiendū cōsueta ad recusandum et negandū ea que sunt in honorē & cōsolationem eor cū quibus versat ad imperiose se habēdū erga eos est appetitus excellentie contemptiue/ q̄ multa pars istorum pertinet ad contemptū: sed superbia est hmōi igitur minor ꝓbatur per eundē Jnno. li. eodem dicente superbus insolita gestat consueta fastidit: magnū reputat si loqui dignetur/ maximus si surgat & amplexet estimat dignitatē plus ab ipso q̄ ipsum assecutū ex dignitate nūq̄ vult vti affectu paternitatis sed semp vult vti imperio dominātis. Quarto omnis habitus appetitiu⁹ excellētie inclinans habentē ad hoc q̄ se doctiorem existimet his qui doctiores sunt et eos quasi ex auctoritate docere p̄sumat est appetitiuus excellentie cōtemptiue: sed superbia est huiusmodi igitur minor ꝓbatur p Gre. li. xij. moralium dicentē habent hoc omnes arrogātes ꝓprium vt q̄tum licet parum senserint in vsum hoc elationis inflectant/ ꝑpter quod vnde p intellectum semetipsis altiores fiunt inde per tumorem in foueam elationis cadunt/ se doctis doctiores existimant/ reuerentiā sibi a melioribus exigūt et docere superiores quasi ex auctoritate cōtēdūt. Quinto ꝓbatur auctoritate eiusdem Gre. li. mor. xxxij. cunctis inquit. superbia apud te cogitatione tumentibus inest clamor in locutione/ amaritudo in silentio/ dissolutio in hilaritate/ furor in tristicia in honestas in imagine/ erectio i incessu/ raucor in rīsione horū mēs semp ē ad errogandas cōtumelias ad tollerandas infirma ad obediendū pigra ad lacessendum alios in importuna ad ea q̄ facere debet & prevalet ignara ad ea autē que facere nec debet nec prevalet parata in id quod sponte nō appetit nullis exortationibus flectitur. ad hoc autem q̄ latenter desiderat querit vt cogatur q̄ dum renuit ex desiderio suo vilescere optat vim ipsam voluntate tollerare. Sexto probatur auctoritate
Augusti. Augus. de penitentia dicentis/ humiles celum petunt dum se infra alios deiciunt. superbi infima petunt dum despiciunt ceteros isti dum se despiciū celestibus iunguntur illi dum se erigunt a superioribus diuiduntur. Septimo p eundē ibidem. superbia inquit aliter prepositos aliter subditos temptat. Et paulo post viles & inutiles eos qui subiecti sunt oīndit ita vt nullū iam quasi dignū respiciat cui equanimiter loquatur/ vnde mox mentis transquillitas

in iram vertitur quia cunctos despicit et tanto irre frenatius se in iracundiam dilatat quanto eos qui sibi commissi sunt esse sui indignos putat. ¶Octauo auctoritate ¶Grego. xxiij. li. moraliū dicētis sancti viri aliena opera etiam prauа mirantur: sua vero etiam magis despiciunt aut contra arrogātes alie na etiam magna despiciunt suaq; etiā parua miran tur: et plerūq; de suis malis bona estimant de alie nis autem bonis male sentire nō cessant. Ex quib⁹ oībus ptz q̄ superbia est appetitus excellētie p̄ēpti ue z despective. ¶Quarta ꝯclo. Excellentia quā appetit superbus est alteri⁹ rōnis ab excellētia quā appetūt p̄sumptuosi/ābitiosi z vani. ptz qz ois ex cellētia q̄ sim se z prime ē p̄ēptiua est alteri⁹ rōis ab ea que non est scōm se z prime cōtemptiua: sed excellentia superborum est contemptiua vt pbatū est. aliorum autem non igitur. ¶Pro intellectu hu ius conclusionis est aduertendum q̄ qui ꝓprie est superbus ille est opinione sui timidus z inflatus z opinionem sue magnitudinis et excellentie se a ma iorum subiectione substrahere contendit/ et alios nititur sibi subicere/non pro officio aut dignitate aut administratione susceptа: sed solum p opinio ne sue excellētie ita q̄ sicut videmus q̄ ꝓpter offi ciū aut dignitatē rōnabiliter alter alteri subditur/ vt monachus priori/et prepositus balliuo/etiā in terdum propter officium alter ab altero eximitur neq; etiam propter officium vnusquisq; subicitur al teri quia vnum quodq; officiuz limites suos habet superbus existimat similiter q̄ propter excellentiā quam de se estimat nulli debeat esse subditus aut saltem non cuilibet cui tamen decet eum esse subdi tum et vult alios sibi obsequi obedire z in nullo cō tradicere. ¶Et cum sint duo obedientie genera vnum iuris aliud moralis honestatis sicut et duo domina. superbus autem se ab obedientia iuris sub strahit et ceteros sibi subici vult subiectione mora lem honestatem ementiendi et idcirco omnes con tēpnit et omnibus fit importabilis/excellentia eīm qua appetit superbus est que dicta est: nec iudicio meo competentius potest explanari. nam sicut per dignitates honorabiles et potentatum quis acqui rit ius quoddam prelationis super alios et ab alt quorum alioꝝ subiectione substrahit. ita p̄ opinio nem quam hz superbus de excellētia sua se subiectio ne eorum quibus et iure et morali honestate subiec tus esse debet subtrahit/et alios multos: qui nec iure nec morali honestate subiecti sunt sibi subice re contendit. Et sicut vanus per testimonium ho minum vult gloriam assequi ita superbus hmōi te stimonio neglecto per solam opinionez quā ipse de seipso habet vult haberi gloriosus z ꝓpter hec va nus se lenem et blandum simulat: superbus vero cru delem. superbus timeri vult; vanus amari quod ex pressit ¶Hugo. de sacramentis li. ij. parte. iiij. ca. j. di cens. Superbus, eo q̄ sibi placet alienū testimoniuz despicit iactantia autē vt magis sibi placeat alie num testimonium requirit sibi iactantia se lenem z blandū simulat. Superbia vero crudelem se demō strat superbia eīm timeri vult/ iactātia amari. Ex q̄ bus verbis ꝓbat secūda cōclusio. Excellentia in clinans ad famam p̄curandā lenitatē z blandicitiam et ad amorē verum vel apparentē est alterius rationis ab ea que in omni ad contraria inclinat: sed appetitus excellentie in iactatore vano incli nat in hec omnia. In superbo autem contraria hō rum omnium vt patet ex verbis allegatis. eadem minor potest probari de ambitione sicut de iactan tia auctoritate Innocen. libro de miseria hominis dicentis ambitiosus semper pauidus semper atten tus quid ne dicat vel faciat quod in oculis hominū displiceat humilitatem simulat: honestatem menti tur: affabilitatem exhibet: benignitatē ostendit sub sequitur obsequitur cunctos honorat: vniuersis se inclinat optimatibus assurgit z amplexat applau dat et adulatur promptus et feruidus vbi placere cognouerit remissus et tepidus vbi displicere pu tauerit. ¶His verbis Innocen. exprimit conditiones ambitiosorum que tamē omnino contrarie sunt cō ditionibus superborum per ¶Hugonem et alios po sitis. Tertio appetitus excellentie est alterius ra tionis in illis in quibus habet contrarios effectus sed appetitus excellētie in superbis inclinat ad fu gendum omnia que videntur seruilia etiam si p ea multa et magna possint bona acquiri. In aliis au tem inclinat ad hec omnia quando bona que appe tunt possunt p hec obsequia et seruilia adipisci igi tur. Secunda pars minoris patet ex auctoritati bus iam allegatis de iactatoribus et ambitiosis. ¶Prima vero pars ꝓbatur etiam per aristo. in quar to ethicorum ita dicentem. Despectores autem et iniuriatores vbi alia translatio habet superbi autē et petulantes et talia habentes mali efficiuntur. si ne virtute enim non facile ferre moderate bonas fortunas non potentes autem ferre et existimātes alios superexcellere illos quidem contempnunt ipi autem quodcunq; vtiq; contingit operantur imi tantur enim magnanimum non similes existentes z statim post sequitur contempnunt autem alios. Ex quo textu apparet primo pro conclusione precedē te q̄ in superbo est appetitus excellentie contem ptiue. Ad propositum autem sic arguitur. superbus quantum possibile est imitatur magnanimum: sed magnanimus fugit hec oīa seruilia vt blanditias adulationes obsequia vt habet Aristo. eodem ca pitulo. cum ait. Et ad alium non posse viuere sz vel ad amicum. seruile enim ꝓpter quod et omnes blā ditores seruiles et humiles blanditores igitur.

¶Quinta conclusio. Superbia stricte accepta est peccatum. probatur omnis appetitus inordinatus excellentie cōtemptiue est peccatum: sed superbia est appetitus inordinatus excellentie cōtemptiue ergo superbia est peccatum. Ad hanc conclusionē possunt adduci multe auctoritates supra allegate.

¶Sexta conclusio. Superbia habet vicium sibi sim defectum oppositū ꝓbatur qz omne vicium oppositū virtuti scōm excessum habet vicium sibi oppositum sim defectum sed superbia oponit humilitati sm ex cessum: ergo habet aliud vitium sibi oppositus sim defectum. Et si queras quod est illud vitium. Rñ det beatus Tho. q̄ humilitati opponit pusillanimi tas q̄ importat applicationē animi ad aliqua vilio ra. q̄ hominem deceat. Vicium autez videt q̄ ꝓprie oppositū humilitatis z superbie secundum defectum est amor dilectionis appreciatiue qua sic quis pas sim indifferenter z sine consideratione se subicit oī bus vt si que bona habeat vel dignitates vel offi cia veniant in contemptum nec ꝓpter quecūq; bo na q̄ habet erigat aīm ad veraz dignitatē z medio critatem eius/ cetera aūt q̄ i aliis sunt ita estimet:

Gregorius

Nota.

Conditiones superbi.

R

Sapatio.

Hugo.

Innocēti⁹

S

cōditiones ambitiosi.

Aristote.

T

Tho. 2. 2. questi. 16. arti. 1.

Opi. doc.

vt ea multi faciat supra rōnem appreciek. nam sicut superbus sua appreciatur et aliena cōtempnit ita p oppositum iste pusillanimus excedit in contēpnendo se et sua z in appciando aliena, siue deficit in appreciando se z sua et in cōtempnendo aliena. supbus pluris facit scientiam suam q̄ aliorum virtutes z diuicias suas q̄ alior scientiā z se per hec multo excellentiorē q̄ sit estimat alios vero nō estimat: esse alicuius excellentie ꝓpter bona que habent ecōtra aūt iste pusillanimus bona sua nullius precij putat nec se per hec cuiuscūq; excellentie estimat. alios autē omnes magnis z multis bonis et sine cōparatione maioribus refertos arbitratur z plus existimat diuicias eor vel alia tēporalia bona q̄ bona corporalia nō mouek officijs nō dignitate/ aut alio publico munere/ vt aliquid quod auctoritatis est in alios exequak non q; putet se non posse bene exequi/ aut quia laborē vel periculū formidet sed q; indignū putat vtvir delectus et vilis quicq̄ exerceat iuris aut honeste actionis que maioritatē pretendere videak in eos quos credit digniores et excellentiores p simplicitate sua. q; autē sit aliqua hmōi delectio etiam nimis deficiēs avera humilitate ꝓbatur ꝓmo vbicūq; est certa mensura seruāda ibi potest esse excessus z defect⁹/ sz in humilitate est certa mensura seruanda: ergo in humilitate potest esse excessus z defectus. minor ꝓbatur per beatum Ambro. sup beati imaculati grāde est inquit in omnibus humilitatis tenere mēsuram. Scōo ꝓbatur per illud duodecimo de mistico somnio. humilis est qui seipm apud se veraciter contempnit/ humilior autē qui se contempnit ab alijs nō refugit/ humillimus autē qui contemptum suum non solum nō contempnit sed ad modū concupiscit. Tertio ꝓbatur auctoritate Gre. in moralibus li. xxvj. dicentis. dū prelatus plusq̄ decet deicit subditorum vitam strin gere sub disciplina non potest. ex qua auctoritate patet primo quod contingit se deicere plusq̄ decet Secundo patet quod inde detrimentū consequak. Quarto ꝓbatur auctoritate Grego. in registro dicentis. sic seruanda virtus humilitatis vt non soluantur iura regiminis/ ne dum ꝓlatus plusq̄ decet deicit subditor vitā restringere sub disciplīe vinculo nō possit. Quinto ꝓbatur auctoritate eiusdē Gre. in pastorali dicētis sunt nōnulli qui ex sola humilitate refugiūt ne eis quibus impares se estimāt ꝓferantur quor profecto humilitas si ceteris virtutibus cingik tunc ante dei oculos vera est cū ad suscipiendum hoc quod vtiliter ꝓcipitur pertinax non est. nec enim vere est humilis qui supni nutus arbitrio vt decet preesse intelligit et tamen preesse contempnit. sed diuine dispōni subditus atq; avitio obstinationis alienus cū sibi regiminis culmen imperatur et ex corde debet fugere et cūctis obedire. Ex ꝓdictis infero q; applicare animū ad res viles que non decent hominem non ptinet immediate ad pusillanimitatē oppositaz supbie vt vult Thomas ꝓbatur ꝓmo ex dictis quia delectio appciatiua est illa pusillanimitas opposita supbie: sed hmōi applicatio animi non est delectio appciatiua cum possit esse hmōi delectio sine quacunq; tali applicatione. Secundo vitium oppositū in defectu supbie potest cōsummari sine quocūq; corporali misterio: sed huiusmodi applicatio ad res viles non potest cōsummari sine quocūq; corporali ministerio' ergo hoc nō est illud minor est certa quia non pōt cōsummari sine rebus vilibus z maior ꝓbatur q; supbia pōt cōsummari sine materia exteriori ergo z humilitas z vitium sibi in defectu oppositū assumptū ꝓbatur p Cassia. collatione quinta ꝓbantē tactantiam et superbiam sine vllo corporali ministerio cōsummari posse vt ꝓbat de luxuria luciferi que fuit tantū animo et cogitatione concepta ac consummata. Et si dicas q; sine corpali misterio pōt esse volitio hmōi applicationis Respondeo q; cōsummatio non dicitur in omnibus pfecta volitio: sed hmōi volitionis executio ille eīm nō dicit cōsummasse luxuriam vel castrimargiam qui pfectam volitionē luxurie et cōsensum habet sed qui opere cōpleuit quod mēte cōcepit/ nō est autem semp necessaria in cōsummatione luxurie operis executio. Tercio hmōi applicatio animi interdū venit ex auaritia ant ex voluptate carnali ergo nō est vniuersaliter vitium superbie oppositum. antecedēs notū est p experiētiā Quarto hmōi pusillanimitas quando ex defectu magnanimitatis venit est vitiū directe oppositum ꝓsumptioni. ergo nō est vitiū directe oppositum supbie/ consequentia tenet q; sm Tho. ꝓsumptio z supbia sunt vitia specie distincta. Et antecedens ꝓbatur q; huic quod est administrare ea q̄ sunt supra vires directe opponitur illud: quod est administrare illa que ita sunt intra vires z dignitatem hominis vt p vilitate sua hominē deiciant z cōtēptibilē reddāt. ¶ Contra primam conclusionē arguif ꝓmo aucto. Isido. supra. p Tho. allegata Scōo supbia non est aliud q̄ inordinatus appetitus excellentie sed qui cunq; inordinate appetit excellentiā appetit supra id quod est z ecōtra: ergo supbia diffinitiue est tendere supra id quod est. Tertio cōtemptiuū est cōnotatiuum extrinseci ergo aliquid ppriū supbie prius dicit de supbia q̄ cōtemptiuū sed illud non videtur esse nisi excellentia: ergo diffinitio supbie est inordinatus appetitus excellentie. ¶ Ad primam respōdeo q; Isi. loquitur de supbia communiter dicta ad inanē gloriam z ambitionē z ꝓsumptionē z supbiaz stricte acceptā cōclusio autē est de superbia stricte accepta. ¶ Ad secundā cōcedo añs de supbia cōmuniē accepta. ¶ Ad tertiā nego añs. z ad ꝓbationem rideo dupliciter ꝓmo cōcedendo primā partē z negando secundā licet enim aliquid ppriū supbie prius de supbia dicak q; tñ illud nobis est incognitum ideo fuit p ꝓdicata cōnotatiua extrinseci circūloquendū. Respōdeo secūdo negando ꝓñam q; supbia est accidēs simplex sicut et quodlz aliud qō non est diffiniendū p ꝓdicata cōnotatiua partū intrinsecarum q; in accidentibus vel nō sunt partes vel oēs ptes sunt etiāsdē rōnis. Et ideo necesse est q; diffimank p ꝓdicata que extrinsece cōnotant ne q; oportet esse alia ꝓdicata prioza ꝓpria diffinitio intrinsece cōnotantia. ¶ Contra tertiā conclusionem arguif sic. supbia est inordinatus amor excellentie appciatiue. ergo nō est inordinatus amor excellentie contemptiue. cōsequentia tenet quiā eadē excellentia non est contemptiua et appreciatiua. ¶ Secundo si sic sequeretur q; nullus supbus esset laudatiuus nec blanditor' nec luxuriosus/ sed ꝓñs est falsum z patet ꝓña quia omnes tales sunt appciatiui eorum quibus blandiank quos laudant cuj quibus luxuriantur. falsitas cōsequentis patet per experientiam. Confirmatur. Supbia est origo om

Differunt supbus et pusillanimis.

Nota.

Ambro.

Grego⁹.

Correla.

Cassianus

x

nium vitiorum ergo superbia inclinat in actus omnium vitiorū ergo inclinat ad appreciationes aliorum inordinatas. ¶ Tertio de ratiõe superbie nõ sunt nisi duo scz excellẽtia z contẽptus: sed ista duo conueniunt pusillanimitati oppõsite: ergo hec duo nõ sufficienter diffiniunt supbiam. ¶ Quarto in superbo nõ ponunt nisi duo scz amor excellentie pprie cont emptus aliene: sed ista duo non oriuntur ex aliqua eadẽ causa. nec primũ ex secũdo nec ẽm ex primo igitur. minor p prima parte ꝓbatur quia illud ex quo nascerentur aut esset pprium supbie et tunc est aliquid pprtũ supbie ꝓter ista duo istis duobus primis per quod fiunt diffiniẽda supbia aut est cõmune z tunc illud cõuenit supbie et multis aliis et p consequens ista duo etiã multis aliis a supbia cõueniunt et ita ista diffinitio nõ est pprta diffinito pro tertia parte patet qz multis ineſt primũ quib⁹ nõ ineſt ẽm vt ambitioso iactatori ꝓsumptuoso pro secunda parte ptz qz ineſt multis ẽm quibus nõ ineſt primũ vt inuido iracũdo z oditorio. quinto ambitiosus z iactator sunt cõtẽptiui ergo eis cõuenit diffinitio supbi añs ꝓbat tũ ꝓmo p experientiã tũ scdo qz omne inclinãs ad aliqd cõsequẽdũ iclinat ad oẽ illud qõ ꝓtinuare cõsecutionẽ illius scz cõtemptus alioꝝ z diminutio gloꝛie iuuat ad hoc q ambitiosus cõsequat honoꝛẽ z iactator siue vanus gliaz igit. ¶ Sexto ira est appetitus excellẽtie cõtẽptiue g hec oratio hec nõ bñ diffinit supbiã añs ꝓbat q sit appetitus excellentie omnis ille cuius cõtemptus causat in eo tristiciã habet appetitũ excellentie: sed in irato cõtẽptus z parui pensio causat tristiciam vt patet ex Aris. ij. rheto. igit. q excellentia eius sit cõtẽptiua patet qz est vindicatiua ergo est cõtẽptiua ꝓña tenet qz si appciaret eum nõ vlciscereꝝ Tũ qz cõtẽpt⁹ est vnus vlciscendi mod⁹. ¶ Ad primã rñdeo q supbia est appreciatiua z cõtẽptiua appciatiua bonoꝝ q supbus hz/ cõtemptiua bonoꝝ alienoꝝ. appciatio ipsa signat cuz dicit q est amor excellẽtie hoc esse eundẽter importat q appciatur sua/ p hoc aũt q addit cõtẽptiue significat cõtẽptus alienoꝝ. Et ideo vt ista diuersa significent melius dicit q est amor excellentie contemptiue q̃ appciatiue. nec valet consequentia est amor excellentie appreciatiue ergo nõ cõtemptiue qz eadẽ excellentia est suoꝝ appciatiua z alioꝝ cõtemptiua. ¶ Ad secundã nego ꝓñam sed bene seq̃tur q supbus nõ est inq̃tũ supbus laudatiuus nec adulatiuus sed qz cõtingit q supbus aliqñ sit iactator aut ambitiosus per habitum superbie inclinat ad contemptum et p habitum ambitionis inclinat ad adulationẽ z ad multa seruilia minus tamen inclinatur ad hec q̃ ambitiosus nõ supbus eo q frequenter istarum inclinationũ vna impedit aliã idẽ etiã diceret de supbo auaro q scilicz p habitũ auaricie inclinatur ad actus appreciandi seruiendi et obsequẽdi. a quib⁹ tñ distrahit per habitũ supbie. Et ideo in tali est frequenter grauis pugna ꝓpter huiusmodi inclinationes contrarias. Ad confirmationem quicquid sit de añte qz postea dicet de hoc. rñdeo q aliquis habit⁹ dicit inclinare ad aliquid dupliciter. vnomõ immediãte. aliomõ mediãte actu suo elicito hoc mõ cõtingit dupliciter. vno mõ mediante actu suo ꝓrime. aliomõ mediante actu suo remote. ¶ Primomõ superbia inclinat in actũ suum. Secundo modo inclinat in actum ambitionis puta superbia inclinat primo in volitionem excellentie et appreciationis et quia iudicat se magis appreciandum si constituatur in magno honoꝛe vult aliquem magnum honoꝛem cõsequi quod est ambitionis quia supponit q eo non sit dignus. Mediante autem isto actu et iudicio quo iudicat se non nisi adulando aut obsequendo z laudando eos a quibus dependet huiusmodi honoꝛ talem honoꝛem posse consequi inclinat in huiusmodi actus. Dico ergo q proximum inclinans ad huiusmodi appreciationes inordinatas est actus ambitionis cũ iudicio supradicto remotum est actus supbie remotius est ipsa superbia. Ad tertiam concedo antecedens p prima parte z nego pro secunda. non enim illa appreciatio que cõuenit superbo conuenit pusillanimo oppõsito quia superbo cõuenit appreciatio sui et suoꝝ pusillanimo autẽ alienoꝝ nec illa despectio que cõuenit superbo cõuenit pusillanimo qz superbo cõuenit despectio siue contemptus alienoꝝ/ pusillonimo autẽ cõtemptus inordinatus sui z suoꝝ. Et si dicas supbus z pusillanimus eadẽ cõtemnunt et eadem appreciant ergo est in eis eadem appreciatio z idem contemptus añs ꝓbatur volo q sint duo vnus superbus z alius pusillanim⁹ petrus scz et iohãnes. Tunc sic petrus per habitũ superbie appreciatur bona que ipse petens habet et eadem bona etiam appreciatur. Jo. per habitũ sue pusillammitatis z idem petrus despicit bona q̃ habet iohannes et eadem bona iohannes etiam despicit per habitum sue pusillanimitatis ergo superbus pusillanimus eadẽ appreciant et eadem contemnunt. Ad hanc rationẽ cõcedo añs z nego cõsequentiã qz non appreciant et cõtemnũt eadem ẽm eandẽ rationẽ/ nam bona que appciantur supbus ẽm q sua sunt appciatur/ pusillanimus secũdũ q aliena ita q si eadem essent in eo ipse ea contemneret/ z bona que despicit superbus secundum q aliena/ despicit pusillanimus secundum q sua sunt. ¶ Ad quartam nego nimoꝛẽ p tertia parte z dico q ex inordinato amoꝛe excellentie ꝓprie oritur cõtemptus aliene. Et ad ꝓbationem nego assumptũ et dico q cuicũq; ineſt amor excellentie ꝓprie eiusdem rõnis illi que appetit a superbo esse ineſt ei cõtemptiuum excellentie aliene. Et ad ꝓbationẽ dico q vt iam dictum est q in iactatore z ambitioso z pñsumptuoso nõ est amor excellentie eiusdem rationis illi que est i superbo. Ad quintam nego q sint contemptiui per habituz iactantie et ambitionis. Ad primam ꝓbationẽ concedo q aliqñ experiũtur q ambiciosus et iactator cõtemnũt alios sed nõ experiunt q hoc faciant per habitum ambitionis vel iactantie. Ad secundam ꝓbationem dico q qñ aliqua duo possunt equaliter iuuare ad consecutionem alicuius et eque faciliter possunt haberi et nõ plus viuant ambo q̃ vnũ eoꝝ tunc dico q habitus ille non inclinat in quodlz illoꝝ iuuantiũ simul z copulatie sed tñ disiũctiue qz si nõ valeãt eq̃liter sed vnũ sine altero nõ ꝓsit ecõtra autẽ bene tunc inclinat in illud q põt per se iuuare. Ita estaũt q cõtẽpt⁹ nõ iuuat sine detractiõe/ z detractio bñ iuuat sine cõtẽptu z facilius põt haberi quã cõtẽptus qz ꝓtẽptus exigit iudiciũ z estimationẽ q̃ frequẽter nõ tra in ptãte nostra sicut obliqui z detrahere ideo dico q iactãtia z ambitio magis inclinãt oblocutionem diffamationẽ z detractionẽ quã ad cõtemptũ.

¶ Ad sextam nego antecedens/ ad primam dico q̄ aliud est appetere excellentiā z tristari de paruipē sione siue contemptu sibi vicina sint. Ideo etiam aliud est supbia z ira licet ex se inuicem frequenter oriant. Ideo rñdendo ad formā nego simp̄r maio rem assumptā/ ad pbationē añtis ad pbationē se cunde partis nego ꝓñam nec eñ vindicta est con ptus/ nec exigit de necessitate contemptū. Et ad p batione primā nego assumptū. Est tamen duplex appreciatio vna amicitie z caritatis z de illa cōce do alia estimationis et de illa nego multi enim vlci scuntur in eos quos magnos sciunt esse z iudicāt.

¶ Ad secundam pbationem concedo assumptum z nego consequentiā/ nam contēpnere sit vnus mo dus vlciscendi p̄ter quā sunt alij plures apparet sa tis q̄ nō valuit hec cōsequentia est vindicatiua er go cōtemptiua nec consequentia valet est contem ptiua ergo vindicatiua q; cōtēptiuus multotiens assumit̄ ꝓpter aliam causam quā ꝓpter vindictā

¶ Contra quartā conclusionē. Arguitur primo sic Superbus appetit excellētiam glorie sicut vanus excellentiam honoris sicut ambitiosus et excellen tiam administrationum sicut presumptuosus ergo excellentia quam appetit superbus nō est alterius rationis ab excellentia quam appetunt alij. Secū do Si est alterius rationis hoc est aut quia superbus appetit videri excellentior quam sit et hoc nō quia talem excellentiam etiam vanus appetit/ aut quia appetit aliquam excellentiam quam non ha bet et hoc non quia ambitiosus appetit etiam ex cellentiam quam non habet scilicet honores quos non habet z p̄sumptuosus administrationes quas non habet aut quia de facto estimat se excellentio rem quam sit et hoc non quia etiam predicti se ex cellentiores estimant quam sint ergo non videtur q̄ excellentia appetita per superbum sit alterius ra tionis ab excellentia appetita per alios. ¶ Ad pri mam dico q̄ superbus non appetit secundum q̄ su perbus' predictas excellentias nisi secundū q̄ sunt quedam media ad excellētiam quam principaliter appetit quia enim parua que sunt i eo; magna ideo se existimat dignū omnibus illis/ omnia tamen hec ordinat excellentiam illam quam principaliter ap petit. ¶ Ad secundam dico quod nec sic nec sic sed quia excellentie sue amor est contemptiuus siue de spectiuus et propter huiusmodi excellētiam cetera appetit excellētia quam alij appetunt nō est talis.

Ar. gtho. 2.2. questi. 132. arti. 1.

¶ Cōtra quintā cōclusionē. Arguitur sic p̄mo nul lum peccatum est repromissum a deo sed superbia connumerantur inter promissiones diuinas ergo su perbia non est peccatum/ maior ꝓbatur quia deus non repromittit nisi ea quor ipse est actor: sz deus non est actor peccati igitur minor patet per illud ysa. lx. ponam te in superbiam seculorum gaudium in generatione et generationem Secundo non est peccatum appetere diuinam similitudinem cū hāc quilibet creatura naturaliter appetat z in hoc op timum eius consistat q̄ fiat deo similis sed p superbiam appetit quis diuinam similitudinem q; vt ha betur in libro sententiarum/ pseri supbia est amor ꝓprie excellentie deus autem omnium est excellen tissimus igitur. Tertio appetere se esse excellentem non est peccatum sed superbia est amor ꝓprie ex cellentie igitur superbia non est peccatum. Quar to in bonitate z alijs perfectionibus cōsistit excellē tia sed amor huiusmodi perfectionum est huiusmo di ergo amor ꝓprie excellentie non est peccatum.

¶ Ad primam respondeo dupliciter vno modo ne gando minorem. Et ad auctoritatez dico q̄ in illis verbis dñs non p̄mittit superbiā/ sed p̄mittit exal tationem. Iu. s. cōtra superbiam seculorum. i. vni uersorum populorum. Secundo respondeo q̄ sup bia accipitur dupliciter/ vnomodo p̄ excessu regu lam rationis excedente et hoc modo est peccatum sed non accipit̄ sic in auctoritate allegata/ aliomō p̄ omni excessu bonor qui excessus vocatur super bia eo q̄ natus sit in multis inclinare ad superbiaz et hoc modo accipitur in aucto. Sed de superbia hoc modo accepta non intelligimus cum dicimus eam opponi humilitati. Et hec solutio satis cōcor dat cum solutione tho. ¶ Ad secundam respondeo q̄ appetere diuinam similitudinem cōtingit dupliciter/ vnomodo cum quis vult et optat imitari deum in his in quibus est a creatura rationali imitabilis Et hoc mō appetere diuinā similitudinē nō est pec catum sed virtuosum. Aliomō cū qs vult z estimat se esse simile deo aut multū appropinquare ad pfectionē diuinā z hoc est graue pctm̄. Et ad minorez nego eam quia supbus inordinate appetit excellē tiam suum deus aūt ordinatissime: supbus amat ex cellentiam despectiuā: deus aūt excellentiā excel lentie cōitatiuā. Superbus mala sua bona esse exi stimat in deo aūt oia sunt excellentissima. Supbus non solū mala alior despicit sed etiā bona cōtem pnit: deus aūt a malis reuocat et bona approbat z munerat. ¶ Ad tertiam concedo maiorē sed minor nō est debite subsumpta sub maiore quia supbus nō appetit se esse excellentē sed amat se esse excellentē excellētia cōtemptiua/ nō valet aūt ꝓña ergo amat se esse excelllentē: aliter respōdeo q̄ cōtingit dupli citer appetere se esse excellentē scz ordinate z hoc non est peccatū z iordinate z hoc est peccatū ama re excellentiā suam ordinate est amare bona et eo mō quo ex eis vera excellentia nascitur z hoc nō fa cit superbus inordinate est amare bona quibus nō nascitur excellentia aut saltem nō tanta et per ea se nichilominus excellētē existimare z hoc facit su perbus. ¶ Ad quartam concedo maiorē z minorez et conclusionem scz q̄ aliquis amor ꝓprie excellen tie non est peccatū cum quo stat q̄ amor inordina tus excelllentie est peccatum z q̄ amor excellentie cōtemptiue est pctm̄ Contra correlariū quinte cō clusiōis. Arguitur sic applicare se ad res magnas et facultatem hominis excedentes ad supbiam pti net ergo applicare ad res viles que non decent ho minem ptinet ad pusillanimitatē supbie oppositā. Secundo posita hmōi pusillanimitate habituali posita est causa sufficienter inclinans ad hmōi pu sillanimitatem ergo hmōi applicatio est actus illi us pusillanimitatis consequentia tenet quia nulla causa sufficienter inclinat ad actum alicuius habi tus nisi ipse habitus. ¶ Ad primam nego antece dens et dico q̄ illud ptinet ad presumptionem ideo oppositum pertinet ad pusillanimitatem p̄sumptio ni oppositam. Et si dicas q̄ supbi est communiter attentare tractare res vires excedentes hoc ego concedo non quia hoc pertineat ad superbiam sed quia vt plurimum supbi sunt presumptuosi et in su perbo non presumptuoso superbia communiter in clinat ad primum actum presumptionis.

¶ Ad secundam nego antecedens. pusillanimitas em̃ habitualis opposita supbie nõ inclinat sufficiẽter ad illum actum sed inclinat mediãte actu suo z adhuc ad sufficienter inclinãdum nõ sufficit talis actus pusillanimitas/ sed exiguntur multa alia puta ea que inclinare solent ad actum oppositum psumptioni in defectu.

Queritur secũdo. Utrũ supbia sit peccatũ mortale. Arguitur q nõ quia si sic tunc oĩe peccatũ essz mortale cũ omni peccato includaf superbia/ sed cõsequens est falsum: igif. In oppositũ arguitur. Supbia a doctoribus sacris dicitur insania: sed nullum peccatum veniale appellaf insania: ergo supbia est peccatum mortale. ¶ Prima conclusio. Supbia non ideo fm genus suũ est peccatũ mortale quia importat defectũ subiectionis homi nis ad deũ fm scz quod aliquis se extollit supza id quod est sibi pfixum fm diuinam regulã vel mẽsuram vt declarat thomas: pbatur pmo. non omnis se nõ conformans legi diuine peccat mortaliter. g nõ omnis q se extollit supza id quod est sibi pfixuz fm regulã diuinam peccat mortaliter. g hoc nõ est sufficiẽs ratio vt supbia sit peccatum mortale: ma ioz pbatur. peccans venialiter tñ non se cõformat legi diuine cum omnis in extensione se conformãs legi diuine bene agat z meritorie si sit in gra: ergo nõ conformans ois se non legi diuine peccat mortaliter. secũdo vanus z ambitiosus peccãt aliquã do venialiter et tñ ita peccãdo vanus nõ appetit gliam nec ambitiosus honores fm id q est eis pfixum scõm regulã et mensuram diuinã: ergo nõ est sufficiẽs ratio ꝓpter quã aliquod peccatũ sit mortale. Tertio stat aliquẽ estimare de supbia id q est sibi cõstitutum fm regulam diuinã et non peccare mortaliter: ergo hec ratio nõ est sufficiens rõ peccati mortalis in supbia antecedens pbatur qz stat aliquem hocmodo sic de se estimare z cõtra nulluz pceptum diuinũ peccare/ sed omne peccatũ mortale est ꝓtra aliquod de diuinis pceptis igitur: assumptum pbatur inducendo p singula pcepta diuina ¶ Quarto nõ quodlibet auerti a deo est peccatuz mortale: ergo nec omnis defectus subiectionis ad deum est peccatũ mortale: añs pbatur quia nõ q̃lz auersio a deo fit per actuz nolendi/ sed aliqua fit p negationẽ actus volendi in re et p tẽ in qua et p quo nõ tenemur cõuerti ad deũ sub pena pctĩ mortalis. ¶ Secunda conclusio. Supbia non hz q sit fm genus suũ peccatum mortale ex hoc q ipsa est cõtemptus dei et mandatoꝝ ipius: pbatur nõ ois supbia est cõtemptus dei z mandatoꝝ ipius: ergo non omnis supbia ex illa causa cõstituitur peccatũ mortale. antecedens pbatur stat aliquẽ nullo mõ contẽnere deũ amplius quã auarus cõtempnit eũ et tamen despicere ꝓmũ: et forte platum suũ aut ꝓncipem suũ: ergo nõ reperif in omni peccato superbie ꝓtemptus positiuus dei. Et si dicas q cum deus dederit pceptum de obedientia ad platos nõ potest ds cõtempnere platum nisi cõtempnat deũ et pceptum eius. ¶ Respondeo q licet vbi pceptum plati est rrtionabile nõ possit pterire pceptum prelati dn pterea pceptũ diuinũ tamẽ potest cõtẽpnere pceptum plati non cõtempnendo pceptum diuinum. Nam despiciẽdo platũ male estimãdo de pbitrate sua poterit facliter induci vt credat platũ potius causa auaricie quam alia ratione pceptum illud instituisse z ita faciliter incidet in contemptũ plati et pcepti cum qbus stat q iudicet deum esse optimũ et iustissimum et nichil instituisse nisi quod est rationabile et ita omnibus pceptis suis censebit esse obediendũ. Et ita hoc modo superbus contempnet platum et pceptum eius z tamen nõ contempnet deum et eius pcepta nisi illo generali contemptu q in omni peccante mortaliter ponif. Secundo volo q deus et platus idem pcipiant et p aliquo tẽ sciat superbus illud esse pceptum a prelato sed p tunc nesciat esse pceptum a deo tunc p illo tẽ nullo modo moneatur supbus p precepto plati nec minus agat quam si platus non pcepisset immo tanto magis vt ostẽdat se despicere prelatũ postea cognoscat hoc esse a deo pceptũ z incipiat velle desistere ab eo illud q agebat puta a comesti one carnum in. xl. quod tñ dico gratia exempli ni chilominus tamẽ vincat infirmitatẽ tẽptatio et cõtinuet vt prius. Tunc sic. Iste comedendo carnes ait cum pceptum diuinũ ex infirmitate z nõ ex cõtemptu dei cõtra vero prelati pceptum agit ex cõtemptu plati et pcepti sui igif impossibile est supbum cõtempnere platum et nõ cõtempnere deũ et p cõsequens nõ habet omnis supbia ex cõtemptu dei q sit pctm̃ mortale. ¶ Tertia conclusio omnis superbia in deũ est pctm̃ mortale: pbatur z supponitur q superbia in deũ est amoz excellentie ꝓprie cõtemptiue dei et mandatoꝝ suoꝝ Tunc arguitur sic. ois habitus contẽptiuus dei et mandatoꝝ suorum est peccatũ mortale: sed ois superbia in deum est habitus contẽptiuus dei et mandatoꝝ suoꝝ ergo ois superbia in deũ est peccatũ mortale. Scõo ois supbus in deũ vel simplr vel absolute cõtẽpnit deũ et bona eius et mãdata eiꝰ aut bona q̃z a se habere existimat et nõ a deo: aut si habere se a deo fateatur tamen se ex meritis suis habere gloziaf/ sed omnis talis peccat mortaliter cuz ois talis sit impius in deũ et blasphemus et cõtempnat gratiã et beneficia dei in hoies/ et neget deũ esse in eũ beneficium. Tertio quicquid est maxime abiectiuum gre illud est peccatũ mortale sed superbia in deum est maxime ꝓpatiua z abiectiua gre: ergo est pctm̃ mortale. Quarto illud quod est contrariũ virtuti illi q̃ est vniuersaliter et in oibus efficacissima ad gratiã pmerẽdã retinẽdã z recupandã et sine qua nõ põt ꝓmereri retineri z recuperari illõ est pctm̃ mortale/ sed superbia in deum opponitur timori in deum q est hmõi igitur: minoꝛes istarum duarũ rationũ ꝓbantur auctoritate Benardi in sermone dicentis in veritate didici nichil eque efficax esse ad gratiã dei ꝓmerendam retinẽdam et recuperandã quã si omni tẽ coz̃ deo inueniaris nõ alterũ sapere sed timere beatus homo qui semper est pauidus time ergo cũ arriserit gra time cũ abierit time cũ denuo reuertef et hoc est semp eẽ pauidum cũ arriserit gratia time ne indigne operis ea. Uñ apostolus/ videte ne in vacuũ gratiam dei recipiatis: sed si recesserit gratia tunc multo magis timendũ est quod vbi deficit gratia deficis et tu. sine me eĩ nichil potestis facere dicit dñs / time ergo substracta gratia tanꝯ mox casurus nec dubites in te eẽ superbiam etiam si nõ appareat etiam si nil tibi cõscius sis quod eĩ tu nescis deus scit. Munqd q hu-

Contra Tho. 2. 2. q 162. arti. 5.

Ibi

Non ois supbus ponitue deum odit.

Supbꝰ prẽlatus cõtẽpnẽdo põt nõ cõtẽpnere deum

militatem dat gratiã humili auferet datã ergo argumentum supbie ꝓuatio est gratie quãꝯ interdũ subtrahatur nõ supbia que retinet: sed que futura est nisi subtrahatur. ¶ Unde apostolus stimulos carnis sustinebat inuitus nõ quia extolleretur sed ne extolleret: sed si gratia recupata redierit multo amplꝰ timendũ erit ne forte cõtingat recidiuũ pati. Ex quibus verbis apparet ꝓ mmoꝛe ꝓmi argumenti q abiectio gracie argumentũ est supbie. Tum quia gra supbiam abiicitur. tũ quia ne superbia insit gra aliquando abiicitur. Quinto quicqd affert iniuriam deo est pctm̃ mortale: sed supbia infert iniuriam deo igitur. minoꝛ patꝫ p glosam supra psalm̃. xviii. Superbia nichil potest esse deterius. supbia em̃ a dei iniuria incipit nam si supbia in homines ad iniuria dei incipit: sequitur manifeste q superbia in deũ deo affert iniuriã. Sexto superbia qua ꝙs arrogat t atribuit sibi bonitatem suam est peccatũ mortale: ergo et omnis superbia in deum/ cõsequentia videtur satis nota. Et antecedens ꝓbatur. Illud quo homo fit pessimus hoiz est peccatum mortale: sed in tali supbia fit homo pessimus hominũ. ꝓm illud bernardi sup cãtica sermone. lxxxv. ex eo quisqꝫ pessimus quo optimꝰ est si hoc ipsum q optimus est ascribit sibi. Et ratio huius dicti potest esse: nam si malũ est arrogare sibi bonitatẽ humanã arrogare sibi maioꝛẽ est deterius: t arrogare maximam est pessimum. Quarta cõclusio. Superbia in homines est peccatũ mortale: ꝓbatur omnis actus cõtrarius caritati ad ꝓximum est peccatuꝫ mortale/ sed supbia in homines est actus cõtrarius caritati ad ꝓximum igit̃: minoꝛ patet quia est actus cõtemptiuus bonoꝝ ꝓximi quod est cõtrarium caritati. Secundo ꝓbatur per illud grego. in moralibus. li. xxxi. Consideret homo quid in terra mereatur si ꝑlatus angelus in celo ꝓsternitur. Tertio ꝓbatur auctoꝛi. bernardi sup cantica sermone. lxx. loquẽtis de superbia primi angeli et hominis: dñe ne in furoꝛe tuo arguas me sicut angelũ extollẽtẽ se in celo. neqꝫ in ira tua coꝛripias me sicut hominẽ ĩ paradiso: ambo siquidem iniqtatem meditati sunt altitudinem affectãtes ille potentie iste scie. Et seqtur omnis altitudo cũ terra est inflat et ꝓcipitat. Quarto oñe viciuꝫ q ꝓpter magnitudinẽ suã insania est: est peccatũ mortale: sed superbia ꝓpter magnitudinẽꝫ suã est insania ꝝm illud glose ad corinth. v. omnis supbia habetur velut insania. Quinto ꝓbatur p illud glose super psalmũ. xviii. Superbia nichil potest esse deterius/ supbia em̃ a dei iniuria incipit q̃ sublimũ mentes inhabitat subcinere latitãs et cilitio. Sexto oñe viciũ q diuidit̃ separat a supioꝛibꝰ est peccatum mortale/ sed superbia in hoies est hmõi igit̃ minoꝛ ꝓbatur p Augu. lib. de penitentia loquentẽ de humilibus t superbi. Isti scz humiles dum se cespiciunt celestibus iungũtur Illi scz supbi dũ se eriguntur a superioꝛibus diuidũtur. Septimo omne vicium quo homo deputaꝫ eternis suppliciis est peccatũ mortale: sed supbia est hmõi viciũ igit̃/ minoꝛ ꝓbatur p bernardũ in apocalipsi ve semel ve iterũ poꝛtãtibus crucẽ xꝑi et nõ sequentibus xꝑm dupli ci cõtritione cõterenꝫ q̃ hmõi sint qꝛ et hic p tꝑali glia tꝑaliter se affligũt et in futuro interna supbia ad eterna ꝓtrahaꝫ supplicia laboꝛant cũ xꝑo sed nõ regnabunt cum xꝑo lugẽt nunc sed postea non consolabuntur. Octauo ꝓbatur per grego. xxxiij. moꝛaliuꝫ dicentẽ q euidentissimũ repꝛoboꝝ signũ superbia est aut contra humilitas electoꝝ: sed homines nõ fiũt repꝛobi p peccatis venialibus ergo superbia est peccatũ mortale. ¶ Quinta cõclusio Superbia est peccatũ speciale/ ꝓbatur ꝓmo auc. augu. libꝛo de natura et gra dicentis/ q̃rat et inueniat ꝝm legẽ dei superbiã esse peccatũ discretuꝫ ab aliis viciis ĝcũ genꝰ nõ distinguaꝫ a suis specieb⁹ superbia nõ est peccatũ generale sed sꝑale. Secũdo omne peccatũ quod habet ꝓpꝛium obiectum t ꝓpꝛium actũ est speciale peccatũ/ sed superbia habet ꝓpꝛium obiectũ et ꝓpꝛium actũ / obiectuꝫ scz excellentiã ꝓpꝛiam cõtemptiuam/ actũ amare excellentiã suam. hec tamen cõclusio intelligitur de specialitate distinctionis non de specialitate actiue oꝛiginis. Superbia enim est peccatum speciale .i. distinctum contra cetera genera peccatoꝝ t nõ oñibus generibus peccatoꝝ cõmune est tamẽ cõmune et vniuersale cõmunitate oꝛiginis actiue qꝛ ab eo oñe genus peccati oꝛigiart potest vt postea patebit. ¶ Contra ꝓmam cõclusionẽ Arguitur p illud apostoli/ nos aũt non in immẽsum gloꝛiamur sed ꝝm mensurã quã mensus est nobis deꝰ: ergo appetere excellentiã supra id q regula diuina nobis cõstituit est peccatũ mortale. Secundo regula diuina vl̃ter est obligatoꝛia sub pena peccati mortalis ergo q̃cũqꝫ appetit excellentiẽ ꝓpꝛiã supra mẽsuram p regulã diuinã constitutã peccat mortalit̃ antecedens ꝓbatur aliqua regula diuina est obligatoꝛia sub pena peccati mortalis: et nõ est maioꝛ ratio de vna quã de alia: ergo vniuersaliter q̃libet regula diuina est obligatoꝛia peccati mortalis ¶ Tertio sic. Omis apostasia a deo est pctm̃ mortale/ sed omnis appetens excellentiam ꝓpꝛiam supra id quod sibi per regulã diuinam cõstitutum est apostata a deo igit̃. minoꝛ ꝓbatur p illud ecclesiastici. Initium supbie hominis est apostare a deo. ¶ Quarto oẽ peccatum eo est pctm̃ mortale quo contrariaꝫ diuine dilectioni: sed supbia eo contrariatur diuine dilectioni qõ non se subicit diuine regule: ergo supbia eo qõ est peccatũ mortale q gloriam ꝓpꝛiã amat supra id quod est sibi a deo cõstitutum. ¶ Ad ꝓmam respõdeo q auctoꝛitas illa si cõcluderet magis cõcluderet de inani gloꝛia quã supbia desit peccatum mortale: nec opꝫ q omne q dissuadet apostolus sit peccatũ mortale aliqua dissuadẽt sancti qꝛ sunt pctã mortalia: alia qꝛ sunt venialia: alia quia sunt inductiua faciliter ĩ peccata mortalia vel venialia: alia quia sunt impeditiua a maioꝛib⁹ bonis. ¶ Ad scdam nego añs. Et ad ꝓbationẽ nego scdam partẽ assumpti voluit em̃ deꝰ aliqꝫ esse obligatoꝛia sub pena peccati mortalis t non alã ideo vna sub tali pena obligat et nõ alia. ¶ Ad tertiã cõcedo maioꝛẽ et maxime qñ apostasia importat diuisionẽ vel retrocõuersionẽ q actuꝫ volitionis et ad hunc sensum nego minoꝛem. Et ad ꝓbationem cõcedo assumptũ et nego ꝓñam nõ em̃ nego qꝛ supbiam et apostasiã a deo esse pctã mortalia sed nego superbiã esse pctm̃ mortale ꝓpter causam dictã a thoma: q si apostasia aliter acciperet aliter respõdendũ esset. ¶ Ad quartã concedo maioꝛem et nego minoꝛẽ qꝛ alias seqꝛetur q oẽ pctm̃ esset pctm̃ mortale. Dico ergo q pctm̃ non eo contrariatur diuine caritati qꝛ nõ se subicit diuine re-

Bernardꝰ

Gregoꝛiꝰ.

Bernardꝰ

Augo

Gregoꝛiꝰ.

Augustinꝰ

A duplex specialitas actus.

Arg. tho. vbi supra articulo. 5.

gule sed quia peccans hz nolitionē positam nō se subiciendi diuine regule eū sub pena peccati mortalis obligāti et maxime quā scit aut scire tenetur esse talem. ¶ Contra secundā cōclusionē. Arguit primo p boetium dicētem q cū omnia vicia fugiāt a deo sola superbia se deo opponit. Secūdo Illud peccatū cui deus maxime resistit est contēptꝰ dei/ sed superbia est hmōi cum de superbis singulariter dicatur q deus eis resistit/ sm illud Jacobi quarto Deus superbis resistit. ¶ Tertio q̄quid p se pertinet ad superbiā conuenit sibi sm genus suū sed cōtemptus dei z mandatoz eius p se ptinet ad superbiam: ergo cōuenit superbie sm genus suū / minoz pbatur quia ꝓprius actus supbie z contēptus dei et mandatoz eius/ vt satis patet ex auctoritatibꝰ boetij et Iacobi hic arguendo allegatis. ¶ Ad primaz respōdeo dupliciter/ primo q boetius loquitur nō de qualibet superbiā sed de vna specie eius scz de supbia in deum. Aliter respōdeo q cōtingit dupliciter supbiam sm genus suū se opponere deo de vnomō p inclinationē imediatā ab habitu supbie z sic ego nego si intelligatur de qualibꝫ/ aliomō per inclinationē immediatā vel mediatā: z sic concedo Supbia in deū immediate inclinat in cōtēptū dei et mādatoz suoz. Supbia vero in ꝓximum imme diate inclinat in cōtemptū ꝓximi/ et mediate in cō temptum dei z mandatoz eius. et quia habitus nō semp est genitus ex actibus ad quos mediate iclinat/ ideo nō habetur ex ista mediata inclinatiōe q supbia sm genus suum sit talis. ¶ Ad secundā dico q deus nō maxime resistit peccato supbie sm genus suū quia tunc nō magis resisteret peccato vniꝰ specie supbie quā peccato alterius: sed dico q maxime resistit peccato supbie p cōparationē ad alia peccata hoc est nulli pctō alteri⁹ generis a superbia eque resistit sicut peccato supbie Inter tamen peccata supbie plus vni q̄ alteri resistit/ plus enim resistit supbie in deū que est cōtemptus dei z mandatoz suoz de qua supbia dicit psalmista. Supbia eoz qui te oderunt ascendit semp deinde magis resistit supbie in ꝓximuz. Tū ꝓpter contēptum creature quā deus et appciandā et amandam p̄cepit. Tum ꝓpter inclinationez quā actus illius speciei supbie facit in actum supbie ꝑme. ¶ Ad tertiā cōcedo maiorē et maxime si intelligatur de pscitate ꝑmi aut secundi modi et nego minorē nisi intelligatur q ptinet inclinatiue mediate vel immediate: z in isto sensu cōcedo q esse contemptiuū dei z mandatoz eius conuenit omni supbie: sed tñ quia non ideo habitus est peccatū mortale quia inclinat in actū peccati mortalis quia etiam habitus venialiter malus inclinat in actū pcti mortalis: sed quia est ex actibus malis mortaliter genitus /ideo non cōuenit ꝓpter illā causam supbie q sm totū genꝰ suū sit pctm̄ mortale. ¶ Contra quartā et quintaz cōclusionem. Arguit sic. Supbia est vle peccatuz omni pctō commune: ergo supbia nec in deum nec ꝓximum est pctm̄ mortale cōsequentia tenet/ quia nullum pctm̄ mortale est cuilibet cōmune. Secundo omne pctm̄ mortale ꝓtrariatur caritati/ sed superbia non contrariatur caritati neq; inq̄ntum ad dilectionem dei: neq; inq̄ntum ad dilectionē ꝓximi quia nō omne q quis p supbiam appetit cōtrariat honori dei aut vtilitati ꝓximi igitur. Tertio nullū peccatuz mortale oritur ex virtute: sed supbia oritur ex virtutibus/ ergo supbia nō est peccatum mortale. minoz ꝓbatur p illud gregorii moraliū. xxxiij. aliquando homo ex summis celestibusq; virtutibꝰ intumescit, ergo supbia nō est peccatum mortale. Quarto nullus motus impfectus iudiciū et deliberationem rationis p̄ueniens est pctm̄ mortale: sed supbia aliquando est motus impfectus iudicium z deliberationē rationis p̄ueniens: ergo supbia non est pctm̄ mortale/ maioz ptz de ꝑmis motibꝰ adulterii et fornicationis qui nō sunt peccata mortalia ¶ Ad ꝑmam dico q a liquod peccatum potest dici vniuersale dupliciter. vnomo quo ad cōmunitatez p̄dicationis et sic nullum pctm̄ est vniuersale peccatum sed cōmunis cōceptus peccati est vle peccatum sicut cōmunis cōceptus hominis est vniuersalis homo/ hec em̄ determinatio vniuersale additum istis terminis facit q nō accipiatur terminus cui additur ꝓ re significata p ipm̄/ alio modo aliquod pctm̄ dicitur vniuersale p originem. Et hoc dupliciter. vnomodo p originem actualē/ et tunc si aliquod est pctm̄ a quo oīa alia originant actualit z de facto illud dicitur pctm̄ originale, aliomodo p originem potentialē: quia scz ab eo possunt regulariter omnia alia pctā oriri/ et hoc modo concedit thomas supbiam esse originale peccatū dicens q supbia nō est vniuersale peccatū quo ad suā essenciam sed quandā redundantiā inq̄ntum scz ex supbia omnia alia peccata oriri possunt/ vnde non sequitur q̄ omnia pctā sint mortalia sed q̄ oriūtur ex supbia completa/ vtrū tamen hoc sit verum, vel non dicetur postea. ¶ Ad secundā cōcedo maiorē et nego minorez: et ad ꝓbationem dico q illud q̄ quis appetit p supbiam cōtrariatur dilectioni dei aut ꝓximi. Nam p supbiam in deum appetitur excellentia cōtēptiua dei et mandatoz quod cōtrariatur dilectioni dei. Et p supbiam in ꝓximū appetitur excellentia despectiua ꝓximi quod cōtrariatur caritati ad ꝓximū. ¶ Ad tertiā Respōdet beatus thomas q supbia nō oritur ex virtutibus sicut ex causa p se: sed sicut ex causa p accidens inq̄ntū scilz aliquis ex virtutibus occasiones supbie assumit/ nichil aūt ꝓhibet vt dicit vnū contrarium esse causa p accidens alterius. hec aūt solutio non placet michi. et huius ratio postea dabit. Ideo aliter respōdeo negando maiorē. Dico em̄ q peccatū p se oritur ex non peccato alias esset ꝓcessus in infinitum z aliquādo ex virtutibus: z aliquādo ex peccato alio et hoc accipiendo originem p causa p se peccati. Tentatio em̄ est p se sed causa consensus et peccati/ z tamen tentatio non est pctm̄ z cognitio. aliquando est causa peccati q̄ tamen nō semp est pctm̄: sed de hoc postea diffusius dicetur.

¶ Ad quartam cōcedo maiorem z nego minorem et dico q tales motus impfecti non sortiunt nomina viciox sed sortiunt nomina ꝑmoz motuum in viciis respectu quoz sunt ꝑmi motus/ sicut ꝑmꝰ motus in adulteriū non est adulterium/ nec ꝑmus motus in fornicationem est fornicatio: quia omnia talia dicunt actus liberos quales non sunt huiusmodi ꝑmi motus. ¶ Cōtra quintam conclusionē. Arguitur ꝑmo auctoritate Augustini libro de natura et gracia dicentis q sine supbie appellatione supbis nullum pctm̄ inuenitur. ¶ Secundo auctoritate ysperi libro de vita cōtemplatiua dicentis q nullum peccatum absq; supbia potest vel potuit aut pote-

Rationes tho. 2. 2. q. 162. art. 6.

Arg. tho. 2.2.q.162. articulo. 5.

duplex oritur peccati

tho. vbi su.

cōtra tho.

rit esse. ¶ Tertio oē peccatum est transgressio legis diuine et celestiā inobedientia mandatoꝝ: sed omnis talis transgressio est supbia: ergo quodlibꝫ peccatū est supbia maioꝛ est ambꝛo. ꝛ minoꝛ ꝓbat ꝙ glosam sup illud Job. xxxiij. vt auertat hominez ab inqtate dicētem ꝙ supza cōditoꝛem supbire est eius p̄cepta peccando transcēdere. ¶ Quarto oē peccatū quod oībus virtutibus opponit est cōmune et nō speciale. sed supbia oībus virtutibus opponitur ꝫm Grego. xxxiij. moꝛalium. Supbia nequaq̄ est vnius virtutis extinctione cōtenta ꝙ cūcta anime mēbꝛa se erigit et quasi generalis ac pestifer moꝛbus coꝛpus oē coꝛrūpit. Et ysido. lib. de summo dicit ꝙ est ruina omnium virtutū. ¶ Quinto omne pctm̄ hꝫ specialez materiā: sed supbia nō hꝫ specialem materiam igit/minoꝛ ꝓbatur ꝙ illud Greg. xxxiij. moꝛaliū. auro intumescit alter/alter eloquio/alter infimis ꝛ terrenis rebus/alter summis celestrbusq̄ virtutibus. ¶ Ad p̄mam ꝛ scōam ſpō det beatus thomas ꝙ hmōi auctoꝛitates intelligende sunt de supbia q̄tum ad exteꝛioꝛē effectuꝫ qui est trāſgredere p̄cepta qō inuenit in omni peccato/sed nō q̄tuꝫ ad interioꝛē actū q̄ contemptus p̄cepti quia nō quodlibet pctm̄ fit ex cōtemptu sed q̄ñq̄ peccat ex ignoꝛātia: q̄ñq̄ ex infirmitate ¶ Hec solutio non videt michi vera quia nō concedimus omnē supbiā esse cōtemptiuā deiꝛ mandatoꝝ eius ¶ deo respōdeo cōformiter ad ꝓcedentia ꝙ supbia accipit dupliciter. vnomodo gñaliter ꝓ omni inobedientia ad deū et p̄cepta eius et sic supbia omni peccato cōmunis est: nec speciale peccatū/aliomodo accipitur supbia specialiter ꝓ omni amoꝛe ꝓpꝛie excellentie contēptiue formaliter dei aut ꝓximi. Et hocmodo accipit supbia a dictis auctoꝛib⁹ nec oīs inobedientia ad p̄cepto est contēptus p̄cepti/nam q̄ ex infirmitate transgredit p̄ceptum nō obedit p̄ceptū et tñ non cōtempnit. ¶ Ad tertiaꝫ distinguit minoꝛ omnino similiter. ¶ Ad quartam

Tho. vbi su.

respondet beatus Tho. et bene ꝙ aliquod peccatū potest coꝛrūpere virtutē dupliciter. vnomodo ꝓ directam contrarietatē et in compossibilitatē ad virtutem/et hocmodo supbia solam humilitatem coꝛrumpit. Secūdo modo abiiciendo ipam virtutem et sic coꝛrumpit supbia quālibet virtutē inq̄ntū sez ex ipis virtutibus sumit occasionē supbiendi sicut et q̄buslibet aliis rebus ad excellentiam ꝓtinentibus ꝙ intelligo ꝙ si sint virtutes alique in aliquo et de hiis habens eas intumescat abiciuntur ꝛ desinunt esse virtutes. Istos duos modos ponit Tho. addo tertium. Tertiomodo igitur aliquod peccatum potest coꝛrumpere virtutem ꝓ hoc ꝙ in actu cuuslibet virtutis inclinat ad aliquā circunstātiā qua posita actus ille non est actus virtutis quita men alias esset actus virtutis. Et hoc modo supbia extinguit coꝛrūpit et depascit omnē virtutem quia supbia inclinat supbum vt in omni ope alias bono agat ad excellentiam ꝓpriam manifestandā que vel dei vel ꝓximi contēptiua est: et in hoc sensu puta sanctos maxime fuisse loquutos.

¶ Ad quintam concedo maioꝛem et nego minoꝛē. et ad ꝓbationem dico ꝙ aurum eloquium res terrene et virtutes cōueniunt in hoc cōmuni obiecto quod est res excellens aut res faciens excellentiā in haqente/et hoc ꝫm veritatem vel opinionem et illud est obiectum superbie.

Quaeritur tertio. Utrū supbia sit peccatoꝝ omniū grauissimū ¶ Arguit ꝙ non: bestialitas est omniū peccatoꝝ grauissimū: ergo nō supbia: antecedens ꝓbatur: quia heroica virtus est oīm excellentissima ergo bestialitas q̄ est oppositū eiꝰ est peccatoꝝ omnium grauissimum. ¶ In oppositum est glo. sup illud ℣salm. supbi iniqne agebant vsq̄ quaq̄ dicēs maximū peccatum in homine est supbia. Notandū ꝙ opinio Tho. consistit in duabus ꝓpositionibus. ℣Prima est superbia nō habet ꝙ sit grauissimuꝫ peccatoꝝ ex parte conuersionis ad bonum. ꝓbat quia celsitudo quam supbus appetit ꝫm suā rōnem non hꝫ maximaꝫ repugnantiā ab bonum virtutis. Secunda ꝓpositio superbia ex parte auersionis a deo hꝫ maximam inter peccata grauitatem. ꝓbat quia in aliis peccatis homo auertitur a deo vel ꝓpter ignoꝛantiā vel ꝓpter infirmitatem: vel ꝓpter desiderium alicuius alterius boni: sed supbia hꝫ auersionē a deo ex hoc tꝫo ꝙ non vult deo et regule eius subici. ℣Pro istis duabus ꝓpositionibus ꝓmi sit ꝙ in peccato duo sunt attendenda scz cōuersio ad commutabile bonum et auersio a bono incommutabili quod est foꝛmaliter ratio et complettiua peccati. ex his concludit tertiam scz ꝙ simpliciter superbia est omnium peccatoꝝ grauissimuꝫ quia ex eo ꝙ sibi inest rationem suam formalem ꝓtinet hꝫ peccatoꝝ grauissimum. quicquid sit de istis ꝓpositionibus rationes tamen ad eas adducte non concludunt. dicere tur enim ad ꝓmam ꝙ celsitudo siue excellētia deiꝛ hominū contemptiua hꝫ maximam repugnantiaꝫ ad bonum virtutis. neq̄ ratio facta ad secundem valet quia in alis peccatis a supbia contingit peccare ex malicia/et in eis repitur gradus malicie siue intemperātie sicut in supbia: ergo in eis nō peccatur tantū ex ignoꝛantia aut infirmitate Tū etiā quia peccare desiderio vel amoꝛe alicuius alteriꝰ non boni/non concludit peccatum esse ex malicia aut non esse ex contemptu cum ex desiderio vnius boni oꝛiatur aliquando contēptus alterius. ꝛ preterea dictū est frequenter ꝙ auersio contemptiua dei et omnium p̄ceptoꝝ non conuenit superbie ꝫm totum genus suum: sed solum ꝫm speciem illaꝫ que est superbia in deum. vtrū aūt in omni peccato reperiant̄ illa duo et quomodo quodlꝫ eoꝝ sit peccatum alibi dicetur. ¶ ℣Pro responsione ad questionē Notandū est ꝙ in peccato dicitur esse duplex grauitas: scz culpe: et inclinationis. grauitas inclinationis est duplex ꝫm ꝙ peccatum aliquando inclinat ad positiones maloꝝ. aliquando vero inclinat ad coꝛruptiones bonoꝝ. ¶ Tunc sit ꝓma cōclusio. superbia secunduꝫ suprēmam eius speciem que est amoꝛ excellentie ꝓprie cōtemptiue formaliter dei et mandatoꝝ eius est/excepto dei odio grauissimū grauitate culpe inter omnia peccata que regulariter inueniuntur in creatura rationali. Istā vltimam clausulam addidi ꝓpter absolutum odiū dei quod si fit possibile non tamen regulariter in creatura rationali inuenitur. ꝓbatur ista conclusio primo auctoꝛitate Boe. dicentis ꝙ cum omnia vicia fugiant a deo sola superbia se deo opponit. secundo ꝓbatur contemptus dei et mandatoꝝ eius est grauissimū peccatū: sed amoꝛ excellentie con-

Tho. 2.2.q 162. art. 6.

duplex grauitas pcti.

Supb dim p grauit

Greg

Odium dei est omniū sceleꝝ grauissimum.

temptiue dei ꝛ mandatoꝝ eius includit cõtemptũ dei/ et habitus inclinans in hmõi est genit⁹ ex actibus contẽptiuus dei nõ solum inclinatiue. sed etiã actualiter/ alias superbia in homines nõ differret a supbia in deum ergo supbia in deum est peccatorum omniũ grauissimũ. maioꝝ ꝓbatur cõtempnere legem humanã et legislatorẽ est peccatũ grauius quoꝝ peccato ꝑcise contra legẽ illã cõmisse quod nõ includit formaliter vel equalenter hmõi contẽptum/ ergo cõtempnere deũ et mãdata ei⁹ est oĩi peccato quod fit in deuꝝ et mandata eius grauius non cõtinente formaliter hmõi cõtemptũ: sed nullum peccatũ regulariter in creatura rationali repertum cõtinet formaliter hmõi contẽptum nisi supbia: ergo supbia est omniũ peccatoꝝ grauissimũ. dices q̃ furtũ in contemptũ legis humane factum est grauius peccatũ q̃ contẽptus legis: qꝛ ꝓmum includit scõm/ et cũ hoc aliud ergo etiã adulteriũ q̃ contẽptus dei et legis diuine factũ est grauius q̃ contẽptus dei et legis diuine: et ꝑ ꝓns grau⁹ est supbia in deum. ¶ Ad istam rationem cõcedo añs et ꝓmum ꝓns: sed nego secundã ꝓñam quia supbia in deum non ꝑcise cõtemptũ dicit dei et legis diuine: sed etiã dicit amoꝛe ꝓprie excellentie cõtemptiue dei ꝛ legis diuine. dico q̃ amoꝛ habitu alis excellentie ꝓprie cõtemptiue dei causatus vt dictuꝝ est ex actibus quoꝝ quilibet equalet amoꝛi ꝓprie excellentie ꝛ contẽptui dei est grauius peccatũ q̃ adulteriũ in contẽptum dei ꝛ diuine legis factũ qꝛ licet adulteriũ istud sit factũ in contẽptum non tñ inclinat in hmõi contẽptum: sed amoꝛ excellentie contẽptiue inclinat formaliter in contẽptum dei/ sicut amoꝛe excellentie ꝓprie contẽptiue hominum inclinat formaliter in contẽptum hominũ. Tertio omnis amoꝛ repugnans formaliter ꝛ ex natura rerum actui caritatiuo in deũ est grauissimũ omniuꝝ peccatoꝝ: sed iste amoꝛ excellentie ꝓprie contẽptiue dei ꝛ mandatoꝝ eius maxime repugnat formaliter et ex natura rei caritatiue in deũ cũ isti actus omnino sint ex natura rei incompossibiles diligere deum caritatiue et amare excellentiã ꝓpriam contemptiuam dei et mandatoꝝ eius. ¶ Secunda cõclusio. Superbia in ꝓximuꝝ in ceteris paribus est grauissimũ pctũ grauitate culpe inter omnia peccata q̃ sunt in ꝓximum odio ꝓximi excepto. ꝓbat similibus rationibus q̃bus ꝓbatum est de superbia in deũ sicut eñ nullo magis offenditur deus q̃ cũ diligimus ꝓpriam excellentiã/ vt ipm et mandata eius despiciamus: ita nullo magis offenditur ꝓximus q̃ cum ita diligimus excellentiã nostrã vt eũ et omnia q̃ in eo sunt contẽpnamus et despiciam⁹ Ex quo patet q̃ nullũ est pctũ quod magis cõtrarietur dilectioni ꝓximi. Tertia conclusio. superbia est grauissimũ peccatũ ꝑ originationẽ vitioꝝ ꝓbatur ꝓmo auctoꝛitate Iuno. de miseria hominis vbi de supbia loquens ait. nam oĩe pctũ te ardente cõmittitur/ te recedente dimittit. ꝓbatur. iij. ꝑ gre go. in moralibus li. xxxiij. ostendentẽ mala q̃ ex superbia oꝛiuntur dicente cunctis supbia cogitatione timẽtibus/ ineſt clamoꝛ in loquutione: amaritudo in silentio. ꝛc. vt allegatum est quinta ratiõe ad tertiã cõclusionẽ ꝓme q̃stionis de supbia adducta Tertio ꝓbatur auctoꝛitate Grego. xiij. in moraliũ dicentis de supbia regina vitioꝝ de motum in. vij. ꝓncipalibus viciis hominẽ quasi quibusdã suis vi

ribus deuastandum trahit. Quarto ꝓbatur auctoritate Augu. li. de patientia dicẽtis. supbia malis omnibus deteꝛioꝛ est nulla q̃ppe mala ad publicuꝝ ꝓdirent nisi hec mẽtem in occulto cõstringeret Quinto ex illo vitio maxime oꝛiunt vitia ꝑ quod remouent plura et maioꝛa impedimẽta vitioꝝ: sed per supbia remouent plura et maioꝛa impedimẽta vicioꝝ: ergo supbia est hac grauitate pctoꝝ grauissimum. maioꝛ ꝓbatur quia nostra fragilitas habet multa ꝛ magna impellentia eã ad omne genus vicii: ergo si sint remota impedimenta vicioꝝ facilime in nobis omnia vitia pullulant. minoꝛ ꝓbatur maxime impedimenta vicioꝝ omniũ sunt amoꝛ dei et hominũ ꝛ timoꝛ dei et hominũ. constat eñ q̃ his positis in homĩe nõ faciliter succumbit homo/ his aũt remotis nihil est quod retineat ipm q̃n in oĩe genus vitii statim ꝓruat/ sed supbia aufert amoꝛẽ et timoꝛem dei ꝛ hominum cum ponat cõtemptum vtroꝝũq̃ q̃ est et amoꝛi ꝛ timoꝛi incõpossilis igitur Septo quod maxime demereꝝ vt deseratur a deo illud est potissima vitioꝝ oꝛigo et omniũ virtutum extinctio: sed vt supbia maxima demereꝝ vt deseramur a deo ergo supbia est potissima oꝛigo vitioꝝ ꝛ virtutum omniũ extinctio: maioꝛ ꝓbatur quia cõtra temptationes q̃ in nobis frequẽtissime sunt maxime nos innocentes seruat auxiliũ manutenentia et assistentia dei sine qua nõ resistim⁹ sed vincimur semp. minoꝛ ꝓbatur quia vicium quo maxime alterius auxiliũ nobis necessarium contẽpnimus maxime demeretur vt ab illo deseramur cuius auxilium contẽpsimus: sed supbia est tale vicium. igitur. ¶ Quarta cõclusio. supbia est grauissimũ peccatum ꝑ extinctionem virtutũ ꝓbatur ꝓmo ꝑ Augu. de penitentia. xxiij. dicentẽ. alia vitia destruunt tãtum virtutes oppositas vt ira/ patientiã/ gula abstinentiam/ supbia aũt quã vicioꝝ reginã dicimus omnẽ virtutum coꝛpus coꝛrũpit. Secundo omne vitiũ quod ex ipis virtutibus facile naſcitur: et naſcendo virtutes necat est maxime virtutũ extinctiuum. sed supbia naſcitur ex ipis virtutibus imo etiam ex virtute sibi opposita scz ex humilitate et naſcendo virtutes ipas necat: ergo supbia est virtutũ maxima extinctiua. maioꝝ videtur nota ꝛ minoꝝ ꝓbatur ꝓmo aucto. Augu. sup psal. liij. dicentem oĩa vitia in malefactis timenda sunt: superbia in benefactis plus timenda. tertio ꝓbatur ꝑ illud Isido. de summo bono. q̃squis ex deteꝛioꝛi tam melioꝛ esse cepit caueat de acceptis extolli virtutib⁹ ne grauius ꝑ virtutes coꝛruat q̃ ꝑus ex lapsu vicioꝝ tacebat ꝑ quod satis ꝓbatur vtraq̃ pars minoꝛis. Quarto ꝓbatur ꝑ illud eiusdem sepe vanaz gliam contẽpnendo in aliud genus elationis incidit dum in se quisq̃ gloriaꝝ eo q̃ ab oĩbus laudẽ contẽpnat. Quinto ꝑ illud Augu. ad paulinum fit miris modis: in anima hominis vt desiã humilitate magis inflet q̃ si aptius supbiret. ꝑ secunda autem parte ꝓbatur. omnis virtus relata ad excellẽtiam ꝓpriam contẽptiuam desinit esse virtus: ꝛ cũ ex virtutibus naſcit supbiam virtutes ad excellentiam ꝓpriam cõtemptiuã referunt quia ad illã referuntur excellentiam quã supbus amat: ergo oĩes tales desinunt esse veritates. Secundo aut posita hmõi supbia nata ex virtutibus cõtinuet q̃s in ope virtutis sic relato opationem quaz ꝑus. Arguitur sic. hec opatio non est opatio virtutis ꝛ si superbia

Augustin⁹

Supbia dim pctoꝝ grauissimũ

Gregoriꝰ.

non ineſſet hec operatio eſſet opatio virtutis ergo ſuꝑbia maxime extinguit virtutes. maior ꝓbatur quia hec opatio refertur in excellentiã ꝓpriam cõ temptiuã. Tunc ſecundo hec opatio hꝫ finez malũ ſcz excellentiam ꝓpriam cõtemptiuã: ergo nũc eſt mala. Tum tertio hec opatio ꝓcedit ex radice ſuperbie ergo eſt mala/ et cõſequentia tenet ꝙ Greg. ſup Ezec. omeĺ xviii. dicentem. q̃s erit ante deum fructus boni operis ſi ex radice ꝓdierit elationis. Iſidorus.

Sexto ꝓbatur hec concluſio cum p̃cedente ꝙ Iſi. libro de ſummo bono cap̃. xxii. dicentem dei ſeruus ſemꝑ fallentis diaboli debet ꝓuidere inſidias z magis in bonis operibus debet adhibere cordis cautelam ne ꝓ vanam gloriã perdat ſemetipſum. cuncta oꝑtet bona amittat qui eam inter agenda optinuerat. Septimo ꝓbatur ꝙ Auguſti. in regiſtro dicẽtem alia q̃cunq; iniq̃tas in malis operib⁹ exercetur ſuꝑbia vero inſidiaĺ bonis operibus vt pereant. Octauo omne vitium q̃ maxime mentez excecat eſt z vicioꝝ origo z virtutũ extinctio quia ſine rectitudine rationis non eſt virtus: ſed ſuperbia maxime mentẽ excecat igiĺ. minor ꝓbaĺ ꝑmo per illud vulgare dictum amice ſunt ſemꝑ ſibi falſitas et ſuperbia veritas et humilitas. Secundo ꝙ illud Greg. in moralibus aliena ſemꝑ a veritate ſuperbia. Tertio ꝓbatur ꝙ Greg. in regiſtro. q̃ſquis ſuperbie in tirannidẽ captiua mente ſuſcepit. hoc ꝑnuz damnũ patitur ꝙ clauſo cordis oculo iudicii eq̃tatem ꝓdit. nam cuncta q̃ ab aliis vel bene gerũ tur diſpicent et colla ipe q̃ vel ꝓua egerit placẽt Auguſtin⁹

Quarto ꝙ Augu. de vera innocentia dicentem humilitas deo iungit: iactãtia autem oculos q̃bus videri poſſit claudit/ ꝙ ſi hoc de iactantia: multoma gis de ſuperbia. ¶ Contra ꝑmam et ſecundã concluſionem arguitur ſic ꝑmo. peccata contra naturam z idolatria ſunt grauioza peccata q̃ ſuperbia ergo ſuꝑbia ſiue in deum ſiue in homines nõ eſt ceteris peccatũ grauius. antecedens ꝓbatur: qz ipa videntur maxime ꝓhibita in ſacra ſcriptura ꝙ his grauiſſimas punitiões deus legitur ſemꝑ intuliſſe ¶ Secundo tirannis eſt grauius peccatũ q̃ ſuperbia igitur. antecedens ꝓz quia tirannis eſt vitium in rempublicam/ ſuꝑbia aũt non. tum ſecũdo quia tirannis eſt armata iniuſticia: ſuꝑbia autem non. Arg. tho. 2.2.q.172. articu.6.

¶ Tertio quanto aliquod peccũ difficilius caueĺ: tanto videtur eſſe leuius/ ſed ſuꝑbia difficilime cauetur: ergo ſuꝑbia eſt omnium peccatoꝝ leuiſſimũ minor ꝓbatur ꝙ Augu. in regula dicentem cetera peccata in malis opibus exercentur vt fiant: ſuꝑbia vero bonis opibus inſidiatur vt pereant.

¶ Quarto maius malum maiori bono opponitur: ſed ſuꝑbia non opponitur maiori quia opponiĺ humilitati: q̃ non eſt maxima virtus immo cum fides ſpes: et caritas ſint maioza bona q̃ humilitas ſequitur ꝙ infidelitas deſperatio odium dei et homicidium ſunt grauioza peccata q̃ ſuꝑbia. ¶ Quinto maius malum non punitur ꝙ minus malum. ſed ſuꝑbia interdum punitur ꝙ alia peccata. ſm illud apo. ad Ro. i. Phiĺ. ꝓpter elationẽ traditi ſunt in reꝓbum ſenſum vt faciant que non conueniunt. ¶ Ad ꝑmam negaĺ antecedens. ſuꝑbia eñ in deũ excedit in grauitate peccatũ contra naturam cuz minus ſit ordinem ꝑuertere nature q̃ deum et mãdata eius cõtempnere. ſuꝑbia etiam in deũ eſt grauior idolatria cũ minus graues ſint plures deos colere q̃ verum et omnipotentẽ deum contempnere. Et ad ꝓbationem dico ꝙ grauitas peccati nõ eſt attendenda ex grauitate punitionuz ꝙ alium que ꝑ his infliguntur: ſed ex grauitate penarũ eternarum punitionum eñ tꝑales interdum infliguntur vt refrenetur vehemens inclinatio et aſſiduitas q̃ eſt ad illud peccatum interdũ etiam ad conſeruandũ bonos in virtutibus oppoſitis q̃ niſi punitionibus deterrerenĺ eſſent caſui ꝓpinqui. ¶ Ad ſecundam nego antecedens et ad ꝓbationem cõcedo aſſumptum et nego conſequentiã: licet eñ tirannus magis noceat aliis. ſuꝑbus tamen ſibiſꝑi ob grauitatem culpe magis nocet. Tum etiã quia bona q̃bus ſe deſtituit et ꝑuat ſuꝑbus et mala q̃ in eo ex ſuperbia oriuntur ſunt maioris nocumenti q̃ detrimẽta que tirannus infert. Ad aliam ꝓbationez nego cõſequentiam. ¶ Ad tertiã reſpondet beatus thoñ. ꝙ duplex eſt difficultas vitandi peccatum. vna eſt ꝓpter vehementiã impugnationis ſicut ira vehementer impugnat ꝓpter eius impetum. Et adhuc difficilius reſiſtere ire ꝓpter eius cõnaturalitatez vt dicitur. iij. ethico. et de tali concedit ꝙ diminuit peccñ: quia q̃to aliq̃s minoris tentationis impetu cadit: tanto magis grauius peccat vt dicit Aug. alia eſt difficultas que ꝓuenit ꝓpter latentiã peccati et hoc modo difficile eſt cauere ſuꝑbiam quia vt allegatuz eſt ex au. ſuꝑbia inſidiatur bonis operibus. et in Pſaĺ. dicitur in via hac qua ambulaba abſconderunt ſuꝑbi laqueum michi.. dicit cõſequẽter ꝙ ꝓpter hanc difficultatem moꝛtuus ſuperbie occulte ſubrepens non habet maximã grauitatem anteq̃ ꝙ iudicium rationis deꝑhendatur poſtq̃ vero ꝓrationem deꝑhenſus fuerit facilime vitatur. Tum etiam ex conſideratione ꝓprie infirmitatis ſm illud eccle. x. Quid ſuꝑbit terra et cinis. Tum ex cõſideratione magnitudinis diuine. ſcdm illud Job. xv. quid timet contra deũ ſpiritus tuus. Tuz etiam ex imꝑfectione bonoꝝ de quibus homo ſuꝑbit ſm illud Iſa. xl. omnis caro fenũ: et omnis gloria eius quaſi flos agri. et infra. lxiiij. quaſi pannꝰ menſtruate vniuerſe iuſticie noſtre. hec Tho. omni ſententia hec ſolutio hꝫ vnum quod non videĺ michi auctoritatibus ſacroꝝ dictis conſonum ſcz ꝙ ſuꝑbia cogita facilime vitatur. ait enim Grego. in moralibus li. xxiii. vitium ſuꝑbie moꝝ ab ipa radice obſeruandum eſt vt cum latenter oritur: tunc vigilanter abſcindatur nec ꝓuecta vigeat z vſu roboretur/ difficile eñ quiſq̃ inueteratum in ſe ſuperbiam deꝑhendit / quia q̃to magis hanc patimur: tanto minus videmus quippe ſic in mente ſuperbia ſicut i oculis caligo. nam quo ſe hec latius dilatat eo vehementius lumẽ anguſtat. hec auctoritas bene ꝓbat ꝙ ſuꝑbia faciliter cognoſcitur: et latẽter admodum pugnat. ſed ex hoc arguitur ſic. quicꝺ magis ac magis rationem excecat vt non ꝓcipiatur illud ſimpliciter difficilime cauetur cuz caueri non poſſit niſi deꝑhendatur / ſed ſuꝑbia continue magis ac magis oculũ mentis excecat: ergo ſuperbia ſimpliciter eſt ad cauendũ difficiliſima. Tertio modo motus ſuꝑbie eſt vnicuiq̃ cõnaturaliſſimus ergo ſuꝑbia etiam cognita difficilime caueĺ. antecedens ꝓbatur quia vnuſquiſq̃ naturaliter fertur in amoꝛem ſui et excellentiſſime ꝓprie q̃ in concupiſcentiam vel quodlz aliud. tertio nõ ſolum ꝑma difficultas/ ſed etiã ſecunda diminuit de grauitate

Superbia peccati cõtra naturã grauius eſt

Thoñ. vbi ſupra.

Auguſti.

Tho. ſupra.

cõtra tho

Iſido

peccati ergo distinctio illa non soluit. añs ꝓbatur qz si sint due tentationes ad vnum peccatuz eque fortes et vna sit latens et altera patens et cetera sint paria constat q succumbens latenti tentatio ni minus grauiter peccat ꝙ succũbens tentatio ni patenti. Solutio tamen illa Tho. est pulchra z bene defensabilis. sed si alicui non placeat potest aliter responderi. dicitur ergo q maioz est vera ce teris paribus. si enim sint duo peccata que omnia habeant paria preterꝙ q inciditur in vnum p patentem tẽptationem z in aliud per latentẽ. scõm est minus graue ꝙ primum in superbia autem et alijs non sunt cetera paria qz excellẽtia ꝓpria cõ temptiua quod est abiectũ superbie habet minorem rationẽ diligibilis sm rectam rationem ꝙ ob iecta aliorum. ¶ Ad quartam negatur minor de virtutibus nõ theologicis qz etiã hic non compa ramus superbiã nisi ad vicia nõ theologica et ad hoc nõ videtur esse theologicũ deterius superbia in deum. desperans em nõ confidit de deo supbus in deum cõtempnit deũ/z hoc est qz supbia illa directissime z formalissime opponit discõibus certatiuis. infidelis nõ credit ijs q a deo reuelata ho minibus sunt qõ minus est ꝙ contẽnere deũ. odiũ dei sine contemptu potest esse nos aliqñ odimus eos quos magni precij censemus odiũ dei si contingat aut ꝓpter supplicia que pro peccatis infliguntur aut ꝓpter alioz vicioz/ cõtemptus autez ꝓpter amorem excellentie cõtemptiue dei omicidium suscipitur interdũ ex vtilitate interdũ vltionis causa interdũ ꝓpter odiũ: sed in vnũ aut pau cos cõtemptus autem superbie fere in omnes extendit de quoz excellentia cõiectura haberi põt. ¶ Ad quintam respondet beatus Tho. et bene q sicut in similis dicentibus ad impossibile quandoq aliquis conuincitur per hoc q ducitur ad incõueniens magis manifestũ. ita etiã ad cõuincendũ hominem superbũ deus aliquis punit permittens eos ruere in peccata carnalia que z si sint minora tamen manifestiorem turpitudinẽ cõtinent vndez Jsi. dicit li. de summo bono omni vicio deteriorez esse superbiã seu q a summis z primis ꝑsonis assumitur seu q de opere iusticie et virtutis oritur interdum quia culpa eius non sentitur/ luxuria vero carnis ideo notabilis omnibus est quoniaz statim per se tupis est et tñ dispensate deo supbia minor est/ sed qui detinet supbia z non sentit labit in carnis luxuriam vt per hanc humiliatus a cõfusione exsurgat. addit simile beat9 Tho. sicut inquit. me dicus sapiens in remediũ maioris morbi patit infirmum in leuiorẽ morbũ incidere z ita etiã p hoc peccatũ supbie grauius ostendit ex hoc ipso q p eius remedia deus pmittit ruere hominem in alia peccata. Ex qua solutione pulchra z subtili possumus accipere vnam distinctionẽ q duplex est punitio: quedã est p modum supplicij z vltionis diuine. alia est p modũ castigatiõis z emendationis/ cõcedo ꝙ maiorẽ de punitione primomõ accepta/ z nego minorẽ de punitiõe scõmõ facta ꝙuis tñ simplr cõcedendũ sit q punit semp maius malũ p minus malũ eo q omne malũ culpe est maius malo pene. sed hic appello maius z minus z equale q talia sunt. q sunt vel sm naturã rerũ vel sm distributionẽ iudicis summi/ p demeritis distribuẽti penas sm quem modum aliqua pena dicit esse equalis/ aliqua maioz/ aliqua minoz ꝙ culpa. ¶ Cõtra tertiam conclusionẽ arguit sic sm Cas. collatiõe. v. z supra allegatũ est supbia nascitur ex iactantia et nõ ecõtra. incrementũ eiꝰ. vt dicit iactantie iudicium est supbie ergo nõ est verum q ex superbia oriuntur oĩa vitia. ¶ Secundo vt idẽ eadẽ collatione habet ex virtutibus oppositis alijs ex vitijs cadimus in iactantiã z superbiã/ z iactantia ac superbia elongent nos ab alijs vitijs z maxime a vitijs carnalibus ergo ex supbia nõ oriunt hmõi vitia carnalia. ¶ Tertio nichil repugnans excellentie contẽptiue oritur et supbia: sed vitia carnalia repugnant excellentie contẽptiue ergo vitia carnalia non oriunt ex supbia minor ꝓbat qz quanto aliquis est magis vitijs carnalibus implicatus tãto magis scit se esse minus excellentẽ z minus est alioz cõtẽptiuus. ¶ Quarto vitia in q pmittit deus superbũ caderet deserat supbiã suã. aut ne in supbiam cadat nõ oriunt ex supbia: sed deus pmittit supbuz cadere in vitia carnalia vt resipiscat a supbia sua pmittit etiã innocentẽ aliqñ cadere in eadem vitia ne de innocentia sua superbiat igitur. ¶ Quinto vitium a quo cetera originant est primũ sz supbia nõ est primũ vitioz cũ sit grauissimũ igitur. minor probatur qz nemo a summo incipit. ¶ Sexto si sic sequeretur q superbia enumerãda esset inter vitia capitalia sed hoc est falsum vt patet p gre. xxxi. moralium ergo supbia nõ est a qua cetera vitia originant. Septimo cũ hũilitate stat multitudo vitioz sed cõstat q illa vitia nõ originãtur a supbia qz in tali non est superbia cũ ibi sit humilitas q est superbie incõpossibilis igit. Notandum q questio q̃ his argumentis agitat est difficilis ꝓpter cõtrarias vt videt auctoz sententias. nam expresse Cas. diffinit loco supra allegato q iactantia z superbia nõ habẽt cõnexionẽ cũ alijs vitijs imo disparationẽ z quasi cõtrariet atẽvt diffuse deducit z aliquãtulum supra tactũ. iactantia vero sm eum originat supbiã z non econtra. alij vero opinantur oĩa vitia oriri saltem potẽtialiter ex superbia et inde superbiã reginã vitiorũ vocant. sm vero Jsi. li. de summo bono iactantia quã ipse ibi vocat arrogantiã oritur de superbia z nõ ecõtra/ de superbia inquit nascitur arrogntia non de arrogantia superbia. nam nisi precesserat occulta elatio mentis non sequitur aperta iactantia laudis/ ita ergo in culpa preponitur superbia arrogãtie sicut plerũq; prefertur origine. Jdeo notãdum videtur q aliqua vitia possint dici originantia vel originata multipliciter. vnomodo ꝓpter cõnexionem quã habẽt inter se z ordinem ꝙtum est ex natura sua. z hoc modo videtur michi sententia cas. sequẽda q sez iantantia z superbia habẽt dissocietatem et disseparationẽ ab alijs et maxime a carnalibus vitijs ex quibus ingloriatio infamia et turpis opinio redundat facienti. superbia etiam hoc modo oritur ex iactantia quia naturalis ordo est talis q in connexis malis deterius vt plurimũ nascitur ex minus minus malo. secũdo mõ aliqua vidicunt oriri ex aliquo ꝓpter cõnexionem quã habent nõ ex natura ipsorum sed ꝓpter aliquas circũstãtias interuenientes/ secundũ quẽ modum in virtutibus ex fortitudine aliqñ oritur temperãtia cũ aliqñ circũstãtia rex sit talis q pro tempore p quo quis ꝓponit vacare intemperantie faciendũ

t.j.

Omnivitio theolo. deterior est superbia.

Tho. vbi supra.

Jsidorus.

rõnes tho. vbi supra articulo. 7

Cassianus

Vnũ viciũ aliud originat.

est fortiter pro patria/ & qr non pōt cōtingere vtrū q̄ simul ideo in tali ppter circunstantiā rep actus fortitudinis inclinat in actum temperantie ppter autem eandem circunstantiā contingere potest vt actus vitijs oppositi temperantie inclinet in vitiū oppositū fortitudini. tertio mō potest cōtingere ppter ordinationē vnius ad finem alterius ita scz q vnum vitium valet ad finē alterius vitij cōsequendum quo ex inani gloria originat ambitio qr cōsequutio honor valet multū ad finem vane glorie cō sequendū scz ad manifestationē glorie & iactantia originatur ex ambitione qr ad cōsequendos honores valet et proficit manifestatio bonor suorum. et hoc vel fm veritatem vel secundū estimationē operantis. quarto mō potest cōtingere ppter sublationem impedimentorum/ & hocmodo illud vitium per quod auferuntur ea q̄ impediebant ortum aliorum vitior dicitur esse originans/ & alia q̄ oriuntur his impedimentis ablatis dicunt originata/ his duob⁹ modis ex ambitione oriuntur seruilitas & adulatio Tum qr ista valent ad cōsequendū finem illius scz honores. Tum quia per ambitionem aufertur libertas mentis et animi vera magnitudo que impediebat et phibebat adulationem et similia seruilitatis vitia. quinto modo contingere potest sed forte nō ita ppie ex dispensatione diuine. misericordie q̄ permittit nos cadere in vnum viciuz vt releuemur ab alio si habeamus vel ne cadamus in ipsum in qō fuissemus alias casuri. ¶ Tunc sit prima conclusio Et si non omnia vicia oriuntur primo modo ex superbia multa tamen oriuntur saltem potentialiter ex ea patz omne vicium quod regulariter valet ad excellentiam contemptiuā oriri potest ex superbia: sed multa sunt talia vicia igitur. minor patz ad huiusmodi excellentiā valent regulariter ambitio inanis gloria/ pōsumptio/ ira/ crudelitas/ inuidia/ q̄ semp allegatum est supra ex August. semper est connexa superbia et filia eius pro prima autem parte patet que sunt aliqua vitia que nō valent regulariter ad huiusmodi excellentiam contemptiuā vt luxuria/ gula/ accidia. ¶ Secunda propositio omne vicium potest secundomō oriri ex superbia ꝓbatur omnia enī vicia que oriunt primomō ex superbia oriri pos sunt secundomō qr que secundū naturā suam valēt ad excellentiam cōtemptiuam omnia talia valere possunt frequenter p interuentū aliquar circūstātiarum. de aliis autem patet nam supbus reprehensus de exquisito cibo ppter circunstantiā reprehensionis faciliter moueri potest vt exquisitiore vtat ppter circunstantiā etiā alterius psone cōtra eum de excellentia contendentis potest ad excessionis sumptus & apparatus moueri similiter supbus pōt moueri ad luxuriam ppter circunstantiam resistentie vel ad raptum enim q̄ diminuitur de excellentia sua si quis ei resistat aut si quis ei non dicam rogāti sed pene cogitanti statim nō obtemperet et ideo si ei resistat neq rationis pudoris neq infamie habet quin statim excellere velit & vincere in eo quod primo cupiuit/ inclinat tamen hocmodo magis in vicium cōtra naturam. nam posita circūstantia tētationis ad luxuriā & nollitione infamie faciliter inclinatur in luxuriam cōtra naturam q̄ est ocultior cum non possit manifestari sine summa turpitudine persone cōluxuriantis aut quia interdum sine alia persona exercetur. ¶ Tertia propositio, omne viciū qui regulariter aut in casu potest oriri. Tertiomō ex superbia patet qr nullū est vitium quod nō possit regulariter vel in casu ordinari ad finem superbie scz ad excellentiā contemptiuā sicut satis pōt patere ex p̄cedentibus ppositionibus & hic est mod⁹ dicendi Tho. quo vult oīa vitia oriri posse ex superbia addidi tñ regulariter vel in casu qr vitia carnalia nō valent regulariter ad finē supbie: sed tñ in casu. Tho. 2. 2. questi. 162. articulo. 7

¶ Quarta ppositio ex supbia pōt oriri oīne aliud vitiū quartomō ꝓbatur. obedientia ad deū & amor dei & primi sunt impedimenta respectu oīm vitior q̄ cohibemur & retrahimur ab oībus alijs vitijs: sed superbia directe tollit hmōi obedientiā & amorem tam in deum q̄ in primū igitur. ¶ Quinta propositio supbia potissime quintomō oritur luxuria & alia manifesta peccata/ hoc pōt probari multis auctoritatib⁹ supra allegatis. hz enī au. xiiij. de ciui. dei audeo dicere supbis esse vtile cadere i aliquod manifestum pctm̄ vnde sibi displiceant qui iam sibi placendo ceciderāt/ salubrius enī sibi petrus displicuit qñ fleuit q̄ sibi placuit qñ p̄sumpsit. Et Jsi. de summo bono ait. ex culpa supbie plerūq in abominandam caruis immundiciā ruimus alter enī depēdet ex altero sicut autem per superbiā itur in prostitutionem libidinis ita per humilitatē mentis salua fit castitas carnis deus aūt nōnunq occultam deiscit mentis superbiā per carnis manifestā ruinā multis alijs sanctorum dictis potest idem ꝓbari.

¶ Sexta ppositio non est ita inter vitia ponēda & intelligenda origo q̄ vitium originatum necessario p̄exigat originans ꝓbatur qr q̄tūcūq ponatur q̄ iactantia originet superbiā vel supbia iactantiā tñ superbia habet temptationē sibi ppriam sine iactantia/ & iactantia etiā habet temptationē sibi ppriam sine superbia cui si quis succūbat erit superbus et non iactator: aut iactator et nō superbus. et ppter hāc causam in p̄dictis ppositionibus dictū est/ pōt oriri/ & nō est dictū oritur/ & in hoc Tho. sequimur si enī ita esset sequeref q̄ qōlz particulare vitium cōtemptū sub vitio originato orief de facto ex vitio originante cuius oppositū dicit Tho. q. c. lxi/. articulo. vij. in rōsione ad primā ita dicens ad primū ergo dicēdū q̄ supbia ōr oīs peccati initiū non qr quodlibet peccatū singulariter ex superbia oriatur sed qr qōlibet genus peccati natū est ex superbia oriri. ¶ Septima ppositio nō repugnat vitia esse sibiīuicem originantia quattuor postremis modis pōt induci per singulos modos/ pñt enī mutuo auferre sibi impedimenta pōt & rōne circūstantiarum ex vno incidi in aliud & ppter circūstantias cōtrarias vel disparatas ecōtra et de duobus quibuslibet pōt deus pmittere casū in quodlibet vt resurgatur ab altero maxime in quibus casus potest esse manifestus & diffatorius potest etiam de duob⁹ quodlibet ordinari ad finem alterius vt inanis gloria ad honores: et ambitio ad inanem gloriam.

¶ Octaua ppositio cū vnū vitium dicit oriri ex altero nō opz q̄ quodlz vitiū cōtentū sub vitio originato oriatur ex vitio originante/ patet hoc ex sexta ppositione & deductione eius. ¶ Ad primam ergo rationē rñdef q̄ primomō superbia oritur ex iactantia & nō ecōtra: sed aliis modis oīa vitia possunt ex supbia oriri. Idem rñdetur ad secundam. ¶ Ad tertiam dico q̄ licet regulariter vitia carnalia repugnant excellentie contemptiue in casu tñ

repugnant imo conseruant ꝛ augẽt: aut ſm veritatem. aut ſm eſtimationem operantis. maior etiam eſt falſa de ortiri duobus vltimis modis. ¶ Ad quartam negatur maior de ortu quarto ꝛ quinto modis et tertio etiam in caſu. ¶ Ad quintam que tangit ordinem durationis ſupbie ad alia vitavitanda eſt opinio Tho. que eſt q ſupbia eſt principiũ omniũ peccatoꝝ/ꝛ primo omniũ in cauſando et vltimũ in recedendo ꝓ quod et per alia ibidem poſita appareret. q Tho. non loquit̃ de primitate grauitatis qz non diceret q eſt vltimũ in recedendo ſed de primitate ꝛ vltime durationis Iſtam opinionẽ ꝓbat beatus Tho. ratione ꝛ auctoritatibus Ratio eſt talis auerſio a deo complet rationem peccati ſuperbie ꝛ pertinet ad eam per ſe et alia tm̃ ex ꝯnti ergo nullum eſt aliud peccatũ ſine ſuperbia licet bene ecõtra ergo ſupbia eſt primũ omniũ peccatorũ. ſecundo ꝓbat q illud quod dicitur eccl̃. x. initium omnis peccati ſuperbia. tertio per gloſam ſup illud pſal. Emundabor a delicto maximo dicentem hoc eſt a delicto ſuperbie q eſt vltimum redeuntibus ad deũ et primum recedentibus. Iſta opinio non videtur michi vera. dico em̃ q inter peccata nõ eſt aliquis ordo durationis neceſſarius ꝛ q in vno poteſt reperiri quodlibet eorum ſine alio. poteſt enim reperiri gula ſine luxuria ꝛ ecõtra. ꝛ ſine iſtis ira ꝛ inuidia et ſuperbia et hec ſine illis qz intellectiua eoꝝ ſunt diſtincta et ſeorſum ꝛ ſeparatim ꝓnt̃ illi cece licz inter aliqua eorum ſecundũ ea que regulariter et vt in pluribus cõtingunt ſit aliqua cõnexio que nõ eſt inter alia. dico ſecundo q non eſt michi veriſimile q ſuperbia ſtricte accepta que eſt peccatum grauiſſimum ſit in vno quoq; primũ primitate durationis dei qua hic intelligo imo puto q multo plures reperiuntur infecti aliis vitiis q̃ iſto ſupbie vitio. Hec auctoritates adducte Tho. aliquid concludunt quia tm̃ loquuntur de ſuperbia generaliter accepta que eſt omni vicio cõmunis ꝓ vt omnis actꝰ vel omiſſio contra mandata dei dicitur ſuperbia de qua veriſſimũ eſt q eſt vltimum redeuntibus ꝛ primum recedentibus ſequitur enim iſte eſt peccator: ergo eſt ſuperbus. ſed nõ ſequitur iſte eſt ſuperbus ergo eſt peccator: ſed hec prioritas nõ eſt durationis ſed nature. Ad rationem autem inductam per beatum Tho. Reſpondeo primo negando cõſequẽtiam nõ em̃ ſequitur mortale complet rationẽ animalis quod eſt homo ergo nullum eſt animal mortale niſi ſit homo complẽtta enim rationẽ alicuius ſunt duplicia quedã ſunt conuertibilia cum eo cuius rationem cõplent. Et de illis ꝓña eſt bona. alia ſunt que nõ ſunt conuertibilia/ ſed in plus ſe habẽt q̃ ea quorum rationẽ complent ꝛ de illis cõſtat q ꝓña non valet auerſio autẽ ſi cõpleat rationẽ ſupbie non tamen eſt completiuum cõuertibile ſed nõ conuertibile. ¶ Eſt tamen aduertendũ ꝓ antecedẽte ratiõis Thome. q duplex eſt auerſio ſicut ſupra dictum eſt. Quedam eſt que fit per negationẽ conuerſionis cum tenemur cõuerti et iſta eſt cõmunis omni peccato et non complet rationem ſuperbie. alia eſt per actum nolitionis et iſta nõ eſt cõmunis omni peccato nec etiã cõplet rationẽ ſuperbie Cũ etiam cõueniat aliquibus aliis peccatis. Nolitionum enim dei ꝛ mandatorum eius. alia eſt contemptiua alia nõ. Contemptiua eſt illa q̃ cõuenit ſupbie et adhuc nolitio cõtẽptui dei ꝛ mandatoꝝ eius non complet rationem ſuperbie cum nõ cuilibet ſuperbie conueniat contemnere deum et mandata eius ſed ſi compleat cõplet tãtum rationem vnius ſpeciei eius que eſt ſuperbia in deum nec adhuc rationem illius ſpeciei ſuperbie tanq̃ completiuum conuertibile ſed tanq̃ cõpletiuum nõ conuertibile. qz ſi eſſet talis nolitio contemptiua et nõ ineſſet ꝓ prie amorem ꝓprie excellentie ipſa non eſſet ſupbia ſed abſolutus dei contemptus. Et ſi dicas auerſio a deo ineſt per ſe ſuperbie et ex cõſequenti aliis ſed nichil eſt peccatũ niſi ſit auerſio a deo ergo nichil eſt peccatum niſi tunc inſit ſuperbia cõſequentia tenet quia quotienſcunq; aliquid ineſt duobus eorumvnt per alterum nunq̃ illud ineſt illi cui ineſt per alterũ niſi inſit illi cui ineſt per ſe ergo cũ auerſio inſit omni peccato per ſuperbiã nõ inerit alicui peccato niſi inſit primo ſuperbie ergo vbi non eſt ſuperbia ibi nullum eſt peccatum. Et hanc rationem videtur innuere thomas cum ait in corpore q̃ſtionis q auerſio ptinet ꝓ ſe ad ſe ſuperbiã ad alia aũt ex cõſequenti. Iſta ratio nõ bene conuenit cũ aliis dictis thome in eodẽ articulo/ habet in rñſione ad primũ argumentũ q ſuperbia dicit̃ eſſe omnis peccati initium nõ quia qlibet peccatũ ſingulariter oriatur ex ſuperbia ſed quia quodlibet genus peccati natum eſt ex ſuperbia oriri. Ex qua ſolutione apparet q ſunt multa peccata ſingularia q̃ nõ oriuntur ex ſuperbia capiendo ergo aliquod tale. Arguo ſic. In iſto peccato quod nõ eſt ortũ ex ſuperbia eſt auerſio a deo aut ergo hoc peccatum habet ex ſe ꝛ primo hmõi auerſionẽ aut ex conſequenti et mediante ſupbia tm̃. Si primum tunc falſum eſt q alia peccata nõ habẽt auerſionẽ a deo niſi ex ꝯnti et mediante ſupbia q̃ eam habet per ſe. Si ſm̃ ergo eſt originatum a ſuperbia cuius oppoſitum ſupponitur. Et patet ꝓña qz vel iſtud peccatũ eſt omnino diſparatũ a ſuperbia nullam habitudinem ad ipſum habens ꝛ tunc nõ habet auerſionẽ ſuã a ſupbia Aut hz habitudinẽ aliquã ꝛ illa videt̃ niſi habitudo effectus ad cauſam cũ nõ ſit inter hec habitudo totius ad partem nec ecõtra nec cõtenti ad cõtinens nec ecõtra nec alia queuis ꝛ tunc conſtat q erit originatũ a ſuperbia. ¶ Ad rationem autẽ nego primã partẽ aſſtis nam ſi auerſio accipiat̃ primo tunc ineſt ꝓ ſe peccato cũ ſit de diffinitione peccati in cõmuni. Quicquid eſſi eſt de diffinitione ſuperioris per ſe ineſt cuilz inferiori. Si aũt accipitur ꝓ auerſione nolitum tunc nõ ineſt cuilibet pctõ ſi ꝓ auerſione contemptiua tunc etiã nõ ineſt omni peccato quibus tm̃ ineſt non ineſt per ſupbiam niſi in illis que ſingulariter orta ſunt ex ſuperbia. Si pro auerſione contemptiua ex amore ꝓprie excellẽtie precedente tunc ſoli ſuperbie ineſt. ¶ Tunc ad formam quinte rationis principalis dico q ſi originaliter dicat actum/ et cetera diſtribuat pro ſingulis generum nego maiorem quia nullum vicium a quo cetera hoc modo originantur ſi autem originantur dicat aptitudinem ꝛ c̃. diſtribuat pro generibus ſingulorum tunc etiam negatur maior quia non oportet illud genus vicij a quo de ſingulis generibus poſſunt aliqua vicia oriri precedere omnia vicia. ¶ Ad ſextam reſpondeo primo negando conſequentiam qz illud vicium dicitur capitale a quo non orta ſed aliqua genera viciorum nata ſunt oriri ꝛ ideo ſuperbia qua omnia alia nam ſunt oriri

t.iij.

cõtra tho. vbi ſupra.

Solutio arg. tho.

Duplex auerſio.

cõtra tho.

Solutio Tho. vbi ſupra.

dicitur non capitale vicium sed regina viciorum. Et hec sententia thome aliter tamen dici pōt negando minorem. Lassianus enim z multi alij z doctrina cōmunis catholicorum enumerat supbiam vicia capitalia. q autem Gre. non ita enumerauit hoc non fecit quia sm veritatem non esse capitale sed quia cum hec appellatio esset superbie et alijs cōmunis voluit eam ppria appellatione signficari dicēdo ipsam viciorum reginam. Potest autem dici viciorum regina sm thomam ppter influentiā quam habet in omnia alia vicia/ q influentia pōt intelligi dupliciter. Uno modo sm originationem ita scz q est principium originatiuum respectu omniū. aliorum et in hoc sensu videtur accipere thomas z bene. Alio mō de influentia impulsionis z directionis sic ita liceat loqui et hoc etiam est verum nam si in eodem subiecto cum superbia et reliqua vicia/ cetera vicia dicuntur impulsu z impetu superbie z nō econtra z habens ea ordinat ea ad finem superbie et non superbiā ad finem alioz/ et hoc cum res vel circunstantie exigunt ordinationem vnius in alterum z maxime nisi superbia sit ita remissa vt cetera notabiliter eam excellant ob hoc enim superbia potissima regina viciorum dicenda est primo mō potius dicenda esset parens q̄ regina ¶ Ad septimā concedo primā partem añtis. et secundam z nego ꝓñam q: q̄ dicta sunt de originatione viciorum a superbia nō intelliguntur de originatione actuali et p singulis generum sed de originatione appetitudinali z p generibus singuloz. ¶ Ad rationem ante oppositū iam responsum est. Aliter tm̄ pōt rñri q sicut virtus heroica est gradus z nō genus virtutis ita bestialitas est gradus nō genus vicij q̄ etiaz in superbia reperitur. Ideo dico q supbia sm gradū bestialitatis excedit omnem bestialitatem alterius generis sicut humilitas secundū gradum heroicuz excedit omnem heroicum gradū alterius generis.

Tho. 2. 2. questi. 162. articulo. 7

Queritur quarto Utrū

superbia sit in vi appetitiua aut cognitiua Arguit q in cognitiua Omnis cecitas mētis est in vi cognitiua sed supbia est cecitas mētis vt infra patebit igitur. In oppositum arguitur humilitas est in vi appetitiua ergo et superbia. Notandū q supbia importat principaliter amorem pprie excellentie/ z cum hoc importat cōtemptū aliene qui actus nati sunt causare in intellectu estimationem inordinatam de ppria excellentia et etiam inordinatam estimationem de aliena Sicut enim humilitas importat principaliter delectionem ordinatam sui z appciationē aliorum ordinatā que nate sunt causare estimationes conformes in intellectum ita z superbia. ¶ Prima conclusio superbia est in vi appetitiua. pbatur omnis amor excellentie pprie z cōtemptus aliena est in vi appetitiua sed superbia est alter istorum duorum actuum vel ambo vel aliquis vtricz equiualens ergo superbia est in vi appetitiua. maior pbatur p ea supra multipliciter allegata sunt que non est necesse repetere. ¶ Secunda cōclusio Superbia causat in vi cognitiua multas falsas estimationes. pbatur quia causat estimationem falsam de propria excellentia et estimationē falsam de deiectione aliena qui estimationes false dependēt ex multis alijs falsis que etiam p artialiter causantur a superbia.

Effectus superbie.

Estimat enim superbus se habere bona excellētia que nō habet vel tot z tanta habere quot z quanta nō habet Estimat se nulla habere mala z contēptibilia q̄ tamen habet. Aut nō tot z tāta quot z quāta habet Estimat aliqua bona q̄ habet esse multuz appciabilia z esse causa magne excellentie que nec multum appciabilia sunt nec sunt. magne excellentie cā Estimat p̄terea se solū vel potissimū aliqua habere q̄ nec solus nec potissime hz Estimat se q̄ habet habere a se z posse sibi ipsi cōseruare q̄ nec a se hz necz sibiipsi cōseruare sufficit Estimat interdum se bona q̄ hz habere ex meritis z se etiā maioribus dignū q̄ nec ex meritis hz nec minima eoruz parte dignus est. Contrarias estimationes habet de alijs a se hāc cōclusionē pbāt oēs auctoritates supra allegate quaz multe dicunt q supbia execat multe falsitas est amica supbie. que oia ideo dicta sunt ad doctoribus nō q: falsa estimatio sit supbia/ vel pars sed supbie sed q: est effectus supbie Et ad istū sensum exponende sunt auctoritates doctoz si aliqua sonare videanť q supbia sit mētis cecitas. Pro hac cōclusione est aug. lib. de pnia dicens Sepe reprobi p hoc q vnū vel minimū bonuz incaute aspiciūt multaz grauia mala in qbus sunt nō agnoscunt: z sepe electi p hoc q ad tenuissimū malū suū infirmari deputāt magna bona ad q̄ puecti sunt nō admittūt. ¶ Ad idē est grego. xxij. moraliū. Mōnū q̄ inquit extollimur q: nos alijs nō recte cōparamus. Si em̄ alijs volumus cōparari ea tm̄ cōsiderare debem⁹ qui i nobis a nobis sunt nō a deo quasi p̄stita nobis. Sic nāq est q̄ de bonis a deo p̄restitis sup alium extollit velut qui vestibus alienis indutus gloriat. Non ergo hec aliorum bonis cōparare debemus sed mala tm̄ nostra que a nobis habemus q si mala nostra bonis alioz comparemus nos inferiores oībus nobis ipsis videbimur. Et sequitur. Cōtra quod q: supbi factū. z si omnibus deteriores sunt cunctis se iudicant esse meliores sua em̄ bona attendentes alioz malis cōparant quoz mala nullatenus cōsiderare debent. Et ꝓñter ostēdit quot mala inducit aliene culpe consideratio. Tertia cōclusio supbia nō est i vi apptitiua sensitiua/ sed intellectiua scz in volūtate. Probat primo quia omne vicium quod primo et per se est vitium morale est in voluntate/ superbia est hmōi igitur. Secūdo in demonibus est superbia z constat q nō est in appetitiua sensitiua igitur. Tertio. obiectuz superbie excedit obiectum appetitus sensitiui. Obiectum est superbie sm thomam est arduum siue sit sensibile siue spirituale ergo supbia ad illam potentiam pertinet que in huiusmodi obiectum sm suum totum ambitum ferri pōt sed talis appetitiua potentia est voluntas siue appetitus intellectiuus ergo superbia est in appetitu intellectiuo vtrum autē sit in irascibili aut in cōcupiscibili ex alio que pendet ideo pro nunc nichil dico. ¶ Contra primam conclusionē Arguitur primo auctoritate grego. xxiij. moralium dicentis obstaculum veritatis timor mētis est quia dum inflat obnubilat/ sed constat q cognitio veritatis non pertinet ad vim appetitiuam/ sed ad vim cognitiuam igitur. Secundo superbia procedit ex indebita consideratione vite aliene et propzie vt patet ex auctoritate gregorij ad secundum conclusionē allegata sed cōsideratio pertinet ad vim cognitiuam et non appetitiuam igitur.

Anselmus

Gregorius

¶Tertio arguitur expressa auctoritate Bernardi in epla ad senonen. expssa dicētis q̄ vna spēs supbie est viciū mētis Ait ei supbia i duas spēs diuidit incecā ⁊ vanā q̄ qdē alijs noib⁹ appellari pñt contumacia et vanitas quoꝝ ꝓor itellectiue posterior volūtatis viciū est q̄ ⁊ illa fallit rōis oculus ⁊ ex ista male afficitur voluntatis appetitus. Cecā superbia seu continuatiua est vicium quo se existimat aliquis vel esse bonum quod non est a se esse qō est/ aut qui in se in domino gloriatur. Vana superbia seu vanitas est vicium que quis tam de eo quod est q̄ de eo quod non est suis magis q̄ dei laudibus delectatur. ¶Ad primam respondet beatus Thomas et bene q̄ superbia indirecte impedit cognitionem veritatis speculatiuam substrahendo scilz causam superbus enim non subicit intellectū suum deo vt ab eo veritatis cognitionem accipiat. Ideo deus abscondit sibi huiusmodi cognitionem secundum illud Mathei. xi. Abscondisti hec a sapientibus et prudentibus. i. a superbis qui sibi sapientes et prudentes videtur et reuelasti ea paruulis id est humilibus neq; etiam superbi dignentur addiscere ab hominibus cum tamen dicatur ecclesiastici sexto. Si inclinaueris aurem tuam/ scilicet humiliter audiendo excipies doctrinam. Ipsa autem directe impedit cognitionem veritatis affectiuam q̄ dum superbi delectantur in propria excellentia excellentiam veritatis fastidiunt secundum illud gregorij. xxiij. moralium. Superbi et secreta intelligenda precipiunt et eorum dulcedinem experiri non possunt: et si nouerint quando sunt ignorant quomodo sapiunt/ vnde et ꝓuerbiorum. xj. dicitur vbi humilitas ibi sapiētia/ preter istos modos est vnus alius quo superbia causat cecitatem mentis opositā cognitioni vere excellentie tam propie q̄ aliene scilicet ardentissimus amor huiusmodi excellētie quo fit vt incidant in omnes falsas estimationes que supra recitate sunt. Nam sicut captus amore vicioso ex vehementia passionis frequenter putant se audire aut videre quam nec audit nec videt ita captus amore propie excellentie tenebras suas estimat esse lucem et lucem aliorum tenebras putat. ¶Ad formam ergo rationis respondet negādo cōsequentiam quia quod est in vi cognitiua pōt impediri ab eo quod est in vi appetitiua. ¶Ad secundā similiter negat ꝓña sz tm̄ sequit̄ q̄ supbia causam suam habet in vi cognitiua. Est tamē aduertendū q̄ hmōi inordinata consideratio vite aliene et pprie/ ⁊ actus supbie sunt sibi inuicē cause/ hmōi em̄ inordinatio considerationis etiam sm̄ tho. ex inordinato appetitu ꝓprie excellentie ꝓcedit q̄ quod aliquis vehemēter desiderat facile credit Et ideo supbus ꝓpter appetitum inordinatū excellentie ꝓprie ⁊ cōtemptū aliene facile de se magna estimat/ et parua de alijs. Similiter hmōi estimatio causat actum superbie ⁊ p eam fit vt supbus amet excellētiam suam super alios et in ea delectetur nec intelligo hmōi mutua ꝛcausalitatē secūdū eosdē actus in numero sed secūdū eosdē actus secundū speciē. ¶Ad tertiam dico q̄ bernardus in illa epistola accipit superbiam cōmuniter ad p̄sumptionem/ ambitionem vanam gloriam ⁊ supbiam ꝓprie dictam. Et supbia ceca cōprehēdit p̄sumptionē ⁊ ambitionem ⁊ supbiam ꝓprie dictam q̄ oēs iste excecant. Tertia autem magis. Aliam autem vocat vanam et non cecam quia vel nō excecat si excecat hoc est rarius. Dicit autem superbiam cecam esse vitium mentis non quia actus ille vel habitus qui est ꝓprie superbia sit vicium mentis/ sed quia huiusmodi suppia est naturaliter causatiua huiusmodi estimationis que est vitium mentis et tale estimationē vocat superbiam non quia in rei veritate sit formaliter talis sed quia effectus quasi connaturalis huiusmodi superbie. Aut dicit eam vitium mentis q̄ simul ⁊ affectum ⁊ rationē corrumpit. Alia autem dicit viciū voluntatis q̄ non corrumpit nisi voluntatem. Ratio ante oppositum soluta est ex dictis.

QUeritur quinto Utr̄ ī superbia tribus gradibus sicut ⁊c. vicia distincta Arguitur q̄ non q̄ vt allegatum est supra ex benardo superbia non habet nisi duas species scz cecam et vanam igitur nō est tribus gradibus distincta. In oppositum arguitur q̄ nō videtur esse maior ratio de vno vicio q̄ sit tribus gradibus distinctum q̄ de alio ergo si alia sint his gradibus distincta ⁊ superbia. Notandū q̄ gregorius. xxxiij. moralium assignat quattuor species superbie ita dicens. Quattuor quippe sunt species quibus omnis tumor arrogantiū demonstrat cum bonum aliquod a semetipsis habere se existimant/ aut si sibi datum desuper credunt ꝓ suis hoc accepisse meritis putant aut cū iactāt se habere quod nō habent aut despectis ceteris singulariter videri appetunt. hanc autē diuisionē superbie bonū esse ac sufficientē ꝓbat tho. dicens q̄ quelz excellentia cōsequit̄ aliquod bonū habitū qō quidē pōt considerari tripliciter. Uno mō sm̄ se vt cū qs attribuit sibi maius bonū q̄ hz ⁊ sic est tertia spēs qua aliqs iactat se habere qō nō habet. Alio mō ex parte cause inquātū est excellētius q̄ aliqō bonū insit alicui a se q̄ ab alio. Et hoc dupl̄ q; vel ex parte cause efficientis ⁊ sic est ꝑma species supbie qua qs estimat se bonū suum habere a se nō ab alio effectiue vel ex parte cause meritorie ⁊ sic est secūda species qua quis estimat bonū quod habet ab alio se habere ex meritis suis. ¶Tertio mō ex parte modi habendi ꝓ vt aliquis excellentior redditur ex hoc q̄ aliquod bonum excellentius ceteris possidet/ et secundū hoc mouetur aliquis ad inordinatum maiorem sue excellentie et sic est quarta species supbie qua aliquis despectis ceteris vult videri. Hec opinio tho. est pulchra et bene moralis sed tm̄ videtur calūniabilis multipliciter ꝓmo q; nō videtur q̄ gregorius in loco illo posuerit species superbie sed tm̄ posuit spēs arrogātie q; arrogantia est supbie spēs et non eadem conuertibiliter sibi imo eam distinguit ysidorus libro de summo bono a superbia sicut speciem a specie ⁊ dicit arrogantiā ex superbia nasci ⁊ non econtra. Et confirmatur quia stat aliquem esse vere superbum et tamen nichil sibi arrogare Verbi gratia aliquis est doctus theologus et doctior ceteris q̄ secūversanē etiam notabiliter confitetur tamen se non a se nec ex meritis sed munere dei hāc tantā scientiam accepisse ⁊ nichilominus q; scōm eam excellit ceteros notabiliter mouetur maiorē ꝓprie excellentie contēptiue et despicere ceteros tanq̄ nichil sciētes. Iste opinione fuit est tumidus ⁊ elatus ⁊ ceteror despectuus ⁊ ita superbus et tm̄ nichil sibi arrogat. ꝓretereavolo q̄

Gregorius.

Species superbie.

Tho.2.2. questi.162. articulo.5.

cōtra tho.

aliquis impudenter iactet bona que habet ex amore ꝓprie excellentie ⁊ in contemptum aliox̄ similia bona non habentium. Tunc sit talis est vere superbus et tamen nichil sibi arrogat ergo nō omnia superbia est arrogantia. ¶ Secundo non michi videtur thomas bene fundasse istos arrogantie species hec enim eius verba sunt. Est autem considerādū q̄ quelz excellentia cōsequitur apud bonū q̄ quidem bonuz pōt considerari tripliciter ⁊c. ecce vbi thomas ponit primo duo scz excellentiā ꝓñtem bonum habitum ⁊ bonum ipsum ex quo consequit excellentia Et tunc ex triplici aut quadruplici cōsideratione boni ex quo cōsequit excellētia assignat quattuor spēs arrogantie ⁊ ex primomō cōsiderādi accipit tertiā speciem qua quis iactat se habere bonū quod non habet. Contra hoc arguitur/ volo q̄ aliquis sit multum diues ⁊ ꝓpter diuitias putet se excellentiorem aliꝭ doctis et bonis et despiciat eos ⁊ contēpnat sicut multi faciunt. tunc sic talis sibi arrogat excellentiam quam non habet et est arrogans secundū tertiam speciem ⁊ tamen constat q̄ nichil arrogat sibi ex parte boni quod cōsequit excellentia quia non credit se ditiorem q̄ sit volo enim q̄ de multitudine et copia diuitiarū suarū recte estimet ergo arrogat sibi illo tertiomō ex parte excellentie que bonum habitū cōsequit false putans q̄ illud bonū aliqua magna excellentia consequatur Et ego satis opinor q̄ iste modus arrogādi vel superbiendi sit ceteris cōmunior inficiens ꝓ magna parte diuites nobiles et potentes qui credunt q̄ ex istis bonis externis que nulla sunt in cōpatione ad bona aliqua magna excellētia nascat. ¶ Confirmatur quia defensio peccatorum rebellio libertas peccandi consuetudo sm̄ bernardū pertinent ad superbiam cum sint gradus superbie et tñ nō omnis qui defendit peccata sua aut libere facit quod vult aut consuetudinem peccandi habet arrogat sibi aliquod bonum in quo fundatur excellētia sed hec aliquando cōtingunt q̄ talis ex bonis q̄ vere habet arrogat sibi excellentiā quā nō habet ⁊ que non est nata sequi bona que habet. Ideo mallem modo sequenti rationem illius diuisionis qua dimembris assignare. Omnis arrogans falso arrogat sibi aliquid. Aut ergo arrogat sibi falso bonum ex quo consequit excellentia ⁊ tūc arrogat sibi bonum quod nō habet aut arrogat sibi falso excellētiā natam sequi ex bono qō hz. Et hoc tripl̄r aut arrogat sibi falso bonū illud ꝓ indepēdētiā ab alio/ ⁊ sic est prima species qua quis estimat bonuz quodlz a se ⁊ non ab alio habere. Aut arrogat sibi falso ratione debiti/ et sic est secunda species qua quis estimat bonum quod habet etiam ab alio esse meritis suis debitū aut ratione singularitatis habendi quia scz vel solus habet tale bonum vel precipue habet illud ⁊ sic est quarta species. ¶ Notādum secūdo q̄ anselmus exultationē siue superbiā diuidit in exaltationē cordis qua ꝗs se magnū estimat ⁊ multum excellentem. ¶ Oris qua quis de excellentia sua iactando inordinate loquitur. Et operis qua quis signis et factis electionē mentis exterius inordinate demonstrat de qua diuisione dicit beatus thomas q̄ accipitur secundum procursum peccati: quod primo corde concipitur. secūdo ore profertur. tertio opere perficitur. Quod si intelligat de procursu illo communiter reperitur in aliꝭ peccatis non michi videtur cōuenientis dictum, vt puta in pctō luxurie est primo interior cōsensus. Secūdo executio q̄ preexigit collocutionē ve habeat consensus alterius. Tertio sequit opus scz exterior luxuria. Et ista luxuria exterior est directe subordinata volitioni luxurie et non alicui alteri volitioni ei subordinate. Tunc arguo sic nullū opus immediate subordinatum volitioni que subordinata est volitioni q̄ primo ⁊ per se est volitio superbie est opus ꝓ quod perficitur ꝓcursus superbie. sed superbia operis q̄ cōsistit in exhibitione quox̄ factorum q̄ sunt signa superbie subordinata immediate volitioni alicui que est subordinata volitio q̄ primo et se est volitio superbie igitur. minor ꝓbatur. q⁹ facta que sunt signa superbie subordinantur immediate volitioni huiusmodi factox̄ q̄ volitio factox̄ subordinatur volitioni excellentie que ꝑmo et ꝓ se est volitio superbie igitur. ¶ Secūdo nullum opus ad quod nulla volitio que ꝑmo et ꝓ se est volitio superbie nō inclinat nisi mediāte iudicio rationis vero vel erroneo ⁊ alia volitione illi cōformi est opus ꝓ quod pficitur ⁊ cōsummatur illa prima volitio sz ad hmōi opus exterius quod est signum excellētie non inclinat volitio excellentie immediate sed tantum mediante iudicio vero vel erroneo quo iudicatur q̄ per talia facta significabitur vel procurabitur excellentia et mediante volitione huiusmodi factorum igitur. Tertio quis diuideret luxuriam in luxuriam cordis/ oris/ ⁊ operis intelligendo per luxuriam cordis consensum actualem in luxuriam per luxuriam oris collocationem de turpibus et luxuriosis rebus / per luxuriam operis conuersationem cum luxuriosis personis aut frequentationem locorum luxuriosiox̄. Aut facta aliqua per que iudicaretur luxuria cordis/ constat q̄ illa diuisio non acciperetur secundum ꝓcursum peccati luxurie quia opus istud non est illud opus quod proprie correspondet consensui in luxuriam sine coitū Cum tali consensui ꝓprie correspondeat coitus ipse tanq̄ opus exterius in quem coitum immediate inclinat ipse consensus actualis et particularis Sed diuisio superbie que posita est omnino similis huic diuisioni superbie ergo hec diuisio superbie non est sumpta secundum procursum peccati superbie. ¶ Quarto quotienscunq̄ diuisio alicuius peccati sumitur secundum procursum peccati tunc res significate per membra diuisionis sunt sibi inuicem subordinate scilicet secundum primo et tertiū duobus sed superbia operis nullomō subordinat superbie oris cum nullomō oporteat q̄ q̄ vult superbi az ostendere factis q̄ primo ostendat eam verbis. ¶ Quinto oīe illud opus ꝓ quod pficit aliq̄ō peccatū est finis volitionis q̄ ꝑmo ⁊ per se est pctm̄ sed opus superbū quo scilz significatur excellentia cōtemptiua nō est finis excellentie contemptiue quia nō ideo amo excellentiā vt superbie faciam et opere sed econtra ergo superbie facio et opero vt superemineam et excellens videar ergo et cetera.

Tho. vbi supra.

Anselm⁹.

Maior patet Nam tu vis luxuriari vt luxurieris: et non econtra tu non luxuriaris vt velis luxuriari. Et si queras quod est illud opus per quod perficitur ⁊ consummatur superbia. Respōdeo q̄ aliq̄d dicit esse supbia dupliciter. Uno modo primo et sic inordinata volitio excellentie contēptiue dicit esse supbia ⁊ de tali dico q̄ sicut allegatum est supra ex

cassia.perficitur et consummatur sicut3 iactantia sine materia exteriori et ꝓpter defectum huius cō siderationi videtur michi errasse beatus thomas.

Superbia dupliciter capitur

¶Alio modo aliquid dicitur superbia secundario et hoc modo manifestatio huiusmodi excellētie cō temptine diceretur esse superbia secundario scz et tunc dico q huiusmodi manifestatio excellētie potest fieri per verba et tunc ipsa dicitur supbia oris que subordinatur volitioni huiusmodi verboꝝ quia scz ego volo talia verba supba z contēptiua potest etiam fieri huiusmodi manifestatio ꝑ factaz opera que facta et opera subordinantur volitioni talium operum/z ista dicitur superbia operis. Et si dicas q superbia inclinat p se in contemptum et per consequens in dicta et facta supba etiam secluſa oīi manifestatione. Dico q si hoc concedaf quēadmodum conceditur de luxuria q inclinat in verba turpia z oscula z tactus turpes et impudicos/ tamen semper cōstat q supbia oris non dependet a superbia operis nec econtra. Sicut nec verba turpia ab osculis luxuriosis nec econtra: et per consequens qualitercūq dicatur semp tamen habebitur q illa diuisio non sumitur penes ꝓcursum peccati: sed sumitur penes actum interiorem z exteriorē. Actus interior dicitur superbia cordis Actus exterior est duplex. vnus est actus oris: alius est p alias potētias executum. sicut sunt correctiones que magis ex supbia cū ex fraterna caritate ꝓcedunt ꝑm illō superbi plati semper inuenire optant: quod rigide feriant. Actus oris dicitur superbia oris. Aliaruz potentiarum actus dicuntur supbia operis.

Duodecim gradus superbie ſm bernadum

¶Notandum tertio q bernardus ponis duodecim gradus superbie duodecim gradibus humilitatis correspondentes vt dicit Tho. ¶Primus est curiosi tas. leuitas. inepta leticia. iactātia. singularis arrogantia. ꝓsumptio. defensio peccatorum fallax et superba confessio. rebellio libertas. peccandi consuetudo peccandi. Curiositas opponitur ꝑmo gradui humilitatis quo quis defixis in terram aspectibus humilitatem ostendit. Nam qui vbicunq stat ambulat oculis vagatur caput erectum et aurus

2. gradus. suspensus portat: z curiosus in alioꝝ rebus cognoscere dum videtur et tumidus. ¶Secundus gradus scilicet leuitas animi: que significatur ex leui motu oculoꝝ leuitate sermonis que in multitudine et clamore: et in consideratione consistit opponitur secundo gradui humilitatis quo pauca verba et non clamorosa voce loquimur/ q hanc autez leuitatem contempnimus eos cum quibus loquimur et versamur. ¶Tertius gradus scz inepta le

3 gradus . ticia qua leta semp appetimus et tristia fugimus: opponit gradui hūilitatis quo risus facilitatē fugim⁹. Isti tñ gradus nō videntur ptinere ad perfecte superbos de quibus dicit aristoteles in quarto ethicoꝝ q imittantur magnanimū cūtum possunt: et maxime in signis exterioribus magnanimitatis magnanimi autez constat graues sunt aspectu: in incessu: in sermone: et in oīi gestu nec faciliter mo

4 gradus uentur in risum. ¶Quartus est iactantia qui opponitur taciturnitati quarto hūilitatis gradu cūis tamen iactantia non adequate z p se opponatur taciturnitati vsq ad interrogationez. Cū etiā sine iactantia possit pdi taciturnitas ordinata

¶Quintus singularitas p quam intelliguntur hi qui vltra ceteros appareāt plus cereris agūt qui bus non sufficit monasterii regula z in operib⁹ suis singulares et quasi diuisus et separatus vult ieiunare cum alii non ieiunant: vult orare vbi alii non orant: vult refectionem separatim sumere et semp aliquid agere/ q quod videamur aliquam excellentiam sup ceteros obtinere. Et ideo humilitas est obseruare que habz communis monasterii regula sed tamen interdū vera virtus ꝓ vicio singularitatis nonnullis offertur. Contingit em interdum q viri docti et ingenio vigentes non sequuntur communes et vulgares auctoruz opiniones sed ab his certis et multum manifestis rationibus dimouentur: et ꝓpter hoc vicii singularitatis obiicitur/ falso q̄dem quia cum nō sint ad huiusmodi aliorum opiniones vulgares obligati habent certitudinē/ rationes in oppositū et patenter cognoscunt q rationes vulgate opinionis sophistice sunt et nullius efficacie. Tum etiaz quia in his que ꝓbabilia sunt omnino liberū vt vnicuiq ratio indicat sentiri / et ideo in hoc non singularitas sed vera ingenii libertas non est singularitas / sed falsitatis declaratio non est singularitas: sed falsarum opinionū emendatio. neq enim errare tenor cum illis quos etiaz vera docentes sequi non obligoz nisi id certa z euidenti ratione manifestum fecerint. ¶Sextus est

6. gradus. arrogātia qua sibi et meritis suis omnia bona que habet immo etiam plura q̄ non habet arrogat con

7. gradus tra sextum hūilitatis gradum quo q̄s existimat se omnibus viliorem. ¶Septimus est ꝓsumptio qua q̄s estimat se ad multa et ardua singulariter posse sufficere. Et ideo respondit frequenter nōvocatus ꝓcedit non missus reordinat ordinata resecit iam facta et nichil estimat bene factū nisi quod ipse fecerit contra septimum hūilitatis gradum quo q̄s se ad omnia indignum et impotentē putat

8. gradus. ¶Octauus est defensio peccatoꝝ. Superbus em egre fert si reprehendatur. et ideo vbi non potest negare factuz defendit id a se factum esse cōtra octa

9. gradus. uum hūilitatis gradum q̄ est peccatoꝝ confessio ¶Nonus est fallax et supba confessio. confessio dicitur fallax qua q̄s mente non contritus se contritum simulat/ z id ore detestatur ad quod adhuc corde z animo afficitur. Dicitur autem confessio supba qua q̄s non vult patienter ferre z amplecti penam illam quā peccatis suis ꝓmeruit: et ideo ordinat illam simulationem contritionis z doloris z excutit a se lachrimas vt iam satis dedisse penarū videaf et ne amplius q̄dq̄ supplicii inferatur. contra nonum hūilitatis gradum quo ꝓ obedientia

10. gradus in duris z asperis patientiam amplectimur. ¶Decimus est rebellio/ cōsequens est enim vt qui non vult patientiam duroꝝ amplecti nec potest eā per simulationem contritionis z emendationis fugere quod contra ꝓpositum eam suscipit aut contra superiorē sit rebellis et a parte contradicendo fugere nitaf quod dissimulādo reticere a se tēptauerat contra decimū hūilitatis gradum quo iu-

11. gradus. bemur nos maioribus cum obedientia subicere: z eis in omnibus obedire.. ¶Undecimus est libertas peccandi. Nam q ꝓpter rebellionem obediētiam superioris z p̄sentiam ac auctoritatē eius effugit cum non habeat q̄ eum coherceat iam libere et sine timore reprehensionis peccat: z q̄ se ab obedientia alterius eximit ꝓpriam voluntatem libere z cū delectatione adimplet contra vndecimum humili-

tatis gradum quo cum delectatione ꝓpria voluntate ꝓhibemur implere. ¶ Duodecimus gradus est consuetudo peccandi postꝯ prima flagitia impunitas sequitur experta voluptas libenter repetitur/ repetita blandit: ratio ligatur/ et timore dei ac reuerentia ꝓceptorum suorum sublatis consuetudo peccandi inducitur contra duodecimum humilitatis gradum quo admonemur semper timere deum ꝛ mandata eius reuereri ꝛ in memoria habere. Notandum quarto ꝙ superbia sicut ꝛ cetera peccata potest diuidi in tres gradus/ in superbiam incõtinentie/ superbiam malicie siue intemperantie/ et superbiam bestialitatis. Superbia incontinentie est amor inordinatus excellentie ꝓprie contemptiue infra communem facultatem hominũ positus contra quem superbus patitur stimulos conscientie reluctantis ꝛ ad meliora deprecantis. Et iste gradus diuinus iter in incontinentiam ꝓprie dictam ꝛ perseuerantiam. Superbia malicie siue intemperãtie est amor inordinatus excellentie proprie contemptiue infra communem hominũ facultatem posit⁹ contra quez superbus nullo patitur conscientie stimulos nec remissum rationis: sicut contigit in his qui iam ꝙ longam consuetudinez ita obdurati sunt vt in scelera sua ex electione et cum magna delectatione ferantur sine vllo remorsu conscientie. Superbia bestialitatis est inordinatus amor excellentie ꝓprie cõtemptiue qui aut ex natura actus: aut ratione alicuius circunstantie ẽ extra cõmunem facultatem hominum ita ꝙ nulli sunt aut rari q̃ non ꝓpter abiectionem vel summam maliciam tales actus eum abhorreant et eum exercentur sicut est superbia in deum per actualem ꝛ positiuum contemptum eius et mandatorum suorum. ¶ Tunc sic cõclusio responsiua ad questionem. Superbia conuenienter diuiditur in tres gradus. Patz ex dictis nec obstat ꝙ bernardus ponit duodecim gradus: ꝛ alii ponunt tres quia ista vltima diuisio cõprehendit oia q̃ continent in aliis diuisionibus. Ista aũt vltra gradus positos a bernardo videt continere ꝛ comprehendere superbiam bestialẽ quam nõ ponit bernardus q̃ tantum loquitur de superbia monachorum inter quos forte hic tertius superbie gradus non fuerat expertus quo tũ infectus fuisse videt Julianus apostata qui veluti certamen aduersus cristum per incredibilem superbiã suscepisse vltimum vite spiritus exsuflans ait. Vicisti galilee vicisti. Sed de superbia mouent aliqua dubia. Primũ dubiũ in quo sit tollerabilior superbia vel in paupere docto: vel in diuite indocto ceteris paribus. Arguit ꝙ in paupere docto: quia in eo magis tollerabilis est amor excellentie ꝓprie q̃ maiorem excellentiam habet/ sed paup doctus habet maiorem excellentiã q̃ dives indoctus cum scientia sit bonũ excellentius diuitiis igit. In oppositum arguit per illud vulgatũ et tritum ꝙ paup superbus est vna de abusionibus seculi. Ad dubium respondet ꝙ superbia est tollerabilior in diuite indocto q̃ in paupere docto: huius ratio est quia superbia est amor excellentie contemptiue qua qs se estimat ita excellentem vt ceteris non indigeat sed eos potius cõtempnat ꝛ spernat Ita est aũt ꝙ pauptatem suam maxime debet cognoscere se indigere aliis cum paup dicatur cui desunt etiam alimenta aut saltem cui desunt necessaria aut ad vitã aut etiam ad decentiã et honestatẽ diues autem indoctus non caret nisi doctrina que carentia doctrine non ita conuincit eum indigere aliis sicut pauptas pauperẽ et ideo superbia in paupere docto est intollerabilior q̃ in diuite indocto. ¶ Secũdo paup doctus nichil habet incitans eũ ad superbiam. Nam q̃uis doctrina nata sit excitare ad eam inq̃tum est excellentia q̃dam tamen vt videtur q̃tum excitat tantũ etiaz distrahit inq̃tum est ablatiua cecitatis: inq̃tum etiã habet paupertatem circunstantẽ q̃ maximã habet inclinationẽ cõtra superbiam. diues aũt indoctus habet diuitias q̃ nate sunt excitare q̃ non habent aliquod retractiuum aut impeditiuũ eo ꝙ est indoctus et ꝓ ꝓñs cecitati mentis ꝓximior ideo paup doctus superbus est intollerabilior q̃ dives indoctus. Probat tertio auctoritate bernardi sup cantica sermone. lv. dicentis. Quis non tollerabiliorẽ in diuite superbiã q̃ i paupe dicat ve mihi si tam dure in potente illo sia aduersum est ꝓ eo ꝙ eleuatũ est cor illius nec ei ꝓfuit qõ cognata potẽtibus esse cognoscit superbia quod de me exigendum est ꝛ misero et superbo.

Secundus dubiũ vnde est ꝙ superbia vt sacri doctores asserunt vicina est et cognata potentibus.

¶ Ad hanc q̃stionem respondet Ari. iiij. ethi. cor. capitu. de magnanimitate ibi despectores aũt vbi aristoteles ostendit hoc esse verũ de potentibus q̃ sunt sine virtute cuius vis rationis cõsistit in hoc omnes q̃ habent bonas ꝛ ꝓperas fortunas quas nõ possunt ferre moderate credunt se excellere alios ꝛ sunt despectores et superbi/ sed potentes sine virtute existentes habent bonas fortunas scz potentatus ꝛ diuitias ꝛ eas nõ possunt ferre moderate ꝙ sine virtute nõ ẽ facile moderate ferre bonas fortunas: q̃ tales credunt excellere alios ꝛ sunt despectores ꝛ superbi. Antecedens ꝓbatur quia oẽs tales sunt cõtemptiui alior et cum sint magnanimo dissimiles conantur imitari magnanimũ imitãtur aũt eũ in contẽptu ꝛ despectione alior sed nõ vere ꝙ magnanim⁹ vere contẽpnit ꝛ vere glificat isti aũt indifferenter oẽs contẽpnunt. ¶ Secundo potest ꝓbari quia potentes q̃ carent virtute credunt se nullis indigere/ ceteros aũt indigere auxilio suo ergo omnes tales faciliter fiunt superbi. Antecedens patet ꝙ licet eis desint bona scientie et virtutis/ tamen quia sunt sine virtute nõ credũt se egere illis nec cognoscunt dignitatem vtilitatem ꝛ necessitatem horum bonorum immo putant ꝙ omnis humane vite necessitas et subuentio sit in diuitiis posita: ideo faciliter fiunt cõtemptores ꝛ despectores ceterorum. ¶ Confirmant ista auctoritate platonis q̃ interrogatus a Dyonisio tiranno q̃d sit ꝙ philosophi frequẽtant limina ꝓncipum ꝛ principes non frequentant scolas philorum. Respondisse fert ꝙ philosophi intelligunt se egere bonis tirannorum scz diuitiis/ sed tiranni non intelligunt se egere bonis philorum puta scientiis ꝛ virtutib⁹. Ex q̃bus ꝓbis apparet ꝙ indigentia bonor fortune magis sensibilis ꝛ per ꝓñs magis repressiua a superbia q̃ indigẽtia bonor alior. Similit etiã vtilitas ꝛ fructꝰ bonor fortune ẽ magis sensibilis q̃ vtilitas ꝛ fructꝰ bonor alior: ꝛ iõ sunt magis excitatiua ad superbiã et elationẽ cũ incidũt in eo q̃ virtute caret Ex quo infertur: ꝙ glorioſuz est potentibus vincere super-

12. gradus

Tres gradus superbie

Nota.

biam.patet quia hoc est multum difficile et ob hoc Ber.in epistola ad senoñ.ait.In alto posito nō alta sapere difficile est ꝛ omnino inusitatū sed quanto difficilius tanto gloriosius. Seq̃tur secundo in diuite indocto est tollerabilior q̃ ī diuite docto.patet quia in diuite docto est excitatiuum ad superbiā non repressum. In diuite vero docto illud excitatiuum p doctrinam reprimitur ꝛ q̃uis doctrina ẽm q̃ excellens bonū incitet ad superbiam tamen ẽm q̃ est ingenii lumen ꝛ claritas ꝛ oculos mentis aperit magis reprimit q̃ exercitet et est repssiua nō solū respectu sui/sed etiam respectu conditionis ꝓspere fortune.

QUeritur consequenter de vitiis oppositis patientie,scilicꝫ de impatientia. Queritur ergo Utrū impatientia sit peccatum? Arguitur q̃ non q̃ aliqua impacientia non est peccatū ergo nulla.antecedens ꝓbat quia aliqua ira non est peccatū alias non diceret Psal.Irascimini ꝛ nolite peccare.

¶ In oppositum arguit impatientia opponit virtuti scz patientie:ergo impatientia est peccatum.

¶ Notandum q̃ vt ex supradictis patet/patiētia est virtus qua homo inter aduersa equabilitatem animi seruat ita q̃ ꝓpterea nullo modo a vera hominis deicitur dignitate hoc tamen nō sufficit ad patientiam ꝓprie dictam : quia vt supra ostensum est patientia habet vitiū in defectu quod Grego. appellat insensibilitatem:constat aūt q̃ insensibilis non deicit a vera hominis dignitate ꝓpter aduersa:et ita si illud sufficeret ad patientiam insensibilitas esset patientia quod falsuz est/ideo sicut dictum est supra ad patientiam ꝓprie dictam et tertij generis exigitur tristicia ꝓueniens ex eo q̃ talia accidunt/req̃ritur enim aliqua nolitio aduersorum:ideo si q̃s affectet huiusmodi aduersa vt euitet supplicia eterna:aut vt emendetur:aut vt maiorem retributionem habeat licet tollerantia eoꝝ sit patientia:vel primi: vel secundi: vel quarti generis.non tamen est patientia tertij generis ꝛ adhuc in talibus esset tristicia.idest nolitio aliqua cōditionata/puta si hec aduersa non essent in emendationem meā nollem ea,aut aliqua consimilis Dico ergo q̃ cum aduersa incūbunt toleranda eo modo quo in tertio genere patientie cōtingit ille qui nullam nolitionem eoꝝ habet nec absolutam: nec conditionatā/immo nec nitiꝫ eis resistere aut resarcire incommodū et ex tolerantia non est aliquam commoditatem susceptarus : aut saltem de hoc nichil cogitat:talis dicitur insensibilis et deficit non in equabilitate:sed in tristicia:quam ẽm rectum dictamen rationis tenetur susciperе,ille aūt qui tantam tristiciam suscipit vt ab ea vincatur ꝛ equabilitatem mentis perdat dicitur impatiens q̃ vero moderate se habet in huiusmodi tristicia: ita scilicet vt nec rem suā negligat nec damnū suū ita ferat vt omnino non contingerit nec tamen equabilitatem mentis perdat:sed maneat semp firma ꝛ solida mens vt ꝛ agenda et fugienda cognoscat et incognitis etiam omnino vt prius psistat tunc talis dicitur vere patiens. Tunc sit prima conclusio. Impatientia est vitium patet ratione.ponit oppositum. Secundo omnis ꝓturbatio mentis est vitiū sed impatiētia est perturbatio mentis:ergo impatientia est vicium.maior est nota et minor ꝓbatur quia aufert equabilitatem a mente. ¶ Secunda conclusio.impatientia est vitium piculosissimū ꝓbatur omne vicium inclinans ad vicia multa ꝛ grauia est periculosissimum.sed impatientia est huiusmodi igitur.minor ꝓbat quia inclinat ad iram/inuidiam/odium/homicidium vltionez inclinet ad blasphemiam diuini nominis/execrationes cōtemptum dei/ꝓceptorum et consiliorum eius.secundo ꝓbatur omne illud p quod aduersitas grauissima nocumenta affert eam immoderate ferentibus est vicium piculosissimum:sed impatiētia est huiusmodi/et econuerso est patientia hiis q̃ habent eā igit minor ꝓbatur per Ber.in quadā epistola dicentem q̃ q̃ dignus siue quē mūdus odit. i.et per malam famam a dextris et p bonam a sinistris xpi miles graditur nec extollit laude nec vituperatione frāgit non diuitiis tumet non confunditur pauperate ꝛ leta contempnit et tristia.Et sequitur sicut sanctis ꝛ electis tribulatio opatur patientiam patientia ꝓbationem/ꝓbatio spem/spes autem morte añ confundit,sic dānatis et reprobis tribulatio econuerso parit pusillanimitatem/pusillanimitas turbationem/turbatio desperationem/desperatio autem interemit vbi p pusillanimitatem cōtrariuz patientie quod est impatientia intelligit. Tertio quicq̃d prꝛuat nos oibus bonis q̃ nati sumus assequi p patientiam et affert nobis omnia mala contraria est piculosissimum vitiū/sed impatientia est huiusmodi.maior patet quia bona que assequimur p patientiam sunt magna ꝛ mala contraria multū grauia. Per patientiam enim corrigimur a vitiis ꝓteritis ꝛ transimus ad virtutes ẽm illud Hiero. sup Joel.sepe fit diuina ꝓuidentia vt q̃ non cognouerunt deum in ꝓsperis ꝛ qui delitijs abusi sunt ad virtutes p patientiam corrigant/econtra autez si impatientia habeatur voluntate in deliciis manemus nec vitia deserimus nec ad virtutes transim⁹ sed deteriora flagicia in tuo q̃ boni fuerunt si in aduersis fuerint impatientes a virtutib⁹ ad vitia trā seunt.patientia tribulatum facit magnū.impatiētientia vero dilectissimum.ꝓmum ptz p illud Ber. de cōsideratione ad euge.magnus enim q̃ incidēs in aduersa non excidit vel parum a sapientia.patientia,confert tribulatio ad contemplationem diuinam econtrario autē impatientia retrahit immo ad blasphemiam inducit.ꝓmum ptz p Grego.xiii. moralium dicentis sit miro omnipotentis dei moderamine vt cum in hoc mundo mens iusti aduersitatibus plus laborat se ad auctoris sui contemplandam faciem amplificat patientia tribulatum a peccato mundat ꝛ fortiorem reddit /econtra autem impatientiētia magis inq̃nat ꝛ sordidat ꝛ reddit debiliorem.ꝓmum pz auctoritate Sene. lib.de ꝓuidentia.auida est inquit piculi virtus ꝛ quo tendat,non quid passa sit cogitat gubernatorē in tempestate in acie militem intelligas.calamitas virtutis occasio est nos verberat,nos lacerat fortuna: patimur non est seuicia certamen est quod si sepius adierimus fortiores erim⁹ solidissima pars est corporis quā frequens vsus agitauit ꝓbatur etiam p glo.sup Psal.ix.dicentez/ fornax tribulationis ligna/vitiorꝫ cinerat ꝛ aurum virtutum purgat/vnde malos vitiat/bonos purgat quod intellige malos p impatientiam/bonos vero p patientiam.

¶ Tertia cõclusio. Insensibilitas est vitiũ oppositũ patiẽtie. primo ꝓbat auctate Gre. supius inducta vbi de patientia agit. Secũdo omne illud quo ꝯs amplectit aduersitatem. cũ ꝑm dictũ recte ratiõis non est amplectenda est vitiũ: sed insensibilitas est hmõi igitur. maior ꝓbatur quia aduersitas nõ sem per amplectenda est: vt patet ꝑ illud Grego. xxxi. moralũ. valde ꝑcepse st q̃ semp aduersis ꝛ obicit et valde pauidus est qui se semp abscondit neq; eñ ille dux sapiẽs est q̃ contra hostiles cuneos exerci tum ꝑceps mouet neq; eñ ille dux fortis est q̃ semp hunc ab hostis facie cauendo subducit. Cõfirmat si ꝯs ita esset in aduersitatibus insensibilis ꝙ cũ vi deret domũ suaz ꝓpinquã cõbustiõ eo ꝙ tã dom⁹ vicini incẽsa esset et nõ occurreret incõmodo ꝛ fu turo detrimẽto ꝓpter insensibilitatẽ qz. s. non plus auget eũ nec cõtristat pñtia aduersitatis ꝯ̃ absen tia: ille ab oĩbus merito vituparetur/ sicut etiã iu re vituparet ꝯdam cãtor parisien. quivt refert Be rardus odonis incensa domo sua cũ turba inconti nue clamaret ad ignẽ magistristatus est ꝓpter cla morem incõpositũ ꝛ insuauẽ ꝯ̃ ꝓpter cõbustionem domus sue ꝛ magis voluit occurrere clamor incõ posito ꝯ̃ domui peunti ꝛ ita cũ domus sue igne ab sumeret turbã ꝑm qualitatẽ vocis disponebat ꝛ tã armonice et continue clamare docebat nemo est q̃ talẽ nõ dicit potiꝰ stultũ ꝯ̃ patiẽtẽ: aut hũana ꝑm moderationẽ rationis contẽnentẽ. Ex q̃bus satis patet ꝙ insensibilitas est vitiũ. ¶ Contra secũdaz cõclusionem. Arguit sic impatiẽtia inclinat ad de sperationẽ. ergo nõ inclinat ad mala declarata in eadem conclusione. añs ꝓbatur auctoritate Ber. allegata scõa ratione. ¶ Ad hanc rationẽ rñdet ꝙ impatientia nominat tristiciã auferentẽ equabi litatẽ mẽtis et deiectionẽ infra dignitatẽ hominis ista añt deiectio et inequabilitas habet varios effe ctus. aliquando eñ hz ꝑ effectu cessationem a bo nis operibus quibus primus incumbebat: aut in cumbere intendebat et tunc impatiens se hz velut fractus iacens ꝛ languidus. aliqñ vero cum hmõi deiectione hz in motũ cõtrariuz eoz ab q̃ inclinat patiẽtia ꝛ tũc impatiẽs deiectus si malus est fit in malicia ꝑtinacioz: ꝛ si ꝓposuerit ante aduersitatẽ resipiscere/ nũc post impatientiã ꝓponit persistere Si añt ꝑmus bonus erat post impatientiam ea du rante cõtingit. aliqñ ꝙ non solũ cessat a bonis opi bus/ sed etiã malis incũbit: aut incũbere ꝓponit ꝛ in vtroq; est turbatio et desperatio. ¶ Contra ter tiam ꝯclusionẽ Arguit sic hmõi insensibilitas aut est pusillanimitas: aut caymotes nõ caymotes cũ nullomodo dignificat se honoribus / immo magis indignificat: nõ pusillanimitas qz vt iam allegatũ est Ber. impatientiã sibi cõtrariam pusillanimita tem vocat. ¶ Scõo insensibilis aut ꝓdit equabili tatem mentis aut nõ. Si sic ergo est impatiens. si nõ ergo est patiens/ cũ aduersa nõ auferant ab eo mentis equabilitatẽ. ¶ Tertio omnes sancti ꝛ phi suadere nituntur vt non tristemur ꝓpter aduersa: sed eundẽ vultũ inter ꝓspera et aduersa geramus ergo insensibilitas aduersitatis apud phõs ꝛ sanctos reputata est vera virtus et vera patientia.

¶ Ad ꝑmã dico ꝙ in viciis oppositis patientie nõ non reperitur ita ꝓprie caymotes et pusillanimi tas sicut in ambitione aut inani gloria aut ꝓsum ptione ac superbia. Possumus tamen cõsiderare im patientem ꝑm affectionem excessiuã quandã insẽ sam quam habet ad bona externa ꝓpter quaz affe ctionem frangitur et deicitur a vera hominis di gnitate cum eis ꝑuatur ꝛ econtra insensibilem ꝑm ꝙ caret omni affectiõe etiã ordinata ad ea inꝯtũ scz valent vel ad necessitatem vel ad verũ ornamẽ tum et decorẽ vite et tunc impatiẽs dicitur caym⁹ et insensibilis dicitur pusillanimus. aliomodo con siderantur ꝯtum ad deiectionez ipm quã facit ad uersitas impatienter tolerata quã tñ deiectionem nõ facit in insensibili ratione cuius insensibilis ha bet modũ sperantis et impatiens desperantis ꝛ sic insensibilitas dicitur caymotes et impatientia di citur pusillanimitas Et inde est ꝙ Ber. volẽs ostẽ dere ꝙ impatientie mouet ad despationez impatiẽ tiam appellauit pusillanimitatẽ. neq; est inquit in cõueniens ꝙ in his q̃ aliquibus noĩbus non ꝓprie sed ꝙ translationẽ appellantur aliquid sortiãt ap pellationes cõtrarias ꝓpter diuersas cõsideratio nes in talibus ab affirmatione vnius ad negatio nẽ alterius valet ꝓña. ¶ Ad secũdã dico ꝙ insensi bilis non ꝓdit equabilitatem mentis ꝓpter aduer sa qz eam nõ habet. ad equabilitatẽ eñ mentis ita ꝑtinere contẽnere externa vt tñ ea curemus ꝯ̃tũ recta ratio aut ꝑ necessitate aut vero ornamẽto vi te iubet ea esse curanda. Ex quo patz ꝙ non valet ista cõsequentia insensibilis ꝓpter aduersa nõ per dit equabilitatẽ mẽtis ergo est patiens. ¶ Ad ter tiam dico ꝙ duplex est tristicia ꝙdam est cõfundẽs et vincens et illa cum ob aduersa suscipitur dicit tristicia impatientie. Alia est insultans et excitãs et hec est quã dicimus ad patientiam exigi contra primam grauibus sententiis phi et sermici deseruerunt non cõtra secundam. Et si dicas ꝙ socrates laudatur quia in prosperis et aduersis eundẽ vul tum gerebat. ¶ Respondeo ꝙ tristicia que in tan to viro sicut socra. fuisse tanta vt vultum permu tasset et alterasset fuisset forte nimiũ excessiua ꝙc quid sit tamen hoc non arguit eũ nullam tristiciaz ꝓpter aduersa suscepisse sed eam quã suscipiebat ita moderasse vt nulla in exteriozibus iudicia cau saret vel imꝑimeret.

COnsequẽter queritur de caymote et pusilla nimitate. vtrum cuilibet magnanimitati sit sua caymo tes ꝛ pusillanimitas opposita. Arguit ur ꝙ non/ quia non omnis magnanimitas est circa honores: vt patet de humilitate patientia/ sed omnis caymotes et pusillanimitas sunt circa ho norem igitur. In oppositum arguitur per ea dicta sunt supra. Notandum ꝙ ista questio nota est ideo tantum vt in paucis recolligantur aliqua que de caymotez pusillanimitate dicta sunt sicut enim ha bitum est supra. duo sunt genera magnanimitatis vnum est quod est positum in rerum externarum contemptu alterum quod est positum in rerum ar duarum desiderio aut administratione. Primum genus diuisum est in duo secundum diuisionem re rum externarum. quedã enim sunt ꝓspere et in ta lium ordinato contemptu consistit humilitas. alii sunt aduerse ꝛ in taliũ moderato contemptu consi stit patientia ꝑm aũt genus consistit in adminstra tiõe ꝛ desiderio rerũ arduarũ sicut magnaz admi-

administrationum et honoris et glorie et secundū hec diuerse species magnanimitatis sumuntur/et diuerse etiam caymotis z pusillanimitatis differē tie magnanimitati eñ que est rerum arduarū ordi nate administratiua opponit caymotes excedens in administratione z pusillanimitas in eadē admi= nistratione suscipienda deficiens magnanimitati que consistit in honor ordinato appetitu opponit caymotesque est suphabundantia in honorum ap petitu z pusillanimitas in honor appetitu magna nimitati que est ordinatus glorie z bone opinionis apponit/opponitur caymotes que posita est in ex cessu et suphabundantia appetitus glorie z pusilla nimitasque est posita in defectu inordinato eiusdē appetitus:magnanimitati p̄mi generis q̄ consistit in ordinato contemptu verum ꝓsperarum z excel= lentia opponitur caymotez supbie que consistit in amore inordinato excellentie contemptiue z pusil lanimitas que consistit in inordinato contemptu eiusdem excellentie magnanimitati eiusdem gene ris que consistit inordinato contemptu rerum ad= uersarum opponitur caymotes. Impatientie que consistit in suphabundanti odio aduersor z pusilla nimitas insensibilitatis que cōsistit in defectu odii aduersor. Tunc sit p̄ma conclusio. Cuilibet ma= gnanimitati opponitur sua caymotes z etiam sua pusillanimitas. patet ex dictis. Secunda conclu= sio. omnis pusillanimitas est vitium. patet q̄ om= nis pusillanimitas est opposita virtuti. Contra se cundam partem p̄me conclusionis. arguit sic p̄mo ignorantia opponitur prudentie: sed pusillanimus omnis est ignorans vt habet Ari. quarto ethicor igitur pusillanimitas opponit prudentie. Secun= do Mat. xxv. seruus qui ꝓpter pusillanimitatem noluit vti pecunia vocat dñs malum z pigrum: et Ari. quarto ethico. dicit. q̄ pusillanimi videnť pi= gri: sed pigricia opponitur sollicitudini q̄ est actus prudentie. Tertio pusillanimitas ꝓcedit ex timore ſm illud Ysa. xxxv. dicite pusillanimes confortami ni z nolite timere: sed inordinatio timoris opponit fortitudini et non magnanimitati: igitur. Quarto pusillanimitas ꝓcedere videtur ex inordinata ira ſz illud ad colloceñ. iij. Pōres nolite indignationē ꝓuocare filios vestros vt non pusillanimo animo fiant: sed ira opponitur mansuetudini: igitur. Ad p̄mam concedo maiorem z minorem et nego conse quentiam: sed tantum sequit q̄ pusillanimus habz aliquid oppositum prudentie. Ad secundam con= cedo antecedens et nego consequentiā: quia licet pusillanimus sit piger pusillanimitas tamen nō est pigritia. Ad tertiam dico q̄ pusillanimitas nō tan tuz ꝓcedit ex timore immo ipa est timor negatur minor vniuersaliter intellecta quia solus timor bel licus inordinatus opponitur fortitudini z non qui libet timor inordinatus. Ad quartam similiter ne gatur consequentia / quia licet causa pusillanimi= tatis scz ira opponatur mansuetudini non tamen ipa pusillanimitas mānsuetudini opponitur. Vtrū autem pusillanimitas ꝓcedat ex ira questio est et dicit beatus Tho. q̄ non ꝓcedit pusillanimitas ex ira ſm rationem ꝓprii motus ire hoc est ſm q̄ per eam quis extollitur in vindictam: sed ira hoc mo do magis aufert pusillanimitatem: sed ira ratione causarum que sunt iniurie illate ex quibus deficit animus patientis inducit pusillanimitatem ex hoc enim q̄ iuuenis nimis frequenter reꝑhenditur z ea que fere bene egit vilipenduntur inducitur iuuenis in veram pusillanimitatem qua nichil audeat diffi cile z arduum attentare. nam q̄ totiens reꝑhensus est et correptus est tanq̄ deficiens in facilibus non cōfidit se posse aliquid difficile laudabiliter tracta re. et ad hanc pusillanimitatem ira filior ꝓuocata a parentibus maxime inducit quia non est filii pro pter huiusmodi iram moueri ad appetitum vindi cte: ideo oportet q̄ moueantur ad desperationem et pusillanimitatem. ¶ Contra secundam conclu= sionem arguitur sic. omnis vitio quis efficitur ma lus: sed pusillanimus non est malus vt habet Ari. in quarto ethicor igitur maior patet quia oñi vir tute quis efficitur bonus. ¶ Secundo nullus est di gnus magnis bonis nisi virtuosus: sed pusillanim9 ſm Ari. in quarto est dignus magnis bonis: ergo pusillanim9 est bonus z virtuosus. ¶ Tertio initiū omnis peccati est supbia: sed pusillanimitas nō ꝓ= cedit ex supbia cum supbus se extollat super id q̄ō est et pusillanimus se deiciat igitur. ¶ Quarto di gnificāt sancti se minoribus q̄ sunt digni ergo sunt pusillanimi et p̄ consequens pusillanimitas non est vitiuz. p̄ma consequentia tenet p̄ diffinitionem pu sillanimi/et antecedens ꝓbatur de Moyse qui hu militer recusauit officiuz sibi iniunctum a domino vt habetur Exodi. iii. et Jhe. ix. ¶ Ad p̄mam re= sponsum est supra p̄ distinctionem de malicia.
¶ Ad secundam conceditur totum argumentum. pusillanimus eñ est virtuosus et tamen habet ha= bitum vitiosum quia non vtitur virtute et facilita= te sua vbi et quando oportet. nō enim quodlibz vi= tium cuilibet virtuti repugnat: sed detrimentū de= trimentorum. ¶ Ad tertiam concedo de initio po tentiali/ concedo etiam q̄ pusillanimitas ꝓcedere potest z de facto aliquādo ꝓcedit ex supbia ex hoc scilz q̄ aliquis ꝓprio sensui nimis initit z credit plus sibi de se q̄ sapientibus ſm illud Puerbiorum xxvi. Sapientior sibi piger videtur viris sapienti= bus sententias. z Grego. in pastorali. dicit de moy se q̄ supbus fortasse esset si ducatuz plebis sue sine trepidatione accipet/ z rursum superbus existet si auctoris imperio obedire recusaret. ¶ Ad quartā dico q̄ sancti considerantes ꝓprie infirmitatis in= sufficientiam significant se minorib9 q̄ digni sunt cum auxilio diuine gre et ſm hunc modū se reputa uerunt indignos moyses z Jhere. hoc tñ non fece= runt ex pusillanimitate nec etiam fecerunt ꝓtinaci ter quia alias in supbiam lapsi fuissent.

Consequenter agendū est de mollicie et ꝓtinatia viciis oppositis pseuerantie et ſm extensionē nomi= nis etiam oppositis continentie z martirio. Queritur ergo p̄movtruz mollicies sit vicium oppositum pseuerantie. Arguitur q̄ non: q̄ molli cies est species luxurie ergo non est vicium oppo= situm perseuerantie. In oppositum est arist ote. vij ethicor. Notandum q̄ mollicies est equiuocū. ali= quando enim accipitur mollicies vt est nomen vi= cij. de qua Apo. j. ad corīntheos. v. nec adulteri nec molles vbi glosa. hoc est muliebria patientes: hoc modo enim est species luxurie/ de qua postea dici= tur. Aliquando vero est nomen gradus vitij et tūc accipitur Unomodo cōmuniter et tunc mollis di=

Acceptiones molliciei.

citur qui ꝓpter vehementes passiones tristicia-
rum discedit a sententia vel electione quibus recta
ratio immanendum esse dictabat/ ⁊ hoc siue passio
nes excedant cōmunem hominum facultatem siue
non: et tunc mollicies opponit̄ tam ꝑseuerantie q̄̃
martirio. ¶ Secundo modo accipitur mollicies
ꝓprie ꝙ vicio quo quis ꝓpter passiones vehemen
tes tristiciarum non tamen excedentes cōmunem
facultatem hominū discedit a sententia vel electio
ne quibus recta ratio dictat esse immanenduz. Et
hoc modo de mollicie loquitur Aristo. vij. ethicoꝝ
et dicit eam opponi ꝑseuerātie per hoc quod dicit
tristiciarum se includitur incontinentia que distra
hit ꝙ passiones delectationum per hoc dicitur non
tamen excedentes. ⁊c. secluditur mollicies oppo-
sita martirio que tamen vt dicit thomas non ꝓ-
prie debet appellari mollicies eo ꝙ molle ꝓprie
dicitur ꝙ facile cedit tangentiz non iudicatur ali-
quid molle ex eo ꝙ cedit fortiter impellenti. Nam
parietes cedunt machine ꝓcutienti et tamen non
dicuntur molles. Et ideo philosophus dicit. vij.
ethico. ꝙ si quis a fortitibus et sup excellentibus
tristicis vincatur quas pauci homines vincant ta
lis non dicitur mollis nec est mirabile sed cōdona
bile si contra tendat. Vult autem beatus thomas
ꝙ ſm philosphum ꝓprie mollis dicitur qui recedit
a bono ꝓpter tristicias causatas ex defectu ⁊ carē
tia delectationum ꝓbatur/ quia mollis dicitur qua
si cedens debili mouenti sed tristicia ex carētia vo
luptatum est debilius mouens retrahendo q̄̃ volu
ptas attrahendo: et est etiam debilius mouens q̄̃
metus periculozum. ergo mollis dicitur qui rece-
dit a bono ex defectu et carentia voluptatum ⁊ de
lectationum minozem ꝓbatur ꝓ ꝓma parte quia
carentia voluptatis est purus defectus/ ꝓ secun-
da autem parte ꝓbat per tullium. j. de officijs di-
centem non consentaneuz qui metu non frangitur
eum frangi cupiditate nec qui inuictum se a labo-
re p̄stitit vinci a cupiditate. Ista opinio non michi
videtur conformis sententie Aristo. ſm enim Ari.
cōtra tho. in. vij. circa calozem ⁊ frigus est mollicies ⁊ tamen
constat ꝙ caloꝛ ⁊ frigus non dicunt absentiam de-
lectationum sed etiam positionē malozum causa-
tantium tristiciam igitur. Secundo ſm aristote. in
eodez. vij. ꝙ est circa delectationes incontinentia
illud est circa tristicias mollicies/ sed cōstat ꝙ sunt
alie tristicie/ gustus ⁊ tactus q̄̃ carētia delectatio
num et circa huiusmodi tristicias non est inconti-
nētia: ergo circa eas est mollicies. Tertio qui per
mittet pendere in lutum extremitates vestis suevt
non habeat tristiciam ⁊ mollestiam in leuando ille
dicitur mollis ⁊ delicatus/ sed qui est huiusmodi nō
solum habet tristiciam ex carentia voluptatū: sed
etiam malo positiue affligente igitur: maioꝛ patet
per Aristo. ibidem exemplificantem de molli ⁊ de-
licato et dicentem qui retrahit vestimentum vt nō
laboꝛet secundum eam que a leuare tristicia talis
scilicet dicitur mollis. Et si dicas ꝙ in eodem cap.
Arist. expresse dicit. ꝙ mollicies causatur a tristi-
cia que est ex defectu cōcupiscentie sub his verbis
non eligentium autem hic quidem ducitur ꝓpter
delectationem/ hic autem ꝓpter fugere tristiciaz
que est a concupiscentia et in hoc ponit differentiā
inter incontinentiam et molliciem. Respondeo ꝙ
recedere a bono ꝓpter fugam tristicie ꝓuenientis
ex absentia delectatiōis bene est molicies nec hoc
negamus. Sed dico ꝙ non omnis mollicies est ta-
lis immo aliqua est qua receditur a bono ꝓpter fu
gam tristicie ꝓuenientis aliquo ex afflictiuo ⁊ si ex
tendatur nomen ꝓpter fugam cuiuscunq̄ tristicie
quattuoꝛ conditionibus additis ꝓma est ꝙ illa nō
excedat communem facultatem hominum. Secun
da ꝙ huiusmodi tristicia non sit obiectum p̄ncipa-
le illius boni actus a quo receditur secundum totā
speciem suam non quilz qui deserit bonum fortitu-
dinis ꝓpter fugam periculozum ⁊ tristicie ex illis
periculis ꝓuenientis dicitur mollis. Et ita etiam
de magnanimitate diceretur. Tertio ꝙ non conue
niat talivinci ꝓpter naturam generis. Quarta ꝙ
non ꝓpter egritudinem. Et istas duas vltimas
conditiones ponit Aristote. in septimo dicens ita
sed et si quis a quibus multi possunt abstinere ⁊ sb
hiis vincitur ⁊ non potest contendere non ꝓpter
naturam generis vel egritudinem puta insit haruz
regibus mollicies ꝓpter genus ⁊ vt femininū a ma
sculino distet vbi Eustracius victus igitur a quasi
nullis tristiciis non ꝓpter naturam generis vel ꝓ-
pter egritudnem molliest. Tunc sit prima conclu
sio. Non omnis mollis dicitur qui recedit a bono
ꝓpter tristicias causatas ex defectu delectionum:
ꝓbatur per tertiam ⁊ quartam conditionem hic
positas. Secundo secundum Aristotelem in septi
mo sunt alique delectationes necessarie sed q̄ ꝓ-
pter carentiam huiusmodi delectationum recedit
a bono non est mollis igitur. non omnis est mollis
qui recedit a bono ꝓpter tristicias causatas ex-
defectu delectationū minoꝛ patet quia vincere hu-
iusmodi carentiam delectationum necessarium ex-
cedit cōmunem facultatem hominū et multo' difficilius q̄̃ vincere delectationes ipsas aut etiaz res
alias tristicias ꝙ ꝓsentiam suam inferentes ⁊ ma
ioꝛ est aristotelis in septimo vbi ait. quia autē que-
dam delectationum necessarie sunt: hec autem nō
vsq̄ ad quem superhabundantie autem neq̄ defe-
ctus. Et statim post eumvult dare differentiam in
ter intemperatum/ incontinentem/ ⁊ mollem/ non
loquitur nisi de superhabundantiis delectationuz
et de delectationibus necessariis. Secūda conclu
sio. aliquis est mollis quia recedit a bono ꝓpter
tristicias causatas ponitur a regibus tristabilib⁹
patet auctoritatibus parum ante allegatis.
Secundo inter huiusmodi tristicias sunt alique q̄
non excedunt communem facultatem hominum/
hoc est quas homines vt in plurimū supant quas
tamen fugiunt non ꝓpter electionem: sed quia vin
cuntur ab eis/ ille autem qui vincitur ab eis autez
incontinens aut mollis aut intemperatus aut be-
stialis: aut est et condonabile non incōtinens quia
talis non vincitur a delectatione: nec intempera-
tus quia talis nō fugit ꝓpter electionem: sed quia
vincitur nec bestialis quia talis fuga non est ita vi
lis vt deiicit hominem infra communem hominum
dignitatem nec est huiusmodi vinci cōdonabile cū
homines plures huiusmodi tristiciam superent sic-
cut etiam plures superantur ab ea ergo relinquit̄
ꝙ talis dicitur mollis. Ista ratio videt̄ michi mul
tum efficax ſm p̄incipia aristotelis. Tertio cōclu
sio extenso nomine molliciei ad graduz vicii oppo
situm perseuerantie ſm totum ambitum eius mol-
licies non est tantum circa tristicias gustus et ta-

Cōditiones molliciei.

ctus probatur circa quancunq; tristiciam potest reperiri gradus perseuerantie circa eam potest reperiri gradus molliciei sed circa alias tristicias a dictis potest reperiri gradus perseuerantie ergo et mollicies maior est nota exopposition que est inter perseuerantiam et molliciem et minor probata est satis vbi actum est de perseuerãtia et de martirio. Alie enim tristicie possunt esse retractiue a bono opere et vehementes et tamẽ non excedere communem facultatem hominum. Secundo secundũ aristotelem in principio septimi circa mores fugiendorum sicut tres species tantũ incontinentia malicia bestialitas sed constat q deserere opus ꝓcepti aut iusticie ꝓpter periculum perdende pecunie est fugiendũ z hoc nõ est bestialitas q hoc mõ deiicit hominẽ infra cõmunem hominis dignitatem nec malicia q suppositio q non facit hoc ex electione: sed q vincit est incõtinentia z non est incontinentia proprissime dicta q illa est circa delectatiões ergo est incontinentia secundum aliam speciem que dicitur mollicies. Tertio in tali nõ est concordia partiũ anime sed pugna z contentio et contratendẽtia: ergo vicium eius non est malicia nec est vicium super omnem maliciam positum ergo non est bestialitas ergo est incõtinentia nõ strictissime dicta ergo est incõtinentia secundum speciem que est mollicies. ¶ Prima consequentia nemini qui aristotelem in septimo legerit dubia esse debet et probatur per eustracium. Ita dicentem in principio septimi quare et in malicijs oppositis virtutibus moralibus concordia quedam est partium anime in incontinentia autem non est concordia partium anime.

¶ Secunda consequentia probatur per eundem eustracium commento sequenti dicentẽ de bestialitate q est species malicie super omnem maliciã. ¶ Quarto deserere opus iusticie propter tristicias tactus et gustus est iniusticia/secundum gradum molliciei ergo deserere idem opus propter tristicias aut pericula amissionis pecuniarũ/aut alias tristicias que habeant conditiones suprapositas est iniusticia secundum gradus molliciei consequentia tenet quia constat q est iniusticia secundum aliquem gradum et non secundũ gradem temperantie nec secundum gradum bestialitatis nec secundum continentie stricte accepte: ergo secundum gradum molliciei. Tumsecũdo quia non est ratio quecunq; propter quam vinci a tristicia gustus et tactus constituat iniusticiaz in gradu molliciei quin per eandem concludatur q vinci ab alijs tristicijs sub cõditionibus suprapositis constituat etiam iniusticiam in gradu molliciei. Et sicut argutum est de iniusticia,ita argui potest de generibus aliorum viciorum.

¶ Quarta conclusio non est circa tantum tristiciam pueniẽtem ex diuturnitate operis laborosi ꝓbatur quia perseuerantia non est tantũ circa huiusmodi tristiciã ergo nec mollicies consequẽtia ista nota est z antecedens ꝓbatum est diffuse cum agebatur de perseuerantia.

¶ Quinta conclusio mollicies est vicium oppositum perseuerantie patet satis ex his que dicta sunt de perseuerantia vnde secũdum aris. in septimo vt frequenter recitatum est vicium morale diuiditur in tres species vel gradus in maliciam/incontinentiam et bestialitatem cõtra maliciam est virtus/cõtra bestialitatem heroica virtus/cõtra incontinentiam continentia. Continentia diuiditur incontinentiam stricte acceptam que est circa delectationes et perseuerantia que est cuz quis bene se habet. Contra oppugnantes tristicias non quaslibet: sed quales dicte sunt continẽtie stricte opponit incontinentie stricte accepta et perseuerantie mollicies. ¶ Contra secundam conclusionem arguitur primo ratione Tho. posita in recipiendo opinionem suam.

¶ Secundo tristicie causate a rebus afflictis sunt multum vehementes ergo circa eas non est mollicies. ¶ Tertio arguitur auctoritate eustracij in septimo dicentis et iam allegatum est virtutis igitur a quasi nullis tristicijs non propter naturam generis vel propter egritudinem mollis est vbi eustracius dicit mollem vinci a quasi nullis tristicijs. ¶ Ad primum dico q molle naturale est cedens debili mouenti mollis autem moraliter est cedens mouenti quod non excedit communem facultatem hominum quod scilicet superatur a pluribus: z quod etiam plures superat et tale dicitur debile mouens vel impellens/cui scilicet resistitur a pluribus et non tantum a paucis.

¶ Ad secũdam dico q alique tales tristicie sunt vehementes quia tamen non excedunt communem hominum facultatem ideo constituunt vicium in gradu molliciei. ¶ Ad tertiam dico q eustracius dicit huiusmodi tristicia esse quasi nullas non simpliciter cum secundum aristotelẽ multi ab eis vincantur sed per cõparationem ad tristicias communem facultatem hominum excedẽtes sicut tristicia que prouenit ex supplicio ignis aut periculo mortis imminentis et grauissimorũ tormentorum. ¶ Contra tertiam conclusionem arguitur auctoritatibus aristotelis et primo auctoritate eius in principio sexti capituli ꝑmi tractatus vbi comparat incontinentiam/molliciez et intemperãtiã inter se. Dicit eñ circa eas autẽ que per tactum et gustum delectationes/et tristicias/z concupitias/et fugas/circa quas temperantia et intemperantia. Distincta prius est quidem sic se habere vt vinci zc. vbi patet expresse q ponit predicta circa delectationes z tristicias gustus et tactus. Secundo arguitur auctoritate eiusdẽ capitulo. 4. vbi expresse dicit z probat q circa delectationes non necessarias vt ire lucri honoris z huiusmodi non est incõtinentia nec continentia nec mollicies z q superhabundãtes in talibus non dicuntur simpliciter incontinẽtes sed cum addito vt puta incontinentes pecuniaz aut lucri. ¶ Tertio auctoritate eustracij ibidem dicentis quemadmodum enim principaliter seu propẽ incontinẽtes dicuntur propter superflue vti venereis sic et isti dicunturincontinentes cuz appositionem vt superflue amplexantes vincere z ditari. Propter istas auctoritates z aliquas alias similes volunt aliqui q continentia perseuerantia et eorum opposita nõ cõtingant nisi circa voluntates z tristicias gust9 z tactus. Ad primam ergo rñdeo q ar. loquitur de illis delectationibus gustus z tactus non q; circa eas solas

consistat continentis: sed quia circa eas manifestius consistit et per eas conuenientius ꝛ melius nobis natura horum innotescit. ¶ Ad secūdam concedo ꝙ in illo loco arg̃. non vult probare nisi ꝙ non omnis concupiscentia honoris est inconti uentia similiter sed tantum est incōtinentia honoris immoderata cum quo stat ꝙ deserere bonum iusticie vel alterius virtutis ꝓpter tristiciam ꝓuenientem ex periculo perdēdi honorem est mollicies ꝛ deserere bonū iusticie ꝓpter honorem cōsequendum est iusticia secundum gradum inconti uentie nec oppositū dicit arg̃. Ad tertiā similiter. ¶ Contra quintā conclusionē Arguitur sic Esse delicioſum pertinet ad intemperātiā: sed ſm aristotelem in septimo ethicoꝝ. Delicia mollicies q̄ dam est' ergo mollicies non opponitur perseuerā tia sed intemperantie. ¶ Secunda esse lusiuus est cōtrarius eutrapeli: sed lusiuus ſm arg̃. in eo dez̃ septimo est mollis ergo mollicies opponitur eutrapelie et non perseuerantie. ¶ Ad primā respondet beatus thomas ꝙ delicia est quedā mollicies: sed mollicies ꝓprie respicit defectum delectationum. Delicia autem respicit causam impedientem delectationem scilz̃ laborem delicioſi enim secundum eum dicuntur qui non possunt sustinere laborem/nec aliquid quod voluntatem diminuat secūdū illō deuteronomij tricesimo octauo tenera mulier et delicata que super terram ingredi non valebat nec pedis vestigium figere ꝓpter molliciem. Hec solutio michi non placet nā si delicia est quedam mollicies delicia secundum modum loquendi aristotelis est species molliciei ergo delicia et mollicies non habens illas diuersas cōnotationes quas dicit thomas. Secundo quia ex omnibus ipſis videtur oppositum delicia enim a deliciis que voluptates quedam sunt dicitur ergo ꝓprie delicioſus est qui non potest ferre absentiam delectationum.

¶ Tertio si delicia est quedam mollicies et delicia omnia pertinet ad intemperantiam constat ꝙ aliqua mollicies ad intemperantia pertinebit ergo mollicies non erit secundum totum genus suum oppoſita perseuerantie. Ideo ꝓ significatione horum terminorum aliter dico scilz̃ ꝙ mollies significat vicium illius qui ꝓpter fugam tristicie qualis supradicta deserit opus virtutis siue illa tristicia causetur ex ꝓsentia tristabiliuꝝ siue ex absentia delectationum. Delicatus enim ꝓpter fugam tristicie ex absentia delectationū ꝓuenientis deserit opus virtutis cuius tamen dubium sit vtrum extendatur ad venerearum tristicias. Ad formam tamen rationis nego maiorem nisi quis esset delicatus ꝓpter electionem ꝛ non ꝓpter passionem. Delicatus autem ꝓpter electionem non esset mollis nec talis delicia esset mollicies.

¶ Ad secundam respondet beatus thomas. ꝙ in ludo duo sunt consideranda scilicet delectatio ꝛ sic inordinate lusiuus opponit eutrapelo. Aliud est remissio siue quies que opponitur labori. Et hoc modo pertinet ad molliciē quia sicut nō posse sustinere laborioſa pertinet ad remissionem ita nimis appetere remissionem ludi vel quantuncūq̄ aliam quietem pertinet ad molliciem. Hec solutio non videtur michi conſona dictis eiusdem doctoris. Arguo enim sic. Appetere remissionem secundum ꝙ huiusmodi ait est appetere rem delectabilem aut rem carentem labore si primuꝝ ergo lusiuus secundum ꝙ remissionem et quietē appetens non est dicendus mollis sed incontinēs quia ꝓpter delectationem deserit opus bonum Si secundum ergo mollicies non est vniuersaliter circa tristicias ꝓuenientes ex defectu absentia delectatiōis cuius oppositum determinat idem doctor. Et patet consequentia quia quicūq̄ fugit tristiciam ꝓuenientem ex absentia delectationum ꝓsequitur delectationem: sed lusiuꝰ secundum ꝙ remissionem et quietem appetēs nō ꝓsequitur delectationem: sed fugit laborem et tristantem et molestantem igitur. Ꝓ materia ergo argumēti dicitur ꝙ lusiuus accipitur dupliciter vnomodo ꝓ eo qui causa recreationis et quietis ab aliquo laborioſo opere excedit in appetendo aliq̄ iocundam conuersationem et collationem et talem vocat arg̃. lusiuum et dicit eum esse mollem qz hoc modo ludus non appetitur nisi cause remissionis ꝛ quietis/ quod patet primo per illud quod habet aris. 4. ethi. cū ait. Existente autem requie ꝛ in vita ꝛ in hac conuersatione cum ludo videt ꝛ hic esse collocutio quedā cōsona rationi. Et in. vii. vbi respondet ad obiectionem de lusiuo ita ait, Videtur aūt ꝛ lusiuus intēperatus esse. Est autē mollis/lud⁹ enim remissio est si quidem igitur quies Ad hanc autem superhabundantiam est lusiuus. Ex quo textu patz̃ ꝙ ſm eum lusiuus est qui superhabundat in appetitu quietis et remissionis ꝓpter fugam laboris. Aliomodo accipitur lusiuus ꝓ eo qui superhabundat in appetendo exercitium illud quod a viris bonis et probis causa remissionis introductū est non ꝓpter fugam sed ꝓpter delectationeꝝ qua quis habet et suscipit ex tali exercitio. Et hoc modo lusiuus pertinet ad incontinentiam. primomodo ad molliciem. primombdo semper videtur pertinere ad molliciem ꝛ nunq̄ ad intemperantiam quia lusiuus primomodo est qui nimiam remissionem curis in laboribus suis interponit ideo cum se aliquando defatiget labore non videtur ex electione sequi superhabundantiam ludi: sed solum quia a tristicijs laboris vincitur. Secundomodo ludus aliquando pertinet ad incontinentiam cum quis scilicet victus a passione delectationis tali exercitio dat operam. Aliquando vero pertinet ad intemperantiam cum quis scz̃ per longam consuetudinem iam ex electione ludum sequitur ꝛ non qz victus sit a passione. Nunc autem ad formam argumenti concedo ꝙ lusiuus opponitur eutrapelio ꝛ nego ꝓñam qz sicut dictum est isti gradus viciorum reperiuntur in omnibus generibus vitiorum et gradus virtutum in omnibus generibus virtutum.

Queritur secundo de perseuerātia. vtrū sit viciū oppositū ꝓseuerantie. Arguit ꝙ nō qz ptinacia cōplet rōnē hereſis/ſz hereſis nō opponit ꝓseuerātie ḡ nec ptinacia ꝓseuerātie opponit. In oppositū aſſ auctoritate tulij in sua rethorica dicētis ꝙ ita se hz ptinacia ad perseuerētiā sicut supstitio ad religionē: sed superstitio oppo-

nitur religioai ergo ꝛ pertinacia perseuerantie.
¶ Notandum ꝙ secundum beatum thomam pertinacia opponitur perseuerantie et molliciei.
Quod probat perseuerans est qui persistit in propria secundum ꝙ oportet pertinax qui plus q̄ oportet persistit/mollis autem qui minus q̄ oportet. Secundam partem huius antecedentis probat quia secundum ysidorum libro ethicorum pt̄inax dicitur aliquis qui est impudenter tenens quasi omnia tenax er hic idem dicitur pertinax eo ꝙ in proposito suo ad victoriam perseuerat.
Quicquid sit de conclusione principali ipsa tamen non est conformis aliis dictis eiusdem thome quibus supra contradiximus secundum enim eum vbi agit de perseuerantia non omnis persistens in sententia secundum ꝙ oportet dicitur pseuerans sed ille tantū qui nō dimouetur ab opere bono propter molestiam et tristiciam diuturnitatis ergo si pertinacia sit directe opposita perseuerantie pertinacia dicetur viciū quo quis cōtra molestiam diuturnitatis nimis persistit i opere bono sed constat ꝙ secundum eundem pertinacia non est tale vicium immo etiam aliquis dicit pertinax esto ꝙ ex diuturnitate nullam molestiā aut tristiciam sentiat ergo hic conclusio thome non conuenit cum aliis prius dictis. ¶ Secūdo si sic sequeretur ꝙ nullū vicium esset pertinacia saltem nisi vbi circunstantia diuturnitatis de bona electione aut sentētia malam faceret quod in paucis contingit ꝛ patet consequentia qz si pertinacia opponatur perseuerantie pertinacia includet in ratione sua circunstantiam diuturnitatis sicut perseuerantia. ¶ Tertio qz nō est perseuerantia nisi cū quis insistit bono operi quod nō deserit propter molestiam vel tristiciam aliqua,p pter quam recta ratio dictat illud non esse deserēdū ergo nūq̄ erit ptinacia nisi qs insistat bono operi quod deserit propter molestiam propter quam tamen recta ratio dictat ipsum esse deserēdum sed constat ꝙ pertinax est qui manet sentētie cui non debet immanere vt patet ex ysidoro ergo ptinacia acceptavt accipit ysidorus ꝛ tho. non opponitur perseuerantie.
¶ Quarto pertinaxvt de eo loquitur tho. ppter delectationem immanet sententie plus q̄ debet: ergo pertinacia non opponitur perseuerantie: sed continentie. Antecedens probatur pertinax immanet sententie propter victoriam ergo propter delectationem ¶ Assumptum probatur primo ex thoma ita dicente. Et hic idem dicitur per eo ꝙ in proposito suo ad victoriam perseuerat. Antiqui enim dicebant vicina quam nos victoriam. Secundo idem assumptum probatur ꝙ eūdem qui dicit ꝙ tales vocat arꝛ.in septimo ethicorum ischirognomes.i. fortis sentiel idrognomes id est propie sententie quia scilicet perseuerant in propria sententia sed secundum aristotelem in eodem loco ischironomes ꝛ ydrognomes ducuntur siue vincuntur a delectationibus gaudent enim vicentes si non transuadeantur et tristantur si infirma que eorum sint. Et concludit ibi ꝙ tales sunt magis similes incontinentibus q̄ cōtinentibus. Probatur idem auctoritate eustracij ibidem dicētis quia ergo ischirognomes vincuntur a delectationibus et passionibus turpibus magis assimlātur incōtinēti ecce quomodo hi quos thomas vocat pertinacesvincuntur a delectationibus et per consequens non opponuntur perseuerantibus qui vincuntur a tristiciis.
¶ Ideo aliter respondeo ad questionem pro quo notandum est ꝙvt supra dictum est continens est qui contra impetum delectationum immanet sententie aut electioni cui recta ratio dictat esse immanendum.
¶ Incontinens est qui delectationi cedit et propter ea sententiam vel electionem deserit. contra dictamen recte rationis sub quo incontinente cōtinentur etiam illi qui dicūtur dure cerucicis qui ne videantur vinci: sed vt vincant in sententia/ aut electione prius suscepta perdurant cōtra iudicium recte rationis. Et isti licet insistant vni sententie non recte propter victoriam/ tamen est vna alia cui non insistunt scilicet sententie reuocatorie prime/ ratione primi dicuntur similes tales continentibus q̄ incontinentibus/ratione secūdi sunt vere incontinentes quia cum suadeantur ad oppositum sententie non recte et recta ratio dictet eis/ aut saltem dictare debeat ꝙ debeant eam deserere nichilominus propter desiderium victorie non insistunt huic vltime sententie dictatiue: sed potius persequuntur delectationem et ab ea vincuntur. Alij sunt qui nullius delectationis gratia insistunt tsententie vel electioni cū tamen recta ratio dictet ei esse ppter delectationē insistendū. Exemplū huius est de aggresti opposito eutrapeli et lusiuo cui recta ratio dictat aliquādo esse dandam operam ludo gratia delectationis cui sententia non insistit qz minus q̄ oportet delectatione gaudet / et inter hunc et inter incontinentem medius est continens vt dicit arꝛ. in septimo sub his verbis. Quia autem aliquis est talis qualis minus q̄ oportet corporalibꝰ gaudens iet ideo immanens rationi talis huius incōtinentis medius continens et secundum eum differs iste ab incontinente quia incontinens ideo non immanet quia magis q̄ oportet gaudet delectatione iste autē ideo non oportet quia minus q̄ oportet delectatione gaudet/ iste autem/ nec nomen habet/nec contrariari videtur continentie quia in paucis et raro contingit. ¶ Perseuerātia autem est qua quis cōtra tristicias immanet sententie vel electioni recte Mollicies qua quis tristiciis cedit et propter eas fugiendas sententiam et electionem rectam deserit de quibus tristiciis superius recitamus conditiones qui autē nullis tristiciis vehementibus infra tamen communem facultatem hominum existentibus sentētiam aut electionem deserunt quam tamen recta ratio propter eas esse deserendam dictat vel dictare debet tales opponuntur perseuerantibus et vicium talium opponitur et perseuerantie et molliciei. Pro cuius declaratione sit prima conclusio. Aliquando aliqua sententia est recta secluſa circunstantia tristicie vel nocumenti qua posita non est plus recta: sed sim rectum rationis dictamen deserenda est verbi gratia sententia et electio de ieiunio quardagesimali secluſa

circunstantia mollestie et tristicie egritudinis recta est: sed posita hmõi circũstantia ꝓpter hmõi tristiciam et molestiam fugiendam deserenda est sed potius insistendũ sententie reuocatorie illius ideo si quis non obstante egritudine vellet insistere sententie susceptę de ieiunio insistendo et non diceretur perseuerans nec mollis ꝫ secundũ vnã significationem pertinacis posset dici pertinax.

¶ Ad aliud exemplum potest esse est aliquis regius consul qui proposuit exequi sententiam aliquam curie supreme inferuntur et minꝰ graues magne si exequatur. Sunt tamen multi alij qui sine periculo possunt eandem sententiam exequi. Dico ꝙ si non obstantibus talibus tristicijs persistat in sententia et non cedat eis ipse est pertinax non perseuerans quia in tali casu recta ratio dictat ꝙ est cedendum tristicijs et periculis hoc dictum fundatur in aristotele tertio ethicoꝝ vbi dicit. Est autem difficile iudicare quale ꝓ quali eligẽdum et quid ꝓ quo sustinendum. Ex quibus verbis apparet ꝙ in aliquibus virtutum operibus non obstantibus quibuscunq; tristicijs ꝛ doloribus insistendum. Aliquibus autem non immo sunt aliqua que vt fugiamus tristicias ꝛ dolores aut dampna deserenda sunt ille ergo qui talia nõ deserit ꝓpter tristicias dicitur pertinax.

¶ Secunda conclusio vicium oppositum perseueuerantie et molliciei non solum consistit in nõ deserendo sententiam absolute recta sedẽt in nõ deserendo sententiam rectam tam absolute ꝯ ex omni circunstantia facit perseuerantia hoc facit circa non rectam pertinacia: sed quodlibet persistere in sententia recta simpliciter et ex circũstãtia cõtra tristicias tales quales dicte sunt supra est perseuerãtia ergo quodlibet persistere in sententia non recta contra tristicias est pertinacia.

¶ Aduertendum est vlterius ꝙ pertinax non dicitur omnis qui sentẽtiam tenet quam tenere nõ debet. Patet quia tunc omnis errans esset pertinax quod falsum est ideo pertinax nõ dicitur ꝓcise a tenere: sed a tenacitate que signat quandam vehementiam in tenendo tantam ꝙ est pertinaci multũ difficile a sententia discedere. Ideo pertinax accipit quinq; modis. Uno modo ꝓ omni vehementius et in separabilibus ꝯ oportet sententiam tenente. Et hoc modo pertinacia non solum perseuerantie: sed etiam continentie et constantie et potest contingere pertinacia tam in veris sententijs ꝯ in falsis. Sunt eñ quedam sententie vere quas ꝓbabiliter tãtum cognoscimus ꝛ ad quas habemus media que nullo modo sunt conuincentia quibus si tam vehementer adheremus et nollemus ꝓ quacũq; ratione quantuncũq; euidenti aut experientia eas deserere ꝯuis essent vere nichilominus tamẽ essemus vere pertinaces hoc genus pertinacie frequenter incurrunt illi qui se ad certas doctrinas alligant et sibi assumunt doctorum opiniones antecꝯ eas ꝓbauerint et velut sacro sanctum reputant quicquid in libris doctorum quos amplectuntur scriptum est quorum vt opinionem defendant sacrarum litterarum verba et aliorum grauium auctorum verba extorte exponunt quod vicij genus est maxime contrarium vere eruditioni cum tales nõ quid dicatur sed quis dixerit potissimum attendant et considerent.

¶ Secundo mõ accipit ꝓ omni tenẽte sententiam vehementius ꝯ oportet gratia victorie vt scilicet vincat et non vt vincatur vt scilicet cõsequatur delectationem vincendo et fugiat tristiciam que est in vinci. Tertio modo accipitur pertinax ꝓ eo qui vehementius ꝯ oportet sententiam tenet ita vt ab ea nec rationibus nec delectatione nec tristicia diuelli possit quam tamen sententiam recta ratio dictat esse deserendaꝫ ꝓpter alterum eorum. ¶ Quarto modo accipitur pertinax ꝓ eo qui vehementius ꝯ oportet sententiam tenet ista ꝙ nullis tristicijs/ nec paruis/ nec magnis ab ea dimoueri potest quam tamẽ recta ratio ꝓpter huiusmodi tristicias fugiendũ deserendam esse dictat. ¶ Quinto modo accipitur pertinax ꝓ eo qui vehementius ꝯ oportet sententiam tenet ita vt nollit eam deserere ꝓpter tristicias vehementes infra facultatem hominis positas ꝓpter quas tamen recta ratio eã deserendã dictat. ¶ Tũc sit quarta conclusio pertinacia primo secundo tertio et quarto modo de dicta non adequate opponitur perseuerantie de pertinacia ꝓ̃o modo dictat iam probatuꝫ est quia multis alijs virtutibus opponitur vt dictuꝫ est de secundo modo patet: quia illa pertinacia opponitur continentie et multum assimulatur in cõtinentie. De tertio modo patet quia illa opponitur tam continentie ꝯ perseuerantie et ꝑ aliqua eius parte virtuti heroice. De quarto modo patet illa opponitur tam perseuerante ꝯ virtuti heroice. Qui enim non vult fragilem sentẽtiaꝫ deserere vt fugiat tristicias communem facultatem hominum excedentes bestialis videtur.

¶ Quinta conclusio pertinacia quinto modo dicta opponitur adequate perseuerantie Patet satis ex his que supradicta sunt. Sunt enim perseuerantia et hec pertinacia circa eadem perseuerantia quidam conformiter ad rectam rationẽ pertinacia vero diffformiter Et si queras vtrũ opponatur sibi secundum excessum: aut secundum defectum.

¶ Respondeo ꝙ quia perseuerantia ꝓprie diffinitur per persistere in sententia contra tristicias impugnantes ideo dico ꝙ pertinacia ꝓprie opponitur secundum excessum quia pertinax nimis insistit sententie et mollicies secundum defectum. quia non satis insistit sententie cum hoc tamen stat ꝙ de molli dicatur aliquid cum hoc aduerbio magis quod dicitur de pertinaci cum hoc aduerbio minus mollis enim magis ꝯ oportet discedit a sententia et pertinax minus ꝯ oportet discedit a sentẽtia similiter mollis magis ꝯ oportet fugit tristiciam. Et pertinax minus ꝯ oportet fugit tristiciam. Est autem quadruplex pertinacia/ scilicet moris/ simplicis erroris/ infidelitatis/ et heresis. Pertinacia moris est qua quis vehementius ꝯ oportet adheret sententie dictatiue particulariter de agendo aut fugiẽdo. Pertinacia simplicis erroris est qua ꝗs vehemẽtius ꝯ opꝫ adheret opinioni ad fidem catholicã nõ spectãti. Pertinacia infidelitatis est qua ꝗs vehemẽtius ꝯ opꝫ adheret sẽtẽtie de nõ suscipiẽda fide

vt cum paganus ita aduersus fidem catholicam obstinatus permanet vt nec ꝑpter miracula nec ꝓpter inspiratiões diuinitus immissas nec ꝓpter apertissimas dissolutiones rationum sophisticarum que contra fidem fiunt fidem suscipere velit. ¶Pertinacia hereſis est qua quis vehementius ꝙ recta fides exigit opinioni sue ad fidē catholicam spectanti adheret. Sed de his postremis diffusius dicetur cū agetur de infidelitate ⁊ hereſi. ¶Pertinacia autā simplicis erroris est duplex quedam est circa principia vniuersalia agibilium et ista est periculosa et est principium pertinacie moris sicut ꝙ simplex fornicatio sit licita. ꝙ liceat vnicuiq; tirannum indampnatum occidere et multa alia. alia est pertinacia simplicis erroris circa speculabilia et ista licet nō sit tam nociua moribus honestis sicut ꝓcedēs est tum multum nociua vere doctrine et eruditioni legitime cum quis enim nec auctoritati quam non potest honeste reiscere nec patenti experire nec euidenti rationi cui non potest rationabiliter contradicere/ acquiescere non vult est multum elongatus a cognitione veritatis cum his vis nō obstinatione mentis veritas inueniatur et nutriat. ¶Multe autem cause et varie sunt ꝓpter quas plures nō possint a falsis opinionibus suis distrahi: sed assumant in eis impudenter pertinaciam.

¶Prima est consuetudinis diurnitas quia scilicet a iuuentute in tali opinione nutriti sunt de qua tamen consuetudine dicita uerroris ꝙ est maxima causa impediens a pluribus rebus manifestis. ¶Secunda sensus et iudicium vulgi imperiti contra concilium ciceronis dicendis. Te autem et ū non in oculis suis multitudinis tamē in eius iudicio stare nolim Et seneca. Mundum felix est si te mundum turba deriserit.

¶Tertia malicia sicut contingit in intemperātis qui ꝓpter maliciam voluptatem inter bona potissima numerant. ¶Quarto passio odij ꝓpter quod aliquando vera dicta eorum quos odimus tanq̄ falsa pertinaciter improbamus ⁊ reiicimus. ¶Quinta passio amoris tam nostri ꝙ doctorum quos insequendo suscepimus ignorantiā enim nostram occultare volumus et scientiam impudenter ostentare ideo sumus cōtra nostras vel nostrorum doctorum opiniones insuasibiles quas approbamus frequenter anteq̄ aeeres librorum viderimus. Sexta auctoritas fragilis nam in his que ratione discuti possunt non quis dicat sed quid dicatur cōsiderandum est.

¶Septima inanis glorie cupiditas et fuga ingloriationis. Estimamus enim aliquando turpe deserere opiniones quas a iuuentute suscepimus aut amplecti opiniones iuniorum nobis contradicentium. Am causam notauit Horatius dicens. Aut quia turpe putant parere minoribus/ aut qui imberbes didicere nolunt perdenda fateri. ¶Contra quintam conclusionem. Arguitur sic pertinacia oritur ex inani gloria: sed inanis gloria, non opponitur perseuerantie: sed magna nimitati: igitur. Antecedens est gregorij. xxxi. moralium. Secundo si pertinacia opponitur perseuerantie aut opponitur et per excessum aut per defectum. Non primum quia pertinax cedit alicui delectatio. et tristicie quia vt dicit arz. in septimo ethicorum gaudent vincentes et tristantur si que eorum sunt infirma appareant nec secūdum quia tunc esset idem ꝙ mollicies.

¶Tertio sicut perseuerans consistit in bono cōtra tristicias ita continens et temperatus contra delectationes et fortis contra timores ⁊ mā suetus contra iras: sed pertinax dicitur aliquis ex eo ꝙ nimis in aliquo persistit ergo pertinacia non magis opponitur perseuerantie ꝙ̄ aliis virtutibus. ¶Quarto pertinax non immanet sententie reuocatorie prime ꝓpter tristiciam fugiendam ergo pertinax quinto modo non differt a molli. ¶Ad primam nego consequentiam licet enim causa pertinacie non opponitur perseuerātie ipsa tamen pertinacia opponitur. Et hec solutio cōformiter posita est ad thomam. Sed hic est questio volo ꝙ aliquis pertinaciter immaneat siue ꝓpter delectationem et gloriam dicendi et volo ꝙ sit tantum desiderium glorie et victorie ꝙ etiam non sit dimissurus eam ꝓpter vehemētes tristicias et grauia pericula queritur ergo vtrum iste sit incontinens aut pertinax. ꝙ sit incontinens patet quia vincitur a delectatione scilicet a concupiscentia glorie ꝙ sit pertinax patz quia nō vincitur a tristicia que tamen impugnat eum cum recta ratio dictat eum debere credere tristicie. ¶Ad istam questionē dico ꝙ talis est pertinax quia ab illa passione que impugnat actum constituitur actus in gradu vicij aut virtutis.

¶Pro cuius declaratiōe ponatur casus ꝙ aliquis proponat facere ieiunium quadragesimale a quo amici eius ꝓpter certas causas nitantur eum dissuadere ipse autem vincendi desiderio non deserat propositum: sed velit persistere in proposito glorie et victorie causa tūc veniat peritus medicus qui ꝓponat ei graues egritudines in quas incidet si perseueret in ieiunio ⁊ nichilominus nō cedat his tristiciis neq̄ ꝓpter fugam harū deserat propositum suum tūc dico ꝙ primus actus est actu incontinentie qz delectationis causa immanet sententie. Secundus vero actus est act⁹ pertinacie qz non cedit tristiciis cum recta ratio dictat esse cedendum. Et si dicas volo ꝙ ad immanendum primo actui sicut dictum est pugnet delectatio ⁊ victoria/ et simul ⁊ semel tristicia ex egritudine/ pugnet cum recta ratione ad deserādum ipsum actum en immanet actui et non deserit ipsum queritur vtrum actus sit constitutus in gradu cōtinentie vel pertinacie. Dico ꝙ simul in vtroq̄ in gradu quidem incontinentie qz talis cedit delectationi contra rectam rationē in gradu vero pertinacie qz cum recta ratio dictat esse cedendum tristicie oppugnanti nō cedit nec est inconuenies ꝙ idem actus ſm diuersas circūstantias sit in diuersis gradibus imo idem actus pōt simul esse incontinentia et mollicies/ continētia et perseuerentia vel formaliter vel per equiualentiam puta ille qui vtrāq̄ passionem haberet ꝓ circunstantia impugnante. Ad secundā iam dictum est ꝙ ei opponitur per excessum. Et ad ꝓbationē nego ꝓñam qz licet pertinax cedat alicui delectationi tamen immanet actui cōtra tristiciam plusq̄ oportet quia tamen cedit alicui delectationi quam nimis appetit/ ideo secundum aristotelem in septimo habet aliquid simile incontinenti.

¶ Ad tertiã cõcedo antecedẽs ꝛ ꝓpter hoc in continentia et in temperantia virtutibus in mãsuetudine ex multis aliis possunt reperiri gradꝰ perseuerantie et per consequens etiam potest reperiri gradus moliciei ꝛ pertinacie/ verbi gratia si quis dictaret esse mansuete agendum cum aliquo a quo impugnaretur per tristiciam dãpnãdorum susciendorum aut inglotiationis ꝛ diffamationis quibus tamen tristicijs recta ratio dictat non esse cedendum tunc si persistat in opere mansuetudinis ipse est perseuerans si non persistat est mollis. Si autem ꝓponerentur alie vehemẽtiores et verisimiores tristicie ꝗbus recta ratio dictaret esse cedendũ et nõ cederet ipse esset pertinax. ¶ Ad quartam distingo antecedẽs habet enim duplicem sensum. Unus est secũdum ꝙ est mere negatiua et secundum ꝙ negatio cadit super totum et sic hec non est ꝓpria ratio pertinacis imo hec ratio cõuenit perseueranti quia licet immaneat rationi non tamen ꝓpter tristiciam fugiendam conuenit etiam continenti et incontinenti et molli. Alius est secundum ꝙ negatio cadit super primam partem ꝛ li ꝓpter construitur causaliter et tunc est sensus ꝙ pertinax non immanet sententie reuocatorie prime ꝓpter tristiciam fugiendam id est et causa non immanẽdi est fuga tristicie et ego nego antecedens quia ista est diffinitio mollis si addatur contra iudicium rationis et non ꝓtinacis. Etsi queras quo modo diffinietur pertinax per non immanere sententie reuocatorie. Respondetur ꝙ sufficit diffinire eum per immanere sententie. ¶ Dico tamen ꝙ potest ũc diffiniri. Pertinax est qui contra iudicium rationis dictantis sequendam esse sentẽtiam reuocatoriam contra tristicias primã sentẽtiam oppugnantes eandem reuocatoriã deserit. ¶ Ad rationem ante oppositum cõcedo antecedens de vno genere ꝓtinacie ꝛ nego cõsequentiã.

FINIS.

¶ Egidius delfus ad lectorem.

Accipe que nostris deerant maioribus olim
Ad mores: summi pectore prompta viri.
Hunc sophie nostri/ primates inter honorant:
Et referunt celso candida scripta polo.

¶ Impressum parisius per solertissimum artis impressorie Anthonij bonneme re cõmorantis in vico sancti Johannis beluacẽ ad intersignium diui Martini expensis honesti viri Johannis petit commorantis in vico sancti Jacobi ad intersignium Lilij aurei.

Tabula

Incipit tabula alphabetica ſm ordinem Aphetícum. Et primo

A

Ab vnitate finis non cõcluditur vnitas actus. Folio quarto. col. prima.
Ab vnitate producibilis effectus non concluditur vnitas actus. Folio eodem. col. prima.
Actus indifferens fit bonus vel malus p assumptionem finis. Folio. 7. col. 3.
Actus imperatiuus executionis duplex. Folio Ibidem Collũna tertia.
Actus interiores ſine exterioribus habitum fortitudinis producere poſſunt. Folio nono col. ſecunda.
Actus interior habet pobiecto circunſtantias actus exterioris Folio. xi. co. 2.
Actus idem numero eſt volitio et nolitio. Ibidem col. tertia.
Actus idem eſt vſus ⁊ fruitio fo. xlviii. co. ii.
Actus volunta. bifariam dicitur magnus Folio. xxxi. col. prima.
Actus aliquis naturaliter cauſatus eſt peccatũ Folio. xxiiii. col. tertia.
Actus fidei et charitatis preſupponunt patientiam Folio. 57. co. i. M.
Actus fidei in omni actu moraliter bene requiritur. Fo. lxij. co. i. R.
Actus proprius alicuius habitus quis eſt. Fol. lxiiij. col. tertia. X.
Actus ⁊ habitus non martirii actus habitu martirii eſt perfectior Folio. lxxviii. co. i.
Audaciam excedere fortitudinem multifariam intelligitur Fo. xv. co. ii. G.
Audacia ⁊ timor ſe compatiuntur fo. 3. co. 3.
Audacia quid eſt et ex quo generatur. Folio decimo co. prima.
Aggredi difficilior actus q̃ expectar̃ f. xiii. c. 3.
Aggrediens ſubito parũ expectat fo. 14. co. i.
Augmentum diuitiarum non arguit augmentuz honorum folio. 36. co. 4.
Agens duplex fol. xx. co. i.
Aliquid fit ppter alterũ trifariã. folio. 15. co. 2.
Aliquis actus virtutis ad nullam virtutem formaliter penitet fol. xvi. col. iii.
Ambitio dupliciter capitur fo. xcv. co. ii.
Ambitio ſecundum exteriorem apparatum duplex Fo. xcv. co. iiii.
Ambitioſus eſſe ſecundum numerum contingit dupliciter. Folio. xciij. co. ii. et. iii. ⁊ fo. xcv. c. ii.
Antigonus in infirmitate audax in ſanitate meticuloſus Fo. 23. co. i.
Appetitus honoris aut pecunie non ſemper vituperabilis fo. xv. co. tertia.
Appetitus honoris aliquando eſt licitus ob nullum alium finem creatum ab appetente Folio xcvi. col. quarta.
Appetitus honoris inordinatus triplex Folio xciii. co. ſecunda.
Appetere honorem et petere differunt Folio xcviii. colũna ſecunda
Appetitus arduoz multiplex fol. lxiii. col. iiii. et folio. xcvi. co. tertia
Appetitus ſenſitiuus non renitente intellectiuo poteſt vires executiuas mouere Folio xxvi. colũna prima
Appreciatio multiplex fo. lxii. co. i. K
Appreciatio veri humilis ex quibus conſurgit. Folio. lxiiii. co. quarta
Auerſio duplex Fol. cxi. col. ii. S
Auxilium ſpeciale in actibus meritoriis non eſt ponendum Folio. 52. col. 3.
Aureola martirij non omnibus pro chriſto mori volentibus dabitur Folio. xvi. co. i.

B

Bellum dupliciter accipitur fo. lxxxi. co. ii.
Beneficentia bifariam capitur Folio. xxx. co. tertia et quarta
Beneficium bifariam dicitur magnum Folio eodem col. quarta
Bene ſe habere inter amorem ⁊ odium bifariam poteſt intelligi Fo. xii. co. iii.
Bonum opus aliquando imperatur ab actu malo ⁊ vitioſo Fo. xiii. co. prima.

C

Cato ob occiſionem ſui ab auguſtino reprehenditur vide Folio. 21. co. i.
Cauſe pertinatie multe Fo. cxviii. co. i.
Certitudo duplex Fo. 26. co. i.
Circunſtantia exceſſiui triſtis facit peccata eſſe non mortalia vbi fuiſſent mortalia, vide Fo. lxxxvi. colũna quarta
Conditiones requiſite ad actus virtu. quot ſunt Folio primo colũna ſecunda.
Conditiones ad ſecundariam virtutem requiſite quot ſunt vide Fo. 46. co. i.
Conditiones molliciei ponunt Fo. cxv. co. iii.
Cõditiones pſeuerãtie ponunt fo. lxxiiii. co. iiii.
Confidentia ⁊ fidentia ſm albertũ magnũ differunt Fo. xxxii. co. prima
Cõnectio patientie ⁊ manſue. Fo. xlix. co. ii.
Comparatio virtutis difficilis Fo. 54. co. i.
Comparatio honoratis ad honorem duplex. vide Folio. 42. co. prima.
Cõſequentia ab inferiori ad ſuperius cum diſtributione non valet Folio quarto co. prima
Contentio ⁊ inanis gloria differunt. vide Folio xc. colũna ſecunda
Contentio duplex Folio. clii. co. iii.
Contemptus mortis non eſt de ratione martirij. vide Fo. lxxxiii. co. ii.
Contemnens prelatum non ſemper contempnit deum Folio. xcvii. co. prima
Continentia gradus duplex Fol. x. co. 4.
Continentia gradus in fortitu. quid eſt vide Folio. xxix. co. tertia.
Contrapugnatio duplex Folio. 7. co. 4.
Contrarietates vna communis et due ſpeciales reperiuntur in fortitudine Fo. 4. co. i.
Continuare actum ad finem vite vſq; non eſt de ratiõe perſeuerantie Folio. 72. co. 4.
Cunctare actus difficilior fuga Fo. 13. co. 3.

D

Defectus ex parte finis in appetitu honoris du-

plex Folio.xcv.col.secunda.R
Defectus in humilitate multiplex Folio.lxij col.quarta
Defectus subiectionis ad deum non semper est superbia folio.xcvij.co. ꝑma
Deiectio humilis multiplex fol.64.co.3.
Deiici animo quid est fo.48.co.4.S.
Delectatio non cuilibet tristitie opponitur Folio.xxiij.col.iiij.
Delectabilius aliquid dicitur dupliciter Folio xxxvii.col.tertia
Delicatus quis dicendus est Fo.cxvi.co.ij.
Desiderium duplex folio.xlix.co.ij.
Desiderabilia triplicia fol.lix.co.j.
Desertio reip.propter timorem facta non est ita mala sicut si fieret propter cupiditatem folio xxv.co.tertia.
Dignitas magnanimi ex operibus publicis consurgit Fo.xxxvi. co.ꝑma.
Dignificare se honoꝝ cõtingit dif. fo.27.co.4.
Dignificare se vt honoretur est melius ⁊ dignificare se vt honoret Fo.41.co.2.
Dignificatio duplex fo.64.co.1.
Dilectio dei super omnia potest elici sine charitate. vide Fo.53.co.2:
Discordia quid est Fol.cxij.co.iij.
Distributio signi distribu.dup. fo.xcv.co.j.
Dubia non semp sunt in meliorem partem interpretanda fo.62.co.1.

E

Efficatia rationis duplex fo.27.co.2.
Effectus superbie multiplex fo.cxi.co.iij.
Excusare a peccato potest dupliciter intel. Folio.26. colõna tertia.
Excusat Tullius ab auctore fo.42.co.4.
Expectare facilior actus ⁊ aggredi. fo.xiij.iij.
Extremum virtutis bifariam capitur Folio quarto colõna quarta

F

Fragilitas humana ex quinq; cognos. Folio lxx. colõna secunda
Fiducia dupliciter capitur fo.42.co.3.
Fiducia quid est. fol.eodẽ co.iij. ꝑb.
Finis non semp specificat virtutẽ. fo.iij.co.iij.
Finis cuuslibet habitus duplex fo.xix.co.ij.
Firmitas animi in bono difficili cuilibet virtuti competit Folio ꝑmo colũ.secunda
Fortitudo quadrifariã capitur fo.j.co.j.
Non omnis fortitudo est eadem numero contra Buridanum Fo.iij.co.j.E
Fortitudo bellica non est virtus cardinalis/ sed pars virtutis cardinalis fo.6.co.1.
Fortitudo non circa omnia pericula mortis versatur Folio octauo.co. quarta
Fortitudo triplicem actum habet Folio decimo colũna ꝑma.
Fortitudo tam audaciam ⁊ timorem cohibet et moderat. Folio decimo colũna quarto
Fortitudo est circa timorem mali contra Buridanum Folio vndecimo co. ꝑma.
Fortitudo politica(que virtus est)fit ppter virtutem Folio.xv.co.iij.et.iiij.
Fortes ficti contra omnes conditiones virtutis agunt. Fo.xv.co.1.
Fortes ob ignorantiam piculorum et ob experientiam non sunt fortes Folio.16.co.2.et.3.
Fortitudo circa furorem duplex. fo.17.co.1.
Fortitudo propter furorem qualiter preaccipit rationem Folio.18.col.2.
Fortitudo propter electionem multifariam capitur Folio eodem.co.eadem.
Fortis ob defensionem patrie debet mortem subire. Folio.xx.co.j.
Fuga honoris duplex Folio.39.co.3.
Fuga fortis aliquando virtuosa: aliquando vitiosa. vide fo.xx.co.j.
Fuga facillimus actus fortitudinis Folio xiii.co.ij.et.iij.
Fugiendum aliquid dicitur dupliciter Folio xcix.co.tertia
Furorem assumi a fortitudine dupliciter intelligitur Folio.duodecimo co.ꝑma
Furor adiuuat fortitudinem sed non reddit eam meliorem. fo.xvii.co.ij.et.iij.

G

Gratia gratis data ꝛ nõ gratum faciens ad perseuerantiam requiritur. Folio.lxxiiij.co.ij.
Gradus virtutis in qualibet virtute triplex reperitur Folio.7.co.2.
Gradus duplex intimiditatis. fol.27.col.3.
Gradus heroicus fortitudinis quid est. Folio 29.col.tertia
Gradus pfectionis quot sunt. fo.59.co.4.
Gradus superbie secundum Bernardum duodecim.vide fo.cxiij.co.i.
Grauitas peccati duplex fol.xcix.col.iij.
Gloria dupliciter capitur. fo.xc.co.ij.
Gloria dei dupliciter accipitur fo.ci.co.i.G
Gloria licite potest appeti fol.xcvi.co.iiij.
Gloria inanis multiplex fo.xcii.co.ij.
Gloria vana quid est fo.xcvj.co.ij.
Gloriã vanã in operibus misericordie esse pessimam trifariam intelligitur fo.ciiij.co.j.
Gloriari in domino multifariam contingit Folio.xcvi.co.iiij.

H

Habitus facit delectabiliter operari. fo.19.c.j. et folio.cvi.co.j.
Habitus bifariam inclinat ad actum. Folio sexto co.ꝑma
Habitus fortitudinis quilibet est virtus cardinalis Folio sexto.co.tertia
Habitus et actus oppositi se compatiuntur. folio duodecimo.col.secunda
Habitus fortitudinis propter furorem non accipit rationem fo.18.co.3.
Habitus non fortitur vnitatem ab actibus Folio tertio.co.quarta.
Habitus martirij duplex fol.lxxiiij.col.j.
Honor quid est fo.xxxii.co.iij.
Honor est maximum premium a creatura rationali tribuibile Folio eodem. co.eadem.
Honor quadrifariam capit fo.xxx.co.iij.
Honor et honoratio differunt fol.31.col.j.
Honorare est melius ⁊ honorari Folio

Tabula

Humilitas multifariã capit Fo.58.co.3.
Humilitas non repugnat magnanimitati ꝫ sub ea comꝓhendit Folio.14.co.3.et.4 et folio.lviij.co.secunda
Humilis suos defectus aliorum defectibus non semper subijcit nec se omnibus minus appreciari debet folio.60.co.3.

I

Jactator quis est Folio.ciij.co.iij.
Ignorantia inuincibilis duplex fo.28.co.1.
In dupliciter accipitur fo.48.co.1.
Ira dupliciter cohibetur Fo.eodem.co.ij.
Ira facit aliquando sustinere vt tandem insiliat vide folio.18.co.3.
Inclinare ad aliquid potest bifariam intelligi. vide Folio.27.co.4.
Incommoda duplicia Fo.xxix.co.ij.
Infamia duplex. vera et falsa timenda et non timenda Folio nono co.prima.
Infamia bifariam timetur Fo.xv.co.iij.
Infiniti vndiquaqꝫ quodlibet ꝑctum est mediũ infiniti scõm vnam dimensionem solum nullum. Folio secundo co.tertia
Illatio ab inferiori ad superius terminis mꝫterialiter captis non valet Fol.vi.co.iiij.
Innocentia nõ semper melior est ꝫ culpa vide Fo.xcvi.co.ij.
Ironia duplex fo.39.co.1.
Ingerere se martirio trifariaꝫ intelligitur Folio 76.co.quarta.
Intentio virtutis duplex Fo.57.co.2.
Intimiditas bifariã capitur fo.27.co.3.
Intimiditas vel vecordia non semper fortitudini opponitur Ibidem co.quarta
Insensibilitas patientie opponitur fol.cxiiij. colõna secunda
Impatientia periculosissimum vitium est Folio eodem co.tertia.
Justicia est patientia imperfectior fo.54.co.4

K vacat.

L

Laudabile dicitur aliquid bifariam Folio quindecimo.colõna iertia
Longanimitas inferior est ad perseuerantiam. Folio lxxvi.co.iiij.
Lucretia ob occisionem sui ab augustino reprehenditur Folio.17.co.secunda
Lucrum pecunie non est magnanimitatis obiectum fo.xxxiij.co.prima.
Luxuria ex superbia oritur fol.cx.col.iij.
Lusinus capitur dupliciter fo.cxvj.co.ij.

M

Magnanimitatem esse circa id quod est in vna quaqꝫ virtute magnum quomodo intelligitur. Folio xxxiij.co.prima
Magnanimus magis se esse dignum honoribus affectat ꝫ honores consequi. Folio.xxxiij.co.3.
Magnanimitatis duplex genus. fo.cxiij.co.1.
Magnanimus magis opinionem virtutis benefactiue ꝫ honorem et opera ꝫ opinionem affectat. vide fo.xxxiij.co.iiij.
Magnanimus ob'actus interiores nõ est dignꝰ honoribus Folio.35.co.4.
Magnanimus non catholicus magis honorem appetit ꝫ fugit Folio.39.co.3.2 fo.40.co.3.
magnanimus non tenetur semper secundum inclinationem sue virtutis operari fol.41.co.1.
Magnanimitas circa rerum exseruare contentum versatur et ad fugam vitium inclinat. Folio xxxi.co.iiij. et fol.58.co.2.et.3.
magnum et paruum quomodo variant speciem actus et quomodo non Folio.34.co.2.3.et.4.
Magnificentia bifariã capitur fo.44.co.2.
Magnificentia non semper circa sumptus versatur. Folio eodem.co.eadem.
Magnificentia proprios actus exteriores non habet. Folio 44.co.quarta.
malum pene vel culpe vitandum non excusat hominem a sui occisione fol.xvii.co.ij.
mala impatientiã sequentia. Folio.lv.col.i.
martirum trifariã capitur. Folio.lxxvii.co.ij.
martiriũ non est actus fidei fol.lxxxi.co.i.
Martirium non ꝑ quolibet virtutis tempore est subeundum Folio.lxxxv.co.ij.
martirium ꝓ opere consilii quandoqꝫ est sustinendum Folio.lxxxvi.co.i.
materia duplex Folio.xxxv.co.ij.
Materia virtutis et premium differunt. Folio xxxvi.co.prima.
Medium duplex intrinsecum et extrinsecum Folio secundo.co.quarta
medium duplex rei et rationis fo.37.co.2.
medium duplex rei et rationis. fo.eoꝺ.2 co.
Mediatio duplex virtutis et positionis. Folio. duodecimo.co.secunda.
Melius non est semper magis appetendum. Folio lxxvii.co.iij.
melius est secundum cassianum esse cupidum inanis laudis et carere fornicatione et castrimergia ꝫ habere castrimergiam et fornicationem/ et carere iactantia Folio.ciiij.co.i.
Modi incõpossibilitatis quot sunt. fo.27.co.3.
Mollities multifariã capitur Fol.cxv.co.iij.
Mollities non semper versatur circa delectationes gustus et tactus. fo.ibidem.co.quarta
Mors nõ est de ratione martirij. Fo.lxxvii.c.3.
Mors multifariam desideraꝫ fol.69.co.1.

N

Nature communes in consilio constancienſi cõdemnate sunt Folio.12.co.2.
Natura hominis duplex Fol.xx.co.iij.
Non fugere commouentem quid est Folio xxxix.col.ij.
Nolitio naturalis quid est Fo.48.col.1.
Nolitio ante alicuiusbone consequentie nõ semper est nolitum cõsequens fo.23.co.4.

O

Obiectum fortitudinis est malus et non infamia vel inopia Fo.6.co.3.
Obiectorum pluralitas non infert pluralitatem actuum Fo.xi.co.ij.2.iij.
Obiectum tristabile non est immediate cã tristitie, vide Fol.17.co.3.1

Alphabetica.

Obiectum virtutis duplex Folio.34.co.3.
Obedientia duplex Fol.cv.co.1.
Occidere se esse licitum bifariam intelli. Folio lxxvj. co.tertia
Occultum aliquid dicitur bifariam fo.61.co.3.
Odire difficilius est ꝯ non amare Fol.28.co.3.
Odium dei peccatoꝝ maximum Fo.cix.co.j.
Opus ꝓpter deum solum factum est melius ꝯ si ꝓpter deum et aliud fieret Folio.40.co.1.et.2.
Opera virtutis non semper cum sunt ꝑsentia reficiunt mentem Folio.23.co.3.
Opus hominis perfectum reddit patientia. Folio 56.co.quarta
Opus peccati esse difficilius opere virtutis trifariam,intelligitur Folio.77.co.3.
Opus dignum venia et non dignum venia qualiter differunt Fo.eodem.co.quarta
Oppositio actuū duplex Fo.lxxvj.co.ij.
Opponitur vnum alteri dupliciter folio.xc. colōna tertia.
Origo vitiorum duplex Folio,ciii,col,iii, et,cviii,co,secūda.

P

Pars integralis dupliciter capitur Folio 28.co.tertia
Pars potētialis trifariam capitur fo.29.co.3.
Partes integrales fortitudinis a potentialibus non differunt Fo.eoꝺ.co.eadē.
Partes honoris multiplices Fol.39.co.3.
Partes subiectiue fortitudinis sex Folio decimo tercio.co.secunda
Patientia tripliciter capitur Folio.xlvii. co.secunda
Patientia non solum cohibet tristitia / sed excitat.vide Folio.46.col.3.
Patientia non manet in patria Folio eodem co.quarta.
Patientia fortitudine est imperfectior Folio 54.co.prima
Pati ꝑ fide contingit tripliciter Folio.83.col. secunda et tertia
Peccatum cōtra virtutem cardinalem nō semp est peccatum mortale Fo.v.co.j.
Peccata aliqua sunt intrinsece mala Folio xxv.co.quarta
Peccatum citius fugiendum ꝯ mors Folio eodem.co.eadem
Peccatum corrumpere virtutem dupliciter intelligitur Fo.cviij.co.ij.
Peccare ignoranter et ex ignorantia differunt. Folio xcuj.co.iij.
Peccatum dicitur periculosum dupliciter Folio xcij.co.ij.
Periculū duplex,obruens ꝛ circonstans Folio, xcix. col.prima.
Pericula in bello quedā libera quedaꝝ non sunt in potestate nostra Fo.ix.co.ii.
Perseuerantia quadrifariam accipitur Folio xxx. col.tertia
Perseuerantia gradus in fortitudine quid est Folio 29.co.tertia
Pertinax quis est Folio,lxxxv,co,1, et,cxvij,co.1.et fo,vltimo,co,j.
Pertinax quinq modis capit Fo.cxvij.co.iiij.
Pertinacia minoris quid est Ibidem co.eaꝺ
Pertinax infidelitatis qd est.ibidem co.eaꝺ.
Pertinatie hereſis quid est ibiꝺ co.eadem
Pertinacia simplicis erroris duplex fo.eodem col.eadem.
Presumptuosus omnis ignorās Fol.92.co.2.
Presumptio non semper est peccatum cōtra spiritumsanctum. Folio.93.co.1.
Presumptio nouitatū quid est. Fo.cui.co.3.
Proprietas duobꝰ modis capit Fo.71.co.3.
Proprietates patientie quot sunt Fo.58.co.3.
Pro propositione non catholica scita esse nō catholica licite quis patitur martiriū. Fo.85.co.1.
Pusillanimitas est peior ꝑsumptione. Fo.xciij; co.prima.
Pusillanimitas quomodo procedit ex ira. Folio cxv.co,secunda

Q

Quintupliciter versaturvirtus circa suum actū Folio lxiii.co.secunda.
Quinq sunt genera martirum ſm Altissiodorensem Fo.lxxix.co.iii.
Quinq de causis licite quis patitur martirium Folio lxxxiiii.co.ii.
Quattuor sunt species fortitudinis fo,28,co,2

R

Rectitudo rationis in subeundo ardua aliquando in vno / aliquando in pluribus actibus ponitur.vide Folio.2.co.tertia
Recedere a bono ob fugam tristitie est mollities Folio cxv.co,iii.
Robur corporis quid est:et an virtuti conueniat Folio i.col.i.
Robur spei vnde ꝓuenit Fo,43,co,2.

S

Spes tripliciter accipitur Fo.eoꝺ.co.iiij.
Spes aliquando mortale peccatū fo.28.co.2.
Spes et timor ſm Thomam differunt per obiectam.vide Fol.xii.co.j.
Spes communis et audacie et fortitudini Folio eodem co.secūda
Spes bene se habendi in arduis (et non desiderium)causat delectationem Fo.23.co.2.
Species fortitudini similitudinarie sex. Fo.xv. colōna secunda
Species superbie quattuor Fo.cxii.co.ii.
Species patientie a multis posite refelluntur Folio 51.co.3.
Speciespusillanimitatis quot sunt fo.94.c.1.
Specialitas artus duplex distinctionis et originis.vide Folio.xcvii.co. tertia.
Securitas dupliciter accipit Fo.39.co.2.
Signum dicitur melius multifariam Folio.32. colōna tertia
Subiectum omnium moralium virtutuꝝ anima. vide Folio.34.co.1.
Subiicit quis alteri trifariam Fo.60.co.3.
Sustinere maximus actus fortitudinis et ꝓncipalior ꝯ inferre Fo.13.co.3.ꝛfo.14.co.3.
Sustinere mala non est actus adequatus patiētie,vide Fo.52.co.1.

Tabula Alphabetica.

Superbia quid est Folio.cliii.col.ii.
Superbia dupliciter capitur Folio.cvii. co.ꝑma et fo.cviii.co.tertia
Superbia ſm Hugonem duplex: et ſm Bernardum triplex Fo.cliii.co.ii.M.
Supbus/vanus/ambitioſus/ꝑſumptuoſus quo modo differunt Fo.cxvi.co.ꝑma.
Superbus habet multas malas conditiones. Folio eodem Co.ſecunda
Supbia in deum(et etiam in homines)eſt peccatum mortale Fo.cvii.co.i.2.2.
Supbiam ſe opponere deo dupli. intelligitur Folio cviii.co.ꝑma.
Supbia in deum et etiam homines eſt peccatuꝫ mortale Fol.cvii.co.ii.
Superbiam ſe opponere deo dupliciter intelligitur. vide Ibidem col.prima
Supbia vitio cõtra naturam et omni vitio theologico eſt peior Fo.cix.co.quarta
Supbiam eſſe vitiorum regimen multifariam intelligitur Fol.cxi.co.ii.et.iii.
Superbia in voluntate ſolum ſubiectatur. Fol. eodem co.tertia
Superbia tollerabilior eſt in diuite indocto q̃ in paupere docto Fo.cxiii.co.4.
Supbia cognata eſt potẽtibus Fo.eoꝺ.co.eaꝺ

T

Tranſitus de contradictorio in contradictoriũ non fit ſine mutatione Fo.35.co.i.
Temperantia non ſemp tollit impedimenta operis boni ꝓuenientia a delectabili Fo.2.co.2.
Temperantia heroica(licet non ſimplex)circa mortem verſatur Fo.8.co.tertia.
Temperantia bifariã capitur Fo.60.co.i.
Teſtimoniũ hominum multipliciter ꝓfertur diuino ſine peccato Fo.xci.co.2.2.3.
Timor quid eſt: et ex quo generat Fo.x.co.i.
Timor multifariã capitur Fo.24.co.4.
Timor non ſemper eſt peccatum Fo.26.co.i.
Timor quomodo excuſat a pctõ Fo. eoꝺ.co.ii.
Timor aliquando eſt peccatum mortale aliquãdo veniale Ibidem col.tertia.
Timor inclinans contra iudicium recte rationis non ſemper eſt peccatum Fo.eoꝺ.co.4.
Timore ingloriationis non eſt opus virtutis deferendum. vide Folio.ix.co.i.
Timor et audacia non ſunt totale obiectum fortitudinis Folio.x.co.iii.
Triſtitia duplex deuincens et afficiens Fo. decimo octauo Col.tertia
Triſtitia duplex. ſ. deliberata et non deliberata. vide Folio.47.col.3.
Triſtitia multiplex Folio.cxiii.col.iui.
Triſtitia facit de ſententia iuſta iniuſtam. Folio cxvii.co.ſecunda.
Tollere impedimẽta rectã rationẽ impedientia poni in operibus humanis eſt michi virtuti commune. Folio.1.co.2.et fo.2.co.3.

V

Vecordia quid eſt et qualiter generatur. Folio xxvj.Co.quarta
Verecundia quid eſt Fol.15.co.3.
Verecũdia bifariam capiꝫ Fol.xxxviii.co.ii.
Veritates credibiles duplices Fo.lxxxiiii.co.ii.
Vitium capitale quid eſt Folio.ciii.co.ii.et fo. cxii.co.tertia.
Vitiũ vnũ originat aliud dupli. Fo.cxj.co.iij.
Virtus trifariam capiꝫ Folio.lxxviii.co.3.
Virtus trifariam dr̃ haberi Fo.71.co.4.
Virtutes non ſunt connexe Fol.47.co.3.
Virtutes quo ad actus non remanent in patria Folio eodem Col.quarta
Virtus verſatur circa plura dupliciter Folio xxxij.colũna tertia.
Virtus non eſt cauſa honoris Fol.31.co.3.ꝯ
Virtus bifariã verſatur circa extremum. Folio ſecundo.co.tertia.
Virtutes cardinales alias virtutes in tribꝰ prꝫcellunt. Folio.4.co.3.
Virtus dicitur cardinalis quia eã habet potiſſimos virtutum habitus Folio.iii.co.i.
Virtutum cardinalium q̃libet non ſemper aliã iuuat. Folio.viii.col.ꝑma.
Volitio iuſtitie ad magnanimitatem pertinens duplex. vide Fo.46.co.3.
Volitio ſine habitu aliquo poteſt bonuꝫ ratiõis ſeruare cõtra quaſcũq; triſticias fo.46.co.3.ꝯ
Volitũ dr̃ aliquid bifariã Folio.24.co.i.
Vſus eſt melior q̃ poſſeſſio Folio.14.co.3.
Vtilius non ſemper eſt melius Fo.eoꝺ.co.4.

X

Xp̃s non accelerauit vſum rationis innocentibꝰ occiſis. Folio.53.co.quarta.
Xp̃s omnia magnifice egit Folio.44.co.3.
Xp̃ianus bifariam capitur Folio.lxxxvi.co.ii.T

Y

Ypocrita non nõ ſuſcipit honores virtutis Folio xlj.co.quarta.
Ypocriſis tribus modis cõmittiꝫ Fol.ciij.co.iii.

F I N I S

Superbia quid est Folio.cviii.col.ii.
Superbia dupliciter capitur Folio.cvii.co.pma. et fo.cviii.co.tertia
Superbia sim. Eugenem duplex: et sim. Bernardum triplex Fo.cviii.co.ii.iii.
Superbus/ vanus/ ambitiosus/ pfumptuosus quomodo differunt Fo.cxvi.co.pma.
Superbus habet multas malas conditiones. Folio eodem Co.secunda
Superbia in deum/ et etiam in homines/ est peccatum mortale Fo.cvii.co.1.2.2.
Superbiam se opponere deo dupli. intelligitur Folio cviii.co.pma.
Superbia in deum et etiam homines est peccatum mortale Fol.cvii.co.ii.
Superbiam se opponere deo dupliciter intelligitur. vide Ibidem col.prima
Superbia vitio cōtra naturam et omni vitio theologico est peior Fo.cix.co.quarta
Superbiam esse vitiorum regimen multifariam intelligitur Fol.cxi.co.ii.et.iii.
Superbia in voluntate solum subiectatur. Fol. eodem co.tertia
Superbia tollerabilior est in omnibus indocto q̄ in paupere docto Fo.cxiii.co.4.
Superbia cognata est potētibus Fo.eod.co.eadē

T

Transitus de contradictorio in contradictoriū non sit sine mutatione Fo.35.co.1.
Temperantia non semp tollit impedimenta operis boni, puenientia a delectabili Fo.2.co.2.
Temperantia heroica (licet non simplex) circa mortem versatur Fo.8.co.tertia.
Temperantia bifariā capitur Fo.60.co.1.
Testimoniū hominum multipliciter pferitur diuino sine peccato Fo.xci.co.2.3.
Timor quid est: et ex quo generat Fo.x.co.1.
Timor multifariā capitur Fo.24.co.4.
Timor non semper est peccatum Fo.26.co.1.
Timor quomodo exculat a peto Fo.eod.co.ii.
Timor aliquando est peccatum mortale aliquando veniale Ibidem col.tertia.
Timor inclinans contra iudicium recte rationis non semper est peccatum Fo.eod.co.4.
Timor ingloriationis non est opus virtutis deferendum. vide Folio.xi.co.i.
Timor et audacia non sunt totale obiectum fortitudinis Folio.x.co.iii.
Tristitia duplex deuincens et affliciens Fo. decimo octauo Col.tertia
Tristitia duplex. s. deliberata et non deliberata. vide Folio.47.col.3.
Tristitia multiplex Folio.cxiii.col.iii.
Tristitia facit de sententia iusta iniustam. Folio cxvii.co.secunda.
Tollere impedimēta recta rationē impedientia poni in operibus humanis est michi virtuti commune. Folio.1.co.2.et.fo.2.co.3.

V

Vecordia quid est et qualiter generatur. Folio xxvi.Co.quarta
Verecundia quid est Fol.15.co.3.
Verecūdia bifariam capit Fol.xxxiii.co.ii.
Veritates credibiles duplices Fo.lxxxiii.co.ii.
Vitium capitale quid est Folio.cviii.co.ii.et fo.cxii.co.tertia.
Vitiū vnū originat aliud dupli. Fo.cxi.co.iii.
Virtus trifariam capit Folio.lxxviii.co.3.
Virtus trifariam cr̄ haberi Fo.71.co.4.
Virtutes non sunt connexe Fol.47.co.3.
Virtutes quo ad actus non remanent in patria Folio eodem Col.quarta.
Virtus versatur circa plura dupliciter Folio xxxii.colūna tertia.
Virtus non est causa honoris Fol.xi.co.3.
Virtus bifariā versatur circa extremum. Folio secundo.co.tertia.
Virtutes cardinales alias virtutes in trib⁹ precellunt. Folio.4.co.3.
Virtus dicitur cardinalis quis eā habet potissimos virtutum habitus Folio.iii.co.i.
Virtutum cardinalium q̄libet non semper aliā iuuat. Folio.viii.col.pma.
Volitio iustitie ad magnanimitatem pertinens duplex. vide Fo.46.co.3.
Volitio sine habitu aliquo potest bonus rationis seruare cōtra quascūq; tristicias Fo.46.co.3.
Volitū cr̄ aliquid bifariā Folio.24.co.1.
Vsus est melior q̄ possessio Folio.14.co.3.
Vtilius non semper est melius Fo.eod.co.4.

X

Xp̄s non accelerauit vsum rationis innocentib⁹ occisis. Folio.53.co.quarta.
Xp̄s omnia magnifice egit Folio.44.co.3.
Xp̄ianus bifariam capitur Folio.lxxvi.co.ii.

Y

ypocrita non nō sufficit honores virtutis Folio xli.co.quarta.
ypocrita tribus modis cōmittit Fol.[illegible].co.iii.

Questiones addite in

Libꝝ de fortitudine Magistri Martini de magistris per Dauidem crāston scotum in theologia bacchalarium.

SI viros nostre tempestatis illustres qui in sacris aut scripserunt aut aliquid edide-rūt litteris liber ille de scriptoribus ecclesiasticis insignis cōmemorat qua in curia aut potius iniuria posteritati tuū nomē cōmendare pepcerit nō satis demiror mo ralissime martine pariter & doctissime. dignus ēm es cuius memoria eternitati donetur qui nō modicis lucubrationibus sed maximis vigiliis pręcipuas moralis philosophie partes (q̄ de cardinalibus virtutibus tractant) tuis libris argutissime inseruisti quarū primā ptē (q̄ de fortitudine agit) cū fortissimis hostib⁹ manus cōserendo eosdēq; modo lāceis nūc ensibus necnō pugionibus argumētosis vincēdo, fortissime es agressus & illos cū ppriis armis diffi-deres suis telis subiugare conabaris adeoq; vicisti vt de charissimis nō sit q vellet eis adesse auxilio qbus tandē semiuiuis relictis victoriā adept⁹ diceris. & assecutus: nō minus passio nes tēperātiā nitentes opprimere subieciſti cōculcasti materiāq; illā tū fructuosam tū statui ecclesiasticali accōmodatissimā cū eisdē viris certamē cōtinuās nō minus clare q̄ subtiliter terminasti & nō modicū vtilitatis feruentibus studiosorū in theologia ais indicaris: nec im-merito attulisse. Hanc ob rem te scriptorū ecclesiasticorū numero censeo ascribēdū deniq; tuā moralē ac p̄clarā vitā cū opusculis editis. prout a fide dignis accepero stilo ferme eodē vtens quo & ille ecclesiasticorum descriptor vsus est paucis plurima complectēs recēsebo.

¶ Martinus natione gallus turonēsis diue barbare gimnasii primari⁹ eiusdēq; āpliator ma gnificus in vtraq; philosophia nō mediocriter doctus sacrarū litterarū Parrhisiensis eruditissimus, pfessor subtilis ingenio sermone scolasticus aliorūq; impugnator acerrimus pręclara scripsit volumina e quibus subiecta feruntur.

De fortitudine	librum vnum
De temperantia	librum vnum.
De consequentiis	librum vnum.
De predicabilibus	librum vnum.

¶ Alia isup nō nulla edidit de iusticia (vt fertur) librū vnū sup fundamēta mōtiū lectiōes p vtiles sed hec ad nostrā noticiā nō puenerūt claruit tpe christianissimi regis gallorū. Ludo-uici vndecimi cuius & cōfessor fuit sub quo & diē clausit extremū. Postremo clericali ad di-ue virginis edem in pace sepultus est eo in loco quo & Ludouicus ipse quiescit vt quiuus re gio lateri adherebat mortuus seiungeretur minime.

Prima questio.

VTrum fortitudo cõmunis sit virtus cardinalis. Arguitur primo ꝙ non, Nature communes dormierunt cum Iohanne hijs & Iheronimo pragense in consilio constancien si suos astertores pertinaces condemnantes sed fortitudo communis (si qua foret) esset natura cõmunis quia certum est ꝙ ly fortitudo cõmunis nõ est virtus cardinalis: sicut nec terminus aliquis: Igitur fortitudo communis non est virtus cardinalis.

¶ In oppositum: Est communis Philosophorum Theologorum: & Doctorum ecclesiæ sententia philosophorum super ethicorum tertio tractatu secundo theologorum distinctione trigesima: iij. tertij sententiarum Doctorum ecclesiæ:

¶ Nam Gregorius zz moraliũ Ambrosius supra lucam & augustinus libro de moribꝰ ecclesie vnoore fortitudinẽ inter virtutes cardinales enumerant. Sed doctores locis prealegatis non capiunt fortitudinem pro fortitudine bellica tantum aut pro quolibet habitu particulari fortitudinis siue bellice siue magnanimitatis. Nec pro collectione omnium aut multorum habituum particularium fortitudinis vt inferius patebit exconclusionibus Relinquit ergo ꝙ fortitudo a doctoribus capitur pro habitu cõmuni fortitudinis Pro responsione ad questionẽ suppositis acceptionibus huius nominis fortitudo. ex prima questione huius libri pariter & huius termini virtus dicendum est pro declarariõe tituli questionis quare aliqua virtus vocatur cõmunis seu generalis quod idẽ est & hoc pro primo notabili & quare aliqua virtus vocatur cardinalis seu principalis ꝑ secundo notabili Primum declaratur per aliquas propositiones (quod dico de vna virtute cardinali Intellige de alijs dictum) Prima propositio fortitndo non ideo dicitur communis quia est natura cõmunis distincta formaliter a qualibet fortitudine particulari & cũ qualibet earum idemtificata realiter hanc rationem suadet argumentum ante oppositum.

¶ Secunda propositio fortitudo nõ ideo dicitur cõmunis quia est nata prædicari de pluribus sub ea contentis quia quelibet fortitudo est actus vel habitus voluntatis & certum est ꝙ quelibet talis ab omni termino distinguitur igit. Tertia ꝓpositio fortitudo non ideo dicitur communis quia immediate inclinat in actus specie differentes patet habitus immediate solum inclinat ad similes actus hijs ex quibus genitus est sed ex nullis actibus specie differẽtibus procreatur habitus vt practicatur secunda ethicorum igitur.

Quarta ꝓpositio fortitudo ideo dicitur communis seu generalis quia generaliter circa materiam fortitudinis versatur & sub disiunctione ad suos actꝰ formaliter vel virtualiter siue de actu siue de abitu loquamur vt volitio qua fortes vult fortiter facere aggrediendo vel expectando & habitus ex similibus actibus genitus.

Correlarie sequitur ꝙ actus fortitudinis ideo dicitur specialis quia specialiter circa materiam & actus fortitudinis versatur vt pote circa aliquã partem materie generalis vel circa determinatũ actum eius vt hæc volitio volo fortiter agere aggrediendo fortitudo specialis dicitur. Sequit secundo ꝙ ideo fortitudo dicitur generalissima quia circa adequatam materiam fortitudinis sub disiunctione suorum actuum imperatiue formaliter vel virtualiter secundum omnem combinationem vel euentum versatur vt actus quo volo fortiter agere expectando aggrediendo fugiendo vel cunctando vel fugiendo & cunctãdo &c. qui formaliter sic imperat sicut actus iste virtualiter: volo fortiter facere Et ideo propter breuiloquiũ vtar isto actu volo fortiter facere in sequentibus ex quo & similibus actibus generatur habitus generalissimus fortitudinis qui vocatur a doctoribꝰ fortitudo simplex non constituens aliquẽ gradũ specialem virtutis,

Pro declaratione secundi dicti etiã ponuntur alique propositiones pro secundo notabili.

Prima propositio est virtus non ideo dicitur cardinalis quia principaliter sibi vendicat aliquam illarum conditionum quæ pertinent ad rationem virtutis in communi scilicet ꝙ ex certa scientia & electione vel propter finem aut quia firmiter & immobiliter fit Hanc propositionem relinquo probatama doctore inde fortitudine & temperantia Questionibus secundis contra thomam.

Secunda propositio virtus non ideo dicitur cardinalis quia habens eã est simpliciter bonus & oppositum habẽs est simpliciter malus: hæc ꝓpositio similiter probata est cõtra buridanũ a doctore locis prealegatis.

Tertia propositio virtus non dicitur cardinalis secundum proprietatem sermonis sed methaphorice seu similitudinarie ad cardines hostij vel ad cetum cardinalium & maxime ab vltima comparatione denominationem accipio licet forte contra vocabula ceperunt suas denominationes eo ꝙ viriures prius cardinales dicte sunt q̃ cetus cardinalium denominationem sibi vendicarit sed sicut in ecclesia dei vnum ponimus pontificem summum cui assistunt cardinales in directione grauium & arduarum causarum eas expediendo sic in regimine mentis vnam summam &

generaliſſimam virtutem exiſtimo ponendam cui aſſiſtunt virtutes cardinales in ſuis materijs propriſs generaliſſime ſummum pontificem in virtutibus iuuantes in inclinationem aliarum virtutum quia inquantum virtus eſt generalior intantum in plures inclinat virtutes ſpeciales.

Quarta propoſitio: Virtutes non ideo dicuntur cardinales: quia ſunt potiores id eſt perfectiores in regimine mentis: nec quia inclinant immediate: nec quia limitant: ſic actus omnium aliarum virtutum: q; ſi propter aliquam circunſtantiam occurrentem oportet dimittere actum virtutis cardinalis: vel alterius potius eſſet dimittendus actus alterius virtutis q̄ actus virtutis cardinalis: licet hæc concluſio videatur contra doctorem & ex conſequente contra Guillermum Pariſienſem quem in ſequitur in libro de virtutibus & vitijs tractatu decimo ſeptimo ſuadetur tamen quoad ſingulas partes.

Prima pars probatur: ſiue teneatur cum doctore in de temperantia queſtione ſecunda: q; ly virtus cardinalis eſt termin⁹ collectiuus ſupponēs p collectione habituum ſiue teneatur cum doctore in de fortitudine queſtione ſecūda: quod ly virtus cardinalis. eſt terminus diuſiuus pro quolibet habitu fortitudinis ſupponens.

¶ Si enim dicatur: primum: tunc vel talis eſt collectio omnium habituū fortitudinis poſſibilium: vel collectio aliquorum & aliquorum non non primum: dabilis quia non eſt collectio omnium poſſibilium vt ſuppono: nec ſecundum eſt dicendum quia quacumq; collectione virtutū circa materiam fortitudinis data: dabilis eſt aliqua collectio perfectior: puta illi adiungendo alias virtutes circa eandem materiam poſtq̄ prima collectio non eſt maxima poſſibilis: Etiam nulli collectioni tali conueniunt duæ aliæ conditiones ſcilicet Inclinare: & limitare actus aliarum virtutum vt poſtea patebit.

¶ Si ſecundum contra non quilibet habitus fortitudinis eſt æque perfectus eſſentialiter vel ineſſe virtutis ſicut dilectio dei ſuper omnia pro tempore pro quo quis non tenetur diligere deum: & tamen talis dilectio non eſt virtus cardinalis: vt ſupponitur. Maior patet: Quia in infinitum perfectius obiectum habet q̄ actus fortitudinis: vel habitus eius.

¶ Item multi actus fortitudinis ſolum referuntur ad defenſiionem reipublicæ: & actus liberalitatis affabilitatis vel veritatis referuntur in deum ergo priores actus non erunt perfectiores actibus ſecundis & tamen talis relatio in finem non variat virtutem cardinalem in non cardinalem.

¶ Secunda pars concluſionis probatur quia habitus ſolum inclinat immediate in actus ſimiles hiſs ex quibus eſt genitus maxime habitus ac quiſitus vt patet ex præcedenti notabili: ſed certum eſt q; actus ille q̄ cardinalis dicitur non eſt acquiſitus ex actibus omnium aliarum virtutum igitur.

¶ Item ſi immediate inclinaret in actus aliarum virtutum ſicut in actus ſuos adequatos eque naturaliter & prompte exiret in actus cuiuſcunq; virtutis ſicut in actus ſibi proprios quod eſt contra experientiam quia arguitiue morales philoſophi ſolum cognoſcunt habitus nobis ineſſe ꝓpter promptitudinē quam habemus poſt frequentatos actus potius q̄ ante.

Tertia pars concluſionis ſic ſuadetur quia ſi virtus cardinalis ſic limitaret actus virtutū etiā non cardinalium ad ſenſum tactum in concluſione: ſicut pretendit doctor: ſequeretur q; redeundū eſſet ad opinionem Buridani quam ibi impugnat ſcilicet q; actus aliarum virtutum nō cardinalium ſunt ſolum ad decorem & vitia oppoſita ſunt malitiæ ſecundum quid ſcilicet peccata venialia: & actus virtutum cardinalium: redderent homines ſimpliciter bonos: & maliciæ oppoſitæ eſſent malicię ſimpliciter puta peccata mortalia.

Cuius oppoſitum dicit Doctor contra Buridanum concluſione ſecunda prædictæ queſtionis Probatur tamē ſequella quia ſi propter aliquā circunſtantiam occurrentem oporteret dimittere actus alterius virtutis & exequi actum virtutis cardinalis hoc eſſet propterea quia minus malū eſſet contrauenire actui alterius virtutis q̄ actui virtutis cardinalis & ſi ſic hoc eſt quod buridanus vult dicere q; actus oppoſitus virtuti nō cardinali habet ſolum maliciam venialem vel potius nullam maliciam quia tales virtutes ſunt de conſilio tantum vt claret ex deductione buridani queſtione decima nona tercij ethicorum.

Et confirmatur probatio huius concluſionis retorquendo argumenta doctoris contra Buridanum in factorem ſequitur bene: aliquis actus oppoſitus magnanimitati eſt peccatum veniale tantum vt probat Doctor primo argumento contra Buridanum adducendo ſententiam Ariſtotelis quarto ethicorum q; aliquis amor exceſſiuus pecuniarum ſeclusa iniuſticia ad alterum eſt peccatum mortale & tamen talis amor eſt oppoſitus liberalitati tantum tunc ſic: ſi virtus cardinalis limitaret actus alterius virtutis ad ſenſum datum in concluſione: ſequeretur ſi propter aliquam circunſtantiam vel oporteret contrauenire magnanimitati prout opponitur ei peccatum veniale vel oporteret contrauenire illi liberalitati cui eſt op-

positum peccatum mortale secundum Doctorē potius oporteret contrauenire liberalitati faciendo peccatum mortale q̄ magnanimitati faciendo illud quod alias esset peccatum veniale quod nō est dicendum.

Quinta propositio: Virtus ideo dicitur cardinalis: quia generaliter inclinat in actus aliarum virtutum eos producendo quando recta ratio dictat: & eorum corruptioni resistendo: quos naturaliter conseruat: & limitat. Probatur: quia aliqua rationevirtutes dicūtur cardinales seu principales: & non propter generales conditiones virtutum: vt dicit primo propositio secundi nobilis: nec quia per eas: habens dicitur simpliciter bonus vt dicit secunda propositio: nec dicuntur cardinales a proprietate rerum: vt dicit tertia: nec dicuntur cardinales: quia sunt potiores id est perfectiores: nec quia inclinant immediate: nec quia limitant actus aliarum virtutum ad sensum prius declaratum. Relinquitur ergo q̄ dicuntur cardinales: propter generalem inclinationem mediatam & productionem actuum aliarum virtutum & maxime virtutum eiusdem generis: ad quorū actus regulariter & prompte inclinant ratione recta dictante de aliqua circunstantia particulari: sed in actus aliarum virtutum non sic regulariter inclinant: sed duabus tantum de causis quantum possum ex dictis doctorum excerpere: vt patebit in responsione ad argumenta. Istis præmissis ponuntur conclusiones pro responsione ad titulum questionis.

Prima conclusio: Nulla collectio habituum fortitudinis est virtus cardinalis: cuius oppositum intendit doctor in secunda questione inde temperantia in solutione ad primum argumentum.

Probatur conclusio. quia nulla talis collectio est virtus Postq̄ non est habitus. ergo non est virtus cardinalis negatiue ad superiore ad inferius. Nec valet dicere q̄ ly cardinalis facit terminum capi collectiue cui adiungitur quia ly cardinalis vt attribuitur homini habenti dignitatem non collectiue accipitur: nec facit terminum cui additur collectiue capi.

Item si sic ly communis debet facere ly homo capi collectiue quia est maior apparentia: & sic ista esset vera: sortes & plato sunt homo communis.

Item licet ly virtus cardinalis esset terminus collectiuus tamen ly fortitudo non capitur collectiue: & sic ista est vera nulla fortitudo est virtus cardinalis.

Confirmatur ratio: quia fortitudo bellica & magnanimitas non essent partes subiectiue fortitudinis: vt est virtus cardinalis sed essent partes integrales tantum vt constat intelligenti. Sed consequens est contra doctorem inde fortitudine per totum vbi melius videtur sentire q̄ questione secunda inde temperantia vbi dicit q̄ temperantia est virtus cardinalis tamen nec quelibet temperantia est virtus cardinalis. nec aliqua sic & aliqua non quod implicat terminis vniuoce captis: quia sequitur bene temperantia est virtus cardinalis: ergo aliqua temperantia est virtus cardinalis ab equiualentibus.

Item ex altera parte sequitur: non quælibet temperantia est virtus cardinalis: ergo aliqua tēperantia nō est virtus cardinalis per primam regulam equipolentiarum & sic semper est danda aliqua temperantia quæ est virtus cardinalis: & aliqua quæ non est virtus cardinalis: vel male concedit q̄ temperantia est virtus cardinalis & non quelibet.

Secunda conclusio. Non quælibet fortitudo est virtus cardinalis: cuius oppositum concedit Martinus secunda questione de fortitudine in solutione ad primam contra quartam conclusionem. Probatur conclusio quia non cuilibet habitui fortitudinis conueniunt illę ties conditiones quas tangit Martinus in conclusione tertia eiusdem questionis: scilicet q̄ sit potior in regimine mentis: q̄ inclinet & similiter actus omnium aliarum virtutum: multi sunt habitus magnanimitatis quibus non conueniunt illæ conditiones potius q̄ habitibus libertatis: vt ipsemet cōcedit in solutione ad tertium contra tertiā conclusionem: saltem de illa condictione quod est inclinare in actus aliarum virtutum: & eadem est ratio de aliis conditionibus duabus vt patet ex probationibus positis in quarta propositione secūdi notabilis.

Tertia cōclusio. Fortitudo communis ymmo communissima est virtus cardinalis vna de quattuor enumeratis a Philosophis moralibus & Doctoribus allegatis in oppositum questionis. probatur conclusio nulla collectio habituum fortitudinis est virtus cardinalis: vt dicit prima conclusio. nec quilibet habitus fortitudinis est virtus cardinalis: vt dicit secnnda: ergo aliqua sic & aliqua non & non est aliqua dabilis cui conueniunt condictiones prænominatæ nisi fortitudo communissima ex generalissimis actibus fortitudinis genita: quæ ideo dicitur potior in regimine mentis propter principatum quem habet in productione aliarum virtutum: & in earum conseruatione & protectione & sic ly & debet capi expositiue

sic q̄ duę secundę cōdictiones exponūt illud qđ importatur per primam: quia dicitur potior: propter inclinationem & limitationem actus aliarū virtutum: &c. Et sic patet q̄ nomina bene consonant rebus in comparatione similitudinis vltimę ad cœtum cardinalium: quia sic cardinales assistunt summo pōtifici in decisione causarum particularium suppositorum ecclesiæ: sic virtutes cardinales assistunt virtuti generalissimæ & potissimæ in regimine mentis inclinantes in actus particularium virtutum.

¶ Secundo probatur: quia in materia fortitudinis habitus genitus ex talibus actibus volo fortiter facere aggrediendo expectando fugiēdo vel cūctādo inexistens voluntati recta rōne dictā te ratione alicuius circunstantiæ particularis q̄ fortiter est aggrediendum prompte inclinat mediante actu elicito in fortem aggressum & idem actus generalis dictante ratione recta ratione alterius circunstantiæ occurrentis q̄ fortiter est faciendum expectando inclinat in fortem expectationem: sic exemplificare potes de cunctatione: & fuga. Idem est si habens habitum generalē fortitudinis tentetur per pecunias vel blanditias inclinabit fortitudo generalis in actum fortitudinis continentiæ gradus. Et si tentetur per minas verberum inclinabit in actum perseuerantiæ: & si tētetur per minas mortis aliter q̄ in bello in quo faciendum est fortiter inclinabit in actum fortitudinis heroici gradus etiam intellexi de verberibus extra tale bellum. ¶ Et sic patet q̄ fortitudo generalissima est illa de qua dicunt doctores q̄ est fortitudo simplex non contracta ad aliquem gradum specialem virtutis. Sed quomodo hoc debeat intelligi patebit ex solutionibus argumentorum. Secundo sequitur q̄admodum doctores dicunt q̄ duntaxat sunt quattuor virtutes cardinales sic nō sunt nisi quattuor habitus circa quattuor adęquatas materias illarum virtutum intelligo nō coincidentes specie scilicet fortitudo generalissima: temperantia generalissima: sic de iustitia & prudentia sentias vt paucis absoluamus.

Contra terciam conclusionem. Arguitur Si fortitudo generalissima debeat vocari virtus cardinalis propter generalem inclinationem & limitationem omnium actuum in materia fortitudinis: sequeretur q̄ esset dabilis aliqua virtus que debet vocari papalis propter generalem Inclinationem quam habet in actus omnium virtutum moralium circa quam-cunq; meteriam sed consequens est falsum & contra modum loquendi doctorum moralium falsitas consequentis patet q̄ illa virtus papalis se haberet tanq̄ genus generalissimum in coordinatione virtutum sub quo statim collocarentur quattuor virtutes cardinales sub quibus partes subiectiue earum & rursus partes subiectiue illarum partium vsq; ad specialissimas virtutes illius coordinationis sed hoc non est dicendum quia nulla virtus cardinalis est virtus papalis: nec pars subiectiua virtus cardinalis esset virtus cardinalis quod tamen requiritur in coordinatione prædicamentali scilicet q̄ superiora de inferioribus prędicentur.

Et confirmatur sequeretur q̄ esset dabilis aliqua virtus generalior in inclinādo q̄ sit aliqua virtutum cardinalium etiam contenta sub habitu generalissimo virtutum sequela patet de habitu genito ex talibus actibus volo iuste vel fortiter facere vel ex talibus volo iuste vel temperanter agere habitus talis non solum inclinaret in actus temperantie sed in actus iusticie etiam regulariter & prompte.

Item si esset aliquis habitus generalissimus virtutum dabilis maxime esset habitus genitus ex talibus actibus volo bene agere sed talis habitus non esset generalissimus virtutum ymo habitus genitus ex istis actib⁹ volo bene vel male agere eēt generalior & talis hituesset studiosus qa disiunctiua debet insequi fortiorem partē & per consequens actus latus super bonum vel malum sub disiunctione meliorem partem in equitur.

Secundo sic tales virtutes generales sunt cæteris virtutibus imperfectiores in genere rei & inesse virtutis: ergo non debent dici cardinales per excellentiam: consequentia est apparens: probatur antecedens: quia noticia inquantum est generalior intantum imperfectior: ergo idem est de actibus voluntatis alias fruitio dei clara in patria vel eius dilectio non esset perfectior sua frutione vel dilectione in via nec magis quietaret fruitio beatifica voluntatem q̄ fruitio genetalis omnium spirituum quod tamen est falsum.

Confirmatur. Superuacanei essent tales habitus generales: ergo non sunt ponendi: tenet consequentia: probatur antecedens quia non essent formaliter imperatiui executionis vt habitus generalissimus fortitudinis non sufficit mouere membra per actum suum ad aggrediendum nec similiter ad expectandum vel fugiendum dictante recta ratione de aliquo illorum quia actus ille fortitudinis generalissimus est vel le quo quis equaliter vult aggredi vel expectare fugere vel cunctari sed si fortes vellet equali-

ter alterum istorum scilicet currere vel sedere nō propter hoc potius mouerentur membra ad currendum q̄ ad sedendum ergo idem est in proposito postq̄ aggredi & expectare sunt incompossibiles sicut sedere & stare non magis per illud vel le mouebuntur membra ad vnum quam ad reliquum

¶ Tertio sic omnis virtus moralis debet esse extremorum vitiorum media: sed fortitudo generalissima non est extremorum vitiorum media: quia maxime esset media inter timorem & audaciam: & hoc non: quia virtutes generalissime debent habere extrema generalissima sicut virtutes speciales extrema specialia: sed timor non est extremum generalissimum in materia fortitudinis: ymo timor vel vecordia est extremum generali⁹ & similiter audacia non est generalissimum in illa materia: quia generalius est audacia vel intimiditss. Nec valet dicere q⁹ hec duo disiuncta audacia vel intimiditas timor vel vecordia sunt extrema fortitudinis generalissime quia si sic sequeretur q⁹ esset dabile vitium generalissimum sicut data est virtus generalissima qđ non est dicēdum: quia tunc vel tale vitium esset malum in superhabundando & sic non comprehenderet mala in deficiendo: vel esset malum in deficiendo: & sic non comprehenderet vitia in superhabundando.

¶ Confirmatur: sequeretur q⁹ essent aliqua vitia dicenda cardinalia & plura q̄ virtutes cardinales sequella patet: quia generalia vitia tantum inclinant & limitant actus particulariū vitiorū sicut virtutes generales limitant actus virtutū particularium & cuilibet virtuti generali duo extrema generalia opponuntur. Igitur

¶ Quarto sic. Vel virtus cardinalis inclinaret in actus omnium aliarum virtutum immediate & hoc non vt patuit ex primo notabili vel mediate id est mediante suo actu adequato elicito: & hoc non quia tunc talis actus elicitus subito actus omnium aliarum virtutum produceret ymo infinitos actus simul / vel dabis rationem potius de aliquibus q̄ de aliis & quare potius vno tēpore q̄ alio: forte dicis in latitudine materie virtutis cardinalis multe cadunt virtutes particulares ratione circunstantiarum occurrentium & in act⁹ illarum virtutum virtus cardinalis inclinat regulariter & prompte mediātē suo actu propter participationem materie Contra adminus habetur q⁹ virtus cardinalis non regularius inclinat in actus aliarum virtutum non participantium in materia q̄ virtus non cardinalis. Et confirmatur ratio actus elicitus virtutis cardinalis est agens naturale & intellectus est passum bene dispositum vt suppono ad suscipiendum actum cuiuscumq; alterius virtutis ergo cum primum talis actus virtutis cardinalis est in intellectu bene dispositō p ductus tam cito cuiuscumq; alterius virtutis actū producit quia non est maior ratio q⁹ vnius virtutis actum producat q̄ alterius nec valet dicere q⁹ non est causa sufficiens actus alterius virtutis sed requiritur dictamen prudentiale particulare alterius virtutis. Ex hoc sequitur q⁹ si in intellectu ad ymaginationem essent infinita particularia dictamina aliarum virtutum cum primum in illa voluntate produceretur actus adequatus virtutis cardinalis tam cito infiniti actus aliarum virtutum particularū naturaliter producerentur qđ non est dicendum vt constat; igitur.

Quinto sic: Tertia cōclusio non initur auctoritati nec rationi & simpliciter omni ꝓbabilitate caret: ergo non est tenenda: consequētia est apparens & patet antecedēs quia dentur doctores vel rationes apparentes. Et confirmatur non est dabilis aliqua virtus specialissima circa materiam fortitudinis Ergo neq; aliqua virtus generalissima. Consequentia tenet ex terminis probatur antecedens: des vnā virtutē specialissimam circa materiam fortitudinis.

Sexto sic. generalissimus habitus virtutum non inclinat ad actus prudentie / postq̄ prudentia est habitus intellectualis & datus habitus generalissimus est habitus voluntatis modo habitus voluntatis non inclinat in actus intellect⁹ nec contra postq̄ spectant ad diuersas potentias

Et confirmatur bene sequitur est dabilis generalissimus bonus habitus voluntatis: ergo est dabilis generalissimus habitus bonus intellectus intelligo semper generalitate inclinationis sed nō est possibile dare generalissimum habitum in intellectus generalitate inclinationis ergo nec erit dabilis generalissimus habitus voluntatis in ordine ad talem inclinationem.

¶ Septimo sic. habitus specialis non solum inclinat in actus ei adequatos / sed i generales actus inadequatos ab eis specie differentes ergo habitus generales non solū inclināt in actus eis adequatos imediate sed ēt inclinant i act⁹ eis i adequatos: adequatos tamen respectu aliorum habituum patticularium: tenet consequentia qa videtur esse eadēratio vtrobiq; ꝓbatur añs prio auctoritatē doctoris in solutione argumenti contra quintā cōclusionē prime q̄stionis & ad hoc videtur esse rō qa habitus specialis sp includit actū habitus generalis ergo non pōt inclinare in actū ei adequatū quin inclinet in actū generalēt Confirmatur; vel illa virtus generalissima versatur

ſolum circa pericula mortis in bello / & hoc non quia tunc non haberet generaliſſimā materiam neq; hoc modo accipiunt doctores fortitudinem in ratione virtutis cardinalis vt ſatis deducit doctor contra Buridanum queſtione ſecunda huiꝰ vel verſatur circa arduum ſiue iſtud ſit periculum mortis in bello ſiue ſit aliqua periculoſa adminiſtratio & grauis vt per hoc diſtinguatur a temperātia cardinali: & hoc non quia alia eſt ratio magnanimitatis & alia fortitudinis bellice per conſequens fortitudo communis non verſatur circa vtramq; materiam.

Item non videtur martinus recte poſuiſſe illam diſtinctionem inter fortitudinem & temperantiam prima queſtione de temperatia quia ſic nullam daret virtutem non contentam ſub altera illarum poſtquam facit diſtinctionem per cō tradictoria.

Octauo arguitur ſic habitus genitus ex talibus actibus volo temperanter iuſte & fortiter agere eſt generaliſſimus in inclinando / ergo concluſio non recte ſapit de habitibus generaliſſimis conſequentia eſt apparens / probatur antecedens quia actus ille generaliter copulatiue latus ſuper materias diuerſarum virtutum imperatiue formaliter: & ſimul inclinat in actus particulares multarum virtutum: & actus diſiunctiue latus ſuper eaſdem materias non imperatiue formaliter & ſimul inclinat. ergo talis actus virtualiter copulatiuus eſt vniuerſalior & perfectior in iclinando q̄ alter actus latus diſiunctiue ſuper eandem materiam.

¶ Et confirmatur actus quo ſortes vult fortiter facere / ſi fortiter faciendum eſt adeo generaliter inclinat in actus cuiuſcumq; virtutis ſicut actus latus diſiunctiue ſuper talem materiam igitur concluſio male vocat ſolum actus latus diſiūctiue formaliter vel virtualiter actus generaliſſimos fortitudinis.

Ad argumenta reſpondetur ad primum conceditur conſequentia cum conſequente / & nego falſitatem conſequentis nec modus loquendi eſt contra doctrinam multorum philoſophorum moralium / ſed pręter eorum ſententiam & adnomen: ſatis eſt pro tali denominatione habenda dare rationem ſimilitudinis quia ſicut fortitudo vel iuſticia habet nomen dignitatis cardinalatus proter promptam & regularem inclinationem quam habet in actus particularium virtutum circa materiam fortitudinis vel iuſticie ſic habitus genitus ab iſtis actibus generaliſſimis volo bene agere generaliſſime inclinat in actus omnium virtutum prompte & regulariter circa quā cumq; materiam virtutis. Ad probationem falſitatis conſequentis diſtingo q̄ talis virtus cardinalis eſſet tanquam genus generaliſſimum in coordinatione virtutum vel ſecundum naturam predicationis & ſic nego: quia modus predicandi ſolis terminis attribuitur / ve' ſecundum naturam inclinationis in actus aliarum virtutum / & ſic concedo: quia talis habitus generaliſſime inclinat indifferenter circa materias omnium virtutum mediāte actu ſuo ēlicito & dictamine prudentiali particularis virtutis. Et vltērius concedo q̄ ſub illo habitu ſtatuuntur virtutes cardinales generaliter & regulariter inclinantes in actus circa materiam propriam / & ſub illis alii habitus ponuntur ſpecialiores quo ad inclinationem / vt habitus genitus exadequatis actibus fortitudinis bellicę vel habitus genitus exadequatis actibus magnanimitatis & ſic vlterius procedendo vſq; ad ſpecialiſſima ſecundum inclinationem. nolo tamen dicere q̄ iſti termini fortitudo bellica magnanimitatis ſint partes ſubiectiue ad iſtum terminum fortitudo cardiualis: ſed potius iſtius termini fortitudo vt generaliter ſignificat omnem habitum moderantem paſſiones arduas ſub quo etiam ly fortitudo cardinalis continetur tanquam pars ſubiectiua ab aliis condiſtincta.

Ex hec patet quid ſit dicendum de' veritate iſtarum propoſitionum. nulla virtus cardinalis eſt papalis nulla pars ſubiectiua virtutis cardinalis eſt virtus cardinalis ſunt ambe vere / & diſtingo q̄ requiratur ſuperiora de inferioribus vere predicari / vel ſuperiora in predicando / & ſic conceditur: vel ſuperiora in inclinando & ſic negatur: modo non intendo loqui de coordinatione virtutum ſecundum naturam predicationis ſed ſecundum naturam inclinationis.

Ad confirmationem tranſeat conſequentia cum conſequente nolo dicere quin ſit dabilis aliquis habitus ſub habitu generaliſſimo qui eſt generalior ſecundum naturam inclinationis quā aliqua virtutum cardinalium: ſed ſatis eſt mihi q̄ quelibet virtutum cardinalium eſt habitus multum generalis quo ad iclinationationem ymo generaliſſimus in ſua materia ratione cuius denominationem accipiunt
Et habitibus generalioribus poſſunt nomina dignitatum / patriarcharum / & legatorum imponi ſed tranſeo.

¶ Ad aliud conceditur maior: & negat̃ minor. Ad probationem dato q̃ habitus genit⁹ ex illis actibus esset generalior inclinatiue nō sequitur quin alter habitus sit generalissimus in coordinatione virtutum quare nego hunc actum esse studiosum volo bene vel male agere quia voluntas per illum actum non conformat se dictamini recto: nec actum elicit quia circa bonum versatur sed quia indifferenter circa bonum vel malum forte tamen non caret probabilitate dicere illum actum esse bonum propter argumentum placet mihi oppositiuum,

¶ Ad secundum nego consequentiam quia virtutes non dicuntur cardinales propter excellentiã quam habent inesse rei nec quia eorum actus sunt perfectiores actibus aliarum virtutum particularium siue perfectio capiatur ex difficultate operis siue capiatur ex perfectione obiecti siue a pluritate circunstantiarum informantium actum quia omnibus his modis actus in q̃tum specialior tanto perfectior. Sed dicuntur cardinales propter excellentiam inclinationis regularis qua habent in ordine ad actus omnium aliarum virtutum: & propter protectionem & conseruationem illorum actuum vt patuit ex Secundo notabili.

¶ Ad confirmationẽ conceditur consequẽtia negatur antecedens ad probationẽ antecedẽtis transeat q̃ habitus virtutis cardinalis non sit formaliter imperatiu⁹ imediate executionis operis exterioris est q̃ sit formaliter elicitiuus sui actus adequati a quo formaliter iperantur actus imperatiui exequutionis aliarum virtutũ non cardinaliũ exempli gratia si sortes solũ haberet habitum genitum ex talibus actibus volo fortiter facere vel aggrediẽdo vel expectando dictante recta ratione q̃ fortiter esset aggrediendũ habitus ille gñalis mediante actu suo elicito inclinaret in primum actum fortitudinis particularis aggressiue qui est formaliter actus exequatiuus ipsius aggressus hanc solutionẽ satis videtur colorare confirmatio adducta quia volitio qua sortes vult sedere vel stare non magis vnũ q̃ reliquum imperat: sic in proposito.

¶ Contra istam solutionẽ replicatur si esset exercitus hostium ante me & haberem istam volitionem p̃cise volo aliquẽ istorũ occidere per emissionem istius sagitte illa volitio sufficit mouere membra ad sagittandum ergo actus generalis non minus est formaliter imperatiuus exequutionis q̃ actus specialis respondetur quod non est simile q̃ ista volitio est particularis respectu emissionis istius sagitte & propterea sufficit monere membra ad emittandum sagittandum, Sed forte replicabis ego solum volo emittere sagittam hoc vel illo modo sub disiunctione ergo nõ sufficiebat monere membra ad emittendum eo modo quo emissa est, ¶ Et similiter potest probari q̃ volitio qua volo aggredi nõ sufficit monere mẽbra quia per illã volitionem solum imperatur aggressus hoc vel illo modo secundum dictamen rationis.

Respondeo quando emittitur sagitta hoc modo actus voluntatis non solum imperat hoc vel illo modo sed particulariter imperat emissionem hoc modo ratione circunstantiarũ. &c.

¶ Et dicendum est consequenter q̃ volitio qua aliquis vult emittere sagittam hoc modo vel illo modo non sufficit ad emittendum sagittam hoc modo, vel illo modo.

¶ Et eodẽmodo dicendũ est q̃ volitio qua quis vult aggredi hoc vel illo modo non est sufficienter imperatiua exequutionis actus exterioris sed requiritur volitio qua vult aggredi hoc modo.

¶ Ad tertium conceditur maior & negatur minor ad probationem minoris nego assumptũ si audacia capiantur vt distinguitur cõtra intimiditatem & timor: vt distinguitur contra vecordiam etiam dato q̃ fortitudo bellica esset virtus cardinalis vt probabiliter ymaginatur buridan⁹ sed si audacia capiatur generaliter vt cõprehendit intimiditatem sit q̃ actus eius esset subire periculum mortis in bello quãdo recta ratio dictat non esse subeundum & timor comprehẽdat sub vecordiam cuius actus generalis esset non subire periculum mortis in bello quando recta ratio dictat esse subeundum quia sic terminis generaliter captis significarent extrema generalia virtuti cardinali opposita sed quia sentio cum doctorẽ extendente fortitudinem in ratione virtutis cardinalis ad magnanimitatem communiora inquirenda sunt extrema: quemadmodum communius est medium & possumus circunloqui p disiuncta extremorum fortitudinis bellice & magnanimitatis ita q̃ disiunctum ex audacia & caymote erit extremum in superhabundando extendẽdo nomen caymotis prout dicit martinus nomẽ esse extendam questione quadragesima tertia. &c: Ad intentionem huius doctoris extremum in superhabundando esset subire inconsiderate & excessiue difficultates arduas siue in bello siue extra bellum:

¶ Et extremum in deficiendo esset inconsiderate nõ subire huiusmodi arduas difficultates quãdo recta ratio dictat: tũc ad ꝓbationẽ q̃ equalitet

monet contra vtramq; opinionem consequenter ad dicta nostra concedo consequens illarum scili cet q̄ deueniēdum est ad extrema generalissima virtutum q̄admodum ꝓbabiliter data est virt⁹ generalissima cui opponuntur. ¶ Et quando queris vel illud vitium generalissimū est vitium in suphabundādo vel i deficiēdo suppōis falsū qa do duo vitia generalissima: vnū generalissimum in suphabundando: & aliud in deficiendo, Et sic patet q̄ probatio posita vlterius non procedit.
Sed contra istud replicatur: Dato illo vitio generalissimo in superhabundando: dabile est vnum vitium generalius complectens superhabundantiam & defectum simul sub disiunctione: & talis habitus esset vitiosus: vt notum est: Igitur alterum non fuit generalissimum.
Et confirmatur Replica. Virtus generalissima est genita ex talibus actibus volo bene agere: sed non contingit dare vitium in superhabundundo in bene agendo: nec vitium in defiiciēdo in bona actione: igitur:
¶ Item conclusio responsiua huius questionis aliquid ymaginatur contra Butidanum: & Martinum ergo eorum modi dicendi non sunt citandi in medium. ¶ Pro solutione Argumenti.
Ad replicam: dico duo. Primū est Argumentum suadet apparenter: q̄ dabitur vnum vitium generalius secundum naturam inclinationis q̄ quodcumq; dabile quod potest vocari generalissimum in superhabundando, & ex consequenti generalius generalissimo in desiciendo.
¶ Secūdo: Dico q̄ satis est ad propositum quod dentur duo vitia generalissima sic q̄ nullum ē vitium generalius in illo genere maliciæ: nec oportet tantam vnionem regiminis habere in politia aristocratica vel rhimocratica sicut in vera politia regali: & aristotelica modo coordinatio vitiorum directioni prime politiæ comparatur vbi ponuntur plures directores eque principales. ¶ Sed coordiatio virtutum regali regimini: & aristotelicæ politiæ est comparanda.
¶ Ad confirmationem: transeat maior: & similiter minor. ¶ Dico q̄ vitium in superhabuudādo non est superhabundare in bene agendo. Sed est habū dare circa illam materiam circa quam actio est bona hoc vel illo modo. Exempli gratia. temerarie agere circa materiam fortitudinis: tēperantiæ vel iusticiæ: id est velle latum super illis materijs sub disiunctione est extremū in superhabundando. Et velle quo quis non ferī super illas materias sub disiunctiōe recta ratione dictāte q̄ sit sic volendum est extremum in deficiendo.
¶ Ad aliud tactum in replica. Verū est quod conclusio aliquid intendit contra eorum modum.
Dicendi tamen est mihi impertinens siue fortitudo: vt est virtus cardinalis solum dicatur de fortitudine bellica: siue etiam extendatur ad magnanimitatem dummodo capiatur solum pro habiti bus generalissimis circa tales materias adæquatas.
¶ Ad confirmationē principalis argumenti Transeat consequentia cum consequēte: & forte non minor erit conueniens similitudo illorum ad cetum cacdinalum q̄ sit cōparatio virtutum cardinalibus: quia sic vicissitudines rerū fiunt q̄ luminaria magna prędecessorum in corpora opaca succedentium conuertantur: vel si non placēt vitia maioribus in ecclesia dei comparare Oloferni & Nabusardo fiat illorum comparatio satis est q̄ aliqua demus vitia generalia quę pricipātur principatione inclinationis in ordine ad alia vitia: sicut virtutes gñales inordine ad virtutes speciales
¶ Ad quartum cum sua confirmatione simul respondetur: quia ferme eandem petunt difficultatē, Responsum est arguendo in quarto argumento vsq; ad vltimam replicam: quæ quęrit Vtrum virtus cardinalis regularius inclinet in actus virtutum non participantium in materia q̄ virtus non cardinalis.
Et quare potius vno tempore q̄ alio in actus illæ virtutum inclinat,
¶ Ponūt doctores duas causas quare vna virtus inclinat in actus alterius. Prima causa est Si i voluntate sit aliqua virtus: & occupat vitium natum impedire actum illius virtutis in sua electione: vel conseruatione: tunc virtus quæ ineſt inclinat in actum virtutis oppositæ illi vitio per suum actum elicitum
¶ Secūda causa quando vna virtus est nata meliorare: & facilitare actum alterius virtutis: vt habitus circa cultum diuinum inclinet mediante actu suo elicito in actū paupertatis temperantie & obedientie. Quia illa facilitāt actum cultus diuini: alias ad hæc non astringeretur religiosus.
¶ Sed quia istæ causæ nō regulariter occurrunt: debent intelligi de virtutibus non participā tibus in materia facile esset istas causas impugnare. sed transeo,
¶ Ad consirmationem: etiam respousum est Arguendo vsq; advltimam replicam. Dico q̄ dictamina particularia aliarum virtutum cum actu elicito non sufficiunt ad producendum actum circa materiam alterius virtutis: sed requiritur libertas voluntatis: hoc est requiritur eius concursus liber in productione actus quia voluntas libere ponit suum concursum circa materiam illius virtutis: & nō circa aliā non sequit̄ ꝓductio infinita actuū etiā dato q̄ essent infinita dictamina. Sed

Forte quæris vnde prouenit q̄ actus vnius virtutis potest immediate concurrere ad productionē actus alterius virtutis: & vna virtus non potest immediate concurrere ad actum alterius virtutis? Et difficile est dare rationem satisfacientem intellectui.

¶ Ad quītū nego antecedēs ꝓ qualibet ꝑte. Ad primam omnes auctoritates doctorum potius applicantur huic sentētię q̄cuq̄; alteri vel si occurrat aliqua auctoritas in contrariū adducas: & facile ad eā rñdebitur. Ad secūdā partē adducta ē ratio sufficiens in probatione conclusionis tertię. Tertia pars negatur quia satis apparet opinionis probabilitas in responsione ad argumenta cōtra tertiā cōclusionē. ¶ Ad cōfirmationē transeat cōsequentia & negat̄ antecedēs dico q̄ habit⁹ genitus ex talibus actibus volo istum hostem aggredi hoc tēpore hoc loco hoc modo quia recta ratio dictat pro defensione reip. est fortitudo specialissima: nec hic indiuidua quęrim⁹ quia standū est in specialissimis. ¶ Ad sextam negatur antecedēs ad probationem dico q̄ actus voluntatis bene inclinat in actus intellectus & econuerso & dato q̄ sint potentiæ diuersæ tamen mutuose iuuant vt facile potest practicari de imperio voluntatis respectu actus fidei & ecōuerso licet nollem concedere imperium voluntatis inclinare ad illum actum fidei a quo causatur. ¶ Ad argumētū añ oppositū concessa maiore negatur minor cū cōsequentia quia licet fortitudo cōis nō sit terminus cōis: nec natura cōis idētificata cū virtutibus pticularibus realiter sub ea cōtentis: & ab eis formaliter distincta cuiusmodi predicti viri fuerunt assertores est tamen fortitudo cōis habitus generaliter inclinans ad actus virtutū pticularū: vt patet ex dictis i notabili⁹. ¶ Ad cōfirmationē trāseat consequentia. Dico q̄ habitus genit⁹ ex istis actibus est bene agendum est habitus intellect⁹ bonus generalissimus generalitate inclinationis quia talis habitus inclinat saltem mediate ad oēs actus intellectū perficientes. ¶ Ad septimū concedo consequentiam & nego antecedens. ¶ Dico q̄ auctoritas doctoris non est recipienda quia videtur eē contra sententiam aristotelis secundo ethicorum dicētis q̄ habitus est solum productiuus similium actuum hijs ex quibus est gēit⁹: nec valet dicere q̄ hoc itelligit de actibus adequatis illius habitus quia contra eum arguit̄ ratione sic vel quilibet habitus eēt productiu⁹ actuū dissimilium specie differentium vel aliquis sic & aliquis nō ē potest dici secundum quid vtrobiq; est eadē ratio vt constat nec primum: quia capio habitum generalissimū i inclinando: tunc sic certum est q̄ talis habitus est productiu⁹ suorum actuum adequatorū: vel ergo est etiam productiuus immediate actuū inadequatorū vel nō est? si nō habeat intentum: q̄ non quilibet habitus est productiuus etiam: &c. Si sic vel ille act⁹ inadequatus cuius est ꝓductiu⁹ ē gñalior q̄ su⁹ act⁹ adequat⁹? & hoc ñ quia suus actus est generalissim⁹ ex suppositione ergo si inclinat in aliquem actum inadequatū ille actus erit specialis respectu illius habitus: Et sic habitus generalis inclinabit immediate in actum specialem quod erat probādū cuius oppositū dicit Doctor in solutione tertij argumenti contra eandem ꝓpositiouem allegatam hec ratio me mouebat ad ponendum tertiam propositionem primi notabilis huius questionis.

¶ Ab confirmationem patet ex solutione tercij argumenti quia vtrumq; est probabile prolixum tamē esset insistere quæ illarum opinionum esset alteri preponenda sentio tamen cum doctore sicut prius q̄ fortitudo in ratione virtutis cardinalis versatur circa arduum siue sit periculum mortis in bello siue aliqua periculosa administratio. Tunc ad rationem dico q̄ aliqua est vna ratio cōmunis fortitudini bellice & magnanimitati sub ratione ardui Et propterea non inconuenit dare vnam virtutem vtriq; communē. ¶ Ad aliud vbi tangitur distinctio quam ponit martinus inter fortitudinem cardinalem & temperantiam cardinalem est apparentia q̄ difficile esset saluare aliquā esse virtutem quin sub aliqua illarum contineretur quod negaret et ratio est quia sua distinctio videtur fieri per contradictoria sub quorum altero quelibet virtus dabilis continetur Sed hec rō non vincit quia Martinus non distinguit illas virtutes penes arduum & non arduum sed penes cohibere & moderari passiones arduas & passiones non arduas: vt facile patet cōsiderāti: modo passio ardua & passio non ardua non sunt contradictoria nec moderari passiones arduas & moderari passiones non arduas, Forte dicis quælibet virtus moderatur passiones arduas: vel moderatur passiones non arduas: igitur Argumētum semp stat in sno vigore: Antecedens patet: quia nulla est virtus moralis quin circa passiones versetur. ¶ Ad obiectū Distingo antecedēs vel quælibet virtus moderetur passiones arduas vel non arduas per se: & realiter: & sic negatur: vel per accidēs et non regulariter: & sic cōcedit: modo sub fortitudine & temperantia virtutibus cardinalibus solum collocantur virtutes per se: & regulariter cohibentes passiones arduas & nō arduas: alias argumentum probaret iusticiam comprehēdi sub aliqua istarum.

¶ Sed forte nec hac euasione eris contentus quia ex ea sequitur gradum heroicum temperantiæ virtutis non cōprehendi sub hac virtute cardinali quę tēperantia dicit nec fortitudis bellicæ

gra ium continentię aut temperantię ſub fortitu dine cardinali quod eſt extraneum ſequela pa tet. quia gradus heroicus temperantię paſſiones arduas per ſe moderatur & gradus cōtinētie vel ſaltem gradus tēperantie fortitudinis bellice paſ ſiones nō arduas. hec ratio videtur ferme perem ptoria cōtra diſtinctionem martini & declaratio nem prima quę de temperantia ꝓpterea mihi vi deri potius diſtinguntur fortitudo & temperan tia virtutes cardinales penes conditiones mate ria rum cōmunium circa quas verſantur q̄ penes paſſiōes. eo ſcilicet q̄ materia cōmunis circa quā verſatur fortitudo cardinalis a toto gñe eſt gra uis & laborioſa & non materia cōmunis tēpera tie cardinalis. Ideo ille virtutes ſecundū q̄ cardi nales ſunt adinuicem diſtinguntur.

¶ Ad octauum cum ſua confirmationę dico nō procedunt contra concluſionem quia tales actus virtualiter includuntur in actu generaliſſimo vir tutis vt pote in bene agere q̄ tantū valet ſicut vo lo temperanter iuſte vel fortiter vel temperanter & iuſte facere & ſic quaſcunq; combinationes in cludendo.

Queritur circa materiā prędicte quęſtiōis vtrū cęteris paribus circunſtantia cōmunitatis obiecti vel inclinationis bonitatem & maliciam actus di minuat Et arguitur q̄ non peccatum primi parē tis reputatur a doctoribus omnium peccatorum grauiſſimū eo q̄ maxima incommoda infert ſed actus malus inquantum generalior eſt plurīū in commodorum illatiuus eoq; ratione ſue cōmuni tatis in actus malos inclinat & quāto generalior eſt actus tāto vniuerſalior eſt ſua inclinatio in ma liciam vt dicit queſtio precedēs eodemmodo po teſt ſuaderi q̄ actus bonus inquātum generalior intātum eſt melior cęteris paribus in oppoſitum arguitur. ſortes qui vult luxuriari non tantum pec cat ſicut ille qui vult inceſtum vel adulterium cō mittere nec ille qui vult bene agere tam bene agit ſicut ille qui diligit deum ſuper omnia vel q vult pro deffenſione fidei martyrium ſuſtinere igitur.

¶ Pro declaratione terminorū poſitorū in titulo q̄ſtionis videndū eſt quid circunſtantia quid bo nitas quid malicia actus ꝓ primo notabili Pro ſe cūdo dicetur quid eſt bonitatem vel maliciam a ctus augeri vel minui ex parte circunſtantiarum & precipue ex parte circūſtantie cōmunitatis ob iecti diffinitur ſic circunſtātia apd philoſophos morales eſt accidentalis conditio operationis hu mane per quam operatio reddit bona vel mala aut melior vel peior Correlarie videtur ſequi ex illa diffinitione q̄ cōditiōes informantes actum obiectiue vel ab actu indiſtincte non debent voca ri circunſtantie quia tales non accidūt actui quia ab eis de per ſe ſubſtantia actus dependet quod eſt contra ocam & ſuos ſequaces Et videtur eſſe contra ariſtotelem tertio ethicorū qui omnes cau ſas actus per circunſtantias innuit a quibus act⁹ eſſentialiter dependet Et ideo vt nō excludatur hic modus loquendi poteſt deſcribi ſic circūſtan tia actus moralis Eſt Cōdictio operatōis huma ne aliquid vel aliqualiter faciens ad bonitatē vel maliciam actus ſiue ſit ipſemet actus ſiue aliquid ab ipſo diſtinctū ſiue obiectiue cōcurrat ſiue nō huic diffinitioni eſt ſatis conformis diffinitio quā ponit dominus altiſſiodorēſis tractatu triceſimo ſecundi libri. Circūſtantia eſt proprietas perſone vel negocij ex ſe pertinens ad laudem vel vitupe rationem diminuendo vel augendo vel cōtrahe do in genus in hac diffinitione vltima duplex in nuitur diuiſio circunſtantie prima diuiſio circun ſtantiarum quedam ſunt aſſiſtentes alie ſunt cir cunſtantie informantes actum primū memorum innuitur per iſtam particulam ꝓprietas perſone que regulariter actui aſſiſtit vnde circunſtantiam actui aſſiſtere eſt talem circunſtantiam non eſſe obiectum actus hoc eſt volitam Secundum mem brum innuitur per iſtam particulam ꝓprietas ne gocij per negociū doctor intelligit actum huma num ſeu liberum cuius cōditiones regulariter ca dunt in obiectum actus hoc eſt ſunt volite vt cir cunſtantia finis aliqui huic diuiſioni ſuperaddūt aliud membrum ſcilicet circunſtantia imitans ſed illa debet reduci ad aliquod prędictorum mēbro rum quia vel informat & ſic reducitur ad ſecūdū vel non & ſic comprehenditur ſub primo mēbro Alia diuiſio innuit in diffinitione ſupradicta ſcili cet circūſtantiarum quædam augent bonitatem vel maliciam quedam diminunt illam & quedā contrahunt ad bonitatem vel maliciam nonnulli ſuperaddunt aliud membrum q̄ aliquę ſunt cir cunſtantie nihil facientes ſed imptinentes ad bo nitatem vel maliciam nullas tales inuenio propte rea reputo illam diuiſionem ſufficientem facilia ſunt exempla iſtarum circunſtantiarum quedam aggrauant mortaliter quedam venialiter vt pate bit in proceſſus ſeptem aſſignātur circunſtantie a philoſopho tertio ethicorū & totidem a tullio pa rum diſcrepantes quæ hoc carmine complectun tur Quis quid vbi quibus auxiliis cur quomodo quando due reſpiciunt conditiones extrinſecas ſcilicet vbi quando Alie quiq; cauſas neceſſarias quas cauſam efficientem principalem quibus au xilis efficientem minus principalem Cur cauſam finalem Quid cauſam materialem quomodo for malem & huic poſtreme circunſtantiā cōmunita tis actus reduco qa quantitatē obiecti reſpicit bo nitas & malicia actus vt exiſtimo non ſunt entita tes diſtincte ab actu malo vel bono vt recte ſentit ocam quolibeto tertio propterea ſufficit actum

bonum moralem pariter & moraliter malum de-
ſcribere. Sufficienter deſcribitur actus bonus mo
raliter a Gregorio ariminenſi diſtinctione trigeſi
ma octaua ſecundi ſententiarum: Sic virtualiter
eſt actus liber recte rationi conformis dictanti de
omnibus circunſtãtijs debitis. Et oppoſito modo
actus dicitur nominaliter malus: qui eſt actꝰ liber
rectæ rationi diformis dictanti de omnibus circũ
ſtãtijs debitis. Iſtas diffinitiones declarare vel im
pugnare non eſt pręſentis ſpeculationis: Sed ma
nifeſte ſequit ex illis qꝫ moralis virtus conſiſtit in
conformitate actus ad rectam rationem & oppo
ſito modo malitia moralis in difformitate actus
ad rectam rationem. Quod ſit fundamẽtum ma
teriale vel formale huius confirmitatis vel diffor
mitatis propinquum vel remotum vide Burida
dum tertio ethicorum queſtione duodecima no
mina lizanda non eſt difficultas.

¶ Notandum eſt ſecundo quãtum ad propoſitũ
ſufficit actus trifariã poteſt augeri vel minui vno
mõ augeꝛ vel diminuiꝛ intẽſiue. & hoc dupliꝛ vel
quoad ſubſtantiam actus quæ fit ꝑ additionem
nõ gradus: vel ꝑ deperditionẽ gradus præceden
tis a priori latitudine & illa eſt proprie dicta intẽ
ſio vel remiſſio. Alio mõ augeꝛ vel diminuiꝛ actꝰ
intẽſiue quoad bonitatẽ vel malitiã & nõ oportet
hoc fieri per additionẽ vel depditionẽ noui gra
dus quantũ ad ſubſtantiã actus. ſed ſatis eſt actũ
intendi vel remitti ineſſe malitię vel bonitatis vt
ſi aliquis actus cõtinuaretur per vnã totam horã
cuiꝰ cõtinuatio in prima medietate ꝓhibereꝛ ſub
pœna veniali: & eadẽ cõtinuatio ꝓhibereꝛ i ſecũ
da mediãte ſub pœna mortali: Et cõtrario modo
ꝓhiberetur in hora ſequenti continuatio: prioris
actus augeretur malitia: & ſecũdi actus remittere
tur malitia. ¶ Scõo modo actus augeꝛ vel dimi
nuiꝛ obiectiue & hoc bifariã: vno mõ propter ma
iorem vel minorẽ multitudinẽ rerum cadentium
in obiecto. ¶ Aliomõ propter maioremvel mino
rem perfectionẽ obiecti ſiue ſit maior multitudo
rerũ ſiue nõ: & dilectio ſortis hoc modo dicit di
minui reſpectu dilectionis dei Et contra dilectio
dei augeꝛ obiectiue reſpectu dilectionis ſortis &
neutro iſtorum modorũ ꝓprie philoſophice ali
quid augetur vel diminuitur: quia priori quantita
ti neq; fit additio neq; ſubſtractio ſed theologice
ſit additio vel ſubſtractio extẽſiue quoad multitu
dinem vel nobilitatem obiectorũ: & licet iſtud au
gmẽtũ vel decremẽtum ſit impertinẽs augmẽto
vel decremẽto intẽſiuo quoad ſubſtãtiã actus nõ
eſt tamẽ impertinens augmento vel decremẽto
bonitas vel malitiæ actus quia ſequitur bene hic
actus bonus vel malus augeꝛ obiectiue ergo auge
tur vel diminuiꝛ quoad malitiã actus: & ſimiliter
ſequit bene hic actus diminuitur obiectiue: ergo
hic actus augetur vel diminuiꝛ quoad malitiam
vel bonitatẽ actus: ſed nõ ſequit hic actus augeꝛ
obiectiue: ergo augeꝛ quãtũ bonitatẽ vel maliciã
actus alias odiũ huius multitudinis demõſtrãdo
collectionẽ cęleſtiũ includendo deũ cęteris pari
bus eſſet peius ineſſe maliciæ odiũ dei ſolũ: & ſic
odiũ dei nõ eſſet grauiſſimũ peccatorũ cuius opo
ſitũ cõmuniter oppinanꝛ Doctores. Nec ſequitur
Hic actus diminuitur obiectiue: ergo hic actus di
minuitur quoad maliciã ſuã: patet de odio dere
ſpectu totiꝰ multitudinis. Et ꝓpterea ſemp in cor
relariis ꝑcedentibus ad augmentum obiectuũ in
tuli augmentũ vel decrementũ malicię & ad de
cremẽtũ obiectuũ idem infertur nõnunq; ratione
vnius partis diſiũcti & aliquãdo ratione alterius.

¶ Tertiomodo Actus augetur vel diminuitur in
clinatiue reſpectu alterius ſcdm quod natus eſt in
plures vel pauciores actꝰ inclinare & licet etiã hic
modus augmẽti vel decremẽti ſit impertinẽs intẽ
ſioni vel remiſſioni ſubſtantię actus nõ eſt tñ im
pertinens intenſioni vel remiſſioni bonitatis vel
malitiæ actus: vt patebit ex cõcluſionibus.

¶ Iſtis ꝑmiſſis ponũtur cõcluſiones. Prima cõclu
ſio. Circũſtantia cõitatis obiecti vel inclinationis
actꝰ bonitatẽ vel malitiã nõ diminuit itẽſiue quo
ad ſubſtãtiã bonitatis vel malicię ſaltẽ nõ oportet

¶ Secunda cõcluſio. circũſtantia cõmunitatis ob
iecti diminuit actũ intenſiue quoad bonitatẽ vel
maliciã actus: hoc eſt talis circunſtantia eſt ratio
quare actus eſt minꝰ bonꝰ vel minus malꝰ q̃ cæte
ris paribus fuiſſet actus ſine tali circunſtantia.

¶ Tertia cõcluſio, Circũſtãtia cõitatis inclinatio
nis actus extrinſece auget bonitatẽ vel maliciam
ſicut circũſtãtia cõmunitatis obiecti bonitatẽ vel
maliciã auget qñq; intrinſece. Probatur prima cõ
cluſio quia certũ qꝫ nõ oportet actum generalem
cõmunitate inclinationis eſſe intẽtiorẽ: nec ſimili
ter oportet actum generalẽ cõmunitate obiecti
habere plures gradus vnitiue & penetratiue q̃ a
ctus q eſt valde ſpecialis: vtpote circa vnũ obiectũ
determinatũ: & eodẽmodo de inclinatione: nec
aliã ꝓbationẽ adduco qa cõcluſio eſt clara de ſe.

Secunda cõcluſio ꝓbatur: nõ eſt tam difficile cęteris paribus facere cõformiter ad rectã rõnẽ dictãtẽ de circũſtantia cõmunitatis obiecti q̃ dif
ficile eſt facere cõformiter ad rectã rationẽ dictã
tem de particulari obiecto: vt ſi eſſent duo quorũ vni ſacerdos iniũgeret ꝓ ſatiſfatione ſuorũ pecca
torum dare ſcutũ pauperibus & alteri iniungere
tur dare ſcutũ frãcũ vel duodenũ (ſuppoſitis cęte
ris paribus ex parte illorũ videlicet qꝫ ſint ęquali
ter diuites) nõ erit tã difficile cõformare ſe iſti di
ctamini dãdũ eſt ſcutũ frãcũ vel duodenũ paupe
ribus ſicut eſt alteri cõformare ſe iſti dictamini dã
dũ eſt ſcutũ pauperibus ergo cęteris paribus vo

litio qua primus conformat se suo dictamini est melior volitione alterius,

Item, magis peccaret omittens, faceré cõformiter ad dictamẽ ꝑticulare q̃ omittẽs facere conformiter ad dictamẽ dictãs de cõitate obiecti. alias tñ peccaret quilibet qui secundũ legẽ cõmunem omittere diligeret deum quando tenetur: eodẽmõ quo tenemur: inquantũ peccaret vna creatura q̃ pro eodẽ tempore ꝑcise tenetur diligere deũ vt ofto quod nõ est dicendũ quia hoc esset consequenter in infinitum aggrauare pœnã debitam peccato omissionis cõtra cõmunẽ doctrinã theologorũ. Tertię cõclusionis prior pars, pbaꝫ argumẽto ante oppositũ quęstionis: quia inter cętera peccata Doctores reputãt peccatũ primi parẽtis grauissimã grauitate extrinseca, ꝓpter multitudinem incõmodorũ q̃ sequũtur. Sed quanto actus malus est cõmunior cõmunitate inclinationis tãto plura mala sequũtur: & si bonus est tãto pluriũ actuum bonorũ est ꝓductiuus: igitur extrinsece saltem talis conditio auget bonitatẽ vel maliciã. ¶ Secunda pars probatur, Grauius est velle occidere infinitos homines (cęteris paribꝰ q̃ velle occidere duos: & hoc nõ nisi ꝓpter circũstantiã cõitatis obiecti: & similiter melius est dare cẽtũ turonos ꝓpter deũ q̃ velle dare vnũ tantũ: igitur communitas obiecti quãdoq; auget bonitatẽ & maliciam quod erat probandũ. ¶ Contra primã conclusionem arguitur. Vel circũstantia cõmunitatis obiecti & circũstãtia inclinationis actus sicut ipe actus generaliter inclinans & habens obiectũ cõmune vel sunt ipsum obiectum actus vel aliquid aliud: sed siue hoc siue illud nõ debet illa cõitas obiecti nec inclinationis dici circũstãtia quia: circũstãtia est accidẽs humanę opationis secũdũ Iohannẽ de gersono in materia de circunstantijs & obiectũ nõ accidit actui: nec actusmet sibi ipsi accidit ymo sunt inseparabilia ab actu. igitur: Et cõfirmaꝫ idem est dicere circũstãtia cõmunitatis obiecti & dicere circũstãtia inclinationis actus ergo superuacues addũꝫ in titulo quęstionis. tenet cõsequentia. antecedens patet: quia non stat dare actũ q̃ habeat circũstãtia cõmunitatis obiecti qn habeat cõmunitatẽ inclinatiõis: nec cõtra igitur. ¶ Secundo ad idẽ vel iste circunstantiæ sunt assistentes tñ vel incitantes vel informãtes: nõ duo vltima qa tales circũstãtię cadũt obiectiue i actu: sed neutra istarũ circũstantiarũ cadit obiectiue in actu positq̃ nõ sunt volite per tales actus nec sunt assistentes solũ quia tales circũstantię nec augent nec diminuũt maliciꝫ actus. alias si fortes haberet vanam gloriã veniaẽ & pro tunc vellet prędicare ꝓpter deum sic q̃ vana gloria non inuestiat actum bonum: actus bonus esset melior vel peior q̃ si talis fieret sine vana gloria quod nõ est dicẽdum. ¶ Et cõfirmatur: quia omnis circũstãtia auget vel diminuit bonitatẽ vel maliciam actus ergo dato q̃ aliqua esset circũstãtia cõitatis obiecti & aliqua circũstãtia inclinatiõis actus nõ oporteret q̃ tales circũstãtię augerẽt vel diminuerẽt bonitatẽ vel maliciã quia forte sunt de natura circũstãtiarũ impertinẽtiũ. Antecedẽs patet: quia nihil refert fricare barbã etiã deliberate in curia vel in cãpis: nec refert velle occidere hominẽ potius cũ vna illarũ circũstantiarũ q̃ cũ alia cęteris paribus. ¶ Tertio sic circunstantiam cõmunitatis obiecti est causa incremẽti actus quoad substantiã eius. ergo defectus illius circunstantię erit causa decrementi substantiæ actus Tenet consequentia per vnam regulam in philosophia. quandocunq; aliqua causa naturalis est, cã alicuiꝰ effectus substractio illius causę erit etiã cã decremẽti illius effectꝰ nisi occurrat alia causa augens effectũ. Probatur antecedẽs quia obiectũ partialiter cõcurrit cũ potentia ad cuiuslibet partis actus & totius ꝓductionem: sed incrementũ actus est totus actus vel aliqua pars eius & circunstantia communitatis non est nisi obiectũ cõe. Et cõfirmatur inquãtũ actus est intensior tanto magis inclinat in alios actus & quanto remissior tãto minus inclinat: ergo aliqua circunstantia inclinationis diminuit substantiam actus & aliqua auget cuius oppositum dicit conclusio. Ad primum contra primam conclusionem: cõceditur maior ꝓ prima parte & negatur minor. Ad probationẽ minoris dico duo: Primũ Diffinitio quam ponit dominus Gerson nõ satis se extendit ad omnia illa quę ab aristotele nomine circunstantię important vt patuit ex carmine pòsito in primo notabili circũstãtias ab Aristotele & Tullio positas exprimẽte quibus cõformatur cõmunis scola nominaliter loquentiũ. modo circunstãtia quid quę explicat causam materialẽ nõ solum adiacet actui extrinsece sed ipsũ informat hoc est per se requiritur ad suũ esse siue per quid intelligamus obiectũ in qđ tendit actus siue substantiã ipsius actus, Secundo dico in diffinitione allegata potest exendi istud nomen accidens ad accidentia separabilia & inseparabilia: vt tãtum valet sicut condictio vel ꝓprietas siue talis cõdictio cõueniat intransmutabiliter actui: & hoc modo videtur accepisse domin⁹ altisidiorensis circũstantiam: vt patet ex primo notabili: vbi nõ ponitur nomẽ accidẽs in diffinitione sed ꝓprietas: modo ꝓprietas ad ꝓpria se extẽdit. Sed forte adhuc instares. Circunstantia dicitur a circũstando sed illud quod per se requiritur ad actũ nõ circũstat sed potius naturaliter & necessario adhęret. ergo melius videt sentire Gerſõ diffiniẽdo circũstãtiã ꝓ accidẽs ẽt separabile. Respõdeꝫ. Diffinitio dñi de Gersono meliꝰ quadrat cũ significatiõe vocabuli

Sed qa multę dicũtur circũstãtiæ ab aristotele & a doctorib⁹ cõiter q̃ necessario actui adhęrẽt: sicut finis: abiectũ cõmune nomie circũstãtiarũ iportãtur & tñ adhærent inseparabiliter actui ymo aliq̃ circũstãtiæ sunt i cõdistinctę ab ipso actu: ꝓpterea vt oia cohęreãt sibi ipsis dicim⁹ nomẽ accidẽtis eẽ extendendum ad accidens separabile & inseparabile. Nec debes imaginari ꝓpterea q̃ velim dicere aliqđ accidẽs inhęrere actui hũano qa accidentis nõ est accidẽs: hoc modo: sed circũstãtia est accidẽs actus humani. i. actus liber accidentaliter se habẽs quãdoq; inseparabiliter sicut respectu obiecti vel finis: qñq; separabiliter sicut respectu loci vel temporis, Ad cõfirmationẽ distinguitur ãcedens vel q̃ sit idem materialiter: sic q̃ eadẽ res est circũstãtia cõitatis obiecti & circũstãtia inclinationis actus: & sic cõceditur: quia actus finis obiectũ cõmune cũ vtraq; coincidit hoc est tales circũstantiæ vel noĩa earũ supponunt ꝑ tali actu. vel q̃ sint idẽ formaliter. i. q̃ eadẽ ratione aliquid dicatur circunstãtia cõitatis obiecti & circũstãtia inclinatiõis actus: & sic negatur. ¶ Talis actus dicitur circũstãtia cõmunitatis obiecti quia tẽdit in plures res obiectiue: & dicitur circunstantia inclinationis actus quia inclinat generaliter in productionem multorum actuum particularium. ¶ Ad secundum argumentum do primã partem scilicet q̃ sint circunstantiæ assistentes tantum nolo tamen negare qn possint actũ informare quia sortes potest velle peccare vt per illum actũ sit dispositus ad productionem malorum actuũ particulariũ. Eodẽmodo sortes potest velle peccare quia sua volitio fertur generaliter in omni peccato: sed nõ sic contingit regulariter. propterea voco illas circunstantias assistentes. Ad improbationem nego q̃ circunstantiæ assistentes non augeant vel diminuãt actũ saltem bonitatem vel malitiam eius, Circũstantia personæ' regulariter est circunstantia assistens tantum: & tamen auget actum vt episcopus volẽs fornicari plus peccat cæteris paribus q̃ simplex sacerdos vel laicus: & fidelis plus peccat q̃ infidelis circa eandẽ materiã propter circunstantiam ingratitudinis. Ad improbationem positam dico q̃ stat bene in casu q̃ peccatũ veniale augeat ꝑ accidens bonitatẽ actus: quia verisimile est q̃ difficili⁹ esset ĩsistere illi actui bono posita tali circũstãtia aliqualiter impediente qui nõ posita nec est maius incõueniens circunstãtiã malã augere bonitatem actus q̃ sit incõueniens circũstantiã bonam diminuere maliciam: sed minus malum est furari: vt subuenia tur pauperi q̃ absolute furari sine motiuo: igitur sic erit in proposito. Sed forte replicabis ex hac similitudine: sequitur q̃ ille qui prędicat ꝓpter vanam gloriam tantum: vel propter deum: & vanam gloriam vbi vana gloria informat actũ actus eius esset melior q̃ si fieret sine tali circunstantia: quod est falsum quia quilibet illorum actuum est malus,

Respondetur negando consequentiã: quia solum dixi circũstantiã malam bonitatẽ augere quãdo assistit tantum: hoc est dato q̃ veniale sit ꝑsens in voluntate dũmodo non sit volitum: nec incitet ad ꝓductionẽ act⁹. Sed potest fieri replica: Iste actus est bonus: volo celebrare ꝑ sex albis & deũ supposito q̃ volitio minus & principaliter feratur super sex albos: & principaliter in deum tendat: ergo eadem ratione actus alias indifferens: factus minus principaliter ꝓpter peccatum veniale: & principaliter propter deum non erit malus ymmo bonus. Et cõfirmatur replica: quia si actus indifferens haberet peccatũ veniale pro fine vltimo ratione illius finis actus solum constitueretur in genere venialium: & minus aggrauat quando constituitur finis non vltimus: igitur quando constitueretur pro fine non vltimo nullam superaddit' maliciam. Ad replicam. concesso ãcedente: nego consequentiam: quia circunstantia sex alborum in casu non est mala alias psalmista nõ seruasset mãdata domini propter retributionem: fateor tñ q̃ si sex albi cõstituerentur tanq̃ finis vltimus: finis ille redderet actum malum sicut & quęcunq; creatura sic cõstituta. secus est de peccato veniali saltẽ habẽte inuolutam maliciam: quia talis nõ est referibilis in deum. Ad confirmationẽ. Quicquid sit de antecedente nego consequentiam: quia in genere venialium: alia sunt leuiora: alia grauiora: nego ẽt antecedẽs: saltem mihi apparet ꝓbabilius: illud negandũ: quia nõ videtur possibile q̃ veniale informet actus obiectiue suppositoq̃ sit idem actus mediorum: & finis quin aggrauat mortaliter: intelligo quãdo aggrauat illud quod alias esset mortale qa alias in inferno esset redemptio in ordine ad pœnã debitã peccato mortali. Ad cõfirmationẽ. Trãseat antecedẽs: & negatur cõsequẽtia: & ad ꝓbationẽ: trãseat q̃ forte sint circunstantiæ impertinẽtes etiã forte oppositũ: ymmo ita est q̃ sunt ptinẽtes si intelligas per circũstantiã ptinentẽ illã q̃ facit aliquid ad bonitatem vel maliciã actus illa augendo vel diminuendo vel cõtrahendo in genus & dico q̃ nihil debet dici circũstãtia si sit ĩptinens oppositio modo ad ista tria: vt patet ex diffinitione circũstantię pręmissa quam ponit ꝺominus altissiodorẽsis & bene: & cõsequenter dicendũ est esse in campis vel in curia nõ est circũstantia respectu fricationis barbæ: nec respectu homicidij: nisi forte ꝑ accidens: quãdo in vno loco occurrit scãdalũ & non alibi: vel aliquid simile. Ad tertiũ respondetur. Transeat: consequẽtia: & negatur: ãcedens ꝛ. Ad ꝓbationẽ: q̃ dico ꝓbatio ymaginatur falsũ scilicet q̃ circunstantia cõmunitatis obiecti sit obiectum actus: nam est ioseme⁹ doctus: vt patet ex so-

lutione primi argumenti: do tñ q̄ obiectum cõmune actꝰ vocet circũstantia cõmunitatis obiecti: tũc cõceditur antecedẽs si actus capiat incrementum quoad eius substantiã: illius incremẽti circũstantia cõmunitatis obiecti erit causa: sed hoc nõ est cõtra cõclusionẽ: quia conclusio prima vult dicere q̄ nõ est de rõne illius circũstantię actũ augere vel diminuere quoad eius substantiam sicut est actum minuere quoad eius bonitatem vel malitiam quia posita tali circunstantia necessario sequitur diminutio bonitatis vel maliciæ respectu actus habentis obiectum particulare: & vlterius conceditur cõsequentia, q̄ substractio illius circunstãtiæ erit causa decremẽti: vel saltẽ corruptionis substãtie actus quia substracto obiecto ne obiectiue concurrat necesse est actum corrumpi. ¶ Sed forte replicabis impugnando regulam philosophicam virtute cuius capit argumentum suam apparentiam beneficium releuationis diuinæ a peccato mortali aggrauat peccatum: non releuare etiam aggrauat: quia innocentia aggrauat igitur regula cui inititur argumentũ nõ habet virtutem: antecedẽs patet ex cõmuni sententia doctorũ omne beneficiũ diuinũ aggrauat & talis releuatio est beneficium: igitur & ex altera parte innocentia est beneficium diuinũ: igitur aggrauat. Respondeꝫ: non incõuenit vtrũq; oppositorum aggrauare peccatum quando pro causa substracta ponitur altera tantum faciens ad effectum producendum: modo sic est in proposito q̄ ponitur altera causa tantũ faciens puta innocentia q̄ tantum aggrauat sicut releuatio ex altera parte aggrauationes tamen faciũt specie differre quẽadmodum causæ specie differunt etiã suffi cit q̄ aliquod non releuare nõ aggrauet sed diminuit potius puta permanere in peccato commisso quia talis cæteris paribus minus peccat q̄ si habuisset beneficium releuationis. ¶ Ad confirmationẽ distinguitur antecedens: vel q̄ magis inclinet intensiue propter gradualem suam maiorem intensionem: sic conceditur q̄ magis inclinet extensiue id est implures actus occũrrente dictamine recto p ticulari alterius actus: & sic negatur: modo circunstantia inclinationis actus sumitur a maiore inclinatione extensiua & nõ intensiua. ¶ Contra secundam cõclusionẽ arguitur primo sic impossibile est actum habentẽ circũstãtiã cõitatis obiecti fieri sine tali circunstantia: ergo circunstantia cõmunitatis obiecti nunq̄ diminuit bonitatem vel maliciam actus. tenet cõsequẽtia. quia nõ potest diminuere bonitatẽ vel maliciã alicuius actus nisi illius actus cui aduenit talis circũstantia: sed aduẽtus illius circũstantię omnino variat actũ specie postq̄ impossibile est obiectũ actus variari q̄n actus varieꝫ ex doctrina aristotelis in secundo de anima actus distinguntur per obiecta. ¶ Et confirmatur: vel circunstantia cõmunitatis obiecti cuiusũbet actus cuius est circũstãtia diminuit bonitatẽ vel maliciã vel alicuius sic & alicuius nõ: nõ scdm quia est eadẽ ratio vtrobiq;: nec primũ: qa nõ est minꝰ bonũ vel malũ velle leuare hanc vel illã festucã q̄ velle leuare istã festucam tantum ex quo neutri actui inest bonitas vel malitia: nec valet dicere conc'usio loquitur de actibꝰ quibus alias ineſſet bonitas vel malitia.

Contra non est minus bonũ dare hunc vel illum turonũ hunc duodeum vel hunc francum pauperi q̄ velle dare hunc turonum tantum ymo videtur q̄ prior actus est melior posteriore. Secũdo sic peius est ceteris paribus velle occidere tres homines: vel duos: q̄ velle occidere vnum tantũ. & nulla potest dari ratio nisi circũstantia cõmunitatis obiecti prioris actus respectu posterioris: igitur circũstantia cõitatis obiecti aggrauat. Et cõfirmatur cæteris paribus melius est velle salutẽ omniũ totius reipublicæ q̄ velle salutem meam tantum: quia bonum cõmune est præferendũ bono particulari: & nulla potest assignari alia ratio nisi circũstantia cõmunitatis obiecti. Tertio sic: Si circũstãtia communitatis obiecti bonitatẽ vel maliciã actus diminueret: sequeretur q̄ esset dabilis aliquis actus infinitæ paruæ maliciæ vel bonitatis: ꝓbatur consequentia: quia dabilis est aliquis actus habens infinitam multitudinem rerũ pro obiecto sicut volitio qua volo bene agere hoc vel illo modo &c, vel volitio qua volo peccare venialiter vel mortaliter. Et cõfirmatur: si ego promittã tibi dare aliquid ꝓpter deũ: & transgrediar: peccatũ omissionis erit infinite paruę malitiæ: & hoc nõ nisi quia obligatio cadit super infinitas sub diuisiõctione: igit cõsequẽtia est clara. Probatur antecedens: quia nõ tantũ pecco ac si promitterẽ tibi dare cẽtum & nõ darẽ neq; ac si promitterem dare viginti: & sic consequenter.

Quarto sic, Circũstãtia ignorantiæ crasse in infinitũ diminuit malitiã actus cuius est circũstãtia: ergo circũstãtia cõitatis obiecti põt in infinitũ diminuere maliciã sui actus: cõsequentia est apparens. Probaꝫ añs: volo q̄ ignorantia crassa crescat in ratione ignorãtię quousq; fiat inuincibilis tũc qñ est inuincibilis oino sxcusat secundũ cõmunẽ theologiam: hoc cõcesso capio primũ istãs quo talis ignorantia est inuincibilis in infinitũ parua erat malitia illiꝰ actus añ hoc instãs: & nõ nisi ꝓpter ignorãtiã crassã: quia nũq̄ añ hoc fuit ignorãtia inuincibilis. Et cõfirmatur. Timor facit actũ infinitæ paruę malitiæ: igitur & circunstantia cõitatis obiecti, tenet cõsequẽtia. Probatur antecedẽs: si sortes qui tenet manere in bello: & primo apprehendat hostes sub ratione terribilis: ratione cuius apprehensionis patiatur aliquẽ impulsum timoris: secũdo augeat obiectum terribile: & eius apprehensio & ex cõsequẽti impulsus timoris: & sic cõsequẽter tm̃ augebitur

terribile & apprehenſio q̄ impulſus timoris natu raliter mouebit ad fugā. Quinto arguitur ſic. Circū ſtātia bona in infinitū diminuit malicīā actus mali ergo eodēmodo circūſtātia cōitatis obiecti ī infini tū pōt diminuere malicīā actus: tenet cōſequētia: quia eſt eadē ratio vtrobiq; ꝓbaf añs qa furari vt ſaluē vitā iſtiꝰ paupis eſt minꝰ malū q̄ furari abſq; motiuo ſimpliciter: vt priꝰ ꝓbatū eſt: ergo furari ꝓ ſalute duorū paupū erit minꝰ malū: & ſic cōſequē ter: & p cōſequēs furari ꝓ ſalute infinitorū paupertū erit infinitę puę malitiæ: qđ erat ꝓbandū. ¶ Et cō firmaf: circūſtātia metꝰ vel irę in infinitū diminuit malicīā actꝰ mali: igitur & circūſtātia cōitatis obie cti coña tenet: ꝓbaf añs. cogaf ſortes p minas occi dere alterū ſicut cogebaf Idumeus doecia ſalue oc cidere ſacerdos guobe talis minus peccat q̄ ſi occi deret ſine motiuo: & iterū ſi duplentur mine: & ſi ſic cōſequēter tādū poſſūt augeri terrores & minę q̄ excuſabitur & eodēmō ꝓbatur de ira: parua ira aliqualiter īpellit ad ꝓcutiendū alterū: & maior ira magis impellit: ergo tm̄ poteſt ira augeri q̄ excuſa bitur: de qua ira forte loquitur pſalmiſta dicēs: Ira ſcimini & nolite peccare. ¶ Ad primū cōtra ſecū dā cōcluſionē cōceſſo antecedēte nego cōſequen tiā: ad ꝓbationē cōſequētię dico q̄ cōcluſio nō p̄tē dit dicere illā circūſtātiā ſic diminuere bonitatē vel malicīā actus q̄ illemet actus eſſet minꝰ bonus vel malus cū illa circūſtātia q̄ ſine illa: ſed intēdit cōclu ſio dicere actū eſſe minꝰ bonū vel malū rōne illius circūſtātię ceteris paribus q̄ eſt alter actus hñs iſtā circūſtātiā ſed circūſtātiā oppoſitā ſcilicet habens circūſtātiā determinati obiecti: & ſic, ſēp itelligēdū eſt qñ fit mēſio de circūſtātia aggrauāte vel dimi nuēte iformāte īpm actū vl' q̄ idēptificatur cū actu. ¶ Ad confirmationē do primū ad improbationē reſponſum eſt arguendo. ¶ Ad replicā: nego ante cedēs: dico q̄ ceteris paribus iſta volitio volo dare hūc turonū vel hunc frācū eſt minus bona q̄ ſit, hęc volitio volo dare hunc turonū: & ratio eſt qa prior volitio nō pōt eſſe formaliter imperatiua executio nis circa talē materiā ſecus eſt de ſecūda volitione q̄ ſufficit impare executionē. Sed cōtra hāc ſolutio nē replicatur ſtat bñ dare aliquē actū formaliter im peratiuū executionis minus bonū q̄ ſit aliqs actus dabilis q nō eſt formaliter īperatiuus executionis. ¶ Et cōfirmatur replica nō eſt dabilis ratio quare prior volitio nō eſt formaliter ītpatia executionis potiꝰ q̄ ſcđa. Ad replicā dico q̄ nō ſtat dare aliquē talē actū ceteris paribꝰ: & forte nec ceteris īparibꝰ. Sed circa eandē materiā cū ceteris aliis circūſtātijs ſecluſa circūſtātia cōitatis obiecti nō dabis. Ad cō firmationē replicę data eſt rō ī ſolutione ſcđi argu mēti cōtra cōcluſionē tertiā primę q̄ſtionis qa talis actus iterior nō ſufficit mouere mēbra: nec ad vnā nec ad aliā ptē ſuppoſito ꝓ equaliter ferat volitio ſuper illa volitia. Forte dicis nullius vtilitatis eſſet talis actꝰ interior ſi nō ſufficiat mouere mēbra. Re ſpondeo: cōſequentia eſt nulla: quia actus q nō eſt formaliter īpatiuus executiōis ē meritoriꝰ ſi ſic de bite circūſtātionatus: & licet nō poſſet mouere mē bra immediate tm̄ ſufficit ad motū mēbrorū impe rando aliū actū particularē formaliter imperatiuū. Ad ſecundū cōcedo totū quod p̄tendit argumētū: quia cōcluſio argumenti eſt ꝓ ſecunda parte tertię cōcluſionis ſcilicet q̄ circūſtantia cōitatis obiecti allqñ augeꝰ bonitatē vel malicīā actus qñ ſcilicet actꝰ ferꝰ ſup multa obiecta copulati formaliter vel virtualiter: & ſecūda cōcluſio loquitur de actu qui fertur ſuper plura obiecta diſiunctiue virtualiter vel formaliter. Ad cōfirmationē dico q̄ ipſa ꝓbat cir cunſtantiam cōmunitatis obiecti aliquādo augere bonitatē actus puta in caſu confirmationis ſuppo ſito q̄ facta ſit menſio de communitate cuius ego ſum pars. Forte dicis: illa circunſtantia nō au get meritū ergo circunſtantia cōmunitatis obiecti nō auget bonitatē antecedēs patet quia augmētū meriti ſcđm multos doctores ſolū attēditur penes caritatis intēſionē & cōcurſum. Et confirmatur re plica: Circūſtātia bona auget pctm̄ ergo nō auget meritū: tenet cōſequētia quia ídē nō auget oppoſi ta: ꝓbatur añs: qa auget obligationē eo q̄ ad obli gationē intrinſecā actus ſupadditur ꝓhibitio addi tionis illius circūſtantie Ad hanc replicā cum con firmatione reſpōdet Dñs altiſſiodorenſis tractatu: xxx. ſecūdi libri q̄ſtione prima cōcedendo antece dens ꝓpter cauſam tactā arguendo ſed ſua ſolutio nō ſufficit quia ſi ſortes velit deffendere fidē in ab ſentia periculorū: & ſuperueniat obligatio mortis vel negatio fidei ipſo cōtinuāte actum deffenſio nis fidei ſuus actus capit incremētum meriti rōne illius circunſtantię, Item circunſtantia perſone au get meritum vt ipſemet fatetur in illa queſtione de actu viatoris cō parato ad actum beati, ꝓpter ſtatū. Et ſimiliter mulier cæteris paribus plus meretur q̄ vir propter fragilitatem ſexus ergo nō ſolū eſt con ſiderāda charitas: ſatis diſſute loquitur ille bonus pater in hac materia magis placet modus aliquoꝝ recentiū doctorū q̄ q̄titas meriti debet potius re ſpicere q̄titatem conatus q̄ q̄titatē charitatis Alias eſſet cōcedēdum ſi exequali charitate ſortes velit dare turonū pp deū & plato velit pati martiriū cæ teris paribꝰ tales equaliter mererētur qđ nō appa ret ſanum. Ad confirmationē replicæ concedit p̄di ctꝰ doctor añs vbi ſup̄, ꝓpter cām tactā arguēdo qa talis circūſtācia auget abligationē: mō eſt quaſi' ꝑ ſe notū q̄ q facit contra maiorē obligationē magis peccat licet nō oporteat faciētē ſcđm maiorē obli gationē meliꝰ agere qm̄ initia quāto ſūt magis de bita tanto ſunt minꝰ grata. hęc ſolutio nō videtur cōtiere veritate qa dato q̄ eēt ꝑ ſe notū q̄ faciēs cō

tra maiorē obligationē magis peccaret nō tñ est ꝑ se notum ꝙ faciens malū actum cum bona circunstantia facit cōtra maiorē obligationē q̄ faciēs sine tali circunstantia ymo oppositum illius debet esse notū: & hoc dedebat suadere qđ nō fecit: nec aliud videtur verum scilicet quod faciēs secundū maiorem obligationē non melius agat: quia si oppositū in oppositō ita ꝓpositū in ꝓpositō scđm aristotelem per locū a contrarijs: sed respondet ille doctor ꝙ ibi nō est locus a cōtrarijs: sed arguendum est: faciēs cōtra maiorem obligationem magis peccat: ergo faciens ex charitare secundum maiorem obligationem melius agit, hic modus arguēdi nō est logicus: theologice potest transiri. quicquid sit tamē locus a cōtrarijs scđm Aristotelis doctrinā potius est ille quem carpit q̄ ille quē approbat: ꝓpterea aliter respondeo ad replicam ꝙ regulariter circunstantia bona diminuit maliciam actus mali. dicitur regulariter quia diuinum beneficium aggrauat: vt patet ex solutione argumenti precedentis.

¶ Ad tertiam nego cōsequentiam ex vtraq; parte ad ꝓbationē concessō añcedēte iterum negaī gña quia nec tota bonitas actus boni nec tota malitia actus mali debet ꝓuenire ab illa circūstantia cōitatis obiecti & ꝓpterea nō sufficit diminuere bonitatem vel maliciam scđm illam circunstanciam:

¶ Sed forte dices sequetur ad minus ꝙ ab illa circunstancia nulla procedit bonitas vel malicia. hoc nō seqtur. & dato ꝙ hoc sequereī nihil cōtra ꝓpositum. ¶ Ad confirmationē in qua tāgitur de grauitate pure omissionis illorū ad q̄ solū sub disiunctione qs tenetur: dico ꝙ debet sua malicia mensurari penes bonitatē sui habitus: puta huius volitionis volo tibi hoc vel hoc &c. dare: oībus vtilib⁹ demōstratis & puis & magnis: & qa talis actus est cōmunissimus ex pte obiecti: ceteris paribus est minoris bonitatis quocūq; actu cuius obiectū nō est tam cōmune: Sed forte dices vel debet sua malicia mensurari penes talem volitionē intēsam vt quattuor vel vt quinq;. Item nolitio circa materiā prę cepti est tam mala sicut habitus est bonus & pura omissio nō equatur tali nolicioni in malicia igit nec equatur bonitati actus p̄cepti Respōdeo: nō intelligo ꝙ debet omissiōis malicia mēsurari penes habitum nisi in ordine ad circūstanciā cōitatis obiecti: Ita ꝙ quemadmodū ceteris paribus hec volitio volo tibi aliqd dare est mioris bonitatis q̄ actus cuius obiectū nō est tā cōe: sic omissio illius ē mín⁹ mala q̄ omissio cuiuscūq; alteri⁹ act⁹ cuius obiectū est mín⁹ cōe. Ad aliud nolo dicere ꝙ omissio illius actus boni sit tante malicie q̄te bonitatis est actus bonus omissus quia vt ꝓbat ratio nolitio ei opposita debet ei ꝓportionari in malicia: vt odiū & dilectio ꝓportionātur ī bonitate & malicia: & odio nō adequatur omissio dilectiōis: ergo nec ipsi dilectioni: quante preciose sit malicie illa pura omissio solus deus nouit: satis est ꝙ sit minor aliꝭ omissionibus particularibus in malicia ceteris paribus: Sed adhuc replicatur malicia omissionis dilectiōis de quā do homo tenetur diligere ipsum penes nullius dilectionis dei bonitatem debet mensurari & non adequatur alicui dilectioni vt iam dictū est igitur nec malicia omissionis in casu argumenti debet mensurari penes cuiuscūq; talis dilectionis bonitatem.

Ad istud nunc respōsum est concedo consequentiam & consequens considerando circunstanciam intensionis actus: vt dictum est non sequitur tñ quin penes illud debet mēsurari in ordine ad quantitatam obiecti ꝓpter causam dictam

Contra priorem partem tertie conclusionis. arguitur sic illa pars repugnat secunde cōclusioni ergo inter eas non est compossibilitas probatur antecedens bene sequitur hec circunstantia cōmunitatis obiecti diminuit bonitatem vel maliciam actus & hec circunstantia cōmunitatis obiecti est circunstantia inclinationis actus ergo circunstancia inclinationis actus diminuit bonitatē vel maliciam actus & vltra ergo talis circūstantia nō auget bonitatem vel maliciam cuius oppositum dicit prima pars huiuscōclusionis: Confirmatur vel circūstātia cōitatis obiecti ꝓpterea dicitur extrinsece augere bonitatē vel maliciā quia est qd distinctū ab actu cuius est circūstantia vel quia augmētum bonitatis & maliciæ ratione illius circunstantie dependet ab euētu futuro actuū sequētiū ita ꝙ quāto plures ꝓducūtur actus ꝑ inclinationē illius act⁹ generalissimi tāto augeī bonitas vel malicia actus ꝓducētis. Sed neutrum pōt dici: nō primum vt patet ex argumentis cōtra primā cōclusionē: nec secūdum tum quia actus generalissimus naturaliter inclinat in actus particulares: tum quia sic in infinitū augeretur sua bonitas vel malicia: quod nō est dicendum, Secundo arguitur cōtra vltimā ptē eiusdem conclusionis: illa pars ponit formaliter contrariū illius qđ dictū est in secūda cōclusione: ergo nō coherent sibi ipsis: nec valet dicere dicit in secūda cōclusione regulariter: & in ista cōclusione aliquādo: modo ista nō repugnat. Contra non est dabilis actus cuius circūstantia cōmunitatis obiecti auget bonitatē vel maliciā: quia maxime esset iste act⁹ volo peccare infinitis peccatis distinctis: sed in illo actu circunstantia cōitatis obiecti nō auget maliciam quia tantū diminuit maliciā actus voluntatē ferri in plura obiecta confuse q̄tum potest augeri malicia a maiore multitudine obiectorū. Confirmat: quia si circūstātia cōitatis obiecti actū p̄dictū aggrauaret sequereī ꝙ illū aggrauaret infinite: qa grauius est velle peccare duob⁹ peccatis distinctis q̄ vno tantū ceteris paribus. Et eodēmodo grauius est velle peccare tribus q̄ duobus: & ꝑ consequens

velle cõmittere ifinita peccata distincta ẽ ifinite grauitatis. ¶ Pro solutiõe istorũ argumẽtorũ Nota q aliud est aggrauare actũ intrinsece & aliud aggrauare actũ extrinsecè secundũ q duplex ẽ circunstãtia informans: & assistens ratione circũstãtie informantis aggrauaẽ actus intrinsece qa aggrauaẽ ex parte alicuí⁹ quod est de intrínseca rõne illius actus: puta ex parte obiecti. Actus aũt auge tur extrinsece rõne circũstãtie assistentis incitãtis vel assistentis licet hec sub assistente circunstãtia compręhẽdantur. Exemplũ peccatũ primi parẽtis aggrauabatur ex incõmodis sequẽtibus in posteris & peccatũ arrij vel machometi aggrauatur ex seq̃la dãnatiõis multorũ sequẽtiũ. Hoc supposito respondeẽ ad primũ cõcessa cõsequẽtia negatur añs ad probationẽ antecedentis rursus concedo cõsequentiã cũ consequẽte & similiter vltimũ cõseques illatũ in rigore logices: cõclusiones sunt sic intelligende augetur malicia vel bonitas act⁹ rõne inclinatiõis: & diminuiẽ bonitas vel malicia ratione cõitatis obiecti. regulariter hoc discrimen ab appellatione ꝓueuit vt patet intelligenti.

¶ Ad cõfirmationẽ do scdm ad hunc intellectũ q cõdictio quã habet ille actus scilicet iclinare in actus particulares ab eo ꝓducibiles est rõ quare augeẽ bonitas vel malicia actus sic gñaliter inclinantis vt condictio quã habuit pctm̃ primi parẽtis scilicet ꝓficere totã posteritatẽ futurã erat rõ ceteris paribus quare suũ pctm̃ fuit grauius pctõ alteriushoís qđ nõ sic inficeret successores: sic ī ꝓposito de gñalissimo actu malo dicas puta de isto actu volo peccare venialiter vel mortaliter: q propter cõdictionẽ gñalis inclinatiõis ī vitia particularia ceteris parib⁹ est grauior alijs ad iprobationẽ posita nego q sequaẽ infinita aggrauatio rõne istius circũstãtię qa licet aliquis actus mal⁹ in voluntate posset & simul & successiue in plures malos act⁹ inclinare nõ põt tm̃ nec simul nec successiue inclinare in actus infinitos. ¶ Forte replicabis si mundus esset infinitus a pte post & semp fierẽt gñationes & corruptiones ꝓcedentes ab adã peccatum ade in infinitum aggrauaretur & similiter peccatum arrij vel machometi supposito etiã q perpetuentur ille secte ergo sic est in proposito si actus generalissimus ppetuaretur in volũtate successiue in infinitos actus malos inclinaret & p cõsequens tunc actũ infinite aggrauaret cõdictio inclinatiõis. Pro resolutiõe nota q dupliciter aggranat circunstantia extrinseca maxime circunstãtia requelevno modo aggrauat ratione pene accidẽtalis debite tali circunstantie & hoc modo solent dicere doctores q pena arrijvel machometi cõtinuo aggrauatur nõ pena essentialis inflicta vel cõtracta sed pena accidẽtalis q̃ nihil aliud est q̃ diffamatio vel maioris diffamatiõis declaratio: & sic non inconuenit cõcedere casu argumenti admisso q talis pena in infinitum in quolibet illorũ aggrauaretur. ¶ Alio modo circunstantia extrinseca aggrauat in ordine ad penam essentialem debitam ratione illius circunstantie aggrauantis actum: & sic non contingit pęnam debitam ratione illius circunstantie augeri. Ex hoc notabili patet quid sit respondendum ad obiectionem cõcedo q quodlibet illorum peccatorum cõtinue aggrauaretur in casu in ordine ad penam accidẽtalem sed non in ordine ad penam essentialem. Sed videtur q hoc non satisfacit postq̃ quodlibet dampnum sequens aggrauat aliqualiter penam essentialem: & in casu infinita damna sequũtur: ergo in infinitum aggrauatur pena essentialis: & vltra ergo actus est infinite malicie ratione illius circunstantie. Ad istud respondeo dupliciter primo casus est prẽter legem: & ꝓpterea licet concedatur in casu actum esse infinite grauitatis nullum inconueniens potest inferri. secundo nego actum esse infinite grauitatis etiam attendendo grauitatem ex parte ꝑpene essentialis: quia volitio generalis incommodorum infinitorum sequentium non sufficit tantum aggrauare actum: beneverum est tamen q si distincte cognoscerẽtur incommoda supposita q teneretur prẽuidere ne talia damna sequetur esset apparentia in argumento q talis circũstantia sequele infinite aggrauaret, sed non do q talia damna distincte cognoscantur secundum legem.

Hic potest dici forte apparẽter pro multis casibus sequẽtibus q quãtum additur de malicia ex parte plurium incommodorum tantũ diminuiẽ malicia eo q indistincte ferturvolũtas supra multa volo dicere tantũ diminuit maliciã actus: velũtatem & intellectũ ferri supra multa quãtum auget multitudo incõmodorũ maliciã secluſa indistincta cognitiõe intellectus & indistincta ꝓsecutione volũtatis. Alia solutio vulgaris est omnibus istis argumẽtis: deus q̃ optime recõpensatvnã circunstãtiã aggrauantẽ cũ alia circũstantia diminuẽte sua distincta sciẽtia cognoscit q̃tũvna circũstãtia sit alteri preferenda: & libere ex sua misericordia legẽ instituit q certa pœna finita intẽsiue ẽt quacũq; circunstantia occurrẽte punietur: sed talis pœna erit grauior ceteris paribus q̃ si nõ tot dãpna sequerent ad hoc supposito q pl⁹ faciat ad aggrauationem pœne vel culpę multitudo incommodorũ q̃ faciat diminutio idistincte cognitiõis & volitiõis & per hoc patet ad argumẽtũ qđ fit cõtra secũdã partẽ conclusionis. resp̃sum est arguẽdo vsq; ad replicã qua queris actũ cuius circũstantia cõmunitatis obiecti aggrauat: do illũ actum adductum arguendo ad iprobationẽ nego q tm̃ diminuaẽ

malicia actus ꝑ indistinctā cognitionē intellectus & ꝓsequutionē voluntatis q̄tū aggrauatur malicia ꝑ cōmunitatē obiectorū qñ cognitio & ꝓsequutio ferūtur copulatiue sup illā multitudinē obiectorū: secus esset si cognitio intellect⁹ & ꝓsequutio voluntatis essent lata sup talem multitudinem obiectorū sub disiunctione sic ꝙ mihi videtur resolutorie dicendū ꝙ actum volūtatis ferri super multa obiecta ꝓhibita sub disiunctione est circūstantia diminuens maliciā actus sed actum ferri super illā multitudinē sub copulatione formaliter vel virtualiter est circunstantia actum aggrauās etiam concurrente indistincta cognitione.

¶ Ad confirmationē nego consequētiā & ad probationē transeat ꝙ sit grauius cęteris paribus velle cōmittere hec tria peccata q̄ velle cōmitter̄ hęc duo demōstratis duobus de tribus prioribus: posses tñ demōstrare talia peccata puta tua venialia quod nō esset difformis recte rationi velle committere illa tria q̄ velle cōmittere ista duo duobus mortalib⁹ demōstratis & ꝓpterea dico ꝑ cęteris parib⁹. Cōcesso toto antecedente nego cōsequētiam quia sic probares ꝙ aliquod pōdus infinitū sortes posset portare ymo ꝙ posset portare infinitum pondus nō aucta sua potentia formaliter vel equaliter hoc nō eget probatiōe qa claret ex phisica. Sed forte dicis nō recte instatur quia duplādo pondus continuo nō dares analogiā de pōdere quod sortes pōt portare quia statim deueniret̄ ad pondus maioris resistētie &c. ꝓprotea do aliā analogiā communē nō sequit̄ istud mixtum positum in medio a resistentie vt duo aliqualiter velociter mouet̄ & si sub dupla ret̄ illa resistentia medij velocius moueret̄ & iterum sub duplando velocius ex hoc nō seq̄tur ꝙ si illud mixtū poneret̄ in medio nullius resistentie ad ymaginationem: ꝙ infinite velociter moueretur vt cōstet intelligēti philosophiam igitur calculatio adducta ī argumēto nō procedit sed si sic argueres est aliqualiter graue velle committere hec duo pctā & in duplo graui⁹ velle cōmittere hec quatuor demōstratis duobus prioribus cum duobus equalibus & sic in infinitum procedēdo. sed tunc negaretur antecedens quia cęteris parib⁹ nō oportet ꝙ velle committere hec quatuor pctā sit in duplo grauius q̄ velle cōmittere ista duo tm̄ postq̄ aliqualiter diminuitur malicia eo ꝙ intellect⁹ & volūtas indistinctius feruntur sup quatuor q̄ sup duo. Sed adhuc replicatur infinita grauitas deordīationis ad rectā rationē est adeo efficax argumentū ad concludendū infinitā maliciā q̄ efficax argumētū est infinita grauitas cōpositionis vel obligatiōis sed alterū istorū sufficit ad concludendū infinitā maliciā in actu quia sequitur bene hic actus fornicationis est infinite intēsus ergo est infinite malicie etiā cæteris parib⁹. Etiā sequitur bene huic actui debetur infinita pena ergo est infinite malicie & grauitatis ex parte obligationis quia actū esse finite grauē ex parte obligationis est penā infinitā debere actui secundum martinum in materia de odio dei ergo eodē modo ista cōsequētia debet esse bona hic actus habet infinitā grauitatē deordinationis ergo est infinite malus forte concedis consequentiā & consequens sicut videtur concedendum quia quicquid dicat martinus supuaca nee videtur ponere aliquam grauitatem aliam a grauitate deordinationis certū est enim ꝙ grauitas cōpositionis & obligationis sub illa cōprehenduntur. Nam difformius agit in ordine ad rectā rationem qui habet volitionem fornicationis intēsam vt octo q̄ ille qui habet volitionem fornicationis solū intensam vt quatuor vel vt duo & grauitas obligationis non est attēdenda ex parte pene quia certum est ꝙ pena nō addit aliquam grauitatē actui cuius est effectus Propterea potius ꝑ grauitatem obligationis esset intelligenda grauitas que prouenit ex pluralitate p̄ceptorū cadentium super eandē materiā hec tñ grauitas prouenit ex difformitate actus ad dictamen recte rationis & sic licet pulchra sit illa distinctio martini de grauitate actus nō videtur tamen opus multiplicare tot species grauitatis qa omnia sub grauitate deordinationis continentur & illa est precipue consideranda. Et propterea ad replicam respondetur concessa consequētia cum minore dico ꝙ maior non est neganda quia si argumētum sit efficax ex parte aliarum grauitatum necesse est ꝙ sit efficax ex parte deordinatiōis postq̄ grauitas entatiua est grauitas deordinatiōis vt dictū. Sed forte ꝓbabis maiorem sic: ille qui vult committere infinita peccata equalia & distincta contrauenit infinitis dictaminibus particularibus non cōmunicātibus istis scilicet non est committendum hoc peccatum ne hoc &c. forte dicis grauitas nō debet mensurari penes illa dictamina particularia postq̄ actus voluntatis non fertur distincte super illa sed debet grauitas actus mensurari penes deordinationem quam habet actus ad suum dictamen adequatum vniuersale & licet illud dictamen improportionabiliter dictet de maiori obligatione q̄ aliquod istorum particularium quia tamen dictamen vniuersale fertur indistincte in suum obiectum & similiter actus voluntatis conformis: talis actus voluntatis non est adeo deordinatus q̄ deordinatus esset si esset distīcte difformis infinitis dictamīb⁹ ꝑticularib⁹ ymo videtur valde ꝓbabile postq̄ ītellect⁹ nr̄ est solū finite capacitatis actiue & nihil magis aggrauat q̄ distincta scia actus voluntatis qui fertur super dictamē confusum non posset hr̄e maiorē maliciā q̄ actus ille ad

ymaginationem quo formaliter voluntas se difformaret tot dictaminibus particularibus quot intellectus est capax simul. Et sic esset consequenter concedendum supposito q intellectus solum posset habere decē dictamina distincta: act9 quo sortes vellet cōmittere infinita peccata nō esset maioris malitie q̄ esset act9 volūtatis quo sortes formaliter difformaret se decem dictaminibus particularibus contentis sub hoc dictamine vniuersali non sunt cōmittenda infinita peccata puta decem talibus nō est cōmittendū hoc peccatū, &c. ¶ Et sic patet quid esset dicendū cōsequēter ad illā difficultatem roseti de malicia hui9 actus volo occidere infinitos homines ponderanda esset sua malicia consequenter in ordine ad capacitatē intellect9 respectu particulariū dictaminū. Et qa alij casus cōes probantes actum posse in infinitū aggrauari ex parte circūstantiarū possunt aliqualiter solui ex dictis adduco aliquos casus. ¶ Primus casus est volo q sortes habeat infinitos superiores quorum quilibet p̄cipiāt ei hoc die celebra re horas & gratia argumenti sint supiores equalis auctoritatis tunc omittat sortes dicere horas peccatū sortis erit infinite malicie quia peius est contraueuire p̄ceptis duorū supiorū circa eandē materiam q̄ p̄ceptovnius tm̄ alias religiosus nō magis peccaret nō ieiunādo quatuor tēpora q̄ simplex non religiosus ceteris paribus quod nōn est verum: quia tenetur illo tempore ieiunare ratione p̄cepti ecclesie & ratione voti. ¶ Secundus casus capio paulum qui erat certus de futura predestinatione ipso dicēte reposita est mihi corona iusticie &c. tunc paulus sic certus peccans mortaliter ratione diuini beneficij de sua p̄destinatione infinite grauiter peccaret deordinādo actum suum ad rectā rationē quia si fuisset certus solum de beatitudine vnius diei & peccasset ꝓpter diuinū beneficiū aliqualiter fuisset aggrauata sua culpa & si fuisset certus de duob9 diebus magis fuisset aggrauata culpa ergo post q̄ fuit certus de infinitis diebus infinite fuit aggrauatū suū peccatū.

Tercius casus est sortes q inebriat se & est certus q̄ non exponet se periculo nisi vnius homicidij tātū talis inebriādo se aliqualiter grauiter peccaret & si esset certus probabiliter de piculo duorum magis peccaret ergo si esset certus ꝓbabilitate morali de periculo occisionis infinitorū hominū puta casu quo esset ei reuelatū q̄ essent infiniti hoies positi penetratiue cū platone quē talis ꝓsequit odio tūc ipe sortes inebriādo se infinitè grauiter peccaret. Quart9 casus peccatū venialeinfinite aggrauat peccatū mortale ergo circūstātia aucta in infinitū debet actū cuius est circūstātia infinite aggrauare añs patet supposito q̄ mēdaciū iocosum cadat obiectiue in fornicatiōe simplici puta sit finis ei9 tunc talis act9 sic circūstantionat9 habet vnicā difformitatē ad rectā rationē etiā maiorē q̄ sine tali circūstātia ergo vnica pena ei rñdebit in iferno si sic cōtingat descēdere & nō nisi eterna q̄a peccatū sic circūstātionatū ē mortale solū igr̄ infinite aggrauat qa mortaliter, Quitus casus ē de odio dei malū est odire ꝓximū puta sortē & peius est odire vnū angelū bonū & ad huc si essent infinite creature quarū q̄libet esset pfectior āgelo & melior in gratuitis pei9 esset aliquā illarū odire q̄ āgelū & pei9 est deū odire q̄ aliquā illarū vmo q̄ odire oēs creaturas simul iunctas ergo odire deū est infinite malū & similiter pōt ꝓbari q̄ diligere deū est infinite bonū. ¶ Sextus casus est si odiū sortis cōtinue intenderet p ptes ꝓportionales hore future sic q̄ tantū adderet i sequē da pte ꝓportionali q̄tū acquisiuit in pria & tātū adderet i tertia q̄tū fuit acquisitū in scda &c. sic q̄ in fine hore odiū esset infinite intēsum: esset verū dicere q̄ illud odiū in fine hore est infinite grauitatis ergo idē est augēdo circūstantiā obiecti. Septimus casus si i hoc istāti elicerē act9 dilectiōis dei vt q̄tuor & libere cōtinuaret p totā horā futurā rōne cōtinuatiōis illi9 act9 meritū infinitū augeret ergo rōne cōitatis obiecti nō incōuenit q̄ sic augeat tenet cōsequētia ꝓbat añs qa in quolibet instāti hore future tātū merebit sicut in hoc instāti & nūc aliq̄le p̄miū mereī igr̄. Octau9 casus est q̄libet obligat9 secūdū formā illius textus ois vtriusq; sex9 omittēs cōfiteri aliqd̄ peccatū mortale infinite grauiter peccat vt gra exēpli omittēs cōfiteri fornicationē simplicē ex sua negligentia crassa peccat vno pcto omittēdo cōfessionē illius fornicationis simplicis & altero peccato omittendo cōfessionē illius omissionis & sic cōsequēter ergo infinite grauiter peccat. Non9 casus p̄cipiat sorti deus nō odire ꝓximū in hac hora sub pena infinita intēsiue vel adim9 tali pena q̄ puniret in infinitis locis in quorū quolibet pena sua eēt intēsa vt quatuor talis circūstātia infinite aggrauaret igitur. Decim9 casus si sub luxuria ad ymaginationē essent infinite species taliter se hñtes in gratuitate sicut iste sex spēs fornicatio: struprū: raptus incestus: adulteriū sodomiticū suppono semp q̄ sequens sit grauius p̄cedente sic ad vmaginationē si essent infinite species ꝓportionaliter se se excedentes in grauitate sicut priores: tunc capio istā volitionē volo cognoscere hanc demonstrando bertha quā dubitarē solutā cōsanguineā cōiūctā & sic in infinitu ascendendo: illa volitio stante tali dubitatione est infinite mala quod sic ostendit si essent due bertha & catherina & scirē q̄ catherina nō est cōiūcta nec cōsanguinea dubitarē tm̄ de berthavtrū eēt soluta cōiūcta vel cōsanguinea rauius esset velle cognoscere Bertham q̄ velle

cognoscere catherinam: & non nisi propter dubi tationem de maiori peccato: ergo suppositio q̄ es sem dubius de infinito graui peccato agnoscen do istam ifinite grauiter peccarē per cōsequēs cir cunstantia dubitationis ifinite grauiter aggrauat & non minoriset efficatiæ circunstantia cōmuni tatis obiecti: igitur. ¶ Ad primū casum dico q̄ casus non est possibilis naturaliter: & casu sup naturali admisso non est magnum inconuenièns concedere q̄ transgressio illius p̄cepti esset infi nite grauitatis intēsiue hoc supposito q̄ sit ei cō municata noticia distincta omnium illorum p̄ ceptorpm: vel si ponas q̄ sit ei reuelatum in vni uersali q̄ ipse est obligat⁹ ab hoc ab infinitis supe rioribus: dico q̄ hoc admisso actus non esset ifini te malus quia sua malitia non est ponderāda pe nes multitudinem dictaminum particularium de illis obligationibus dictantium: sed penes diffor miter ad dictamen vniuersale. Ad secūdū ca sum dico similiter sicut ad priorem: nego antece dens. Ad probationē certum est q̄ calculatio nō valet quia non duplas semper in antecedēte (qđ oportet) vel pōderanda esset grauitas illius trans gressionis penes dictamina particularia adæqua ta capacitati &c. Nec valet dicere postq̄ paul⁹ fuit cōfirmatus non stat in sensu cōposito q̄ pec casset mortaliter: certū est q̄ illa copulatiua nō ē possibilis: stat tamen dare aliquem certū absq; cō firmatione: & dato q̄ non cōtingeret non est im pediens casus gratia disputationis. Ad ter tium toto casu admisso: transeat antecedens: ne go cōsequentiam: dico q̄ recurrendū est ad mul titudinem adæquatam sue capacitati dictaminū (vt prius) penes quam debet mensurari grauitas &c. vel penes difformitatem ad dictamen vniuer sale. Ad quartū nego cōsequentiā cōcesso an tecedente tanq̄ parte ꝓbabiliori: quia difficile est dicere saltem tenendo opinionem Doctoris subti lis de remissione peccati Venialis in iferno q̄ pec catū illud veniale in casu solum aggrauat venia liter: quia si sic tandem illius circūstātiæ venialis in inferno esset redemptio: & per consequens ali qua grauitas mortalis in inferno esset remissa: qđ non concederet doctor ille. Ad quintum cō cesso antecedente nego consequentiam quia nō proceditur per duplationem continuā & dato q̄ sic procederetur postq̄ est comparatio rerum spe cie differētium quarum quælibet in infinitum al teram exuperat nō solū in grauitate sed pfectio ne essentiali. ¶ Ex illo processu non posses cōclu dere grauissimum illius comparationis esse ifini tē grauitatis alias prompte cōcludereshominem esse infinite perfectionis quia infinite perfectior est equo & equus asino & sic consequenter.

Ad sextum casum admisso qui est p̄ter le gendo q̄ actus essent infinite maliciæ intensiue nego consequentiam: quia nec circunstantia con munitatis obiecti: nec aliqua illa circunstantia in formans vel assistens cęteris partibus tantum ag grauat sicut circunstantia compositionis.

Ad septimū admisso casu ꝓ prima parte: ne go q̄ aliquis talis actus pōt libere cōtinuari p to tam horā futurā: quamlibet partē eius vel instans illius quia voluntas creata eliciens actū in instan ti de necessitate naturali illum continuat per tem pus in cuius instanti terminatiuo iterum actum li bere conseruat: & rursus eundem actum naturali ter per tempus continuat & sic cōsequenter sic q̄ talis actus non potest corrumpi nisi in instāti ter minatiuo illius temporis. Sed istud nō videtur ve rum: quia si talis actus fuisset successiue product⁹ poterat corrumpi successiue: ergo dato q̄ sit pro ductus in istanti sua corruptio potest fieri succes siue. Item alias inuite voluntas aliquid vellet puta nolendo istū actum necessario continuatū.

Similiter pro tunc non posset penitere de il lo actu: & velit nolit in casu discederet in peccato mortali puta si eliceret actum parum ante instās mortis & anima separaret a corpore ante instans terminatiuū tēporis in quo naturaliter continuat propter similia argumenta videtur aliquibus ali ter dicendum q̄ nullus actus de necessitate con tinuat per tempus secundum sē totum sed bene secundum seu el aliquid eius sicut de corruptione luminis solet ymaginari: subtracto corpore lumi noso successiue ab aliquo puncto medij illumina to: & licet secunda solutio non careat probabilita te prior tamen est probabilis: propterea respōde tur ad obiectiones contra eam cōcedo conseque ter q̄ actus in instāti productus de necessitate in instanti corrumpitur: secus est de actu successiue ꝓducto facile est dare rationē. ¶ Ad aliud nō in cōuenit voluntatem inuitevelle vt probat secun da obiectio: sed propterea non cogetur quia non ꝓducitur involuntate aliquis effectus cōtra incli nationem eius. Ad tertiam obiectionem nego añs si intelligas de peccato mortali iputabili quia eliciendo molitionem illius actus constituitur eli ciens in statu gratie: si nō sit aliud impedimentū circa hoc multe occurrūt difficultates quas omit to. Ad octauum nego assumptū ad ꝓbationem casu admisso concedo q̄ omissio cōfessionis illi⁹ fornicatiōis est peccatū: nego ꝓpterea q̄ omissio omissiōis sit pctm̄ qa omissio omissiōis necessario sequit ad omissiouē cōfessiōis illius fornicationis ymo nulla alia lege ꝓhibet & ꝓpterea nō hēt a liā iputabilitatē a priori omissioue. Ad nonū di co q̄ casus est supernaturalis & ꝓpterea preter le gem dabit rñsio: casu admisso dico q̄ act⁹ ille nō haberet maiorē deordinationē ad rectā rationē

quia maiori pena punitur q̄ nunc puniatur ꝓpte rea non sequitur sua infinita malicia nisi velles attendere maliciam ex parte magnitudinis pene sicut proprie non debet attendi licet ista circūstantia in casu pręter legem infinite aggrauatet actū prohibitū non sequitur ꝙ ita sit de circunstantia communitatis obiecti secundum legem.

¶ Ad decimū casu admisso nego assumptū ad ꝓbationem cōcedo ꝙ esset grauius berthā cognoscere in casu q̄ cognoscerere lzatherinā sed nego consequentiam ꝙ ex hoc sequatur dato illo casu ad ymaginationē ꝙ hec volitio volo cognoscere hanc esset infinite mala: quia quemadmodū sc ē tia vniuersalis siue indistincta & similiter prosequutio vniuersalis lata sub disiunctiōe diminuat maliciā aliqualiter: sic dubitatio vniuersalis vel ꝓsequutio dubitationis indistincte maliciam minuit aliqualiter: & propterea licet sequatur ex casu ꝙ hec volitio qua volo cognoscere hanc stante dubitatione circa infinitas grauitates specie distinctas ceteris paribus sit peior q̄ si esset dubitatio circa quoscūq; duas vel tres vel quatuor & sic in infinitū: nū tñ sequit ꝙ esset infinite grauis sicut dictū est de volitiōe qua volo peccare ifinitis peccatis. &c. Ad argumentū añ oppositū patet solutio ex his q̄ dicta sunt i solutiōe argumēti contra primā ptē tertie cōclusionis dico tñ ꝙ falsum assumit in argumento scilicet ꝙ doctores reputāt pctm̄ primi parētis oim pctōꝝ grauissimū sed dicunt ꝙ est grauissimū grauitate sequele. ¶ Queritur tertio. vtrū qlibet actus fortitudinis bellice sit i gradu heroico virtutis cōstitutus. ¶ Et arguit ꝙ sic qa circūstātia mortis sufficit cōstituere actū in gradū heroico post q̄ mors ē oim terribiliū terribilissima sed qlibet actus fortitudinis bellice habet piculū mortis nō solū ꝓ circūstātia sed ꝓ obiecto ergo qlibet talis actus ē i gradu heroico cōstitutus. ¶ Et confirmatur circūstātia piculi mortis sufficit quēcūq; actū martirij in gradu heroico cōstituere & nō minus cōcurrit piculū mortis tanq̄ circūstātia vel obiectū cuiuscūq; actꝰ fortitudinis bellice q̄ tanq̄ circūstātia vel obiectū martirij igr si tale piculū sufficiat vltimū cōstituere i gradu heroico virtutis sufficiet cōstituere primū. In oppositū est aristoteles septimo ethicorū tractatu prio in qualibet virtute speciali tres gradus assignans pariter & triplicē maliciā oppositā. ¶ Pro declaratione tituli q̄tionis dicendū est qd gradus heroicus: & post q̄ gradus heroicꝰ est mēbrū cōdistinctū a gradu cōtinētie & gradu tēperantie assignādū est discrimen inter illa mēbra & inter malicias oppositas Cōtinētia gradus & incōtinētia vicioꝝ ei oppositū dicūtur circa limites hūane cōditiōis: tēperātia gradꝰ q̄ ab aristotele virtus nūcupatur) cū malicia ei oppo sita intra limites hūane cōditiōis sunt. Gradus heroicus & bestialitas ei opposita vltra humanā cōditionē actū cōstituūt. ver limites humane cōditionis intelligo conditionē humanā in medio sitā inter bestias & intelligentias sic ꝙ illa natura nō notabiliter agitatur ipulsibus passionū sensualiū sicut agitātur bestie: nec tñ eleuatur sua conditio vt operationes communem hominū facultatem excedentes procreat. Ex his inferuntur terminorum descriptiones ¶ Cōtinētia gradus est actus vel habitꝰ quo quis pſistit in opere virtutis vincendo passiones inexistentes & notabiliter insurgentes siue a delectationibus siue a tristicijs proueniant secundum iudicium recte rationis. Incontinentia vero ei opposita est actꝰ vel habitus quo quis vincitur a passionibus inexistētibus: & notabiliter insurgentibus contra iudiciū rationis siue sint delectationes siue tristicie.

Ex istis diffinitionibus facile ꝓcipitur ꝙ continētia gradus recipit diuisionem & similiter incontinentia gradus hoc significat coniunctio disiūcti ua in diffinitionibus posita quia si passiones a delectationibꝰ pueniāt vocatur gradus cōtinētie ꝓprie sumptus cui incontinentia opposito sumpta opponitur: si vero a tristabilibus procedāt passiones vehementes puta tristicie actus vel habitus: vincens illas dicitur perseuerantia gradus cui opponitur mollicies a continētia ꝓprie capta distincta quarū vtraq; continētie communiter accepte subalternatur sicut incontinētia proprie sumpta & mollicies subalternantur incontinentie cōmuniter dicte. ¶ Tēperantia gradus est actꝰ vel habitus quo quis persistit in opere virtutis passionibus sedatis vel non notabiliter insurgentibus contra dictamen recte rationis quem gradum subdidit doctor subti. di. trigesima sexta. que. i. ar. i. z. sententiarum in virtutem imperfectam mediocrē & perfectam. Opposito modo diffinitur malicia siue intemperantia vicium oppositum est actus vel habitus quo quis persistit in opere contra iudicium recte rationis passionibus sedatis vel saltem nō notabiliter insurgentibus. ¶ Graduꝰ heroicus est quo quis pſistit in opere virtutis supta communē facultatem hominum vel ex natura actus vel ratione circunstantie conformiter ad iudiciū recte rationis. ¶ Bestialitas est actus vel habitus quo quis insequitur impetū passionum seu sualium vltra conditionem humanam syndereſi extinctavel quasi extincta cōtra iudicium recte rationis. ¶ Secundo notandū ꝙ de differentia specifica istorū graduum siue virtutū siue maliciarum inter doctores est controuersia magis verbalis q̄ ad rem mea sententia) Guillelmus olzā questione vltima tertia sententiarū quē insequtur martinus vult illos gradꝰ virtutū specie distingui & similiter gradus maliciarū semp inuoluēdo aliquid

in obiecto vnius quod non inuoluitur in obiecto alterius & precipue rectam rationem in gradib⁹ virtutum vt actus in gradu continētie hanc rectā rationem pro obiecto habet: fugiēde sunt passiones notabiles actu inherentes quando & quomodo oportet & actus gradu temperantie hanc rationem inuoluit: nedum sunt fugiende passiones inexistentes sed occasiones talium actus gradus heroici rationem vniuersalem habet pro obiecto talem scilicet. actus virtutis non est deserendus nec turpe est committendum pro quocūq; quod est contra iudicium recte rationis & sic infert discrimen inter gradum heroicum gradum continētie & temperantie gradū quia primus gradus habet rationem vniuersalē rectam pro obiecto duo alij gradus rationes rectas particulares & p consequens distinguntur quia actus distingūtur per obiecta. ¶ Ex hoc infert ille doctor Iohannem errare qui ponit illos gradus eiusdem spei & solum differre penes intensum & remissum: sed profecto suum correlarium est nullum quia certum est q̄ doctor subtilis non negaret illos actus specie differre supposito q̄ habeant obiecta specie differentia: deberet ergo probare suū fundamentū videlicet q̄ ille rationes specie differentes necessario sint obiecta actuū in illis gradibus constitutor⁹ quod negat doctor subtilis: & propterea olzam solū fabricat quasdā terminorū descriptiones ex quibus sibi soli cōcluditur: nec est intentio doctoris subtilis q̄ dūtaxat penes intensum & remissum differant satis est ei q̄ non oportet actus illorū graduum specie differre. ¶ Notandum est tertio q̄ habitus virtutis dupliciter pōt se habere ad piculū mortis: vnom̄ secundū actū elicitū in absētia piculorū qui dr̄ nō impatiuus executiōis alio modo secundū actū elicitū in pūtia piculorū imperatiuū executionis formaliter. Et quolibet istorum modorū contingit dupliciter vel sine contrapugnatione & renitentia virum vel cū contrapugnatione & viriū renitentia, Exempla sunt facilia Istis notatis ponuntur conclusiones. Prima conclusio Actus istorum gradum siue virtutum siue vitiorum aliqui specie differunt sed non oēs, ¶ Secunda conclusio, actus eliciti tantum circa periculū mortis siue cum contrapugnatione siue contrapugnatione non sunt constituti in gradu heroico. ¶ Tertia conclusio non omnis actus imperatiuus exequutionis periculi mortis cum contrapugnatione est in gradu heroico constitutus. ¶ Quarta conclusio omnis actus formaliter imperatiuus exequutionis mortis sine cōtrapugnatione est in gradu heroico constitutus. prior pars prime cōclusionis suadetur rationibus olzam qa illorum graduum aliqui actus habent diuersa obiecta sicut multi actus eiusdem gradus vt certum est. Secunda pars probatur quia stātibus iudicio recte rationis in intellectu & delectatione vel tristicia in sensu inclinante ad oppositū recte rationis voluntas ex sua libertate potest se confirmare iudicio rationis puta nolle fornicari absq; hoc q̄ talis volitio habeat illud dictamē pro obiecto vel passionem existētem in sensu: quo facto talis actus voluntatis erit actus continentie gradus vt patet ex primo notabili: volo ergo q̄ remittatur passio sensitiua vsq; ad nō gradū vel saltem quo usq; non notabiliter insurgat (voluntate predictū actum cōtinuante) tunc in fine remissionis actus ille continuatus erit in gradu temperantie constitutus & rursus intēdatur passio sensitiua sic q̄ regulariter homines tam vehementem passionem habentes passioni succumberent qua auctavolū tas exiens in similem actūvel priorē continuans redderet actum in gradu heroico constitutum sic posses persuadere de gradibus malitiarum.

¶ Secūda cōclusio probatur de actu elicito tātū sine contrapugnatione quia ibi est maior difficultas hic actus non negabo fidē & si oporteat mori non est actus communem facultatem hominū excedens elicitus in absentia periculorum etiam de prope instantium quia regulariter homines taler actus eliciunt qui si essent in actuali presentia periculorum sicut laurentius prope craticulam a sancto proposito discederent sic petrus in periculorum absentia (inquit) etiā si oportuerit me mori tecum non te negabo qui in presentia periculorum advocem ancille dixit se non nouisse hominem. ¶ Tertia conclusio probatur qui alias qui libet actus fortitudinis bellice in p̄sentia periculorum imperatus esset in gradu heroico constitut⁹ quod non est verum quia hoc non excedit cōmunem facultatem hominum vt constat.

¶ Item alias in fortitudine bellica non esset reperibilis triplex gradus virtutis contra determinationem aristotelis septimo ethicorum. ¶ Quarta conclusio probatur quia alias nō quodlibet martyrium esset in gradu heroico constitutū contra communem sentētiam doctorum nec mors esset omnium terribilium terribilissima (contra aristotelem tercio ethicorum) quia mors maxime esset terribilis vbi non est spes euadēdi nec spes vleiscendi in hostem nec distractio ab apprehensiōe penarum qualiter contingit in morte imperata in presentia periculorū sine cōtrapugnatione: Contra secundam partem prime cōclusionis videtur expressa sententia aristotelis ferme per totū primum tractatum septimi ethicorum. ¶ Arguitur ratione sic quecunq; continētur sub diuersis speciebus nō subalternatim positis species differunt sed quicunq; actus quorūvnus est sub gradu continentie & alter sub gradu heroico vel temperan

tiæ contineret sub diuersis speciebus nō sub alternatim positis, alias ista non esset impossibilis actus gradus continentię est actus gradus heroici vel tēperantię. ¶ Et confirmatur. Nulli actus istorum graduum possunt simul inesse eidem volūtati: & possunt successiue inesse: ergo specie differūt tenet cōsequentia: quia omnia cōtraria sunt ad inuicem specię differantia: ꝓbatur antecedens quia ad actum cōtinentię requiritur ꝙ passio vehemēs citra comunem facultatē insit voluntati: & ad actū heroicum requiritur ꝙ victoria illius passionis excedat communem facultatem ad actum vero temperantię requiritur ꝙ nulla talis passio insit vel saltem ꝙ non sit vehemens: modo certum est ꝙ ista nō simul stant: igitur &c. ¶ Secundo sic: Vel differentia istorum graduum sumitur ex parte intensionis & remissionis actuū vel ex parte obiecti vel ex pte passionis sic ꝙ gradꝰ cōtinentię sit remissio & gradus temperantiæ intensior: & gradus heroicus intensissimus. Non primū: quia stat bene ꝙ habēs passionē excedentē cōmunē facultatē eliciat actū vincentem illam passionem solū intensum vt duo & alter habes passionem citra cōmunem facultatē eliciat actū intensum vt quatuor: similiter stat habentem passionem citra cōmunē facultatem esse exercitatum circa materiam temperantię sic ꝙ habitus eius sit vt octo & alterum cui nulla passio inest retrahens &c. nō esse exercitatum circa talē materiā: & sic habitus eius erit intensus vt quatuor vel vt duo aut forte nullū habet habitum: igitur nō requiritur ꝙ actus vel habitus gradus temperantiæ sit intensior actu vel habitu gradus cōtinētiæ: Nō secundum: vt patet ex ꝓbatione secūdę partis primæ cōclusionis: idē enim actus est successiue cōstitutus in diuersis gradibus virtutis ꝙ non cōtingeret si distinctio illorum graduū sumeretur ex parte obiectorū. Nec tertium est dicendum: alias sequeretur ꝙ actus habēs passionē vltra cōem hoīm facultatē ꝓ obiecto successiuè posset constitui in gradu temperantiæ vel in gradu cōtinentiæ: sequala ꝓbatur volo ꝙ fortes habeat passionē i sensu quā vincere excedit cōmunē facultatē qua stāte eliciat talem volitionē nō obstante hac passione (q̄ est vltra cōmunem facultatē hominū) volo insistere recte rōni: tunc stat voluntatē actū suū cōtinuare dato ꝙ remittat passio in sensu: sic ꝙ fiat citra cōmunem facultatē quo facto talis actus erit cōtinentia gradus vel supposito ꝙ passio remittat ad nō gradum eodē actu continuato talis actus esset temperantia gradus, Nec valet dicere necessario corrūpitur actus remissa passione quæ est obiectū) qa notitia abstractiua bene manet eadem corrupto suo obiecto: ergo volitio pōt manere suo obiecto corrupto (alias volitio esset de natura notitię quod nō est dicendum. ¶ Et confirmatur, Gradus virtutis est ipsemet actus vel habitus taliter se habēs (sed actus nō est in ipsomet: nec habitus in habitu ergo nullus actus est in gradu temperantiæ vel continētiæ. ¶ Tertio sic actus gradus continentiæ a toto genere: est melior actu gradus temperātię & actus gradus heroici a toto genere melior vtroq; istorū ergo ista specie differunt: tenet cōsequentia: quia non oportet vnum esse meliorem alio propter intensionem: vt patet ex argumento pręcedenti ergo est melior propter specificam differentiā: probatur antecedens: gradus heroicus communitēr cōceditur melior propter maximam eius difficultatem: sed eadem ratione actus continentię debet esse melior actu gradus tēperantię: quia difficilius est vincere passionem vehementem q̄ modicā vel nullam. ¶ Et cōfirmatur multis aliis modis actus constituitur in gradu heroico q̄ ratione passionis inexistentis sensui vt ratione circunstantiæ mortis q̄ vincere cōmunem facultatē excedit dato ꝙ nulla passio insit. ¶ Quarto sic. Nulli sunt gradus vitiorum istis gradibus virtutū oppositi ergo cōclusio supponit falsum: tenet consequentia. probatur antecedēs: quia vel illa vitia opponerētur istis gradibus in superabundando tantū vel in deficiendo tantum vel aliqua in deficiendo & aliqua in superhabundando. Nō primum: nec secundū: quia tunc dabilis esset aliqua virtus cui alterum extremorum deficeret: & sic virtus non esset cōiectatrix medij cōtra Aristotelē secūdi ethicorum. Nec est dicēdū tertium quia quęro: vel temperantia gradus opponitur sicut extremum in superhabundando temperantiæ gradui vel sicut extremū in defficiendo: si primū q̄ro extremū i defficiēdo respectu tēperētię gradus si secūdū quero extremū in superhabundā do respectu eiusdem: & vix reperies. Et confirmatur. Intemperantia gradus est virtus: ergo non est vitium: consequentia est clara. Probatur antecedēs: quia est extremorum media videlicet inter in continentiam & bestialiatem quorū bestialitas est extremum in superhabundando: & incontinentia in deficiendo circa eandem materiam & intemperantia medio modo se habet: igitur est virtus.

¶ Quinto sic. Bestialitas non est vitium: ergo non sunt tres gradus maliciarum. cōsequentia est clara Probatur antecedens qa maxime esset vitiū oppositum gradui heroico: sed hoc nō: tum primo quia bestialitas dumtaxat circa delectabilia innaturalia versatur: vti comestione carnis huānæ qualis creditur esse apud gottos (si Iheronimo creditur) licet littera corrupta habeat scotos vel in comestione carbonum quorum vsus est apud mulieres de nouo pręgnantes: mō circa talia gradus heroicus nō versatur & contraria debent esse circa idem. Tum secūdo: quia bestialitas inter gradus maliciarū debet esse maxima malicia postq̄ dejcit hominem a

ſuo ſtatu: & non alij: & tamen vnum oppoſitū gradui heroico virtutis eſt omnium maliciarum minima alias ariſtoteles non dixiſſet tale vitium eſſe condonabile: & probatur ratione ſigno aliquē male natum / talis ſecundum ariſtotelem non poteſt attingere gradum heroicum virtutis propter vitia tam naturam: ergo ſi deficiat a gradu heroico virtutis non vitioſe agit: vel ſi poteſt attingere poſtq̄ cum maxima difficultate attingit parua valde erit malicia ſui actus. ¶ Et cōfirmatur. Intemperātia a toto genere eſt peior: quia ex electione & inſanabilior continentia gradu quæ excludit electionem: & facile ſanatur: antecedens patet ex textu ariſtotelis in ſeptimo. ¶ Ad primum: nego aſſumptū: quia non eſt intentio Ariſtotelis in illa primo tractatu dicere q̄ gradus virtutū diſtinguitur in genere rei ſed ſatis eſt q̄ differant ratione ſiue ineſſe virtutis ſic q̄ ſit alia ratio quare actus dicitur continentia gradus q̄ temperātia gradus vel gradus heroicus, ¶ Ad rationem: diſtinguit maior: vel q̄ debeant differre ſpecie eſſentiali quæ ponuntur ſub ſpecie bus non ſubalternatim poſitis & ſic negatur: vel q̄ adminus debeant differre ſpecie accidētali. & ſic conceditur: & vlterius conceditur minor cōſequentia cum conſequente intelligendo ſic cōſequens q̄ differunt ſpecie accidētali puta ſpecie moris ergo nō differūt ſpecie moris. Nec valet obijcere q̄ ſunt partes eiuſdem virtutis ſpecialis vt potè in abſtinētia virtute huic triplex gradus eſt reperibilis ſcilicet abſtinentia in gradu cōtinentiæ in gradu temperātiæ & in gradu heroico, ¶ Rādeo: nego conſequētiam ſed argumētū probat q̄ iſti tres termini abſtinentia in gradu continentiæ: abſtinentia in gradu tēperātię & abſtinētia gradu heroico ſunt ptes ſubiectiuæ huius termini abſtinentia: & q̄ nullus illorum terminorum ſignificat medium adæquatum inter extrema vitio a ratione cuius debeat dici virtus ſpecialis & propterea potius dicuntur gradus virtutis q̄ virtutes ipſæ. Nolo ergo dicere q̄ differant ſpecie virtutis eo q̄ cōſtituant diuerſas virtutes ſpeciales: ſed ideo ſpecie virtutis dicuntur differre quia diuerſas rationes ꝓticulares eiuſdē virtutis ſpeciales ſibi vendicāt: ſic dicēdum eſt in alijs virtutibus ſicut in abſtinentia. ¶ Ad confirmationem. nego antecedens ſimpliciter: quia ſtat bene q̄ aliquis habeat actum fortitudinis in gradu continentiæ: & habeat actum abſtinētiæ in gradu temperantiæ: & ſimiliter habitum ſimul & ſemel quia ſtat bene q̄ aliquis habeat paſſionee retrahentes ab actu vnius virtutis: & non ab actu alterius: concedo tamen q̄ nō ſtat habere ſimul & ſemel duos actus circa materiam eiūſdem virtutis: quorum vnus debet vocari actus in gradu continentiæ & alter actus in gradu temperantię reſpectu eiuſdem virtutis ſpecialis: & nego cōſequentiam q̄ propterea differant ſpecie ſaltem eſſentiali. Ad probationem conſequentiæ: nego q̄ actus illorum graduū contrariantur bene verum eſt tamen q̄ iſti termini abſtinentia in gradu continentiæ abſtinētia in gradu temperantiæ: & abſtinentia in gradu heroico habent connotationes incompoſſibiles eo q̄ connotationes diuerſam habitudinem ad paſſiones retrahētes a iudicio rationis: ſimile eſt in naturalibus nuuq̄ iſtę denominationes ſunt compoſſibiles reſpectu eiuſdem ſedens & ſtans: & conueniunt eidem rei ſucceſſiue tamen res quæ eſt ſedens & res quæ eſt ſtans non propterea ſpecie differunt ſaltē eſſentiali. Sequitur correlarie licet hęc ſit impoſſibilis actus gradus continentię eſt actus temperātiæ iſta non eſt tamen impoſſibilis actus gradus continentiæ erit actus gradus temperantiæ vel fuit vel poteſt eſſe. Correlarium eſt magnifeſtum ex logica. Sed forte replicabis contra ſolutionem ſi iſti termini ſolum important habitudinem ad paſſiones ſlum inexiſtentes & retrahentes a iudicio recte rationis ſequeretur iſta concluſio q̄ in nobis non eſſet dabilis aliquis actus fortitudinis ſpecialis quin eſſet conſtitutus in aliquo iſtorum graduum & ſimiliter non eſſet dabilis aliquis actus temperantię quem eſſet conſtitutus &cæ. ſed hęc concluſio eſt contra doctrinam ſubtiliter loquentium in philoſophia morali qui dicunt actus generales talium virtutum non eſſe conſtitutos in gradu vt pote huj actus volo fortiter facere volo temperanter agere quorum primus vocatur fortitudo ſimplex ſiue nō contracta & alter vocatur temperātia ſimplex &c. probatur tamen conſequentia quia vel illi actus a actus eliciuntur a voluntate non habente paſſiones retrahētes a iudicio rationis & ſine difficultate excedente communem facultatem & ſic erunt cōſtituti in gradu temperātię illarum virtutū ſpecialiū vel inſunt paſſiones retrahēttes & hoc dupliciter vel victoria illarum ſuperat cōmunem facultatem & ſic erunt in gradu heroico: vel victoria eſt citra communem facultatem: & ſic erunt in gradu continentiæ. Reſpondeo: concluſio eſt concedēda. Ad rationem dico q̄ magis conforme eſt ariſtoteli in ſeptimo ethicorum omnem actum fortitudinis collocari ſub aliquo illorum trium graduum condiſtinctum & ab ariſtotele innominatum: & dico q̄ illi quos dicis ſubtiliter loquentes in moralibus ponūt paſſiones cadere obiectiue in actibus ſtudioſis & propterea aſſignant gradum condiſtinctum: ſed illud fundamentum non eſt neceſſarium vt patet ex dictis immo probabilius eſt oppoſitum.

¶ Sed forte adhuc non es contentus hac ſolutione quia primi parentes in ſtatu innocentiæ habuerunt actus temperantiæ & aliarum virtutum moralium & tamen illi actus non erant conſtituti in aliquo iſtorum graduum igitur eſt aſſignandus

alius gradus: sic potest argui de angelis beatis: & de animabus separatis a corpore: Probatur minor: quia non habebant passiones retrahentes a iudicio rectæ rationis in illo statu perfectissimo.

¶ Respondetur non inconuenit actus illorum nō fuisse cōstitutos in aliquo istorū graduum quia isti gradus solum assignātur in virtutibus purgatorijs & nō purgati animi. ¶ Ad secundū dico q̄ differē tia istorū graduum non debet sumi ex parte intensionis vel remissionis actuum vel habituum vt arguit ratio adducta. Nec ex parte obiectorum vt dicunt notabilia: & probatio se unde partis conclusionis. do ergo tertium q̄ actus istorum graduum & similiter habitus cognitiue distinguntur ratione passionum retrahentium & ad improbationem cōcedo q̄ aliquis actus habens passionem pro obiecto cuius victoria excedit communem facultatem hominum potest successiue constitui in tricesimo gradu virtutū propter remissionem huius passionis. & dico q̄ non oportet propter corruptionem realem obiecti actus q̄ actus corrumpatur: nec & actus variat suum obiectum quemadmodum hoc nō oportet de notitia abstractiua cum qua magis conuenit actus voluntatis quoad hoc q̄ cum noticia intuitiua vel adminus sic contendas actum habere naturam noticię intuitiue in ordine ad suum obiectum illum scilicet qui causatur a noticie intuitiua rei. eadem ratione concludere debes q̄ illa quæ causatur a noticia abstractiua naturam illius debet insequi quod sufficit ad propositum: quia copiam vnū actum voluntatis a tali noticia causatum. Correlarie videt sequi q̄ non est dabilis actus adeo bonus quin ille idem actus potest fieri malus quia licet habeat dictamē rectum inexistens pro obiecto illud dictamen potest corrumpi actu manente eodem. & per consequens intellectu producente iudicium oppositum nō est tam facile defendere q̄ quilibet actus malus potest fieri bonus tum propter articulum parrhisiensem de odio dei: tum quia variatio dictaminis licet mutet actum de bonitate in malitiam nō oportet tamen q̄ mutet de malicia in bonitatem. ¶ Ad confirmationem qua queritur quę entitas est gradus virtutis. dico q̄ iste terminus gradus virtutis capitur duobus modis sicut iste terminus species humana. vnomodo collectiue pro collectione actuum elicitorum in præsentia passionis cuius victoria nō excedit communem facultatem vel pro collectione talium actuum elicitorum in præsentia passionis retrahentis cuius victoria superat cōmunē facultatē &c. & hoc modo aliquis gradus est in gradu cōtinētiæ & aliquis in gradu temperantiæ tanq̄ pars in toto sicut ly homo est in p̄dicamento substantię. Aliomō capitur iste terminus nō collectiue & tunc supponit pro quocū q̄ actu elicito scdm iudiciū rationis (passione inexistente & retrahente cuius victoria excedit vel non excedit &c. & sic ista nō est cōcedenda hic actus est in gradu continentiæ nisi sit ibi constructio intransitiua.

¶ Ad tertium quicquid sit de antecedente nego consequentiam. quia nō sequitur quelibet dilectio dei vt octo cæteris paribus est melior dilectione dei: vt. 7. ergo dilectio dei vt octo specie differ essential. a dilectione vt duo sic in ꝓpositio: sed difficultas est in antecedēte & cōmuniter solet concedi minor qua concessa vniuersaliter cęteris paribus concedēda est maior q̄ cęteris paribus actus cōtinentię gradus est melior actu temperantię gradus propter maiorem difficultatem suę elicionis. Notanter addidi intellecta minori vniuersaliter quia multi dicerent quia passim dicitur q̄ si sit passio acquisita ex culpa nostra cui⁹ victoria excedit cōmunem facultatē hominū licet actus elicitus in p̄sentia illius sit actus gradus heroici non tamen est melior cæteris paribus q̄ alter actus sine tanta difficultate elicitus secus est si passio non insit ex culpa. propterea dixi intellecta minori vniuersaliter concedēda est maior quicquid sit reputo maiorem cū sua contradictoria probabilem quia probabiliter reputo q̄ difficultas proueniens ex culpa auget meritum sicut illa quæ proueuit a natura Nec sequitur propterea q̄ talis ex culpa importaret commodū quia forte adhuc est debitor magnę penę vel reatus peccatorū precedentium nisi forte per accidēs sicut beatus petrus post trinam negationem vtilitatem magnæ cōtritionis habuit, Sed forte dices qd ergo dicendum est ad argumentum tenendo partem oppositam. negatur maior, Ad probationem distingo q̄ quilibet actus gradus continentiæ habet maiorē difficultatem annexam. vel proueniente ex culpa facientis: & sic conceditur: vel non proueniente ex culpa: & sic negatur: modo est difficultas proueniens ex culpa facientis nonauget bonitatem nec moralem nec meritoriam. Forte dices sequeretur q̄ culpa correcta per penitentiam & per condignam satiffactionem emēdatam adhuc imputaretur ad pœnam saltem ad pœnam damni: sequela probatur: si essent duo qui haberent passiones equales retrahentes a iudicio rationis quorum vnus acquisiuisset suam passionem ex culpa & alter sine culpa vt pote ab egritudine vel naturali complexione & elicerent actus æquales contra inclinationem illarum passionum i. le q̄ acquisiuit passionem ex culpa etiam emendata nō tantum merebitur sicut alter & hoc non nisi quia culpa emendata derogat merito. igitur.

¶ Respondetur. consequens est concedendū consequenter ad positionem scilicet q̄ culpa emēdata de per accidens derogat merito sicut secundum opinionem oppositam culpa emēdata est causa augmenti meriti.

Ad confirmationem: concedo q̄ actus constituitur in gradu heroico aliis modis q̄ rōne passionis existentis cuius victoria excedit cōmunē facultatē puta rō ne circūstātię informātis sicut in exempla dato vel rōne personæ elicientis vt si male rati elicerēt actus difformes suis inclinationibus vel vt aliqui volunt ratione concursus dei specialis sicut in beata virgine vel in anima christi dilectio dei erat constituta in gradu heroico. ¶ Sed cōtra hoc argumentor. Non magis excedebat facultatē animæ christi sic specialiter adiutæ actum intensum dilectionis dei elicere & illum non differre q̄ excedit facultatem animæ sortis diligere deum vt duo & illam per horam continuare sine tali speciali auxilio: ergo dilectio dei animæ christi non fuit constituta in gradu heroico magis q̄ dilectio sortis.

¶ Item licet excederet communem facultatem totius speciei humanæ elicere talem dilectionem tamen non excedit communem facultatem hominum sic dispositorum ergo respectu illorum non debet dici gradus heroicus quod videtur cōcedēdum: tum quia sunt actus purgati animi: tum quia sicut postea videbit ad actū esse heroicum requiritur q̄ excedat cōmunem facultatem hominum taliter dispositorum qualiter est ille qui elicit actū: fateor tamen q̄ fuerūt longe excellentiores actus animę christi q̄ actus heroici, Forte replicabis: sequeretur q̄ per continuam exercitationem actuum heroicum eliciens tales actus deueniret iterum ad statum imperfectiorem: exempli gratia: sit sortes sic habituatus temperanter viuere q̄ excedat communem facultatem hominum talem facere abstinentiam etiam sic dispositorum vsq; ad hoc instans: sed post hoc instans propter maximā exercitationem præcedentem non excedat communem facultatem taliter dispositorum tales actus elicere vel continuare: tunc post hoc instans illi actus non essent heroici respectu illius cui prius fuerunt heroici & non nisi propter suam bonā exercitationem: igitur. ¶ Respondeo concedendo vltimum consequens illatum: vt probat ratio illud esse concedendum scilicet q̄ ille non esset heroicus ratione illorum actuum non tamen sequitur q̄ simpliciter non sit heroicus quia stat q̄ exercitet se circa actus difficiliores illis puta circa actus qui excederent communem facultatem hominum sic dispositorum & sic in infinitum. Nec valet si inferas sequeretur q̄ tales actus essent minoris meriti secundum q̄ talis esset perfectior in sua exercitione: patet consequentia: quia prius fuerunt constituti in gradu heroico & nunc non sunt cæteris paribus: consequentia non valet: quia difficultas nō debet augere meritum respectu illius cui non inest talis difficultas propter bonam exercitationem eius sicut in ꝓposito vel si vis cōcedere q̄ vtrobiq; maior difficultas auget meritum cæteris paribus/ consequens illatum est concedendum tanq̄ correlarium sequens. ¶ Ad quartum concessa cōsequētia negatur antecedens: ad probationem antecedentis potest dici primo q̄ illa vitia sunt extrema in superbabundando tantum eo q̄ inclinant ad insequendum impetum passionis contra iudicium rectæ rationis quādo & qualiter non oportet: nec propterea sequitur q̄ sint aliqua vitia in deficiendo tantum eis opposita: licet Aristoteles probauerit virtutem esse extremorum mediam secundo ethicorum: hoc est rectæ intelligendum de virtutibus specialibus & non de gradibus virtutum. Secūdo dico q̄ duplex est incontinentia gradus siue loquamur de mollicie siue de incontinentia proprie dicta siue fiat mentio de incontinentia vt est vtriq; communis· quædam est incontinētia vitium in superhabundando alia est incontinentia vicium in deficiendo: exemplum primi vt si circa materiam temperantiæ insint aliquæ passiones retrahentes hominem a recto iudicio rationis scilicet ad comedendum minus q̄ oporteat & voluntas dimissa ratione insequitur talem passionem indisponētem actus elicitos erit intemperantia gradus in deficiendo Et potest sic describi est actus vel habitus quo quis minus facit quę recta ratio dictat propter passionem inexistentem inalias cōtinentia gradus in superhabundando est actus vel habitus quo volūtas facit plus q̄ recta ratio dictat propter passionē inexistentem & ad plus faciendum inclinantem vt si essent passiones inclinantes ad comedendum quattuor libras vbi recta ratio dictat q̄ regula temperantiæ est trium librarum talis actus vel habitus esset incontinentia gradus iu superhabundando sic exemplificare possumus in materijs aliarum virtutum. eodemmodo est distinguenda intemperantiam vicium in deficiendo & vicium in superhabundando, In temperantia in deficiendo est actus vel habitus quo quis prompte insequitur impetū passionis non vehementis sine remorsu conscientię contra dictamen rationis &c. intemperantia in superhabundādo est actus vel habitus quo quis prōpte insequitur impetum passionis inclinantis ad plus faciendum q̄ recta ratio dictat non murmurāte conscientia &c. sic posses practiquare de bestialitate licet bestialitas non sic videatur cōtraria gradui heroico sicut prędictę duę malicię gradui continentiæ & temperantiæ contrariantur.

¶ Ad confirmationem nego antecedens concessa consequentia ad probationem antecedentis distingo, q̄ intemperanria esset extremorum vitiorum media vel q̄ sit media sic quod inclinat ad actus conformes dictamini recto & non citra nec vltra: & sic negatur: vel q̄ sit media secundum ordinem illarum maliciarū sic q̄ nec sit pessima nec sit

minus mala: sed vna illarum deterior & altera inferior in malicia: & sic solet concedi q̄ intemperãtia est illarum maliciarum media. ¶ Ad quintum: nego antecedens concessa cõsequentia. Ad probationem antecedẽtis distingo q̄ bestialitas sit vitium oppositũ gradui heroico vel q̄ sit oppositũ formaliter eo modo quo opinio opponitur scientię & extrema virtutum specialiũ opponunt̃ virtutibus specialibus: & sic negat̃: & ratio est: quia cõtraria formaliter debent esse circa idem prout ꝓbat ratio, vel q̄ sit vitium oppositũ gradui heroico secundũ analogiã in ordine ad conditionẽ humanam & sic cõcedit̃ quia gradus heroicus & bestialitas cõtrario mõ se habent ad coditionem humanam: nam gradus heroicus cõstituit actũ vltra cõmunem cõditionẽ humanam virtute cuius cõuenit cũ intelligentijs· & bestialitas ponit actũ citra cõmunẽ conditionẽ humanã virtute cuius cõuenit hõ cũ beluis. Ad probationẽ secundo adductam in argumẽto: concedo q̄ bestialitas ẽ maxima illorũ vitiorũ a toto genere sed non oportet quẽlibet actũ bestialitatis quolibet actu cõtinẽtię vel tẽperantię gradus esse deteriorẽ. Ad ipro bationẽ: distingo q̄ vitiũ oppositũ gradui heroico sit malicia minima secundũ aristotelẽ: vel vitiũ formaliter ei oppositũ & sic cõceditur cęteris paribus: vel vitiũ oppositũ per analogiam: & sic negatur: mõ bestialitas solũ opponitur gradui heroico per analogiam: & vitiũ oppositũ formaliter est cõdonabile: nec debet vocari bestialitas nisi nouã velis effingere acceptionẽ termini. Forte dicis bestialitas aliqñ importat carentiã vsus rationis vbi non potest esse ratio vitii: ergo eodẽmodo vbi est parua ratio vitii actus vel habitus põt bestialitas denominari. Respondetur q̄ non est eadem ratio quia carens vsu rationis maxime conuenit cũ bestiis in actibus suis: secus est de illo qui nõ resistit passioni excedẽti comunem facultatẽ hominum Sed si vis talem bestialem appellare non contendo de terminis. ex hoc patet quid sit dicendũ ad rationem adductã de male nato. Aristoteles non vult dicere talem non posse attingere gradum heroicum sed cum difficultate: cõcedo: vitium illius viri est condonabile: & paruę malicię.

Ad confirmationem patet quid sit dicẽdũ ex solutione tertii argumenti. potest deffendi q̄ cæteris paribus incontinentia sit peior intemperantia eo q̄ sit contra conscientiã & non intemperantia gradus & licet intemperantia sit insanabilior non sequitur propterea q̄ sit peior: quia ira in collerico nõ est peior q̄ in flegmatico cęteris paribus & tamen in primo est insanabilior q̄ in secundo.

Ad aliud concedo q̄ intemperãtia fit ex elicitionem positiua voluntatis & hoc non oportet ad incontinentiam. Ex hoc non sequit̃ q̄ intemperantia sit peior quia incõtinens libere suam elicitionem excludit pmittẽdo se duci ab ipulsu passionis neglecto iuditio rationis actualiter murmurantis quod magis aggrauat q̄ elicito positiua tenendo q̄ intẽperantia sit deterior facile est respõdere ad motiua in oppositũ, Contra secundã conclusionẽ arguit̃ sic, Capio duos quorum vnus est bene natus & alter male natus a natura: stat q̄ sit æque difficile illi male nato propter qualitates sui generis velle subire periculũ mortis in absentia periculorũ q̄ difficile est bene nato velle subire periculum mortis in pñtia periculorũ vt forte tã difficile fuit sardanapalo apprehenso mortis periculo velle mori ꝓ defensione reipublicæ etiã in absẽtia periculorũ q̄ difficile fuit hectori in pñtia periculorũ se mortis periculo exponere. Tũc sic actus Hectoris in prędentia est constitutus in gradu heroico: ergo actus sardanapali elicitus in absentia periculorum est in gradu heroico constitutus: tenet consequentia per suppositũ quia tm̃ excedit facultatẽ sardanapali & omniũ hominũ sic dispositorum elicere volitionem mortis ī absentia &c. q̄tum excedit facultatem hectoris vel hominũ sic bene natorum ī præsentia periculorum velle mortem appetere pro deffensione reipublicę. Et cõ formatur actus elicitus in absentia periculorũ est omnino eiusdẽ speciei specialissime cũ actu' elici in prędentia periculorũ ergo si actus elicitus in prę sentia periculorũ imperatiuus mortis est actus heroicus etiam alter actus elicitus ī absentia periculorum erit heroicus consequentia est apparens ꝓbatur antecedens quia omnes cause manẽt eedẽ puta ille volitiones habent idem obiectum cõmune idem dictamen prudentiale & non oportet aliquam circunstantiam occurrere obiectiue in vnoque non occurrit obiectiue in altero igitur.

Secundo sic: Hic actus est cõstitutus in gradu heroico nolo fornicari pro aliqua re quæ est contra dictamẽ rectæ rationis etiam elicitus in absentia periculorũ ꝓpter rectam rationẽ vniuersalem cadentẽ in ratione obiecti illius actus, & tamẽ ille actus est elicitus tantũ in absentia periculorũ: igit̃ conclusio non continet veritatem: cõsequentia nõ eget probatione cum minore, probat̃ maior quia stãte illa nolitione fornicationis si recta ratio dictaret in particulari q̄ subeunda est mors ne fornicaret volitio imperatiua mortis de necessitate naturali sequeretur & mors ĩperata si nõ sit ĩpedimẽtum, ergo illa volitio mortis nõ est actus heroicus quia nõ libera· & ꝓ cõsequns illa noui rõ fornicationis habẽs rectã rõnẽ vniuersalẽ ꝓ obiecto est actꝰ heroicus qđ erat ꝓbandũ, & cõfirmat̃ sortes ī gallia volẽs actu ipatiuo executionis ire ad sanctũ iacobũ nõ ipedit̃ facit actũ adeo bonũ ymo melio rem q̄ plato ī hispania vidẽs ecclesiã sancti iacobi

volens iperatiue ire ad sanctū iacobū ergo pñtia rei nihil facit ad hoc q̄ actus cōstituat i gradu heroico Forte dicis exēplū nō ē ad ꝓpositū: qa hic absētia rei maiorē difficultatē igerit volūtati q̄ pñtia: secus est de pñtia piculorū maxime mortis siue tp̄alis siue eterne. Ex hac rñsione sequūt duo primū q̄ tanta pōt esse absentia rei vel saltē difficultas ꝓpter absentiā q̄ rōne absentie actus constituatur in gradu heroico. Secundo sequit q̄ sortes credēs se infallibiliter esse in pñtia piculorū & tñ realiter nō in pñtia illorū nō obstāte tñ morte quā credit se passurū ex illa apꝓhensione piculorum vult pseuerare in bono virtutis talis actus nō esset cōstitutus in gradu heroico patet consequētia quia nō est in pñtia periculorū quod requirit.

Tertio sic stat sortē in absentia piculorū habere tā efficacē nolitionē negationis fidei q̄ licet offereret ei mors ꝓ tūc nō negaret fidem ymo potius subiiret q̄cūq; tormētorū genera tūc talis nolitio i absentia piculorū esset cōstituta in gradu heroico ergo nō recte sentit cōclusio dicēs nullū actū i absentia piculorum elicitū esse talē. nec valet ꝓbatio conclusionis de petro qui nolebat negare xp̄m in absentia piculorum quia si talis fuisset nolitio petri q̄ nō negasset xp̄m in piculorum p̄sentia suus actus fuisset iudicatus ab oibus heroicus & p consequens sic esset in ꝓposito. Et confirmat nō minus repugnat actū elicitū in absentia periculorum esse cōstitutum in gradu cōtinētie q̄ in gradu heroico sed nō repugnat dare primū in absentia piculorum ergo neq; scdm cōsequetia non est dubia ꝓbat maior quia quocūq; actu in gradu cōtinentie dato ille p̄ solā remissionē naturalē cōstituitur in gradu heroico & p cōsequens si deꝫ primū in absentia piculorum oportet dare scdm: rursus cōsequentia est clara ꝓbat añs ꝓpositio vno cōmuni apud doctores q̄ taliter se habeat actus in gradu cōtinētię in ordine ad difficultatē inexistētem qualiter se habet opinio in ordine ad fortitudinē: ita q̄ aucta opiniōe remittit formido sic crescente actu cōtinētię remittit difficultas retrahēs & p cōsequēs ad remissionē entitatiuā opinionis sequit icremētū formidinis tūc sic ergo ad remissionē entatiuā actus in gradu cōtinētie sequit incremētū difficultatis & p cōsequēs si actus cōtinētie deberet remitti vsq; ad nō gradū in infinitū debere augeri difficultas & vltra ergo ante remissionē cōpletam erit sufficiens difficultas ad constituendum actū in gradu heroico quod erat ꝓbandum.

Ad primum cōtra secundā cōclusionē vix datur casus qa apꝓbensio mortis eterne vt absentis nō reddit actū cōtra p̄ceptū diuinū vltra cōmunē facultatē hoim etiā sic cōdictionatorū alias tales raro peccarēt ymo excederet eorū facultatē peccare mortaliter qd nō videt cōcedēdū de aliquibus non confirmatis in gratia habentibus vsum rōnis sed casu dato cōcedo q̄ q̄admodū actus hectoris in casu esset heroicus sic actus sardanapali nō propter circūstantia piculi mortis absentis sed ꝓpter qualitates sui generis quarum victoria excedit cōmunem facultatē hominū sic disp̄ositorū forte dicis sequit ergo q̄ sardanapalus nō fuit vituperabilis quē condēpnat aristoteles ethicorum primo & p plures alii morum censores: sequela tñ ꝓbat qa nullus est carpendus saltem nō est maximus opprobriis dign⁹ qui omittit actū facultatē cōmunē hominum sui generis excedentē. Respondeo negādo cōsequētiā quia nō cōstat sardanapalū habuisse qualitates sic eū disponentes forte ad vecordiā ex praua cōsuetudine deducebat vel ꝓpter impetus passionū inclinātes ad illecebra quibus ex sua culpa resistere omisit. Item licet ex qualitatibus sui generis talē habuisset inclinationē qd communem facultatē hominum sui generis excessisset fuisset multum vituperabile in eo nō exponere se periculo mortis p deffensione reipublice cuius regimen susceperat vbi alteri inferiori nō fuisset sic exprobabile. Ad confirmationē nego añs & dato q̄ essent eiusdem speciei in gene rei cōsequētia ēst nulla sufficit em̄ q̄ nō sint eiusdē speciei in gradu moris: sed simpliciter nego añs quēadmodum fruitio dei in patria spē differt a fruitiōe quā habemus in via sic i ꝓposito & ratio est qa prima causat a notitia intuitiua obiecti & secunda a notitia abstractiua satis impropria: sic volitio mortis in p̄sentia periculorum causat a notitia intuitiua periculorum: & altera a notitia abstractiua eorundem. Forte dicis non sequit cause spē differūt ergo effectus differunt spē: p consequens solutio nō sufficit añs solet ꝓbari de caloribus causatis a sole & ab igne. Respondeo aliud est in effectibus spiritualibus & in materialibus vide argumentū in ꝓlogo. q. z. Ad secundū cōcessa cōsequentia cū minori nego maiorē ad ꝓbationē maioris tranſeat añs & similiter primū cōsequens: sed nego vltimam cōsequentiā cum cōsequente scilicet q̄ ex hoc sequat volitionē fornicatiōis habentē rōnem vniuersalē ꝓ obiecto esse actum heroicū si eliciat in absentia periculorū: secus est si nō eorum pñtia eliceret quia tunc ille actus esset virtualiter imperatiuus mortis & liberi pñtia periculorum & ratio quare talē actū habentē rōnē vniuersalē nego esse heroicū i absentia piculorū est hec: quia maxime redderet extra cōmunē facultatē ꝓpter circunstātiam mortis quā eminēter includit sed hoc nō sufficit quia circunstātia formalis mortis in absentia periculorū nō sufficiebat in petro nolente negare xp̄m etiā cū formali circūstātia mortis apꝓhensa ergo a multo fortiori sua appr̄ehensio virtualis nō sufficit in absentia periculorū. Ad confirma-

tionem reſpõſum eſt arguẽdovſq; ad duo correlaria illata ex ſolutione. Primũ correlariũ concedo quia videt excedere cõem facultatem hominũ apphenſa maxima difficultate q̃ ſolet contingere eũdo hieruſalẽ propter diſtantiã loci & ꝓpter pericula poſſibilia inter inimicos crucis imo ſi nõ eſſet alia difficultas q̃ ex parte diſtantie loci illa ſufficeret conſtituere actũ in gradu heroico ſuppoſitis debitis circunſtãtiis & quẽadmodũ circũſtancia magni temporis ſimiliter actũ cõſtituit viſta cõmunẽ facultatẽ vt in ieiunio vel oratione. Ad ſecũdũ correlariũ nego cõſequentiã ad ꝓbationẽ dico q̃ ſufficit habere apphenſionẽ piculi mortis tãq̃ preſentis ſiue ſit preſens ſiue non. Sed cõtra hoc videtur replica: appręhendere poſſumus ipoſſibilia vt hominẽ eẽ aſinum etiã ſine motiuo ex libertate voluntatis: ergo apprehẽdere poſſumus mortẽ tanq̃ pſentẽ etiã ſine motiuo: & tũc actus nõ eſt heroic⁹ igit̃. Reſpõdeo: Argumentũ ꝓbat q̃ per apprehẽſionem debet intelligi iudiciũ certum cauſatum ex apparentijs. id eſt multum probabilibus.

Ad tertiũ poſſunt poni ꝓpoſitiones. Pria propoſitio: ſtat aliquẽ i abſentia piculorũ habere actũ conſtitutũ in gradu heroico ꝓpter clarã apprehenſionẽ & certitudinẽ eorũdẽ ſecũdũ quaſcũq; circũſtantias. &c. alias actus xpi nõ fuiſſet heroicus i orto quãdo dicit non ſicut ego volo ſed ſicut tu.

Secũda ꝓpõ de cõi lege nõ contingit q̃ periculũ apprehẽ um vt abſens habeat vnionẽ ſecũdũ q; oliti hmõi cõſtitutũ in gradu heroico. Hãc ſatis ſuadent ꝓbationes adducte ad ſecundã cõcluſionem. Ex iſtis ſequit tertia ꝓpõ licet talẽ habuiſſet petr⁹ q̃ oblato piculo mortis in præſentia illud nõ recuſaſſet ne negaret xpm nõ tamẽ ſequit nolitionẽ habitã in abſentia piculorũ eẽ cõſtitutã i gradu heroico: ſed ſolũ ſeq̃t actũ volũtatis quẽ eliceret de nouo in piculorũ pſentia eẽ in illo gradu cõſtitutũ. Ad cõfirmationẽ nego maiorẽ cõceſſa cõſequẽtia cũ minore. Ad ꝓbationẽ maioris negat aſſumptũ & ad probationẽ illi⁹ admitto ſuppoſitionẽ ſed nego añs illatũ: quia licet ſp creſcente actu opiuatiuo diminuatur formido nõ oportet ꝓpterea q̃ ſi opinio decreſcat q̃ augeat formido: qa ſtat opinionẽ remitti ſine motiuo ꝓductiuo formidinis puta per inaduertentiã itellect⁹: ſed nõ ſtat opinionẽ capere incrementũ niſi p rationẽ ſublatiuã formidis: ſecus eſt ſi debeat remitti act⁹ opiuatiuus pagẽs naturale ꝓductiuũ formidinis & nõ corruptiuũ eiuſdẽ: & ſic dicendũ eſt licet actu cõtinẽtie creſcẽte minoratur difficultas nõ oportet tñ ſi act⁹ cõtinẽtiæ diminuat̃ q̃ augeat̃ difficultas qa tale d:crementũ nõ prouenit ab agente naturali ꝓductiuo difficultatis ſed p diuertentiã volũtatis. Aliter põt dici q̃ iſta coña ẽ nulla infinitũ augeẽt difficultas propter remiſſionẽ actus ergo tãdẽ tãta erit difficultas q̃ exupet facultatem hominũ illã ſupare poſtq̃ ly infinitum capit ſyncathegoreumatice inſtãtia cõis infinitũ pũdns hic hõ põt portare: ergo dabile eſt vnũ põdus excedens cõem facultatẽ hominũ qđ hic hõ põ portare: coña eſt nulla. Contra tertiã concluſionẽ arguit̃ ſic aliqs actus iperatiuus executionis mortis cũ cõtrapugnatione ẽ actus cõſtitutus in gradu heroico & nõ ẽ maior rõ de vno q̃ de alio ergo qlibet talis actus eſt in gradu heroico cõſtitutus. tenet coña & maior probat̃ per Ariſto. vii. ethicorũ aſſignãtẽ tres gradus in qualibet virtute ſpãli: probat̃ mior quia ſi aliquis act⁹ fortitudinis bellice eſſet cõſtitutus i gradu heroico maxie eſſe propter circunſtãciã mortis in preſentia periculorũ ſed cuiuſlibet actus fortitudinis bellice periculũ mortis eſt circũſtãtia vel obiectum igitur quilibet talis eſt cõſtitutus in gradu heroico. ¶ Et cõfirmat̃ bene ſequit̃ circũſtantia mortiſcũ contrapugnatione ſufficit conſtituere actum temperantie in gradu heroico: ergo circunſtantia mortis cũ contrapugnatione ſaltẽ in preſentia periculorum ſufficienter conſtituit actum fortitudinis in gradu heroico conſequentia eſt apparens: probat̃ antecedens ſit bertha cui proponat̃ hęc condicio: aut q̃ conſentiat in fornicationem cum ſorte: aut q̃ pugnet cũ eo vſq; ad mortem bertha non obſtante illa condicione nolẽs fornicari ſed pot⁹ acceptans pugnã faciet actũ heroicũ & nõ niſi propter circũſtantiã mortis cũ cõtrapugnatiõe: probat̃ maior: quia excedit cõem facultatẽ mulieris imperare executionẽ pugne cũ viro vſq; ad mortẽ. Forte dices q̃ talis act⁹ non eſt actus tẽperantie. Cõtra hic actus eſt actus tẽperantie: nolo fornicari nonobſtãte morte mihi oblata ſine contrapugnatione: alias null⁹ eſſet actus heroicus tẽperantie: ergo hic act⁹ e act⁹ tẽpantie nolo fornicari nõobſtãte morte oblata cũ cõtrapugnatione. vel da diſcrimẽ. Secũdo ſic null⁹ ẽ dabilis act⁹ fortitudis bellice qui ſit i gradu heroico cõſtitut⁹: ergo null⁹ eſt act⁹ formaliter ipe ratiu⁹ executionis mortis ſaltẽ in pñtia piculorum qui ſit gradus heroicus: coña eſt clara. Probat̃ añs detur aliquis actus talis fortitudinis bellicæ. For ẽ dabis hunc actũ: volo fortiter aggredi hoſtẽ hunc nonobſtãte periculo mortis potentiscoutingere in pugna pro conſernatione reipu. ſed talis act⁹ non eſt act⁹ fortitudis bellice ſed p oti⁹ actus iuſticie legalis qavirtutes denoiant̃ a fine ſimiliter vicia ſecundũ Ariſto. quarto ethicorũ i materia de libertate: ſed cõſeruatio reip. & ſuũ incremẽiũ ſpectat ad iuſticiã legalẽ ergo actus fact⁹ propter talẽ cõſeruationẽ reipu. debet dici iuſticia legalis ſicut act⁹ quo quis vult ſuperflue ſe exponere pecunias proximi i tẽperante ſecund⁹ Ariſtotelẽ: eſt intxperantia potiusq̃ prodigalitas. Et confirmat̃ non eſt dabilis ratio quare circunſtantia periculi mortis ſine contrapugnatione porius conſtituerer actum in gradũ

heroico q̄ circunstantia periculi mortis cum cōtra pugnatione vel si sit aliqua ratio adducatur.

¶ Contra eandē conclusionē ꝓcedit argumētum ante oppositū cū sua cōfirmatione cui dabitur solutio in fine questionis.

¶ Ad primum contra tertiam conclusionem conceditur cōsequentia cū maiore negatur minor ad probationem cōceditur maior q̄ periculū mortis eminentis: aliquando est cā sufficiens ad constituēdum actum in gradu heroico puta quādo eminet mors aliter q̄ in illo bello in quo faciendū est fortiter vt si tirannus districto ense minatur michi mortem si pugnē contra hostē pro defensiōe ciuitatis & est mihi verisimile q̄ non possem euadere manus illius tiranni: tunc si non obstante illo periculo mortis insisto recte rationi dictanti q̄ aggrediendus est hostis & fortiter aggredior actus est constitutus in gradu heroico: secus est de actu quo volo aggredi hostē pro defensione ciuitatis nonobstante periculo mortis eminētis in pugna contra hostē quia talis actus est solū secundū doctores cōmuniter loquentes actus fortitudinis simplicis siue non cōtracte ad aliquē gradū virtutis specialem. Sed istud non apparet verū quia tanta potest esse difficultas in pugna cum isto hoste q̄ persistere in bello excedit communem facultatem hominum: vel potest esse passio trahens ad delectabilia cōtra iudicium recte rationis quo iudicatur q̄ faciendum est fortiter pro defensione ciuitatis tunc actus erit constitutus in gradu continentie quo volo aggredi non obstante morte eminente in periculo pugne cum eo. Similiter contingit dare talem actū in gradu temperantie si passiones retrahentes sint omnino sedate vel non amplius insurgant notabiliter.

¶ Ad confirmationem conceditur consequentia cum consequente: & similiter conceditur antecedens si antecedens & consequens accipiantur in sensu particulari nego tamen vtrumq; . si in sensu vniuersali accipiantur quia non omnis circunstantia mortis cum contrapugnatione cōstituit actum temperancie cuius est circunstancia in gradu heroico postq̄ non excedit communem facultatē hominum in bello contrapugnare: alias nō tot & tanti ad bella accederent: sed potest tanta difficultas occurrere in contrapugnatione q̄ excederet communem facultatem illam difficultatem superare & actui studioso insistere: & talis circunstancia non solum constitueret actum temperātie in gradu heroico sed actum fortitudinis. ad probationem antecedentis in sensu vniuersali admitto casum: videtur martinus dicere tertia questione indefortitudine q̄ talis actus certe non est temperatia: sed potius fortitudo bellica ratione circunstantie contrapugnationis. sed mihi videtur valde difficile dare rationem quare iste actus nolo fornicari non obstante morte sine contrapugnatione est actus temperantie potius q̄ iste nollo fornicari nonobstante morte cum contrapugnatione postq̄ vtrobiq; periculum mortis assumitur pro defensione castitatis & secundum illum doctorem virtutes denominantur a fine vt statim dicetur: propterea admisso q̄ ille actus sit actus temperantie: nego q̄ oporteat quod sit constitutus in gradu heroico propter illā circunstantiam ad probationem qua dicis excedit communem facultatem mulieris pugnare: dico q̄ possunt esse tales mulieres & tales viri q̄ potius excederet communem facultatem talium virorum pugnare cum illis mulieribus: vt si essent tales mulieres qualis fuit semiramis vxor miny & tales viri quales solent esse reges scitarum. sed dato q̄ excederet communem facultatem talium mulierum qualis est bertha pugnare cum taliviro qualis est sortes non sequitur propterea q̄ nctus esset heroicus ex parte circunstantie contrapugnatiōis sed potius propter conditionē sexus feminei.

¶ Ad secundam concessa consequentia nego antecedens do actum quo sortes vult subire contrapugnationem in bello non obstante morte eminēte in pugna cum hoste suppono bellum esse commune sic q̄ non sit difficultas excedens communē facultatem nec apprehensa vt sic.

Ad probationem antecedentis dico q̄ talis actus non est dandus pro actu fortitudinis cuius finis particularis est cōseruatio reipublicæ quia si nullus esset finis videtur q̄ talis actus spectaret ad iusticiam legalem sicut arguit ratio dicendo consequenter addicta doctoris adducentis auctoritatem Aristotelis quarto ethicorum adductā in argumento cui videtur actus virtutis denominā dus a fine: propterea oportet assignare consequenter alium particularem finem fortitudinis bellice q̄ conseruationem reipublice vel defensionem ciuitatis ne subeatur mors non propulsatiua iniurie detrimentum reipublice. Ita q̄ actus fortitudinis est litio contrapugnationis ne subeatur mors in detrimentum reipublice & ab illo fine particulari specificatur fortitudo bellica. Sed adhuc replicares iactura reipublice est finis vltimus illius contrapugnationis qui est principalissimus omnium finium a quo debet fieri denomiatio: & talis finis spectat ad iusticiam legalem sicut prius: igitur.

Dico q̄ si actus debeat esse perfecte studiosus finis vltimus est deus licet ad hoc q̄ sit vere studiosus sufficiat pacē reip. esse finē siue nō iactura ī eiusdē & dato q̄ sit finis vltimus illius actus non sequitur illum actum specificari ab illo fine quia talis finis est cōmunis & non specialis modo a fine particulari est specificatio. Quivoluerit citius se expedire ab hoc datur Contra eandem cōclusionem procedit argumentū ante oppositū cū sua confirmatio

argumẽto diceret q̃ fortitudo bellica potius ſpecificatur per obiectum commune quod eſt piculum mortis vel contrapugnatio q̃ a finibus & tũc reſpondendum eſſet ad ariſtotelem q̃ non eſt intentio eius dicere actum quoquis vult ſuperflue pecuniam exponere propter intemperantiã non eſſe prodigalitatem ſed q̃ tanta eſt congruentia vel maior q̃ intemperantia nominetur. ꝓpterea dico q̃ eſt prodigalitas & intemperãtia ſimul: ꝓ digalitas ratiõe obiecti communis ſiue medij ad finem & intemperantia ratione finis ſic in ꝓpoſito actus quovolo ſubire periculum mortis pro cõſeruatione reipu. eſt actus fortitudinis & iuſticie legalis ſimul non q̃ eliciatur talis actus immediate adimerſis habitib⁹ ſpecie differentibus. quorũ vnus eſt fortitudo tantum & alter iuſticia legalis ſicut aliqui ymaginantur quia habitus non inclinat ímmediate ad act⁹ diuerſarum ſpecierum vt viſum eſt in prima queſtiõe addita elicitur enim talis actus ab habitu duplicem denomiationem habente ſicut & actus eius ſed denominatur fortitudo ab obiecto communi vt dictum eſt & iuſticia legatis a fine ſicut actus fortitudinis habens bonum virtutis & honorem ſimul eque principaliter ꝓ fine ſuppoſito q̃ neutrum illorum ſit motiuum ſufficiens ſeorſum: actus eſſet denominandus fortitudo politica & vera fortitudo copulati vt recte concedit martinus queſtione rexta. in de fortitudine hinc videtur correlarium ſequens: ſi vterq; illorum finiũ eſſet ſufficiẽs motiuum ſic q̃ actus fortitudinis fieret diuiſiue propter vtrumq; vtriuſq; denominationẽ diuiſiue acciperet. Sed queſtio eſt ſi ordinetur in illos fines ſub diſiũctione vel ſi vnus finis eſſet vltimatus reſpectu alterius quo fine deberet denomiari. dico q̃ ab vtro q̃. quia iam dictum eſt q̃ virtus capit denominationem obiecti communis: ſicut & denominationem finis per cõſequens capit denominationem finis minus principalis & nõ vltimati ſicut denominationem finis vltimati licet communiter ſoleat fieri denominatio a fine pricipali. multa iſtorum ſtant ad nomẽ propterea nõ eſt magna vis dummodo ſaluetur intentio ariſtotelis vbi ratio apparens non militat in oppoſitum. ¶ A confirmationẽ nego aſſumptũ dico q̃ in periculo mortis ſiue contrapugnatione multa difficultantia actum occurrunt que non occurrunt vbi eſt contrapugnatio quia illic eſt ſpes euaſiõis cum victoria hoſtis diſtractio ab apprehenſione penarum iflictarum propter conſiderationem afflictionis hoſtis & iſta nõ contingunt vbi non eſt cõtrapugnatio: propterea prior actus regulariter conſtituitur in gradu heroico & nõ ſic oportet de ſecũdo. non tamen dicitur regulariter quia ſi ſit magna ſpes euadendi mortem ſine cõtrapugnatione & ſimiter alios cruciatus extra communem facultatem vel ſi ſit opinio propter coniecturas ꝓbabiles q̃ non patietur mortem infligendam ſiue contrapugnatione non oportet actum quo inſiſtit operivirtutis propterea eſſe heroicum. ¶ Cõtra quartam concluſionem arguitur ſic nullus actus eſt formaliter imperatiuus executionis mortis ergo concluſio ſupponit falſum tenet conſequentia ꝓbatur antecedens quia vel volitio propterea dicitur imperatiua executionis mortis eo q̃ mors per talẽ volitionem eſt volita vel ideo dicitur imperatiua executionis mortis eo q̃ ad talem volitionem neceſſario ſequitur mors ſecluſo impedimento non primum quia tunc omne volitum eſſet formaliter imperatum ſiue eſſet volitum ſub cõditione ſiue abſolute quod non eſt verũ) quia volitio cõditionata a doctoribus vocatur non formaliter imperatiua executionis & ſimiliter volitio abſoluta impoſſibiliũ apprehenſorũ vt ſic Nec ſecundũ quia tũc non ſtaret dare aliquẽ formaliter imperãtem mortẽ in p̃ſentia periculorũ quin in tali ſequatur mors nã licet tyrãn⁹ ceſſaret a ſuo furore vel ſubito moriatur non ꝓpterea ponitur impedimentũ conſecutionis mortis quia talis imperãs mortem poteſt mortẽ ſibiipſi infligere. ¶ Et confirmatur actus virtualiter imperatiuus executionis mortis non minus eſt heroicus in p̃ſentia periculorũ q̃ actus formaliter imperatiuus executionis igr̃ nõ oportet illa pericula formaliter poni in conclusione añspatet quia ad hoc q̃ ſortes faciat actum in gradu heroico qñ ꝓponitur ei mors vel negatio fidei ſatis eſt q̃ nollet negare fidẽ pro aliquo qđ eſt cõtra dictamẽ recte rationis vel ſatis eſt q̃ formaliter nollet negare fidẽ tñ iſti actus nõ ſunt niſi virtualiter ĩperatiui executionis mortis. ¶ Secũdo ſic nõ ſufficit nec requitur q̃ ſortes ſit in p̃ntia periculorũ mortis ad hoc q̃ volitio qua vult ſubire talia pericula ſit cõſtituta in gradu heroico: q̃ nõ requiratur patet volo q̃ ſorte credat firmiter q̃ ſi patiatur alapã morieꝛ & habeat cõiecturas probabiles ꝓpter ſuã debilitatẽ vel ifirmitatẽ &c. realiter tñ nõ ſufficiat alapa ꝓ morte iferẽda tũc oblata alapa ſortes nõ eſt in p̃ntia periculorũ mortis & tñ ſua volicio eſt heroica igr̃. ſi dicas ſufficit q̃ iudicet ſic Cõtra põt iudicare cũ ſola formidine Itẽ ſeq̃retur q̃ ſufficeret p̃ntia muſce ad hoc q̃ eẽt in p̃ntia periculorũ mortis qa volo q̃ muſca emittat ſonũ circa ſuas aures ratione cui⁹ credat hoſtẽ eſſe p̃ntem tũc ibi piculũ nõ eſt p̃ns tñ act⁹ elicit⁹ eſt in gradu heroico cõſtitutus: ſed q̃ nõ ſufficiat p̃ſentia periculorum patet ſit ſortes in p̃ſentia tyranni qui eſt paratus eũ occidere ſi confiteatur fidem xpi. ſorte ignorante tyrannũ eſſe preſentem & interrogetur ſortes per aliquem amicum ſic ſi confiteretur nomen criſti ſuppoſito q̃ eſſet in pre

sentia tyranni & respondeat q̄ sic sicut fecit petrus tunc sortes est in presentia periculorum & tamen actus non est heroicus dato q̄ sequat̄ mors ¶ Et confirmatur stat q̄ sortes in p̄sentia periculorum velit confessionem fidei & q̄ illa volitio non sufficiat ad faciendum aliquod signum protestatiuum fidei exterius ibi esset volitio mortis in p̄seutia periculorum cognitorum & tamen actus ille non est heroicus: forte dicis oportet q̄ sit imperatiuus executionis actus exterioris. Cōtra est aliquis actus heroicus respectu periculi mortis qui non est sufficiēter imperatiuus actus exterioris, vt millesima pars actus martirii quem habebat Laurentius talis pars propter suam remissionem forte non sufficiebat mouere membra & tamen erat in gradu heroico constitutus alias aliquis actus esset heroicus cuius nulla pars esset heroica. ¶ Ad primum contra quartam conclusionem concessa consequentia negatur antecedens ad probationem antecedentis do secundam partem ad improbationem nego antecedens. probatio est nulla quia id solum possumus quod de iure possimus modo est iuius mortem sibi ipsi infligere: ꝓpterea ad hoc q̄ ponatur impedimentū executionis mortis satis est q̄ nō sit aliquis alter qui vellet mortem infligere pro defensione fidei. Cōtra hoc replicatur sequeretur q̄ in absentia piculorum sortes volens subire periculum mortis pro defensione fidei faceret actum heroicum suppono absentiam periculorum realem & quo ad estimationem) probatur sequela stat sortem in absentia periculorum habere actum formaliter imperatiuum executionis mortis sic q̄ volitio sua est talis q̄ ad eam sequeretur mors si essent p̄sentes qui vellent mortem infligere & hoc sufficit ex solutione procedenti ad actum heroicum vel nō esset in potestate talis viri facere q̄ suus act⁹ sit heroicus ipso sic manente quia non est in potestate sua facere q̄ infligatur sibi mors. vel q̄ sit in tali periculo post̄q̄ hoc dependet ex volūtate aliorū ¶ Pro solutiōe istius replice dicendū est quid est actus formaliter imperatiuus executionis: quid actus virtualiter imperatiuus executionis. & quid actus nec formaliter nec virtualiter imperatiuus executionis, Actus formaliter imperatiuus est volitio absoluta & distincta sic imperans executionem exterioris operis cuius est causa sufficiens seclusis impedimentis: dicitur notanter absoluta & distincta ad differētiam volitionis virtualiter imperatiue: similiter dicitur sic imperans & propter differētiam volitionis nec formaliter nec virtualiter imperatiue. Act⁹ virtualiter imperatiuus est volitio condicionata aut indistincta aut antecedēs ad opus exterius virtute cuius operatio exterior sequitur omnibus abiectis impedimētis. Ex istis sequitur primo. Quid sit volitio efficax. Est volicio formaliter vel virtualiter sic imperatiua operis exterioris q̄ operatio exterior naturali necessitate sequitur amoto impedimento. ¶ Sequitur secundo q̄ hęc consequentia est bona hęc volicio est efficax huius operis & non est impedimētum ergo voluntas exequitur opus. Nec valet instare non sequit̄ sortes vult efficaciter nūq̄ dormire per totam vitam suam & non est impedimētum ergo sortes nunq̄ dormiet: alias ista cōsequētia esset bona hic penitens vult efficaciter nūq̄ redire ad peccatum & nullum est impedimentum ergo nunq̄ redibit ad peccatū: & similiter ista sortes vult per totam vitam suam efficaciter habere gratiam & nullū habet impedimentum ergo per totam vitam suam habebit gratiam. Ad hanc obiectionem respondeo q̄ non est contra intentionem correlarij quia correlarium intelligitur dum modo volicio efficax maneat secundum exigentiam operis exterioris sic q̄ si opus externus imperetur diu continuandum volicio efficax tanto tēpore debet continuari: & sic consequentia erit bona vt bene sequitur sortes per totam vitam suam habebit volicionem efficacem nunq̄ dormiendi vel non redeundi ad peccatū ergo nunq̄ dormiet nec redibit ad peccatum eodem modo de gratia: forte dices ista consequentia est nulla sortes habet volicionem efficacem dormiēdi ergo dormit ergo nec sequitur: habet volicionē efficacem non dormiendi ergo non dormit. Respōdeo nō est simile quia habere volicionem efficacem dormiendi est sufficiens impedimentum dormitionis pro tunc secus est de volicione nō dormitionis respectu vigilie. Sed hec solutio non satisfacit quia adhuc habetur ista cōclusio q̄ aliquis est act⁹ formaliter imperatiuus operis exterioris cuius p̄sentia non requiritur secundum exigentiam operis. ymmo sua p̄sentia est operi exteriori incompossibilis vt volicio efficax dormitiōis. Respōdeo quando opus extrinsecū excludit vsum rationis fateor q̄ non requiritur presentia volitionis efficacis dabiles sunt alij casus: sed trāseo. Actus nec formaliter nec virtualiter ipatiuus executionis est volitio absolutave cōditionata cōfusa vel distincta nō sic ipans executionē opis vt cā sufficiēs illi⁹ seclusis ipedimētis vt volitio qua sortes vult hīe scīam sed vult labores & breuiter qñcūq; hēt volitio circa finē & cognoscū me alia absq; volitiōe aliculus eorū: Istis suppositis rādet ad replicā nego cōsequētiā cōsequēs tā nō est icōueniēs scilcet q̄ sortes habeat actū heroicū circa pericula mortis etiā in absentia periculorū quo ad estimationem qa cōclusio quarta nō p̄t dicere q̄ null⁹ act⁹ ipatiuus mortis i absentia piculorū est act⁹ heroicus sed solū dicit cōclusio q̄ qlibet actus forma-

liter imperatiuus executionis pericula mortis in presentia periculorum est actus heroicus. ¶ Ad Confirmationem conceditur conclusio illata in correlario scilicet ꝙ sufficit actus virtualiter imperatiuus executionis mortis in pręsentia periculorum ad hoc ꝙ sit cōstitutus in gradu heroico Sed contra hoc replicatur iste actus non est heroicus elicitus in pręsentia periculorū vellem mori pro defensione fidei si non essent aliqui qui infligerēt mortem: et tamen talis volitio est virtualiter imperatiua executionis mortis: & est elicitus in pręsentia periculorum igitur maior est clara quia nullā difficultatem dicit respectu communis facultatis hominum elicitio talis actus: sed potius facilitatem respectu illorum qui sunt in pręsentia periculorum: probatur minor. quia si talis volitio non esset imperatiua virtualiter executionis mortis nulla esset dabilis volitio conditionata imperatiua mortis virtualiter in pręsentia periculorum. Forte dabis hunc actū vellem executionem mortis pro defensione fidei si non esset impedimentum. Contra illa conditionalis nullum actum voluntatis ponit sed solum denotat ꝙ si nō esset impedimentum haberetur volitio executionis mortis & ad hoc esse verū non oportet volitionem in esse maxime si cognoscatur ꝙ sit impedimentū. ¶ Et confirmatur iste actus nollē proijcere merces in mare si nō esset tempestas nō est actus imperatiuus executionis in pręsentia tempestatis ergo neq; actus quo vellem mori pro defensione fidei si non esset impedimentum est imperatiuus executionis virtualiter in pręsentia periculorum consequentia est apparens probatur antecedēs quia ad talem actum non necessario sequitur non proiecto mercium in mare: alias non contingeret occurrente tempestate proijcere merces in mare quod est contra experientiam & hoc non contingeret patet quia proiicientibus merces in mare semper inest talis nollitio condicionata nollem proiicere si non esset tempestas, ¶ Pro solutione istius replice Nota ꝙ qualitercunq; contingit intellectum cognoscere taliter contingit voluntatē velle: ita ꝙ quemadmodum contingit intellectū cognoscere cōfuse vel distincte: absolute vel conditionaliter copulatiue vel disiunctiue: sic contingit voluntatem velle. Et volitio non vocatur condicionata qa ipsa ponitur ad positionē antecedētis ex quo denotatur sequi sua positio. Sed ꝓpterea vocatur condicionata quia fertur super iudicium conditionatum vel apprehensionem talem Hoc supposito respondetur ad replicam sicut responsum est arguendo ad impugnationē solutionis patet solutio ex notabili non vocatur volitio conditionata eo ꝙ talis volitio ponitur de necessitate secundum exigentiam denotationis antecędentis sed propterea quia volitio cadit supra apprehensionem cōditionalem siue iudicium tale: & talis volitio in pręsentia periculorum sufficit mouere mēbra ad actū exterioriorem: vel saltem habita apprehensione particulari ꝙ antecedens est verum necessitaret ad volendum consequens ratione cuius immediate mouentur mēbra non libere. propterea ratio virtutis heroice potius reperitur in volitione conditionata: vel tenendo ꝙ voluntas non est necessitabilis ad suum actum licet sit ad illum impossibilitabilis voluntas libere posita apprehensione ꝙ non sit impedimētum producit volitionem particularem qua volo periculum mortis pro defensione fidei: sed ad illius ꝓductionem cooperatur volitio conditionata proterea adminus immediate cōcurrit ad operationem exteriorem. ¶ Ad confirmationē nego consequentiam quia per illam nolitionem conditionatam non imperatur virtualiter non proiectio mercis in mare nisi quando particulariter cognoscitur ꝙ non est tempestas & per consequēs quādo cognoscitur ꝙ est tempestas nō debet necessitari ad nō proiectionem quemadmodum sortes volens mori pro defensione fidei si non est impedimentum cognoscens ꝙ actualis est impedimētum pro tunc non necessitat sua volitio condicionata ad actum exteriorem. ¶ Ad secūdum transeat antecedēs pro vtraq; parte quia in conclusione vltima nō dicitur ꝙ requiratur pręsentia periculorū mortis: adhucꝙ volitio illarum periculorum sit constituta in gradu heroico sed solum dicebatur ꝙ omnis volitio formaliter imperatiua executionis mortis est heroica: tñ do gratia argumenti ꝙ requiratur pręsentia periculorum nō in re sed in estimatione: & per hoc soluitur argumētum de alapa quod est actus heroic⁹ velle pati alapam pro defensione. &c. quia excedit communem facultatem hominū sic iudicantium. Ad replicam qua ponis sortem iudicare cū formidine de pñtia piculorum distingo vel talis sit iudicans taliter se habet ꝙ non deuiaret a recto dictamine etiā si mors infligeretur per talem alapā & sic ad huc actus esset heroicus vel aliter se habet sicꝙ deuiaret a recto iudicio in inflictiōe mortis & sic actus nō esset heroicus. Cōtra stat ꝙ sortes & plato equaliter se habeātvsq; ad a instans volēdo pati mortem pro defensione fidei & sortes sit talis condicionis ꝙ nec in a instanti nec post etiam auctis penis velit deuiare a recto tramite plato autē penis auctis deuiaret post a instans sed non ante tunc sic sortes habuit actum heroicum ante a instans & plato omnino pariformiter se habuit ante a instans per casum igitur solutio p̄cedens non est solida. Respōdeo si vterq; illorum habuerit iudicium firmū de morte infigenda consequētia est

nulla si autem habuerint iudicium solum cũ formidine casu admisso licet equalia essent eorũ merita aña instans non tamẽ oportet ꝙ si actꝰ vniꝰ fuerit heroicus ꝙ etiam actus alterius fuerit heroicus quia illum actum fuisse heroicum aliquomodo depẽdet a futuro Ex hoc patet quid sit dicendum ad aliud quod tangitur de musca fateor ꝙ stante illo iudicio erroneo ꝙ talis est in pręsentia periculorum mortis suus actus esset heroicus ad vltimã improbationẽ adductã arguendo qua probas ꝙ pręsentiã periculorũ nõ sufficit distigo vel capiendo pñtiã periculorũ ꝓ iudicio certo ꝑ qđ iudicat̃ ꝙ ꝑicula sunt pñtia & sic nego ꝙ non sufficiat: vel ꝙ nõ sufficiat pñtia tyrãni volẽtis infligere mortẽ siue cognoscat̃ sua pñtia siue nõ & sic cõcedit̃: modo sufficit pñtia periculorũ id est iudiciũ certũ de periculis p̃sentibus cũ actu elicito conformiter ad iudicium rationis non obstãte illo iudicio. ¶ Ad confirmationẽ responsum est arguendo ad replicam nego antecedẽs ad ꝓbationẽ transeat ꝙ millesima ꝑs volitionis laurentij nõ sufficiebat iperare actũ exteriorẽ si fuisset extra suũ totũ tamen q̃libet pars illius volitionis inexistens toti sufficit actũ exteriorẽ iperare: tanq̃ cã totalis: sed nõ totaliter. Exẽplum in naturalibꝰ q̃libet pars albedinis pedalis inexistens toti sufficit causare visionẽ in oculo tñ multe sunt partes q̃ si essent separate a toto nõ sufficerent visionẽ in oculo causare: alias nõ daret̃ maximũ visibile qđ non põt videri nec minimũ quod est contra doctrinã aristotelis primo de celo & mundo & satis practiquatum esse in falsum in philosophia.

¶ Ad argumentum ante oppositũ respõdeo per propositiones. ¶ Prima propositio est Circunstãtia mortis cum contrapugnatione nõ sufficit constituere actũ in gradu heroico proposito: hec est clara ex probationibus tertie conclusionis: alias in fortitudine bellica non essent tres gradꝰ cuius oppositum est dictum. ¶ Secũda ꝓpositio circũstantia mortis siue contrapugnatione nõ sufficit cõstituere actũ in gradu heroico quãdo est ipera ta in absentia periculorũ saltẽ non oportet patet ex ꝓbatione .2. Cõclusionis. ¶ Tertio propositio circunstantia ꝑiculi mortis sine contrapugnatione imperata in p̃sentia periculorũ sufficit constituere actũ in gradu heroico patet ex ꝓbationibꝰ quarte conclusionis: & ad hoc est auctoritas allegata mors est omniũ terribilium terribilissima: & hoc si sit in p̃sentia periculorũ secundũ appręhẽsionẽ. secus est in absentia periculorũ. alias nõ tã facilis esset trasgressio diuinorum mandatorum cui debetur mors vt absens apprehẽsa: q̃ si appręhẽderetur vt p̃sens certe casus esset difficilior.

¶ Ad confirmationẽ nego maiorem saltem non sufficit se sola sed oportet habere p̃setiã periculorum & concedit̃ minor negata consequentia quia circunstantia periculi mortis siue contrapugnatione ponit maiorẽ difficultatem in actu q̃ ponat circunstantia mortis cum cõtrapugnatione post q̃ ponit spem non euadendi nec spẽ vlciscendi in hostem nec distractionem ab apprehensione penarum: modo omnia ista cõtingunt posita circunstantia mortis cum contrapugnatione. Sed cõtra istud replicatur adminꝰ ex solutioue: habet̃ incõueniens illarum in argumẽto post oppositum scilicet ꝙ in martirio non esset assignandus triplex gradus virtutis cõtra doctrinam aristotelis septimo ethicorum Respõdeo quemadmodum suut alique virtutes modici momẽti in quibus non assignatur triplex gradus propter earũ depressionẽ sic sunt assignande alique virtutes in quibus triplex gradꝰ non est assignandus ꝓpter earum excellentiam cuiusmodi est martiriũ: satis est ad intentionem aristotelis saluãdam triplicem gradũ assignare in vna quaq; virtutũ principalium seu cardinalium.

Einiunt Questiones Addite

Telos.

EE·2·9·